

THE
HISTORY
OF
THE
CITY
OF
LONDON
FROM
THE
FIRST
SETTLING
OF
THE
SAME
BY
MERCATOR
UNTILL
THE
PRESENT
TIMES
BY
JOHN
STOW
GENT.
AND
JOHN
WALTON
ESQ.
OF
LONDON
PRINTED
BY
J. STURMANT
AT
THE
PRINTING
OFFICE
OF
J. STURMANT
IN
ST. MARTIN'S
LUNARD
STREET
1716

AZ
ERDŐ

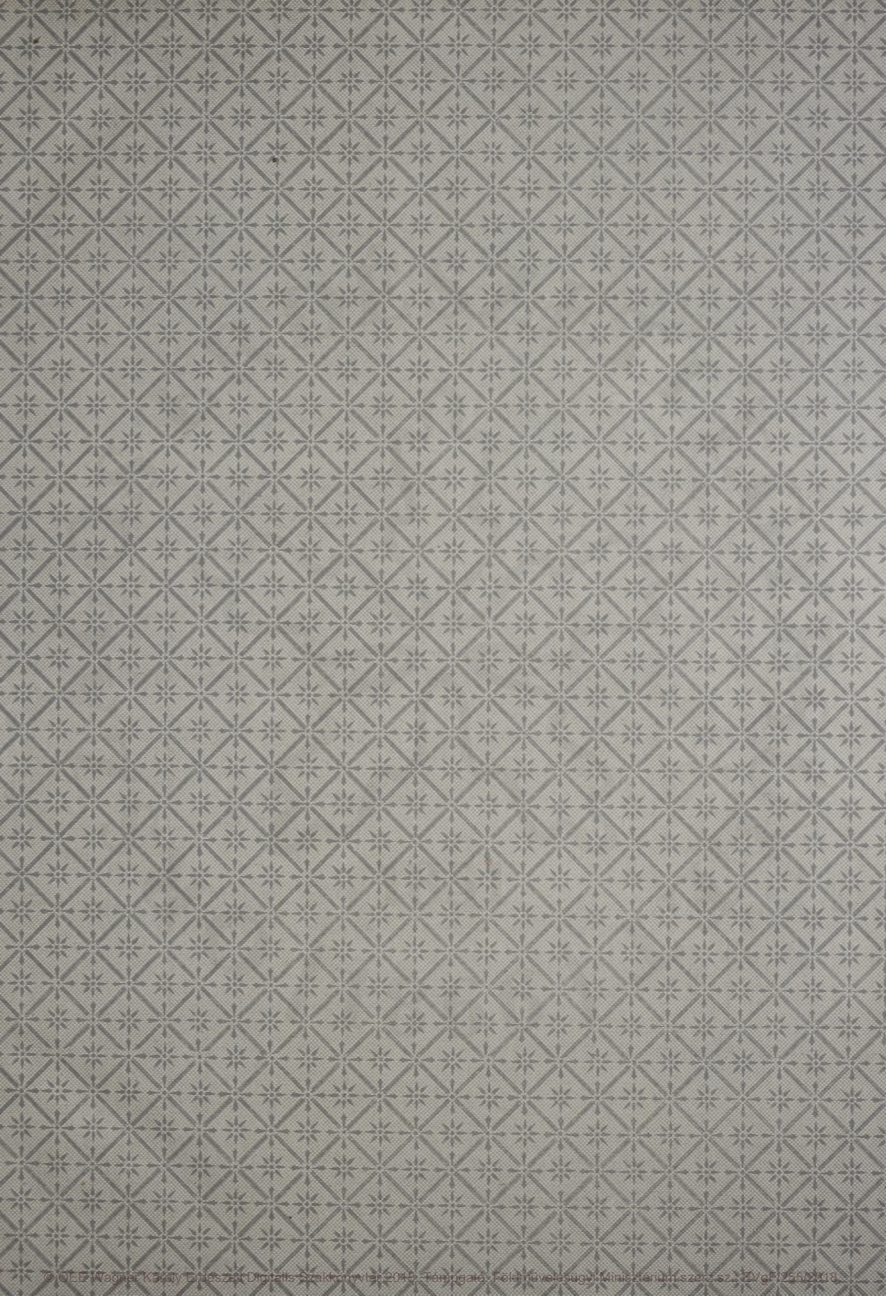
IX. ÉVFOLYAM

1915.

AZ ERDŐ

erdészeti és vadászati szaklap, kisebb erdők birto-
kosai és kezelői, erdészeti altisztek, erdőőrök és
vadőrök részére.

1915. év.

Megjelenik minden hónap 1-ső és 15-ik napján.

IX. évfolyam.

Előfizetési ára egész évre 4 korona.

Szerkeszti: **BALOGH ERNŐ** m. kir. erdőtanácsos.

Tulajdonos és kiadó

az

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

An: 3575

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

Szerkesztőség: Budapest, V., Zoltán-utca 16. szám. (Telefon 34—40)

Kiadóhivatal: Budapest, V., Alkotmány-utca 6. sz. (Telefon 37—22.)

BUDAPEST

1915

TARTALOM.

I. Szerzők.

	Oldal
Bársony István: Mezei szarvasok	171
Béky Albert: A fenyőcseméték penészbetegségéről	116
" " " Az erdőnek a szél által való károsítása	81
" " " Álló fák fatomegének becslése	34
Craus Gaszton: Gyöngyövények gyűjtéséről és értékesítéséről	103
F. L.: A fapiac helyzete	71
" " " A háborúk és az erdők	121
Gothard Sándor: A sörétlövésről	5
Gy. K.: A zöldségtermelés fokozása hazánkban a háborús idők alatt	42
" " " Főtt, vagy gőzölt burgonyát etessünk?	159
" " " Háziállataink agybetegségei	143
" " " Sovány tej felhasználása	176
" " " Takarmányptóló termékek	175
" " " Téglafalak megvédelme az átmedvesedéstől	43
Gyöngyöshalázi Takách Gyula: Abnormis üzekedés az öznél	39
" " " Az erős agnasképződés titka	84
" " " Hogyan kell egy vadszegény területből vadútsát csinálni?	185
" " " Mire való a szózó?	139
Gyulai Károly: A jövedelmező baromfitartás követelményei	59
" " " A legelő háziállatok által okozott vadkárok	41
" " " A napraforgófélek mint állattápszerszer	76
" " " A zab pótlása a lovak etetésénél	82
" " " Fordítsunk több gondot az őszi talajmunkálatokra	158
" " " Madárvédelem és a háborús idők	123
—h.: Csinegék meghonosítása a kertben	174
" " " Ingyenes szolgáltatnak a nyugdíjba való beszámításra	27
" " " Osztrák nyilatkozatok az ákác telepítéséről	39
Hreblyai Emil: A házinyúltenyésztés nálunk	6
" " " Baromfiak a gyümölcsösben	107
Illés Vidor: A malunzsinai szarvasbefegető	56
Jaczkovits Miklósné: Borod- és babetermelés	43
" " " Füstölt húsmemű eltartása	176
J. S.: A fa ősszegyűjtésének módjai	138
" " " Erdészeti szállítási eszközökről és berendezésekről	118
K. M.: A vad lábnyomairól	155
" " " Vasúti talpák készítése	17
Kotzmann Géza: A hovesemeyi vízmosásokról és azok megakadályozásáról	165
Kukuljén József dr.: Az élőlények fejlődéséről	27
L-L: A növények sápkórja	154
" " " Chile erdei	76
" " " Erdői fák egyes tulajdonságainak átöröklődése	121
" " " Farkasok elterjedése	75
" " " Fákon ejtett sebek gyógyítása	143
" " " Gyümölcstermesztés Bagdadban	58
" " " Pusztítsuk az egereket	58
" " " Spanyolország gyümölcstermesztése	159
Lonkay Antal: Bakkérdők felnevelése	151
" " " Erdői tisztások gyepszegényének felújítása	49
" " " Tölgyerdők felnevelése	183
Majerszky István: Szarvasbefegető	122
Monostori Károly: 1000 éves tiszafa	38
Novák János: Levél a harcterről	39
P. E.: A vándor csemetekertek helyettesítéséről	26
Rónai György: Egyszerű eljárás a vágható korú szálérdők fatomegének megállapítására	133
Roth Gyula: A fehér és sárga fagyöngy megfigyelése tárgyában	55
" " " A likavai erdőlési kísérleti terület tanúságai	97
" " " Tapasztalataim a méhészkedés körül	140
Simonffy Gyula: A folyami rák és annak tenyésztése 1, 10, 19	157
Stankovszky J.: A Lankaster-puska lövege	157
T.: A füstkárok és az azok elleni védekezés	38
" " " A világ szörmeárkerekedelmé	106
Tibori János: Különös lelet	177

	Oldal
W. E.: A fogoly családi élete és fészkelése	172
Weiser István dr.: Kérelem fenyőmész dögében	87
Witt Emil: A weimari vizsláról	157
—y.: Az élősdiek irtásáról	175

II. Szerző neve nélkül megjelent közlemények.

A baromfitenyésztés és a háború	29
A bognárfa és a háború	30
A cserzőanyagok pótlása	30
A csementgyárakból elszálló por hatása a gyümölcsfák terméskötésére	127
Adomány	74
A fák gutaütéséről és okairól	74
A fenyőkéreg, tölgykéreg és gubacs árának szabályozása	155
A földművelésügyi minisztérium államtitkárságának kintutítása	189
A francia erdőségek és a háború	160
A gyümölcsfák Monília betegsége	124
A hadbavonult kincstári erdészeti altisztekről	65, 113, 169
A hadbavonult kincstári erdősítésekről	60, 108, 144, 177
A «Hadségélyező Hivatal» feladatairól	108
A hallopások büntetése	45
A hód utolsó menhelye	75
A hűskérdés	29
A kókuszdióról	189
A köztisztviselők és alkalmazottak háborús segélye	181
A kullancsok és a tehozam	107
A méhek szerepe a gyümölcsvirág megtermékenyítésénél	74
A mézken-lé készítése és alkalmazása	125
A 42 cm-es ágyúról	109, 178
A rózsahegy internátusról	177
A tengeri hajók sebessége	43
A világ szörmeiprodukciója	44
Az állami alkalmazottak részére beszerzési előlegek engedélyezése tárgyában	149
Az elesettek családtagjainak összeírása	14
Az erdei szalonka vonulásáról	58
Az erdészeti altiszti tápintézetek az 1914/15. tanévben	119
«Az Erlő» 1914. évi tiszta jövedelme	84
Csavarok berendezésükönél megakadályozása	144
Elfogott orosz hadifogoly	137
Eltűnt áruló	7
Eljegyzés	29
Előfizetést díjak nyugtázása	16, 31, 46, 62, 78, 93, 110, 130, 147, 162, 180, 191
Eltűnt erdőőr	159
Erdőgazdálkodásági székhelyváltozás	30
Erdőzondokmányok számkönyvtárosa	174
Fagykárok ellen való védekezés a haltenyésztésben	188
Fahamú mint trágya	189
Festett fatárgyak tisztítása	13
Franciaország talpfabeszerzése	109
Gummiiputó-öldat	29
Hadifogságban	7
Halálözse	7, 13, 29, 43, 60, 75, 87, 109, 144, 126, 177, 189
Hírek a hadbavonult erdészeti altisztekről	144, 177
Időjelzés	7
József főherceg a sebesült katonához	88
Kar-bolimeum használata gyümölcsfákon	188
Kell-e a kukorizát töltögetni?	107
Kell-e és kezelendő állások rendszeresítése	159
Kitüntetés	7
Korai burgonya termelése	188
Levél a Kárpátokból	75
Magyar Nők Korona-Alapja	87
Megfagyott gyümölcsök kezelése	28
Megintalmazott erdőőr	126
Mennyi erdő van a világon	178
Mennyi könyvhazai magot rendelünk?	28
Mérgézet okozó fűrészpör	30

	Oldal
Mészkenő készítése	60
Névváltoztatás	29
Nyugdíjbiztosítás	43, 88, 127, 159, 177, 189
Olaszországi számarfajok	144
Olvasóinkhoz	189
Postai közlekedés a hadifoglyokkal	14
Raffia-háncs	144
Szajkócső készítése	107
Szőrme-árak	13
Változások az erdészeti szolgálat köréből	8, 15, 30, 46, 62, 77, 93, 110, 129, 146, 161, 179, 191
Vizimadarak és a halállomány	44

III. Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” közleményei.

Felhívás	15, 30, 45
Kérelem	61, 89, 109, 160
Nyugdtázas	15, 30, 45, 61, 89, 109, 127, 160
Tisztelet Tag- és Kartársak!	88
Üzenet	45

IV. Hivatalos közlemények.

A búzában vagy rozsbán kötelezett terménybeli járandóságok tárgyában	15
A családi pótlékot helyettesítő rendkívüli évi segélyek engedélyezése főlegében	160
A családi pótlék ügyében	145
A cserzőanyag-szükséglet biztosítása ügyében	61
A felesketett erdősítetek és erdőörök adómentes szolgálati gyerekei tárgyában	76, 109
A hadbavonult tisztviselők és altisztek mellékközlésének szabályozása	178
A háborúban elesettek hátramaradtjai javára értékesítésre kerülő kiadványok	15
A kopárterületek és vízmosásokotéi munkálatok állami támogatása ügyében	7
A nyugdíjazott államerdeszeti alkalmazottak és azok özvegyei részére kiszolgáltatandó tűzifa	179
A tűzfakészletek bejelentése ügyében	127
Az ellenőrködi megjelölés használatának megszüntetése	90
„Az Erdő” 1914. évi pénztári feleslegéből kiosztott rendkívüli segélyek	33
Az időlegesen két védőkerületet ellátó erdőörök részére engedélyezhető helyettesítési átalányok tárgyában	45
Az illetményfőlkének kinevezési favevők, bérlők vagy vállalkozók részére való bérbeadás tárgyában	161
Az illetménytűzifa és a pöttűzifa kiszolgáltatása tárgyában	161
Államerdeszeti alkalmazottak és nyugdíjasok részére kiszolgáltatandó tűzifa tárgyában	189
Családi pótlékot helyettesítő rendkívüli segély	144
Felhívás az Országos Erdészeti Egyesület által kiosztandó segélyek ügyében	1, 9, 81
Félfárú-jegy váltására jogosító arcképes vasúti igazolványok a Kassá—oderbergi vasúton	190
Hirdetmény az állami erdei faesemeték adományozása tárgyában	91
Hirdetmény erdőöri és vadöri szakvizsgák ügyében	127
Pályázati hirdetés az erdőöri szakiskolák tanulóinak felvételére ügyében	89
Pályázati hirdetmény erdősítési és csemetenovelési jutalmakra	92
Termőföldek bevetése ügyében	45
Vasúti pályánjárás igazolványok kiállítás tárgyában	76

V. Tárcaák.

Bársony István: A bátor medvevadász	50
„ „ „ A Magas-Tátra alján	182
„ „ „ Őszi sneifőzés	114
„ „ „ Vérés reggeli	2
„Jenny”-vadász	150

	Oldal
Körtvélyessy Elza: A mi késik, nem múlik	134
M. Hrabovszky Julia: Hiábavaló áldozat	10
„ „ „ Márta jövője	166
„ „ „ Nemaszi	66
Steukáné—Bapcsányi Vera: A doktor	98
„ „ „ Egy agglégény levele	34
Szabó Miklós: Beteges álmok	18

VI. Közérdekű szerkesztői üzenetek.

A rák tenyésztéséről	8
Állami tanítóképzők	62
Baronfiák tetője	131
Bottermelés	47
Büntetésépek hovafofordítása	180
Családi pótlék feleség után	62
Csapóvasak kihelyezése	8
Csendőrségi nyugdíj beszüntetése polgári szolgálatbalépés esetén	47
Cserzőanyag gyárosok és kereskedők	162
Ebadoról	180
Erdészeti főiskolai vendéghallgatók	111
Erdőöri eskürol	162
Erdőöri jelvény viselése	162
Erdőöri szakiskolákba való felvétel	147
Erdőöri szakvizsgákról	78
Erdőörök ebadoja	180
Erdőörök fegyveradómentessége	31, 111
Erdőörök házkutatási joga	63
Erdőörök — közbiztonsági közegek	63, 162
Erdőörök útadoja	31
Erdőörök vadászajegyadómentessége	111, 130
Famagasságmérők	147
Flóbert-gegyer utáni adó	147
Gyógynövénykereskedők czime	111
Gyümölcsök Monilia betegsége	124
Hadbavonult gazdasági családok elboecsjátása	147
Hadifogságba kerültekrol felvilágosítás	63
Hajtópénzekrol	94
Hangyák távolitarsa a gyümölcsfaktól	94
Háborúban elesettek hátramaradtjainak ellátási igénye	147
Háborúban megsebesültek pótdija	16
Házi szappan készítése	78
Házkutatásrol	63
Hittbizományi erdőbirtokon erdőszolga tartása	63
Honvéhdnapgyóds-kolákba való felvétel kellekei	47
Idégen területen való járálás kihágás	63
Katonai szolgálatnak a nyugdíjba való beszámítása	147
Kinestári erdészeti altisztek egyenruhája	131
Kinestári erdészeti altisztek javadalmozása	131
Körtékak Monilia betegsége	131
Közégi vadászterületek bérbeadása	8
Közutak rongálása	63
Lépor árusítása	47
Méhészeti felszerelések adományozása	94
Mészkenő-lé készítése	125
Mozgósítás folytán behívott családtagjainak segélyezése	16
Nyest fogása csapóvasal	8
Országos Állatvédő Egyesület czime	111
Rendjelek visszaszolgáltatása halálözala esetén	62
Sajmeggy termelése	47
Sebesülési pótdij	16
Személyi pótlékról	131
Szőrme kikészítő czégek	131
Tehenek napi szénaszükséglete	130
Tenyész házinyulak beszerzési forrása	63
Természetben lakás élvezetének megszüntése halálözala esetén	131
Uradaim erdőörök felesketése	63
Uradaim erdőszolgák felesketése	63
Vadak csalogatása hívóval	180
Vadöri jelvény viselése	162
Vadászi érem után járó díjak	8
Városi nyugdíjintézményekrol	62
Városi szolgálat beszámítása a nyugdíjba	63

Előfizetési ár:

Egész évre ——— 4 K.
Fél évre ——— 2 K.
Negyed évre ——— 1 K.
Egyes szám ——— 20 f.

Szerkeszti:

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

AZ ERDŐ

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Hirdetések

egy hasabos garmondess-
dás milliméter saronként
10 állóral, táblázatos és
garmond betűnől kisebb
betűfaj eszűs másfélszo-
egységárral számítja-
tik. — Az egész oldal négy
hasab széles.

Előfizetőknek az álláke-
relet és kínálat rovata
rövid közlésekre díjtala-
nul áll rendelkezésre.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címében Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklamációk is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adtnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a Szerkesztőség évnegyvedenként utalványoz.
A lap után metalan származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordít-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

Előfizetési felhívás.

Felkérjük t. olvasóinkat, hogy lapunk előfizetésének
megújítása iránt mielőbb intézkedni sziveskedjenek,
nehogy a lap szétküldése fennakadást szenvedjen.

TARTALOM.

Felhívás az Orsz. Erd. Egyesület által kiosztandó rendkívüli
segélyek ügyében.

A folyami rák és annak tenyésztése. (Simonffy Gyula.)

A söréltövséről. (Gothard Sándor.)

A házinylütnyésztés nálunk. (Hreblay Emil.)

Különfélék: Kintutetés. — Halalozás. — Elitelt áruló. — Időjelzés.
Hivatalos közlemények: A kopárfásítási és vízmosásoktési mun-
kálatok állami támogatása ügyében.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. Véres reggeli. (Bárony István.)

Felhívás.

Az Országos Erdészeti Egyesület által kiosztandó rend-
kívüli segélyek ügyében.

Az Országos Erdészeti Egyesület részben erre a
célra rendelkezésére bocsátott összegekből, részben
pedig «Az Erdő» című lapkiadvány 1914. évi bevételi
feleslegéből 1915 február hóban rendkívüli segélyeket
oszt ki, még pedig:

a) hadbavonult és főként hősi halált halt erdőtisztek
hátramaradtjainak és az ellenséges betörés folytán
jelentékeny kárt szenvedett, vagy a háború folytán
keresetképtelenné vált erdőtiszteknek egyszersminden-
korra adományozott 100—250 korona összegben; ösz-
szesen erre a célra mintegy 2500 korona áll rendelkez-
zésre;

b) oly erdészeti altiszteknek, illetőleg azok hátra-
maradtjainak, kik «Az Erdő» című lap 1914. évi
évfolyamára előfizettek,* ha hadbavonultak, hősi halált
haltak, az ellenséges betörés következtében jelentékeny

* Az Országos Erdészeti Egyesülettel vért értesülés szerint
ilyenekül tekintetnek azok az erdészeti altisztek is, a kik részére
a lapot felesles hatóságaiak rendelték meg. Szerk.

kárt szenvedtek vagy a háború folytán keresetképtelenné
lettek, egyszer s mindenkorra adományozott 50—125 K.
összegben. Erre a célra mintegy 1500 K. áll rendelkez-
zésre.

Felhívjuk a pályázni szándékozókat, hogy bélyegte-
len kérvényeiket 1915. évi január hó 25-éig adják be
az Országos Erdészeti Egyesülethez, Budapest, V., Alkot-
mány-u. 6. sz.

A kérvényben a kérelem alapját képező egyéb kör-
lményeken kívül ki kell tüntetni a kérvényezőnek, illetőleg
férjének vagy atyjának polgári állását, katonai rend-
fokát és csapateltét, állandó lakhelyét szolgálatadó-
jának nevét és lakhelyét, kérvényező polgári járandó-
ságit s hogy azok mily mértékben vannak beszün-
tetve, kérvényező családi állapotát, a gyermekek szá-
mát, korát és nemét, részesül-e kérvényező vagy gyer-
mekei állami vagy egyéb segélyben vagy ösztöndíjban?
Le kell továbbá írni a szenvedett kárt, annak pénz-
beli értékét, az esetleges menekülés körülményeit, stb.
s mindezt lehetőleg hatóságai bizonyítvánnyal igazolni
is kell.

Budapest, 1914 december hó 19-én.

Az Országos Erdészeti Egyesület Elnöksége.

A folyami rák és annak tenyésztése.

Irta: Simonffy Gyula.

A folyami rák (*Astacus fluviatilis* L.) az izeltlábúak
(Arthropoda) átlakörébe, a tízlábúak (Decapoda) rend-
jébe s a szákebb értelemben vett rákok (*Astacina*) család-
jába tartozik.

Hogy az Astacinák családjában a folyami rákon
kívül van-e még más faj is s hogy a némelyek által
megkülönböztetett fajok tulajdonképen nem csupán vál-
tozatai (varietásai) a közönséges folyami ráknak, arra
nézve a természettudósok véleménye eltérő.

Brehm szerint a közönséges folyami rák majdnem
egész Európa vizeiben el van terjedve s a többek által
külön fajként leirt, Krim, Kaukázus és Oroszország
déli részéből származó rákok tulajdonképen csak vál-
tozatai a közönséges folyami ráknak, a mely változato-
kat a klima és a helyi viszonyok hozták létre.

Európa déli részén Brehm szerint — mint faj — előfordul még a *kövi rák* (*Astacus saxatilis*) is. Ugy ez, valamint a folyami rák, nemcsak egymáshoz, hanem az Észak-Amerikában, Chilében és Új-Hollandiában honos folyami rákokhoz is igen közel áll.

Mások faj szerint különbséget tesznek a folyami vagy nemes rák és karesú ollós, kecske- vagy galicizai rák (*Astacus leptodactylus*) között, ellenben a kövi rákot tekintik *fajváltozatnak*.

A némelyek által említett *vajrák* nem képez fajt, hanem a ráknak közvetlen vedlés utáni állapota.

Reánk nézve ezeknek a változatoknak az ismerete gyakorlati fontossággal azért nem bír, mert azok *tenyésztés-, illetve piaci értéke között lényeges a különbség*.

A folyami (nemes) és a galicizai (kecske-) rák között a különbségek a következők:

Eglenő nagyság mellett a folyami rák *testalkata fejlettebb, ollója nagyobb, izomzata tömöttebb* (húsozabb), *ízletesebb*, bár a galicizai rákok között is fordulhatnak elő aránylag elég jól fejlett példányok.

A folyami rák *színe olajzöld* s bár a helyi viszonyok s a környezet hatása alatt ez a szín árnyalatokban változhat, azonban mindig *egyenletes*; a galicizai rák *színe világos zöld alapon sötétebb foltokkal tarkázott* (márványos). Különösen feltűnő ez a színeződés az *ollókon*.

A folyami ráknak egy más feltűnő ismertető jele, hogy *ollóinak alsó lapja élénk vörös színű*, míg a galicizai ráké mindig halvány, fehéres színű és a főzés után sem válik vörössé. Halvány színű a lábak alapja is. A galicizai rák ollója ezenkívül igen hosszú, keskeny, könnyű s farka is keskenyebb. Mindeme tulajdonságok olyan szembeütők, hogy laikusok által már az első látásra észrevehetőek.

A folyami rák *pánczéja továbbá kemény*, pánczéjának s ollójának *felülete sima, vagy gyengén szemcsézett*, míg a galicizai ráké érdes, tüskés.

Vannak még egyéb különbségek is, pl., hogy a *folyami rák csápjai* (bajusza) aránylag *rövidebb*, stb. Ezek azonban olyan különbségek, a melyek a gyakorlat embereit kevésbé érdeklik, inkább tudományos értékkel bírnak.

A galicizai rák rendkívül *élénk, mozgékony állat*, táplálék keresés közben a nappali világosság nem igen zavarja, *aránylag igen szapora*; állítólag 3–4-szer annyi petét produkál, mint a folyami rák.

A galicizai rákról ezen tulajdonságai miatt majdnem általános az a vélemény, hogy a hová a kecske rák betelepedik, onnan a *folyami rákot lépésről-lépésre kiszorítja*.

Ezekre való tekintettel — bár a galicizai rák gyors növési és szapora állat, tenyésztését s vizeinkbe való mesterséges betelepítését — nyugateurópai szakirodalomunkban — senki sem ajánlja s értékét legfeljebb mint fogyasztásra szolgáló *olcsóbb piaci árú* méltányoljaik.

A rák alkata.

A nélkül, hogy a rák anatómiai vizsgálatába bocsátkoznánk, néhány szóval szükséges annak belső és külső alkatát ismertetni.

Külsőleg a rák két szembeütő részre tagolódik: Az első rész a fej és törzsét magában foglaló *pánczél*, a másik rész pedig az, a melyet közönségesen a *rák farkának* szokás nevezni (és úszólemezekkel végződik).

Az egész törzs a hasi részen *21 szelvényre* oszlik. Ezek a szelvények az utolsó kivételével mind 1—1 pár

TÁRCZA.

Véres reggeli.

Irta: Bársony István.

Az erdő szélén néhány vén fa áll, egy-egy ködöbányira egymástól. Valamennyi csupasz, minthogy tél van; de a koronájok környékén halványzöld bokréta mutatják, hogy ott még most is akad növényi élet. Az az élődi fagyöngy, a mire rájárnak a lép-rigók, s keregzve hivatgatják egymást.

A rigók közt most nagy az elevenség, pedig csöndes és kihalt az egész tájak a messze országútig, a hol a nyárfa-sor alatt csak ritkán jelenik meg egy-egy nyiszorgó szekér. Öltát szállítanak a falusiak, s a tiszta levegőben یداig ballani, hogy buzdítja a fuvaros a gőbeit, a melyek görbült háttal vontatnak a fagyos rögön. s elakadnak neha, ha a kátyuba tottyan a nehéz szekér.

A rigók élénken keregzve ülnék meg a girbe-görbe galyak közt, s most nem törődnek a fagyönggyel, hanem karesúra nyújtott testtel lesik, nem történik-e valami

körülettök, a mi miatt minél gyorsabban kellene odább állaniok.

Ez a készenlét egyikről a másikra ragad, s a mint nyugtalan kíváncsisággal cserélgetik, változtatják a helyöket, s egyik fáról a másikra roppennek: resegő szőlásokban kérdezős és figyelmeztetés van: «látátok?... vigyázzatok!»...

Pedig a tájak csakugyan kihalt, s az ostoba kis őzlapók, a hosszufarkú czinkék, a kik a rigó-beszédet nem értik, teljes gyanutlansággal lendülnek halk röplésökkel ide-oda; lelibegnek a nagy fákról az elszórtan bokrosodó eszerjékre; — onnan megint felkapnak a magas galy csücskeire, és semmiről se tudnak, hogy mi izgatja úgy a rigókat.

Az egyik őz-apóka vidám rakoneztatlansággal, fűgén suhan el valamelyik vén tölgy könyöklő ága mellett s abban a pillanatban meglát *valakit*, a ki a reves ágakon hajtataban ül és hozzátapad a fához.

— Jujujj! czipegi a piczike madár és észnélkül esik lefelé a galagonya közé, a mely éppen alatta nyújtogatta szét tüskés galyait.

Az a *valaki* nem törődik vele; — engedi a kis holtra-váltat, hadd bújjék el a kuszált bokorban; —

tagolt mozgékony testrészzsel függelékekkel, vannak el-
látva.

A fejtől számítva az első 3 pár függelékhez (test-
rész) tartoznak az érző szervek (a látó- és tapintó-
szervek; a bajusz, a mely körülbelül a test hosszának
¾ részét teszi); a következő 6 pár függelék a táplál-
kozó (a rágószervek stb.), a következő 5 pár a járó
lábakat, a melyek közül az első egy nagy, a következő
2 pár pedig kis ollókkal bír, a következő 5 pár az
úszólábakat (a melyre a nőstény rák a petéit rakja) s
az utolsó pár a farok kiszélesedett (legyezőszerű) úszó-
szárnya. A törzs lágy részeit a páncél borítja, a mely
chitin, kénsavas és foszforsavas meszet tartalmaz.

A rák szeme nyeles (pálczikás) s így minden irány-
ban mozgatható.

A halló- és szaglószervek a csápoknál vannak el-
helyezve s állítógaz a szaglószervek igen fejlettek.

A légzőszervek (a szilványok) részint az oldalakon,
részint a járó lábak tövénél található szilványüregekben
vannak.

Az ivarszerveket a hasi rész foglalja magában, ki-
vezető nyílásai a járó lábak tövénél találhatók.

Az úszó lábak közül az első két pár láb a himnél,
a többi három párhoz képest fejlettebb és sarló alakúan
behajlítva, a párosodásnál van szerepe, a nősténynél
pedig a peték megerősítésére szolgál. Az úszó lábak
általában fejletlenek, úszásra alkalmatlanok. A szerve-
zet egyéb fontosabb részei, mint a gyomor, szív, máj,
stb. a páncélrész belsejében vannak elhelyezve.

A rák életmódja, igénye és tápláléka.

A rák ép úgy, mint a hal, vízben él és szilványokkal
lélekszik, de eltérőleg az utóbbtól arra is képes, hogy

aránylag hosszabb ideig — a meddig a szilványrojtok telje-
sen ki nem száradnak — szárazon, a levegőn is lélegzik.

Ilyenkor a szilványüregek levegővel telnek meg s hogy
működésben maradhassanak, a végtelen finom szilvány-
rojtokat hajcsóvességük tartja nedvesen, a nedvesség el-
párolgását pedig a szilványüregeket fedő kemény pán-
cél védi. Ezeknek a tulajdonságoknak köszönhetjük,
hogy a rákot kellő alacsony hőmérséklet s nedvesség
mellett (pínczében nedves ruhával leborítva) 6—8 napig
élő állapotban el tudjuk tartani.

A szilványrojtok finomságából következik, hogy ez a
szerv igen érzékeny, könnyen megsérül vagy eldugul
és így csak természetes, hogy a rák a tiszta víz iránt
sokkal igényesebb, mint a vele együtt élő hal.

Gyakran megtörténik, hogy a rák a vízből — sok-
szor igen tekintélyes távolságra — kimászik. Ebből a
víz tisztátalanságára, fertőzöttségére, szóval meg nem
felelő voltára lehet következtetni, bár némelyek termé-
szetes jelenségnek tekintik és a táplálékhiánya vezetik
vissza. Azt állítják, hogy a rák táplálékkeresés cél-
jából különösen éjjel rendes körülmények között is ki-
mászik a partra.

Mindeme feltételezések a helyi viszonyok szerint
indokoltak lehetnek, eldöntve azonban — mint más
igen sok kérdés — nincsenek.

A laikusok között igen sokan még ma is azt hiszik,
hogy a rák hátrafelé megy.

Ez alapján véve téves megfigyelésen alapszik.
A rák csak kénszerűségéből, menekülés közben halad
hátrafelé és pedig rendszerint nagy gyorsasággal, hogy
rejtekhelyét elérje.

A nagy gyorsaságra a rákot úszólemezekkel ellátott
igen erős izomzatú farka képesíti.

majd valahol a másik oldalán kisurran s loppal menekül
innen, a hol kísértetek járnak.

A kísértet «ő», a ki a tölgyfa könyökös galyára
telepedett s most mozdulatlanul várja, a mig megcsil-
lapodik a nagy izgatottság, a mit érkezése keltett.

Úgy jött suhanva-zúgva, mint a kilőtt golyó, mégis
észrevették; a rigók rögtön riadót fújtak, s a veszedel-
mes környékről elhúzódtak. Azóta a messzebb eső vén
fákról lesik: mozdul-e «ő» megint? Folyvást mondogat-
ják: «krrrr . . . krrrr! láttatok? vigyázzatok!» . . .

«Ő» csak ül a könyökös ágon, mintha nem is madár
volna, hanem egy göcs, a melyeknek madárformája van.
Zömök kis testén felfújja a tollat, hogy annál jobban
haszonlítson águdorodáshoz, a minő minden vén fán
akad. Színe pompásan egyezik a fa kérgével s hogy a
begyén-hasán világosabb a toll, az a fakó zuzmó-foltokra
emlékeztet, a mik szeretnek elterjedni az öreg fákgergen.

Az egész madár nem sokkal nagyobb, mint azok az
izgatott rigók, a melyek most jóléti bizottsági ülést
tartanak amott, a szélső fákon. Egy törpe sólyom az;
mindenestől is alig akkora, mint az ember ökle. Csak
a farka, meg a szárnyahegye maradna ki egy meg-
termett marokból. Ott ül, egy helyben, és ahogy vil-

logó szemével ide-oda vág: sejtteni lehet abból, hogy
prédát les, mert nem reggelizett még ma.

Azért éhségről szó sincs nála. Tegnap is jóllakott,
tegnapelőtt is; — a hétnek minden napján. Tegnap is
vasárnap volt neki, — ma is az lesz. Tele van itt az
erdő rigóval, s a törpe sólyom a fódószedő köztük,
a kinek védjij jár.

A léprigók a világ minden fagyöngyéért se közeled-
nének. — A ritkán álló fákról jól látták, a mikor a
kis hóhér erre süvöltött az országút felől, a hol bizo-
nyosan pipiskét fogott volna, ha a zörgő szekerek nem
nyugtalanították volna. Ámbár ez az érzékenység is
csak időszaki szeszély; hisz' mindegy neki, hogy tele a
falusi udvar mozgással, étellel, mégis lecsap a vényen
gubbasztó verébre s elviszi.

A verénél jobb a pipiske, de a pipiskénél jobb a
rigó; — s itt az erdő szélén, ezeken a fagyöngyös nagy
fákon, mindig biztos a rigó-préda. Biztos ám egy nap —
két nap, amíg az ostoba rigónak is meg nem jön az
esze; — de a mit az egyik észrevesz, azt elmondja
valahogy a másíknak; és a sok «krrrr! krrrr!» hol azt
jelenti: «gyere ide»; hol meg azt: «itt a hóhér, vigyázz!»
Csak attól függ, hogyan mondja ki a rigó.

Menekülés közben a rák járó és úszólábait szorosan a törzse fektetve farkával ezet és kormányzásra valószínűleg a törzs hossz tengelye irányában kinyújtott ollót használja.

Zavartalan állapotban, pl. táplálékkeresés közben azonban a rák mindig előre megy és pedig, hogy szakmányát könnyű szerrel megragadhassa, a meder fenekén lassan, óvatosan, hátrafelé is figyelve halad, ollóját magasabban és nyitva tartja.

A kifejlett rák napközben rendszerint a meredek vagy alámosott partban, a maga által kivájt, vízszintes, henger alakú üregek és lyukakban tartózkodik, a melyet csak olyan méretűre készít, hogy abban szorosan elferjen. A rák hátuljával mászik rejtkehelyébe, bajusza és ollója a vízbe nyúlik. A hol a talaj a bűvöllyukak készítésére nem alkalmas, ott a rák szívesen tartózkodik a partmenti fák vízbenyúló gyökerei vagy gyökérostjai által képzett üregek közt, vagy a nagyobb kövek alatt. A kövek alatt főképp a kisebb, kevésbé fejlett rákok tartózkodnak.

A rák szereti a szétlőt védett, árnyékos partokat, a melyek a déli napsütés és az erősebb hullámvás, illetve a víz erős sodrától mentesek.

A vizek legmélyebb részeit az idősebbek, a sekélyebeket az 1—2 évesek lakják.

Eledele után a rák az estéli szürkület beálltakor kezd jární és megemlített, hogy a him hamarabb elindul, mozgékonyabb s barangolóbb természetű, mint a bűvöhelyét jobban meglakó nőstény.

A rák főképp állati eledelel, csiga, kagyló, férgek, állczák, alsóbbrendű rákfélékkel stb. táplálkozik, de szívesen eszi a halat, a békát élő, vagy döglött állapotban is.

Az állati eredetű táplálék mellett szükségből, vagy talán változatosságból növényi edellel — a minők a partmenti és vízi növények leveleinek, rügyeinek, gyökéretének zsenge hajtásai — is táplálkozik.

Miután a rák pánzcélja aránylag sok meszet tartalmaz, meglehetősen igényes az elfogyasztott edelel s a víz mésztartalma iránt. A vedlés után nyert új pánzcél felépítéséhez szükséges és a táplálkozás anyagcsereje folytán (a csigákból és kagylókból) nyert mész, a gyomor oldalrészeiben, kis lencsealakú testek alakjában található ú. n. «rákszemekben» halmozódik fel. Ezt a rákszemet régen híres házi gyógyszernek (csillapító szer) tekintették és igen soká a rák valóóságos (látó) szemével tévesztették össze.

Alapjában véve téves az a még mindig tapasztalható felfogás, hogy a rák előszeretettel fogyasztja az oszlásnak indult bűsféleket (dögöt). Ezzel szemben beigazolást nyert, hogy a rák csak szükségből, elegendő táplálék híján fogyasztja a dögöket.

A rák falánk állat; étvágya tavasszal, mikor teli bűvöhelyét elhagyja, továbbá nyáron, vedlés után a legnagyobb; ilyenkor elegendő táplálék híján, *szükségből* saját fajtáját is megtámadja és felfalja. Ezt nevezik kannibalizmusnak és erre vall némely vízből származó rákoknál az a tapasztalható jelenség, hogy aránylag sok a megcsonkított, félöllő rák. Megemlíthetjük itt, hogy a rák szervezete visszacszerző képességgel bír, a letört ollók újra nőnek, fejlődésükben azonban sohasem érik utól az épet. A kannibalizmusnak legjobban ki vannak téve a zsenge ivadékok és az anyák vedléskor és párosodás után az erősebb (nagyobb) hímek részéről. Jó, ha ilyenkor védjük a gyengébbeket az által, hogy

A törpe sólyom unja a dolgot; neki is nyilvánvaló már a nagy készenlét. Minthogy bűjtöt nem ismer, kövér, mint a potyka, tehát kényelmes is. Főlösegesen ugyan minek erőlködnek?! Ha éppen akarná, nekik mehette a gyűlésező rigóknak s kiválaszthatná közülök akár a legnagyobb szájút, akár a leggyorsabbat. Azt azután meghajkurázná a maga módja szerint, a miben utólrhetetlen mesterművész, és végül elfogná.

Saját külön módszere van erre; minden más rokonságától teljesen különböző, és a mellett a legszebb.

A nagy sólymok felülről támadnak s barbár dühvel vetik magukat a zsákmányukra, a melylyel néha egy ütésre, egy szorításra végeznek is. A héjja alulról szorítja felfele a galambot, s a hosszú halálfélelem kinjával növeli a szörnyű percz borzalmát, a mikor végre a kimerült párat magához öleli. — A törpe sólyom ellenben *kergeti* a kiválasztottját s gyönyörű játékkal van nyomában, a míg csak be nem éri. A szegény madár, a mit üldözni kezd, a kétségbeesés minden igyekezetével próbálja a rohámot kikerülni, s új meg új fordulattal csap el oldalt, bukik le, lendül fel: — a kis sólyom erre a nyomában van, s *ugyanazt* az utat, azokat a fordulatokat és villanásokat végzi művészi utánzattal, a mit a prédája. — A hosszúszárnjú sólyom,

a melyiktől a fecske sem menekülhet, «átló» a zsákmányán, s újra meg újra támad, a míg el nem kapja a halálrészántát; — de ez a *hicsi*, ez nem széleskedik; ez csak meg *utána*, — mindig csak utána, és mindig gyorsabban; tehát utól kell, hogy érje.

Hanem az ilyen «gyakorlatokra» nincs mindig kedve; — a könnyebb prédát még ő is szívesebben látja. S ezek a bolondok most úgy régen vannak! Mind őt lesik. — Megsokallták már, hogy tegnap is vasárnap volt, tegnapelőtt is, minthogy közülök került peccsenye a kis hóhér konyhájára.

— Ej, gondolja magában az eleven fagöcs, ördög vigyen benneteket, ha olyan nagyon félték. — S azzal lők egyet magán s kisorran a fa alól, a melyen eddig ült.

Neki a rigók tanyájának, mint a villám! . . .

Az egész csak olyan komédia; — a rigók egyszerre felkerekednek s rémülten menekülnek. Most látni, mennyivel jobban tudnak röpülni, mint a hogy béke idején szoktak. A sólymocska nem törődik velök; — átvillan az immár üres fák közt s rohan az erdők felé, a hol a fenyves sötétzöldjére gyönyörű havas dísz hintett a tél.

Az erdei fenyő hosszú tűi csomósán tartják a csil-

az állományt takarmányozzuk és a bűvőhelyeket szaporítjuk. Tél felé a rák étvágya csökken, a fagyos idők beálltával pedig, a nélkül, hogy álomba merülne, megszűnik.

(Folytatása következik.)

A sörétlövésről.

Irtá: *Gothard Sándor.*

Lapunk egyik t. olvasója a következő kérdést tette fel:

„Kérek a következő kérdésre választ. Cikkeiből azt tanultam, hogy minden sörét-átmérő közt a 3-5 mm. sörét adja a legnagyobb találó-százalékot. A söréteket pedig *sörétlövés-géppel* lehet tölteni. Én szívesen vennék sörétlövés-gépet, ha lenne szíves felvilágosítani, *hány szem 3-5 mm.-es sörét adja a legnagyobb találó-percenzet.* Hogyan lehetne ezt megállapítani? Milyen számú (mennyiségű) sörét adná a legnagyobb átütő-erőt?»

Erre a delikát kérdésre válaszom a következő: A kérdést általánosságban a 16-os öbű puskára, úgy, hogy az valamennyi 16-os öbű fegyverre passzoljon, megoldani szerintem lehetetlen. De *egy fegyverre* jól meg lehet közelíteni a keresett számot.

Én pl. egy ideig a 16-os fegyver belövésénél 100 szem 3-5 mm. söréteket használtam kísérleteimnél, mert ez esetben a 75 cm. körben ülő sörétek száma, egyben, minden számítás nélkül a találó-percenzet is adja. De sok száz lövés után ettől eltértem azért, mert tényleg azt tapasztaltam, hogy ez a sörétszám a találó-percenzet elérésére nem megfelelő, mert kevés. De meg a terítést sem tudjuk úgy megítélni, mintha egy teljes normális

lövetet veszünk. 110 szem már jól megközelíti azt az arányszámot, a mit a t. barátom keres.

Neumannswaldeban *112 szem söréteket* töltenek. Az én gépem 13 szem söréteket tölt egy sorban. Tehát 9 sor ad ki 117 szem söréteket. Az én fegyver-belövő patron-jaim eddig ennyi söréteket foglaltak magukban.

De épen mert feltűnt az, hogy miért épen 112 szem met lönek Neumannswaldeban, tényleg egy igen tökéletes messzelövő fegyveren erre kísérleteket tettem. Ha elég pontos eredményt akarnánk elérni, akkor legalább 10 lövést kellene tenni *egy csőből* 110—111 stb. egész 120 szemig, akkor jól kikapná az ember a megbízható értéket.

De erre egy egész nap, 100 patron és 100 lövő kellene.

Az én kísérletem csak 4 számrá és 5—5 lövésre terjedt. 110—112 és 117 szem söréteket lőttem, 5—5 lövést ugyanazon csőből. 110-nél az eredmény 78%

112-nél „ „ 80%

117-nél „ „ 77% volt.

Hogy ez megismétlődnie két-három szeries lövés-nél, azt hiszem, de nem tudom. Ha ezzel a kísérlettel kérdéstevő t. barátom megelégszik, akkor is csak annyit állíthatok, hogy *ez a tüneményes lövésű cső tényleg a 112 szem söréteket lövi legnagyobb találó-százalékkal.*

De most engedje meg t. barátom, hogy ezt a kérdést a gyakorlatba vigyem át.

A gyakorlatban körülbelül közömbös az, hány találó-percenzet lövök a 35 cm. körbe. A gyakorlatban fontosabb az, hány szem söréteket és hogyan elterítve lőttem bele. Például 100 szem sörétnél a találó-percenzet 80%, akkor 80 szem van a 75 cm körben.

logó havat; a bújá luczfenyő karjain pedig remek fehér pántlika vonul az ég minden tájéka felé.

Itt valami furcsa azt támad időnkint; hirtelenül robajló ropogás, a minő az volna, ha száz zsák diót egyszerre öntenének ki kemény köre.

Minden robajlás után felhő szalad a földről az égre; — egy nagy csapat madár kavarog-keveredik; aztán visszaszálldos megint a fenyves szomszédságában levő bokrokra, a hol boróka is van, egyébe is; ki tudja, mi minden.

Ezer meg egy fenyőrigó mulatozik ott; elemőzsiázik, s hol megjíjed valamitől, hol pedig csak úgy szokásból riad össze és fordul egyet a csipős levegőben. A hány-szor így egyszerre nekirugaszkodnak, mindig hallani a száz zsák diót a kövön, a hogy rákopog és szertegurul rajta.

A törpe sólyomnak remek jó a szeme, most mégis a hang után megy. Máskor az országuiton ballagó szekerek nyiszorgása is elriasztotta, mert a fagyos rögön egy pár csizma kopogott, csekély zajjal. — Most ez a nagy ricsaj is vonzza; — ő tudja, miért. Ösmeri már az okát.

Suhan-suhan és a hószalagon fenyőfák alatt úgy siklik el, mint a testetlen árnyék. Egyszerre, hopp!

kin van a bokrok táján; épp akkor riad fel megint az ezer és egy madár.

A földről most jóval magasabba lendül a madár-felhő, mint az imént. A keveredésen látszik, hogy nem a játékos kedv kormányozza, hanem valami más.

Meg van ijedve a sok fenyvesmadár; szinte egymásnak megy fejtelenségében.

A törpe sólyom egyet rúg magán a levegőben, s ha eddig száguldott: most a villámlást utánozza.

Közé nyílal a nagy csapat rigónak, a mely ész nélkül válik kette, hogy utat nyisson neki, — de a sólyom nem ér rá megvárni, a míg a raj egészen szétreped: átfúrja magát rajta s nyílegyenesen halad tovább.

Jóval lassabban, mint a hogyan a rohamot csinálta. Most nem siethet úgy. A karmai között egy rigó vergődik.

Ereszkedik-ereszkedik a sólyom. A fenyves táján már a bokrok fölött úszik; — de még annál is lejjebb kívánczik a zsákmányával, a mely azóta kimult. A vad szorításon kívül szívészéhhűdés érte.

Egy vakantúrás fektetik ki a havas gyepek közül, arra ereszkedik a törpe sólyom.

S reggelizik.

110 szemnél 88 szem van a 75 cm. körben, az is 80%, de a gyakorlati eredmény jobb, mert szám szerint nem 80, hanem 88 szem sörét ül a körben. Tehát 10%-kal több a sörét számszerinti mennyisége, pedig a találó-percenzet ugyanaz. No most már azt vizdik túlzásba sokan és töltenek 130—150 szemet, gondolván, hogy a több sörét többet szór a 75 cm. körbe, tehát a találás biztosabb. Ez azután könnyen neveléshez túlzásra vezet. De erről már máskor írtam. Most marad a másik kérdés. Természetes, hogy kevesebb súlyú sörétnek nagyobb kezdősebességet tud adni ugyanazon mennyiségű lőpor. *Tehát a sörét túltöltésénél a penetráció ereje veszt.*

De a normális adagnál (110—112—115 vagy 117 szem az a sörétszám) az átütőerő változása a gyakorlati vadásznál egyáltalán nem játszik szerepet, erről már azután sokat beszélni nem érdemes.

A házi nyúltenyésztés nálunk.

Rendszeres és általános házi nyúltenyésztésről ma még hazánkban nem beszélhetünk, annyi azonban bizonyos, hogy a lefolyt 16 év alatt a házi nyúltenyésztési ismeretek nálunk igen széles körben népszerűsítve lettek, részint az egyes szakferfiak által kiadott házi nyúltenyésztési szakkönyvnek, részint a házi nyúltenyésztéssel foglalkozó önálló szaklapok által.

Az alap tehát már jobb mint 10—12 év előtt volt, ennél fogva a jövőben e téren elérhető eredmények iránti kilátásaink is jobbak és nagyobbak lehetnek.

Sokan azt fogják gondolni, hát még mindig nem történik napirendre a felett a tökéletesen megbukott kérdés felett? Hát bizony nem, mert a kérdés: «házi nyúltenyésztés hazánkban való népszerűsítésének kérdése», nem bukkott meg, sőt él és várja céljainak elérését.

A mi megbukott, az más volt, az nem a házi nyúltenyésztés népszerűsítése volt, hanem «a házi nyúltenyésztésre fetekett üzlet», mely a «nyaban» való tenyésztést és az ezzel kapcsolatos nagyban való hús- és szőrmetermelést célozta s ennek a vállalatnak is csak azért kellett megbuknia, mert a kik alapították, nem értettek sem a tenyésztéshez, sem az üzlethez, sem az értékesítéshez.

Ez azonban mind nem baj, csak haszon a házi nyúltenyésztés népszerűsítésére s arra, hogy most már vezessük ezt a dolgot is a helyes mederbe. A kísérletezéseken hála Istennek túl vagyunk és teljesen tisztán látjuk, hogy mit hogyan és hol kell tenni; most, hogy a húsdrágaság kérdése elemi erővel tört ki, kötelességünk a házi nyúltenyésztést a legerélyesebb módon terjeszteni s az erre alkalmas tenyésztőrzseket az intelligens kis emberek közt ingyen szétosztani, azzal a kötelességgel, hogy az állami megbízott egy év leforgása után kétszer annyi állatot jogosult a tenyésztő állatai közül szabadon választani, újabb kiosztások megejthetése céljából.

Az intelligensebb ember, a kinek kis lakása, udvara és kertje van, a kishivatalnok, iparos vagy más kis

jövedelmű foglalkozással bíró szabad idejét a házi nyúlak tenyésztésére szívesen fordítja s azok húsát élvezi, szőrméjét feldolgoztatja családja kiruházására s végre a nyúltrágyát kis kerteskéjének, gyümölcsfáinak trágyázására használja fel.

Ezeknek az embereknek a kezébe való a házi nyúltenyésztése és nem a közép- és a nagy gazdaságok kezelésébe.

A házi nyúl húsa és gereznája még piacon is feltétlenül értékesíthető, bármily mennyiségben és igen előnyös áron!

A Házi nyúltenyésztők Országos Szövetsége vette át a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetétől a házi nyúlárulást a budapesti vásárcsarnokban. És 1914. év januártól kezdve fél év alatt, több mint kétezer darab körül adott el. Minthogy vissza sohasem vittek egy darabot sem a piaconról, valószínű, hogy 5—6000 darabot is eladhatott volna az első felévben.

A tenyésztő elősúly kilogrammonként 80 fillért kapott és a szállítási költségeket is a Szövetség viselte. Ennél előnyösebben még a csirke sem értékesült.

És a Szövetség sem károsult, mert a húst kg-ként ugyancsak koronájával adta el, de kívánatra megnyúzatta a házi nyulát a vevőnek és így birtokában maradt a gerezna.

A házi nyúl gereznára már alakultak földolgozó műhelyek is. Legnagyobb szabású a *Teutsch J.* és fia cégé *Brassóban*, a mely az itt beszerezhető alapanyag mellett múlt évben vett 3 kocsi rakomány nyers házi nyúlgereszát Lipcsében. Ez a gyárüzem maga feldolgozva évente több százezer házi nyúlgereszát. A budapesti bőripari kiállításon látható a munkája, valamint *Brenner* újverbácsi szűcsé is.

Egy jól nyúzott és szárított nagyfajta házi nyúl gereznájáért fizet 80—100 fillért, ezüstökért 1'60—2 koronáig. Ezek az összegek, az értékesítésnél nagy általánosságban igen komoly eredményt képviselnek. *Brenner* szerint, ki 10 év amerikai szűcsége alatt ott kint szép tekintélyt szerzett, minden kifejlesztett állat jól kezelt gereznája télen-nyáron egyformán értékes és nem áll az, hogy a nyári bunda szőrt hullat. Ezzel eleme az antinyúlászatnak az az érve is, hogy télen sok a nyúlhúsnak a konkurrensze, nyáron meg kárba vész a gerezna.

Ezek az adatok megnyugtatótásul szolgálnak a ma tenyésztéssel foglalkozóknak, de buzdításul mindazoknak, a kik ezzel a kedves és jövedelmező ággal foglalkozni kívánnak.

Andrássovich Géza, a ki ezen szakma ügyeit a földmivélségi minisztériumban előadja, egyik szaklapban ezt mondja:

«Több ezere rüg azoknak a száma, a kik kevesebb vagy nagyobb anyaggal tenyésztének. Ezeknek abszolút többsége egyuttal fogyasztója is a házi nyúl húsának. Vagyis a közlelemzést a házi nyúl immár, mint házi hústermelő, javítja. Ez sokszor nagyobb tényező, mint az, a mit mint piacra juttatott húszékk képez. A gereznákat is eleddig minden tenyésztő inkább maga és

családja részére dolgoztatja ki és használja ruházati cikkek gyantáit. Ezt a körülményt nemcsak a tényleges értesülések, hanem a külkereskedelmi forgalom statisztikája is kimutatja, a midőn az utóbbi években már tekintélyes visszaesés állapítható meg a szücsárúk behozatalánál, holott a prémekec divatja vissza nem fejlődött.

A háziynültenyésztés jövedelmei közé tartozik a háziynulnak mint tenyészállatnak az eladása is. Itt lehet a polgári hasznot meghaladó eredményeket elérni.

Vizsont ez köti meg szekerünket még most is. Mert hát mindenki minden darab állatát tenyészanyagként szeretné eladni. És sokan tartogatják állataikat, mint a bácskaiak a búzát.

Megvagyok arról győződve, hogy mi, kik az ügyet hazánkban napirendre hoztuk, kezdeté óta tenyészéssel foglalkozunk és egy napra sem szüntünk meg soha ennek érdekében fáradozni, buzdítani és tanítani, elérjük még azt az időt, a mikor látni fogjuk az eredményeket oly arányban, a milyenekről valamikor ábrándoztunk.»

Hreblay Emil.

Különfélék.

Kitüntetés. Ő császári és Apostoli királyi Felsége 1914. évi december hó 6-án Bécsben kelt legfelső elhatározásával, az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismeréséül *Onczay László*, trencsényi 15. honvéd gyalogezredbeli tartalékos hadnagynak a hadidisztményes 3. osztályú katonai érdemkeresztet legkegyelmesebben adományozni és legkegyelmesebben megparancsolni méltóztatott, hogy ugyanezen alkalomból *Fromm János* trencsényi 15. honvéd gyalogezredbeli tartalékos hadnagynak a legfelső dicséret elismerés tudtul adassék

A polgári életben *Onczay László* és *Fromm János* m. kir. segéderdőmérnökök és mindkettő a lipótvári m. kir. főerdőhivatal kerületében van alkalmazva, hol előbbi a teplicskai, utóbbi pedig a szvarini m. kir. erdőgondnokság vezetője.

Halálozás. *Bechini Ferenc* a dévai m. kir. állami erdőhivatalnál alkalmazott m. kir. erdőmérnök, az északi harcztéren Stari Sambornál október hó 21-én szenvedett sebesülése következtében, hosszas szenvedés után, életének 31-ik évében, december hó 9-én Szatmár-németiben meghalt.

Bocor Dezsa a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál alkalmazott m. kir. erdőmérnökgyakornok, tartalékos hadapród, szeptember 9-én az északi harcztéren, Rawaruszka közelében életének 26-ik évében hősi halált halt.

Grossmann Imre, a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál alkalmazásban állott m. kir. segéderdőmérnök, tartalékos hadnagy, november 1-én Niskó galicziai község mellett, életének 32-ik évében, a haza védelmében elesett.

Jurovič Ottó m. kir. segéderdőmérnök, a vinkovei kir. erdőrendezőség vezetője, munkás életének 28-ik évében

az északi harcztéren, szeptember hó 9-én hősi halált halt.

Décsi Borbély Endre dr. a földmivélsügyi miniszteri számvévség erdészeti csoportjánál alkalmazott min. számgyakornok, tartalékos hadnagy, november hó 28-án Szerbiában, a hazáért vívott ütközetben elesett.

Cseresi Árpád m. kir. erdőszámtiszt az orsovai m. kir. erdőhivatalnál, a cs. és kir. 43. számú gyalogezred pótartalékos, 25 éves korában az északi harcztéren szerzett súlyos betegség következtében december 5-én Miskolcon meghalt.

Elítélt áruló. A königsbergi (Németország) kerületi törvényszék tíz évi börtönrre és polgári jogainak elvesztésére ítélte *Klein Adolf* bergirreni (labiaui kerület) erdőmunkást. A vádlott az oroszok keletporosországi betörése alkalmával egy orosz tisztnek közléseket tett egy ottani erdész magatartásáról, melynek alapján az erdész és társai komoly életveszedelembe kerültek, sőt azt hiszik, hogy a vádlott közlése alapján adta ki *Remenkampf* orosz tábornok azt az ismert parancsát, melyvel elrendelte a keletporosországi erdészek agyonlövését.

Időjelzés. A «Meteor» 1915. évi január hóra a következő időjelzést teszi közzé: Január hó változási napjai: 1—8—12—14—15—17—22—23—27—és 30-ra esnek, 1. hideg, szeles; 8. részben változó; 12. enyhül, csapadékos; 14. szeles; 15. enyhe; 17. hideg, esettel viharos vagy havas; 22. változó; 23. hidegebb; 27. erős hideg; 30. hideg jelleggel.

Hivatalos közlemények.

132.683.
I/A—5. 1914. F. M. szám.

Valamennyi m. kir. állami erdőhivatalnak.

(A kopárfásítási és vízmosáskötési munkálatok állami támogatása ügyében.)

A folyamatban lévő háborúval kapcsolatos rendkívüli kiadások folytán az államháztartás minden ágazatánál szem előtt tartandó legmesszebbmenő takarékoság a kopárfásítási és vízmosáskötési munkálatok állami segélyezésénél is érvényesítendő lévén, értesitem az állami erdőhivatalt, hogy az 1915. év tavaszán az említett munkálatok állami támogatását csak kivételesen és kellően megindokolt esetekben helyezhetem kilitásba. Ezért az idevonatkozó javaslatok összeállítására vonatkozólag szigorú mihezartás végett rendelem a következőket:

1. Az 1915. év tavaszán *állami költségen* csak olyan kopárfásítási és vízmosáskötési munkálatok tervezhetők, a melyek valamely község belsőségét, valamelyik vasuti vonalat, közület vagy más közérdekű építményeket, továbbá lakóházakat érzékenyen fenyegető károsítások elhárítása céljából, vagy pedig a korábban munkába vett vízmosáskötéseknél már létesített költségebb mű-

tárgyak (gátak, hossz- és keresztfonások, partlejtősítések stb.) helyreállítása céljából és említett műtárgyak építésének biztosítása céljából nagyobb károk megelőzése érdekében elodázhatatlanul szükségesek és a melyeket a fennálló törvények értelmében a végrehajtásra kötelezhető birtokosok saját erejükből teljesíteni nem képesek.

2. A fentiek szerint esedékes munkálatokhoz szükséges állami pénzügyi folyósítása iránt a munkálatok műszaki vezetésével megbízott m. kir. állami erdőhivataloknak kell — az 1914. évi 17.403. szám alatt kiadott körrendeletben foglaltak szigorú betartásával összeállított költségelirányzatok csatolása mellett — javaslatukat legkésőbb 1915. évi január hó végeig hozzám beértesíteniük és az idevonatkozó jelentéseikben részletesen elő kell adniuk mindazon indokokat, a melyek a tervezett munkálatok halasztást nem tűrő végrehajtását kívánják, mert a kellően meg nem indokolt idevonatkozó javaslatokat figyelembe venni nem fogom.

3. Az állami segélyképen kiosztandó csemetekertek csomagolási és szállítási költségeire a csemetekertek kezelő állami erdőhivataloknak előleget az 1915. évi tavaszra kiutalványozni nem fogok.

Az előbbeni 2. pont értelmében beérteszendő költségelirányzatokba, tehát, ha ezen költségeket is az államnak kell viselnie, a csemetekert csomagolási és szállítási költségeire szükséges költség szintén felveendő. Megjegyzem, hogy a csemetekert csomagolási és szállítási költsége a munka engedélyezése után a csemetekert elszállítására kötelezett állami erdőhivatalnak a kellő időben rendelkezésre lesz bocsátandó.

4. Az állami csemetekertek — hogy egyrészt a bennük már meglévő csemetekészletek a későbbi szükségletek fedezésére használható állapotban fenntartásának, másrészt pedig, hogy a rendes viszonyok helyreállításával akadály nélkül folytatható kopárásítási munkálatokhoz szükséges erdősítési anyag a kellő időben rendelkezésre lesz bocsátandó — az 1915. évben is üzemben tartandók és az erre vonatkozó költségvetések, a legszigorúbb takarékoság szem előtt tartása mellett összeállítva, olyan időben terjesztendőek elém, hogy a fenntartási munkálatokra szükséges előlegek a kellő időre folyósíthatók legyenek.

Budapest, 1914. évi december hó 10-én.

A miniszter helyett:

Bartóky, s. k.
államtitkár.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

O cs. és ap. kir. Felsége 1914. évi november hó 23-án kelt legfelső elhatározása alapján Ő cs. és Ap. kir. Felsége első főudvarmestere megbizta Rajtsán János nyug. m. kir. erdőtanácsost a gödöllői udvari vadászati hivatal vezetésével.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a czim szalagon átjavított lakozim miatt. Ez úton közöljük, hogy ezen átjavításokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközei a bejelentett címváltozás alapján, a nagybirtoknyújtó czimnyomatási költségek megtakarítása céljából. Kérjük tehát, hogy fölösleges reklamációkkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

H. I. Előfizetése a beküldött összeggel folyó évi június hó végéig rendezve van.

B. L. Lapunk múlt évi 9-ik számában kilitásba helyeztük, hogy kívánságára, a rák mesterséges tenyésztéséről bővebben fogunk írni. Örömrökre szolgál, hogy ígéretünknek beváltottjuk, a mennyiben lapunk mai számában megkezdjük Simonffy Gyula m. kir. erdőmérnök úrnak „A folyami rák és annak tenyésztése” czimű szakavatott, mindvégig igen érdekes és tanulságos közleményét.

R. I. A nyest fogására kihelyezett csapóvasakat (kisebb tányúvasakat) a kihelyezés előtt szaglatlanítani kell, hogy a nyest az emberi kéz szagát meg ne érezze a vason. Legelőszerebb nehány csepp, a gyógyszertárakban, vagy drogeriákban kapható, ánzisollal szagostított sótalan díznszósziralt bekenet tisztá vasondarabbal dörzsölni be úgy a csapóvasat, mint a csalétket is. Csaklétkül legalkalmasabb a nyers tyúktojás.

D. Gy. A vadászatról szóló 1883. évi XX. t. cz. 3. §-a értelmében a községek tulajdonát képező terület vadászati jogát, ha az 2000 k. holdnál nem nagyobb, egyben kell bérbeadni, ha pedig a terület 2000 k. holdnál nagyobb, akkor több, de legalább is 2000 k. holdas részletben is bérbeadható.

Hadvavonult. A vitzésgai érem tulajdonosa életfogytáig a következő díjazást kapja: a honi vitzésgai érem után havonta 30 K, 1. osztályú ezüst vitzésgai érem után havonta 15 K, 2. osztályú ezüst vitzésgai érem után pedig havonta 7 K 50 fillért.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

Kovács István, ki a vadászerdői, erdői szakiskolát jelesen végezte, 19 éves, hadmentes, azonnali belépésre megfelelő állást keres. Címe Budapest, I. ker. Márvány-utca 31. szám, I. emelet 7. ajtó. (u.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1-20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (u., XXIV. 12.)

Vadászatra betanított, teljesen kifejlett fiatal, 2 drb. élő Uhú, darabonként 50 koronáért eladó. Szives ajánlatokat kér Czidor János m. kir. erdőőr, Pozsga u. p. Zám Hunyad megye. (u., IV. 4.)

Erdőőr kerestetik újévi belépéssel Szegedy Gina Ömeltósága Acsádi uradalmába Vasacsád. (u., III. 2.)

Veszünk pergetett és lépes mézet, viaszot a legmagasabb napi áron. Ajánlatok mintával a „Méh” a magyar méhészek értékesítő szövetkezte, Budapest, Frangepán-utca 4/h küldendők. (u., II. 2.)

Nyuszt és nyest bőrköket veszek. Ajánlatok az ár megjelölésével a szerkesztőséghez intézendők.

Előfizetési ár:

Egész évre — 4 K.
Fél évre — 2 K.
Negyed évre — 1 K.
Egyes szám — 20 f.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasbos garmondse-
dés milliméter saronkint
10 állérrel, táblázatos és
garmond betűnél kisebb
betűfaj szedés másféle-
sre egységárral számítá-
tik. — Az egész oldal négy
hasbó szűre.

Szerkesztő:

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ES KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadólavatala címén Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklamáziók is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adatnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évnegyedenként utalványoz.
A lap után nemtanul származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordít-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

Értesítés lapunknak kettős füzetekben való megjelenése tárgyá-
ban.

Felhívás az Orsz. Erd. Egyesület által kiosztandó rendkívüli
segélyek ügyében.

A folyami rák és annak tenyésztése. (Simonffy Gyula.)

Külföldiek: Halálózás. — Franciaország talpafeszerzése. —
Szörme-árak. — Postai közlekedés a hadifoglyokkal. — Az el-
esettek családtagjainak összeírása.

Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» köz-
leményei: Felhívás — Nyugtázás.

Hivatalos közlemények: A bűzának vagy rozsbán kötelezett termé-
nybenbeli járandóságok tárgyában. — Felhívás.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. Hiábavaló áldozat. (M. Hrabovszky Julia.)

Értesítés

lapunknak kettős füzetekben való megjelenése tárgyában.

Értesítjük lapunk t. olvasóit, hogy lapunknak két-
hetenkinti szétküldése a háborús viszonyokból kifolyó-
lag nehézségekbe ütközvén, lapunk további intézkedésig
minden hó 15-ikén kettős füzetekben fog megjelenni.

A lap terjedelme nem lesz kisebb, mert az eddigi
8 oldalas füzetek helyett, 16 oldalas füzeteket fogunk
lapunk t. olvasóinak nyújtani, viszont azonban meg-
takarítjuk a lap postai szétküldési költségeinek egy
részét, a mi a lap után származó tiszta jövedelemhez,
vagyis a lapunkra előfizető erdészeti altisztek javára
szolgáló alaphoz fog esatoltatni.

Értesítjük továbbá lapunk t. olvasóit arról is, hogy
miután lapunk egyelőre nagyobb időközökben fog meg-
jelenni, ezért a hozzánk intézendő kérdésekre sürgős
esetekben levélben fogunk válaszolni.

A szerkesztőség.

Felhívás.

Az Országos Erdészeti Egyesület által kiosztandó rend-
kívüli segélyek ügyében.

Az Országos Erdészeti Egyesület részben erre a
célra rendelkezésére bocsátott összegekből, részben

pedig «Az Erdő» című lapkiadvány 1914. évi bevételi
feleslegéből 1915 február hóban rendkívüli segélyeket
oszt ki, még pedig:

a) hadbavonult és főként hősi halált halt erdőtisztek
hátramaradtjainak és az ellenséges betörés folytán
jelentékeny kárt szenvedett, vagy a háború folytán
keresetképtelenné vált erdőtiszteknek egyszersminden-
korra adományozott 100—250 korona összegben; ösz-
szesen erre a célra mintegy 2500 korona áll rendelkezé-
zésre;

b) oly erdészeti altiszteknek, illetőleg azok hátra-
maradtjainak, kik «Az Erdő» című lap 1914. évi
évfolyamára előfizettek,* ha hadbavonultak, hősi halált
haltak, az ellenséges betörés következtében jelentékeny
kárt szenvedtek vagy a háború folytán keresetképtelenné
lettek, egyszer s mindenkorra adományozott 50—125 K.
összegben. Erre a célra mintegy 1500 K. áll rendelkezé-
zésre.

Felhívjuk a pályázni szándékozókát, hogy bélyegte-
len kérvényeiket 1915. évi január hó 25-éig adják be
az Országos Erdészeti Egyesülethez, Budapest, V., Alkot-
mány-u. 6. sz.

A kérvényben a kérelem alapját képező egyéb körül-
ményeken kívül ki kell tüntetni a kérvényezőnek, illetőleg
férjének vagy atyjának polgári állását, katonai rend-
fokát és csapattétét, állandó lakhelyét szolgálatadó-
jának nevét és lakhelyét, kérvényező polgári járandó-
ságait s hogy azok mily mértékben vannak beszüntet-
elve, kérvényező családi állapotát, a gyermekek szá-
mát, korát és nemét, részesül-e kérvényező vagy gyer-
mekei állami vagy egyéb segélyben vagy ösztöndíjban?
Le kell továbbá írni a szenvedett kárt, annak pénz-
beli értékét, az esetleges menekülés körülményeit, stb.
s mindezt lehetőleg hatóságai bizonyítvánnyal igazolni
is kell.

Budapest, 1914 december hó 19-én.

Az Országos Erdészeti Egyesület Elnöksége.

* Az Országos Erdészeti Egyesületől veit értesülés szerint
ilyenekül tekintetnek azok az erdészeti altisztek is, a kik részére
a lapot felettes hatóságaiak rendelték meg. Szerk.

A folyami rák és annak tenyésztése.

Irta: *Simonffy Gyula.*

A vedlés.

(Folytatás.)

A rák lassan nő. Folytonos növekvésének a kemény pancél áll útjában. Pancéljában a rák csak súlyban gyarapodhatik.

A térfogatbeli növekvés a vedlés időszakára esik, ez pedig aránylag rövid ideig tart. *Első évében* a rák július 1-től, illetve a kikeléstől kezdve 8-szor vedlik és pedig július-szeptember hónapok alatt 5-ször, október-április hónapok alatt szünetel s azután ismét 3-szor. *A második évben 5-ször*; a 3-ik és 4-ik évben kevessebb, míg az 5-ik évben a hímek kétszer és pedig június-augusztus hónapok között először párosodás és a téli pihenő előtt másodsor. *Az idősebb hímek évenként csak egyszer (nyáron) vedlenek*, igen idősök némelyek szerint pedig már egyszer sem. *A nőstény az 5-ik évtől kezdve csak egyszer vedlik*, a keltés befejezése, illetve az ivadékszabadulása után. *Újabb megfigyelések szerint kétséges, hogy az ivarérett nőstény évente egyszer vedlik-e? állítólag csak minden második évben*, a midőn az anya petéket nem termel. (Tehát nem szaporít.)

A vedlés, a vele járó nagy megerőltetés miatt igen megviseli a rákot, ennél fogva ilyenkor van állati ellenségeinek is legjobban kitéve.

A vedlés azjal kezdődik, hogy a rák színét változtatja, a pancéljában lévő mész feloldódik, pancélja puhává, hajlékonyává válik. Közvetlen a vedlés alkalmával a rák hátára dobja magát, erősen csapkod s lábait egymáshoz dörzsöli. E közben először a törzs, majd a fejpancél a hasi részzel együtt, azután a farok, az ollók és a lábak szabadulnak ki hüvelyeikből.

Hogy ez könnyebben menjen, a test nyálkás nedvet választ ki. A vedlés 10 perczig, esetleg néhány óráig tart. Vedlés után a rák (vajrák) mozdulatlan s mert rágószervei is puhák, nem táplálkozik, hanem a test a felhalmozott tartaléktápanyagot fogyasztja.

Az új pancél megkeményedéséig körülbelül 8—10 nap telik el. Az ehhez szükséges meszet a gyomorban lévő lencsealakú «rakszemek» oldódásából nyeri.

A vedlésen először a fiatalabb évjárat, utóljára pedig az idősebb, nagyobb hímek és nőstények esnek át. Általában véve a hímek vedlése július végével befejeződik.

Meg kell azonban jegyezni, hogy úgy ez az időpont, mint már az eddigiekben és a következőkben említendők is, igen természetesen a helyi viszonyok szerint változnak, illetőleg eltölthetnek.

Ezekre nézve egyéb tényezők mellett főképp az időjárás és a víz hőviszonyai bírnak befolyással. Egyenlő körülmények között a folyóvíz rákjai 2—3 héttel előbb vedlenek, mint az álló vízben élők.

A növekvés.

A hím rák általában véve sokkal jobban növekszik mint a nőstény. A nőstények ritkán haladják túl a 12—13 cm.-t, míg a hímek a 15—16 cm.-t, sőt egyes példányok* a 20—25 cm.-t is elérik.

Kifejlett nőstények 80—85, hímek 150 gr. súlyt is elérhetnek.

Egyenlő nagyság mellett súlyosabb a hím, mert olóli fejlettebbek.

A rákok növekedésének módja és mikéntje mai

* Állítólag Horvátországban a Líka-Krbava megyében lévő kincstári erdők vizeiben is.

TÁRCZA.

Híabavaló áldozat.

Irta: *M. Hrabovszky Julia.*

Dézi Erna nagyon magába zárkózott leány volt, érzelmeiből nem árult el semmit, még az édesanyja előtt sem. Külsőleg nagyon komoly, korrek, inkább hideg természetű leány, belül azonban csupa tűz és láng. Mélyen érző, szeretni vágyó szíve volt, a mi csak az alkalmat várta, hogy fellángolhasson. Ez az alkalom akkor jelentkezett, mikor Dézi Erna állását a bankban elfoglalta. Ellenszenvvel lépett be, mert nem örömet vegyült a különböző társadalmi osztályokból összekerült hivatalnoknők közé, de hamar beletörődött helyzetébe, mikor megismerkedett egyik férfi kollégájával, Fehér Árpáddal. Azonnal beléje szeretett és Fehér sem titkolta kollégái előtt, hogy Erna nagyon, de nagyon tetszik neki. Ez az ártatlan flirt már két hónap óta tartott, a nélkül, hogy Dézsinének arról sejtelmé lett volna, midőn egy reggelen a bomba kipattant. Remek virág-

csokor érkezett Ernának a névnapjára és a csokorhoz Fehér Árpád névjegy volt mellékelve, a legjobb névnapi kívánatokkal.

Erna már a hivatalban volt és Dézsiné égett a kíváncsiságtól megtudni, ki az a Fehér Árpád?

Erna lángvörös lett, mikor a csokrot és a névjegyet megpillantotta és Dézsiné most már tájékozva volt. Ki ez a Fehér, most ez volt a fődolog. Erna őszintén, apróra elbeszélte mindent, pirulva szégyenkezve, de bevallotta, hogy szereti Fehért és örömmel lenne a felesége. Dézsiné végighallgatta a leányt, aztán gyanakvólag kérdezte:

— Mondd csak... és nem zsidó ez az ember?

— Az, — felelte Erna halkan, — de egy csöppet sem látszik meg rajta, sem a külsején, sem a beszédén. Ha pedig a férjem lesz, természetesen kikeresztelkedik.

— Természetesen, — vélte meggyőződéssel az anya, — ez lenne részünkről az első feltétel, már a kanonok bácsi miatt is.

A kanonok bácsi volt a Dézsi-család gondviselője. Ó helyezte el Erna fivereit katolikus intézetekben, ő adott évjáradékot az özvegynek, hogy két leányát fel-

napig sincs egészen tisztázva. Azok, a kik a növekvés viszonyainak tanulmányozásával foglalkoztak (külföldi nagyobb rákkereskedők és természetmegfigyelők) igen eltérő adatokat szolgáltatnak, nálunk pedig tudomásunk szerint ezel senki sem foglalkozott.

Dr. W. Dröschler átlageredményét, önálló kutatásainak «Der Krebs und seine Zucht» (A rák és annak tenyésztése) című művében az alábbiakban adja közre.

Abszolút megbízhatóságra ez adatok sem tarthatnak számot, hanem csak tájékoztatólag szolgálhatnak.

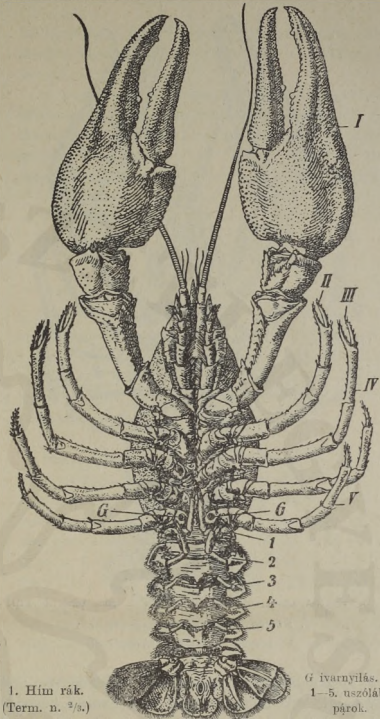
Évfolyam	Hím		Nőtény	
	á t l a g o s			
	hosszúság cm.	súly gr.	hosszúság cm.	súly gr.
1. évfolyam	3·96	1·87	3·8	1·87
2. "	6·38	8·28	6·1	7·30
3. "	8·5	22·3	8·0	13·5
4. "	10·3	40·80	9·3	26·1
5. "	11·6	63·35	10·4	37·0
6. "	12·3	84·90	—	—
7. "	13·1	103·4	—	—

E táblázat szerint a rákok a 3-ik év után érik el a mi törvényünkben megállapított minimális törvényszerű méretet, szőlőrákokra azonban csak 7—8 év után lehet számítani.

E táblázat szerint a rák súlygyarapodásának maximumát — az adott viszonyok között — az 5-ik év körül éri el.

Nemi különbségek.

Mielőtt a rák párosodásáról szólnánk, lássuk miről ismerhető fel e két nem?

1. Hím rák.
(Term. n. 2/3.)

G ivarynyílás. —
1—5. szőlőrák-
párok.

nevelni tudja; a nagybácsi pártfogásával jutott Erna a bankba és ő volt végre a család jövőjének biztosítója, minden reménye. Mert ugyan kire hagyta volna a kissé zsugori öreg úr szépen felszaporodott vagyonkáját, ha nem egyetlen öcsésének árva gyermekeire?

A nagybácsit tehát kimélni kellett. Dézsíné jól megfontolva a dolgot, nem látott akadályt Fehér vallásában, ha azt menyasszonya kedvéért a római katolikusal feleserélni hajlandó és így felhatalmazta a leányát, hogy a fiatalembert házukhoz meghívja.

Fehér élt ez engedélyvel és könnyen beleilleszkedett a szerény viszonyok között élő, de úri család környezetébe. Mindenki megszerette a szerény magaviseletű, nagyon művelt és feltűnően esinos fiatal embert és Dézsíné most már türelmetlenül várta a fiatal ember végleges nyilatkozatát. De Fehér a megkéréssel még mindig várt és zavartan tért ki a mama félre nem érthető czélzásai elől; végre bevallotta Ernának, hogy mielőtt ünnepélyesen megkérné a kezét, beszélnie kell az apjával.

— És nem gondolja, hogy apja ellenünk lesz? — kérdezte a leány aggódva.

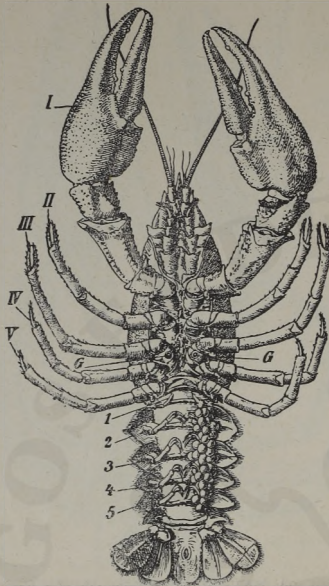
— Miért lenne? Az apám zsidó ember ugyan, de nagyon felvilágosodott és egészen keresztény módra él; különben láthatja, engem sem nevelt ortodoxnak. Körörvös B.-ben és az egész környék szereti: zsidó, keresztény egyaránt. Én egészen nyugodt vagyok, hogy ő semmi akadályt sem fog gördíteni sem kikeresztelkedésem, sem a házasságom elé. Pár napi szabadságot veszek, otthon rendbe hozom a dolgomat és aztán semmi sem állja többé útját a boldogságunknak.

— Adja Isten! — felelte Erna szerelmesen és mialatt Fehér odahaza volt a szüleinél, naponként eljárta a Ferenczi templomába és hosszasan könyörgött térdelállva Szent Antal szobra előtt.

Az öreg Fehér, a kit különben még Weisznak, dr. Weisz Mórnak hívtak, nyugodtan hallgatta meg a fiát, aztán így szólt:

— Mindig ellene voltam annak, hogy az emberek a hitüket változtassák, nem mintha vakbuzgó lennék, de éppen mivel szabadgondolkodó vagyok. Egyik hit olyan, mint a másik; minek dobjam el hát az apám hitét, mikor nem kapok annál tökéletesebbet? Az emberek a hitüket különben is rendszeren nem meggyőző-

2. Nőstény rák. (Term. nagyság $\frac{2}{3}$.)
G ivarvillás. — 1—5. úszólábpárok.

A megkülönböztetés igen könnyű. Eltekintve attól, hogy a hím rák ollója nagyobb és a bajusza hosszabb, a hím rák farka keskenyebb, a fark két oldalát fedő

szegélylemezek kisebbek, keskenyebbek (nőstény ráknál ezek a szervek védik az úszólábpárokra ragasztott pétécsomókat).

Legbiztosabb ismertető jel azonban — mint az alábbi ábrák mutatják — az ivarvillás helyzete és az első két úszólábpár fejlettsége.

Az ivarvillás a hímnél az utolsó (5-ik), a nősténynél pedig a harmadik járólábpár tövében van elhelyezve. A két első úszólábpár a hímnél fejlettebb és sarlóalakban meghajlítva a hasi részhez simul.

Ivarérettség, ivararány.

Hogy az ivarérettség a ráknál mikor következik be, erre nézve a vélemények eltérők. Némelyek szerint mindkét nemnél a negyedik életév öszén, mások szerint a hím már a harmadik életévében ivarérett. Nagyság szerint némelyek a 6—8, mások a 10 cm. hosszúságot tartják akkorának, a mely mellett az ivarérettség beáll. (NB. E nagyság csak tájékozással szolgálhat, egyébként a helyi viszonyoktól függ.)

Tény azonban, hogy a mindkét nemben, 7—9 cm. hosszú rák ivarszervei teljesen ki vannak fejlődve s így ivarérettségük feltételezhető.

A két nem számának egymáshoz természetes arányára nézve a vélemények ma még szintén eltérők.

Megfigyelések és fogások eredményei azt látszanak igazolni, hogy normális viszonyok között általában valamivel több a hím, mint a nőstény.

A himekről azt tartják, hogy poligam * természetűek s hogy így egy hím több nőstényt, némelyek szerint 4-et, 5-öt is képes megtermékenyíteni.

Mindenesetre leghelyesebb a természet jelenségének adni hitelt és a szélsőséges állításoktól óvakodni, minél

* Görög szó, annyit mint többnejű.

Szerk.

désből változtatják, de egyéb érdekekből. Most már, ha valaki azt a nagy inkonzekvenziát elköveti, hogy eldob valamit valamiért, a miben éppen olyan kevéssé hisz, az a kérdés, megérdemelte-e az ok az ilyen áldozatot? Megjegyzem, hogy ezt a lépést semmi körülmény között sem helyeslem, de mentőöknek tudom fel, ha valakinek volt miért a családja hitét megtagadni, elszakadni az övétől. De te micsoda kárpótlást kapsz attól a leánytól a nagy áldozatért, a mit neki hozni akarsz?

— Szeretjük egymást!

— Azt úgy is megtehettük, ha polgári házasságot kötöttök!

— De Erna nem teheti, nem teheti a kanonok bácsija miatt, a ki mindannyiukat eltartja és egész vagyonát rájuk fogja hagyni, ha kedvében járnak!

— De még él és a meddig az a vagyonka az övék lesz, sok víz folyik a Dunán! Nem, ez nem gseft. Ezek csupán reményések, a melyek meg is hiúsulhatnak. Én a pozitív dolgokat szeretem és a tény az: te egy csinos, egészséges, jó állású fiú vagy, a ki minden pil-

lanatban talál magához való szép, gazdag leányt a hitsorsosai között; nekem csinos vagyonom és jó keresetem van, mindez a te előnyöd; az a leány pedig egy szegény koldus, nincs semmije és minden áldozatot követel részedől. Nem es ezerszer nem! Nem engedhetem, hogy ilyen ostobaságot kövess el. Ha azonban akaratom ellenére is megtennéd, mi ketten végeztünk egymással, nem vagy többé a fiam! Válaszsz! Az a leány, vagy én!

— Ne legyen kegyetlen, apám, én szeretem azt a leányt és ő is szeret!

— Jól van! Ha csakugyan olyan nagyon szeretted azt a leányt, keljetek egybe polgárilag, ne törődjetek a kanonok bácsival, itt vagyok helyette én! Érek én is annyit, mint egy vastag kanonok!

— És bármint csürte-csavarta is a dolgot Fehér Árpád, az öreg Weisz hajthatatlan maradt.

Fehér lesujtva tért vissza; alig merte tudatni ezt a rossz hírt Ernával. Pedig nem Ernától kellett tartania, de az anyjától. Mert Erna olyan szerelmes volt, hogy e pillanatban bármínő áldozatot is meghozott volna a fiúért; Dézsíné azonban dühöngött. Hogyan? Ilyet fel-

fogva talán mi is helyesebben ítéljük meg a természetese ivararányt, ha a tenyésztésnél manapság még általánosan vallott, de némelyek által már kétségbevető számítást, mely szerint 2 nőstényre 1 hímét számítottunk, tesszük magunkévá.

A hímek fölésszámából következtetve, sokan azt a szabályt állítják fel, hogy a hímeket alaposan (intensive) fogjuk ki, ne kíméljük, mert azok párosodás után a nőstényeket veszélyeztetik. Újabban többen akadnak, a kik e szabály helyességét kétségbe vonják s azt állítják, hogy egyes vizekben a nőstényeknél tapasztalható meddőség éppen a hímek kíméletlen és következtelen kifogásából származik.

Párosodás.

A rák szaporodása a két nem párzásával kezdődik. A párzás főidőszaka — a mely az időjárás szerint hol előbb, hol később következik be — a november hó.

A peterakás ideje: november vége, vagy december eleje és általában a párzástól számítva 2—45 nap alatt következik be, Huxley szerint egy éj tartama alatt.

A pete az anya testén kívül termékenyített meg. (Külső kopuláció.)

Párzásnál a hím mésztejhez hasonló sűrű, ragadós tenyésznedvet (ondót) választ ki s azt első pár úszólábával apróbb részekre osztva, közvetlen a nőstény hasára, illetőleg a petekivezetőnyílás mögé tapasztja. A tenyésznedv a vízben megkeményedik. A peterakás és a peték megtermékenyülése — a mint már említettük — csak azután (2—45 nap múlva) kezdődik.

Ez alkalommal ugyanis a nőstény farkának behajlított homorú oldalán az abban lévő nagyszámú mirigyből világos zselatinszerű és a vízben oldhatatlan nyálkát választ ki, a mely nyálkán a nőstény ivarnyílásá-

ból egyenként kikerülő peték keresztülmenve az úszólábakra fűrtszerűen, 8—12 drb.-os csomókban ragaszthatnak.

A nőstény által kiválasztott nyálka nemcsak a hím által előzőleg odaragasztott tenyésznedvre bír oldó hatással (a spermatorák ragasztóanyagára, a melyben az ondószálcsák szorosan be vannak ágyazva), hanem a petéknek az úszólábakra való ragasztását is eszközöli.

(Folytatása következik.)

Különfélék.

Halálozás. *Matherny Róbert* kir. segéderdőmérnök, a zágrábi kir. erdőigazgatóság kerületéhez tartozó glinai erdőgazdonság vezetője, a 34. gyalogezred tartalékos hadnagya, 1914. évi november hó 20-án az északi harcstéren hősiességben megsebesülve, a krakkói kórházba történt szállítása közben, élettelen 31-ik évében meghalt.

Franciaország talpfabeszerzése. A francia vasutak, melyek talpfaszükségletüket eddig Oroszországból szereztek be, kényszerítve vannak most, mikor Oroszországból a behozatal lehetővé csaknem teljesen ki van zárva, szükségletüket más országokból beszerezni. Ezért a francia kormány úgy határozott, hogy mintegy tízmillióra rugó tölgytalpfa szükségletének szállítására, nagy amerikai fakiviteli cézgekkel köt szerződést. A szállítás tartama 10 évre fog terjedni s így évente egymillió tölgy talpát fog Amerika a francziáknak szállítani.

Szörme-árak. Lipésében, a világ legnagyobb szörme-piaczán, a nyers szörmek tözsdei árai, a legutóbbi jelentések szerint a következőképen alakultak: vidra

tételezni az ő leányáról, a kanonok hugáról, hogy papi áldás nélkül legyen a felesége egy más vallásúnak? Soha! És sok egyebet is mondott még Dézsiné, a vége pedig az lett, hogy Fehérnek nem volt többé szabad a házba járnia addig, a míg az öreg doktor nem változtatja meg az elhatározását. Sőt még ez sem volt elég Dézsinének, kivette a leányát a bankból is. Ha vége, hát legyen vége egészen! És az egész rokonság, nénik és unokatestvérek, mind megrohanták Ernát, mindegyik igyekezett kapaciztatni a leányt, jobb, ha kiveri azt az ineci-finzi embert a fejéből, a ki nem hogy megtiszteltetésnek venné, a miért ilyen familiába bejut, de még diktálni mer egy Dézsi Ernának!

Erna szólanul hallgatta azt a sok szóáradatot, de azért nem hatott rá és tovább is találkozott titokban a szerelmesével. Sőt, mintha az akadály még csak növelte volna a szerelmüket. Szenvedélyesebben szerették egymást, mint valaha és megfogadták, hogy minden akadály daczára egymásé lesznek, kivárák, kibőjtőlők a boldogságukat. És vártak. De hát mire tulajdonképpen? Jól tudták, a meddig az öreg Weisz, meg a kanonok

él, nem lehetnek egymáséi... a halálukat pedig még sem óhajtották... nem, azt nem! De azért ők mégis csak vártak és reménykedtek, vártak egy csodát... a minők azonban a huszadik században nem igen szoktak megtörténni! A várakozásba Fehér unt bele hamarabb; a férfiak rendesen türelmetlenebbek. Sürgette Ernát, szökljék meg vele, kössenek polgári házasságot, vessenek véget ennek a nyomorúságnak. De Erna erőll halani sem akart és a hónapok multak, egyre multak. A leány a sok epkedésbe beleesápadt, belesoványodott; az üdesége tovatúnt, a fiú ellenben pompás színben volt és lassanként mintha beleenyugodott volna a változhatatlanba. De azért adta a szerencsétlent Erna előtt és keserves szemrehányásokat tett neki. Végre egy napon — már több mint egy éve tartott ez az állapot — Fehér a végső eszközhöz nyúlt és így szólt a leányhoz:

— Erna, ez nem mehet így a végletekig, felespusztunk mind a ketten. Határozzon, vagy a feleségem lesz nyolcz nap alatt úgy, a mint az a körülmények között lehetséges, vagy kénytelen leszek apám sürgetésének eleget tenni és nőül veszem az ő jelöltjét.

30—36 K; könyest 15—22 K; könyest fark 4·5—6 K; nyuszt (fanyest) 17—24 K; nyuszt (fanyest) fark 9 K; görény nagyság szerint 2·40—4·80 K; görényfark 0·12 K; róka 2·40—6 K; borz 1·20—3·60 K darabonkint; nyers házinyúl minőség szerint, 50 kgr.-onkint 72—144 K; téli nyúl darabonkint 0·45—0·48 K; nyári nyúl 0·12 K; téli őz 1·20—1·60 K; nyári őz 1·0 K; vadmacska 10—15 K; szarvas 6—10 K; hiúz 40—60 K; medve 80—100 K. Az árak — mint látjuk — mult havi közlé-sünkhöz képest némileg estek, a mi valószínűleg a háborúval függ össze, a mennyiben külföldi kivitelre egyelőre még nem lévén kilátás, csak a belső szükségletre lehet számítani, a mi a mostani nehéz pénzügyi viszonyok közt szintén nem lehet nagy.

Postai közlekedés a hadifoglyokkal. A posta- és táviradvezérgazgatóság értesítése szerint az ellenséges államok közül Oroszországgal, Szerbiával, Montegróval, Franciaországgal, Nagybritanniával és Japánnal való forgalomban hadifoglyokhoz címzett vagy ilyenek-től eredő levelek és levelezőlapok és postautalványok is válthatók a következő feltételek mellett:

Levelezés. A közönségnek a leveleket mindig nyitott állapotban kell postára adnia. A Franciaországba szülő levelek súlya meg nem haladhatja a 20 grammot. A szóban forgó levelezést ajánlva feladni nem lehet. A levél címíratát, valamint a közleményt ajánlatlan a rendeltetési ország nyelvén, avagy németül, francziául írni. A címiben a címzett katonai rangján kívül megnevezendő az a csapattest is, a melyben legutoljára szolgált. Ezenkívül minden feltűnően oda kell írni a »Prisonnier de guerre«, vagy »Kriegsgefangener« (hadifogoly) megjelölést. Ha a feladó nem ismeri a címzett tartózkodási helyét, elegendő, ha megnevezi az országot, melyben a címzett hadifogságban van. A hadifoglyokkal

váltott levelezés portómentes lévén, a frankójegyek felragasztására szánt helyre »Prisonnier de guerre« (hadifogoly) záradék irandó. Feladó (»Aufgeber« vagy »envoyeur« jelzéssel) saját címét a hátoldala, vagy a levelezőlap címoldalának felső részére írja fel.

Postautalványok. A Nagybritanniába, Oroszországba, Franciaországba és Japánba hadifoglyoknak küldött postautalványok nemzetközi utalványúrlapon franc és centim-re állítandók ki és »Au Controle General des Postes à Berne« címzettel látandók el, míg a Szerbiába szülő postautalványokat szintén nemzetközi utalványúrlapon lei (frank) és bani (centim)-re kell kiállítani és a Külföldi postautalványok kicserélő hivatala Budapest címzettel kell ellátni. A tulajdonképeni címzett nevét mindig a szelvény hátoldalára kell feljegyezni. Utalványokat a posta csak akkor fogad el, ha a feladó a címzett tartózkodási helyét ismeri és a szelvény hátoldalára irt czímiben a rendeltetési helyet kiírta. Postautalványt, melyen csupán a rendeltetési ország van megjelölve, feladni nem lehet. A hadifoglyokkal váltott postautalványok portómentesek, ezért a frankójegyek felragasztására szánt helyen »Prisonnier de guerre« megjegyzést kell írni. Az utalvány szelvényére közleményt írni nem szabad. Egy postautalvánnyal egyelőre csak legfeljebb 200 frank, vagy ennek egyenértékű utalványozható.

Az elesettek családtagjainak összeírása. A közhatalóságok most kezdik meg a háborúban elesettek hátramaradt családtagjainak összeírását, a mi a veszteségi lista alapján történik. A hátramaradt családtagoknak azt a veszteségi listát kell felmutatniok, a melyben a családapa vagy férj elesettként szerepel. Ennek alapján történik a törzskönyvbe való bevezetés. E bevezetés után hat hónapig a már megállapított segély jár a

— És maga képes lenne erre? — kérdezte.

— Maga kerget belé ebbe a nyomorúságba, — felelte a fiú dacosan. — Határozzon! Három napig gondolkozási időt adok.

Erna három napig sírt és imádkozott, három napig töprengt, mit tegyen. Már-már azon a ponton volt, hogy szakít mindennel és Fehéré lesz, de az utolsó pillanatban mindig cserben hagyta a bátorsága. Megjelent előtte a kanonok bácsi alakja fenyegetőleg, dorgálólag. És látta az övét elhagyatva, kitagadva a gazdag bácsi által, a nyomorban. Nem, a kanonok bácsi kétségtelenül éreztetné a haragját az anyjával, ha ő, Erna, ilyen lépésre szánná magát. Aztán kételkedni kezdett abban is, vajjon tényleg házasodni akar-e Fehér, vagy csak rá akart ijeszteni. És nagy lelki harc után végre elhatározta, hogy családjának és a kanonok bácsinak az akaratát tisztelni kell és ő feláldozza magát az övéinek.

Pár nap múlva pedig minden lapban benn állt, hogy: »Fehér Árpád stb. nőül veszi X. Y. vállalkozó bájos leányát« stb.

Dézsiné boldog volt.

— Hála Istennek! — kiáltott fel megkönnyebbülve. — Csakhogy megházasodik az az ember! Most majd Ernával is könnyebb lesz!

Mert Erna annyira kezdett fogyni és hervadni, hogy az anyja komolyan aggódott az egészségeért.

Az esküvő napjáig tantulusz-kinokat állott ki a szegény leány és ő maga is óhajtott, bár mielőbb túl lenne ezen a rettenetes napon.

Az is elmúlt, és a véletlen szeszélyes játéka folytán másnapra sürgöny érkezett Dézsíniekhez, hogy a kanonok bácsi szívészélhűdésben, hirtelen meghalt.

— Oh, ha ez csak pár héttel, pár nappal előbb történik! — gondolta rettenetes kétségbeeséssel Erna. — De most már mit használ neki ez a halál? A boldogságának örökre vége.

Hiába hozta meg családjának az áldozatot. Egészen hiába, mert a kanonok bácsi csak jelentéktelen összeget hagyott Dézsíniek, nagy vagyonát a gazdasszonyára hagyta.

családtagoknak, azután pedig az elesett társadalmi állásához mérten bizonyos összegben részesülnek. Azoknak a családtagjai, a kik mint eltűntek szerepelnek a veszteségi listán, a megállapított segélyben részesülnek mindaddig, míg a holtta nyilvánítt eljárása le nem folyik.

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége“ közleményei.

Felhívás. Tisztelt Tagtársak! Az 1914. év végével a Szövetség befejezte immár negyedik évi működését. A midőn a mult esztendő számadásait lezártuk, sajnosan kellett tapasztalunk, hogy nagyon sokan vannak, a kik nemcsak hogy előre nem fizetik a tagsági díjakat, de még a mult évekre is tartoznak. Ennélfogva felkérjük mindazon t. Tagtársainkat, a kik az 1913. és 1914. évre járó tagsági díjakkal hátralekban vannak és a hartzéren a jövedőnk biztosításáért nem küzdenek, hogy úgy a hátralekös, valamint az 1915. év első negyedére esedékes tagsági díjakat a Szövetség pénztárába mielőbb befizetni sziveskedjenek.

A Szövetség vezetősége.

Nyugtázás. Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» pénztárába tagsági díjakat fizettek.

1914. évre: Medriczky Nándor 1 K, Böles József, Rostár József, Bobok Mihály, Schwarcz Ferencz, Pittner György és Minárcsik Mihály 2—2 K, Gondos Imre és Juhász József 4—4 K.

1915. évre: Mottl Rezső, Volf Rezső, Köves Reinhold, Dombos Lipót, Barna Vendel, Láng Károly és Kovács János 2—2 K, Medriczky Nándor, Vadas József, Sárkóczy József és Ofner Pál 4—4 K.

Az Ofner Pál által küldött 4 K «Az Erdészet» előfizetési díját rendeltetési helyére juttattuk.

A Szövetség pénztárnoka.

Hivatalos közlemények.

9090. M. E. szám.
1914.

Rendelet

a buzában vagy rozsban kötelezett terménybeli járandóságok tárgyában.

A m. kir. miniszterium a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912. évi LXIII. t.-cz. 16. §-ában nyert felhatalmazás alapján a buzában vagy rozsban kötelezett terménybeli járandóságok tárgyában a következőket rendeli:

1. §. A ki terménybeli járandóságot (javadalmaszást) bizonyos mennyiségű buzának vagy rozsnak szolgáltatására van kötelezve, annak a jelen rendelet hatálya alatt e járandóságnak csupán kétharmad részét szabad buzában vagy rozsban kiszolgáltatnia; egyharmad része helyett pedig ugyanannyi mennyiségű árpát vagy tengerit kell szolgáltatnia és az értékülönözötet a ható-

ságilag megállapított legmagasabb árak szerint számítva, készpénzben kell megfizetnie.

2. §. A ki az 1. §-ban meghatározott terménybeli járandóságot (javadalmaszást) kétharmad részénél nagyobb mennyiségben szolgáltatja ki buzában vagy rozsban, kihágást követ el és kétszáz koronaig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Budapesten, 1914. évi december hó 15. én.

Gróf Tisza István s. k.,
m. kir. miniszterelnök.

12875. eln. szám.
1914.

Felhívás valamennyi alárendelt hatóságnak, hivatalnak, intézetnek és közegnek.

A m. kir. honvédelmi miniszterium Hadsegélyző hivatala a háborúban elesett, illetve kapott seibeik következtében elhunyt katonák özvegyei és árvái alapja javára értékesítésre kerülő kiadványokat becsátott forgalomba.

A kiadványok egyik csoportja sorozatos csataképes és egyéb levelezőlapokból, másik csoportja pedig hadsegélyző emlékérmek és más jelvényekből áll.

Miután a Hadsegélyző hivatal által gyűjtött alap, az elesettek özvegyeinek és árváinak alapja kizárólagosan a társadalom támogatására van utalva, tényleges közérdek fűződik ahhoz, hogy a vidéki közönség is a nemes czélokot szolgáló tárgyakat vásárolja.

Felhívom azért a Czimet, hogy hazafiasságától vezéreltetve, a kiadványoknak minél szélesebb körben leendő terjesztés érdekében közreműködni sziveskedjék.

Tájékoztató iránti megkeresések a m. kir. honvédelmi miniszterium Hadsegélyző hivatalához intézendők.

Budapesten, 1914. évi december hó 18-án.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalnak t. vezetőségeit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

Földművelésügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Rajtsán János* erdőtanácsosnak saját kérelmére történt nyugalomba helyezése alkalmából, sok éven át teljesített hű és hasznos szolgálatai elismerésül a főerdőtanácsosi címet díjmentesen adományozom.

Kelt Bécsben, 1914. évi december hó 26-án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.

Br. Ghillány Imre s. k.

A m. kir. földművelésügyi miniszter *Piso Kornél* m. kir. erdőtanácsost végleges nyugalomba helyezte. — Vaitzik *Emil* m. kir. főerdőmérnököt pedig megbizta a lipotóújvári m. kir. főerdőhivatalnál a pénztárosi teendők ellátásával.

A m. kir. földművelésügyi miniszter *Jánosi Pál* m. kir. erdőmérnököt végleges megbizta a szászsebesi m. kir. erdőrendezőség vezetésével.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte *Vianjic Milán* m. kir. erdőmérnököt Rujevácraól a zagrebi m. kir. erdőigazgatóság központi szolgálatához Zagrebebe.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Sébor János m. kir. erdőmérnökgyakornokot Orsováról Lugosra az ottani m. kir. erdőigazgatóságához.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1914. évi december hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Nagynyedői adóhiv. hd. 24-93, Főherceglaki főhercegi jószágig. 60—, Marosvárosi urad. hd. 375, Rimabrezói erdőhiv. 16—, Trencsén város hd. 9-15, Nádasladiányi urad., Papp Ferenc —20, Kőrmöcbánya város 12—, Mazer Gyula hd. 8-95.

1 koronát fizettek: Csejki József, Katona Lajos.

2 koronát fizettek: Kiszél András, Ptacek Rezső, Szabó János, Szabó József, Faragó Béla, ifj. Tatár Illés, Vadkerti Menyhért, Hinfner György, Hölbling János, Bence Vince, Bóna Endre, Engli Vilmos, Kövesdi Sándor, Kuthják János, Ujváry Jenő, Boldizsár András, Eördögh István, Festő Szabó Mihály, Szoták Ferenc, Bódogh Ferenc, Éberling Gyula, Ernyek Károly, Kovács György, Kozárov Milán, Krausz Ferenc, Méhes Ágoston, Rédl Éde, Regénye Ferenc, Széles Gábor.

4 koronát fizettek: Lichner Pál, Árvárváljai közb. erdőgond., Herbert János, Krafczky Ferenc, Béli György, Gaal Antal, Baráth Mihály, Farkas Károly, Haupttrich Mihály, Hidvéghy György, Idassy Géza, Pölöskei József, Sárköci József, Somfai István, Fónai Mihály, Rajzai János, Szabó Lajos, Bolus Károly, Dávid János, Gaspárecz Lajos, Nagy Géza, Nagyvárdi püsp. erdőgond., Kócsy János, Horváth Károly, Mayer Gyula, Papp Imre, Pohl József.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a címzelegazon átjavitott lakozim miatt. Ez úton közöljük, hogy ezen átjavitásokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközli a bejelentett címzelegazon alapján, a nagybörbarányi címzelegatonatási költségek megtakarítása céljából. Kérjük tehát, hogy a főszerkesztő reklamációikkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

Sz. Leányai vasúti arcképes igazolványa ügyében közérjártunk s örömmel értesültünk, hogy azokat már meg is kapta.

P. F. A kért lapot elküldtük.

B. J. Az 1909. évi 50,920. számú pénzügyminiszteri utasítás szerint a mozgósítás esetén behívott tartosán szabadságotlanknak, tartalékosoknak, póttartalékosoknak, népfelkelőknek és egyéb jogosultaknak családtagjai közül a következők birmak igényelny segélyre: a) a behívottnak törvényes neje, gyermekjei és unokái; b) apja, anyja, nagypapja, nagyanyja; c) apósa, anyósa; d) testvérei. Az a)–d) pontok alatt felsorolt családtagok azonban csak akkor és annyiban tarthatnak igényt segélyre, ha és a mennyiben ellátásuk egészen vagy részben a behívottnak kereszmdnyéből vagy szolgálati béréből fedezeteteti, s ha a családó behívása folytán sem vagyonukból, sem önálló más keresztkből magukat egészen, vagy részben fenntartani nem képesek.

Véleményünk szerint az ön családja abban az esetben, ha magánvagyonra nincs — miután ön csak fél fizetést kap — igényelny fél állami segélyezésre. Ezért forduljon a családja segélyért az összerfást teljesítő közigazgatási járási tisztviselő-

höz, vagyis a székhelyére nézve illetékes főszerkesztőhöz, mert ő van hivatalba megállapítani azt, hogy családja rá van-e és milyen mértékben utalva az állami segélyre.

R. N. Miután fia a háborúban szerzett sebesülése következtében egyik karját elvesztette, így szabadságának eltelte után valószínűleg végleg el fogják a katonaságtól bocsájtani s részére az 1875. évi LL. t. cz. értelmében valószínűleg sebesülési pótdíjat fognak megállapítani, a mi a 92. § szerint olyanoknál, a kik egyik kezüket, vagy lábukat vesztették el, évi 192 koronát tesz ki.

F. J. A hiányzó lapokat elküldtük. — Előfizetése 1914. év végével lejár; ezért kérjük annak mielőbbi szives megújítását.

N. L. I. Úszója betegségére vonatkozólag levélben fogunk válaszolni. — 2. A fajtisza tacsókora nézve legjobb volna lapunkban egy hirdetés közzétenni, mert nem tudjuk, hogy ilyet hol lehet kapni.

Cs. J. A sorozást illetőleg forduljon új lakóhelyén a jegyző, vagy szerkesztőhöz hivatalhoz, ott a teendőkre nézve útbaigazítást fog nyerni.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KINÁLAT

Kovács István, ki a vadászterelői, erdőőri szakiskolát jelesen végezte, 19 éves, hadmentes, azonnali belépésre megfelelő állást keres. Címe Budapest, I. ker. Márvány-utca 31. szám, I. emelet 7. ajtó. (1.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólovás útmutatója 1-20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (1., XXIV. 12.)

Erdőőr kerestetik újévi belépéssel Szegedy Gina Öméltsóga Acsádi uradalmába Vasacsád. (1. III. 3.)

Fenyő hasáb, dorongmúfa és tűzifa eladás. 135538 — 914./I. B. 1. sz.

A Feketegaram völgyében és a mihályteleki erdőgazdagságban termelt 82 ürm³ fenyőbörbány, 600 ürm³ fenyőszindelyfa és 22324 ürm³ fenyő hasáb és dorongmúfa és tűzifa, tizenkilenc eladási csoportra megosztva zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Az ajánlatok legkésőbb 1915. évi január hó 25-én déli 12 óráig nyújthatók be Besztercebányán, a m. kir. erdőigazgatóságnál és január hó 26-án délelőtt 10 órákor fognak az erdőigazgatóság tanácstermében nyilvánosan felbontatni.

Árverési feltételek, ajánlati úrlap és boríték, valamint a faanyagok részletezését, raktározási helyét és kikiáltási árát feltüntető kimutatás a beszerzebányai erdőigazgatóságnál szerezhetők be.

Budapest, 1914. évi december hóban.

(3.) A m. kir. Földművelésügyi Miniszter.

DIANA FEGYVER ATELIER
Gothard Sándor
Herény, Szombathely mellett, Vas m.

Lerakat: Budapest, VI., Váci-körút 61. sz., a Magyar Motor- és Gépgyár irodájában.

Használati fegyverek
120 korona ártól felfelé.

A kontinens legnagyobb luxusfegyver-raktára.

Saját szerkezet — saját minták!

Saját Motor- és Gépgyár irodájában.

Budapest, 1915. Franklin-Társulat nyomdája.

Előfizetési ár:

Égész évre	4 K.
Fél évre	2 K.
Negyed évre	1 K.
Egyes száma	20 f.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasábos garmondese-dés milliméter saronként 10 állérral, táblázatos és garmond betétnél kisebb betétfaj szerelés másféle-
reze egységárral számíttatik. — Az egész oldal négy hasáb széles.

Előfizetőknak az álláskor-
relés és kínálat rovata
rövid közlésekre díjazta-
nul áll rendelkezésére.

Szerkesztő:

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címzén Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklamáziók is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adatnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő irói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évnegyvedenként utalványoz.
A lap után netalán származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordít-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

Vasúti talpfák készítése. (K. M.)

A folyami rák és annak tenyésztése. (Simonffy Gyula.)
Ingyenes szolgáltatnak a nyugdíjba való beszámítása. (—h.)

Az élőlények fejlődéséről. (Dr. Kukuljević József.)

Gazdasági tanácsadó: Mennyi konyhakerti magot rendeljünk? —

Megfagyott gyümölcs kezelése. — A paradicsom magjában át-
tehető rothadó penész. — A baromfi-nyestés és a háború. —
A hűskérdés.

Különfélék: Halálzás. — Hadifogságban. — Eljegyzés. — Név-
változtatás. — Levél a harczterőről. — Erdőgondnoksági szék-
helyváltozás. — A cserzőanyagok pótlása. — A bogárnáfa a
háborúban. — Mérgezés okozó fűresz.

Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» köz-
leményei: Felhívás. — Nyugtázás.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. Beteges álmok. (Szabó Miklós.)

Vasúti talpfák készítése.

A vasúti talpfák javarészből faragással, bárdolással
készülnek, s csak kisebb részben hasító, kézi- és gép-
fűrész használatával együtt.

Vasúti talpfákat csak megrendelésre, illetőleg készí-
tésük iránt előzőleg megkötött szerződés után készítnék,
mert a talpfa csak akkor kell, a mikor vasutat építe-
nek vagy egyébként is a vasúttal, építő, vagy fenntartó
szükségletüket előre biztosítják, továbbá mert a talpfák a
vasúti társaságok szerint különböző méretűek is szok-
tak lenni és mert a talpfák szállítása tölgyenél a döntéstől
számított 2, bükk- és fenyőnél 1½ év alatt történhetik.
A talpfák készítő munkások rendszeren csak talpfákészít-
tással foglalkoznak; régebben csak a krajnaiak- és a
horvátokból kerültek ki, most azonban már nálunk is
vannak elég jól dolgozó ilyen munkások. — A talpfa-
készítő munkásszakasz 6—8 emberből áll s maguk
között a munkát úgy osztják fel, hogy a fának dön-
tésével, felkészítésével, a csutakok * kirovasásával, a talpfák

kifaragásával mindig ugyanazok foglalkoznak. A szer-
szakmók e munkások szóltak beszerezni, azért a mun-
kások szerzésével és biztosításával az eszközökről is
gondoskodtunk.

Hogy a munka idejében és jól elkészüljön, szüksé-
ges a kellő számú munkásszakaszt szerződötetni s velők
mindenben megegyezve szerződést kötni.

A talpfa-csutakok kirovasása. A ledöntött fából ki-
rójjuk első sorban a fűrészrönköket, a dongafát — ha
ugyanis ilyen választékokat is készítnék — azután
kírójjuk a talpfa csutakokat olyan hosszúságban, a milyen
talpfákat készíteni kell és a milyen hosszúságokat az
ilyen törzs kiad úgy, hogy olyan hibák ne legyenek a
csutakokban, a melyek a kereskedelmi szokások szerint
a talpfában meg nem tűrhetők. A kimért csutakokat
azután pontosan a fa tengelyére merőlegesen szétfűrész-
szelik s azonnal meg is faragják. Ha a talpfák kifara-
gása csakhamar meg nem történhetik, szükséges a
talpfacsutakokat részlegesen lekérgezni, esetleg a bütü-
ket a túlságos gyors kiszáradás ellen óvjuk s a csuta-
kokat ászkokra fektetjük.

A készüendő talpfák kirajzolása. Hogy milyen
keresztmetszetű talpfákat készítnék a csutakokból, azt
a csutak felső átmérője és a csutak egyéb tulajdonságai
(egyenesség, keresztmetszet, épség, egészség) állapítják
meg. A mely fáknál a szíjazás a talpfában lehet, ott
az egész felső átmérő, a hol nem lehet (pl. a tölgyenél),
ott a csutak átmérője az irányadó. Ez szól olyan
csutakokra, a melyek teljesen épek, egyenesek, szabá-
lyos növések; ha azonban a csutak görbe vagy hibás,
de még olyan, hogy talpfa készíthető belőle, akkor nem
az egész átmérő, hanem csak egy része, illetve a bütü
csak arra alkalmas része használható fel a talpfa ke-
resztmetszetének kirajolására.

Elvünk az legyen, hogy a gömbölyű fát minél job-
ban, minél gazdaságosabban használjuk is, azaz minél
több és értékeesebb talpfa faragjunk ki belőle, minél
kevesebb forgáccsal. Ennek következtében olyan méretű

* A «csutak» tulajdonképen székely tájszólás, mely alatt egyes
vidéken a fák tuskóit (csutakos erdő = letarolt erdő), másutt
pedig a tuskókon kívül a kisebb rönköket is értik. Részünkről
ennek a szónak ilyen értelemben vett általános elterjedését nem

tartjuk kívánatosnak, mert — eltekintve attól, hogy a magyar
erdészeti irodalomban a «csutak» elnevezés ilyen értelemben
tudtunkkal sehol sem fordul elő — éppen tájszólás jellegénél
fogva félreértésekre adhat alkalmat.

Szerk.

talpákat fogunk készíteni, a melyeket a legnagyobb mennyiségben lehet. Ha többféle keresztmetszetű talpákat készítünk, azokat a lehetőség szerint vegyes készítjük, sőt a talpák mellett még padlódeszkákat és deszkákat is tervezünk, ha a talpákkal az egész bütő nem volna felhasználható. A kirajzolásnál tekintetbe kell azt is venni, hogy nyers fából faragva a talpa vastagsági méretét 1 cm.-rel, szélességi méreteit 2 cm.-rel nagyobbak kell venni, a több talpát adó csutak szétfűrészelésének vágányára pedig 0.5—1 cm.-t veszünk számításba. Ezeknek tekintetbe vételével pl. grafikai úton megállapíthatjuk azt, hogy teljesen hibátlan csutakból közbelső normál talpát (a melynek méretei a MÁV. szabványa szerint 2.5 m. hosszú, 17—25 cm. széles és 15 cm. vastag) 29 cm. átmérőjű talpfára felhasználható csutakból 1 darabot, 38 cm.-esből 2 darabot, 46 cm.-esből 3 darabot, 55 cm.-esből 4 darabot, 60 cm.-esből 6 darabot lehet legalább készíteni. Az ütköző talpfákhoz nagyobb, a közbelső és viczinális talpfákhoz kisebb felső átmérőjű csutakok kellemek. A gömbölyű fának tökéletes felhasználása céljából ugyanegy csutakból különféle keresztmetszetű talpákat is tervezhetünk sőt még padlókat, deszkákat is. Megjegyzendő még, hogy a talpákat úgy rajzoljuk ki a bütőre, hogy a talpa alsó-felső oldala egyközű (párhuzamos) legyen avval a sikkal, amelyben a csutak teljesen egyenes.

A talpák kifaragása illetve kifűrészelése. Az egyes talpák minden oldalát, a többes talpáknak pedig azokat az oldalait faragjuk meg, a melyeknek kifaragása lehetséges, illetve szükséges, hogy azután a körülfaragott többes csutakból (poligonból) talpákat, illetőleg más fűrészarút lehessen kifűrészelni úgy, hogy a fűrészelés

után a talpákon már ne legyen szükséges faragni. A körülfaragott poligonok szétfűrészelése azután vagy kézi hasító fűrészzel vagy gépfűrészekkel történik.

A kifaragott-kifűrészelt talpák kezelése. A talpákat, mielőtt elkészültek, mihamarabb meg kell övni a repedéstől. Ezt a bütőbe a kezdődő repedésekre keresztben bevett vaskapcsokkal tesszük, amelyek S vagy Z alakúak lehetnek, vagy több foggal bíró Rotschild-félék, a melyekből kisebbeket-nagyobbakat használnak a szerint, a mint kisebb vagy nagyobb repedést lehet a talpán várni. — A MÁV. szabványa szerint a bükk-talpákat még szegezéssel is el kell látni, azaz végűgtől számított 15 cm. távolságra a talpa magasság közepén a felső lappal párhuzamosan 26 mm. átmérőjű központfúróval át kell fúrni, a lyukba fenyőfából készült kúp alakú szeget beverni és vékonybak végén tölgyfélékkel kiékelve, mindkét oldalán a talpa oldalának színeiben elvágni. Ujabbán bükkfából készült facsavarokat használnak a fenyőszeg helyett (Mauthner-féle eljárás), a mihez a talpába csavarmenetet kell vágni. A bükk-talpák szegezését — csavarral való ellátását — ujabbán a MÁV. telítő telepein is végzik, a mire arra szerkesztett gépek vannak, a melyek nemcsak a szegnek, csavarnak lyukat készítenek, hanem a talpákat kapcsolják is.

A kösz talpákat azután legalább 15 cm. magas ászkolásra, gyér kalodarakásokba rakják úgy, hogy a talpák nagyobb része és a legelső réteg mindenesetre ferdén fekdjék. Egy-egy ilyen kalodába 80—100 dbot szoktak elhelyezni, még pedig mind egyforma méretűt és minőségűt, a miért is a talpákat a megállapított feltételek szerint osztályozzák is, illetve a vasút által át nem vehetőket a többtől elkülönítik. Ha az ilyenek-

TÁRCZA.

Beteges álmok.

Irtá: Szabó Miklós.

A vonat prűskölve elrohant a kis órház mellett... Az ör vriszattete helyére a jelzőtáblát és közönbős arcczal utána nézett a folyton távolodó vonatnak, mintha megegyeszer meg akart volna győződni, vajjon pontosan teljesítette-e kötelességét? Hiába, nagyon felelősségteljes a szolgálata. S az embert minden esekély-ségért kérdőre vonják a főlebbvalói... A multkor is majd megette a pályafelügyázó, úgy ráordított. És miért? Mert néhány percczel a 904-es érkezése előtt alva találta. A miatt a rongyos viczinális miatt! Hiszen ott volt a leánya: az helyettesítette. De persze, a pályafelügyázó már öreg ember; semmi sem tetszik neki. Még a szép leányt sem állja...

— Majd elviszi éézőr az ördög, — toldotta meg a gondolatait mérgezen az öreg.

Önkéntelenül igazított egyet a sapkáján és elindult lassan az órház felé. Tekintetével jóleső melegséggel simogatta végig az udvaron elhelyezett tárgyakat; hiz-

lalta a szemét a tündöklő tisztaság. És felragyogott az arca, a hogy egyszerre a leánya jutott az eszébe. A Böske, az a törékeny kis lilomszál, a kiből még herczegné is lehet valamikor...

Mondta is a lányának sokszor, a mint a ház körül tenni-venni látta:

— Minek töröd magadat? Mire való az a folytonos sikálás, tisztogatás? Nem a te puha kis keznednek való a! Nem, Isten-uccse!

Ilyenkor szomorúan elfordult a leány s mikor újból az apjára nézett, mintha egy árnyalattal vörösebb lett volna a szeméalja... Álmatlan éjszakákon elősirt súlyos könnyek után szoktak ezek a sötét karikák a szemek alatt jelentkezni. De hát miért sirt volna ez a szépséges vasutas-leány? Vajjon kit siratott a lelke? Avagy mit?

Megmondom!

Az álmait...

Színes éjszakákon megálmodott édes-bús álmok kinozták az anyja halála óta.

Édesanyja okos asszony volt s úgy nevelte a leányt, a mint egy vasuti ör leányát nevelni dukál. Megtántotta imádkozni és dolgozni. Egyébre úgy sem lesz szükség, gondolta, ha egyszer majd becsületes és dolgoz-

ből lefűrészeléssel, lefaragással még kisebb méretű jó minőségű talpfák készíthetők, azt a pótlást eszközöljük, ha pedig ezt már nem lehet tenni, akkor egyébre használjuk fel. Ezt azonban már a talpfák készítésénél kell lehetőleg megelőzni, a mit jó és megbízható munkásokkal és kellő felügyelettel lehet elérni.

A vasúti talpa készítésénél a kihozatal nagysága 27—72% között ingadozik, egyes csutakoknál a csutak méreteitől és minőségétől, egész fánál és állományoknál pedig attól függ, hogy mennyi fa alkalmas talpa készítésre. Egyes csutakoknál, ha azok egészükben alkalmasak talpafák készítésre és csak talpfát, még pedig közbelső, normál talpfát veszünk szemügyre, akkor 29—37 cm. átmérőjű csutakokból készíthető talpfánál a kihozatal átlag 42%, tölgyenél azonban, mert az egyes talpfánál szűjácsmentesnek kell lenni, 32%, 38—45 cm.-esekből készíthető 2-es talpfánál 53%, 46—54 cm.-esekből 3-asoknál 56%, 55—59 cm.-esekből 4-eseknél 58%, többször átlag 56%; úgy, hogy 1 tm.³ frissen vágott gömbölyű fából 4.4, tölgyből 3.3 egyes és 5.8 drb többes közbelső normál talpfát lehet átlag számítani, azaz 0.16 tm.³ gömbölyű fából lesz 1 drb talpa. Ha a csutak nem teljesen használható fel talpfára, annyival kevesebb talpa kerül ki belőle, amennyi egész talpfának való része nem használható fel. A fából és állományokból kikerülő talpfamennyiség a talpfára alkalmas famennyiségtől függ. Ungváron pl. a bükkállományok tömörfa tömegének 5—10%-a alkalmas talpafák készítésre. Más metéri talpfákra nézve természetesen más adatok állanak, kiszámításuk a fentihez hasonlóan történik (és az eredmény a tapasztalati adatoknak meg is felel; Ungváron pl. 1 tm.³ talpafacsutakfából 5—6 drb

elsőrendű vagy 5—8 drb másodrendű közbelső normál talpfát számítanak, mert bükkből egyes talpa az egész mennyiségnek legfeljebb 5%-a lehet). Nagyobb a készáru kihozatal, ha különböző keresztmetszetű talpfákat készíthetünk és még nagyobb akkor, ha a talpfák mellett még fűrészárut is vágunk; ezt azonban csak akkor tudjuk teljesen elérni, ha a talpfákat is mind fűrészeléssel állítjuk elő.

A talpfák készítésének költségét darabszám szerint, a váltó-3 különaltalpfákét drb vagy tm.³ szerint fejeztük. Egy munkás (szakmányban dolgozva) naponként a fának döntésével együtt a döntés és készítés nehézségei szerint 3—5 drb talpfát készíthet; 1 drb készítése költségét ledöntött és felkészített fából keményfánál 40—70 fil., puhafából 35—50 fil., a fadöntésre lehet 20—30 fillért számítani; váltóaltalpfák tm.³-ét 6—7 K-ért készílik.

A talpafák készítés jövedelmezősége nem nagy, ha csak talpfát készítenek, mert sok a hulladék, s megdrágultak a munkáltatási költségek is, bár kétségtelen, hogy a talpa eladási ára is emelkedett. Mindemellett mégis csak azt lehet mondani, hogy manapság a talpafák készítése csak akkor fizeti ki magát, ha állandó fűrésztelepeken fűrészeléssel készítjük, a mikor is a különben hulladékba menő farészeket jobban lehet padlók, deszkák, bútortárcsák stb. készítésére felhasználni. K. M.

A folyami rák és annak tenyésztése.

Irta: Simonffy Gyula.

A pete kikéltése.

(Végső.)

A pete megtermékenyülésétől a kikéltésig körülbelül 6 hónap telik el, tehát a következő év június vége,

férj oldalán csöndes, egyszerű és boldog kis családi közösség kerül...

De az anya meghalt s mert az apa álmadozó volt: színes, soha meg nem valósulható hőbortos álmokat lopott be lassan a leány lelkébe...

Közben a hogy a leány nagyobbacska lett, a szomszédos ór gimnazista fia kezdett átjárogatni hozzájuk és vasárnaponként mindig leányos könyveket hozott át Böskeéknek. Sejtelmes szerelmi történeteket Beniczky-nétől és még valamelyik romantikus asszonyírótól, a mikből a leány nem sokat értett; de parányi agyában ez a kevés is összekuszálódva, homályos elképzelésekben zsongott és kavargott... Álmaiban csupa grófnők és hercegnők jelentek meg azóta s az volt a legkedvesebb álma, a mikor magát is közöttük látta...

S a kis diák egy szomorú napon könnyekkel öntözte meg szegényes vacsoráját. Böske kiadta az útját...

— Ne jöjjön többé! — mondta egyszerűen. — Nem vagyunk mi egymáshoz valók... Elvégre mi lesz magából, ha leteszi az érettségét? Adótiszt? Vagy pláne vasúti hivatalnok?... Apa is mondta, jobb lesz, ha nem találkozunk többé.

A fiú elpityeredett; de Böske vigasztalni próbálta:

— No, ne féljen! Ha férjhez megyek, magát minden évben meghívjuk egyszer a kastélyunkba. Hiszen a férjem olyan derék, finom úri ember lesz, a milyen csak egy igazi herceg lehet...

A fiú felvetette hirtelen a fejét és okos szemében mélységes szánakozás tükröződött... Szólni akart valamit, de jobb érzése leküzdötte a haragos szavakat és némán sarkon fordult, hogy soh'se találkozzék többé az elvakult leánnyal...

Most, hogy az öreg bakter benyitott az őrházba: leányát az ablaknál találta, a mint tekintetével a tovarobogó vonatot kísérte. Talán nem is látta már; úgy lehet, a füstje is régen elenyészett a levegőben, de ő még mindig nézett utána, mintha a lelkét ragadta volna magával az a gyorsan dübörgő, füstös fekete vonat...

— Böske! — szólt hozzá csöndes szeretettel az öreg pályaoár.

A leány összerezzen. S a mint hátranézett, rögszás arcán az apa megint könnyeket látott végigszántani.

Egyszerre előntötte a méreg:

— Mit pityogsz?! — kiáltotta durván. — A miért eladtam azt a nyavalyás Rískát? Jól tettem, ha eladtam! Nem a te kezdednek való a fejés... Csak nem csinálod belőled szógálót; nézze meg az ember! És

illetve július elejéig tart. A kikelés időtartama az időjárás, a víz hőfoka és oxigéntartalmától függ.

A kikelt ivadéok 8—12 napig az anya farka alatt ollóival az úszólábparókba, illetve a visszamaradt petenyelkebe kapaszkodik és már kezdetben feltűnően hasonlít az anyához. Nagysága ez idő táján 9—11 milliméter.

Az ivaréretté vált any *első ízben körülbelül 60*, a későbbi évek alatt *100—120*, sőt némelyek szerint *150—300* petét rak. Helyesebb azonban, ha a termékenység teljében lévő *folyami rák* nőstényénél nem számunk *150 drb.-nál többre*.

Arra nézve, hogy a lerakott petékből hány ivadék származhatik, szintén eltérők a vélemények: némelyek szerint a felénél (15—60) — különösen, ha zárt helyen tenyésztünk rákot — általánosabban azonban az a vélemény, hogy szabad *vízben minden folyami (és nem kecske) rák* anyja után *15 ivadéknál többre nem számíthatunk*.

A mint az eddigiekből kitűnik a ráknál olyan mesterséges tenyésztésről, mint a pisztrángféle halaknál, ez idő szerint még szó nem lehet, mert mint láttuk, a *pete megtermékenyítése* bonyolult folyamat, a mely nem nélkülözheti az anyát.

Ebből egyúttal az is következik, hogy a viselő anyákat a tenyésztés (az állomány) érdekében — bizonyos korig — lehetőleg kímélnünk kell.

A rák ellenségei.

A ráknak aránylag sok az ellensége. Az emlős állatok közül a vidra, a vizipocok és a sertés említendő, sőt arra nézve is vannak adatok, hogy az ellenségek közé a róka és a varjú is sorakozik.

A halak közül ellensége az angolna,* a menyhal, a csapósügér, a harsca, a csuka, a pisztrángfélék — különösen a szívárványos pisztráng — a márna, a feles domolykó, a kövicsik, stb. Ezek közül az angolna és menyhal azért is veszedelmes, mert a rákot rejtek helyére is követi, a pisztrángfélék s az több felsoroltak pedig főképp az ivadékokat pusztítják.

A halakkal szemben egyébként az ellenségeskedés kölcsönös és így többen vannak, a kik pisztrángos vizekben a rák tenyésztését és óvását nem tartják megengedhetőnek, azt állítják ugyanis, hogy a rák veszedelmes ikrapusztító. Ez a veszedelem azonban csak lát-szólagos.

Pisztrángféle halaink ugyanis az ivásra sekélyebb, gyors folyású mederrészeket választanak s ikráikat kavicsréteggel borítják.

A rák tehát eltekintve attól, hogy az ilyen meder-részekben nem szívesen tartózkodik, az ikrához hozzá sem juthat. Azok a halak pedig, a melyek ikráikat a vízönövényzetre rakják, rendszerint kisebb gazdasági értékkel bírnak, mint maga a rák.

Ezzel szemben némileg indokolt az az állítás, hogy a *rák a halivadékokat pusztítja*, csak hogy ennek a megítélésénél is figyelembe kell venni azt a gyakorlati megfigyelést, hogy a *ráknak inkább a kevésbé életképes ivadék esik áldozatul*, míg az erős, életképes, fűgéségével könnyen menekül előre.

Mindenképp kifolyólag elfogadhatjuk mi is azt a beigazoltnak látszó véleményt, hogy *halainkat (úgy az ikrát, mint az ivadékokat) nincs okunk a rák kártételei-*

* Nálunk a Poprád vízvidékén kívül természetes úton élő nem fordul.

többé ne lássalak sirni!... No, ne sirj hát, gyémántos kis cserébogaram...

Az öreg ellágyulva a leányához hajolt és szelíden végigsimogatta aranyoszsöke fürteit...

A leány hirtelen elöntötték az érzései. Képtelen volt uralkodni magán és hangos zokogással odaborult az édesapja vállára...

— Édesapám!... Kedves jó apám! — tört fel melléből a kétségbeesett kiáltás.

Az öregben meghült a vér. Arca kiszederjesedett, halántékán megdagadtak az erek és kínosan felhőrdült:

— Ki bántott?!... Drága mindenségem, mondd, ki bántott?... Kigázolom a belét a nyomorultnak!

A leány zokogása most csendesebbé vált. Könnyei lassan felszáradtak és egyszerre mosolyogni próbált.

Az öreg meglepődött.

— No tessék! — mormogta félig tréfásan, félig haragosan, — most meg már nevet az istenadta! Ilyenek vagytok ti nők valamennyien. Az ördög se tud kismerni benneteket.

Böske hangosan fölnevetett:

— De édesapám! — kacagta megvesztegetően, — hiszen én örömben sírtam az előbb...

— Örömben? Hát örömben is sirhat valaki?... Osztam minek örültél oly nagyon, hogy majd kisorsítad a szemeidet?

A leány hamiskásan felpislogott az apjára s arcján a boldogság és a büszkeség félreismerhetetlen jeleivel odahajolt a füléhez:

— Ma láttam őt!

— Kit?

— A herceget...

— Hol? — kérdezte mohón az öreg és egész teste megrezketett az izgalomtól.

— A vonatban... Egy elsőosztályú fiúlkében utazott és szemével fürkészve kereste az ablakunkat. Mikor pedig engem meglátott: mosolygott és csókokat hintett felém...

— És te?! — kérdezte magánkívül az öreg.

— Oh, édes Istennem, hát mit csinálhattam volna? Hiszen évek óta várak már erre az édes pillanatra! — susogta Böske szemérmes pirulással. — Mindig éreztem, hogy egyszer el kell jönnie s most, hogy eljött végre, hevesen viszonztam a csókjait...

— Jól tetted! Jól tetted! — ujjongott az ör eszevesztetten.

től félteni, mert mindkét állat életfeltételei és igényei annyira eltérők (a vízek más-más részeit lakják stb.), hogy a rák a halállományban észrevehető károkat nem okozhat.

Az alsóbbrendű állatok közül a férgek azok, a melyek a rák külsején vagy belsejében elősködvé, helyenként észrevehető károkat okozhatnak. Ilyen, 5—12 mm. nagyságú parazita a *rákpióca* (*Baenochiobdella varians*), a mely a rák szilványán elősködik s ha elszaporodik, nem csak vérvesztéséget, hanem a légző szervek szétrombolása által fulladást is okozhat. Egy másik féreg a *Distomum cirrhigerum* a rák izomzatát (ollóját és farkát) belsőleg támadja meg és az előbbivel együtt a petéket is pusztítja. A rák ellenségei közé sorolható még néhány fonalféreg és infusoria-féle. Legveszedelmesebb megbetegedéseit és pusztulását a ráknak azonban a különböző gombafélék okozzák. Ezek közül a ráknak eddig ismert összes betegsége közül a *rákvész*, vagy *rákpestis* a legveszedelmesebb. Ismeretes, hogy az utóbbi évtizedek alatt a rák igen sok vízből teljesen kipusztult. A betegség a hetvenes évek közepe és vége felé valószínűleg *Franciaországban* lépett fel s onnan terjedt el Európa többi országába, úgy, hogy eddig állítólag csak a *Skandináv-félszigetet* kímélte meg. A pusztulás napjainkra is kiterjed — bár nálunk a 80-as években érte el a tetőfokát.

A legérzékenyebb károkat Oroszországban s talán Németországban okozta; így magyarázható meg, hogy e két állam foglalkozott legtöbbször a betegséget okozó gombafaj felismerésével és az ellene való védekezéssel.

Bármilyen derekas munkát végeztek is a nevezett országok kísérleti állomásai, a rákpestist okozó ú. n. *«Bacillus pestis Astaci»* nevű speciális gombafajt mindeztől felismerni nem lehetett. Utólag ugyanis

Manteufel dr. vizsgálataiból kiderült, hogy a *Hoffer dr.* által kiterjesztett s általa *Bacillus pestis Astacinak* nevezett hasadó gombafaj, a melylyel a betegséget előidézte, nem egyedül, hanem több bacillus fajjal együtt volt jelen a kísérleti kulturákban.

A betegség *rendkívül ragályos* s az általa fertőzött rákok rövid ideig tartó *göresök* után mindinkább elgyengülnek s *néhány nap alatt elpusztulnak*. A ragály sem az idősebb, sem a fiatalabb generációt nem kíméli s valószínűleg az által terjed, hogy a betegségben elhullott rákokból esznek az egészségesek. Álló vízben a ragály gyorsabban terjed. A fellépett betegség leküzdése ellen, sajnos, eddig orvosló eljárással nem rendelkezünk s így legfeljebb preventive védekezhetünk ellene némileg és főképen az által, hogy *óvakodjunk teljesen meg nem bízható, vérszemesnek nem ismert helyről származó tenyészanyaggal vizeinket népesíteni.*

A baj leküzdésére — mint más betegségeknel is — úgy látszik a természet jön segítségünkre. A végzett vizsgálatok és egyéb megfigyelésekből arra lehet következtetni, hogy a betegséget előidéző gombafaj generációról-generációra veszt fertőző erejéből s így nincs kizárva, hogy a baj valamikor önmagától megszűnik, illetve vesztit ártalmasságából.

Az a tapasztalat, hogy a rákpestis által kipusztított patakok helyenként önmaguktól, helyenként pedig a mesterséges betelepítés által ismét benépesültek, arra enged következtetni, hogy a baj sok helyen máris megszűnt, s így elérkezett az újra népesítés ideje.

Tartózkodási hely.

A rák úgy a pisztráng, mint a ponty régió vizeiben előfordulhat s jól tenyészhet és bár tartózkodására

De kezei hirtelen ökölbe szorultak és őrjöngve felkiáltott:

— Oh, az a rongyos «22»-es! Miért hogy ilyenkor nem tud kiskiklani?... De úgy-e, visszajön? Bizonyosan visszajön... Vissza kell jönnie!

Majd aggodva Böskehez fordult és szinte a saját szavaitól is félve, újból megkérdezte:

— Bizonyos, hogy ő volt? Megismerted?

Böske fölünyesen nevetett:

— Száz közül is megismertem volna... hiszen *anyanyiszor láttam már álmaimban!* Ő volt; biztosan ő volt!... Mäskép miért kereste volna kicsiny ablakukat olyan vágányok pillantással s miért hozta volna le nekem egyetlen mosolyával az egész menyországot? Ő volt! Biztosan ő volt!

... És másnap epedve várt a leány a visszatérő vonatra. Exaltált lelke csökönnyösen ragaszkodott az őrláz magányában eltöltött évek beteges álmaihoz. A szerencsétlen leányt megtévesztette és valósággal beteggétette a saját szépsége, meg az édesapja bolondos álmodozása... És erősen hitte, hogy ezek az álmok valóra válnak egykor.

Egykor?

Még ma!

És epedő türelmetlenséggel visszavárta a mesebeli herceget...

... A robogó gőzmasina belefúrta piros tűztekin-tetét a sötét éjszakába. Jött zúgva, zakatolva, mint egy legyőzhetetlen óriás... És a leány megreszketett könnyű nyári ruháskájában. Pedig nem érezte a hideget. Egy gondolatlól reszketek csak az idegei: vajjon jön-e? És ha nem jönne?!...

Kézilámpáját magasa emelte, hogy megvilágítsa vele a közelgő vonatot. Szemei ideges mohósággal keresték az ismerős fülle alakát és a másik pillanatban halkan felsikoltott... Lázás éjszakáknak százszor megálmodott, váru-várt lovagja — a «herceg» — ott állt az ablaknál. Egy hölgygyel beszélgetett és pajkos mosolylyal mutatott le a vasuti bakter szerelmes leányára. A hölgy gúnyosan felkaczagott... És ez a kacaj élesen belemarkolt Böske álmodozó lelkébe. Agyát előntötte a vér... Kezéből kiesett a lámpa és ő egy nem sokkal azután érkező másik vonat elé vetette magát.

S a míg a vonat egykedvűen sziklott tova a véres sinenek: az öreg vasuti őrv egy sákl gyufa lobogó fényénél dörmögve kereste a kialudt lámpát...

nézve különösen alkalmasak azok az álló vagy folyó vizek, a melyeknek vize eléggé tiszta, lágy, oxigéndús, medrök keményebb, talajuk agyagos, mézgás, meszes, partjuk meredek, álamosott, szakadékos, szelénem nem túlsűrű vizinövényzettel s vízbenyuló fűz- vagy éger-gyökerekkel, mégis előfordul, hogy sokszor szikkás medrű, szinte vadpatak jelleggel bíró pisztrángos hegyi vizek is szép rákállományt díszítenek.

A homokos és iszapos medrű vizek rézszint a tartózkodási hely hiánya, részint, mert a finom iszap a járást és a lélegzést akadályozza, kevésbé alkalmasak; a magas hegységi nagy esésű, jellegzetes vadpatakok pedig — kivált ha medrök források, egyáltalán nem alkalmasak. Bizonyos tekintetben fontos a víz *mélysége is*. Sokszor jelentéktelenné látszó patakok, ha kellő mélységgel, ésszel bírnak, tehát télen az átfagyás veszélyének kitéve nincsenek, népesítésre alkalmasak. Előnyös ha a patak termékeny mezőket s erdőket szel át. A *romlott* vagy az ipartelemek által *szennyezett* vízzel szemben a rák még a halaknál is érzékenyebb.

A víz hőfokának szélsőségei kedvezőtlenül hatnak a rák tenyésztetere; állandóan, illetőleg tartósan hideg vízben a rák nem jól tenyészik. Némelyek szabálynak tartják, hogy a víz hőfoka legalább nyáron a 12—13R°-t érje el,* viszont 25°-nál se igen emelkedjen tartósan felül. A 13°-os hőmérsékletet a szakirodalomban szükségesnek tartják azért, hogy a peték kifejlődhessenek. Különösen érzékeny a rák a szárazosra a nagy meleggel szemben, kivált ha közvetlen napfény éri.

A népesítés.

Valamely víz újra való benépesítésének elbírálásánál legfontosabb, figyelembe jövő körülmény az, hogy volt-e az illető vízben valamikor rák? Ha a kipusztítást valamely betegség okozta, akkor, nehogy esetleg még mindig fertőzött vizet népesítsünk, a pusztulás után még legalább öt évig várni kell s csak az öt év elmúltával fogjunk a népesítéshez. A népesítésre szolgáló anyagot — a mennyiben lehetséges — a közelből és hasonló jellegű vizekből kell beszerezni. A származási helyre akkor is legyünk figyelemmel, ha a rákot távolabb vidékről szerzzük be. Helytelen a meleg és lágy vízi távokból származó rákot hideg és mérszűgény hegyi vizekbe (patakokba vagy tavakba) helyezni. Fordítva — némelyek szerint — indokolt lehet, bár nem tanácsos. Népesítésre 7—9, de legalább 7 cm. hosszú ivarérett rákot használjunk, mert az ennél kisebbet a szállítás jobban megviseli s míg rejtekhelyet nem talál, a ragadozóknak is jobban ki van téve. Szükségből egygyaras ivadékkal is népesíthetünk. 7—9 cm.-nél nagyobb rákokkal népesíteni nem csak fölösleges, de helytelen is, mert költséges s mert az idősebb rákok kevesebb petét termelnek, a túlkorosak pedig meddők. Csak jól fejlett s különösen szép, nagy ollójú rákkal népesítsünk és a hazai származásának adjunk előnyt. Ha lehetséges, halkereskedőtől tenyészrákot ne vásároljunk, mert szinte

kizártnak kell tartani, hogy a számtalan beszerzési forrásból származó rák közt fertőzött ne legyen; ilyen anyaggal való népesítés mellett pedig nem csak költségeink vesztjük, hanem vizeinket is fertőzzük, illetve az esetleg meglévő rákállományunkat is kipusztítjuk.

Ivárerett rákokkal népesíthetünk tavasszal április—június hóban, vagy ősszel szeptember második felében. Az első esetben, miután az anyák ez időszakban viselősek (petéikkel vannak megrakva), már az első évben nyerhetünk ivadékok. Ez a tavaszi népesítés azonban inkább csak akkor ajánlható, ha az anyákat a közelből tudjuk beszerezni, ellenkező esetben, mert a rákpetét a hosszabb ideig tartó szállítás és rendszerint meleg időjárás miatt könnyen veszendőbe mennek, az őszi, a pázás előtti népesítésnek adandó előny. *Újban gyakorlati emberek azt ajánlják, hogy vedlés után — tehát július—szeptember 15-dike közt — népesítsünk.** A tavaszi népesítés szerintök azért nem helyes, mert könnyen megtörténik, hogy a vedlési folyamat a rákot, mielőtt még rejtekhelyet találhatna, meglepi, már pedig ilyen állapotban ellenségeinek nagyon ki van téve.

Ugyancsak nem ajánlható szerintük a késő őszi kihelyezés, mert fagyos időjárás következtetik be s így a rák hajlék nélkül maradva, elpusztul.

Hasonlóképp nem ajánlják a viselő anyákkal való népesítést sem. Egyrésről szállítás közben a petékből sok veszendőbe megy, másrésről mert ilyen állapotban az anya érzékeny, a szállítás kimeríti, ellenálló képessége csökken s mielőtt rejtekhelyet kereshetne, ellenségeinek könnyen áldozatul eshetik. A kockázatot a mellett azért is nagy, mert a szállítás csupán nyáron, nagy melegben történhetik.

Általában két anyára egy hímét számítanak s ha nagyon szabályszerűen akarunk eljáráni, akkor az anyákat — hogy buvóhelyeket kereshessenek s a hímektől védve legyenek — 5—10 nappal előbb helyezik a vízbe.

A népesítésre szolgáló anyaggal, ha lehetséges, ne *takarékoskodjunk.*

Az irodalom egy kilométer hosszú vízszakaszt benépesítésére még ma is 2000 anyát és 1000 hímét, tehát összesen 3000 rákot ajánl.

Ha módunkban áll ezzel a mennyiséggel népesíteni, kétségtelenül helyesen járunk el, mert ez esetben már 4—5 év múlva szép fejlett, kifogható rákállományunk lesz, melyből szép jövedelmet nyerhetünk. Legtöbb esetben azonban nem szereshető be ez a nagy mennyiség már a költségek miatt sem s úgy kevesebb, kisebb patakoknál néhány száz darabban is megelégedhetünk. Ez utóbbi esetben is megtörténhetik, hogy 4—5 év múlva a kifogott nagyobb példányok eladási árából nem csak a népesítés költségei térülnek meg, hanem még némi tiszta jövedelmet is nyerünk.

Mindentől eltekintve szabálynak tarthatjuk, hogy inkább a *kellő számmal egyszerre*, mint kisebb számmal *ismételve* népesítsünk.

* Megjegyezhetjük azonban, hogy eljárást mellett s viszonyaink közt a szállítás rendszerint július—augusztusban okoz legnagyobb nehézséget.

* Nem átlag hőmérséklet.

A rákok kihelyezésére legjobb az olyan vizszakokat kiválasztani, a melyek különben is kedvező tartózkodási helyük (agyaos, márgás, meredek, alámosott partok, nagyobb kövek, vízben heverő fa és ág-hulladékok, fatuskók, vízbe nyúló gyökerek stb.). Kihelyezésnél kerüljük az állandóan napfénynek kitett szakaszokat, illetve partokat.

A hol nincs elég bővőhely, ott azokról, ha módunkban áll és túlnyugó kőtséget nem okoz, magunk gondoskodunk. Ebbeli tevékenységünket már ott kezdjük, hogy a patakokat a hordaléktól csak a legszükségesebb mértékben takarítjuk, továbbá nagyobb köveket, rőzsekötegeket, hasznavehetetlen vagy törött oromfedőcserepeket, alagesódarabokat helyezzünk a mederbe, de természetesen csak olyan mértékben, hogy a halászat gyakorlatát, vagy más haszonvetélt ne akadályozzuk.

A kihelyezést pontosan hajtsuk végre. Legkedvezőbb eset az volna, ha a kifogott rákot a népesítendő mederbe azonnal be is helyezhetnénk; a rendszerint nagyobb távolságról szállított és szárazon csomagolt rákot azonban nem szabad megérkezése után azonnal minden óvintézkedés nélkül a vízbe helyezni.

Szállítás közben ugyanis a rák szilványüreggei megtelnek levegővel, s ha ilyen állapotban a rák hirtelen a vízbe kerülne, miután a szilványüregekben foglalt levegő a víz bejutásának útját állja, a szilványüregekben levő levegő elhasználása után a rák fulladása következne be.

Közvetlen behelyezés előtt a helyszínen a rákot néhányszor mártsuk be vízbe, vagy öntöző kannával loesolgassuk meg és arra törekedünk, hogy a rák magától másszon a vízbe.

A rákot öntözés után ráhelyezhetjük a szállítóládára vagy kosár fedelére, a melyet előzőleg a vízre helyezzünk s a melyről közvetlen a vízbe mászhatnak. Némelejek ajánlják, hogy a rákot egyenként hátára fektetve helyezzünk a vízbe, mert így a szilványokban foglalt levegő, buborék alakjában könnyebben eltávolíthatik.

Nagy távolságról s idegen helyről származó tenyésztésű rák vízbe bocsátása előtt ajánlják továbbá azt is, hogy a rákot néhány napig valamely tágas kilyuggatott faluládában tartva, etessük és lassanként szoktassuk a vízhez. Kétségtelen, hogy a rák a vízben válogatós s ez által már előzetesen némi biztosságot nyerünk arra, hogy a víz megfelel-e a rák természetének.

Gyakran megtörténik, hogy a rák behelyezés után a vízből kimászik; ilyenkor ha egyébként a kihelyezésnél követendő helyes eljárás szabályait betartottuk (illetve ha a szilványok rendszeren működnek), igen gyakran a víz meg nem felelő voltára lehet következtetni.

Ha valamely folyó (patak) népesítéséhez a szükséges számú rákot egyszerre beszerzünk nem tudjuk, akkor népesíthetünk részletekben. A népesítést mindig a felső szakaszon kezdjük, mert többen azt a tapasztalatot tették, hogy a rák nem vándorol felfelé. Ebből magyarázzák némelyek azt az állítólagos jelenséget, hogy több esetben a rákpestis által fertőzött patak felső szakasza érintetlenül marad.

Népesítés után legalább 4-5 évig ne fogjunk rákot és az anyákat lehetőleg még azután is kíméljük.

Nincs azonban semmi okunk kímélni a túlkoros (túl nagy) az ü. n. solónóstényeket és hímeket, részint mert süllygaropadásukat befejezték, részint mert meddőkké válnak; a hímeket ezen kívül azért sem, mert elegendő táplálék híjján (tehát kényszerből) különösen a téli koplálás és nyári vedlés után könnyen kifejlődhetik náluk a kannibálmizmus. Hogy a meddőség a nőstényeknél milyen hosszúság mellett következik be, az a helyi viszonyoktól függ — sokan azt állítják, hogy már 13, 14 cm. hosszúság mellett is beáll.

A rák takarmányozása.

A rákot vagy szükségből, vagy azért takarmányozzuk, hogy fejlődésüket gyorsítsuk, tehát az üzemeltetésnél előzőleg tegyük. Szükségből takarmányozunk akkor, ha a vízben az állományhoz viszonyítva, nincs elegendő természetes táplálék, továbbá ha nagyobb mennyiségű rákot zárt helyen (medencében) raktározunk. A takarmányozással a kannibálmizmusnak is elejét vehetjük.

Takarmányul használhatunk mindenféle húsfélét, vágóhídi és konyhahulladékot nyers vagy főtt állapotban, a kevésbé értékes »fehér halak» húsát, békát, stb. Az állati eredetű takarmány pótlására, vagy változatosságból puhára főzött burgonya és répaféléket etethetünk. Teljesen bomlának indult húsféléket (dögöt) azonban — a vízfertőzés elkerülése végett — ne etessünk és egyszerre mindig csak annyit adagoljunk, amennyit a rákok el tudnak fogyasztani. Tartsuk szem előtt, hogy a táplálék mennyiségével a minőséget nem pótolhatjuk. Különösen áll ez a zárt helyen raktározott rákok esetében.

A rák étvágya legnagyobb a téli pihenő után tavasszal, továbbá nyáron vedlés után, az anyáknál a peték kikelése után június vége felé. Az etetés ilyenkor a legszükségesebb, általában pedig *április közepétől októberig tarthat.*

Etető helyül a sekélyebb mederrészeket választjuk s az eleséget vízbe süllyeszthető lapos fa- vagy drótrácsra helyezzük azért, hogy az eleség fogyasztását ellenőrizhessük.

A rák fogása s eltartása.

A rákászat (fogás) legeredményesebb akkor, a mikor a rák éhes, tehát a téli pihenő, a vedlés és keltetés után, körülbelül április—június közepe, július közepe — szeptember hónapokban. Közben van a vedlés, mikor szünet áll be. Némelyek a tavaszi, mások a vedlés utáni rákászatot tartják eredményesebbnek; ez utóbbi esetben az eredmény, ha tavasszal az állományt ki nem fogtuk, állítólag napról-napra egyenletes, tartamos és bő. Októberben a rákászat évadja mulik, majd megszűnik, bár elvéve némelyek azt még télen is gyakorolják.

A rákéréslet tavasszal legnagyobb; aránylag bő kínálat mellett az elért árak kielégítőek. Szeptember felé a kereslet csökken, bár ez mivel sem indokolható

és valószínűleg a közönség körében elterjedt arra a téves nézetre vezethető vissza, hogy a rák az «r»-es hónapokban nem élvezhető. Ezzel szemben pedig a rák éppen szeptemberben a legkövérebb s a legizletesebb.

A rák piaci ára január—februárban, a társasélet fő-évadjában a legmagasabb, míg a rákszatot az időtartában úgyszólván teljesen szünetel, az elraktározott készlet korlátolt, a kereslet pedig a módosabb elemeknél élénk.

Tekintettel erre, igen gazdaságos eljárás a bőséges őszi rákszat eredményét megfelelő medencékbe, rácsos ládába elhelyezni s a téli hónapokban forgalomba hozni. Az így elraktározott rákot természetesen hűsfelel, főtt burgonyával vagy répával állandóan etetni kell.

A rákszatot, különösen éjjel eredményes, bár árnyékos helyen nappal is elég szép eredménnyel járhat.

Rákszási módok és eszközök.

A rákszatnak többféle módja ismeretes. Szabadkézzel úgy rákszunk, hogy a rákot a kövek alól, vagy a búvólukakból egyszerűen kiszedjük.

A ráknak ilyen módon való fogása nem ajánlható, mert egyszéről a vízben való járás-kelés közben az apróbb rákállományban kárt okozunk, másrésztől kezünkkel a rejtkehekét igen gyakran megromláljuk,* továbbá akárhányszor megtörténik, hogy a rákot csak megsebesítve, olójának letörésével tudjuk üregéből kihúzni.

Rákszáthatunk továbbá éjjel fákllya- vagy lámpafény mellett, továbbá egy egyszerű pálcikára erősített esalival (hűsfele, máj, béka stb.) úgy, hogy azt a vízbe sülyesztve tartjuk s a csalira ragadt rákot vagy köztvetlenül, vagy egy alája merített kis háló segítségével kiemeljük. A ráknak az ilyen s az előbb leirt módon való fogása valójában csak szórakozás számba mehet, de inkább az orvrákszók gyakorolják azokat.

A ráknak tömeges s rendszeres fogása varsával és rácsával (tányérral) történik. Az általánosan ismert varsa 40—50 cm. hosszú, 25 cm. átmérőjű abroncsokkal, két oldalt tölcészerű bejárattal bír. Készülhet drótból, fonálból, vagy vékony lécekből, illetve fonott fűzesszövből. Rákszátra inkább az utóbbiakat használják. A varsába csalít helyeznek és a rák kedvelt tartózkodási helye közelében, néhány kövel megterhelve a meder fenekére sülyesztik le. Csalinál némelyek szerint legalkalmasabb a béka s azután a friss halhús, a melyet nagyobb darabokra vágunk. A varsákat éjjelre rakjuk le, napfelkelte előtt pedig fölszedjük, mert könnyen megtörténik, hogy a nappali világosság mellett a rák belőlük kimenekül.

Hogy ezt lehetőleg megakadályozzák, sokan a varsát árnyékoló lombbal, vagy más növényzettel borítják be. Azt tartják, hogy e célznak a fonalvarsák inkább a

* Némelyek azt állítják, hogy az egyszer már elfoglalt és gazdátlaná vált lyukat más rák el nem foglalja, valamint azt sem, a melyet megromlaltunk. Mások szerint, ha búvólukak készítésére alkalmas hely nincs s az állomány sűrű, akkor ezek is elfoglalhatók.

folyóvizekben (patakban), a lécz- és vesszős varsák pedig inkább a tavakban felelnek meg.

Czél szerű a csalít naponként felfrissíteni, mert azt tapasztalták, hogy két- és többnapos csalira a rák nem igen, sőt egyáltalán nem megy.

A rácsa egy abroncsra lazán ráerősített háló (az egész tányéralakú), az abroncsot egy keresztlécz tartja feszesen, a mely arra is szolgál, hogy a csalít ráerősítsük. A felcsalizott rácsat hegyes karóhoz közzük s a karót a folyó (patak) víz medrének különböző helyein leszűrjük annyira, hogy a rácsa egész lapjával ráfeküdjék a meder fenekére. Bizonys idő múlva a rácsát fölszedjük, vagyis a rácsát a csaliba ragadt rákokkal együtt egyszerűen kiemeljük. Rácsát lehet karó nélkül is készíteni, ez esetben, hogy az a meder fenekére sülyedjen, az abroncsot vagy vasból készítjük, vagy kövel terheljük.

A rácsa sülyesztését és emelését ez esetben az abroncsra három helyen erősített zsinórral eszközöljük.

Rácsakkal leginkább folyóvizekben és esteli szürkületben rákszunk, a midőn ha 10—15 rácsánk van, a rákszatot megszakítás nélkül folytathatjuk, mert mire az utolsó már elhelyeztük, az első már fel is húzhatjuk s ezt tovább folytathatjuk.

A varsának a rácsával szemben az az előnye, hogy állandó közreműködést nem igényel. Ebből a szempontból ajánlják némelyek a rácsapadt is. Ez egy vízbe sülyesztett fedes láda, melynek oldalába négyzögletes réseket vágunk. A réseket belülről befüggönyözzük (tülháló, alsó részén drótrudacsával leszűzve) és a ládát belülről csalival látjuk el. A készülék automatikusan működik, a rák a résekben (kis ablaknyílásokon) át bemehet, de már ki nem juthat.

Szállítás, csomagolás.

A rákot, miután nem csak a vízben, hanem a levegőben is tud lélegzeni, aránylag nagy távolságra könnyű szerral el lehet szállítani. A kifogott rákot a sártól, iszaptól gondosan meg kell tisztogatni (megmosni), a meg nem felelőt, vagy a még puha pánczéluakat a vízbe kell visszabocsátani.

A csomagolásnál arra ügyeljünk, hogy úgy a rák, mint a csomagoló anyag száraz legyen. A szállítandó rákot a vízből, vagy a tartályából kifogva néhány óráig helyezük száraz, árnyékos helyre (ez azért szükséges, hogy a szilvány üregekben a víz helyét a levegő foglalhassa el stb.). Ha a rákot tartályokba raktározunk, akkor a szállítás előtt néhány napig semmi esetre se etessük őket.

Csomagoló anyagok mohát, csalánt, szalmát, szénát, papirszeleket stb. használhatunk. Ha mohát használunk, akkor abból előzőleg a földes részeket mossuk ki és a mohát szársítuk meg. A csomagoló anyagoknak azért nem szabad nedvesnek lenni, mert könnyen erjedésnek indulhat s az erjedéssel járó gázok (szénsav), továbbá a fejlődő meleg az egész szállítmány pusztulását okozhatja.

A szállításra előkészített rákokat egyszerű fűzes = ző

kosarakba, vagy rácos ládikákba a csomagoló anyaggal váltakozó rétegekben berakjuk és főképp arra ügyelünk, hogy a rákok se összezsufolyva, se túlságosan lazán csomagolva ne legyenek. Kisebb távolságra történő szállításhoz természetesen kevesebb óvatossággal járhatunk el, — bár az óvatosság fölőleslegesnek soha tarthatjuk. Ha télen szállítunk rákot, akkor bőven használunk csomagoló anyagot, mert ellenkező esetben könnyen megtörténhetik, hogy a szilványrostokban levő nedvesség megfagy, a lélegzés lehetetlenné válik, — s a rák megfullad.

Rövidebb ideig, öt-hat napig legkönnyebb elevenen úgy eltartani a rákot, hogy száraz állapotban faedényben hűvös helyre, pl. pinczébe helyezzük. Vízrel telt edényben legfeljebb akkor tarthatunk rákot, ha a víz időnkénti felrészítéséről a kellő mértékben gondoskodunk, ellenkező esetben a vízben lévő oxigén felhasználása után a rák megfulladása következik be.

Törvényes intézkedések, védelem.

A halászatról szóló 1888. évi XIX. tcz. 21. § szerint a rákot április 1—május 15-e között tilos fogni. Oly rákok, a melyek a szemtől a kiegyenesített fark végéig mérve nyolcz centiméternél kisebbek, a vízbe visszabocsájtandók. A ki továbbá a tilalmi idő előtt fogott rákot, tilalmi idő alatt szállít vagy elad (28. §), tartozik származásukat s a befogási időt a község előjárósága által kiállított bizonyítvánnyal igazolni.

A törvény fent idézett 21. §-ában foglalt rendelkezéseket a rák természetével és életmódjával indokolni alig lehet.

Igaz ugyan, hogy 8 cm. hosszúság mellett a rák az ivarérettséget — mint fentebb láttuk — eléri, de tekintve, hogy az anyarák párzás után egész június végéig viselős — a törvényes tilalmi idő reá nézve nem nyújt elegendő védelmet; viszont a himrákot az őszi párzási időszaktól elteltintve — sok esetben — nem csak lehetne, de kellene is fogni.

Az európai államok legtöbbjében ehhez képest az illetékes tényezőknél csaknem egybehangzó az a vélemény, hogy az eddig általánosán elfőrt törvényes rendelkezések megváltoztatásával a him- és nőtényrákok fogására a törvényben külön-külön tilalmi időt volna szükséges megállapítani s hogy a nőtény az eddiginél nagyobb védelemben részesítendő.

Halásztati szempontból szükségesnek tartják, hogy a himrák tilalmi ideje október 1—márczius 15-ig, a nőtényé október 1—július 1—15-ig terjedjen és a nőtény minimális mérete 12—13 cm. legyen. A himnél elég 11 cm. is. Ha a himekre is ugyanazt a tilalmat alkalmazták, úgy ez szerintök nem volna egyéb, mint a tulajdonosok jogosulatlan megkárosítása, mert alig maradna 6—8 hét a rákásatra s az is csak a szezon végén. Figyelembe veendő t. i. az is, hogy a legszebb himeket főképp tavasszal lehet fogni s hogy az idősebb himék és nőtények leginkább júliusban vedlenek. Az egytettü tilalom ezenkívül a külföldi behozatalt is erősen fokozná.

Az újra népesítés és az állami támogatás.

A rákpestis által kipusztított hazai vizeknek újra való benépesítése már körülbelül egy évtizede nálunk is folyamatban van s általában elég szép eredményel jár.

Az ez iránti tevékenység állami támogatást élvez. A földművelésügyi miniszter ugyanis a birtokosok kérelmére, továbbá a társulatok és hatóságok előterjesztésére — az országos halászati felügyelőség javaslata alapján — a köztenyésztés által indokolható esetekben ingyenes tenyészrákot adományoz, rendszerint azzal a feltétellel, hogy a népesítéstől legalább 3 évig rákászni tilos.

Miután a népesítés nálunk még kísérleti jellegű is mert tenyészrák csak korlátolt számban szerezhető be, az adomány — a vizek nagyságához viszonyítva — néhány száz darab 5, 6 cm. hosszúságú rák szokott lenni.

Kereskedelem.

A rák manapság Európászerte igen keresett és jól fizetett kereskedelmi áru. Legnagyobb piacza Francia-, Német- és Oroszország — ez utóbbi inkább kivitelre. Nálunk alig van rákpiacz. Ez időszert Budapestten két kisebb czég foglalkozik rákkal. A budapesti piaczt elődirlyészi vármegyénk, de főképp Galiczia (az otani nagyobb tavakból) látja el.

Kereskedelmi üzánsz (szokvány) szerint az árut négyféle osztályba sorozzák: 1. levesrák, 2. közép rák, 3. nagy rák, 4. szoló (vagy darab) rák. A kereskedelmi egység 100 darab, a melynek az ez időszertinti részlet (detail) eladási ára osztályok szerint 10—200 K, nagybani beszerzési ára pedig körülbelül 5—80 K között változik.

Népesítésre szolgáló tenyészrák eladásával Magyarországon tudomásunk szerint csak Fischer Lázló (Zalaegerszeg) czég foglalkozik.

Mesterséges ráktenyésztés.

A rákállomány megfogyatkozása miatt a kereslet távolról sincs fedezve, sőt a közel jövőben sincs erekilátás, s hova-tovább nehezebb lesz a vizek újra való benépesítéséhez szükséges tenyészrákot is a kellő számban beszerezni; ilyen körülmények között tehát természetes, hogy az elmult egy-két évtized alatt többen foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy a rákot nem lehetne-e úgy, mint a halat, mesterségesen tenyészteni?

A mesterséges ráktenyésztés, piazní áru termelése mellett is bizonyára busásan meghozná a befektetett tőke kamatait, a mennyiben pedig üzemébe a tenyészanyag termelését is beillesztené, jövedelme ez által csak hatványozódnék.

A mesterséges ráktenyésztés terén folytatott kísérletezések már az 1908. évben némi eredménnyel jártak, a mennyiben sikerült a francia *«nemzeti erdészeti szakiskola kísérleti állomásának» Bellefontaine-ban* zárt helyen, de azért szabadban rákivadékok nevelni.

Nevezett kísérleti állomás naptól védett helyen 20 m. hosszú és 175 m. széles *menedékes* betonmedenczét épít-

tetett, a melyben a víz különböző (0·50—1·25 m.) mély volt. A medenceze oldalfalaiban rekeszeket készítettek s azokba vizinövényzetet telepítettek. A kísérletet a következők hajtották végre: Szeptember közepén 54 darab kifejlett rákot ($\frac{2}{3}$ rész nőstény és $\frac{1}{3}$ rész hím) helyezték a medencébe. A párosodás befejeztével (december vége felé) lecsapolták a medenczét s a hímeket és a meddő nőstényeket (két darab) eltávolították. Öt hónappal később a medenczét ismét lecsapolták azért, hogy az áttelelést is tanulmányozzák. Ez alkalommal 32 petecsomós rákot találtak életben. A kísérletet tovább folytatva november 10-én 30 darab nagy rákot és 296 darab 17—21 mm. hosszúságú rákivadékot fogtak ki s ezzel céljukat, hogy zárt helyen rákivadékot nyerjenek, bár mennyiségileg nem valami kiváló eredményre, mégis elérték.

Mivel a kísérleti állomás jelentése szerint a medenczében a lecsapolás alkalmával sok békát találtak és abba már eredetileg néhány 20—25 cm.-es pisztrángot helyeztek be, feltételezhető, hogy ezek nélkül kedvezőbb eredményt érhetek volna el.

Ha tehát mesterséges viszonyok között a leirt módon sikerült rákivadékot termelni, úgy annak a tenyésztés, vagy a piaci árúnak megfelelő korig való nevelése aligha fog nagyobb nehézséggel jární. A további nevelés abból áll, hogy a rákot évről évre és nagyság szerint elkülönítve (osztályozva) medenczékbe, vagy kisebb tavakba helyezzük és rendszeresen etetjük. Az állománynak évről-évre való fejlődése fogja meghatározni, hogy hány medenczét létesítsünk. Öt-hat éves korig való neveléshez előreláthatóan hat-nyolcz medenczére lehet szükségünk.

A körülmények és kilátások mindenesetre nálunk is indokolnák, hogy hasonló kísérleteket folytassunk. — A medenczét nem feltétlenül szükséges betonból készíteni, lehet földből is; a földet ez esetben egyszerűen kiássuk, s ha a talaj nem volna alkalmas arra, hogy a rákok abban buvolyukakat vájjanak, akkor az oldal-falakat természetkövel lazán kirakjuk.

Medenczének, illetőleg nevelő tavacskáknak a rejtek-helyek bősége miatt legalkalmasabb a hosszúkács (tég-lány) alak, mert ilyen alak mellett a parthosszúságnak az elfoglalt területhez való aránya — célunkat tekintve — a legkedvezőbb. A buvóhelyek számát szaporíthatjuk az által is, hogy a part hossza irányában a víz közepén kőhányást alkalmazunk. Természetesen a medenczék megfelelő tápláló és lecsapoló berendezésekkel (tiltókkal vagy szilipekkel) kell ellátni.

A fentebb leirt kísérlet alapján 100 anyát magában foglaló frissítő medenczére elegendős 80—100 m.² terület számítani, a melyből ha átlag egy anya után 15—20 ivadékra számíthatunk, akkor egészben 1500—2000 darab ivadékot nyerhetünk. Az ivadékrák további neveléséhez $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ holdnyi területnél nem igen lesz többre szükségünk.

A medenczék (tavak) létesítése és kezelése aránylag csekély munkaerőt igényel és ha tekintetbe vesszük, hogy mesterséges ráktenyésztésre egyébként jövedelmet

nem hajtó holt medrek, mélyedések és más természetlen területek, továbbá látszólag olyan jelentéktelen partok is felhasználhatók, a melyek halászatilag már nem hasznosíthatók, úgy a ráktenyésztéssel minden nagyobb kockázatot nélkül, valóban érdemes foglalkozni.

Rákpetek keltetésével Franciaországban újabban egy másik jelentős kísérletet is végeztek. Ennek a kísérletnek az volt a célja, hogy a piacra kerülő nőstény rákok petéit a pusztulástól megmentsék és tenyésztés célra használják fel. A rákpeteket az anya uszálbáiról gondosan leszededgetve fakeretes vászon költőlemezekre terítették szét.

A lemezeket a költővályuba úgy helyezték el, hogy azok a feneket ne érintsék s általában úgy jártak el, a mint az a pisztrángirák keltetésénél szokásos, tehát fedett vályuban, állandó és friss víz táplálása mellett, (a petéket túl zsufoltan rakni nem szabad s a romlottakat gondosan el kell távolítani).

A vászon lemezekre azért van szükség, hogy a kikelő zsege rákivadék a vászon rostjaiban megkapaszkodhassék. Kikelés után 10—12 nap múlva, mikor az ivadék a szikben lévő tartaléktápanyagot felemészette és az első vedlés megkezdődik, az ivadékot a lemezekkel együtt olyan tartókban helyezték el, a melyekben sok volt a buvóhely. Az ivadék, a míg enni kezd, a tartókban marad, azután pedig apróra vágott halhussal táplálják őket. Ezzel a kísérlettel sikerült az eladás előtt már több napig szárazon tartott rákok petéinek 60%-át kikeltetni.

Ezt a kedvező eredményt igazolni látszik egy másik hasonló kísérlet is, a melyet a müncheni kir. biológiai állomás hajtott végre. Ezek az utóbb említett kísérletek a ráktenyésztés szempontjából nemcsak azért fontosak, mert ilyen módon óriási, különben veszendőbe menő rákpatét lehet a biztos pusztulástól megmenteni, hanem mert ez az eljárás a keltetési időszak alatt (hat hónap) szükségtelenné teszi az anyák tartását, illetőleg, hogy a keltetés nem vagyunk kénytelenek őszszel, hanem csak tavasszal, — a mikor a fogási eredmények úgyis kedvezőbbek — megkezdeni. Meg kell azonban jegyezni, hogy a rákpete-keltetés, mint általában a mesterséges ráktenyésztés kérdése ez időszert még nincs tisztázva s ebből kifolyólag a keltetés és tenyésztés helyes és a természettel összhangban álló szabályainak megállapítása a jövőnek képezi feladatát.

Hasonló feladatot képez sok tekintetben (a mint láttuk is) a rák életmódjának, szokásának, igényeinek stb. lehető teljes megismerése. Hogy e téren sok minden nincs még tisztázva, azon, — olyan rejtejt életet élő állatnál, mint a rák, — nincs mit csodálkozni.

*

Befejezől beszélhetünk még arról a bennünket érdeklő kérdésről, hogy milyen szerepet játszik a rák az emberek táplálkozásában?

Először is megállapítatjuk, hogy a rák, jelenlegi magas piaci ára mellett, köztáplálék-számba nem lehet s inkább a jobb módú elemek, de különösen az ingyenczek kedvelt tápláléka, jobban mondva csemegéje,

talán az is volt s az is marad. Se szeri, se száma azoknak az incesiklandozó ételeknek, a melyet a konyha a rákból remekel. Maga dr. Dröscher említett könyvében a ráknak 44-féle készítési módját írja le, — de bizonyára akadnak «művészek», a kiknek tálmánya ezek közt nem szerepel.

A rákhúst a köztudat igen tápláló ételnek tartja, — pedig igazság szerint nem tartozik a «legtáplálóbb» ételek közé. Vizsgálatok állapították meg, hogy míg 1 kgr. tiszta beszótot rákhús 694 tápegységet tartalmaz, addig ugyanannyi pontynak 1063, a kövér borjúhúsnak 1167, a marhahúsnak 1206—1651, a kövér juhúhúsnak 1836, a kövér sertésúhúsnak 1847 és a tőkehalnak 3995 tápegysége van. Ebből egyúttal az is következik, hogy a rákot mint táplálékot tulajdonképen igen drágán fizetjük meg, mert ha egy kgr. rákhús árát hozzávetőleg (dobozban vagy frissen) 8—10, a marhahús árát 3 K-ra értékeljük, akkor a ráknál egy tápegységet 6—9 K áron veszünk meg.

A rák, bár igen izletes étel, mindamellett nem fogyasztható mindég s mindenki által vesély, vagy következmények nélkül. Némelyek pl. apró vörös bőrkütiéseket kapnak a rák élvezetétől, — a ragályos dögön elősködő, vagy elhullott (romlott) rák pedig élvezéshelyes is lehet. Hogy a rák az elkészítés alkalmával friss, illetve élő volt-e? arról igen könnyen meggyőződhetünk. A friss rák farka ugyanis főzés után a basi rész felé mindég begömbül (kunkorodik), a döglött ráké ellenben a test tengelye irányában van kinyújtva; a romlott, döghúson elősködő rák élvezetének veszélyeitől pedig legegyszerűbben úgy óvhatjuk meg magunkat, ha a rák gyomrát nem esszük meg.

Ingyenes szolgáltatnak a nyugdíjba való beszámítása.

Az 1912. évi LXV. t.-cz. (új nyugdíjtörvény) 13. §-a kimondja, hogy a fizetéstelen minőségben töltött szolgálati idő a nyugdíjba beszámítandó abban az esetben, ha az illető állami alkalmazott ez alatt az idő alatt ugyanolyan tényleges szolgáltatást teljesített, mintha arra az állásra valóságos minőségben alkalmaztatott volna és ha az ingyenes alkalmazást beszámítható javadalmazás élvezetével egybekötött alkalmazás előzte meg, vagy követte közvetlenül.

A régi nyugdíjtörvény (1885. évi XI. t.-cz.) alapján nyugdíjazott állami alkalmazottak kedvezőtlenebb elbánásban részesültek, a mennyiben ezeknél az ingyenes, fizetéstelen minőségben eltöltött szolgálati idő a nyugdíjba nem számított be, még abban az esetben sem, ha az ingyenes minőségben való alkalmazást, közvetlenül beszámítható javadalmazás élvezetével egybekötött alkalmazás követte.

Ezt a mindenesetre sérelmes eljárást a m. kir. közigazgatási bíróság egy felmerült eset alkalmából megváltoztatta, a mennyiben 1914. évi november hó 10-én tartott nyilvános ülésében hozott 4320 K. számú íte-

tében kimondotta, hogy az ingyenes állami szolgálat, ha az alatt az illető valóságos alkalmazásnak megfelelő szolgáltatást teljesített és ha azt közvetlenül beszámítható javadalmazás élvezetével egybekötött alkalmazás követte, az 1885. évi XI. t.-cz. alapján is beszámítandó a nyugdíjba.

Mint hogy a közigazgatási bíróság ezt az ítéletét egy nyugdíjazott m. kir. főerdőőrrel felmerült esetből folyólag, az illető által benyújtott panasz ügyében hozta, szükségesnek tartottuk erről lapunk t. olvasóit értesíteni, mert vannak a régi nyugdíjtörvény alapján nyugdíjazott erdészeti altisztek közt mások is, a kiknél nyugalomba helyezesük alkalmával az ingyenes szolgálat a nyugdíjba nem számított be.

Mint hogy azonban a régi nyugdíjtörvény alapján nyugalomba helyezett erdészeti altisztek nyugallatása csak 10, 20, 30 és 40 évi szolgálat után emelkedett, ezért az esetleg ingyenes erdőőri minőségben teljesített szolgálat utólagos beszámítása iránti kérvény benyújtása csak azoknál a nyugdíjazott erdészeti altiszteknél indokolt, a kik az ingyenes szolgálat beszámítása esetén magasabb nyugdíjra tarthatnak igényt.

A m. kir. közigazgatási bíróság J. T. nyug. m. kir. főerdőőr részére, a ki 28 évi, 4 hónapi és 11 napi beszámítható szolgálati ideje, valamint legutóbb élvezett évi 1200 K fizetése után, az 1885. évi XI. t.-cz. 27. §-a alapján évi 600 K nyugdíjban részesült, évi 900 K nyugdíjat állapított meg, mert nevezettnek a nyugdíjba beszámított szolgálati idején kívül, még 3 év, 9 hó és 19 napi ingyenes erdőőri szolgálata is volt, a melynek számítása vételével J. T. szolgálati ideje a 30 évet meghaladta, a mely szolgálati idő után az említett t.-cz. értelmében már magasabb összegű nyugdíj jár.

Ha J. T. főerdőőrnek nyugalomba helyezése alkalmával pl. csak 25 évi szolgálata lett volna, úgy a díjtalan erdőőri szolgálat beszámítása esetén se tarthatott volna J. T. magasabb összegű nyugdíjra igényt, mivel a régi nyugdíjtörvény szerint nyugdíjazott erdészeti altisztek 20 évi szolgálat után is csak ugyanolyan összegű nyugdíjban részesíthetők, mint 28 évi és 9 hónapi szolgálat után. (—h.)

Az élőlények fejlődéséről.

Minden élőlény, a gomba csak úgy mint maga az ember, fejlődése kezdetén nem egyéb, mint egy egyszerű sejt: kis pete. Vannak élőlények, a melyek egész életükben nem egyebek egyetlen sejtjél; ezek az úgynevezett egysejtű lények, a legalsóbbrendű élőlények, egy részük a növényvilágba tartozik, másrésztük az állatvilágba, de olyan is van, a melyet határozottan sem ide, sem oda nem lehet sorozni. Az ilyen egysejtű lények egyszerűen kettéoszlanak s egy lényből két egyforma lény keletkezik, a melyek aztán növekedve csakhamar ismét oszlanak.

Magasabb rendű élőlényeknél a pete csak akkor indul fejlődésnek, ha valamely idegen befolyás fejlődésre serkenti. Ezt az ingert a fejlődésre rendszerint

egy másik sejt, a himivarsejt adja meg, de vannak egyes esetek, a midőn a pete himivarsejtek hozzájárulása nélkül is fejlődésnek indul; ez az ú. n. szüzemzés (parthenogenesis) mely a rovarvilágban fordul elő, pl. a méheknel.

A himivarsejt és a pete egyetlen sejtté folynak össze. Ez az új sejt aztán oszlani kezd. Először kétfelé oszlik s aztán mindig újra meg újra oszlanak a sejtek úgy, hogy a pete utóbb már olyan, mint egy málnaszem, vagyis egyetlen sejtekből álló sejt-halmaz. A sejt-halmazban egyes sejtek különválnak a munkamegosztás alapján. Így épül fel aztán lassanként a test összes szerveivel együtt. Mennél bonyolultabb a szervezet, annál többféle sejtből áll. Az egysejtű lények szaporodásához elég egy pár perc, a soksejtű lények kialakulásához huzamosabb idő kell. Pl. a bakteriumok általában 20—60 percenként oszlanak és hoznak létre újakat; míg ellenben pl. a csirke 3 hét, a lud 4 hét alatt fejlődik ki. A háziállatok közül a ló 48, tehén 40, bivaly 44, juh és kecske 22, sertés 16, kutya 8, macska 6, házinyúl 4 hétig hordja vemhét, azaz ennyi ideig tart, míg a megtermékenyített petéből kifejlődik az új állat.

Ha az oszlás vagy barázdálódás folyamata alatt valamilyen idegen behatás következtében zavar áll be, akkor megeshetik, hogy a test nem fejlődik ki normálisan, hanem ú. n. torzszülöttek jönnek a világra. Ilyenek pl. a kétféjú borjúk, vagy olyanok, a melyeknek 8 lába van. Előfordul az is, hogy nyomás következtében a fejlődő magzatok összenőnek, illetve több magzatnak van közös feje vagy mellkasa. A torzszülöttek is természetes események következtében fejlődnek ki. Ha az állat tulajdonosa visszagondolna, a legtöbb esetben rájönne, hogy álljátát a vemhesség kezdetén, az első hetekben valamilyen baleset érte. Az vagy el-esett, vagy társa rúgta vagy döfte meg, esetleg valaki valamilyen okból jól megverte.

Ha tehát valakinek valamilyen háziállata torzszülöttet ellik, vigyázzon, hogy máskor a vemhes állatokat vemhességük elején mindenféle ütéstől, lökéstől, rúgástól, eleséstől, rázkódtatástól megóvja.

Épp ilyen ártalmasok a hóhatások, túlságos meleg, túlságos hideg, de még inkább a hirtelen átmenetek.

Mindezekből kivüláglik, hogy a vemhes állat nagyon is nagy gondozást igényel és ha az újszülöttekben valami rendellenesség észlelhető, az többnyire a gondatlan kezelésre, vagy az anya betegségére vezethető vissza.

Dr. Kukuljević József.

Gazdasági tanácsadó.

Mennyi konyhakerti magot rendeljünk? Mielőtt a tavaszi vetéshez szükséges konyhakerti magvakat megrendelnénk, nézzük át, hogy mennyi mag maradt vissza a múlt évi vetésből s ezek csirázóképességét vizsgáljuk meg. Ebből a célból tegyünk egy filcz darabot, vagy gyapjűzövetet egy tányérra, hintsük be a megvizsgá-

landó magvakkal s tartsuk azt nedvesen, meleg helyen, a hol a magvak már pár nap múlva csirázni kezdenek, a miből azután megtudhatjuk hogy mit kell beszerez-nünk. Az olyan magvakat, a melyeknek legalább 50%-a (fele) már nem csirázóképes, mint madárelédelt használjuk fel.

A legtöbb konyhakerti növénynél előnyösebb friss magot vetni; egyesek azt állítják, hogy a hüvelyes vete-meyeknek nagyobb termésre számíthatunk, ha két éves magokat vetünk; ennél idősebb magot azonban ne igen vessünk.

Sokan nem tudják, hogy egy-egy konyhakerti növény magjából mennyit rendeljenek; ezért tájékozásul közöl-jük néhány veteményre vonatkozólag, hogy egy gramm-ban hány mag van:

Majoranna	6000 szem	Paradicsom	290 szem
Kakukfű	5000 "	Vöröshagyma	260 "
Zeller	2000 "	Retek	125 "
Sárgarépa	1000 "	Spenót	120 "
Fejes saláta	800 "	Hónapos retek	110 "
Galambbegy		Feketegyökér	95 "
saláta	650 "	Vörös répa	75 "
Petrezselyem	640 "	Uborka	50 "
Kapor	600 "	Czékla	45 "
Kerti zsázsa	470 "	Tök	8 "
Póréhagyma	380 "	Borsó	4 "
Káposztafélék	300 "	Bab	2 "

Ezekből az adatokból láthatjuk, hogy a legtöbb konyhakerti növénynél már igen kis mennyiségű mag is elég ahhoz, hogy vele meglehetősen nagy területet bevethessünk.

A jól beérett és megfelelő helyen eltartott konyha-kerti magvak kevés kivétellel még egy év múlva is csirázóképesek. Vannak azonban magvak, melyek csirázó-képességüket több éven át is megtartják; így 2—3 évig csirázóképes a póréhagyma és egyéb hagymás növények, valamint a majoranna, a kömény, a kapor és más fű-szerfélék; 3—4 évig csirázóképes a legtöbb babféle, a zeller, a fehér- és a sárgarépa, a kerti zsázsa, a bors; 4—5 évig csirázóképes a kalaráb, a retek, hónapos retek, a czokiora, a spenót, a mustár és a borsó; 5—6 évig csirázóképes a fehér czékla, az articsóka és a tök; 6 éven felül is megtartja csirázóképességét az uborka, a vörös czékla, a dinnye és a paradicsom. Természetes azonban, hogy minél tovább áll a mag, annál többet veszít csirázóképességéből.

Megfagyott gyümölcs kezelése. Az olyan gyümölcsöt, a mely hirtelen, váratlanul beállott hideg következtében a pincében, vagy a gyümölcskamrában megfagyott, tegyük hideg vízbe. A hideg víz a fagyást a gyümölcsből többé-kevésbé kiszívja és a gyümölcsöt még egy ideig eltarthatóvá teszi. Az ilyen gyümölcsöt azonban ennek dacára mielőbb fogyasztsuk el, mert könnyebben rothad.

A paradicsom magjában áttelelő rothadó penész. Régóta gyanítják, hogy a paradicsom rothadását okozó

penész a mag révén terjed, de csak most sikerült Masseur-nak kimutatnia, hogy e gombának micéliuma tényleg áttele a paradicsommagban. Feltűnt ugyanis, hogy a megtámadott gyümölcs magvainak felületén fekete foltok láthatók. Masseur kísérőleg bizonyította be, hogy az ilyen mag vagy egyáltalán nem csirázik, vagy ha igen, úgy belőle olyan növény fejlődik, a mely magán viseli a *Macrosporium Solani* penészsre jellemző feketés sávokat. A foltos magvak görösövi metszeteiben váltakozó számban található meg az említett penész micélium. Ha az ilyen mag csirázni kezd, a penészmicélium, ha nagy mennyiségben volt jelen a magban, előli a fejlődésnek induló embriót; ha ellenben kevés penészmicélium volt a magban, úgy nem képes előlni a csirát, hanem azzal együtt nő s behalózza a fejlődő növény szöveteit s azon e betegség tüneteit idézi elő. A magban levő penészmicélium nagyon szívós életű. Hónapokon keresztül száraz helyen tartott magmetszet, ha ismét nedvességhez és meleghez juttatjuk, erős micéliumnövekedést mutat. Az egyetlen mód e betegség elkerülésére az, ha a beteg paradicsomnövény magját még akkor sem használjuk vetésre, ha a jellegzetes fekete foltok nincsenek is rajta.

(A «Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet» közleményei.)

A baromfitenyésztés és a háború. A földmivélsügyi miniszter úr hivatkozással a háborús viszonyokra, a melyek az állami gazdálkodásban a legszűkebb takarékoságra intenek, értesítette a Baromfitenyésztők Országos Egyesületét, hogy lehetetlenné vált a baromfi köztenyésztésnek az elmúlt évekhez hasonló nagyarányú támogatása. Ehhez képest a földmivélsügyi miniszter úr kénytelen a cserebaromfikiosztást és a nemesvérű baromfitörzseknek ingyenes kiosztását a további intézkedésig megszüntetni. Egyben kilátásba helyezte a földmivélsügyi miniszter úr, hogy a békés állapotok bekövetkezése után lehetőleg azon lesz, hogy a most elmaradt kiosztás részben legalább pótlótlasság s így a tenyésztők befektetésüknek és fáradságuknak jutalmát vehessék. A Baromfitenyésztők Országos Egyesülete figyelmezteti a tenyésztőközöniséget, hogy helyesen teszi, ha a megfoglyatkozott és az egyre gyűrűlő baromfiállományát okvetlenül pótolja, ha kiválóbb egyedeiket későbbi értékesítésre visszatartja, mivel a háború tartama alatt megfogyott baromfiállomány okvetlenül pótlásra fog majd szorulni.

A húskérdés. A Háziállattenyésztők Országos Szövetségének (Budapest, Csillaghegy) választmányja ülésén foglalkozott a német földmivélségi miniszternek a mezőgazdasági kamarákhoz intézett leiratával, a melyben felhívja ezek figyelmét a háziállattenyésztés fontosságára. A háború szükségletére ugyanis fölládoztuk marhaállományunk nagy részét s így előreláthatólag nagy hiány fog beállani a húspiaczon. Míg a marha csak 4 év múlva válik reprodukáló állapotba, a házinyúl már egy-néhány hónap alatt szolgáltathat nagy mennyiségű vágó állatot. A házinyúltenyésztés fontossága tehát fokozott mértékben lép most előtérbe.

Felszólítja ezért a Szövetség az összes nyúltenyésztőket és gazdákat, hogy a nemzeti érdekre való tekintettel fokozott mértékben fogjon a tenyésztéshez.

A maga részéről minden tekintetben rendelkezésére áll az erdőléldőknek.

Köszönettel vette tudomásul ezenkívül a választmány a Magyar kir. honvédelmi miniszterium hadsegélyző hivatalának leveléből, hogy nemcsak a Szövetség maga adta át saját gereznáit katonáink czélfjára, hanem tagjai ezen a téren is áldoztak a haza oltárán.

Különfélék.

Halálozás. *Zsuffa Béla* a lipótvári m. kir. főerdőhivatalnál alkalmazott m. kir. segéderdőmérnök, 1914. évi november hó 6-án a déli harcztéren, a Kuliste magaslaton vívott ütközetben hősi halált halt. Hült teteimet bajtársai a csatamezőn bantolták el.

Rákossy Márton urad. erdőmérnök, cs. és kir. tart. hadapródímester, 1914. évi november hó 20-án az északi harcztéren hősi halált halt. A megboldogult ezüst vitézségi érmmel is ki lett tüntetve, miről hozzártatózó már csak a harcztérről visszaküldött értéktárgyai átvétele által vettek szomorú tudomást.

Puskás Ferencz, m. kir. főerdőtanácsos, a marosvásárhelyi m. kir. állami erdőhivatal főnöke, munkás életének 55-ik, állami szolgálatának 29-ik évében február hó 4-én, rövid szenvedés után elhunyt.

Nikolajcsuk János, a lipótvári m. kir. erdőri szakiskola I. éves tanulója, hosszas betegség után január hó 17-én életének 18-ik évében elhunyt.

Hadifogságban. Lapunk ez évi 1-ső számában — hitelesnek látszó információk alapján — közöltük, hogy Groszmann Imre, m. kir. segéderdőmérnök, tartalékos hadnagy, Niskó galicziai község mellett 1914. évi november hó 1-én hősi halált halt. — Az 1915. évi január hó 13-án kiadott hivatalos veszteség-lajstromból örömmel állapítottuk meg, hogy a halálözásról szóló hír valószínűleg téves, a mennyiben a veszteség-lajstrom szerint Groszmann Imre orosz fogságba került s a toboltsi kormányzóság Tara helységébe internáltattott.

Eljegyzés. Hlapek János, m. kir. erdőáltiszt, Felsőháromon eljegyezte Meesz Emmuskát Sajóbáonyról.

Névváltoztatás. Pázsitzky József vm. erdőőr családí nevé belügyminiszteri engedéllyel «Pázsiti»-ra változtatta.

Levél a harcztérről. Tekintetes Szerkesztőség! «Az Erdő» szaklapot január 15-ig megkaptam. Magam jól esik és örömmre szolgál egy kis magyar szakolvasmány itt a harcmezőn, különösen Lengyelországban. Ezért fogadják a tekintetes Szerkesztőség hála-köszönetemet és kérem ezentúl is a következő szaklapokat czímemre elküldeni méltóztatassék.

Csatatér, 1915 január 26. Mély és alázatos tisztelet: Novák János cs. és kir. tüzemester, (m. kir. erdő-
altiszt), Artillerie-Zeugs-Komp. Nr. 7. Tábori posta 41.

Erdőgondnoksági székhelyváltás. A földművelésügyi miniszter a vinkovci kir. főerdőhivatal kerületében a raioi kir. erdőgondnokság székhelyét Novska-ra helyezte át.

A cserzőanyagok pótlása. A háború következtében a tengerentúli, valamint a görögországi cserzőanyagok behozatala szünetel és az ennek következtében esetleg felépülő cserzőanyaghiányt élénken foglalkoztatja az érdekelt ipari körök. Különösen Németországban foglalkoznak a tengerentúli cserzőanyagok pótlásának kérdésével olyannyira, hogy már a lucfenyőgalyakból nyerhető cserzőanyagokat is számításba vették. A lucfenyő-rözsének cersavgyártásra való felhasználásában látják azt az eszközt, amely a Németbirodalom és Ausztria-Magyarország bőrparát a háború tartama alatt ki fogja segíteni a bajból és pótolhatja azt a cserzőanyaghiányt, amely a quebracho-, mangrove-, mimosafa elmaradásából származik. *Schröder* tanár szerint a fél em-nél vékonyabb lucfenyőgalyacsák átlagban 5-68 százalékos cserzőanyagot és 4-33 százalék cukrot tartalmaznak. 100 rész cserzőanyagra tehát ebben az esetben 76-23 rész cukor esik, míg a lucfenyőkéregben ez az arányszám csupán 30-4. Lucfenyőrözsze-kivonatok tehát előreláthatóan még nagyobb mértékben képezhetnek savakat, mint a kéregkivonatok. *Schröder* azonban a rözsét csak arra akarja felhasználni, hogy a quebrachofával együtt kivonatoltassék, annál is inkább, mert ez utóbbi gazdag cersavban, de igen szegény egyéb szerves anyagokban. A magyar termelés szempontjából ez a kérdés nagy jelentőségű, mert úgy a cserkéreg, mint a lucfenyő kérge és rözsége iránt fokozottabb érdeklődés fog mutatkozni; főleg a lucfenyő kérge és rözsége — a mely eddig többnyire értékesítetlen maradt — lesz jó áron értékesíthető, de ezenkívül a cserkéreg árának lényeges javulására is lehet számítani.

A bognárfa a háborúban. A háborúban a járműveknek igen nagy a fontosságuk; rengeteg kocsi használtnak s ezekben természetesen igen nagy része pusztul el vagy szorul pótlásra, javításra. Éppen ezért főleg ott, hol a hadvezetőség sok kocsi, szekeret requirált, már most kell gondoskodni arról, hogy a bognárfa-nak alkalmas törzseket száraz helyen elraktározzák és így szükség esetén a bognárok kellő mennyiségben megtalálják a kocsi-készítéshez sok kocsi, szekeret készítő. Különböznek leginkább keresett az ákácfa és másodsorban a kőrifa; talpának a kőrist, bükköt és tölgyet keresik. Oldaloknak, nyújtóknak a 4—5 méter hosszú sima kőrif-, szil- és nyirfa a legkeresettebb. Agynak igen kedvelt a szil- és kőrifa.

Mérgezést okozó fűrészpor. Nagyobb fagymunkáló gyárakban, a hol mindenféle, trópusi vidékekről

való faféleségeket dolgoznak fel, több ízben tapasztalták, hogy a munkások nem egyszer többé-kevésbé súlyos mérgezéseket kaptak. Sokáig nem tudták a baj okát, míg végre rájöttek, hogy a feldolgozott trópusi fák némelyike a bűnös.

A tünetek a következők: a karon, esetleg az arcon is kiütések támadnak, a szemek s az orr, néha pedig az egész arc is fájdalmasan megdagad; ha a baj lát-szólag el is múlt, melegebb időben e jelenségek kiújulnak, hűvösebb napokon alábbhagynak.

A német szaklapok nemrégiben fel is jegyezték néhány ilyen esetet. Egy düsseldorfi famunkás kelet-indiai paliszanderfa fűrészporától kapott mérgezést. Tapasztalat szerint a tűzvörös árnyalatú paliszanderfa veszedelmes, a barnás színű már kevésbé.

A paliszanderfához hasonló kellemetlenséget okozott az eddigi megfigyelések szerint a teak-fa is.

(Term. Tud. Közl.)

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége“ közleményei.

Felhívás. Tisztelt Tagtársak! A Szövetség vezető-sége felkér benneteket, hogy úgy a hátralekös, valamint a f. évre járó tagsági díjakat a Szövetség pénztárába befizetni sziveskedjétek.

Nyugtázás. Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» pénztárába tagsági díjakat fizettek:

1913. évre: Fenyvesi Béla 2 K.

1914. évre: Mótz István 1 K, Urbán József és Remitzky Antal 2—2 K.

1915. évre: Búváry Ferenc, Duchek József, Sznoha Vilmos, Székely István, Gerstmajer Lajos, Juhász János, Remitzky Antal 2—2 K, Mótz István és Pisch József 4—4 K.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőseit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőset értesíteni sziveskedjenek.)

A m. kir. földművelésügyi miniszter a snáki kir. erdőhivatal kerületében áthelyezte Stojanović Illés kir. erdőmérnököt Gospić-ról Škarera erdőgondnoknak, Berzenkovits Antal kir. segéd-erdőmérnököt pedig Škareről Gospićra erdőgondnoknak.

A m. kir. földművelésügyi miniszter a zagrebi kir. erdőigazgatóság kerületében Kajić Márton és Pričić György kir. fő-erdőröket, a vinkovci kir. főerdőhivatal kerületében Drakulic Illés kir. főerdőrt, a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság kerületében pedig Szohodeczky Amánd m. kir. főerdőrt nyugalmába helyezte.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi január hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárára:

Breznóbánya város 12.—, Földmiv. min. 3.60, Tamási hgi erdőgond. 8.—, Kolozsvári erdőig. 408.—, Hollói szolgabíró hd. 14.55, Kilián Frigyes 64.80, Apatini erdőhivatal 148.—, Nagy Károly 8.—, Br. Bánffy urad. 72.—, Méh. szöv. hd. 6.30, Ungvári főerdőhiv. 238.—, Kassai g. ak. Kazinczy könyvtár 3.60, Vinkovci főerdőhiv. 64.—, Zsarnócei erdőhiv. 124.—, M.-Szigeti erdőig. 196.—, Brassó város 12.—, Nagyvárad püsp. vasköhi erdőgond. 8.—, Nagybányai főerdőhiv. 78.—, Skárel Géza 8.—, Stenka Lajos 8.—, Budapesti város 20.—, Tripammer Károly 3.60, Zágrebi erdőig. 20.—, Czidor János hd. 12.80, Acsádi urad. hd. 4.15, Raphanidesz Ernő —24, Buna György —80, Dorgosi erdőgond. 2.60, Kistapolcsányi fhgi urad. 28.—, Orsovai erdőhiv. 172.—, Selmecze kísérleti állomás 8.—.

1 koronát fizettek: Köpfler Mihály, Saári Mihály, Tóth István, Ilyés D. János, Kráncz György, Pitky György, Vohrárdnyik Vilmos, Haraci József, Glíga Miklós, Horváth Gyula, Lopecky Gusztáv, Veszelovszky András, Csokona József, Juhász János, Ujvári Sándor, Milován Vazul.

2 koronát fizettek: Horváth Ferenc, Klingovszky János, Ladányi Frigyes, Papp Péter, Siskovits József, Winter Gusztáv, Juhász István, Molnár Bálint, Szalay Lajos, Vincze János, Warinsky Miksa, Buzi József, Csápa Traján, Farkas Elek, Ince Antal, Léh János, Donéz József, László István, Kónya Dénes, Zsidó Mihály, Raska József, Szappanos Gáborné, Ticht József, Bék Albert, Farkas Izsák, Kiss Sándor, Laneseries Ferenc, Nyugt József, Stach Sándor, Buvári Ferenc, Moha Alajos, Pollák János, Várjon Géza, Kiss Béla, Lengyel József, Holler Ferenc, Lányi András, Merreider István, Miksa Pál, Oszwald János, Tamás Mihály, Vargha Antal, Burger János, Németh István, Mazányi Géza, Püdleiner Gyula, Mót István, Fábrián István, Keller József, Molnár Orbán, Helf János, Nuschy Lajos, Vaszil László, Csorutz Miksa, Góddóli erdőhiv., Király Károly, Tóth Mihály, Barabási Károly, Granzer Jenő, Szomora József, Beszterce-Naszdi faipar r.-t.

3 koronát fizettek: Szabó József, Huszágh Adolf.

4 koronát fizettek: Bartha Béla, Berta István, Gyertyánfy Kálmán, Horváth János, Kuzoly György, Kovács György, Sárvári urad., Gr. Zselénszky erdőkez., Kacsanovszky J. A., Petényi Keresztély, Ardeleanu Athanasz, Bagynszky Pál, Baka János, Bellatiné urad., Sovanyecz János, Franz Antal, Korkis Mihály, Körmöczy Illés, Novothny László, Pokorny Emil, Proháb Bálint, ifj. Thobias Gyula, Tokera János, Csoma Ferenc, Gaspár János, Huszár Pál, Kovács István, Lachmann Lajos, Sajóvárkonyi erdőhiv., Szabó István, Rétor Péter, Ernst és Schulz, Faragó András, Palenyi János, Somogyi Ipoly, Szaitzer Lajos, Szusáki erdőhiv., Terray Gyula, Ferkusa István, Fórizs Sándor, Hirsch István, Naszlady Sándor, Péch Kálmán, Reál Károly, Tomcsányi Gyula, Fischer-Colbrie Emil, Jellinek Andor, Juhász Mihály, Kizmann József, Parapaties János, Rónay Antal, Sárka Dező, Stégnemer Ödön, Szokolca város, Volbfeisz Sámuel, Bokor Ribó, Bolesó János, Coburg hgi. erdőig., Csató Lajos, Dóczy István, Fiskál Károly, Jászóli prep. erdőhiv., Kárpáti József, Kics Sándor, Kőrösi István, Lahonyay János, Paulovszky Pál, Ferenczi Pál, Kocsis Mihályné, Noll Ignác, Pápa-ugodi hib. erdőhiv., Bőzner Gyula, Kovács Tamás, Kardos Vendel, Schmidt Béla, Tenkei püsp. erdőgond., Ujbánya város, Zagvyai erdőhiv., Zathureczky Géza, Györki József, Dés város, Heydrich Károly, Kóta József, Márkus Mihály, Bardiovsky János, Weydauer Antal, Horváth József, Kovács Mihály, Pergely József, Bellatiné uradalom, Teszár Ferenc, Paucsek Péter, Baranyay István, Kendefy uradalom, Nemsur Jenő, Buda Ferenc, Majer György, Sásaki hgi. erdőkez., Fazanak Pál, Csolédas Mihály, János József, Reitinger Ferenc.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a cím-szalagon átjártított lakozim miatt. Ez úton közöljük, hogy ezen átjavitásokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközei a bejelentett címváltozás alapján, a magyobbarányi címnyomtatási költségvetés megtakarítása céljából. Kérjük tehát, hogy főlegesen reklamációikkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

L. F. A honvédségnél is és a közös hadserőnél is van 19-ik gyalogezred; előbbinek Pécesen, Kaposváron és Fiumében van az állomáshelye, utóbbinak pedig Tolmeiban. A vadászoknál 19-ik vadász-zászlóalj van Klagenfurtban, mely azonban Magyarországból (Komárom, 5. hadtest) is soroz.

K. J. Álláskeresletre vonatkozó hirdetését — miután lapunknak előfizetője — háromszor díjmentesen hoztuk.

Zs. L. Az egyházi (templomszolgá) az állap részéről nem tarthat igényt nyugdíjra; hogy az egyház részéről jár-e neki nyugdíj, azt nem tudjuk.

U. S.-né. Kérdésére levélben válaszoltunk. Előfizetés márczius végéig rendezve van.

Sz. L. Olyan rendeletet, hogy a háborús idők miatt a vadász-terület a vadászterület bérletéről lemondhatnak, vagy azt másnak engedhetik át, a miniszterium nem adott ki. Sőt — értesülésünk szerint — ha valaki ilyen kérelemmel fordult a miniszteriumhoz, az kérelmével következetesen elutasított.

B. I. R. 1. A jegyző tévesen járt el akkor, a mikor a hatóságilag felesketett erdőőrök közigazgatási fegyvereit megadottatta. Azonban ön is tévesen hivatkozott az 1879. évi XXXI. t.-cz. (erdőtörvény) 40. §-ára, mert ez a törvényszakas nem a *fegyverek* adománosságáról, hanem a *vadászatjegy* adománosságáról intézkedik. Azok az erdőőrök, kik az említett törvénycikk 37. §-ában megszabott minőség alapján lettek feleskette, a fegyveradórol és a vadászati adórol szóló 1883. évi XXIII. t.-cz. 5. §-ának g) pontja értelmében élveznek fegyveradománosságot. A m. kir. pénzügyminiszter úrnak 1914. évi június hó 27-én 29.844. szám alatt valamennyi m. kir. pénzügyigazgatóságok kiadott körrendelete értelmében (ez a körrendelet lapunk 1914. évi 18-ik számában a 238. oldalon egész terjedelmében megtalálható) a tontiek szerint felesketett erdőőrök két fegyvert tarthatnak adománatosan, és pedig erdővédelmi célra egy golyós, vadőrzési és vadászati felügyelői szolgálatra pedig egy sörétes fegyvert. Abban sinis igazza a jegyző úrnak, hogy az eskübizonyítványon levő az a megjegyzés, hogy a felesketett erdőöl löfegyvert is viselhet s ez a fegyver vadászati jellegű adomános, csak *szakvizsgázott* erdőőrökre vonatkozik, mert szakvizsgázott egyéneket csak az erdőtörvény 17. §-a alá tartozó erdő birtokosai kötelesek tartani, míg a 17. §. alá nem tartozó erdő birtokosai az erdőtörvény 37. §-a értelmében erdőőrökül olyan egyéneket is alkalmazhatnak, a kik a) feddhetlen életűek és b) életüknek 24-ik évét betöltötték; az ilyen erdőőrök a törvény 38. §-a szerint szintén feleskethetők és mint felesketett erdőőrök vadászati és fegyveradománosságot élveznek.

A helytelenül kivetett fegyveradó visszatérítése iránt — hivatkozással az 1883. évi XXIII. t.-cz. 5. §-ának g) pontjára és a m. kir. pénzügyminiszter úrnak fentebb idézett körrendeletére — tessék az illetékes pénzügyigazgatósághoz felelkezni.

2. Másik kérdésére levélben fogunk válaszolni.

K. J. Hirdetését egyszer közöljük, a címzalag kiigazítása iránt pedig intézkedünk.

M. P. Ön a háza után legfeljebb csak állami adománosságot élvez, miért is a községi pótdadó meg kell fizetnie. A földje után szintén tartozik mindeuféle adót fizetni. Ön mint főerdőőr az *állasa* után nem tartozik utadót fizetni, azonban a háza és földje után az utadó, illetve a községi közmunka kivetése jogos s azt meg kell fizetnie. — A 10 fillért a lap javára bevételtezik.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

Azonnali vagy későbbi belépéssel állást keres 43 éves erdész; négy nyelvet beszél, kitűnő gyakorlatlal bír úgy az erdészet, mint a vadászat terén. Elfogad bármilyen nemzetiségű vidéken kezelői vagy vezetői állást. Czíme a szerkesztőségénél megtudható. (2.)

24 éves, román. kath., nős, szakvizsgázott, hadmentes erdőőr, ki a vadászati és erdészeti teendőknél teljes jártassággal bír s kitűnő bizonyítványokkal rendelkezik, azonnali belépésre állást keres. Czíme a szerkesztőségénél megtudható. (3.)

49 éves, román. kath., gyermektelen, szakvizsgázott erdőőr, magánhelyeken mint erdőőr és felügyelő, gazdaságban mint tiszt volt alkalmazva, az erdészet, mezőgazdaság és irodai teendőknél jártas, megfelelő állást keres. Czíme: Petrovits Gábor, vizsgázott erdőőr, Tésós (Máramaros megye). (4.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1-20. Klepsitz, Gosztola (Zala megye). (I.XXIV.14.)

Erdészsegédi állás üresedése állott be bevonulás miatt. Magyar és német nyelv teljes bírásával azonnal betölthető. Évi fizetés 1220 K, 8 m. kemény dorongfa, bútorozott szoba. Bizonyítványmások beküldendők. Erdőhivatal Zseliz Bars vm. (2.)

21156/I. B-1.—1915.

Termelt fenyőhaszonfa eladás. (Fővölgyi rakodókon) A zólyomlipesei és lueztői erdőgazdálkodásban termelt 19,993-23 m³ fenyőhaszonfa, husz eladási csoportra megosztva, zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Ajánlatok legkésőbb 1915. évi február hó 22-én déli 12 óráig nyújthatók be Besztercebányán az erdőgazgatóságánál, a hol azok 1915. évi február hó 23-án délelőtt 10 órákor fognak nyilvánosan felbontatni.

Árverési feltételek, a faanyag csoportosítását és kiküldési árait feltüntető kimutatás, ajánlati űrlap és boríték a beszercebányai erdőgazgatóságánál szerezhetők be.

Budapest, 1915. évi január hó 25-én.

(4.) **M. kir. Földművelésügyi Miniszter.**

21579/I. B-1. 1915. sz.

Gyertyán-, bükk- és éger-műfa eladás. Kaptafa, száma és hasonló egyéb ipari feldolgozásra alkalmas gyertyán-, éger- és bükk-műfa, vasuti faraktárakba szállítva, három csoportban, zárt írásbeli ajánlatok útján eladás alá bocsátottak.

Ajánlatok 1915. évi február hó 24-én d. u. 2 óráig nyújthatók be a lugosi m. kir. erdőgazgatóságához, hol azok 1915. évi február 25-én délelőtt 10 órákor nyilvánosan felbontatnak.

A faanyagok méreteit, mennyiségét és a megnevezését feltüntető egybeállítás, a részletes árverési és szerződési feltételek, ajánlati űrlap és boríték a lugosi m. kir. erdőgazgatóságánál kaphatók.

Budapest, 1915. évi február hó 5-én.

(5.) **M. kir. Földművelésügyi Miniszter.**

Zichy Ödön gróf biharmegyei révi, szabad rendelkezésű uradalmában két pagonykezelői erdészi, (pagonykezelő erdővédi) állás töltenő. Pályázhatnak 35 évét még be nem töltött, hegyvidéki szolgálatra jól alkalmas, megfelelő erdészeti gyakorlattal (szakvizsgával) bíró magyarul (románul) beszélő, fővad (szarvas) vadászatában s tenyésztésében, valamint vadászatok rendezésében jártas egyének. Kérvényhez eddigi alkalmaztatásról való bizonyítványmásokkal mellékelendők és a kérvényben fizetési igény is megjelölendő. Kérvény f. évi márczius hó végéig nyújtható be az alanti czimre.

(3.)

Uradalmi felügyelőség, Rév.

Nyuszt- és nyestbőröket veszek. Ajánlatok az ár megjelölésével a szerkesztőséghez intézendők.

Egy fillért se áldozzon a méhészetre,
míg el nem olvassa

A MÉHEK ÉLETE

ezimű könyvet, mely a Boczonádi-kaptár és rendszer teljes ismertetését, az egész éven át előforduló munkák leírását és az általános alapismereteket tartalmazza; mely világosságot áraszt a sötétben, útmutatást a bizonytalanságban; mely határozottan megjelöli a czél s az arra alkalmas eszközöket. A 223 lapra terjedő könyv ára bérmentes küldéssel 3 kor. 45 fill.; csinos vászonkötésben 4 kor. 45 fill.

Műlépek, keretlécek, kaptárak, kasok és mindennemű méhészeti tárgyakral árjegyzéket és mutatványszámot ingyen és bérmentve küld

a **«Méhészet» kiadóhivatala**

Ujpest, Széchenyi-utca 7. sz.

DIANA FEGYVER ATELIER
Gothard Sándor

Herény, Szombathely mellett, Vas m.

Lerakat: **Budapest, VI., Váci-körút 61. sz.,** a Magyar Motor- és Gépgyár irodájában.

Használati fegyverek

120 korona ártól felfelé.

A kontinens legnagyobb luxusfegyver-raktára.

Saját szerkezet — saját minták!

Előfizetési ár:

Egész évre — 4 K.
Fél évre — 2 K.
Negyed évre — 1 K.
Egyes szám — 20 f.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasás garmondse-
dés milliméter sorkint
10 állérral, táblázatos és
garmond betűnél kisebb
betűfaj szedés másféle-
zes egyezéskorral számita-
tik. — Az egész oldal négy
hasáb széles.

Előfizetőnek az álláke-
relet és kínálat rovata
rövid költségre díjazta-
nul áll rendelkezésre.

Szerkeszti:

**Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.**

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár „Az Erdő” kiadóhivatala címén Budapest, V., Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklamációik is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) „Az Erdő”
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adtnak.

„Az Erdő” munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség egyenlegedként utalványoz. A lap után nemutaltán származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt előtér alap javára fordítatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

Előfizetési felhívás.

*Felkérjük t. olvasóinkat, hogy lapunk előfizetésének
megújítása iránt mielőbb intézkedni sziveskedjenek,
nehogy a lap szétküldése fennakadást szenvedjen.*

TARTALOM.

Értesítés lapunknak kettős füzetekben való megjelenése tárgyában.
„Az Erdő” 1914. évi pénztári feleslegéből kiosztott rendkívüli
segélyek.

Álló fák fatömegének becslése. (Béky Albert.)

A vándorcsomatekertek helyettesítéséről. (P. E.)

1000 éves tiszafa. (Monostori Károly.)

A füstfákrok és azok elleni védekezés. (T.)

Osztárok nyilatkozatok az ákác telepítéséről. (—h.)

Abnormis úzekeedés az őznel. (Gyöngyöshalászi Takách Gyula.)

A legelő háziállatok által okozott vadkárok. (Gyulay Károly.)

Gazdasági tanácsadó: A zöldségtermelés fokozása hazánkban a
háborús idők alatt. (Gy. K.) — Borsó- és babtermelés. (Jacz-
kovic Miklósné.) — Téglafalak megvédeése az átmedvesedés-
től. (Gy. K.)

Külföldiek: Halálózás. — Nyugdíjbiztosítás. — A tengeri hajók
sebessége. — A világ szörmeiprodukcziója. — Vizi madarak és
a halállomány. — Csavarok berozsádásodásának megakadályo-
zása. — A hallopások büntetése.

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” köz-
leményei: Felhívás. — Nyugtázás. — Üzenet.

Hivatalos közlemények: Az időlegesen két védkerületet ellátó
erdőőrök részére engedélyezhető helyettesítési átalányok tár-
gyában. — Termőföldek bevetése ügyében.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.
Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői füzetek.

Tárca. Egy agglégény levele. (Steukáné-Bapcsányi Vera.)

Értesítés

lapunknak kettős füzetekben való megjelenése tárgyában.

Ismételt reklamációk-folytán újból értesítjük lapunk
t. olvasóit, hogy lapunknak kéthetenkénti szétküldése
a háborús viszonyokból folyólag nehézségekbe ütközvén,
lapunk további intézkedésig minden hó 15-én kettős
füzetekben jelenik meg.

A lap terjedelme nem lesz kisebb, mert az eddigi

8 oldalas füzetek helyett 16 oldalas füzeteket nyújtunk,
viszont azonban megtakarítjuk a lap postai szétküldési
költségeinek egy részét, a mi a lap után származó
tisztá jövedelemhez, vagyis a lapunkra előfizető erd-
szeti altisztek javára szolgáló alaphoz csatoltatik.

Értesítjük továbbá t. olvasóinkat arról is, hogy a
hozzánk intézendő kérdésekre *sürgős esetekben* levélben
fogunk válaszolni.

A szerkesztőség.

„Az Erdő” 1914. évi pénztári feleslegéből kiosztott rendkívüli segélyek.

Lapunk ez évi 1. és 2. számában felhívást bocsájtott
ki lapunk kiadó tulajdonosa, az Országos Erdészeti
Egyesület elnöksége, „Az Erdő” 1914. évi pénztári
feleslegéből kiosztandó 1500 K rendkívüli segélyek iránti
pályázatra, olyan erdészeti altisztek, illetőleg azok hátra-
maradtjainak részére, a kik lapunkra 1914. évre előfizet-
tek, ha hadba vonultak, hősi halált haltak, az ellen-
séges betörés következtében jelentékeny kárt szenved-
tek, vagy a háború folytán keresetkeltelenekké lettek.

Erre a felhívásra összesen csak nyolc kérvény ér-
kezett be és pedig négy máramarosvármegyei, két ung-
vármegyei, egy sárosvármegyei erdészeti altiszti és egy
hősi halált halt erdészeti altiszti özvegy részéről. Az
altisztek az orosz betörés idejében minden holmijukat
elvesztették.

Az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége február
hóban osztotta ki a segélyeket s valamennyi kérvényt
figyelemben részesítette. A nyolc folyamodó összesen
950 korona segélyt kapott, vagyis kettő kivételével min-
den pályázó a 125 koronában megállapított legnagyobb
segélyben részesült.

„Az Erdő” ezzel a ténykedésével megkezdte immár
azt a hivatását is, hogy tiszta jövedelméből a lapra elő-
fizető erdészeti és vadászati altiszteket, illetőleg azok
családtagjait anyagilag is segélyezze.

A rendelkezésre bocsájtott 1500 koronából még fenn-
maradt 50 koronából adandó segélyekre későbbi idő-
pontban újabb pályázatot fogunk kiírni.

Álló fák fatömegének becslése.

Irtá: *Békly Albert.*

A fekvő fatörzs fatömegét legegyszerűbben úgy határozuk meg, hogy megmérjük annak hosszát és középméretét s e két adatnak megfelelő köbtartalmat kivesszük a hengertáblából.

Ugyanazt nem tehetjük meg álló fáknál, mert a fenti méretek közül egyiket sem tudjuk közvetlenül megmérni. Minthogy azonban az erdésznek gyakran szüksége van álló fák fatömegének tudására is: idővel többféle módot találtak ki ennek elérésére, a melyek közül a gyakorlatiasabbakat a következőkben ismertetem.

1. *Egész fák vagy egész törzsek fatömegének* lábon való megbecsülésére — főként ha sok törzsről van szó — legegyszerűbbek az „*álló fák fatömegétáblái*” (törzstömegtáblák is nevezik). Ilyen régiebb keletű táblázatok vannak az Erdészeti Zsebnaptárban s ilyen újabb keletűek a Grundner és Schwappach által kiadott fatömegétáblák.*

E táblák az adatokat fanemek szerint elkülönítve s e mellett egyik ugyanazt a fanemet is vastagsági osztályokba sorozva, a másik pedig korok szerint elválasztva tünteti ki.

A táblázatok mellett van használati utasítás is s így erre itt nem terjeszkedem ki; megértésükre szükségesnek látok mégis annyit megjegyezni, hogy a táblák

* Grundner u. Schwappach „Massentafeln zur Bestimmung des Holzgehaltes stehender Waldbäume und Waldbestände”. Ára W. Frick bécsi könyvkereskedőnél 3 K.

több ezer döntött törzs (fa) pontosan megmért és számított fatömegének átlagát tartalmazzák s így pontos adatot csak sok törzsre együttesen adnak, mindazonáltal a gyakorlatban, többé-kevésbé záródott állományban nőtt egyes fákra is többnyire megfelelő eredményt szolgáltatnak.

Mindkét táblázatnál szükségünk van a megbecsülendő fa mellmagassági átmérőjére és méterig vagy páros méterig a vágáslaptól a csúcsig mért pontos magasságára.

A mellmagassági átmérőt átlalóval mérjük meg.

A magasság meghatározására többféle műszerünk, eszközünk van; legegyszerűbb azonban erre az ügyis mindég kéznél levő méteres.* Ennek a 4 (esetleg 3 vagy 5) centiméternek megfelelő vonalánál, a hátulsó élén, a fába éles bemetszést vágunk. Készítünk hozzá egy 4 (esetleg 3 vagy 5, a hogy t. i. a bemetszést vágjuk) méteres rudat, a melyről — hogy jobban látszódjék — a kérget lehántjuk.

A rudat a fáéval egyenlő állásban (függőiesen, esetleg fekerül) hozzáállítjuk a fához. Ha egyedül vagyunk, annak tövéhez s ha segédünk van, akkor azzal a rúd alsó végét a fa vágáslapjához illesztjük. Előbbi esetben a fa egész magasságából a vágáslapon aluli részt utólag leütjük.

Ezután a méterest a fa magasságához mérten 30—50 centiméterig kinyitva, kezdő végével lefelé, lehető-

* Ideje volna már, hogy a collstokk-ot magyar beszédben ne használjuk.

TÁRCZA.

Egy agglégény levele.

Irtá: *Steukáné-Bapcsányi Vera.*

Szives meghívásodat, hogy a karácsonyestét nálád töltssem, nem fogadhatom el. Nem azért, mintha nagy elfoglaltságom akadályozna, hanem egyszerűen mert elveimmel ellenkezik, főképen pedig, mert leveledben — úgy a sorok között — egy kis szánakozást olvastam ki, a mi velem szemben ez esetben valóban nincs helyén.

Midőn a meghívást irtad, bizonyára lelki szemeid előtt állott a karácsonyi novellák szokásos agglégénye, ki szomorú elhagyottságában egymagában rója az utcákat s könnyes szemekkel figyeli, miként gyulnak ki sorra a karácsonyfák gyertyái az ablakok mögött, őt meg senki, de senki sem várja rideg agglégényi szobájában...

Nos, biztosítalak, óriási tévedésben vagy.

Mert föltéve, hogy manapság még vannak ilyen ügyefogyott alakok, azok megérdemlik szomorú sorsukat. Az ilyen szánandó alakok élete már csak a népies olvasmányokba való, ott talán még erkölcsnemesítően is hat az érzékeny kedélyekre. A mai modern agglégény

azonban másképen tudja eltölteni karácsony estéjét, mint azon való meddő töprengésben, hogy meg nem házasodott, mert nagyon is tisztában van azzal, hogy ezen bármikor könnyű segíteni: csak a gyűrűs ujját ki kell nyujtania...

Hogy belássad, miképen csöppet sem szolgáltatam okot részvétre, vagy pláne sajnálkozásra, leírom neked a mai modern agglégény karácsonyestéjét.

Nem említem azokat az önző agglégényeket, kik éppen a mai napon örvendenek annak, hogy ilyen olcsón szabadulnak meg, míg házas barátaik annyi rengeteg pénzt dobnak ki holmi haszontalanságokra; mondom, azok olyan hitvány jelleme, hogy emlístést sem érdemelnek. Én csak a normális, a nagyvárosi agglégény karácsonyestéjét írom le, pl. az enyémet, kinek sem anyja, sem nővére, de még fivére sincs, a kinek két nagyreményű csemetéje körülugrálná a karácsonyfat.

Lásd, egy óvatos agglégény elsősorban a mai napra nem fogad el meghívást olyan családtól, a hol bizonyos mértékben a karácsonyi örömökben kibiczként kellene szerepelnie, a miért aztán cigaretta-tárczával, kézelőgombbal vagy papírvágókéssel jutalmazza. Részemről köszönöm az ilyen szereplést, de nem kérek belőle; ilyen helyeken a nőten embernek nincs mit keresnie, ha csak nem az agglégénytörzsnek olyan korhadt ága, a ki a karácsonyfa alatt akarja magát eljegyezni, mint

leg függőlesen olyan messzire tartjuk szemünk előtt, hogy a bemetszést élesen lássuk. Így a fától annyira távolodunk el, míg nem az előzők szerint tartott méteres kezdő vége a rúd alsó s bemetszésének éle a rúd felső végével éppen egybeválik. Ekkor — fejünket helyzetéből meg nem mozdítva — szemünket a fa csúcsára irányítjuk s ujjunk odacsúsztatásával megjegyezzük azt a pontot, a hol a szemsugár a méterest érintette. Az itt leolvasott centiméterszám adja a fa magasságát méterben.

Az előzők szerint megállapítván a fa mellmagassági átmérőjét és magasságát, még megbecsüljük annak a táblázat által kívánt vagy vastagságát, vagy megközelítőleg a korát s ez adatok birtokában kiolvassuk a táblázatból a fatömeget.

Van egy mód, a mely szerint álló fák fatömeget megközelítő pontossággal fejben is kiszámíthatjuk. E szerint a fának a köbtartalmát megkapjuk, ha mellmagassági átmérőjét magamagával szorozzuk s a szorzatot 1000-rel (ezerrel) elosztjuk. Például 40 centiméter mellmagassági átmérőjű fa megközelítő köbtartalma: $40 \times 40 = 1600$; $1600 : 1000 = 1.6$ köbméter. (Fejben: $4 \times 4 = 16$; 1.6). Ez a mód vágható korú (úgy 80 évesnél idősebb) fáknek 7 cm.-nél vastagabb (tehát része nélküli) fatömeget, lúczyfenyőnél 28 méter, jegenyefenyő, tölgy és bükknél 25 méter magasság mellett elég pontosan adja. Ha a magasság nagyobb a fenténél, akkor a két fenyőnél a különbség minden folyóméterére a fatömegnek 3, a két lombfánál pedig 5% -át adjuk rá. Kisebb magasságnál ugyanennyit levonunk.

Ha gyakoroljuk magunkat, akkor a fa átmérőjét és magasságát idővel pusztá szemmel is elég jól meg tudjuk becsülni s így a fenti mód szerint minden eszköz és táblázat nélkül is meg tudjuk megközelítőleg becsülni az álló fa tömegét, mint a hogy hosszú gyakorlat után meg tudja azt tenni sok favágó is.

A mellékmagassági átmérőt egyébként könnyen meg is mérhetjük vagy a méteressel, vagy akár araszszal is, ha tudjuk utóbbi hosszát. Az én középső ujjam arasza pl. éppen 20 centiméter. A méteressel való vastagságmérésnél arra ügyeljünk, hogy a méteres kezdő végének a fa egyik oldalához való beállításánál s másik oldalán a centiméter leolvasásánál szemsugarunk a méteresre mindég merőleges legyen.

2. A fák vagy törzsek miféle adó részének fatömeget vastagszerűen kétféle módon becsülhetjük meg.

a) Zsugabb fákknál (40—50 cm. mellmagassági átmérőtől fölfelé) használhatjuk a Puk-féle tachydendrométert.*

Ez több darabra szétszedhető s használatnál összeilleszthető olyan eszköz, a melylyel a fatörzs hosszát és átmérőjét 7 méter magasságig majdnem pontosan meg lehet mérni (félíg-meddig mérni, félíg-meddig becsülni). 14 méter magas fatörzsnek tehát (középátmérője 7 méternél van) majdnem olyan pontosan kapjuk a fatömeget, mintha földön fektében mérnénk.

Ezzel az eszközzel a hozzávaló használati utasítás

* Szerkesztette és árulja Puk Emerich megyei erdőfelügyelő Zággyrában. Ára (ha jól emlékezem) 10—20 K közt van.

azt különösen a német regényekben nagyon kecsgetően le szokták írni. Az ilyen agglégényen persze már nem lehet segíteni s nem érdemi, hogy agglégényszámba vegyük. Az igazi, a meggyőződéséhez hűen ragaszkodó agglégényt egy egész világ választja el a családi kör karácsonyestjétől.

Mindenek előtt tartsa szem előtt, hogy ő ott csak statisztika, csak azért hívják meg, hogy közönség gyantán szerepeljen, a ki az uralkodót (a boldog családöt) élteti és ünnepeli s mindezen fáradságért egy cigarettát-tárczával, kézelőgombbal, vagy papírvágókéssel kárpótoltják! Nem, egy önrézetes agglégény el nem tűr ilyen erkölcsi megaláztatást, hanem így gondolkozik: ha neki megvan a maga világa — nekem is megvan a magamé, melyet azon fölül természetem szerint, mások beavatkozása nélkül rendezhetek!

A mai modern agglégénynek eszébe sem jut az utcán kőborolni és a kivilágított ablakokat bámulni. Hiszen ha karácsonyi hangulatot akar magának teremteni, rendel magának karácsonyfát, a milyent minden valamire való czukrászdában készen lehet kapni, telve finomabbnál finomabb nyalánkságokkal, hogy ha úgy jönne kedve, csipegethessen róla, mint valamikor gyermekkorában tette. Úgy rendezheti a dolgot a hatás kedvéért, hogy mikor este ajándékokkal megrakodva haza érkezik, már ott várja a szépen megterített asz-

talra állított karácsonyfa. Mert igenis, ajándékokkal megrakodva jön. Önmagát ajándékozta meg. Mert ez már az ember természetében rejlik, hogy mindig akadnak olyan óhajai, melyeket évközben csupa takarékoságból megtagad magától, karácsonykor azonban mindenki mélyebben bele nyul a zsebébe, különösen mikor arról van szó, hogy előtte nagyon kedves és becses személyt megajándékozzon. Hogy agglégény előtt a saját énje a legbecesebb, ez már a természetrajzához tartozik és családi állapotával vele jár és semmit sem von le a cél nemes voltából.

A jószívű embert karácsonykor ajándékozási ösztön lepi meg s valóban nem tehet róla, hogy — önmagára utalva lévén — önmagát ajándékozta meg fejedelmi módon. Persze, mellette a kiszolgáló személyzetről sem feledkezik meg, főképen a háziasszonyról, hogy a szoba mindig jól legyen fűtve és a holmija rendben tartva.

Hát mondjad, kedves barátom, képzelhetsz magadnak valami barátságosabbat egy ilyen agglégényi szobánál, melyet a csinos karácsonyfa gyertyái beragyognak, alatta ott sorakoznak a rég óhajtott tárgyak, melyek, miután magunk vetjük őket — ennél fogva czélszerűek; a kályhára helyezett fenyőfág fenyveserdő illatát varázsolja szobámba és isteni magány békéjével tölti el? Ki tudja, hogy ugyanakkor nem kőborol-e az utcán egy olyan novellákból való érzélgős agglégény s fájó szívvel

szert megállapítjuk a fatörzs műfára alkalmas részének hosszát és középmétermérőjét s a köbtartalmát ezek alapján kiolvassuk a hengertáblából. A fának többi, csak tűzfára alkalmas részét vagy szemre becsüljük meg, vagy a fának a törzstömegtábla szerinti egész fatömegéből levonjuk a műfát tevő részt s a mi marad, az a tűzifa.

b) Vékonyabb törzseknel a Puk-féle eszköz bár szintén czélszerű, de a fa kisebb értéke nem érdemli meg ezt az eljárást.

Itt gyorsabban érünk célzt, ha abból a faállományból, a melyben törzseket akarunk becsülni, minden mellmagassági átmérőre ledöntünk pár törzset, átmérőjüket a vágásláptól minden méter hosszban megmérjük, értékesíthető fatömegüket is kiszámítjuk s az egyforma mellmagassági vastagságú fák adatainak átlagát táblázatba foglaljuk.

Az egyes álló törzsek becsülésénél megmérjük azok mellmagassági átmérőjét és 4—5 méter hosszú rúd, (a melyen a méterek hossza pl. a kéreg lehántásával meg van jelölve) mellállítással megbecsüljük a műfára alkalmas rész hosszát. Ha a törzsek esetleg alsó része hibás s így műfára nem alkalmas, akkor feljegyezzük, hogy hányadik méter magasságtól hányadikig alkalmas műfára. Az adatokat rovatozott kimutatásba minden egyes törzsrre külön sorban jegyezzük fel.

A törzsek fölvétele után a fent írtak szerint összeállított táblázatból kiolvassuk, hogy ennek és a törzs műfára alkalmas részének hány centiméter a középmétermérője s ennek és a műfarezés hosszának megfelelő köbtartalmát kiolvassuk a hengertáblából.

A tűzfát vagy szemre becsüljük meg (esetleg mindjárt pénzértékben), vagy a fenti táblázatunk szerinti egész értékesíthető fatömegből levonjuk a műfát s a mi marad, az tűzifa.

Az a) módot inkább lomfáknál, a b) módot inkább az egyetlenesebben növő fenyőféléknél alkalmazzuk.

A vándor csemetekertek helyettesítéséről.

Halstenbek nevű holsteini német városka tekinthető ezidő szerint az erdei facsemeték nevelésére berendezett legnagyobb központok egyikének. Ott a J. Hein's Söhne és a P. Pein czégek által fenntartott csemetekerteken kívül még néhány kisebb kiterjedésű csemetekert is van, melyekben kizárólag erdei kulturákhoz való csemetéket nevelnek.

Az erdei facsemetéknek üzletszerű tenyésztése Halstenbekben lassacskán fejlődött ki és lassacskán emelkedett a mostani nagyarányú vállalatá.

A keletkezés eredetére nézve egy az ottani helyi viszonyokkal ismerős poroszországi szaktárstól arról értesültem, hogy a jelzett vállalat kezdeményezője és megalapítója a J. Hein's Söhne czég öse volt, — a ki a kis városkában szerény viszonyok közt gazdálkodott és e közben gyümölcsfák és másfajta gazdasági növények termesztésével előszeretettel foglalkozott.

Ez irányú hajlandósága és iparkodása a közfigyelmet maga felé vonzotta és tudomást vettek róla a szomszédságban lakó erdőbirtokosok is, kiktől megbiza-

nézi ablakomat, mely mögött vidám családi kört gondol, mialatt én magamban az asztal mellett ülök és elmékedem... elmékedem...

Persze, éppenséggel nem szabad így sokáig elmékedni, el nincs az én aglegény-karácsonyesti recepemben előírva. Csak úgy egy keveset visszaemlékezünk az ifú éveinkre, az otthonra és szüleinkre, meg egy kedves leánykára, a kit szerencsénkre más vett el, aztán barátainkra, a kik rosszul választották meg életpartjukat — szóval csupa kellemes dolgokra. Hogyha azonban e közben holmi szomorú gondolatok árnyképen nehezdednek lelkünkre, nos, rágyújtunk egy jó szivarra, ez mindig jó hatással szokott lenni. De ha ezek a bántó árnyékek még sem akarnának szétfoszolni a szivarfüstben, ez annak a jele, hogy a karácsonyesti program második részének ideje elérkezett.

Mert hát az aglegénynek kétféle karácsonyestéje van. Az egyik a csendes, intim otthonában, a másik vidám társaságban a törzsasztalnál. Ennek a törzsasztalnak nőtlen tagjai karácsony este is éppen úgy gyűlnek össze, mint bármikor, azzal a különbséggel, hogy az asztal középet egy karácsonyfa foglalja el s minden tagja a törzsasztalnak köteles ajándékot hozni, csak a csomag tartalmát kell titokban tartania. Mikor már valamennyien az asztalnál vannak, az ajándékokat kisorsolják s így mindenki mást visz haza. Persze,

megesik, hogy a sors itt is megcsufolja és egy cigaretta-tárczát, manzsetta-gombokat, vagy papírvágókést juttat neki. De ez egészen más, mikor ilyen kétes ajándékot szerény elvtársunktól kapunk, mint mikor azt egy családi boldogságban elpuhult és elbizakodott házember adja. Itt a baráti körben még rossz viccezt is ereszethetünk az ajándék fölött, míg a családi körben ajándékozott cigarettá-tárczáért (az évek folyamán kapott 27. tárcza) még hálás köszönetet is kell rebeognunk.

És most, akár hiszed, akár nem, a legesodátosabb dolog következik. Ezeret tennék egy ellen, hogy mikor a kedélyek már jócskán fölmelegedtek, úgy a későbbi órákban, egyszer csak asztalunknál terem egy családos ember, majd meg utána megingt egy; mert mikor leszedik otthon az asztalt s eloltják a karácsonyfa gyertyáit, nincs maradása, még át kell mennie aglegény barátaihoz, «a szegény elhagyott ördögökhöz», hogy ne üljenek úgy magukban, szegények, ma este...

Az áldott jó lelkek, nem is hagynak el bennünket, szegény sajnálatraméltó aglegényeket — a mig úgy jóval éjfél után már kissé hangos kedvben más vendéglőbe nem vonulunk, hogy ott az agyonsajnált karácsonyesténket még méltóbban befejezzük.

Neked is hasonló kellemes ünnepeket kíván barátod
Subskriptió.

tást nyert, hogy számukra az erdőtelepítéshez szükséges facsemeték nevelje.

A czég elsősorban a kapott felhívásnak iparkodott eleget tenni, a mi kitünő minőségű csemeték szolgáltatásával sikerült is, a mely körülmény természetesen hozzájárult, hogy a megrendelések száma évről-évre nagybodott. A czég látván a csemeték tenyésztésére fordított fáradsága pénzbeli eredményét és kellő mértékben való gyümölcsösödését, mindinkább kifejlődött ez irányú üzleti szelleme és a vállalkozása iránti hajlandósága, a mihez még a csemeték nevelése körüli jártassága és szakérteleme is járult. E tényezők hatása alatt jött létre a mai virágzó vállalat.

Az ekként elért kedvező eredményekről a városkának többi lakosa is tudomást nyervén, többen megkísérelték az utánzást, a mi ezek számára is meghozta a várt sikert.

A kifogástalan minőségben nevelt csemeték jó híre és dicsérete mind szélesebb körben terjedt és ma már Halstenbek a csemetenivelés terén mintatelepnek tekinthető, a honnan évente folyton bővített árjegyzékek bocsátatnak át a közforgalomnak.

Németországban az erdőbirtokosok nagyobb része nem tart fenn csemetekerteket, hanem szükségletét Halstenbekből vagy hasonló üzletszerűen fenntartott csemetekertekből szerzi be, mert házikézelés mellett sem tud a mérsékelt összegben megállapított egységárrakkal versenyezni, vagyis képtelen a csemetékét olcsóbban nevelni és előállítani.

Az erdőtelepítéshez szükséges csemetéknek ezekből a forrásokból való beszerzését indokoltá teszik a rossz munkásvizonyok is, melyek jelentékenyen megnehezítik és megrágtják a csemeték nevelését. Az időszakonként végzendő munkálatokhoz nem állanak mindenkor rendelkezésre a csemetekerti teendőket értő és a megkívánt jártassággal bíró munkások, mely körülmény, ha a munkálatok nem kellő időben végeztenek, káros befolyást gyakorol a csemeték fejlődésére, a mi nem igen pótolható.

Ezek a hátrányok különösen a kisebb kiterjedésű és az emberlakta helyektől távol fekvő vándor csemetekertek fenntartásánál jelentkeznek, mert nagy kiterjedésű központi csemetekerteknél állandó munkásokat lehet alkalmazni, a kik számára az egész éven át, minden időszakban akad foglalkozás a különböző munkálatok végzésére körül.

Az állandó és vándor csemetekertek összehasonlításánál mutatkozó előnyöket és hátrányokat már sokan megvitták, s azért ezúttal csak kiemelni kívánom a vándor csemetekertek hátrányai közül azok létesítésének főltte költséges voltát, különösen abban az esetben, ha a csemetekert a beerdősítendő vagy területen tervezetik, a hol a talaj, annak rigolizása közben minden tuskótól és kőtől megtisztítandó, továbbá elmaradhatatlan annak kellőképen való aprítása, felületének egyenetlensége és az egész területnek bekerítése és körülárkolása. Mindezen előmunkálatoknak gondos elvégzése mellett — legtöbbször esetben — mégis csak vad és

darabos föld áll rendelkezésre, mely az apró szemű erdei magvak befogadására nem egészen alkalmas és az első években nem nevelhet oly gyökérrzellettel bíró csemetékét, mint a hosszabb művelés és a légi behatás által finomított és termékenyű vált talaj.

További hátránya a vágásterületen létesített vándor csemetekertnek, hogy abban az időben, a mikor a vágásterületről a hó már elolvadt és a föld melege az ültetési munkálatok kezdetét már lehetővé teszi, a csemetekert talaja a behatolt nedvesség által annyira ingoványos, hogy a csemetékét nem lehet kiemelni, mely miatt az ültetési munkálatok foganatosítását el kell napolni.

A felsorolt munkálatok teljesítése körül felmerülő költségek legtöbbször esetben oly nagyok, hogy azokat összegezve, elégségesek hasonló területtel bíró beltelek, vagy legalább is az erdő alján lévő jó minőségű szántóföld vásárlására.

A vándor csemetekert pedig, midőn a közelben fekvő vágások és egyéb területek beerdősítése és beültetése megtörtént és elvégzetett, hivatását teljesítvén, mint ilyen megszűnik és a nagy költségekből legfeljebb a hálós drótkerítés menthető meg a következő, nagy távolságban létesítendő vándor csemetekert számára.

A felsorolt hátrányok ellensúlyozását és a vándor csemetekertek előnyeit úgy lehetne biztosítani, ha a csemete-szükségletet tenyésztése és nevelése ugyanazon községben eszközöltetnék, a mely község határában az erdősítés terve van véve.

A község éghajlata többnyire hasonló az erdősítendő területek éghajly viszonyival, a talaj összetétele is hasonlóan mondható, és így azok a föltételek teljes kielégítést nyernek, a melyek a vándor csemetekertekhez fűződnek.

A csemeték nevelését és gondozását pedig — a halstenbeki eljárásnak megfelelően — a községben lakó egyes értelmes gazdára vélem bízni és e czébből a községhezán tartandó magyarzó előadás alkalmával lehetne kipuhatolni, kik volnának hajlandók a csemeték üzletszerű nevelésére vállalkozni.

Kis mértékben tehát utánzása volna ez az eljárás a halstenbeki csemetekertek keletkezéséről elől ismertetett módozatnak és nem kételkedem — csak akadjon egy-egy úttörő vállalkozó — hogy rövid időn belül többen fognak a példa követésére jelentkezni.

Faluhelyen minden gazda portájához tartozik kisebb-nagyobb kiterjedésű konyhakert, melyből egynehány ágat könnyen fordíthat csemetenivelés czéljaira és ugyancsak könnyen végezheti egyidőben a zöldeges ágyak mellett a csemetesorok ápolására szükséges munkát.

Természetes, hogy kezdetben és első alkalommal a vállalkozók kellő útmutatásban részesítendőek a tenyészteni kívánt tű- és lomblevelű csemeték körül végzendő munkálatok mikéntjéről. Az erdei magvak is szolgáltatandók volnának a megfelelő mennyiségben, melyek költsége annak idején a csemeték árából levonásba hozható. Írásba foglalandók volnának az egységárak, a melyek a bemutatott minta szerint nevelt cse-

metékkért azok átvételekor fizettetnek, hogy ez adatok alapján a kecsesgető bevétel már előre megkedveltesse a vállalkozást.

A vándor csemetekert létesítése körül viselendő tetemes befektetési költség mintegy megtakarításnak tekinthető, mert a csemetéknek abban házilag történő nevelésével felmerülő kiadások csaknem fedezik a csemeték vételére megállapított egységárait.

Szembeötlővé válik a csemeték beszerzése körül kinálkozó eljárás egyszerű volta.

Az erdőtelepítésnél kiültetésre kerülő csemeték iránti érdeklődés — minthogy azok a községbeliek által neveltettek — továbbra is megmarad és bizonyára nagy figyelem kötődik azok további fejlődéséhez.

Ez a körülmény nem hagyható kellő értékelés nélkül; — a község lakóiban önként kifejlődik az erdő iránti szeretet, melynek üdvös következményeként az emberek lelkületében beálló jobb izlés, nemesebb gondolkodás és hasznos cselekvés fog jelentkezni. P. E.

1000 éves tiszafa.

Egy S. S. jegyű német író a «Blätter für die deutsche Hausfrau» című lap 1914. évi 22-ik számában következőket írja arról a fa-Matuszálemről, melyet itt fotografiai felvétel után bemutatunk:

Ez a tiszafa (*Taxus baccata*), németül *Eibe*, valószínűleg ritkaságyszámba megy ma már Németországban; csak itt-ott bukkan rá a vizsgálódó egy-egy ilyen fára, a melyről a nép ajkán egész mondanokör forog arról, hogy e fa levelei- és gyümölcsjeiben titkos erők laknak.

Ennek a fának rendkívüli szívós természetet tulajdonít a német nép és élettartamát, mivel a valóságban bebizonyíthatóan ismeretesekké váltak ezer évet meghaladó korú fák, 2000 évre teszi.

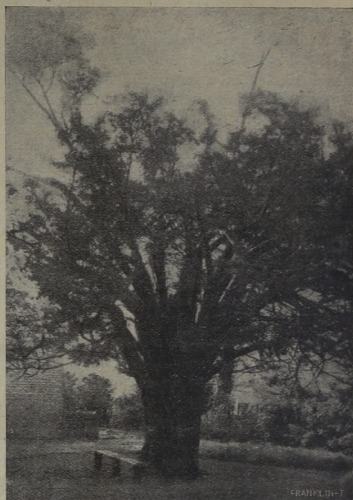
Ilyen az is, a melyet itt bemutatunk.

Ez a tiszafa ma is él, virágzik és gyümölcsöt hoz, a német Burg Rathban Traar-Crefeld mellett egy ősrégi lovagbirtokon, mely jelenleg *Max Winkelmann* nyugdíjas katonatiszt tulajdona.

Burg Rathról mint lovagvárról már a 14. századbeli okmányok megemlékeznek. Ebben az időben ez a vár a *Pilgrim de Royde* nevű híres lovag őseié volt. A 15., 16. és 17. században sorban a *Hüls* lovagé, a *Winkelhausen*, *Melternich* és *Loen Lehnsträger* nevű uraságoké volt, majd a 18. században báró *Kleist Lajos János* öbesteré, aztán ennek özvegyéé *Taufkirchen* grófnőé, jelenlegi tulajdonosa pedig *Max Winkelmann*.

Ez a tiszafa tulajdonképpen 1100 éves, de tulajdonosa mint ezer évest mutogatja az érdeklődőknek. Ez a több mint 10 méter körterjedelmű lombozatú fa oly törzs derekán nyugszik, a melynek a földszintől két méter magasságban mért kerülete öt méter, a legkinyúlóbb ága pedig a földtől 11 méternyi magasságban végződik.

Feljegyzések szerint 60 év előtt hatalmas lombzatát egy villámcsapás csunyan megviselte, (ez látszik

1000 éves tiszafa.

a képen), azonban ennek dacára maig is minden évben meghozta a maga vörösén színezett gyümölcsjeit.

Idők folytán sok vadásztársaság s egyéb gyülekezet jött össze e fa alatt s fogyasztotta ott lakomáját, a mely társaságok a legfőbb úri körökből kerültek ki.

Mi mindent regélhetne a fák e Matuszálema, ha beszélni tudna, azokról a történetekről, a melyeknek 1100 esztendő alatt tanuja volt. *Monostori Károly*.

A füstkárok és az azok elleni védekezés.

Általánosan ismeretes, hogy a különféle vegyi gyárok, továbbá a kokszművek, pörkölők, fém- és vaskohók, s végül az élénk forgalmú vasutvonalak mentén még a mozdonyok füstje is nagyon káros hatású a környező növényzetre.

A füstkárokat a különféle üzemek füstjében kisebb-nagyobb mennyiségben megjelenő maró és mérgező hatású kénsav, sósav, salétromsav, ólom, higany- és nátrongőzők, chlórógáz stb. idezik elő a növényzeten. A fás növényzetre legkárosabb ezek közül a kénsav.

A fenyőféléknél az állandó füst okozta kár a tűk színeinek elváltozásában, megsárgulásában, majd a füst terjedése irányába eső törzsek, állományok betegeskedésében, s végül azok egy részének kiszáradásában, elpusztulásában nyilvánul. A füst mérgező hatása — az ez irányban szerzett tapasztalatok szerint — rendszeren a törzsek csúcsán és fiatalabb ágain a levelek betegeskedése, utóbb elhalása révén vehető észre, a minék

következménye pedig a koronának megritkulása, később a nagyobb levélvesztés folytán a törzs kiszáradása.

Lombos állományok törzseinek levelein különféle színű, a füstben levő mérges anyagok behatása következtében, többnyire vörösbarna foltok keletkeznek, a mik később állandóan nagyobbodnak, míg végül a levelek kellőleg nem táplálkozhatván, elszáradnak s lehullanak, s aztán idő multával maga a törzs is kiszárad.

Tapasztalás szerint a lúcz-, jegenye-, erdei- és vörösfenyőre igen ártalmas a füst. A lombfák közül a füstkárakkal szemben legérzékenyebb a bükk, míg a tölgy a legnagyobb ellenállóképességű. A fiatal és idősebb zárt állományok általában jobban ellenállanak a füstkárosításnak, mint a túlkoros állományok avagy a közép-erdők főfái. Erőteljes talajon és kedvező égalji viszonyok között nőtt egészséges, erős állományok a füstkárakkal szemben nagy ellenállóképességűeknek bizonyultak.

A füst által okozott kár kiterjedése, a füst tömege, állandó volta és vegyi összetételének minősége szerint az állományokon különféle alakban és mérvben szokott jelentkezni. Néha alig észrevehető foltokban, sávkokban ismerhető fel, máskor meg néhány szak, sokszor pedig több ezer méternyi távolságra is észlelhető a füstkár az állományokon, s illetőleg a füstöt termelő üzem környékén levő növényzetben. A füstkárosítás rendszeresen az illető vidékek állandó szélirányában szokott jelentkezni.

Füstkárosításoknak kitett erdőrészekben az ú. n. füstfelfogó védőpászták alkalmazását ajánlják. E védőpásztákon, — melyeknek szélességét a füst mérgező hatását illetőleg a kérdéses helyeken szerzett tapasztalatok eredménye szerint mindig nagyon szélesre kell megállapítani, — a füsttel szemben nagy ellenállóképességet tanúsító fanemeket, főleg tölgyet kell megtelepíteni s azokat magas törzsűekké kell nevelni, hogy a mögöttük levő állományokat a füstkárok ellen megvédjék. Természetes, hogy az ily pásztákon a törzseket csakis szálalással legcélszerűbb annak idején kihasználni.

Újabbban az érdekelt gyárak, kohók stb. részint a füstkárok nagyságának, s illetve a füstkárok következtében mind gyakoribbá váló perek számanak apasztása és elkerülése czéljából, részint pedig a füsttel elszálló értékes vegyi anyagok felfogása, leülledése és értékesítése okából külön e czélra alkalmas csatorna-rendszerrel egybekötött igen magas kéményeken át vezetik el az üzemekben keletkezett füstöt. T.

Osztrák nyilatkozatok az ákácz telepítéséről.

A marchfeldi (Alsó-Ausztria) ákáczerdőösítések megtekintése alkalmával lovag Guttenberg Adolf, cs. kir. udvari tanácsos, az osztrák erdészet feje, így nyilatkozott: 1911. évben az osztrák erdészeti egyesülettel tanulmányi kirándulást tettem Magyarország déli részeibe,

a hol nagy kiterjedésű ákácztelvényeket láttunk; valóságos oázisok voltak ezek a sivatagban! Egyetlen magaslatról több mint 20,000 ákácztelvényt lehetett látni, tehát valóságos ákácztengert. Én ugyan nem vagyok a mellett, hogy mindenütt ákácztot ültessünk, mert nem kell mindent egy kártyára feltelni, de azért magam is azt tartom, hogy az ákácztot nálunk is nagyobb mérvben kellene kultiválni. Az ákácz ugyanis nagyon hasznos fafaj, mert már 30 éves korában megfelelő anyagot nyújt igen számottevő árt lehet érte kapni, úgy hogy tenyésztését pénzügyileg is előnyösnek kell mondanunk.

Guttenbergnek erre a kijelentésére Syrutcschek főerdőtanácsos különös örömet fejezte ki a fölött, hogy Guttenberg udvari tanácsos úr az ákácz pártolói közé állott. Nekem is volt alkalmam, — mondja Syrutcschek, — Magyarországon több birtokon az ákácztot tanulmányozni s habár ott a viszonyok, pl. a legfelsőbb családi alapítványi birtokon, sokkal kedvezőbbek is az ákáczra, mint nálunk, különösen futóhomokokon oly nagy kiterjedésű ákáczerdőösítések láttam, hogy már akkor megérelelődött bennem az a nézet, hogy az ákácztot nálunk is nagyobb érvényre kell juttatni. Én az ákácztot Marchfeldre minden tekintetben igen megfelelőnek tartom és a gazdaságra nézve is előnyös, mert fajta kitünő szőlőkarót ad. Az ákácz a méhészekre is hasznos, s magam láttam, hogy a virágzó ákáczerdők valóságos lakmározó helyei voltak a méheknek, a hol kitünő és dús táplálékot találtak.

Örömmel látjuk, hogy osztrák kollégáink nálunk szerzett tapasztalataikat saját javukra már is felhasználják. (—h.)

Abnormis üzekedés az őznl.

Irta: Gyöngyöshalászi Takách Gyula.

Az őz és zerge üzekedik; a szarvas és dámvad rigyet. Magát a szarvasbögést sok helyen rigyetésnek nevezik s így fel kell tennünk, hogy ez főként az üződés alatt a bikák által hallatott és szívet remegtető édes zenére: a bögésre vonatkozik. Az őz és zerge nem bög, tehát ezeknél nem használatik a «rigyetés», hanem az «üzekedés». Az én magyar fülem ugyan mindig vitustánczot jár, ha a bögésre a rigyetés kifejezést hallom; mert — tudja Isten — valami azt súgja nekem, hogy ez a szó nem is a magyar nép ajkán termett, s ha mégis ott termett, nem a bögésre hanem magára a fajfenntartás aktusára vonatkozik.

Jól tudjuk, hogy a magyar minden állatnál más kifejezést szeret használni. Akármennyire használják tehát egyes vidékek vadászai a rigyetés szót, én bizony nem tudom bevenni s csak megmaradok az igen találó, ösztönszerű «bögés» mellett. Miért apaszszuk a magyar-nak annyira jellemző és kedves metafóra-kincsét? Szébb is, rövidebb is, meg találóbb is.

Épp úgy víz jön a fogamból, mikor azt hallom, hogy: «barozogott a bak!» Micsoda kényszeredett műszó ez? Hol termett, ki csinálta? Ha már — igen helyesen — hangutáncz szót használunk, akkor legyen az

jól leköltázza! Hol diskurálnak a bakok úgy, hogy: «barc»? Talán Szerbiában; mert a magyar bakok azt mondják, hogy: beő—beő—beő—beő—beő—böh. Használja a ki akarja a barczogást, én a böhög kifejezést tartom helyesnek. A kinek ez nem tetszik: használja inkább az elég jelentős «riaszt» szót (schreckt), mint a barczogást, ha őzről s nem mókusról beszél; mert a mókus makogása inkább közelebb áll a «barcz»-hoz, mint a bak beő-je. Tehát az őz üzekeedik, borit és böhög, vagy riaszt; a szarvas üzekeedik (rigyet), borit és bög; a tehén riaszt vagy böhög.

Az őzek üzekeedése évente háromszor szokott megtörténni: két hamis és egy valódi. A hamis üzekeedés decemberben és májusban folyik le. Ez csak a bakoknak amolyan késői és korai haszontalan fellobbanása, mint az öreg ember és a harmadik gimnázista szerelme. Nagy lótas-futás, de semmi eredmény. A két tréfa-üzekeedés közül azonban a májusi a tüzesebbik és komolyabbik. Május hóban a bak kész a védelemmel, az agancsa barna s a gazdagon terített májusi asztal összes csemegeje a test gömbölyödésére, a vér szaporítására fordítatik. Erősnek, könnyűnek érzi magát a bak s a mint a víz tükrében meglátja a magját nap fényében ragyogó vörös ruháját, csillogó hegyű új agancsát, nem csoda, ha neki bolondul s kedve szottyannal verekedni, udvarolni. Rögtönöznek is olyan parázs dulakodást, disztornát és üzekeedést, hogy csak úgy repülnek a levegőben a még belül gyenge, éretlen agancsok ágai s a szegény, szemérmes sutáknak a nyelve kilóg belé. De ha borításig jut is a dolog, megtermékenyítésről szó sem lehet. Gondoskodott arról a jó Isten, hogy januárban ne születhesenek gidák a biztos pusztulás számárá, mert nem adott a bakoknak májusban érett ondót.

Julius hóban azután megérnek, termékenyítővé válnak az ondósálak, megkezdődik a valódi üzekeedés s megtörténni az eredményes borítás. Ez az üzekeedés július 20. és augusztus 20—22. között szokott lezajlani s rendszerint két hét alatt befejeződik. Ámbar a nemi ösztön felbredése individuális, mégis a klimatikus viszonyok szabályozzák, főként annak kezdetét. Sik vidékeken, a hol korán februárban elmegy a hó s márcziusban beköszön a tavasz, ott már juliushan lezajlik az üzödés. Középhegységeken, a hol valamivel később fakadnak a rüzyek, de azért még elég rendszeren jön meg a tavasz, ott július 26—28-tól augusztus 8-ig tart az üzekeedés; az északi megyékben, magas hegysegekben pedig, a hol még áprilisban is nagy a hó, ott augusztus 10. és 25. között folyik a kergetődzés. Végtelen bölcsességgel úgy rendezte be ugyanis a Mindenható, hogy az apró, gyenge kis gidák ne havon lássák meg a napvilágot, hogy nedves szürkét, gyenge tagjaikat ne a fagyos tél halálhozó hideg szele fujja meg, hanem a langyos, éltető tavaszi szellő. Ugyanez az oka annak is, hogy délen, Baranyában, Somogyban, Zalában már augusztus 20—25-én bög a bika, míg a fenyvesekben csak szeptember 18 körül.

A decemberi hamis üzekeedés a leglányháb és legszórványosabb. Vannak egész megyék, a hol decemberben a bakoknak eszközbe sem jut a paráználkodás. Min-

den jól nevelt bak tudja, hogy suta fejfel nem illik ilyen cselekedni. Aligha közel nem járok a valósághoz, ha azt mondom, hogy ez inkább a meddő sutaik szivében támad s nem a bakokéban. Az öreg nénék addig kaczerkódnak a szegény férfakkal, míg csak hamis gondolatokat nem szügerálnak egyikbe-másikba. Azért is olyan szórványos a decemberi üzekeedés, mert leginkább ott jelentkezik, a hol sok a suta s így a meddő is.

A régi vadászok látták az ilyen meddő s kényszerült téli üzekeedést, borítást s mivel az ébrény fejlődése is csak decembertől észlelhető: kimondták a szentenciát, hogy az augusztusi, májusi a hamis és a decemberi az igazi; vagy még czifrában, hogy az ünök (üszője a szelíd marhának van) augusztusban, a vén sutaik decemberben lesznek beborítva. Ha ez igaz volna, előállana az az igen furecs helyzet, hogy az ünő 9 hónapig, a vén suta 4½ hónapig lenne hasas; mert hát a mi őzeink bizony mind április végétől május végéig ellenek. Ritka kivételek fordulnak ugyan elő, de a késői ellésnek rendszerint az a magyarázata, hogy egy bak, mindjárt az üzekeedés legelején, vagy közvetlen előtte megsebesül (lövéstől vagy verekezés közben) s szegény pára a körházban nyög azalatt, míg a többiek a mézesheteket élék. Ámde a felgyógyult bakban is fellobban az erőszakkal elalattott nemi ösztön, a sebesüléskor érett ondó pedig nem vesztvén el termőképességét: eredménynyel udvarol az ősz hónapokban is. Az ilyen bak nekiavág a világnak s addig keres, míg egy meddón maradt, vagy elvetélt sutára nem akad, a mely udvarlásaira megindul. Ennek eredménye azután az az egy vagy két juliusi, augusztusi gidácska.

Az igazság az, hogy a suta méhében lévő pete a július-augusztusi üzekeedés alatt lesz megtermékenyítve. De ez a pete decemberig semmit sem fejlődik, alvó-pete marad. Decemberben azután nekiindul a rohamos fejlődésnek, s 4½ hó alatt ellésreérett a gida. Ez a körülmény, a fejlődés stagnálása vezette félre az őrgeket a decemberi üzödés, illetve termékenyítés kimondásánál. Való igaz, hogy szabad szemmel nem is konstatalható a megtermékenyültség, a vemhesség ténye, de ma már mikroszkopi vizsgálat útján kétséget kizárólag be lett bizonyítva, hogy az alvó pete augusztus végén mind megvan termékenyítve. Ebből önként folyik, hogy a decemberi szórványos üzödés csak amolyan Potifárné-teremtette móka, kellelten udvariasság. De hogy is lehetne azt felténni, hogy az őzek igazi üzekeedés decemberre esik, mikor a bakok fején nincsen agancs, csak amolyan kis puha, szőrös kolbászvég? Ki hallott udvarlást, tet-szelgést, harag, verekedés nélkül? A fajfenntartás körül az agancsnak igen fontos szerep jutott, jobban mondva az agancs kizárólag erre a célra lett teremtvé, nem pedig azért, hogy a bak vagy pedig a szerencsés vadász feszithessen vele.

A természetes és szükséges kiválasztódást (a hol nincs meg, ott degenerál a vad) az agancs okozza és segíti elő. Egy ősi, egészséges állapotban levő vadállománnyal annyi a hímmemű ivar, mint a nőnemű, sőt valamivel több. Mivel egy feleséggel az öregebb, kifejlett bakok

vagy bikák nem érik be, küzdelemre kerül a sor és annak lesz több hitvese, a melyik erősebb és el tudja venni a másiktól. Ennek azután az a fontos és üdvös következménye, hogy a sutákat a legerősebb bakok borítják be s biztosítják az egészséges erős generációt. A páros viaskodások pedig az agancsok lesznek megvívva s minthogy az erősebb, hosszabb agancs nagyobb üt, kivédhetetlenebbül bök: a legerősebb agancsú s rendszerint föregébb bakok lesznek a győztesek. Hogy a túlóreg, s töregetés már nem alkalmas hímek ne uralhassák a helyzetet, arról úgy gondoskodott a Mindenható, hogy ezeknek visszafejlesztette az agancsát (visszarakott vén nyársasok) olyanra, mint a tenyésztésre még nem alkalmas fiatal egyedeké. Így szabályozza az egészséges kiválasztódást az agancs, a mi mindig a borítási képességgel és jóssággal áll egyenes arányban.

A legelő háziállatok által okozott vadkárok.

Irta: Gyulay Károly.

A hasznos vadban nem csupán az ember és a lőfegyver, hanem a ragadozó állatokon kívül a legelőkre járó háziállatok is okozhatnak károkat. Ezek a kártételek mivel nem általánosak, nem is közismertek, viszont egyes helyeken eléggé érzékeny károkat okoznak ahhoz, hogy velük foglalkozunk.

Alig van szaka az évnék, a mikor a legelészó háziállatok megjelenése a vadászterületek körzeteiben ne jelentene kisebb-nagyobb fokú károkat, mégis nálunk főként a tavasz az az évszak, a melyben leginkább akad alkalma károkat okozni a vadállományban.

Kezdjük a sort a legártalmatlanabbnak látszó, szelíd, mindenkitől bevezétt házilambbal. A legelőn, réteken a hasznos vad nemélyikének bűvő, fészkelő, finevelő helyet nyújtó vetésben tavasz beálltától kezdve a házilamb állandó vetésben jelentkezik. Jelenlétével, nagyobb tömegeivel ide-oda röpököd, folytonos zajongásával a hasznos vadat éppen a kíméleti időkben nyugtalanítja, riasztja, veszélyezteti. Külföldön, kivált Németországban sem intézkedik a vadászati törvény ilyen esetekben; mindamellett rendőrhatósáigal történik intézkedés. A szövetséges államok túlnyomó esetben legálább is a galambok zálogolásával védekeznek a vadkártevők ellen.

Nálunk és a szomszédos Ausztriában a galamb a vadkárt okozók sorában nem szerepel, viszont annál több figyelmet fordítunk az olyan vadkárok elbírálására, a melyeket a háziállatok, főként a sertés, a juh, a kecske és a szarvasmarha okoz legelése közben a vadászterületeken. A német államok közül egyik-másik ugyanazokat a szabályokat követi, mint mi vagy Ausztria. Legkevésbé szigorú e téren Bajorország; bár éppen ott, aránylag nagyszámú szarvasmarha-állománya mellett, a kíméletes irány nem eléggé indokolt.

Igazán érzékeny vadkárokat a nagyobb gulyák, ménesek és kondák ott okozhatnak, a hol legelésük közben a vadászok főbb érdekeit veszélyeztethetik. A méneseket kikapcsolhatjuk a sorozatból, a mennyiben

pl. a Hortobágy jellegzetes loállománya leszámításával az egyebütt korlátok közé hajtott ménes a vadkártételek okozásának lehetőségeitől el van zárva.

Nálunk döntvények intézkednek és tartalmaznak olyan szabályokat, a melyek a legelészó állatok által okozott károkat vonatkoznak. Németországban a vadászati törvény 368. §-ának 9. szakasza terjeszkedik ki teljes részletességgel az ilyen kártételekre. Az ebbeli kihágásokért nem csupán bírságot sújtja a törvény a tettest, hanem 14 napig terjedhető fogsággal is. Maga a kártérítés ügye a polgári bíróságok hatáskörébe tartozik, a hol az idevágó törvények a kártétel magánjogi kártalanítását is kimondják.

A tényleges kár megállapítása, illetőleg a bizonyítási eljárás pontos keresztülvitele, alig okozhat nehézségeket. A dolgot megvilágítására elég egy példa is. Ha pl. valamelyik háziállatunk süldőnyulat, fogolycsibét, fácskát s más egyéb hasznos és értékes vadat tapos le, a tényleges kárösszeg megállapítása nem fog nehézséget okozni. Persze szakértők véleményének meghallgatása minden kétségesebb esetben annyival is inkább kikérendő, mert az a körülmény, hogy a hasznos vadat valaminő háziállat eltaposta, megsemmisítette, még nem az egyedüli kár, a mely a vadászterületet és hasznos vadállományát érte. Legelés közben ugyanis a háziállatok egyuttal a hasznos vad többi állományában is nyugtalanságot, zavart, felelmet, tovavándorlási kényszert idézhetnek elő. Ez az állapot tehát még nagyobb kárt jelent a vadászterületekre, mint egy-két süldőnyulat vagy egyéb vad elpusztulása.

Ugyancsak érzékenyek azok a károkat, a melyeket a legelő állatok az amugy is oly nehezen védhető s költséges erdei legelőkön okoznak.

Az erdei legelők kérdése végleges rendezés előtt áll nem csupán nálunk, hanem a német államokban is, mindamellett még mindig akad kisebb-nagyobb olyan erdei legelő, a melynek igazi jelentőségével nincsenek tisztában; néhol még ott sem, a hol a legelőt egyébként mivelés alá veszik. Krassó-Szörényben, Erdély több megyéjében s az Északkeleti Kárpátokra támaszkodó megyék egyikében-másikában még ma is elegendő számmal találunk ilyen elhagyott erdei legelőket, de Németország sem mentes ezektől.

Sok nehézséget okoz az a körülmény is, hogy a mivelés és gondozás alá kerülő erdei legelőkön a munka s illetőleg a legeltetés éppen akkor a legnagyobb mérvű, tehát vadat zavaró és nyugtalanító, a midőn a vadállomány leginkább ráutalt a védelemre. Értsem ez alatt a pászás s még inkább az ellés időszakát. Így pl. május és június hónapokban, vagyis őzeserkészeteink idején, az erdők legtávolabbi mélyén fekvő erdei legelők a legelő marhától a leglátogatottabbak. Elkerül azokra ilyenkor mindenrendű legelőssé háziállat, de mégis számanál fogva mindenkép a szarvasmarha az, a mely a vadállományban a legjelentősebb kárt okozza. Nemcsak a nyugtalanítás, hanem az is fenyegeti a zsegenkorú őzgidát, hogy a szarvasmarha felöllelheti, agyontaposhatja. Hogy az ilyen esetek elég gyakoriak, azt maguk

a pásztorok is igazolják. A gyanútlan őzrida akárhány helyen maga csatlakozik a gulyához, a hol vesztére aztán agyonnyomják, letiporják; legjobb esetben rugdalják. All ez főként az olyan őzridákról, a melyek valaminő okból a szoptatóanyától elszakadtak. Ilyen esetekben mintegy érthető, hogy az elszárvult vadak közledek a szarvasmarhákhoz, kivált a tejelő állatokhoz. Fajrokonni őrszótne, talán tejszag stb. mintegy odavonza őket.

Kétségtelen, hogy a gondozottabb erdei és havasi legelők zamatos füvei a háziállat-állomány táplálásánál jelentős rendeltetéssel bírnak. Az évnek olyan szakában, a midőn leghoszabbak a napok, néhol már hajnali 3 órától kezdve este 9-ig künn legel a gulya. Minél távolabb esik a legelő a lakott vidékektől s illetőleg minél közelebb határos az a hasznosvad tartózkodási helyeivel, annál zaklatottabb lesz ott a vad sorsa s annál eredménytelenebb a cserkészés és egyéb vadászmód. Olyan vadászterületeken, a hol a béről magasabb bérösszegeket fizet azért a pár elejtett vadért, a miben kedvteléseket is találja, olyan áldozatokkal terheli magát, a melyekért csak a kedvező löstatisztika eredményei képesek kárpótolni. Ha már most a legeletés miatt elesik a remélt eredményektől, vagy csak korlátozva is van vadászatai gyakorlásában, kárpótlást bizonyára nem találhat abban, ha valamelyik legelő állat gazdája egy-egy elpusztult őzért megfizeti azt a becsárt, a mit javára megítélnek. Az elmaradt vadászéletért s a befizetett magas bérösszegért ez igazán nem fog kárpótlást nyújtani.

Még kesélyebb számú, néha 1—2 darabból álló szarvasmarha is károkat okozhat azáltal, hogy foglyok, fáczánok, fűjek s más hasznos próbó vad fészkelő helyeit, fiókjait, tojásait összeszoporja. A tényleges kár megértése aligha fogja kárpótolni a fogolyterület tulajdonosát azért, a mit elveszített. Kivált a fogolynál a tojó, amőgy is oly könnyen elriasztható; elég az, ha a tehnek közeledése elzavarja tojásairól, a melyekhez soha többé vissza nem tér. Az a 15—20 tojás, a melyet elhagyni kénytelen volt, kétségtelenül egy jelentékeny fogolyállomány jövőbeli törzsét képviselte. Az így elmaradt szaporulat egy-két év leforgásával tekintélyes állományt adott volna.

A vadászterületek és a legelőterületek tulajdonosai mindenkor egymást megértő támogatással igyekezzenek tehát mindazt elhárítani, a mi a vadállománynak ártalmára lehet.

Gazdasági tanácsadó.

A zöldségtermelés fokozása hazánkban a háborus idők alatt. A zöldség- és főzeléktelék termelésének fokozása, a jelenlegi élelmiszer drágaság és élelmiszer szükség mellett, nem csupán hazafiás kötelesség, hanem valóságos kényszerítő követelmény is. Az *Országos Magyar Gazdasági Egyesület*, felfogva a helyzet rendkívüli jelentőségét, legutóbb megtartott növénytermelési

szakosztályi ülésén elhatározta, hogy az országnak zöldségtermelésre legalkalmasabb vidékein 100—120 kisebb gazdálkodóval fog zöldségtermelési és ezzel kapcsolatos műtrágyázási kísérleteket is végeztetni.

A *gróf Desseffy Aurél* v. b. t. t. elnöklelete alatt megtartott ülésen hazánkban a növénytermelés terén kiváló szakértőket majdnem teljes számban vettek részt. Az ülésen határozatilag kimondták, hogy az *OMGE* 1915. év tavaszán első sorban a konyhakerti- és zöldségtermelési kísérletek minél nagyobb arányú bevezetésére és keresztültelére helyezi a főszűlt. Németország és Hollandia magas fejlettségű zöldségtermelési munkálkodásáról nem is szólva, most már Magyarországon is több kedvező kísérletek eredményei állanak rendelkezésre. Így nevezetesen egyebek közt a nagybányai m. kir. állami népiskolának jelenleg a harctérien időző lelkes vezetője *Várady József* folytatott ez irányban tavaly is igen szép eredményű zöldségtermelési kísérleteket, legkivált fejeskáposztával, paradicsommal és sárgaréppával. Ezek a kísérletek ott, a hol egyben okszerűen műtrágyáztak is, kat. holdanként 300—600 korona tiszta jövedelmi terméstebbletet eredményeztek.

Mintthogy legkivált az alföldi vármegyék egyes tájain a zöldségtermelés terén már eddig is igen számottevő termelési és kiviteli eredményeivel találkozunk, az *OMGE* az idei zöldségtermelési kísérletek keresztültelére czéljából *Szeged*, *Kecskemét*, *Nagykőrös*, *Czegél* és *Dunapataj* vidékeit jelölte ki. Zöldségtermelés szempontjából már eddig is kiválóan alkalmas és Budapesthez mint főfogvasztó piacához aránylag legközelebb eső olyan pontok ezek, a hol az *OMGE* hamarosan kijelölhetné a vállalkozó mintegy 120 gazdának ilyen kísérletekre alkalmas területeit.

A zöldségtermelési kísérletek pontos keresztültelét és szakszerű ellenőrzését a helyi gazdasági egyesületeken kívül közvetlenül maguk az *Országos Magyar Gazdasági Egyesület* növénytermelési szakosztályának hivatásos tagjai fogják végezni. Az előzetes útbaigazítások és szakszerű kioktatás czéljából az *OMGE* kiküldöttjeiként a növénytermelési szakosztály előadója dr. *Szilassy Zoltán* országgyűlési képviselő, *Kovács Béla* m. kir. gazdasági akadémiai igazgató és *Gyulay Károly* gazdasági szakelőadó, egyben lapunk régi munkatársa tevékenykedtek eddig is a helyszínen és fogják a további ellenőrzést is gyakorolni.

Az eredményességet már is biztosítja az a lelkesedés, a melylyel az említett városok vezetősége és gazdálkodásai az eszmét felkarolta.

A konyhakerti vetemények és zöldségfélék sorából legfőként a következők fogják a kísérletek tárgyát képezni: fehér- és vörös fejeskáposzta, kelkáposzta, karfiol, kalarabé, sárgarépa, zeller, pasztinák, petrezselyem, hagyma, paradicsom, paprika, saláta, uborka, bab, borsó, dinnye és korai burgonya.

A nagy hasznót ígérő kísérletek iránt érdeklődőknek az Országos Magyar Gazdasági Egyesület készsége, díjtalanul meg minden felvilágosítást.

Gy. K.

Borsó- és babtermelés. Most, a mikor a főzelék-félékben nagy a hiány s ezért az ára is igen magas, kettőzött igyekezettel kell különösen a falun lakóknak hozzá fogni a korai hüvelyes vetemények termesztéséhez.

Nem elég csupán a magot megválasztani, hanem ügyelni kell a talajra is.

Sokan azt tartják, hogy a borsó bármily sovány földben is megterem. Ez igaz, de nincs is olyan bő termés a bokron, mintha tápdús földbe vetjük el a magot; megkívánja ez is a jól művelt és trágyázott talajt. A vetésnél a bokr és sortávolság 30—35 cm-re legyen egymástól s a vetést megkezdhettük már február közepén; ott, a hol a föld homokos, hőelvádas után azonnal hozzá lehet fogni a vetéshez. A borsó a hidegnek ellentáll s még az északi vidéken is megterem.

A borsót, kivált ha korait akarunk; legjobb olyan ágyba ültetni, a honnan őszszel a zöldseget (sárgarépat és petrezselymet) kiszedtük. A korai borsófajok mind bokorban maradnak és nem futnak fel. Tehát nem fel-futó s így nem kell hozzá karó. Termése a piaci ár szerint változik, de literenként — a legelősebb körülmények között is — 50—60 fillér.

A bab az enyhébb éghajlat növénye és csakis a tápdús és inkább szárazabb talajt szereti.

Több fajta közül, a viaszkos hüvelyű bokorbab és a cseresznyebab az, a mely rendkívül nagy termést hoz, különösen az utóbbi; hüvelye zöldes, de mindvégig zsege és folyton termő.

Ezt az utóbbi fajú bokorbabot, lehet a zöldséges ágyak széle körül egy-egy gödröcskébe öt szemet vetni; hüvelye ellentáll a bő harmatnak, nem rothad el, mint azt másfajta babnál tapasztaljuk. Mivel különösen most a földnek nagy az értéke, a zöldséges ágyak üres széleit ajánlatos, ezzel a fajta bokorbabbal bevetni.

A babot már márczius vége felé lehet vetni s ha netalán hűvös éjjelek köszöntenek be akkor, a mikor a bab kikelt, tanácsos este szarított tőzeget meggyújtani, a melynek meleg füstje nem engedí leszállani a deret. De szorgalmasan kell követni ez eljárást, ha május közepén már zöldbabot akarunk vészni.

A borsó- és babtermelés különösen szárhoz közel lakóknak igen kifizeti magát és busás jövedelmet hajt.

Jaczkovics Miklósné.

Téglafalak megvédése az átnedvesedéstől. Az évek óta tartó állandó esőzések rendkívül módon siettetik még legjobb minőségű téglafalaink romlását is; így tehát csökkentik azok ellentálló képességét, minél-figyelve egy gyakorlatilag sokszorosan kipróbált olcsó és egyszerű védekezési módot ajánlhatunk lapunk olvasóinak. A módszer a középitészetben is régóta használatos és *szilveszter*-féle módszer néven ismeretes.

Az eljárás a következő. A száraz és teljesen tiszta téglafalat egymásután kétféle oldattal mázoljuk be. Az egyik folyadék 1 liter vízhez adott 300 gramm mosószappanból áll, a másik pedig 4 liter vízhez adott 200 gramm timsóból.

A mázolás keresztülviteléhez a legalkalmasabb hő-

mérséklet a 10 Celsius fok meleg. Ez megfelel nálunk a márcziusi és áprilisi közép hőmérsékletnek.

A szappanos oldatot előbb felforraltjuk s még forró párolgó állapotában igyekszünk azt a falakra kenni. E miveletünkhöz lehetőleg száraz, verőfényes napot válasszunk, mikor is a falrakent folyadék 24 óra alatt teljesen megszárad. Erre aztán bevonhatjuk a falakat a második oldattal is. Ezt a munkát lehetőleg a déli órákban kell végeznünk, mikor a hőmérséklet 15—20 fokot is kitesz.

Újabb 24 óra leteltével mindkét szert az imént ismertetett módon újból rámaazoljuk a falakra. Nagyon nedves falaknál a miveletet többször is meg kell ismételn mindaddig, míg az anyagok kellő vastagságú védőréteget alkotnak. Ez a védburkolat egyrészt a kívülről fenyegető nedvesség ráhatásának hivatott útját állani, másrészt pedig a már korábban nedvessé vált falak nyirkosságát elszigeteli.

A timsót bőven tartalmazó falmáznak megvan még az az előnye, hogy a meleg évszak beálltával távoltartja a falakot a legyeket, a melyek a timsós ízű mivelet kerülük. Istállók, ólak nyári meszelésénél az állatállományon könnyűtünk tehát azzal, ha a tisztára meszelt helyeken a falmészhez kevert timsóval, egyidejűleg a legyeket is távoltartjuk, vagy legalább is azok számát jelentékenyen megapaszttjuk.

Gy. K.

Különfélek.

Halólozás. *Seenger Lajos* m. kir. főerdőmérnök, munkás és hasznos életének 45-ik, állami szolgálatának 23-ik évében, február hó 12-én Besztercebányán elhunyt.

Asbóth Mihály m. kir. erdőmérnök, a hajduböszörményi m. kir. járási erdőgondnokság vezetője, márczius hó 8-án Hajduböszörményben meghalt.

Kakódy Dániel kir. segéderdőmérnök, a krasznói kir. erdőgondnokság vezetője, tartalékos m. kir. honvédtűzerhadnagy, február hó 13-án az északi harcmezőn Dvornik község közelében, ellenséges lövegtől találva, 31 éves korában hősi halált halt.

Nyugdíjbiztosítás. Az Országos Gazdasági Munkáspénztár keretében az 1912. évi VIII. t.-cz. által létesített nyugdíj csoportban a következő biztosítások eszközöltettek: Szabó Lajos Beregvárm. járási erdőőr; Lutsch Mihály, ifj. Szabó Péter községi erdőőrök; Orbán József, Csikvármegyei erdőszolga; Gergely János, Alsó-Fehérvármegyei járási erdőőr. Nevezettek a fentebb idézett törvény szerint, nyugdíjra, agkori-ellátásra, balesetre és temetkezési segélyre lettek biztosítva.

A tengeri hajók sebessége. A háborúval kapcsolatban gyakran olvasunk a tengeri hajók sebességéről, a melyet tengeri mérőföldekben, vagy csomókban szoktak kifejezni. Még ha tudjuk is, hogy egy tengeri mérőföld 1852 m., a csomó pedig kerekén 146 m., a hajó sebességének méterekben, illetőleg kilométerekben való ki-

fejlesztés több-kevesebb számítással jár, a mit fejből nem igen tudunk hamarosan kiszámítani. De megközelítőleg igen könnyen átszámíthatjuk a tengeri hajónak tengeri mérföldben, vagy csomóban adott sebességét a következő módon: A hajónak óránkénti sebességét kilométerekben úgy kapjuk, ha az adott tengeri mérföld sebességét 2-vel szorozzuk, s az eredményből annak egytized részét levonjuk; ha a levonásnál tizedestört is marad, azt kikerekítjük. Így pl. ha a hajó óránkénti sebessége 28 tengeri mérföld, úgy lesz: $28 \times 2 = 56$; ebből levonva 5·6-et, marad 50·4 vagy kikerekítve 51 km. óránként. Vagy ha a hajó sebessége óránként 30 tengeri mérföld, úgy az kilométerekben kifejezve: $30 \times 2 = 60$; $60 - 6 \cdot 0 = 54$ kilométer.

Pontos számítással 28 tengeri mérföld ($1852 \times 28 =$) 51·856 kilométer, 30 tengeri mérföld pedig ($1852 \times 30 =$) 55·560 kilométer. Mint látjuk, az eltérés nem jelentékeny.

Csomó alatt a tengeri hajózásban tulajdonképpen a hajó sebességének meghatározására szolgáló mérőszínrőn alkalmazott jelzéseket értik. Elméletileg a csomóhossz, vagyis két csomó közötti távolság ugyanolyan arányban áll a 30 másodperczhez, mint a tengeri mérföldnek a hossza egy órához. Ennélfogva a hajó ugyanannyi tengeri mérföldet halad óránként, mint a mennyi csomóhosszat 30 másodpercz alatt. Minthogy 30 másodpercz az órának 120-ad része, egy tengeri mérföldnek a hossza pedig 1852 méter, ennél fogva csomóhossznak $1852 : 120 = 15 \cdot 416$ méternek kellene lennie. A sebességmérő használasakor fellépő surlódásra való tekintettel azonban a csomóhosszat mintegy 5%-kal rövidebbre, vagyis kerekén 14·6 m-re szabják. A mi tengerészetünkél ezt a csomóhosszat használják; más államok más hosszegységet is alkalmaznak.

Nagy általánosságban azonban a csomó és tengeri mérföld egyértelmű kifejezéseként használtak; így például épp oly szokásos azt mondani, hogy a hajó óránként 15 csomót, mint azt, hogy óránként 15 tengeri mérföldet halad. Ha tehát a napilapokban olvassuk, hogy egy hadihajó óránkénti sebessége ennyi meg ennyi csomó, vagy tengeri mérföld, úgy a csomó vagy tengeri mérföld alatt tulajdonképpen egyformán 1852 métert kell érteni.

A világ szőrmeprodukciója. Hogy milyen jelentősége van a nyerszőrmeártnak a világkereskedelemben, arra élénk fényt vet egyik, a szőrmekezelést kitűnően ismerő, konzulunknak, Brass Emilnek becslése, a ki a világ szőrmeprodukciójának értékét minimálisan 400—450 millió koronára becsüli. Ennek a tengerinyi értéket képviselő szőrmeprodukciónak több mint egy-negyede Ázsiára esik, mintegy 120 millió korona jut Európára és Észak-Amerikára, 30 millióval szerepel Ausztrália és Észak 10 millióval Dél-Amerika, míg végül az óceáni szigetvilág 12—15 millióval szerepel. Afrika ellenben a szőrmeprodukció szempontjából kevés szerepet játszik.

A szőrmét nyújtó állatok sorában az élen állnak a

nyul-félék, a melyeknek irhájából évente circa 71—72 millió darab kerül feldolgozásra. Második helyen a mókások szerepelnek 15 millió körüli évi irhával. Sorban jönnek ezután a pézsmá (8 millió), a sarkvidéki nyul és az oposszum (egyenként 5—5 millió), a mormota (4·5 millió), míg ellenben a perzsa és más fajú fekete bárányszőrök évi produkciója circa 3 millió, a hörcsögök és ürgeké 4·5 millió, a rótkáké circa 2 millió, a skunks 1·5 millió és végül a hermelin mintegy 1·1 millió darabot tesz ki.

Fontos szerepet játszik a szőrmék közt a házi macska irhája, a miből évente mintegy 1 millió darab kerül piacra. Ugyanilyen számban kerül a piacra a dél-amerikai nutra is, egy a hódhoz hasonló s vele rokon állatfaj irhája. Igazi hód-irha ellenben ma már csak alig 75—80.000 kerül a kereskedelembe, míg a farkasbőr évi produkciója átlagosan 70.000, medvebőr 30.000, a mi közül circa 1000 darab a jegesmedve irha.

Egyes szőrmék állatok a kíméletlen és állandó vadászás miatt máig rendkívül megfogytak, úgy, hogy egyre ritkábban kerülnek terítékre. Ilyenek például a chinchilla és az Andések közt élő úgynevezett gyapjaségér, a miből ma már csak alig 5—600 drb kerül piacra; a tengeri vidra pedig már annyira kivészében van, hogy évente most már csak 3—400 drb irha kerül a kereskedelembe.

Vizi madarak és a halállomány. Az Európa és Ázsia közt fekvő Kaspi-tenger délnyugati sarka szolgál a szibériai madárvilág téli tartózkodási helyeül. Kormoránok, sirályok, köcsögök, hattyúk, vadludak, vadkacsák, pelikánok, stb. tehát legtöbbszörre kimondottan hallal táplálkozó madarak olyan tömegekben lepik el a vizet ezt a tengerészt, hogy gyakran alig lehet tőlük a télen látni. Minthogy e madaraknak ilyen tömeges megjelenése következményeként a halállomány megfogyatkozásától félték, az orosz kormány néhány éven keresztül a madárseregélyeket rendszeresen lövette. Ennek az eredménye azonban a halállomány még nagyobb megfogyatkozása lett, mert azáltal, hogy a hallal táplálkozó madarakat pusztították, a halaknál olyan túlszaporulat következett be, hogy a halaknál éhínség és e mellett olyan ragályos betegségek léptek fel, a melyeknek sokkal több hal esett áldozatul, mint a mennyit a korábbi években a szárnyas ellenségek elpusztítottak. Ezért az orosz kormány a madarak előlővére vonatkozó rendelkezését visszavonta, minek következtében a Kaspi-tenger úgy mint azelőtt, ismét a föld leghaldúsabb tenger lett.

Csavarok beroszadásának megakadályozása. A beroszádásodott csavarok, különösen tavasszal, mikor a legtöbb gazdasági gép részben szétszedve, valamely felszerben hever, sok kellemetlenséget okoznak. De más-kor is, használat közben, a változó nedves és meleg levegőnek kitett gazdasági gépeknél a csavarok néha olyan erősen beroszádásodnak, hogy azok, még ha bé is voltak olajozva, csak igen nehezen, vagy egyáltalán nem

oldódnak, a mi azután nagyon megnehezíti és olykor lehetetlenné is teszi a gazdasági gépek szétszedését, kifestogatását és jó karban tartását. Ha a berendezésodott csavar kivételénél nagyobb erőt kell kifejtenünk, többnyire tönkre tesszük a csavar fejét, ha pedig az anyacsavart kalapáccsal ütögetjük, úgy annak sarkait rongáljuk meg, a minek következtében azok hasznavehetetlenné válnak. A csavarok berendezésodását igen egyszerűen úgy akadályozhatjuk meg, ha a csavarokat használat előtt grafit és olaj híg keverékébe mártjuk. Az ilyen csavart, dacára annak, hogy magától való meglazulása teljesen ki van zárva, még évek múlva is könnyen kivethetjük. Az így kezelt csavaroknál sok erőt takarítunk meg s a mellett nem rontjuk a csavarokat sem.

A hallopások büntetése. Az Országos Halászati Egyesület felterjesztésének elintézésésképpen a földművelésügyi miniszter úr rendeletet küldött a törvényhatóságok első tisztviselőihez, mely szerint a zárt vizekben elkövetett büntetendő cselekményekre az 1888. évi XIX. törvényben megállapított büntető határozatok nem alkalmazhatók, hanem bűnvádi úton torlandók meg ezek az esetek. Az 1908. évi XXXVI. t.-cz. rendelkezése értelmében abban az esetben, ha a jogtalanul eltulajdonított halak értéke 10 koronánál nem több, a cselekmény tulajdon elleni kihágás. Ha pedig a lopott halak értéke 10 koronánál nagyobb, de a 200 koronát felül nem haladja, a cselekmény lopás vétsége, ha pedig 200 koronánál nagyobb, a lopás büntettnék számít, a melyet a királyi bíróságok bírálnak el. Ezekhez képest a földművelésügyi miniszter úr utasította az alispánokat, hogy figyelmeztessék az elsőfokú rendőri büntetőbíróságokat, hogy felmerülő esetben hatáskörüket szállítsák le és az iratokat, ha lopás büntetnének jelenségei mutatkoznak, az illetékes királyi ügyészséghez, ha pedig lopás vétségének, vagy tulajdon elleni kihágásnak jelenségei mutatkoznak, az illetékes kir. járásbíróshoz haladéktalanul tegyék át s erről a feleket haladéktalanul értesítsék. Ha pedig téli haltartókban, vagyis raktáron tartott halak eltulajdonításáról van szó és hatásköri összejáratás merül fel, az iratok a hatásköri bírósághoz terjesztendők fel.

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” közleményei.

Felhívás. Tisztelt Tagtársak! A Szövetség vezetősége felkéri mindazon t. tagtársait, a kik tagsági díjaikkal hátralékok vannak és a harcstéren nem küzdenek, hogy úgy a hátralékos, mint az 1915. év első felére esedékes tagsági díjakat a Szövetség pénztárába befizetni sziveskedjenek.

Nyugtázás. Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” pénztárába tagsági díjat fizettek:

1914. évre: Forgács János, Ambró János, Fröhlich Gyula és Polják András 2—2 K, Körtvélyesi Sándor 4 koronát.

1915. évre: Forgács János 2 K, Láng Pál és Vargha Antal 4—4 koronát.

Üzenet. *Körtvélyesi S.* A folyó évi február hó 8-án küldött 4 koronát a mult évi tagdíjhátralékának kiegyenlítésére fordítottuk, azért, mivel a mult év január havában „Az Erdészet” kiadóhivatala ezimére (Budapest) küldött 1 koronát a kiadóhivatal 1913. évi előfizetési hátralékának törlesztésére számolta el.

Láng Pál Németesencs. Lakásváltozását tudomásul vettük.

Hivatalos közlemények.

21,022/1915. szám.

Körrendelet valamennyi kincstári erdőigazgatóság-nak, főerdőhivatalnak és erdőhivatalnak.

(Az időlegesen két védkerületet ellátó erdőőrök részére engedélyezett helyettesítési átalányok tárgyában.)

Felhatalmazom a hivatalt, hogy azon kivételes esetekben, a midőn egyes védkerületek erdőőreinek időleges helyettesítése válik elkerülhetlenné és azok teendőinek időleges ellátását *védkerülettel nem bíró állandó, vagy megbízható ideiglenes személyzet hiányában kénytelen* a szomszédos védkerület erdőőrére bízni, az ékként két védkerület ellátásával megbízott erdőőröknek a «Lőtartási átalányok és utazási költségek» alrovat hitele terhére a gondosan mérlegelt helyi viszonyokhoz képest megszabott, de havi 25 (huszonöt) koronán túl nem terjedhető és utólagosan fizetendő havi átalányt utalványozhasson.

Budapest, 1915. évi január hó 23-án.

A miniszter helyett:

Bartóky
államtitkár.

22,863. szám.

1/A—5. 1915.

Körrendelet valamennyi m. kir. állami erdőhivatalnak és m. kir. erdőőri szakiskolának.

(Termőföldek bevetése ügyében.)

Az 1915. évi január hó 22-én kelt 2800. eln. számú, a czímmel is közölt, leiratomban arra hívtam fel a vármegyék alispánjait és a törvényhatósági joggal felruházott városok polgármestereit, hogy gazdasági intézőbizottságok szervezésével, valamint azoknak és az összes helyi hatóságoknak igénybevitelével gondoskodjanak arról, hogy vármegyéjük, illetőleg városuk területén egy talpalatnyi termőföld se maradjon bevetetlenül.

A rendkívüli körülmények által indokolt ezzel az intézkedéssel kapcsolatosan felhívom a czímet, hogy a kezelése alatt álló állami csemetekerteknek és gyümölcsfaiskoláknak a megállapított üzemterv szerint 1915. évben pihentetésre előirt ugar tábláit ez év tavaszán az

ottani vidéken leginkább keresett élelmiszert szolgáltatja és korán a piacra kerülő kapasnövények (szorgonya) és hüvelyes kerti vetemények (bab, borsó, lencse) termelésére használja fel.

Felhívom tehát a czimet, hogy az erre a czélra szükséges vetőmagvakat szerezzze be és a vetemények házi kezelésben való megmivveléséről és betakarításáról gondoskodjék.

Felhívom továbbá, hogy a termés betakarítása után annak eredményét hozzával azonnal jelentse be és egyidejűleg tegyen javaslatot a termék képleteknek miként leendő felhasználása, illetőleg értékesítése iránt.

Felhatalmazom továbbá a czimet, hogy a csemetekerti és szakiskolai ugartáblák említett bevetéséhez szükséges költségeket, a mennyiben erre külön előlege nincsen, a csemetekertek és gyümölcsfaiskálók 1914/15. évi fenntartási költségeinek fedezésére engedélyezett előlegekből fedezze.

Végül felhívom a m. kir. állami erdőhivatalokat s az azok alá rendelt m. kir. járási erdőgondnokságokat arra, hogy hasonló eljárás követésére buzdítsák azokat az erdőbirtokosokat, a kik csemeteszükségletük fedezésének biztosítására saját költségükön tartanak fenn csemetekerteket, illetőleg, a kik állami kezelés alatt álló erdeik területén létesített gyümölcsöseikben az üzemterei előírásainak megfelelőleg az 1915. évben ugarnak hagyandó területekkel esetleg rendelkeznek.

Budapest, 1915. évi február hó 25-én.

A miniszter helyett:

Bartóky
államtitkár.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

A Személyem körüli miniszterium ideiglenes vezetésével megbízott magyar miniszterelnököm előterjesztésére saját kérelmükre történt nyugalomba helyezések alkalmából az erdészeti Közszolgálat terén sok éven át teljesített kitűnő szolgálataik elismerésül Laitner Elek miniszteri tanácsosnak Lipót-rendem lovageresztjét, Gyöngyössi Béla, valamint Sággy Kálmán főerdőtanácsosoknak pedig a miniszteri tanácsosi czímet, mindháromnak díjmentesen, adományozom.

Kelt Bécsben, 1915. évi február hó 3 án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.,

Gróf Tisza István s. k.

A Személyem körüli miniszterium ideiglenes vezetésével megbízott magyar miniszterelnököm előterjesztésére Nagy Elek főerdőtanácsosnak, saját kérelmére való nyugalomba helyezése alkalmából, sok évi hű és hasznos szolgálatai elismerésül Ferencz József-rendem tisztii keresztjét adományozom.

Kelt Bécsben, 1915. évi február hó 25-én.

FERENCZ JÓZSEF s. k.,

Gróf Tisza István s. k.

A Személyem körüli miniszterium ideiglenes vezetésével megbízott magyar miniszterelnököm előterjesztésére Lupu Dániel főerdőtárnok, saját kérelmére történt nyugalomba helyezése alkal-

mából sok évi hű és buzgó szolgálata elismerésül a koronás ezüst érdemkeresztet adományozom.

Kelt Bécsben, 1915. évi február hó 1-én.

FERENCZ JÓZSEF s. k.,

Gróf Tisza István s. k.

Ö Császári és Apostoli Királyi Felsége Bécsben, 1915. évi január hó 19-én kelt legfelsőbb elhatározásával Dömötör Tihámér erdőfelügyelőnek saját kérelmére történt nyugalomba helyezése alkalmából, sok évi hű és hasznos szolgálatai elismerésül a főerdőtanácsosi czímet méltóztatott díjmentesen legkegyelmesebben adományozni.

Ö Császári és Apostoli Királyi Felsége méltóztatott legkegyelmesebben megparancsolni, hogy az ellenséggel szemben vitéz magatartásukért *Wehofer Mihály* tartalékos hadnagynak a 62. gyalogezredben, *Kovács Tivadár* tartalékos hadnagynak a 4. utász-zászlóaljban és *Budisavljevič Tivadár* tartalékos hadnagynak a 79. gyalogezredben a legelső dicserő elismerés tudtul adassék.

A polgári életben *Wehofer Mihály* m. kir. segéderdőmérnök, a megyesi m. kir. járási erdőgondnokság vezetője, *Kovács Tivadár* m. kir. segéderdőmérnök a máramaroszi m. kir. erdőigazgató-ságnál, *Budisavljevič Tivadár* pedig m. kir. segéderdőmérnök s a zagrebi kir. erdőigazgatóság kerületéhez tartozó kaljai kir. erdőgondnokság vezetője.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter, Ö Császári és Apostoli Királyi Felségének legmagasabb engedélye alapján Laitner Elek miniszteri tanácsost, Gyöngyössi Béla és Sággy Kálmán főerdőtanácsosokat, valamint Dömötör Tihámér erdőfelügyelőt saját kérelmükre végleges nyugalomba helyezte.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter, Ö császári és Apostoli Királyi Felségének Bécsben, 1915. évi február hó 18-án kelt legmagasabb engedélye alapján Bodor Jenő és Környei Ferencz m. kir. főerdőtanácsosokat — saját kérelmükre — nyugalomba helyezte.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter Višnjik Milán kir. erdőmérnököt áthelyezte Zágrábról Rujevácra (erdőgondnoknak).

A m. kir. földmívelésügyi miniszter áthelyezte Vermes Viktor m. kir. erdőmérnököt a gödöllői m. kir. erdőhivatal kerületében Nagymarosról Valkóra erdőgondnoknak, Loványi Heribert m. kir. segéderdőmérnököt pedig a lipótvári m. kir. főerdőhivatal kerületéből Tépleskáról a gödöllői m. kir. erdőhivatal kerületébe, Nagymarosra erdőgondnoknak.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság kerületében Purcell Demeter napibéres pterdört, a saúaki kir. erdőhivatal kerületében pedig Kranjčević Gergely kir. erdőőrt nyugalomba helyezte.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi február hónap a következő előfizetési díjak folytat be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Besztercebányai erdőig. 228.—, Vallás min. 64.—, Fogarasi adóhiv. 92.—, Szászsebesi erdőhiv. 304.—, Liptóújvári főerdőhiv. 284.—, S.-Ujhelyi adóhiv. hd. 24.35, Wancsa Simon 8.—, Segesvári adóhiv. 60.—, Szombathelyi adóhiv. 40.—, Gr. Breunner urad. 4.75, Taitz Károly —56, Földmiv. min. 1908.—.

1 koronát fizettek: Sarkadi Sándor, Bambasz Károly, Simonyi János.

2 koronát fizettek: Ptacek Rezső, Yesza Tivadár, Tótsvári erdőhiv., Kelemen István, Kiss János, Petrovics Gábor, Raffay Gergely, Divéky József, Boda Jenő, Butács Gyula, Csizsár Ferencz, Kisfaludy János, Nagy Ferencz, Puskás Gyula.

4 koronát fizettek: Koller József, Osztrouczky Miklós, Barkay János, Sárosy János, Meiszter Gyula, Bogóy István, Felsőbánya város, Kovácsy Gyula. Selmezei főiskola könyvtára, König János, Imre János, Steinkugler Rajmund, Ruijz Béla, Szabódi erdőzeti kísérlet-telep, Pomotky János, Sályi-i kápt. erdőgond., Pál János, Bogay Gyula, Verner Ferencz, Havasi Imre, Kádár Imre, Máté Ferencz, Schönbögenberger Gáspár, dr. Huszár Lajos, Magyar György.

Helyesbítés: Csokona József lapunkra 2 koronát fizetett elő s nem mint lapunk előbbi számában tévesen kimutattuk 1 koronát.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadói vállalatunkba a cím-szalagok átjavitott lakcím miatt. Ez úton közöljük, hogy ezen átjavitásokat nem a posta, hanem a kiadói vállalatunk csekközlő a bejelentett címzváltozás alapján, a nagybörányú címnyomtatási költségek megtakarítása céljából. Kérjük tehát, hogy főlegesen reklamációkkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

B. I. R. A sajmeggyet, bot- vagy pipaszár-termelés céljából körülbelül ugyanolyan módon kell ültetni, mint a szőlőt, t. i. a sorokat egymástól 80—100 cm-re, a sorokban a csemetékét pedig 50—80 cm-re vesszük. A sorközöket azért czelészerűbb szélesebbre venni, hogy a sorok között járassunk, a mire a kellő gondozás végett állandóan szükség van.

Az ültetés csak jó talajon ajánlatos, mert a termelt hajtásoknak gyakori eltávolítása nagyon igénybe veszi a talajt; az ismételt gyomlálás, kapálás és trágyázás elkerülhetetlen.

Egy-egy tővön 4. i. az ültetvényt sarjerdő alakban szokás kezelni) nem szabad az összes hajtásokat meghagyni, hanem azoknak egy részét még akkor le kell eszni — rendszerint körömmel végzik ezt — a mikor a hajtás még puha és zöld. A lecsipkedést sűrűn kell ismételn. Hogy a tővön hány hajtást hagyjunk meg; az attól függ, hogy milyen időkben a tuskók, milyen a talaj és hogy a hajtásoknak hány éves korban, illetőleg milyen vastagság elérése után akarjuk felhasználni. Pipaszárnak elég egy és egy-egy tővön körülbelül 5—8—10 hajtás maradh; botokhoz 2—3 éves hajtások kellenek és egy tővön elég 2—4 hajtást hagyni.

A gondozás legelőbb kelléke a mellékajtásokat lecsipkedésben áll. A hajtásokon mutatózó mellékajtásokat minél gyakrabban — a java fejlődés korában 2—3 hetenkint — le kell eszpedni. Ezt a munkát olyan gyakori időközökben kell megismételni, hogy a mellékajtások meg ne keményedhessenek, hanem a mikor még puhák és zöldek. Csak így érjük el azt, hogy a kéreg síma maradj és forradások nem látszanak rajta. Ezeket a mellékajtásokat más módon — pl. sűrű állással — visszaszorítani nem lehet. A hajtások cseszésén néhány mellékajtást rajta szoktak hagyni; az ezeket is eltávolítani, akkor még jobban tarjának elő alul a hajtások, a táplálkozás azonban nem olyan tökéletes.

Az ön által említett ágas törzescsékék elsőrangú botanyagot már nem adnak, mert az ágak levégása után is rajtuk maradnak a sebek.

Ajánlatos volna, ha egy-két ilyen telepet megnézne. Attól, a ki meggyfából-tenyésztéssel foglalkozik, sok apró, de hasznos útmutatást kaphat. Ilyen telepek vannak Sopronmegyében Pécenyéd körül és Savanyúkút vidékén, továbbá Ausztriában Baden és Vöslau körűl. Hogy a Pozsony közelében levő Werlein-féle telep fennáll-e még, azt nem tudom.

A meggytenyésztés tulajdonképpen Badenből indult ki és a kereskedelemben ma is mint *«badeni meggy»* szerepel a más vidékekről való is.

Roth.

Cz. M. Honvéhadapróiskola Pécsen és Nagyváradon van, a hol mindegyik évfolyamba 100—100 növendék vesznek fel. A növendékek eltartásának és kiképzésének költségeit az állam fizeti. A tandíjfizetés szempontjából van fizetéses növendék, a kiknek tandíját a hozzátartozók kötelesek fizetni és van alapítványos növendék, a ki tandíjat nem fizet, sőt az alapítványból még évi 100 korona zsebpénzt is kap. Az állami alkalmazottak gyermekei

után évi 160 korona tandíjat kell fizetni, a mit a honvédelmi miniszter úr különös méltánylást érdemlő esetekben le is szállíthat. A felvétel kellei: a) magyar állampolgárság; b) katonai orvos által igazolandó testi alkalmatlanság; c) valamely középiskola (gimnázium, reál, polgári) négy alsó osztályának sikeres elvégzése; d) kifogástalan erkölcsi magaviselet; e) betöltött 14-ik és túl nem haladott 16. életév. A pályázati kérvényt július 10-ig kell benyújtani valamelyik honvéhadapróiskola parancsnok-ságához.

Ezek röviden a tudnivalók. Minthogy azonban a kérvények mikénti szerkesztésére, felszerelésére és az alapítványos helyek elnyerésére nézve részletes és különleges utasítás van, a mit mi egész terjedelmében nem közölhetünk, tessék valamelyik honvéhadapróiskola parancsnok-ságához írni és kérni egy «Tájékoztató a m. kir. honvéhadapróiskolákba való felvételre pályázók részére» című ismeretést. Egyébiránt a pályázati részletes feltételek és a megíróeső alapítványos helyekre vonatkozó értesítés a «Budapesti Közlöny»-ben is, rendszerint április hónapban közzé szokott tétetni. Ha tehát «Tájékoztató» nem kapna, úgy a főerdőhivatalnál kísérje figyelemmel a «Budapesti Közlöny» áprilisi számait.

P. B. 1. Előfizetésre márczius végével jár le. 2. A február 1-őit lapot azért nem kapta meg, mert lapunk ezentúl, a háborús viszonyok miatt, minden hó 15-én, kettős füzetekben jelenik meg.

Cz. Gy. Fenti üzenet 2. pontja önnek is szól.

Cs. J. 1. Ön tényleg két koronát fizetett s neve tévedésből került az egy koronát fizetők közé. 2. A lap egyik példányát beszűntettük.

F. E. 1. Az a biztosító-intézet még fenn áll, s teljesen nyugodt lehet, hogy biztosítása nem fog kárba veszni, mert az egyike a legnagyobb biztosító-intézeteknek, a mely szilárd alapon áll.

2. Lapunk 1. és 2-ik számát pótlólag elküldtük; a 3-ik szám, a 4-ik számmal együtt, kettős füzetben február 15-én jelent meg.

M. T. 1. Úgy a székesfővárosnál, mint az 1907. évi LIX. t. cz. értelmében a törvényhatóságoknál, állandó fizetés mellett, rendszeresített állásra való alkalmaztatása esetén, csendőrségi nyugdíját — újabb alkalmaztatásának tartamára — be kell szüntetni, de csak azon összeg erejéig, a mennyivel az újabb alkalmazással egybekötött javadalma az nyugdíjjal együtt nagyobb, mint az a beszámítható javadalmas volt, a melynek alapján a nyugdíjazás történt. Ha újabb nyugdíjazás esetén nyugdíja kevesebbet tenne ki, mint a mennyit már korábban élvezett, úgy a korábbi magasabb nyugdíjat tartja meg.

2. A szarvasgancsokra nézve még megközelítőleg sem tudunk árakat mondani, mert azok az agancsok minőségétől függnek. Vevőket nem tudunk.

F. K. 1. Kérvényét most is beadhatja, de hogy fog-e kapni, azt nem tudjuk. 2. A hiányzó lapokat elküldtük

B. M. tizedes. Mi is meg vagyunk arról győződve, hogy a háború reánk nézve kedvező eredménnyel fog végződni, de azért ne kívánja tőlünk, hogy erre vonatkozó álmát lapunkban közöljük.

G. A. A lópor árusítása csak belügyminiszteri engedéllyel lehetséges s az árusítás engedély és árjegyzék az 1853. évi márczius hó 31-én kelt nyílt parancs értelmében látható helyen kifüggesztendő. Ha úgy találja, hogy a kereskedő visszaélést követett el, panaszával forduljon a főszoigabíró úrhoz.

K. J. Levélt továbbítottuk.

K. D. 1. Miután előfizetés csak február végével érkezett hozzánk, a kért lapokat ezzel a számmal egyidejűleg expedáltuk. 2. Föld- és erdőfelméréshez szükséges mértant nem tudunk ajánlani, mert nem tudjuk, hogy Ön milyen előismeretekkel rendelkezik. Bedő Albert dr. «Erdő» című művében is vannak területszámításra vonatkozó tudnivalók, lehet hogy ez Önnek elég lesz.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

24 éves, róm. kath., nős, szakvizsgázott, hadmentes erdőőr, ki a vadászati és erdészeti teendőkben teljes jártassággal bír s kitűnő bizonyítványokkal rendelkezik, azonnali belépésre állást keres. Címe a szerkesztőségünk meg tudható. (3.)

49 éves, róm. kath., gyermektelen, szakvizsgázott erdőőr, magánhelyeken mint erdőőr és felügyelő, gazdaságban mint tiszt volt alkalmazva, az erdészet, mezőgazdaság és irodai teendőkben jártas, megfelelő állást keres. Címe: Petrovits Gábor, vizsgázott erdőőr, Tecső (Máramaros megye). (4.)

42 éves, róm. kath., nős, egy gyermekes, szakiskolát végzett, szakvizsgázott erdőőr, ki úgy az erdészet, mint a vadászat terén jártassággal bír és jó bizonyítványokkal rendelkezik, azonnali belépésre állást keres. Címe: Holler Ferencz erdővéd, Dees (Tolna m.). (6.)

Jó bizonyítványokkal bíró, katonamentes, szakvizsgázott erdőőr azonnal állást nyerhet a Kegyeztető-rend megosztásai erdőhivatalánál, hova ajánlkozások intézendők. Taszár, 1915 február 2.

Ódor Ignác urad. főerdész.

44 éves, szakvizsgázott erdőőr, április elséjére, lehetőleg uradalomba, állást keres. Szakmájában minden téren elsőrendű szakértő. Címe: Illés Ignác, Talya (Zemplén megye). (7.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1.20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (I. XXIV. 1.)

Nyuszt- és nyestbőröket veszek. Ajánlatok az ár megjelölésével a szerkesztőséghez intézendők.

Jegyzék

azoknak az erdészeti szakmunkáknak, melyek az 'Az Erdő'-re egész évről egyeztette, vagy bár részletelében, de egy évnél már hosszabb idő óta előfizető erdészeti alisztek és erdőőrök által az Országos Erdészeti Egyesületnél (Budapest, V., Alkotmányutca 6. sz.) az alábbi kedvezményes áron rendelhetők meg:

Bölgészai Belházy Emil: Az erdőrendezés tan kézikönyve Ára 6 K.

Fekete Lajos: A tölgy és tenyésztése. Ára 4 K.

• • • Erdőrendezés tan. Ára 9 K.

• • • Erdőértékszámítást tan. Ára 4 K 50 f. (II. kiad.)

• • • Erdészeti nyereségszámítást tan. Ára 3 K.

• • • A szőlőerdők berendezése. Ára 90 f.

Fekete L. és Magóczy Dietz S.: Erdészeti növénytan. (I. k. felegetty.) II. k. Ára 12 K.

Gaul Károly: Hazánk házi faipara. Ára 1 K 40 f. Bérmentésére 45 f. küldendő.

Gellért József: A bükk-tüzi-fa romlás s az ellene való védekezés. Ára 60 f. Bérmentésére 35 f. küldendő.

Horváth Sándor: Erdészeti zsebnaptár. Ára 2 K. Bérmentésére 45 f. küldendő.

Kövesi Antal: Erdészeti géptan. Ára 4 K.

Márton Sándor: A legelőerdők berendezése, kezelése és hasznosítása. Ára 4 K 80 f.

Péchy Dezső: A külföldi faemek megtelepítése. Ára 3 K. Bérmentésére 45 f. küldendő.

Pohl János: Tangenstáblázatok. Ára 1 K.

Tagányi Károly: Magyar erdészeti oklevéltár. 3. kötet. Ára 20 K.

Tomasovszky Gusztáv: Erdel facsemeték nevelése. Ára 3 K.

Bérmentésére 45 f. küldendő.

Tuzson János dr.: Rendszeres növénytan. I. általános rész és a virágtalan növények. Ára 8 K.

Vadas Jenő: Az akácfa monografiája. Ára 6 K.

Zemplén Géza dr.: Fából készített czukor és alkohol.

Ára 1 K 50 f. Bérmentésére 45 f. küldendő.

Erdészeti Rendeletek Tára: 1891. (XLI. évfolyam ára 60 f.

1896. (XVI. évfolyam ára 50 f. 1897. (XVII. évfolyam ára 60 f.

1898. (XVIII. évfolyam ára 70 f. 1900. (XX. évfolyam ára 60 f.

1904. (XXIV. évfolyam ára 1 K 50 f. 1905. (XXV. évfolyam

ára 50 f. 1906-07. évi füzet ára 1 K 50 f. 1908. (XXVIII. évfolyam

ára 1 K. 1909. (XXIX. évfolyam ára 1 K. 1910-11. (XXX-XXXI. évfolyam

ára 2 K. Bérmentésére 45 fillér küldendő.

A nem említett évfolyamok elfogytak.

A szerzőknél rendelhetők meg:

Fekete L. és Soltz Gyula: Erdőbecseltés tan. Ára 6 K. (Kapható

Fekete Lajos miniszteri tanácsosnál Selmeczbányán.)

Musnyay Géza: Erdőrendezésünk fejlesztéséről. Ára 5 K.

Bérmentésére 45 f. küldendő. (Kapható szerzőnél Zsarnócza,

Bars megye.)

Musnyay Géza: Erdőrendezés tan. Ára 10 K. (Kapható szerzőnél,

Zsarnócza, Bars megye.) Bérmentésére 55 f. küldendő.

Sobó Jenő: Erdészeti éptéstan. I. R. (1. és 2. kötet) Köz-

éptéstan; egy-egy kötet ára 11 K 20 f. II. R. Út, vasút-

és hideptéstan, ára 12 K.

Tomasovszky Imre: Az erdőaltiszti védkerületi teendői.

Ára 1 K 50 f. (Kapható szerzőnél, Budapest, V., Zoltán-u. 16.)

Vadas Jenő: Erdőművelés tan. Ára 7 K.

Vadas Jenő: A selmeczbányai m. kir. erdőakadémia törté-

nete és ismertetője. Ára 4 K. (Kapható a szerzőnél Selmeczbányán.)

Egyéb olyan erdészeti művek, melyek csak teljes áron kaphatók:

Beó Albert dr.: A magyar állam erdősegeinek gazdasági és kereskedelmi leírása, 4 kötet, egy térképpel. (Kiadja a m. kir. földművelésügyi miniszterium.)

Beó Albert dr.: Az erdőőr vagy Az erdészet alapjai a kérdésekben és feleletekben. Ára 6 K. Bérmentésére 55 f. küldendő. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Bund Károly: Értekezések az erdőrendezés köréből. Ára 4 K. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Békly Albert: Útmutató erdei facsemeték nevelésére és az azokkal való bánásra. (Kapható a m. kir. földművelésügyi miniszterium könyvtárában — Budapest, V., Országház-tér.) Addig a míg a készlet tart, érdeklődőknek ingyen megkérdeztik.

Cseti Ottó: Általános földmérés tan. Ára 9 K. (Kapható Joerges A. öv. és fiainnál Selmeczbányán.)

Fekete Lajos: Az erdő berendezése. Ára 2 K. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Fekete Lajos: Népszerű erdészeti növénytan. I. füzet. Spórás növények. Elfogyott — II. füzet Mohok, edényes virágtalanok, tülevelűek. Ára 2 K. — III. füzet. Maghazas növények. Ára 3 K. Bérmentésére 45 fillér küldendő. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Fekete Lajos: Erdészeti talajtan. Ára 5 K. (Kapható Joerges A. öv. és fiainnál Selmeczbányán.)

Kövesi Antal: Grafostatika és vasserkezetek. Ára 8 K. (Kapható ugyanott.)

Petrácskó Adolf: A magyar birodalom fontosabb fás-növényeinek mag- és terméshatározója. Ára 1 K 60 f. (Kapható Joerges A. öv. és fiainnál Selmeczbányán.)

Stark Dezső: A vadász-vizsla. Gyakorlati útmutató a vizslanevelés, tantás, használat és gyógykezeléshez. III. kiadás. Ára 2 K. (Kapható a 'Pátria' irodalmi vállalatnál, Budapest, VIII. ker., Üllői-út 25 szám.)

Szécsi Zsigmond: Az erdőhasználat tan kézikönyve. Ára 16 K. (Kapható Joerges A. öv. és fiainnál Selmeczbányán.)

Téglás Károly: Erdővédelem tan. Ára 5 K 40 f. (Kapható u. o.)

Tomasovszky Imre: Betűsoros tárgymutató az 'Erdészeti Rendeletek Tára'. I-XXIV. évfolyamaihoz. Ára 1 K. (Kapható ugyanott.)

Tuzson János dr.: A bükkfa korhadása és konzerválása. Ára 4 K. (Kapható Kilián Frigyes utóainál Budapest, Váci-u.)

Vadas Jenő: Az árvédelmi füzetek teleltetése és művelése. Ára 50 f. (Megrendelhető a m. kir. földművelésügyi miniszteriumnál és Nagel Ottó könyvkereskedésében, Budapest, Muzeum-körút 2 szám.)

Erdészeti segédtablák Ára 8 K. (Megrendelhető a m. kir. földművelésügyi miniszteriumnál.)

Erdel rovatos naptár. Ára 1 K 20 f. (Megrendelhető ugyanott.)

Termési táblák 1886. Ára 2 K. (Kiadta Fülöp Szász-Coburg hg. erdőrendezőse, Jolsva, Gömör-megye.)

Előfizetési ár:

Egész évre ——— 4 K.
Fél évre ——— 2 K.
Negyed évre ——— 1 K.
Egyes szám ——— 20 f.

Szerkeszti:

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

AZ ERDŐ

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ES KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Hirdetések

egy hasás garmondsze-
dés milliméter soronkint
10 Allérrel, láblázatos és
garnoni betűnél kisebb
betűjű szövege másféle-
re egygyérral szemitta-
tik. — Az egész oldal négy
hasás szöveg.

Előfizetés az álláské-
relet és kínálat rovata
rövid közlésekre díjtalan-
ul áll rendelkezésre.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címén Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklámajánlatok is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adtnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évnegyedenként utalványoz.
A lap után netalán származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordítat-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

Erdői tisztások gyepszönyegének felújítása. (Lonkay Antal.)
Kérelem «Az Erdő» tisztelt olvasóihoz. (Roth Gyula.)
A maluzsainai szarvasbefejő. (Illés Vidor.)
Az erdei szalonka vonulásáról. (Herman Ottó.)
Gazdasági tanácsadó: Pusztítsuk az egereket. (L.—L.) — A jöve-
delmező baromfitartás követelményei. (Gyulay Károly.) — Mész-
kénlé készítése.
Különfélék: Halálozás. — A hadbavonult kincstári erdőtisztekről.
Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» köz-
leményei: Kérelem. — Nyugtázás.
Hivatalos közlemények: A cserzőanyag szükséglet biztosítása
ügyében.
Változások az erdészeti szolgálat köréből.
Előfizetési díjak nyugtázása.
Szerkesztői üzenetek.
Tárca. A hátor medvevadász. (Bárony István.)

Erdői tisztások gyepszönyegének felújítása.

Irta Lonkay Antal.

A «Pesti Hírlap» folyó évi január hó 29-iki szá-
mában bellusi Baross Kálmán «Kétszázezer ázó és kapa»
czím alatt cikket irt abból az alkalomból, hogy a por-
rosz királyi földművelésügyi miniszterium elrendelte,
hogy minden állami és magán erdőség szabad és meg-
művelhető földjét ingyen bérbe kell adni egy-három évre
a földművelő népek burgonyatermesztésre s hogy a
«Pesti Hírlap» folyó évi január hó 22-iki számában
hasonló intézkedésre hívta fel a mi földművelésügyi
kormányunkat is.

Czikkiró szerint csupán a kincstár tulajdonában levő
erdőterületek között van a Magyar birodalomban 9753
hektár szántóföld és 38,297 hektár legelő, összesen
48,050 hektár olyan terület, melyet már 1915-ben ter-
melésre igénybe lehetne venni. Ez a terület megfelel
83,498 kat. holdnak. A magán és községi tulajdonban
levő erdők között található szabad területet ennek csak
késztérésére taksálva, kerek számban 250,000 kataszteri
holdnyi területet vesz számításba.

A községi és magán tulajdonban levő erdők közötti
területeket a porosz rendeletnek megfelelően, ingyen
bérlet alapon gondolja — főleg a háborúban harezkép-
telenné vált hóseink által — hasznosítani; a kincstári
területeket ellenben a 200,000-nél is nagyobb számú
hadifogollyal gondolja megműveltetni, még pedig tisztán
ásóval és kapával, amely szerszámok kezeléséhez a
legnagyobb részben hazájukban is földműveléssel foglal-
kozó foglyok legjobban értenek.

Ha igaz az a közmondás, mondja a czikkiró, hogy
«a föld jó megművelése: féltérme», akkor az így ásóval
és kapával művelés alá vett területek termése biztosí-
tottnak volna tekinthető, mert az ásóval és kapával
megmunkált föld a kerti műveléssel egyenértékű. Erre
a munkára mint legolcsóbb munkaerőt, a hadifoglyokat
ajánlja a czikkiró. Szerinte így legalább részben nem
veszne kárba s megtérülne valami abból a tőkéből, a mi
most a foglyok semmittevésében elpusztul s az ország-
nak, a mikor a megélhetés mind nehezebbé válik, a
hadifoglyok valóságos parazitái.

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése tár-
gyában.

Értesítjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy
«Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a há-
borús viszonyok következtében nehézségbe
ütközvén, lapunk további intézkedésig min-
den hó 15-én kettős füzetekben fog meg-
jelenni.

A szerkesztőség.

Szerző csupán a kincstári 83,498 kat. hold termését holdanként a szokott országos termésátlagban, 45 métermázsában s annak árát métermázsánként 8 koronában véve fel, 3,757,410 métermázsba burgonyatermést 30 millió korona értékben helyez kilátásba s a községi és magán-erdők szabad területein 60 milliónál is nagyobb értékű burgonyatermést vesz föl.

Közleményt azokkal végzi, hogy nem lehet tudni, hogy az ősszel pusztító sok milliárd egér, a rendes búzaterületek legalább 10—15 százalékkal való csökkenése és az őszi rengeteg eső nem fog-e rossz búzatermést eredményezni az 1915-iki esztendőre? Ebben az esetben valószínűsítendő lenne számunkra az a 10 millió métermázsánál több burgonyatermés, a mit olyan területekről takaríthatnánk be, a melyek most semmi jövedelmet sem adnak. De arról sem biztosíthat bennünket senki, hogy mikor fog a háború véget érni s csak akkor nyugodhatunk meg, ha minél több élelmiszert vagyunk képesek raktározni. Azért kötelessége a kormánynak minden módot megragadni, a mi a közélémezést olcsóbbá és biztosabbá teszi.

Eddig tart a czikkirő fejtegetése, miről, elismerve közérdekű voltát, előre is ki lehet jelenteni, hogy téves álláspontból indul ki, mert a mit a kincstári erdészet államvagyon-kimutatásaiban szántóként és legelőként mutat ki, az mint erdőtisztí, altisztí s erdőmunkás-illetmény és bérföld eddig is rendszeresen művelt terület volt s a közélémezés céljait szolgálta. Talán a legelőterületből ott, a hol túlságosan elsoványodott, lehetne egyes részeket feltörni, de általában a kincstári legelők mint ilyenek, a helyi állattenyésztésnek oly fontos és nélkülözhetetlen tényezői, hogy azok egy esztendőn át sem volnának nélkülözhetők s különben is mint húst

és tejet termelő területek szintén a közélémezést szolgálják.

A mit a porosz földművelésügyi miniszterium az állami és magán-erdőség szabad és megművelhető földjei alatt ért, azok a kisebb-nagyobb erdei tisztások, melyeknek megműveléséről és részben burgonyával való bevetéséről lehetne tárgyalni.

A m. kir. kincstári erdészet kezelésében rendszerint az erdei tisztások is bérbe vannak adva, de a bérszerződés feltételei módot nyújtanak a kincstárnak ahhoz, hogy a szerződést, ha a tisztásra saját maga vagy más közérdek céljaira szüksége van, rövid határidőn belül felmondhassa.

Nem rendelkezem statisztikai adatokkal, de feltétlenül bizonyos, hogy az erdei tisztások összes területe legalább is annyi, a mennyit a czikkirő erdei szántós és legelőként kimutatott, s bár az összes erdei tisztások burgonyával be nem vethetők, mert azok egyrésznének talaja sokkal vízenyösebb, hogysem azon a burgonya megeremhetne, de a száraz talajú tisztásokon a burgonya termesztése sikerülne s a tisztások fűtermése már oly silány, hogy gyepszőnyegének felújítása céljából a talajuk feltörése és megművelése igen szükséges lenne.

Tudvalevőleg a füvek sekélyen gyökerező növények s ha azoknak talaja nélküli a szükséges javítást, felső rétegen teljesen elszegényedik. Ilyenek a mi erdei tisztásaink is, melyeket évről-évre kaszálnak, de sohasem javítanak; az is igaz, hogy haszonbérük oly csekély, hogy az még a javítás költségeit sem fedezné, de bizonyos, hogy bőséges és jó minőségű szénatermékek a jövedelmüket legalább is annyira fokoznák, hogy a javítás költségein felül a mai haszonbérek tiszta jöve-

TÁRCZA.

A bátor medvevadász.

Írta: Bársony István.

Híres ember volt az Alföldön B. Kálmán. Tipusa a régi magyar urnak, a kinek volt mit aprítani a tejsé s bizony a magyar Kánaán áldásán kívül egyéb után nem is igen törte magát. Valami fárasztóbb munkára nem tanították; mi szüksége is lett volna rá? Adott a jó Isten minden jót a nélkül is; akár láblógázva élhetett volna holtig. Még szép volt tőle, hogy legalább a közgazgatással törődött és néhány esztendőre vállalt hivatalos tevékenységet, a mit passzióval látott el. Éppen ez a «passzió» volt mégis a bökkenő; mert csakúgy mulatságnak nézte a hivatalt, akár a kártyát, vagy a vadászatot; ha tehát időnkint megunta, (mert valjuk meg őszintén, hogy belefáradnia alig lehetett volna), akkor egy darabra abban hagyta. Elment a szomszéd vármegyébe vagy azon is túl; ki tudja hova, meddig. Otthon csak annyit mondott, ha kérdezték tőle, hogy mikorra várhatják: — hm, tudom is én? majd ha hazajövök, akkor itthon leszek.

Egyszer megint ilyformán tűnt el, sok készülődés és tervezgetés nélkül. A mikor az alispán érte küldte a hajdúját, hogy jöjjön hamar a sörházba, mert frissen csapolt sör van: az inas üzente meg az urnaknak, hogy a «tekintetes urat» az éjjel «elvitte az ördög».

Azt persze mindjárt tudtuk, hogy az inas parancsra mond efféleket, minthogy a gazdája örökké azon törte a fejét, hogyan tréfálhatná meg a pajtásait. Keczagat egyet s ezzel egyelőre rendben is lett volna; csak Kuczora Jankó pattant fel dühösen:

— No látjátok? Hát nem tudtam? Nem mondtam? — kiáltotta, ámbár senkisémm emlékezett rá, hogy valami ilyen értelmű nyilatkozatot tett volna. — Most várhatok; ki tudja, meddig várhatok! — sóhajtott.

A pajtások még jobban keczagtak. Értették a Jankó izgulását. A mult héten, a mikor a Kálmán tanyáján volt a «soros» multság, Kuczora elázott s hogy békében lehessen, bevonult az irodának használt szelős szobába; ott bezárkózott, eltorlaszolta magát, egy szekrényt tolt az ajtó elé, a szekrény elé meg a nagy íróasztalt; azután lefeküdt a dívánra aludni; az ablakon át nem háborgathatják, úgy gondolta, minthogy azon vasrács volt.

delemként volnának elkönyvelhetők. Erre azt lehetne ellenvenni, hogy az eredmény a jövedelmezés szempontjából egyre megy; de itt tekintetbe kell venni a nemzetgazdasági hasznot is, mit a fokozott takarmánytermesztés az állattenyésztés fejlesztésében érvényesít, s nem lehetetlen, hogy állandó jókarbantartást feltételezve, a tiszta jövedelem is évről-évre gyarapodnék, s ha a kisgazdaközönség meggyőződne arról, hogy tömegesebb és jobb minőségű takarmányt kapva, magasabb haszonberek mellett is megtalálja a számadását.

A magasabb jövedelmezés az első időkben csak azért nem sikerülne, mert a kisgazdaközönség, mely az erdei tisztásokat bérlí vagy azok fűtermését megveszi, az erdőgazdaság e mostoha gyermekeitől nem szokott sokat várni. Az ellenkező meggyőződés az elért eredmények nyomán csak később alakulna ki s csak később emelne a vásárló is versenyező kedvet.

E száraz talajú tisztásokat, ha még a folyó év tavaszán akarjuk burgonyával bevetni, csakugyan ásoval és kapával kellene megművelni, mert a gyepek gyökereztése annyira összetartja az ekaszántota barázdákat, hogy ekével történt megművelés után a burgonya természetese nemcsak óriási munkába kerülne, de még e nagy munka árán sem sikerülne. E mellett a felásott erdei tisztásokat a vadak károsítása ellen be is kellene keríteni.

Akkora munkabefektetést követelne az erdei tisztások javítása érdekében feltétlenül teljesítendő feltörés és körülkerítés, hogy ezt sürgősen és olcsón csakis a hadifoglyok munkaerejének felhasználásával lehetne keresztülvinni.

A mint előbb említettem, a sekélyen gyökerező fűfélé növények a talajnak csak a felső rétegét élik ki, a talaj alsó rétege, melybe a gyökerek le nem hatolnak,

ősi erejében marad meg. De a talajnak ez az alsó rétege, az úgynevezett vadföld, ősi erejét csak akkor lesz képes kifejteni, ha kellően szellőztetve, napnak és csapadéknak kitéve, megszeli, azaz növénytápláló anyagai vizben oldhatóká s a gyökerek által felvehetőkké lesznek. Kélt gyeptalajoknak a feltörése s kapával való porhanyítása ezért is feltétlenül szükséges. Jól tudják a gazdák, hogy friss törésben minden jobban sikerül.

Csakhogy a talaj ősi ereje nem tart örökké, sőt trágyapótlás nélkül rövid időn belül kimerül. Nekünk pedig az a célunk, hogy az erdei tisztások talaját állandóan jókarban tartva, azoknak termőképességét nemcsak magas fokon tartjuk, de lehetőleg fokozzuk.

Az erdei tisztások talajának javításánál istállótrágyára nem gondolhatunk, hiszen csemekertjeinknek istállótrágyával való trágyázása is a legtöbb esetben gondot okoz. De ott van a komposztrágya, melyből az erdőkben határtalan mennyiségeket állíthatunk elő. Nem kell egyebet tennünk, mint erdei almot, gyomnövényeket erdei televényfölddel és hamuval rétegezzünk halomra rakni, korhadni hagyni s korhadás közben átlapátolni, míg földszerű anyag lesz belőle. Csak egy vágásnak a gyomnövényeiből mekkora halmot lehet összeállítani, ritkás erdőségekben pedig egyes gyomnövények olyan sűrűn települnek meg, hogy szekérszámra kaszálhatók és szállíthatók. Az erdei alom is egyes mélyedésekben tömegesen gyűl össze, ilyen helyeken az évről-évre elkorhadt levelek után sok erdei televényt is találhatunk. Vágásokban, erdősitéseknél, faanyagok méretezésénél, egyáltalán mindenütt, a hol erdei munkások huzamosabban tartózkodnak és tüzelnek, az ócska petróleumos vagy más olcsón beszerezhető hordók sehol se hiányozza-

Gondolni lehet, hogy nem valami korán került sor erre s közel volt már a hajnal. Mire a házigazda észrevette a fáradt bajtárs eltűnését, már világosodott. Akkor persze keresésére indultak, de rögtön. A bezárt ajtóról könnyű volt kitalálni, hogy hol rejtőztek.

Eleinte kérelték szép szóval, éjjeli zenével. Hiába volt. Hamar rákerült a sor az ajtó döngetésére. A nagy tölgyfaajtón vaspántok voltak, az bizony nem engedett, hanem annál nagyobbakat mennydörgött, a mikor valamit hozzáváltak kívülről. Kuczora odabent meg sem moccan.

Egy kicsit megszűnt a zenebana s Kuczora, a ki halotjaiból is felébredt volna erre a rettenetes zajra, újra megpróbálta, hogy elaludjék. De alig horkolt egy párt: brumm! belöttek az ablakon s a golyó az átélenes falba vágódott, ott egy szöveget ért s visszapatant. Majdhogy agyon nem ütötte az eszméletre riadt férfit.

— Gyere ki, vagy baj lesz! — üvöltötte a házigazda. De Kuczora vérszemet kapott. Most már csak azért sem, gondolta és a divánról szép lassan lecsúszott, aztán a vén butordarab alá mászott. Oda csak nem pattan a golyó.

— Kuczora, gyere ki, vagy rád gyujtom a házat! —

harsogta az ablaknál a házigazda és megint belőtt vagy kétszer a revolverével; ezúttal teljesen hatástalanul, mert a golyók a falban megakadtak.

Még nevetett is magában Kuczora. — Azt hiszed, mormolta mámorosan, hogy elhiszem, hogy elhiszed, hogy megteszed?

— Kuczora, ha ki nem jössz, agyonlövöm az agardat! — hangzott vészjóslóan és rekedten. Ugyanakkor keserves kutyavonítással nyiffant bele a többi zajba.

Kuczora úgy ugrott ki a diván alól, mintha ő belé löttek volna. — Megállj! — üvöltötte. Megyek már, te!!!

Az az agár tudniillik versenyt nyert és ötszáz pengő forintot már kínálta érte. De Kuczora nem adta. Az agarivadékok árából akarta visszaváltani a házat, a min sok volt a teher s azonmód zálogba is adta, mint az eladósodott királyok tették valaha egynemely részével az országuknak.

Három perc múlva már a kezében volt a talpatlan pohár, a mit hatszor köszöntöttek rá egymásután. Mire a hatodik pohár is kiürült: Kuczora sarkon pördült s úgy elnyaklott, hogy a jerikói kürt sem birta volna talpra riasztani.

B. Kálmán megtapogatta, megsimogatta, mintha még

nak, melyekbe a tűzhelyeken összegyűlt hamu gyűjtendő és elraktározandó.

Hogy talajunkat jó erőben tarthassuk, a fentemlített anyagokból összehordott és elkorhadat komposztból kat. holdanként és évenként 10 szekérnyit, körülbelül 100 métermázsát kell elhíntünk. Nagy tömeg ez, különösen nyers állapotban, de az összeszedésre és kezelésére fordított munkát és költséget bőven kifizeti, mert ilyen trágyázás mellett hatalmas takarmánytermésre számíthatunk.

Úgy is tehetünk, hogy a gyp megtelepítésének idején kat. holdanként egyszerre 25—30 szekér trágyát szórunk ki. Ez az erős trágyázás három esztendeig táplálja a talaj növényzetét.

Az elvetendő fűmagkeverékre az, a ki különösen az első években nagyobb terméseket óhajt elérni, nem sajnálja a költséget s tényleg — ha a bő trágyázást el nem mulasztja — az eredménynyel meg lesz elégedve, mert bő trágyázás mellett kat. holdanként átlag 40 métermázsza takarmány terem meg; de ha csak 30 métermázsza terem meg s annak értékét métermázsánként a normális 5 K-ára tesszük, a termés értéke 150 K, míg fűmagkeverékért kat. holdanként normális viszonyok között legfeljebb 60 K-t fizet.

Egy kat. holdra való ilyen fűmagkeverék, mely 50—60 K-ba kerül, Thaisz Lajos agrobotanikus megállapítása szerint következő:

I. közönséges lóhere	10%	2.0 kg.
I. fehér here	13 "	1.5 "
I. szarvas kerep	10 "	1.5 "
II. angol perje	10 "	5.5 "
II. francia perje	10 "	6.5 "
II. csomós ebir	10 "	3.0 "

akart volna bizonyosodni, igazi-e hát végre az «állapot». A mikor meggyőződött róla, hogy *igazi*, azt mondta szuszogva, akadozva: — ez már ... más! most már ... rendben vagyunk!

Ez elhuzatta a cigánynyal a Rákóczi-indulót.

Kuczora csak úgy harmadnapra tisztázta önmagával az eseményeket s természetesen rögtön elhatározta, hogy egy élete, egy halála, de a kölcsönt visszaadja.

Nem volt könnyű vállalkozás, mert B. Kálmán jól tudta, mi vár rá egy-egy ilyen elszántabb csinje után. Vigyázott magára s ha még ezt sem tartotta elégnek: eltűnt néhány napra. Mire visszakértül, rendesen lelobadt a csuffá tett pajtás nagy bosszúvágya s a ki első indulatában tán vért itta volna, az is hajlandó volt már mosolyogni, ámbár csak fanyarul.

Így történt, hogy Kuczora arra a hirre, hogy a kedves barátját elvitte az ördög, bosszusan kiáltott fel: Tudtam! Nem megmondtam? Most már várhatok! (Tudniillik a kölcsön visszaadásával.)

*

B. Kálmán csakugyan elutazott volt, még pedig ezuttal nem a szomszédba, nem is a szomszéd vár-

II. sárga zabfű	10%	1.0 kg.
I. mezei perje	10 "	2.0 "
I. réti komócsin	17 "	3.0 "
	100%	26.0 kg.

35—45 K-ba kerül normális viszonyok között a következő, szintén egy kat. holdra kiszámított fűmagkeverék:

I. közönséges lóhere	10%	2.00 kg.
I. fehér here	10 "	1.20 "
I. szarvas kerep	13 "	1.82 "
II. angol perje	10 "	5.40 "
II. csomós ebir	25 "	9.25 "
I. réti perje	10 "	1.90 "
I. réti komócsin	22 "	3.74 "
	100%	25.31 kg.

20—25 K-ba kerül, de inkább csak csapadekűs hegyvidékre való a következő egy kat. holdra megállapított fűmagkeverék:

I. fehér here	28%	3.4 kg.
I. szarvas kerep	5 "	0.7 "
I. tarackos tippán	5 "	0.6 "
I. réti perje	10 "	1.9 "
I. réti komócsin	52 "	8.8 "
	100%	15.4 kg.

Önként felmerül a kérdés: hogyan lehet egy és ugyanazon talajra több fűmagkeveréket ajánlani?

A fűmagkeverék összetételének leghelyesebb megállapítása az lenne, hogy ahhoz értő agrobotanikus a helybeli növénytenyészetet tanulmányozva, az ott diszjós nemes fűvekből állapítaná meg a keveréket s a m. kir. földművelésügyi miniszter úr módot is ad ehhez, mert egy egyszerű kérvényre szakértőjét a helyszínére államköltségen küldi ki; de ha bármi okból általános

megyébe, hanem messzire, bérczes Erdélybe, ahova már vagy öt esztendő óta mindig csalogatta egy jó barátja.

Nagy dologgal csábította, nagy ígérettel kecsegtette levélben:

«Medvét lövetek veled, akkorát, mint a nagy bivalyunk. Gyorgye már kinyomozta; tudja a barlangját is; odarviszen rá egyenesen. Tied a két legjobb lovam, ha nem mondok igazat.»

Kálmánnak megdobbant a szíve. A medve is valami; de két jó erdélyi csikó se utolsó gyönyörűség. Soha jobbkor, mint most, a mikor a Kuczora haragját kellett egy kicsit elpárolgattatni.

Se szólt, be beszélt: indult. Még az inasa is csak úgy sejtette, hogy vadászat lehet a dologban, minthogy a golyós puskáját magával vitte. De hogy hova és merre ment, azt senki fia meg nem mondhatta volna. Valamelyik szomszédos vasútállomásra szokott volt hajtani, onnan ment tovább, hogy még a városi állomás pénztárosa se lehessen árulója. Az öreg Márton, a paradéskocsisa, a ki ilyenkor a bakon ült, néma volt, mint a csuka.

A söröző társaság hiába várta egy napig, három

megállapításokkal is megelégszünk, azt a fűmagkeveréket választjuk, a melynek árát zsebtünk leginkább megbírja.

A mint az elvetett fűmag kikél és növekedésnek indul, egyszersmind megindul az egyes fűvek között a létért való küzdelem s azok maradnak győztesek, melyek az ottani vidék éghajlatának leginkább megfelelnek. Ha drágább is így rendszerint több egyedből álló keveréket szerzünk be, sokkal valószínűbb, hogy a sok között eltaláljuk a legmegfelelőbb fajokat, melyek helyben maradvá, tovább növekedhetnek és szaporodhatnak, annyi azonban bizonyos, hogy az ajánlottak közül a legelősebb keverék is, ha jól trágyáztunk, legalább három esztendőig jó termést fog adni, ha pedig a trágyázást elmulasztjuk, a legdrágább keverék elvetéséből sem kapunk jó termést, mert nemes fűvek csak jó tápláló erőben levő talajban élhetnek meg. Ha a talaj sovány, csakis azt a sovány fűvet teremheti meg, a mely tisztásainkon most is nyomorog s a melyet nemes fűvekkel feleserélni minden tekintetben kívánatos lenne.

A fűvekkel is úgy vagyunk, mint az erdei fákkal, hiába ültetjük a nemes tölgyet a sekély, száraz szikla-talajra, ott csak az erdei és fekete fenyő terem meg, a tölgy bámulatraméltó óriássá csak mély, humuszban gazdag talajon nő meg.

Ha a rét talaját jól trágyázzuk, jó erőben tartjuk, akkor, mint előbb említettem, az ajánlott legelősebb fűmagkeverék után is legalább három esztendőn át bő termést kapunk; a negyedik esztendőben megkezdődik a ritkulás, mert a réti komócsin, mely a keverékben 25%-kal van képviselve, négy év múlva kipusztul. A negyedik esztendőben tehát, ha a gyeperősítést meg akarjuk tartani, a ritkulás mérvéhez képest a fent ajánlott legelősebb fűmagkeverék $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ vagy $\frac{1}{2}$ részével a rit-

kuló gyeperősítést boronálása után felülvetünk. A többi fűmagkeverés felülvetésre nem alkalmas.

Ha a felülvetést elmulasztjuk, de a bő trágyázást folytatjuk, ritkuló gyeperősítést a helyben vadon termő nemes fűvek fogják fokozatosan ellepni és fognak rövid időn belül sűrű gyeperősítéget alkotni.

Sokat kellene még a megtelepített rétet fentartásáról és ápolásáról írnom, de mindazt most e közlemény szűk keretéből kiemelem, hogy majd andadó alkalommal külön cikkben részletesen tárgyalhassam. Most még csak az ásoval, kapával megművelt erdei tisztás talajának megműveléséről és új gyeperősítéssel való megtelepítéséről kell írnom.

Az erdei tisztások megkeményedett, elsoványodott talajának a folyó év tavaszán ásoval és kapával való megművelése azért szükséges, mert a folyó évben, a mikor minden igyekezettel hazafias köteleességünk oda törekedni, hogy a hol csak lehet, emberi táplálékot termesszünk, máskülönben az arra alkalmas erdei tisztásokon burgonyát most mindjárt nem vehetünk. Hogy az áso munkáját kikerüljük, a mult őszelet kellett volna a tisztások talaját legalább kétszer felszántani és megboronálni.

De az elvadult talajnak egyszeri, kapás növénytermesztéssel való megművelése sem elegendő ahhoz, hogy silány talajunk kellően szellőztetve legyen, azt még legalább az 1916-ik év folyamán is burgonyatermelésre kell használnunk, nemcsak azért, mert ezt az okszerű talajművelést követeli, de azért is, mert azok a sebek, miket a most dúló világháború a küzdelemben levő országok életére ejt, még a jövő évben sem lesznek behegedve, még a jövő évben is nagymennyiségű és olcsó néptáplálékról fog kelleni gondoskodnunk.

napig, nyolceg. Nem került elő; pedig mindennap ke resték, mert a mókái nélkül már megenni sem tudták.

Egyszer azután valahonnan Csik megyéből táviratot kapott tőle a társaság szeniorja:

«Medvét agyonlöttem. Csütörtökön délre várhattok állomáson. A ki látni akarja, jöjjön ki, mert tovább küldöm; kitömetem. Kálmán.»

A nagyszerű hír futótűzként terjedt el s azon a bizonyos csütörtökön mindenki, a ki B. Kálmánhoz valami czimen jogot formált, már egy órával a vasut érkezése előtt kint volt az állomáson.

Csak Kuczora hiányzott. De az ő hiányát senki sem vette észre. Azaz hogy mindössze annyi mégis történt, hogy a mikor a jó pajtások azon alkudoztak, ki mondja közülük az üdvözlőbeszédet, valaki tréfából Kuczorát ajánlotta, a kiről köztudat volt, hogy könyv nélkül még a Miatyánkot sem tudja. Erre az állomás egyik tisztviselője közbeszólt: Kuczora úr az este elutazott. Láttam, a mikor felszállt a vonatra.

Egy tréfával tehát kevesebb lehetett számítani. Mert hogy tréfa nélkül nem eshetett meg a mai nap, azt mindenki természetesen találta.

Egy úr azt eszelte ki főtréfának, hogy a mikor a

medvét a vasuti máhakoosból leemelik és Kálmán büzkén várja majd a dícséreteket: le kell kapni a tűz körméről és azon hirtelenében rá kell fektetni a medvére, hadd kapja meg itthon is a szokásos medvevadászát avatást. Minthogy arról, hogy ott Erdélyországban, megkapta-e, bizonyosan nem lesz nála irrott bizonyítvány. Ezt mégis elejtették. De csak tovább sügtak-bügtak és gyártották az ünneplés tervét; abban persze mindenki megegyezett, hogy kezdeni akárhogy lehet, hanem a vége: «magnum áldomás», ezúttal nemcsak a «medve bőrére».

E közben a vonat végre berobogott és a mikor Kálmán a vasuti kocsiából kiszállott, dörgedelmes «ljen» fogadta. — Lássuk a medvét! — harsogta mindenki és a bátor medvevadász egy darabig csak váltig intgetett, hogy iszen nincsen nála; nem veheti elő a zsebéből.

Valaki nagdot kiáltott: — Talán nem is igaz! Talán csak bolondlá tett bennünket. Úgy szokta!...

Egy pár másodpercze halotti csend követte ezeket a riasztó szavakat. Az ünneplő társaság egy része már a válla közé húzta a fejét s el akart osonni, hogy aztán arra hivatkozassék, hogy iszen ő «nem ünnepel»;

A folyó év őszen a burgonya kiszedése után erősen boronáljunk, hogy a burgonya között esetleg meglepült gyomok magjai — ilyeneket a közelből a szél is oda hordhat — kikeljenek és a boronálást követő késő őszi szántással megsemmisítenek.

1916. év tavaszán, a vidék szokásai szerint eke vagy kapa után — ha őszzsel szántottunk, többi esetben tavasszal nem kell szántanunk — elvetjük a burgonyát a szokásos módon műveljük.

A kompoztrágyát még az idén tavasszal kell összehalmoznunk, hogy 1916 őszen mint elkorhadt anyagot a burgonyaföldre széthordhassuk.

1916. év őszen is a burgonya kiszedése után azonnal boronálunk, boronálás után egyenletesen széthordjuk, széthúzzuk és szórjuk a komposztot s az így megrágyazott talajt keskeny, sűrű barázdákkal felszántjuk.

Az 1917. év tavaszán szántanunk nem kell, hanem az őszi szántásra ritkán elvetjük az árpát vagy zabot mint védőnövényt s azt rendszeresen beboronáljuk. Magasabb, igen csapadékdús helyeken védőnövényt — mely tulajdonképpen a kikelő zsonge füvet inkább csak a szárazságtól védi — nem szükséges vetni; de azért itt sem árt védőnövényt vetni, mert ez zölden lekaszálvá, már a gyeper meglepítése évében nagyobb mennyiségű takarmányt ad.

A védőnövény alátakarása után következik a legdolgosabb munkát igénylő fűmagvetés. A fűmagkeverékek úgy vannak összeállítva, hogy azok egyenletesen alacsony, középmagas és magas füvekből álljanak, hogy a meglepülő gyeper nemcsak szélében és hosszában, de magassági kiterjedésben is egyenletesen fedje a talajt. Ha a keveréket hanyagul vetjük el, egyes helyeken tisztán csak alacsony, sűrű alfű, más helyeken csakis ritkásan növő középmagas vagy magas szálfű fog nőni;

retünk kisebb távolságból úgy fog kinézni, mintha azt helyenként meggyepelték volna.

A hanyag vetésnek egyéb rossz következményei is vannak. Ugyanis a fűmennyiség növények tenyészetük első idejében gyenge növéseük, az első terméseket tehát a már kezdetből fogva erőteljesen növő lóhere teszi kiadókká, a lóhere azonban a harmadik évben kivész s ha a hanyagul végzett vetés miatt a lóhere csoportosan kerül egy-egy helyre, ezeken a helyeken a lóhere kivészése után teljesen kopasz foltok maradnak.

A fűmagkeverék vetésénél főként arra kell figyelni, hogy könnyű magvakat ne keverjünk súlyos magvakkal, mert így a vetésnél a könnyű magvak a vetőhöz közel, a súlyos magvak pedig a vetőtől távolabb esvén, jól megkülönböztethető sorokban fognak külön a könnyű és külön a súlyos magvú takarmánynövények elhelyezkedni.

Leghelyesebben teszünk, ha a fentebb ajánlott fűmagkeverékekben I-el jelölt súlyos magvakat keverjük előbb össze és vetjük el egyenletesen az egész táblán, azután a II-el jelölt könnyű magvakat keverjük össze s gondosan, egyenletesen elvetjük. A fűmagvetésnél tehát nem szabad takarékoskodni és sietni a munkával, mert egyenletes rétet csak a vetőmag tökéletes keverésével és elosztásával érhetünk el. Egyesek — a mi különben ajánlatos is — úgy tesznek, hogy külön a súlyos, külön a könnyű magvak keverékét két egyenlő részre osztják s külön-külön az egyik fűmagkészlettel hosszában, a másik fűmagkészlettel keresztben vetnek. A vetésnek ez a módja a legfáradtságosabb, de a legjobb eredményt biztosítja. Nagyon természetes, hogy az apró magvakból álló keverékeket csakis szelcsendes időben szabad elvetni, tehát vagy korán reggel, vagy este felé.

A fűmagvakat vetés után tövisboronával kell behúzni, de legjobb behengerelni.

«ő nem engedte magát becsapni!» . . . De a máhakoosi tájékan nagy mozgolódás támadt. A hordárok egy nagy sötét tömeget huzkodtak kifelé s lelkesülten zajongtak a közben.

B. Kálmán mosolyogva mutatott arra felé. A míg őt a barátai fogadták, azalatt Kuczora, a kivel a vonaton «véletlenül» (!) találkozott, vállalta a medve kiváltását a szállítólevéllel.

Mindenki odarohant, a hol a medvét sejtette.

Még a «szénior» is futott. A kíváncsiság s az izgalom általános volt. Ekkor egyszerre hangos hahota támadt. Az egyik úr, a ki a Kálmán ünneplésére jött volt, felkiáltott: — Iszen ez szelidített medve; nézzétek, vaskarika van az orrán!

Csakugyan! A szép nagy medve orrán istentelen ércgyűrű ékeskedett; akkora, hogy bátran keresztül lehetett volna húzni rajta egy vastag hajókotelet.

Rettentő pillanat volt.

Mindenki Kálmánt nézte és mindenki kacagott, a hogy birt.

A szénior körültekintett: — Mégis bolonddá tett bennünket! — mondta lehagoltan.

— De uraim! barátaim! — kiáltott Kálmán — ez egyszer igazán nem! Valami hallatlan huncutság . . .

Nem folytatta tovább. Megakadt a szeme Kuczorán, a ki a tömeg közt bujkált és majdhogy kalamajkát nem járt örömeiben.

Már akárhogy történt, akárhogy csinálta is bővszhez méltó ördögi furfanggal, de ahhoz a vaskarikához köze volt, arra B. Kálmán megesküdött volna.

Hanem ezt bebizonyítani nem lehetett.

Kálmán érezte, hogy akármint mond, vagy tesz is, ellene szól a látszat s csak még jobban kinevetik. Egylegőre nem védekezett tovább. Inkább megpróbálta, hogy ő is kacagjon.

Hanem a mikor Kuczora odament hozzá, hogy gratuláljon neki, ráförmedt:

— Téged pedig még ma agyonlölök.

Kuczora eloldalgott. De magában ezt gondolta: A milyen bolond, még megteszi.

És hazasompolygott. A «magnum áldomásra» sem ment el.

A védőnövényt legjobb kalászvetés előtt lekaszálni, mert így még egyszer kihajt s a vele együtt növő füvel és löherével még egy kiadó kaszálást ad.

A következő évben indul rétünk, különösen a belevetett löhere értejes fejlődésnek; később a löhere kivész, de akkorára a füvek értelesen megbokrosodva foglalják el a löhere helyét.

Közleményem elején azért idéztem bőven bellusi Baross Kálmán cikkeit, hogy fejtegetéséből nyilvánvalóvá tegyem a mai rendkívüli időkben, a mikor a háború majdnem lehetetlenné teszi a kivételt és bevételt, mennyire fontos a helyi élelmezés szempontjából az erdei tisztásoknak burgonyával való beültetése, s mennyire meg kell most ragadnunk a kedvező alkalmat, mi lehetőséggé teszi, hogy a hadifogyók munkaerejének felhasználásával, tehát aránylag olcsó munkaerővel tisztásaink megtömődött sovány talaját belterjesen megmunkálhassuk s azok nyomortűsöges gyepszőnyegét üdén fejlődő növényzettel felújíthassuk.

Annál is inkább remélhetünk hadifogykokhoz jutni, mert az ezek között fel-fellépő ragályos betegségek miatt emberek lakta, helységekbe nem szívesen alkalmazták őket, míg az erdőkben, a falvaktól elkülönített helyeken, kisebb veszélyrel lesznek alkalmazhatók.

A hadifogyók alkalmazásának feltételei következők: a hadifogyók kizárólag csak a szerződésileg kikötött mezőgazdasági vagy földmunkák végzésére alkalmazhatók. Helyszínre szállításuk előtt orvosilag megvizsgálatnak és csak teljesen egészséges foglyok rendelkeznek ki a munkához. Az orvosi vizsgálat munkába állításuk első két hetében 5 naponként a munkaadó költségére megismétlődő. A foglyok, valamint az őrzésükre kirendelt őrszemélyzet elhelyezéséről és élelmezéséről a munkaadó saját költségére köteles gondoskodni. A hadügyminiszterium a foglyok élelmezését is pontosan meghatározza. Reggelre fejenként egy tányér rántott levest, ebédre legalább 100 gramm húst és főzeléket, vacsorára pedig ugyancsak főzeléket kapnak, ezenkívül fejenként és étkezéseként legalább 400 gramm kenyér is jár. A hadifogyók részére továbbá naponként 2—3-szor rum nélküli tea is kiszolgáltatandó. Széles italokat adni tilos. A munkaadó köteles továbbá az őrszemélyzet el látásáról a részükre mindenkor megállapított élelmezési költségek ellenében is gondoskodni. A hadifogyók munkájáért a munkaadó minden fogoly részére fejenként és naponként 50 fillért fizet. A munkaadót terheli az őrzésre és felügyeletre kirendelt őrszemélyzet tagjainak és a hadifogyók orvosi, gyógykezeltetési és ápolási költsége is. A hadifogyók munkaideje, a szokásos pihenőket beleértve, 12 óra, a vasárnap pihenő nap. A munkabér szombatban fizetendő. A hadifogyókat rendelkezésre bocsátó katonai parancsnokság és a munkaadó között létrejött szerződés felbontására mindkét részről 8 napi felmondási idő van megállapítva, esetleges viták eldöntése pedig az illető katonai parancsnokság székhelyén illetékes rendes bíróság hatáskörébe tartozik.

Kérelem «Az Erdő» tisztelt olvasóihoz.

(A fehér és sárga fagyöngy előfordulásának megfigyelése tárgyában.)

A müncheni erdészeti kísérleti állomás a fehér fagyöngy (Viscum album L.) monografiáján dolgozik. A magyarországi adatok gyűjtését kísérleti állomásunk vállalta el és azok feldolgozásával alulírottat bízta meg.

Evvél kapcsolatban tisztelettel kérem Az Erdő t. olvasóközönségét, különösen azokat, a kik nem kaptak a hivatalosan szétküldött kérdőívekből, szíveskedjenek a fehér fagyöngy érdekesebb előfordulásairól akár a m. kir. központi erdészeti kísérleti állomást, akár közvetlenül engemet értesíteni.

A kutatás érdekében nagyon fontos kérdés, hogy előfordul-e hazánkban a *fehér fagyöngy* a tölgyön is?

Ilyenmű előfordulásról eddig csak két esetben van tudomásunk, Németországban és Svájcban akadt egy-egy eset.

Délibb országokban állítólag gyakrabban látható ez.

Fontos továbbá annak megállapítása, hogy a *bükkön*, *szilven* és *körösen* előfordul-e a *fehér fagyöngy*, valamint a *cseresznyén* (ez utóbinnál a bejelentések rendszeren a bábaprért tévesztették össze a fagyönggyel), *birsén* és *barackon*.

Fontos még annak vizsgálata is, hogy a *sárga fagyöngy* (fakin, Loranthus europaeus) a *tölgyön* és *szelid gesztenyén* kívül más fafajokon található-e?

Ha a tisztelt olvasók a fenti esetek bármelyikéről tudomást szereznek, szíveskedjenek a kérdéses példányt levágtatni és kísérleti állomásukhoz küldeni, amely kívánságra a beszerzés és szállítás költségeit megtéríti.

A megtámadott ágból oly nagy darabot kell a fagyönggyel együtt levágni, hogy a fajafelismerhető legyen. Vékony hajtás melléklése kívánatos.

Lombosodás előtt könnyen felismerhető a *Viscum* a fán, mert örökzöld, a *Loranthus* és a bábapré nem.

Biztosabb tájékozódás kedvéért ide csatolom a két-féle fagyöngy főbb ismertető jellegait.

Viscum album L. (fehér fagyöngy)	Loranthus europaeus L. (sárga fagyöngy)
<i>Levél</i> örökzöld, nyele egybeolvad a lappal,	összszel lehull, a rövid nyél jól látszik,
<i>ág</i> sárga, sárgászöld, zöld, sima, párszemölcsök nélkül,	veresbarna, világos barna párszemölcsökkel,
<i>galy</i> sárga, sárgászöld, zöld, barnászöld,	barna, sötétbarna, szürkésbarna,
<i>termés</i> fehér, eleinte sárgás, összszel, illetőleg télen érik, egy rövid nyelén rendszeren 3—3 bogó üli, néha csak egy vagy kettő; ilyen hármas csoport gyakran kettő, három vagy négy ül egymás mellett,	kénsárga, nyáron érik, a bogók hosszúka fürtöt képeznek, mely rendszeren 5—7 szemből áll,
<i>gyökér</i> idősebb évyűrűkébe is behatol.	idősebb évyűrűkébe nem hatol be.

Kérésemet Az Erdő tisztelt olvasóközönségének szíves jóindulatába ajánlna, lehető mielőbbi értesítést kér Selmeczbánya, 1915 márczius hó 30.

Roth Gyula
m. kir. főerdőmérnök.

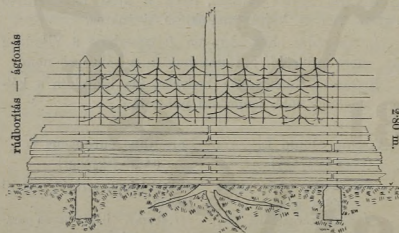
A maluzsinai szarvasbefogó.

A «V.-L.» részére írta: Illés Vidor.

A földművelésügyi minisztérium vadászati osztályának intézkedése folytán az 1913/14. év telén a lipótújvári m. kir. főerdőhivatalhoz tartozó maluzsinai erdőgondnokság kerületében szakoktatás céljaira kijelölt vadászterületen egy olyan berendezésű szarvasbefogó lett építve, melynél a fővad (esetleg vaddisznó vagy őz) a bezáró kaput önmaga hozza működésbe. E különleges berendezés folytán a befogót egy kis nagyítással *önműködő befogónak* is nevezik. A munkálatokat Kelemen Béla m. kir. erdőmérnök, a jelzett időben még maluzsinai erdőgondnok vezette.

A szarvasbefogó a maluzsinai és szvarini erdőgondnokságok határán elvonuló gerinczen, a szarvasok által váltóul használt, fával benőtt nyeregben épült. Udvara fákkal beárnyékolt térségen terül el, hol a szükséges létesítményeket minden feltűnés nélkül lehetett a környezetbe beilleszteni.

Hogy a szarvasok a befogót gyanútlanul megközeleltsék, a befogó kerítésének céljaira elsősorban az álló fák használtattak fel oszlopok gyanánt s csak a hol elkerülhetetlen volt, ott állítottak külön faragott oszlopok, melyek 2-8 m. magasak a föld felett s 1-4 m. magasságig kérgezetlen luczfenyő rudakkal vannak borítva (l. 1. ábra). Ezen magasságon felül 1-4 m. széles-

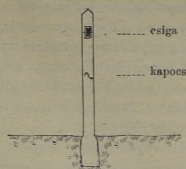

1. ábra. A kerítés. 1 cm. = 1 m.

ségben egymástól 25 cm. távolságra U-alakú szögekkel megerősített horganyzott huzalok között fenyőálgyonás van alkalmazva.

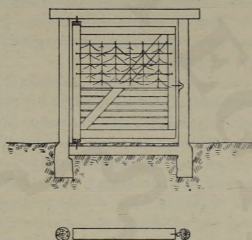
Az udvarba egy függőleges tengelyű, a kerítéssel egyenlő (2-8 m.) magasságú 2-5 m. széles egyszerű favázás csapókapun át lépünk be, mely a kerítés mintájára alul rúdborítással, fent pedig ágfonással van ellátva (l. 2. ábra).

A kapu kitémasztása az udvarban álló oszlop segítségével történik olyképen, hogy az oszlopra erősített

2. ábra. Oszlop a kapu kitémasztásához. 1 cm. = 1 m.

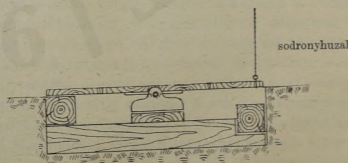
kapocs horgát a kapun alkalmazott szög gyűrűjébe helyezük. A kapocs horgának a gyűrűből való kiemelését a sodronyhuzal közvetíti (l. 3. ábra). Ennek egyik vége a

3. ábra. A kapu. 1 cm. = 1 m.

kapocsához van erősítve s innét, az oszlop felső részében alkalmazott csigán át az etetőnél lévő vízszintes tengelyen mozgó hidlásszerű csapóálláshoz vezet. Ha már most ez állás megbillen, ugyanakkor a megbillenés helyváltozása a huzalt megrántja s ezáltal a kapocs horga a szög gyűrűjéből kiemelődik. Erre aztán a kaputól a kapufélfá mellett a külső oszlop csigájához vezetett sodrony végére erősített kő- vagy vasdarabból álló teher felszabadul, nehéz súlyánál fogva leereszkedik s a kapu becsukódik. A kapufélfá a kapu becsapódásakor keletkező zajnak csökkentése céljából szalmafonattal van bélelve.

Az udvar közepe táján az etető foglal helyet. Ennek legfontosabb része a vízszintes tengelyen mozgó hidlásszerű állás (l. 4. ábra), melyet a vad, ha a vályu mel-

4. ábra. A vízszintes tengelyen mozgó hidlásszerű állás. 5 cm. = 1 m.

letti részére lép, lefelé billent s ez által az álláshoz erősített, csigákon mozgó sodronyhuzalt is megrántja

és a kaput úgy szőlővíván önmaga becsapja. Hogy a befogott szarvas a kerítésnek neki ne rugaszkodhasson s azon át ne ugorhasson, az álló fákat az udvarban meghagytuk.

A menekülni akaró szarvas a kerítés mentén kutaván, eljut a terelőtérhez. Ennek bejáratát egy egyszerű, favázás, alul deszkaborítású s a környezet színének megfelelően durván bemázolt, felül ágfonattal ellátott, sinen és forgókön mozgatható tolokapuval lehet elzárni, mihelyt a szarvas a terelőtérbe bejutott (l. 5. ábra). A terelőtér elején az oldalfalak még magasan vannak felépítve s így felül a tér nincs beborítva, nyitott. Beljebb azonban az oldalfalak fokozatosan alacsonyabbak lesznek s ennél fogva, hogy a szarvas ki ne ugorhasson, az általuk elzárt folyosó felül ritkásan rudakkal van befödve. A terelőtér oldalfalának fokozatos alacsonyodásával a terelőtér alakja is folytonosan szűkülni kezd, vége felé pedig már oly keskeny, hogy abban egy kifejlett szarvas

már nem képes megfordulni. Itt aztán a folyosó mindkét oldalára a földtől 30 cm. magasan, 10 cm. széles, 2 m. hosszú nyílással bir, oly czélből, hogy a szarvast e nyílásokon át dugott rudak segítségével mennél könnyebben terelhesük a következő tolokapu nyílásán át a szorítófülkébe. E fülke egy második tolokapuval két részre van osztva csupán azért, hogy kezdetben a szarvasnak tágabb helye legyen a mozgásra s lehetőleg gyanutlanul menjen előre, a szorítófülke második rekeszébe. A szorítófülkék oldalai sűrűn egymás fölé rakott illetőleg szögözött 10 cm. vastag rudakból vannak felépítve s majdnem tömör falakat alkotnak, melyeken hézag alig van. Ennél fogva, hogy a szarvast az első fülkéből a másodikba s onnan a szállító szekrény elhelyezésére szolgáló kamrába szoríthassuk, a szarvashoz hozzáférhesünk s a bikának agancsait lefűrészelhessük, az oldalfalakat alkotó rudak közül 1-00—1-40 m. magasságban mindkét oldalon 3—3 darabot akként helyezünk el, hogy e rudak csak egy-egy vége van az egyik oszlophoz csuklószerűleg mozgathatóan, de el nem oldozhatóan erősítve, míg másik végük a másik oszlophoz úgy van oda erősítve, hogy az onnan könnyűszerrel felszabadítható. E berendezés mellett e három-három rúd egyike vagy másika, szükség esetén pedig mindhárom oldalt kinyitható s az oldalfalakon ekként nyitott megfelelő nyíláson keresztül a szarvashoz könnyen hozzáférhetünk. A második szorítófülke végén függélyes tolokajtó van alkalmazva, melyet a szarvaszállítószekrény elhelyezésekor felhuzunk és két szöggel rögzítünk.

Végül a szarvaszállítószekrény elhelyezésére szánt kamra következik. Ennek aljára, a szállítószekrény könnyebb kezelése czéljából, két csuszató rudat helyezünk el, végét pedig a szekrény elhelyezése után egy keresztfával zárjuk el, hogy a szarvas, betolása közben, azt fel ne boríthassa.

Mielőtt a befogást megkezdenék, az udvart s az udvar környékét, a kapuhoz vezető utat s a befogó közelében levő vadösvényeket szénával, zabbal, kukoriczával s esetleg egyéb a vad által kedvelt s megszokott takarmánnyal úgy behintjük, hogy e családék révén a vad az udvar etetőjéhez is járuljon, az etető előtt alkalmazott csapóállásra pedig lombot s fenyőtűket s ezekre kevés szénát szórunk, hogy a környezettől el ne üssön s feltűnő ne legyen.

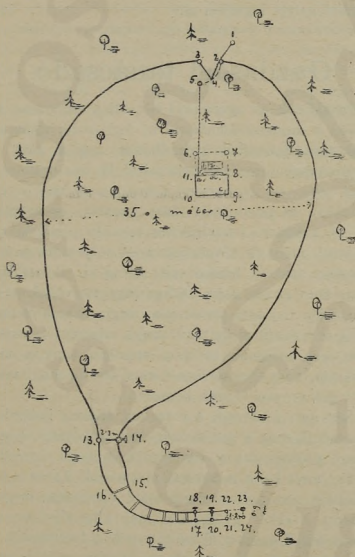
A szarvasbefogó létesítésére fordított költség a következő volt:

2500 drb. faszindely a 7 K	17-50 K
8 drb. 11-89 tm ³ épületi fa a 3-55 K	42-21 e
ács- és kézi napszám és fuvar	1531-35 e
426 kg. horganyzott sodrony a 0-7 K (5 ^{ml} / _m -es)	298-20 e
25 kg. U-alakú szög a 0-4 K	10— e
55 kg. sodronyszeg	22— e
1 köteg sodronyhuzal	40— e
csavarok, pántok, lakat stb.	11-10 e
összesen:	1972-36 K

a szarvasbefogóhoz vezető út létesítésének költsége

531-40 K

összes költség: 2503-76 K

5. ábra. A maluzsinai szarvasbefogó vázlatos alaprajza.
1:50 mm. = 1 m.

1. Oszlop a csapókapu lecsapódásához szükséges súly elhelyezésére.
2. 3. Kapufülkék.
3. 4. Csapókapu félig nyitva.
1. 2. 4. Sodronykötél a kapu lecsapódásához.
5. a) b) Sodronykötél a kapu kinyitásához.
5. Oszlop a kapu kitámasztásához.
21. 22. Függélyes tolokajtó a fülke elzárására.
6. 7. 8. 11. Oldalt nyitott rész.
8. 9. 10. 11. Zárt része c)-nél ajtóval,
- d)-nél vályuval és szénarácscsal.
12. vízszintes tengelyen mozgó állás.
13. 14. és 17. 18. s továbbá 19. 20. tolokapuk.
13. 14. 15. 16. terelőtér felül nyitva.
15. 16. 17. 18. terelőtér felül rudakkal ritkán borítva.
17. 18. 19. 20. és 19. 20. 21. 22. szorítófülke.
21. 22. 23. 24. kamra a szarvaszállítószekrény elhelyezésére.

A szarvasbefogás a múlt év őszén a szarvasoknak a havasokról enyhébb helyekre való levonulásakor vette volna kezdetét; a háborús állapot következtében azonban a befogás megkezdését el kellett halasztani.

Az erdei szalonka vonulásáról.

Nem régeből elhunyt nagy tudósunk: *Herman Ottó* írta a „Természettudományi Közlöny” egyik számában az erdei szalonka vonulásáról a következőket:

Bátran mondhatjuk, hogy nincs olyan madárfajunk, melynek vonulását oly nagyfokú és izgatott érdeklődés kíséri, mint az erdei szalonkát. S mégis, ha azt kérdezzük, hogyan is folyik le az erdei szalonkának tavaszi és őszi vonulása, honnan jönnek, merre mennek: ezekre a kérdésekre bizony még a leginkább hozzátért is csak valószínűséggel tud válaszolni. A pozitív adatok eddigéig oly csekély számúak, hogy egyelőre még nem alkalmasak az erdei szalonka vonulásának tisztázására. A rendelkezésre álló megbízható adatokhoz úgy jutott a tudomány, hogy az erdei szalonka-fiókákat felíratos lábgyűrűkkel jelölték meg.

Eddigélre a következő adatok ismeretesek:

1. A Gacsina vidékén Szentpétersvártól 30 km-nyire déli irányban 1911 július 7-én megjelölt példányok közül egyet elejtettek 1911 december 12-én Délfranciaországban, Cartex D'Armaigne mellett, Toulouse város közelében. Ez telelő példány volt.

2. Az ugyanott 1912 július 21-én megjelöltek közül elejtettek egyet 1912 december havában Visignanóban Istriában. Ez is telelő példány volt.

3. Az ugyanott 1912 július 27-én megjelöltek közül lelőttek egyet 1913 márczius 24-én Landauban, a rajna menti Pfalzban. Ez a példány visszavonulóban került kézre; elindulási helye ismeretes, de korántsem bizonyos, hogy születése helyére igyekezett vissza.

4. Az 1913 június 11-én Milleschauban, Csehország északi részében megjelöltek közül egyet lelőttek 1914 január 18-án Biechianóban, Korzika szigetén. Ez a példány is bizonyára a téli szállásban tartózkodott.

5. Az 1912 november 6-án Helgoland szigetén megjelölt átvonulóban levő felnőtt madarat 1913 augusztus 16-án Jönköpíngben, Svédország déli részében a fészkelő területen lelték.

Habár ezek az adatok a vonulás irányát éppen csak megvilágítják, az a nagy jelentőségük mégis megvan, hogy megmutatják azt az utat, a mely a szalonka vonulásának kiderítésére vezet. Ha csak néhány éven át mindenki, a kinek módjában van, megjelölné a keze ügyébe kerülő szalonka-fiókákat, hamarosan oly sok adathoz jutnánk, melyek az eddig gyűjtött adatokkal egyesítve, teljesen föltárnák az erdei szalonka vonulásának lefolyását. Az eddigi eredmények szerint minden negyedik, ötödik megjelölt erdei szalonka kézre is kerül, nem úgy, mint a fecskék, melyekből 4000-nél több jelölt példány közül eddigéig egyet se lehet az ország határára kívül. Az erdei szalonkát nehezebb megjelölni,

mint a fecskét, de a ki maga is utána járhat, vagy a kinek alkalmas személyezete van, bizonyára módjában lesz néhány példányt megjelölni. Hazánkban sok helyen fészkel az erdei szalonka. Fészkel már Horvátországban és a Dunántúlon is szórányosan, míg a Kárpátok övében mindenütt rendszeres, bár gyéren fészkel. Ha évenként csak 50—100 darabot lehetne nálunk jelölni, akkor már legalább 10—20 olyan példányra számíthatnánk, a mely hozzáértő kezébe kerülve, adatokat szolgáltatna az erdei szalonka vonulásához.

Jelölésre való gyűrűket komoly érdeklődőknek készséggel bocsát rendelkezésére a M. Kir. Ornithológiai Központ (Budapest, II., Debrői-út 1. sz.) azzal a kötelezettséggel, hogy felhasználásukról jelentést adnak, a fennmaradt gyűrűket pedig az intézetnek visszaküldik. Az erdei szalonka vonulásának megismerése érdekében a külföldön is nagyobb tevékenységet fejtenek ki, kivánatos volna tehát, hogy Magyarország, mely a madárvonulás kutatása terén ma vezet, ebben a mozgalomban is méltó helyet foglaljon el.

Gazdasági tanácsadó.

Pusztítsuk az egereket! Olvasóink nagyrésze, különösen a mezőgazdálkodással is foglalkozó, saját szomorú tapasztalataiból győződhetett meg a múlt évi eljárás vagyontrontról pusztításairól. Ha az a milliárdnyi mezei egér, az úgynevezett poczok, mely már az őszi vetésekben is jelentékeny kárt okozott, egészenesen telel ki, a háború borzalmaihoz egy oly országos csapás járul, melynek következményeit súlyos megpróbáltatásokon átmenő hazánk alig bírná ki. Remélhetjük ugyan, hogy az ideai esős, közben fagygyal tállakozó tél, az egereket halomra pusztította, mégis akkora mennyiségből feltétlenül megmarad annyi, amennyi tavasszal gyors szaporodásnak indulva, számban annyira megnövekszik, hogy őszel ismét nem birunk majd vele s ismét érzékenyen fogunk károsodni.

Jablonovszki József, a rovtartani állomás igazgatója, nem szűnik meg a gazdaközönséget serkenteni, hogy a tavaszi poczokirtást a legnagyobb gondnal keresztülvigyék, mert ha a tavasszal megmaradó kevés egereket kiirtottuk, nem kell az őszig majd túlságosan megszorodott s ekkor gyökeresen már alig kiirtható s e mellett óriási károkat okozó tömegekkel bajlódunk.

Nekünk, erdészeknek kétszeres kötelességünk az egereket, először azért, mert magvetéseink és csemetéink elpusztításával nagymérvű károkat okoz, másodsor azért, mert aratás után a poczok a mezőkről nagyrészt az erdőbe vonul, a hol sokkal biztosabb rejtkehelyeket talál, mint a nyílt mezőkön. Ha tehát mi, erdészek kötelességeinket az irtás körül megtesszük, nemcsak magunknak használunk, hanem jelentékenyen megkönnyítjük a mezőgazdák helyzetét, kik a veszedelmet első kézből tőlünk kapják, ha mi hanyagul, tétlennel maradunk.

Jablonovszki szerint az irtásnak legalkalmasabb ideje

akkor jött el, a mikor tavasszal a talaj megszikkadt s azon száraz lábbal járni lehet s tart addig, míg a növényzet annyira megnőtt, hogy az egér tanyáit teljesen betakarja.

A mai rendkívüli viszonyok között, a mikor a korlátolt vasúti forgalom miatt, oly nehéz az egérrítő szerrekhez hozzájutni, a legbiztosabb poczokirtó eljárás: a kiöntés és kiásás. Ez a kezdetleges eljárás most azért is időszerű, mert aszony, leány és a fiatalabb gyermekek is elvégezhetik.

Jablonovszki szerint ez az egyszerű irtás következően történjék: Mindenki gondosan bejárja összes földjét és végigkutatja, hogy van-e rajta poczoktanya (túrás, ide-odavezető egérrítő, egérluk). Ha talál ilyet, megvizsgálja, hogy van-e még lakója? A hol az egér még él, ott útja még friss taposású és a lyuk bejárója előtt gyakran látható frissen kitűrt föld; maga a bejáró tiszta minden gáztló, pókszáltól s benne néha friss, zöld növényi részek láthatók, jeléül annak, hogy ezeket a poczok csak nemrég hurcolta oda. Viszont, ha a lyuk tele van rothadó és régen nem bolygatott törmelékkel, pókhálóval, az előtte való ürülék nem friss, hanem szétázott, akkor ott nincs lakó s a poczok régen elhagyta.

Ha bárhol friss, lakottnak látszó egérlukat találunk, azt betömjük s melléje tűzött bottal vagy kóróval megjelöljük.

Ez a kutatás különösen az erdők lejtős határmezgein végzendő gondosan, mert rendszeren itt talál a poczok télen megfelelő menedékhelyre, a honnan azután tavasszal és nyáron lapos, sík helyekre húzódik.

Ha a poczoklyukakat betömjük és megjelöltük, másnap az irtás következik, a mely abból áll, hogy a tegnapi betömött, de ma már nyitva talált poczoklyukba annyi vizet öntünk, hogy a poczok kijöjjön a lyukából. Kötött, nem szántott vagy ástott talajon 1—2 liter víz elég. A szabaduló egeret vagy agyontörpörjű vagy egy maréknyi csomóba kötött, 8—10 darab erős hajlékony vesszőből álló nyalábbal agyonsujtjuk. A hol kevés a víz és körülményes a megszerzése, ott a nyitott egérlukból a poczokt ásóval, kapával ássuk ki. Ez már lassúbb munka és több óvatosságot kíván, mert vigyázni kell, hogy az ásó ember ne veszítse az egérluk nyomát. Legjobb, ha már az ásás megkezdése előtt egy hajlékony vesszőt dug az egérlukba, a míg az csak belefér s azután a vessző nyomában ás.

Ennyiből áll a legegyszerűbb tavaszi poczokirtás, a melyet mindannyiszor meg kell ismételnünk, a míg lakott poczoklyukra akadunk.

L—l.
(A Kötetelek 1915-iki 8.-száma nyomán.)

A jövedelmező baromfitartás követelményei. A mai háborús viszonyok elképzelhetlenül magas élelmezésként árai mellett rendkívül nagy jelentősége van annak, ha a baromfitenyésztésre még a legszerényebb kisgazdaközönségünk is az eddiginél kiválóbb sültyt fektet. Úgy a baromfi, mint a tojás busás mellékjövedelmet biztosíthatna mindenütt s mégis azt kell tapasztalunk, hogy a mi népünk egyáltalán nem sokat igyekszik lendíteni

azon, hogy tojásból, baromfiból nem csupán a legjobbat, hanem valójában sokat is termeljen, holott éppen a baromfitenyésztés és tojástermelés az a foglalkozási ág, a melyet bármilyen hivatás körében is a legsikeresebb eredményével folytathatnánk.

A különböző gazdasági egyesületek és a földművelési kormány támogatásával eddigelő is sikeresen tudtak a kisgazdák körében, tenyészszárnyasok kiosztásával eredményeket nálunk is több helyen felmutatni; csakhogy az anyag egyrésze hozzá nem értő kezekbe került, másrésze pedig, bár kiváló, de nagyon csekély számú tenyészszárnyast nevelt oly célból, hogy dicséző leveleket vagy díjazást kaphasson azokért. Ez utóbbi, bár figyelemreméltó törekvés helyett, a mai drágaság közepette, a baromfitartó gazda akkor cselekszik leghelyesebben, ha a minél nagyobb tömegű termelésre törekszik. A mai magas baromfi- és tojáсарak mellett, ha talán a takarmány beszerzésével járó kiadások nagyobbak is lennének, a piac részéről sokszorosan visszatérül mindaz, a mit a drágább takarmányért fizetünk kell.

Most a tavasz beálltával a baromfiellátás távolról sem okoz oly nehézségeket, mint télen. Fűveket, magvakat, természetes növényi tápot a baromfi most már bővebben talál a legelőn; a rovarok által nyújtott tápszert is eléggé bőséges s így a baromfiellátásnál a gazdák figyelmé legfeljebb oda irányuljon, hogy a drága szemes eleség pótlásául mit és honnan szerezzen be, hogy az üzemköltségeket túl ne terhelje, e mellett pedig az állomány jóerőben tartását és bőséges szaporulatát biztosíthassa.

A tengerivel és a tengeriszettel a mai takarékos beosztás mellett is úgy állunk, hogy abból jut és marad a baromfiak számára is, a többit pedig pótolnunk kell olyan termékekkel és hulladékokkal, a miknek bővíben vagyunk is lehetünk nem csupán a hol gazdaságkodást folytatunk, hanem ott is, a hol kertészkedünk, vagy csupán háztartást vezetünk.

A megfelelő élelmezésen kívül az eredményes baromfitenyésztésnek több más előfeltétele van, a melyeket ha figyelmen kívül hagyunk, gyarapodást és hasznot nem várhatunk. Így pl., ha állandó jó szaporulat akarunk, úgy csak a három évesnél fiatalabb baromfiakat szabad számításba vennünk. A baromfiolákat s általában azokat a helyeket, a hol a baromfiak állandóan tartózkodnak, messzemenő gondnal kell tisztántartanunk, nehogy a különféle baromfibetegségeket átplántáló élősdiek ott fölléphessenek és elszaporodhassanak. E tekintetben kivált a baromfitetvek gyökeres kiirtása ajánlatos, mert a tetű nem csak betegségeket tenyészt, hanem rendkívül sok gyötrelmet is okoz a baromfinak, úgy hogy a folyton zaklatott szárnyas gyarapodásában is elmarad.

A jövedelmező baromfitenyésztést ingyenes fűzetek terjesztésével nálunk eléggé hathatósan iparkodnak a vidéki gazdasági egyesületek előmozdítani. A gazdasági ismételő iskolák itthon maradt tanerői volnának most leginkább hivatva vasár- és ünnepnapokon a falvak népét kioktatni, hogy mily módon tehetnék jövedel-

mezőbbé baromfityénységüket nagyobb áldozatok nélkül is.

Korai tojás és jó tojók nevelése céljaira legalkalmasabbak a már február—április hónapokban kikelt nemzedékek. Ezekből lesznek utóbb a jó téli tojók is. Szaporítás céljából is legalkalmasabbakul kínálkoznak a jó tojók.

Baromfiállományunknak szemes eleséggel való kizárólagos etetése nem csupán a szemes etetés mai nagy drágasága miatt mellőzendő vagy leszorítandó, hanem tenyésztési érdekekből sem ajánlatos. A túlnyomólag szemes eleséggel etetett baromfiak ugyanis a szaporításra rendelt szerveikben elhájasodnak s így szaporító és tojó képességük csökken.

Szemes eleségtőlül ajánlatos a korpa, a melyből magas ára mellett is némi csekély mennyiség juthat a baromfiak részére oly módon, hogy azt a felpróztott zöld vagy száraz leforrázott here, luczerna, szénamurva közé elegyítjük. Jó pótló anyagot ad a főtt burgonya is, porrá tört és közéje kevert tojáshéjjal.

A baromfiak szokott tartózkodó helyén gyakran megújítandó tiszta homokról, némi mézporrról s állandóan friss, jó ivóvizről is gondoskodni kell. Jó táppótló anyag a fiatal csalán is felaprozva és korpával, tengeridarával vagy tengeriszóttal keverve.

A baromfiakat mindig száraz, napos helyen állítsuk fel, a hol van ugyan árnyék is, de a hol a nedveség, nyirkosság, penész és odahossz fellépése megakadályozható.

Gyulay Károly.

Mészkenlé készítése. A Tasmania (Ausztrália) földművelésügyi miniszteriumának fenhatósága alá tartozó gyümölcsészeti albizottság gondos tanulmányozása útján a mézkenlé töményoldatának előállítására a következő formulát ajánlja: 10 kg. tiszta méz és 20 kg. tiszta kén 100 liter vízre. Érdekes, hogy ugyanezt az arányt javasolta újabban a szicíliai Acireale-ban fennálló zöldség- és gyümölcssterilizációs kísérleti állomás is. Ezt a töményoldatot azután a bizottság javaslata értelmében a gyümölcsfák téli permetezéséhez körülbelül 14 %-os, a nyári permetezéshez 3½ %-os és a zöldségfélék permetezéséhez körülbelül 5 %-os oldatra kell higitani.

(A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet közleményei.)

Különfélék.

Halózás. Neuseei *Hirsch István* m. k. vallás- és közoktatásügyi nyugalmazott miniszteri tanácsos, a közalapítványi erdőbirtokok volt főnöke, az Országos Erdészeti Egyesületi igazgató választmányának tagja stb., életének 73-ik évében Budapesten meghalt.

Nagy Vince miniszteri tanácsos, a m. kir. földművelésügyi miniszteriumban a horvát-szlavonországi kincstári erdők ügyeit intéző ügyosztály vezetője, munkás életének 55-ik, állami szolgálatának 26-ik évében, márczius hó 27-én, hosszas szenvedés után jobblétre szenderült.

Keleti Lajos m. kir. erdőtanácsos, életének 55-ik, állami szolgálatának 33-ik évében, márczius hó 20-án Szászsebesen hirtelen elhunyt.

Toperczer Oszkár m. k. segéderdőmérnök, a cs. és kir. 79. számú gyalogezred tartalékos hadapród őrmestere, a hazának szentelt hasznos munkássága és érette vívott többszörös hősi küzdelmek után az északi harcztéren szerzett betegsége folytán márczius hó 13-án életének 33-ik évében Nyiregyházán meghalt.

Jurán Miksa m. kir. segéderdőmérnök, a maluzsinai m. kir. erdőgondnokság vezetője, a 96. számú gyalogezred tartalékos hadnagya, a 139. veszteségi kimutatás szerint, 1914 november 1. és december 17-ike közti időben az északi harcztéren hősi halált halt.

Kneszevics Lukács nyugalmazott kir. főerdőr Vinkovcén 1915 február hó 26-án életének 77-ik évében rövid, de súlyos szenvedés után elhunyt.

A megboldogult régi határvári családból származott és szeremmegyei Babinagreda községben született. Mint 13 éves fiú a volt bródi határegredet babinagredai századánál katonai írnek lett s mint őrmester ment át a határvári erdőri szolgálathoz s katonai szolgálataival együtt összesen 52½ évet töltött tényleges szolgálatban, mígn 1905. évben mint főerdőr nyugalmába vonult s állandóan Vinkovcén telepedett le.

A megboldogult főerdőr aktív szolgálati ideje alatt tanúsított buzgó és eredményes szolgálatai elismerésül 40 évi szolgálata után az ezüst érdemkereszttel lett kitüntetve.

Török Gábor, Debreczen szab. kir. város erdőmestere, 63 éves korában tüdőgyulladás következtében április hó 10-én meghalt.

* **A hadbavonult kincstári erdőtisztekről.** A hadbavonult kincstári erdőtisztek közül eddigelé kitiüntetést kaptak: *Budisavljevics Tódor* kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy (legfelsőbb dicséző elismerést); *Fail Ernő* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. zászlós (ezüst vitézségiérmét); *Fodor Vince* kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. zászlós (I. oszt. ezüst vitézségiérmét); *Fromm János* m. kir. segéderdőmérnök, m. kir. tart. honvédhadnagy (legfelsőbb dicséző elismerést); *Kovács Fivadar* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy (legfelsőbb dicséző elismerést); *Körös Gyula* m. kir. segéderdőmérnök, m. kir. tart. honvédhadnagy (a III. oszt. hadidiszitményes katonai érdemkeresztet); *Schnolzer Gyula* m. kir. segéderdőmérnök, tart. hadapród tüzemester (II. oszt. ezüst vitézségiérmét); *Szeőts Béla* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. zászlós (I. oszt. ezüst vitézségiérmét); *Toperczer Oszkár* m. kir. segéderdőmérnök, tart. hadapród-őrmester (I. oszt. ezüst vitézségiérmét).

Megsebesültek: *Bravatorics Zoltán* m. kir. segéderdőmérnök, póttart. honvédtizedes; *Fodor Vince* kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. zászlós; *Fromm János* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy;

Jannik István m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy; *Navratil Gyula* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. zászlós; *Onczay László* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy (két ízben); *Papp Gusztáv* m. kir. erdőmérnök, tart. honvédhadnagy; *Pauks Pál* m. kir. erdőmérnökyakornok, tart. vadász-hadnagy; *Schmotzer Gyula* m. kir. segéderdőmérnök, tart. hadapród-tűzmester; *Schwantzer Gusztáv* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédszászlós; *Szeőts Béla* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. zászlós; *Szepesi Artur* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy; *Szilvay József* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy; *Zsurilla Pál* kir. erdőmérnökyakornok, cs. és kir. tart. hadnagy.

Elestek: *Baumgartner Emanuel* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy; *Groszmann Imre* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy; *Bocsor Dezső* m. kir. erdőmérnökyakornok, tart. honvédhadapród-őr-mester; *Lányi Ákos* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy; *Öndrejkovics Tiliusz* m. kir. erdőmérnökyakornok, póttart. tizedes; *Zsuffa Béla* m. kir. segéderdőmérnök, egyéves önkéntes. Ugyancsak meghalt a hareztéren szerzett betegség következtében *Toperczer Oszkár* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadapród-őr-mester.

Hadfogságba jutottak: *Gsernecky Károly* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy (Rasdolnoje); *Kövány György* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy (Omszk); *Jannik István* m. kir. segéderdőmérnök, tart. honvédhadnagy; *Papp András* m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy; *Papp Gusztáv* m. kir. erdőmérnök, tart. honvédhadnagy (Rasdolnoje).

A *Jannik István* elfogatásáról szóló hír még meg erősítésre szorul.

A hadbavonallal érintett erdészeti altisztekre vonatkozólag addig tudomásunkra hozott adatokat lapunk legközelebbi számában fogjuk hozni.

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” közleményei.

Kérem. A Szövetség vezetősége felkéri mindazon t. tagjait, a kik úgy a mult, mint a f. évre már esedékes tagdíjakkal hátralékban vannak, hogy azokat a Szövetség pénztárába befizetni szíveskedjenek.

T. tagjainkat egyuttal értesítjük, hogy a közel jövőben megkezdjük a tagdíjakkal hátralékban levő tagjaink kimutatásának közlését.

Nyugtázás. Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” pénztárába 1915 évi márczius 6-tól április 10-ig tagdíjat fizettek:

1914. évre: Murár Miklós 1 K, Szabó Gyula 1.80 K, Firnстал József, Moha Alajos, Hain Ede, Bobok Mihály, Rostár József, és Pittner György 2—2 K, Dobry József 4 K.

1915. évre: Eberling Gyula, Urithé György, Moha Alajos, Hain Ede, Dankó István, Chovanetz Antal, Medriezky János, Lichner János, Libits László, Stubna János, Simsik János, Angyal Antal, Kocsis Lajos, Garzsis Artur, Szikora Sándor, ifj. Szabadi József, Varga Miklós, Havrán János, Grandtner István, Kovácsik József, Hügevez János, Boballa András, Murgas János, Szurovy Samu, Csunderlik István, Kliment Ede, Kaliszky Gusztáv, Skultety József, Zorvan Pál, Gressó Gyula, Kliment János, Sinesik Mihály, Lőrincz István, Jablonka Géza, Babják János, Horváth István, Benkovits Pál, ifj. Lehoczky Jenő, Babják Vendel, Schwarcz Adolf, Szmda János, Szmda András, Dobál Ferencz, Michelesik János, Demuth József, Hegyi Pál, Svidronyi Rezső, Bobok Mihály, Sovesik János, Waszky György, Sperka József, Havran József, Gasparik Gábor, Rostár József, Krumm Kálmán, Krebecz Ede, Ringer Antal, Szabadi József, Dekker István, Baczusán Mihály, id. Lehoczky Jenő, Fukasz Rezső, Tomajka Mátyás, Riboss György, Kohutyik József, Májer Ede, Bevelaqua Imre, Haluska János, Zahoránszky Ferencz, Schlosser József, Szelezky András, Pollák Mihály, Liesko Simon, Pittner György, Polonyi Antal, Dvoreczky Károly, Kolléga László, Szartorisz Ede, Steller József, Fajlik Lajos, Chmelik András, Kossik János, Fukasz Gyula, Longauer Sándor, Gerlei Géza, Kőfalusi Vilmos, Sucha Sándor, Reimann János, Havran József, Jancsy Győző, Fajlik József, Sucha Béla, Kodinszky Antal, Szuchár József, Spissák Lajos, Schwarcz Gyula, Schrötter Emil, Fukusz János, Gerlei Ferencz, Misztrik István, Stupiczky Lajos, Steller János, Viszkocs József, Herchl István, Garami József, Gazsó János, Nemesok János, Bohun József, Demuth Antal, Herchl János, Stamm György, Longauer Gyula, Divok Rezső, Steller Márk, Száczik Ignác, Kliment István, Pirobis Mihály, Marcsinko András 2—2 K, Murár Miklós 3 K, Gombás József, Novotny Antal, Kabzányi Rezső, Dobry József, Ruissl Nándor, Bozoky István és Hegedüs Antal 4—4 K.

1916. év első félévre: Chovanetz Antal 2 K.

Hivatalos közlemények.

Valamennyi kir. erdőfelügyelőségnek.

(A cserzőanyag-szükséglet biztosítása ügyében.)

Mintogy úgy nemzetgazdasági szempontból, mint a hadvezetőség érdekeire való tekintettel is szükségesnek mutatkozik, hogy az országban, valamint Ausztriának és Németországnak cserzőanyag-szükséglete — a tengerentúli cserzőanyag nagy hiánya dacára is — a lehetőségig biztosítható, felhívom az erdőfelügyelőséget, hogy erre a körülményre s a cserzőanyagoknak ebből folyó kedvező értékesítésére sürgősen hívja fel úgy a magánbirtokosoknak, mint az állami kezelésbe nem vitt köztől forgalmú erdőbirtokosai közül azoknak a figyelmét, kiknek üzemterületük szerint a folyó évre esedékes vágásterületein cserkéreg termelésre alkalmas

tölgy, illetve fenyőfaállomány kerül kihasználásra s egyuttal figyelmeztesse őket, hogy a vonatkozó faurvéreési hirdetményekben a kéregnek erre a célra való használhatóságát külön tüntessék ki, fenyőféléknél pedig a kérget a faanyagot esetleg elkülönítve bocsássák értékesítés alá.

Egyuttal azonban megjegyzem, hogy a kéregnek várható kedvező értékesítését üzemtervtől eltérő fahasználattal indokálva fenyőféléknél egyáltalán nem, tölgyfaállománynál pedig csak akkor tartom elfogadhatónak, ha a kihasználásra kérelmezett faállomány kerge erre a célra tényleg alkalmas; ha az illető erdőbirtok ez idő szerint is sarjerdő üzem módban kezeltek és ha a kihasználás fogantatását erdőgazdasági, illetőleg erdőfelügyeleti szempontok egyébként sem gátolják.

Felhívom tehát az erdőfelügyelőséget, hogy az esetleg beérkező fahasználati kérelmek elbírálásánál a fentieket szigorúan tartsa szem előtt, illetőleg a kérelem teljesítését csak a fenti körülmények fennforgása esetén hozza javaslatba.

Értesitem továbbá az erdőfelügyelőséget, hogy a gazdasági albizottságokat egyidejűleg felhívtam, hogy a beérkező kérelmeket soronkívül vegyék tárgyalás alá s az engedélyt indokolt esetekben a 62,060/904. F. M. sz. körendeletben megszabott korlátok között s az ugyanott szabályozott eljárás betartásával esetleg elnöki uton adja meg.

Budapest, 1915. évi márczius hó 23-án.

A miniszter helyett:

Bartóky
államtitkár.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Ryll Viktor kir. közalap. erdőmérnököt főerdőmérnökké; Zvarik Egyed kir. közalap. segéderdőmérnököt erdőmérnökké; Vajda Gyula és Schenkenleg László kir. közalapítványi erdőmérnökgyakornokokat segéderdőmérnökké kinevezte.

A m. kir. földművelésügyi miniszter Korai Frigyes m. kir. erdőtanácsost hosszú szolgálati ideje alatt tanusított hű és odaadó szolgálatainak elismerése mellett — saját kérelmére — végleges nyugalomba helyezte.

A m. kir. földművelésügyi miniszter Keleti Lajos m. kir. erdőtanácsost, sok éven át teljesített hű szolgálatainak elismerése mellett — saját kérelmére — nyugalomba helyezte.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Schultz Károly m. kir. segéderdőmérnököt Maramarosszigetről a kolozsvári állami erdőhivatal kerületébe, Bánffyhyunadra, az ottani m. kir. járási erdőgondnoksághoz.

A m. kir. földművelésügyi miniszter Fekete Béla m. kir. erdőtanácsost, az állami szolgálatról saját kérelmére felmentette.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Nagy Jenő m. kir. erdőmérnökgyakornokot Kolozsvárról Tekére és besorozta az ottani erdőgondnoksághoz.

A m. kir. földművelésügyi miniszter Wéber Mihály m. kir. főerdőirt kinevezte a beszerzei m. kir. erdőgazgatóságához irodakezelési gyakornokká.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi márczius hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Gallasz András 8.—, Palánkai erdőgond. 3.40, Földmív. min. hd. 20.—.

1 koronát fizettek: Pintér István, Guszich Lajos.

2 koronát fizettek: Illés Ignác, Matyáczkó Dezső, Klagyivik József, Horváth Lőrincz, Brunner János, Bence György, Gergely Lajos, Tibori János.

4 koronát fizettek: Dorozsói erdőgond., Hornik Károly, Bombola Pál, Kiss Dénes, Stiedl András, Teodorovits Ferencz, Bandys Ferencz, Ruz Demeter, Kovács János, Kassa város, Potocsány Béla, Horák József, Volosin József, Illés István, Jelinek Zoltán, Borbás Mihály, Pap Ferencz, Dérföldi hgt. erdőgond., Schmuck Károly.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a cím-szalagon átjavitott lakozim miatt. Ez utón közöljük, hogy ezen átjavitásokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközei a bejelentett címváltozások alapján, a nagyobbarányú címnyomatási költségek megtakarítása czéljából. Kérjük tehát, hogy fölösleges reklamációkkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

P. M. 1. A családi pótlékról szóló 1912. évi XXXV. t. cz. 9. §-a értelmében kaphat felesége és anyosa után családi pótléket abban az esetben, ha velük közös háztartásban él, ha már nem élve különben is három vagy ennél több gyermek után családi pótléket és ha az anyosa saját jövedelemmel nem bír és munka- és keresetképelen. Ez esetben a felesége és anyosa után annyi családi pótléket kaphat, mint egy gyermek után.

2. Az ezüst érdemkeresztet az illető kitüntetett elhalálása után vissza kell küldeni vagy a Felsőg. kabineti irodájának, vagy pedig az elhalálozott főerdőir felettes hivatala után annak a miniszter úrnak, a kinek az útján az illető a kitüntetést kapta. Minden kitüntetett egyén ugyanis, a kitüntetés átvétele alkalmával írásbeli kötelező nyilatkozatot ad arról, hogy elhalálása után hozzátartozói (örökösai) a kitüntetést vissza fogják szolgáltatni. A kitüntetés visszaszolgáltatása után ez az írásbeli nyilatkozatot (Revers), a hozzátartozók meg fogják kapni.

F. J. 1. Állami elemiiskolai tanítóképző-intézetek a következő helyeken vannak: Arad, Baja, Budapest, Csáktornya, Csongó, Déva, Igó, Kiskunfélegyháza, Kolozsvár, Léva, Losoncz, Maramarossziget, Modor, Pápa, Sárospatak, Stubnyafürdő, Székelykeresztúr, Temesvár és Zilah. Az utolsó kivételről, valamennyi internatussal van egybekötve. A felvételre és a tudnivalókra nézve kérjen valamelyik intézettől tájékoztatást.

2. A honvéd katonai intézetekre nézve olvassa el lapunk előbbi (5—6) számában a 47. oldalon Cz. M.-nek adott üzenetünket.

T. M. A városok fejlesztéséről szóló 1912. évi LVIII. t. cz. 19. §-a szerint a rendezett tanácsú városok, a mennyiben ez eddig meg nem történt, kötelesek az 1915. évi január hó 1-ig közigazgatási alkalmazottjaik részére nyugdíjintézetet létesíteni, s a nyugdíjintézet szervezéséről, a nyugdíjalap létesítéséről és kezeléséről, valamint a nyugellátás feltételeiről az állammal, a vármegyei és városi törvényhatóságokkal és a többi rendezett tanácsú városokkal való viszonyosság alapján és az állami nyugdíjtörvény alapelvei szerint szabályrendeletet alkotni. Ennek megtörténte

után a rendezett tanácsú városok nyugdíjviszonyosság szempontjából ugyanazon tekintet alá esnek, mint a törvényhatóságok.

A fentiekből láthatja, hogy abban az esetben, ha Őnt szabad királyi városnál olyan állásra nevezik ki, a mely állás nyugdíjigényével van egybekötve, úgy a viszonyosság alapján csendőrségi nyugdíját be kell szüntetni. Ha azonban a város olyan állásra nevezik ki, a mely állás után nyugdíj nem jár, úgy csendőrségi nyugdíját megtarthatja. Megtartja a csendőrségi nyugdíját akkor is, ha pl. valamely volt úrbéres közbirtokosság szolgálatába lép.

A 10 fillért a lap javára bevételezik.

J. M. Tenyész-házinyulakért forduljon a «Házinyulányesztők Országos Szövetségéhez» — Budapest (Csillaghegy).

Vadász. I. A mezőgazdaságról és mezőrendésről szóló 1894. évi XII. t. c. 95. §. f) pontja szerint kihágást követ el és száz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, a ki idegen területre jogosulatlanul megy, vagy jogtalanul azon átjár és onnét az illető felhívás folytán el nem távozik, vagy a ki tilalmi jelzéssel ellátott idegen területre jogosulatlanul megy, vagy jogtalanul azon átjár, a mennyiben csakmennyi a büntető-törvény 421. §-a értelmében súlyosabb beszámítás alá nem esik.

Mintthogy a kihágási eljárás az említett esetben csak a károsult fél indítványára indítandó meg, emnélfogva ha Őn a város tulajdonját képező kaszáló felügyeletével is meg van bízva, csak akkor tehet kihágás miatt fejelentést, ha a várostól, vagy ha a kaszáló bérbé van adva, a bérlőtől egyszerűsmindekorra oly irányú utasítást kap, hogy a kaszálón átjárni senkinek se szabad. Ez esetben czélszerű volna tilalmi táblákat felállítani. Ha azonban a város, mint a kaszáló tulajdonosa, vagy pedig a kaszáló bérlője megengedi, hogy a kaszálón bárki járjakhasson, úgy ne törődjék Őn se a dologgal. Nehogy azonban e miatt később esetleg kellemetlenség legyen, kérjen irásbeli utasítást arra nézve, hogy idegeneknek megengedhető-e a kaszálón való járás-kelés, vagy sem.

2. A közutakról és vámookról szóló 1890. évi I. t. c. 104. §-a szerint a közutakon és műtárgyakon mindazon cselekmények és mulasztások tiltatnak, a melyek a forgalom biztonságára, az úttestnek és tartozékainak épségére, az útnak stb. fenntartására hátrányosak. Mintthogy pedig az Őn által említett esetben a sétaút mellett megfelelő közlekedési-út áll rendelkezésre, nyilvánvaló, hogy a sétaúton kocsival, vagy egyéb járművel való járás a forgalom biztonságát veszélyezteti és az úttestet rongja. A ki tehát a törvény említett rendelkezése ellen vét, az kihágást követ el. Mintthogy Őn a polgármester úrtól irásbeli utasítást kapott arra nézve, hogy az utaknak — rendeltetésüknek megfelelő — használatát ellenőrizze, emnélfogva az ez ellen vétőket kihágás miatt kell jelentenie. Czélszerű volna azonban a sétaútnak mindkét végén, valamint azokon a helyeken is, a hol a sétaút a kocsisút metszi, figyelmeztető táblákat felállítani s a közönséget figyelmeztetni, hogy a sétaútonk mint nem szabad tenni.

F. erdőmester. Ha az erdőbirtok nem tartozik az erdőtvény 17. §-a alá, akkor a nem szakvizsgázott erdővédek az 1879. évi XXXI. t. c. 38. §-ának harmadik bekezdésében foglaltak alapján hatóságilag felelősek. Ha pedig az erdőbirtok az erdőtvény 17. §-a alá tartozik, akkor a m. kir. földművelésügyi miniszter úr 1906. évi H.535. számú körrendelete alapján eszketők fel. Ebben a körrendeletben a miniszter úr az erdőtvény 17. §-ában megnevezett erdőbirtokosoknak megengedte, hogy erdeik őrzésénél a törvény által követelt teljes minősítéssel s illetve szakvizsgáló bíró erdőőrökön kívül, a mennyiben ezeket az üzemtervezben megállapított létszámban tényleg alkalmazták, a szükségeshez képest ilyen minősítéssel nem bíró egyéneket is tartarhassanak erdőszolgái minőségben. Megengedte továbbá, hogy az ily módon, vagy az erdőrendészeti hatóság erre vonatkozó külön engedély alapján alkalmazott erdőszolgák abban az esetben, ha egyébként az idézett törvényezik 37. §. a) és b) pontjaiban foglalt általános köteleknek megfelelnek s magyar állampolgárok, a törvény 38. §-ában előírt hatósági esküt is letehesék. Megjegyezzük azonban, hogy ez a rendelet, mely annak idején az összes közgazgatási erdőszolgákkal, erdőfelügyelőségekkel és állami

erdőhivatalokkal közöltetett, az előbb említett birtokosokat szakvizsgázott erdőőrök tartásának kötelezettsége alól egyáltalán nem menti fel s hogy erdőőrri minőségben csak szakvizsgázott egyének alkalmazhatók ezután is, míg a szakvizsgáló nem bíró egyének mint erdőszolgák, napibéres vagy póterdőőrök nyerhetnek alkalmazást.

H. J. I. Minden nyugdíjas előzetes havi részletekben kapja a nyugdíját. 2. Hogy az adókon kívül mit vannak még le egyes nyugdíjából, azt mi nem tudhatjuk. Az illetőnek vagy valami visszatéríteli valója, vagy pedig talán le van bíróság tilva nyugdíjának egy része. 3. A nyugdíjasok külön nyugdíjnyújtásoknak kapnak. 4. A véglegesen nyugdíjazott nem kívánhatja nyugdíjazási ügyének revízióját. 5. A hatósági eskübizonyítványt köteles beszállgatni, nehogy visszáolás történjék vele. 6. A kéréstét ügyirat az Őn nyugdíjazásáról szól. 7. A 10 fillért a lap javára bevételeztik.

V. A. Az erdőőrök az erdőtvény 128. §-a értelmében az erdei kihágások, vagy a kihágást elkövetők nyomozásánál mint rendőri közegek járnak el. Ugyanezen törvény 150. §-a jogot ad az erdőőrnek arra, hogy a tetten kapott erdei kihágótól a lopott erdei terméket onnan vegye el, a hova azt elhelyezze. E szerint ha az erdőőr a kihágót tetten érte, s őt egészen a lakásáig, vagy bármily más helyiségig követte, a hol a tettes a lopott holmit elrejtette, jogosítva van az erdőőr azt ott addig keresni, a míg fel nem találja. Ezt az esetet kivéve, hatósági engedély nélkül, az erdőőr házkutatást nem tarthat. A házkutatás elrendelését attól az elsőfokú közigazgatási hatóságtól kell kérni, a mely hatóság a kihágás felett bírskodni illetékes; ha ez a hatóság a házkutatást elrendeli s annak fogatosításával — mint az erdőtvény 128. §-a szerinti rendőri közeget — az erdőőr bizza meg, akkor a házkutatást az erdőőr fogatosíthatja. Hogy pedig a kihágás felett bírskodni és ebből folyólag a házkutatást elrendelni mely közigazgatási hatóság illetékes, ezíránt az erdőtvény 117. és 118. §-ai illetékesek. Megjegyezzük, hogy a házkutatást mindig legalább két megbízható tanú jelenlétében kell fogatosítani és hogy a házkutatás fogatosítása előtt azt elrendelő határozat annak, a ki ellen a házkutatás elrendeltetett, vagy esetleg megbízottjának kihirdetendő, továbbá, hogy a házkutatásról jegyzőkönyvet kell felvenni és a jelenlétalkal aláírni. Ha a főszoigabíró a házkutatás fogatosításával a községi bíró bizza meg, úgy ez köteles a házkutatást fogatosítani. Ha pedig a községi bíró rendeli el a házkutatást s ő maga azon nem akar részt venni, úgy irásbeli felhatalmazást kell tőle kérni arra, hogy az erdőőr, mint az erdőtvény 128. §-a szerinti rendőri közeg a házkutatást megtarthatassa. Ha a bíró ezt vonakodik megtenni, úgy a főszoigabírónál kell a bíró ellen panaszt emelni, vagy pedig a főszoigabírótól kell kérni a házkutatás elrendelését.

J.-né. Szívesen közölnék, de nem a mi lapunkba való.

K. I. I. Hirdetését háromszor díjmentesen hozzuk. 2. Elő fizetése márczius végével lejárván, szíveskedjék azt mielőbb megújítani.

N. K. I. Előfizetése a kiadott 8 koronával 1916 év végéig rendezve van. 2. Ha azt hiszi, hogy a hadiségely kiosztása körül visszáolás történik, emeljen panaszt a jegyző úrnál, vagy a főszoigabíró úrnál, mert ők vannak hivatva megállapítani, hogy kinek jár hadiségely. 3. A kiosztott hadiségelyeket az államnak senki se fizeti vissza.

J. A. I. Ha biztosan tudja, hogy fia hadifogságba került, akkor annak holléte felől kérjen «A Hadifogyoktat Gyámoltató és Tudósító Hivatal»-tól (Budapest, IX., Üllői-út 1. szám) felvilágosítást. Ha azonban nem biztos, hogy fia hadifogságba jutott, akkor a Vöröskereszt-Egylet tudakozó irodájától (Budapest, IV., Váci-utca 38. szám) kérjen válaszos levelező lapon felvilágosítást. Minden postahivatalnál kap külön erre a célra szolgáló válaszos levelező-lapot. 2. Sorsjegyeit még nem húzták ki.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

42 éves, róm. kath., nős, egy gyermekes, szakiskolát végzett, szakvizsgázott erdőőr, ki úgy az erdészet, mint a vadászat terén jártassággal bír és jó bizonyítványokkal rendelkezik, azonnali belépésre állást keres. Címe: Holler Ferencz erdővéd, Dees (Tolna m.) (6.)

44 éves, szakvizsgázott erdőőr, április elsejére, lehetőleg uradalomba, állást keres. Szakmájában minden téren elsődörű szakor. Címe: Illés Ignác, Tállya (Zemplén megye). (7.)

25 éves, róm. kath., nőten, szakiskolát végzett, szakvizsgázott, hadmentes erdőőr, ki úgy az erdészet, mint a vadászat terén jártassággal bír és a mesterséges fácszántenyésztést is érti, azonnali belépésre megfelelő állást keres. Címe a szerkesztőségénel megtudható. (8.)

Negy középkolát és szakiskolát végzett, szakvizsgázott, 21 éves egyén, megfelelő állást keres. Címe a szerkesztőségénel megtudható. (9.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1-20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (I.XXIV.16.)

Díjnak állandó és azonnali alkalmazást nyer a miskolci kir. erdőfelügyelőségénel. Jó írású, nyugdíjazott erdőáltiszt előnyben részesül. Bővebb felvilágosítást ad Miskolcon Zachár István főerdőtanácsos. (2.)

2378/1915. I. B—1. F. M. sz.

Termelt fenyőhaszonfa és tutajfa eladás. A lipitújvári m. kir. főerdőhivatal maluzsinai, likavai, oszadai, vichodnai és szvarini erdőgondnokságaiban a kinstár által kitermelt és rakodókra kiszállított mintegy 2400 drb. fenyővezöröd és 48300 tm³ lucz- és jegenyefenyő épület- és műszerfa 24 különböző csoportban, valamint a feketevági és teplicskai erdőgondnokságokban kitermelt és 1915. évi folyamán Liptóújvárra letutajozandó mintegy 10000 m³ lucz- és jegenyefenyőhaszonfa 1000 (Egyezer) m³-es részletekben Liptóújvárott 1915. évi április hó 27-én zárt írásbeli ajánlatok útján megtartandó nyilvános versenytárgyaláson a fog adatni.

A zárt írásbeli ajánlatok legkésőbb 1915. évi április hó 26. napján délután 5 (öt) óráig nyújthatók be a lipitújvári m. kir. főerdőhivatalnál, a hol azok április hó 27-én délelőtt 10 órakor nyilvánosan fel fognak bontatni.

A részletes csoportosítására, valamint a kikiáltási árakra vonatkozó bővebb felvilágosítást a lipitújvári m. kir. főerdőhivatal ad, a hol az árverési és szerződési feltételek, valamint ajánlati űrlapok és borítékok is megtekinthetők és beszerezhetők.

Budapest, 1915. évi márczius hóban.

M. kir. Földmívelésügyi Miniszter.

(3.)

Budapest, 1915. Franklin-Társulat nyomdája.

24122/1915. I. B—1. F. M. sz.

Fenyőtutajfa eladás. (1000 és 500 m³-es részletekben). A máramarosszigeti m. kir. erdőigazgatóság és a bustyaházai m. kir. erdőhivatal erdőgondnokságaiól az 1915. évben részben letutajozott, részben letutajozandó mintegy 147000 tömör m³ lucz- és jegenyefenyő haszonfa Máramarosszigeten az erdőigazgatóság hivatalos helyiségében zárt írásbeli ajánlatok útján eladásra kerül és pedig:

a) az 1913. évi termelésű 64000 m³ faanyag 1915. évi április hó 27. (huszonhetedik) napján délelőtt 10 órakor;
b) az 1914. évi termelésű 83000 m³ faanyag 1915. évi május hó 10. (tizedik) napján délelőtt 10 órakor.

Az ajánlatokat az árverést megelőző napon délután négy óráig kell az alulírott erdőigazgatóság, illetve a bustyaházai erdőhivatalnál benyújtani. Az ajánlatok az erdőigazgatóságnál a fentebb megjelölt napon délelőtt 10 órakor nyilvánosan felbontatnak.

A csoportok beosztását és kikiáltási árait feltüntető kimitatások, valamint a részletes versenytárgyalási feltételek, ajánlati űrlapok és borítékok a nevezett erdőigazgatóság, illetve erdőhivatalnál beszerezhetők s ugyanezek az illető kerületbeli erdő- és faraktárgondnokságoknál, továbbá Tiszaujak, Beregszász, Vásárosnamény, Tokaj, Tiszalucz, Tiszafüred, Tiszalök, Fegyvernek, Poroszló, Törökszentmiklós, Szolnok, Tiszaföldvár, Csongrád, Szentés, Hódmező-Vásárhely, Szeged, Makó, Törökkanizsa, Magyarakanizsa, Zenta, Óbecse, Törökbecse, Titel és Zimony városok, illetve községek előjáróságainál is megtekinthetők.

Budapest, 1915. évi márczius hó.

(4.)

M. kir. Földmívelésügyi Miniszter.

22983/1915. I. B—1. sz.

Bükkfa eladás tővön. A begalankási m. kir. erdőgondnokság 178-30. hold kiterjedésű vágás-területén összesen 36634 űrm³-re becsült tűzifa, zárt írásbeli ajánlatok mellett nyilvános versenytárgyaláson eladatik.

A zárt írásbeli ajánlatok 1915. évi május hó 4-én d. u. 2 óráig nyújthatók be a lugosi m. kir. erdőigazgatósághoz, a hol is azok a következő napon délelőtt 9 órakor nyilvánosan fognak felbontatni.

A részletes becslés adatai, árverési és szerződési feltételek, valamint ajánlati űrlap és boríték a lugosi m. kir. erdőigazgatóságnál szerezhetők be.

Budapest, 1915. évi márczius hónapban.

(5.)

M. kir. Földmívelésügyi Miniszter.

1853/1915. sz.

Tölgy-épület- és műfa-eladás. A máramarosszigeti m. kir. erdőigazgatóság kerületéhez tartozó felső-rónai és u. n. Kálvária rakodókon készlethez tölgy-épület és műfa, zárt írásbeli versenytárgyalás útján fog eladatni.

Az ajánlatok f. év május hó 5-én d. u. 5 óráig nyújthatók be az alulírott m. kir. erdőigazgatóságnál, a hol azok május hó 6-án délelőtt 9 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Az ajánlatok az egyes rakodókon lévő csoportokra és azok részleteire is megtehetők. Az ezekre vonatkozó méretezési és értékkimutatás, továbbá a versenytárgyalási, egyttal szerződési feltételek, ajánlati űrlap és boríték az erdőigazgatóságnál díjmentesen megszerezhetők.

(6.)

M. kir. Erdőigazgatóság.

Előfizetési ár:

Egész évre — 4 K.
Fél évre — 2 K.
Negyed évre — 1 K.
Egyes szám — 20 f.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasábos garmondas-
dás milliméter soronkint
10 fillérral, táblázatos és
garmond betűnél kisebb
betűfaj szerés másfélsze-
res egységárral számítta-
tik. — Az egész oldal négy
hasáb széles.

Előfizetőknak az állásko-
rosolat és kínálat rovata
rövid közlésekre díjtala-
nul áll rendelkezésére.

Szerkesztő:

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címén Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklamációk is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adtnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség egyvedyenként utalványoz.
A lap után nével származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt előtér alap javára fordít-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

A hadbavonult kincstári erdészeti altisztekről.

A fapiacz helyzete. (F. L.)

A napraforgófélék mint állattápszer. (Gyulay Károly.)

Gazdasági tanácsadó: A méhek szerepe a gyümölcsvirág meg-
termékenyítésénél. — A csementgyárárból elszálló por hatása
a gyümölcsfák terméskötésére. — A fák gutaütéséről és okai-
ról.

Külföldiek: Halálózás. — Levél a Kárpátokból. — A hód
utolsó menhelye. — Farkasok elterjedtsége. (L.—L.) — Chile
erdei. (L.—L.)

Hivatalos közlemények: A felekesített erdőtisztek és erdőőrök adó-
mentes szolgálati fegyverei tárgyában. — Vasúti pályatájrési
igazolványok kiállítása tárgyában.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői füzetek.

Tárca. Nemezis. (M. Hrabovszky Julia.)

A hadbavonult kincstári erdészeti altisztekről.

Daczára annak, hogy az államerdészeti alkalmazot-
tak a népfelkelői szolgálat alól fel vannak mentve,
mégis 383 kincstári erdészeti altiszt vonult be hadi
szolgálatra. A bevonult kincstári erdészeti altisztek kö-
zül eddigi adataink szerint

a) *külföldre kaptak:*

Iffy Kérei János napibéres erdőőr Gyalu (Kolozs-
vár), tartalékos szakaszvezető II. oszt. ezüst vitézségi
érmét; — *Csellár Sándor* m. kir. erdőőr Maluzsina
(Liptóújvár), tűzér szakaszvezető II. oszt. ezüst vitéz-
ségi érmét; — *Lehoczky Márton* napibéres Fenyőháza
(Liptóújvár), honvéd szakaszvezető, szakaszával 2 orosz
tisztelet és 42 katonát foglyul ejtett, a miért 35 korona
jutalomban részesült; ezenkívül állítólag az arany vitéz-
ségi éremmel is ki lett tüntetve; — *Miku Döme* m. kir.
segéderdőőr Marosborsa (Lippa), tartalékos őrmester előbb
ezüst, majd állítólag arany vitézségi érmét kapott; —
Matonicski István kir. erdőőr (Zagreb), vadász szakasz-
vezető, II. oszt. ezüst vitézségi érmét kapott;

b) *megsebesültek:*

Rostár József m. kir. erdőlegény Zólyomlipcse (Besz-
tercebánya), póttartalékos; — *Jáczy Lajos* mozdony-
vezető Feketebalog (Besztercebánya), póttartalékos köz-
legény; — *Aczberger Ferencz* m. kir. erdőőr (Mára-
marossziget), póttartalékos őrzető; — *Stark Tamás*
m. kir. erdőlegény (Máramarossziget), tartalékos szakasz-
vezető; — *Borosnyai Sándor* m. kir. erdőőr Aranyosfő
(Kolozsvár), szakaszvezető; — *Kolta Miklós* m. kir.
erdőr Iszticsó (Kolozsvár), póttartalékos közlegény; —
Makay Elek m. kir. erdőlegény (Kolozsvár), tartalékos
szakaszvezető; — *Stark Sándor* m. kir. erdőlegény
Vidra (Kolozsvár), huszár közlegény; — *Kirschmájér*
István m. kir. segéderdőőr Topánfalva (Kolozsvár), tar-
talékos szakaszvezető; — *ijf. Kérei János* napibéres
erdőr Gyalu (Kolozsvár), tartalékos szakaszvezető; —
Papp Demeter napibéres erdőőr Jósikafalva (Kolozsvár),
tartalékos szakaszvezető; — *Máris Péter* napibéres pót-
erdőr Jósikafalva (Kolozsvár), tartalékos honvéd; —
Morár János m. kir. erdőszolga Sárkány (Kolozsvár),

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése tár-
gyában.

Értesítjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy

«Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a há-
borús viszonyok következtében nehézségbe
ütközvén, lapunk további intézkedésig min-
den hó 15-én kettős füzetekben fog meg-
jelenni.

A szerkesztőség.

tartalékos közlegény; — *Lázár Sámuel* napibéres erdőszolga Dés (Kolozsvár), tartalékos közlegény; — *Dobra Antal* napibéres erdőszolga Aranyosfő (Kolozsvár), tartalékos közlegénynek jobb kezének mutatójúját ellőtték; — *Jónás István* m. kir. segéderdőőr Fogaras (Kolozsvár), póttartalékos; — *Palkony János* napibéres erdőőr (Lugos), tartalékos káplár, lábán lövéstől könnyebben megsebesült, jobb karján pedig szuronyszúrást kapott, felgyógyulva ismét a harctérre került, a hol újból megsebesült; — *Tomasevits Vladimír* m. kir. erdőőr (Lugos), tartalékos honvéd tizedes; — *Takár Ádám* m. kir. erdőőr (Lugos), tartalékos szakaszvezető; — *Dehelyán József* napibéres erdőőr (Lugos), közlegény; — *Murár Miklós* m. kir. erdőőr (Lugos), póttartalékos közlegény; — *Barasics István* m. kir. erdőőr (Lugos), közlegény; — *Galántai Ferencz* m. kir. erdőőr (Lugos), tartalékos vadász szakaszvezető; — *Garai Ferencz* m. kir. erdőőr (Lugos), honvéd-huszár, lova ellenséges gépfegyver golyótól találva összeesett, minek következtében lováról leessve, több helyen megsérült, de egy hét múlva meggyógyult s ismét a harctérre került; — *Balkay József* m. kir. erdőlegény Teplieska (Liptóújvár), tartalékos tizedes; — *Toma Győző* m. kir. erdőőr Vichodna (Liptóújvár), tartalékos szakaszvezető; — *Schmidt Fülöp József* m. kir. erdőlegény Maluzsina (Liptóújvár), tartalékos szakaszvezető két ízben megsebesült, de sebeiből kigyógyulva, harmadszor is a harctérre került; — *Krno Dániel* m. kir. erdőlegény Fenyőháza (Liptóújvár), póttartalékos; — *Mészáros Lázár* m. kir. erdőőr (Lippa), tartalékos tizedes; — *Szif Ferencz* m. kir. erdőőr Csála (Lippa), tartalékos szakaszvezető; — *Kozsán József* m. kir. erdőőr Marosborsa (Lippa), tartalékos tizedes; — *Trombitás András* m. kir. segéderdőőr Dorgos (Lippa), honvéd tizedes; — *Drázsa Miksa* m. kir. erdőlegény (Lippa), gyalogos; — *Kupareszku Miklós* m. kir. segéderdőőr Máriaradna (Lippa), hon-

véd; — *Petőfi Géza* m. kir. erdőlegény Marosnagyvölgy (Lippa), tartalékos honvéd szakaszvezető; — *Kornysztján Károly* m. kir. erdőlegény (Nagybánya), tart. ezimz. szakaszvezető; — *Győry Sándor* m. kir. erdőlegény (Nagybánya), tart. szakaszvezető; — *Blumenstein György* m. kir. erdőlegény (Nagybánya), póttartalékos gyalogos, lába az uzsoki harcoknál lefagyott; — *Kiss Sándor* m. kir. erdőőr (Ungvár), vadász közlegény; — *Leck István* m. kir. erdőlegény (Ungvár), közlegény; — *Rónai Árpád* napibéres erdőőr (Ungvár), gyalogos közlegény, de sebesüléséből kigyógyulva ismét a harctérre van; — *Leck György* napibéres erdőőr (Ungvár), tart. szakaszvezető; — *Miller András* napibéres erdőőr (Ungvár), tart. tizedes; — *Grünberger Herman* napibéres erdőőr (Ungvár), gyalogos közlegény; — *Irsch Ferencz* erdőkerülő (Ungvár), honvéd tizedes; — *Wiener János* erdőkerülő (Ungvár), honvéd közlegény; — *Schmuck János* m. kir. erdőlegény Nagymaros (Gödöllő), tartalékos közhonvéd; — *Farkas József* m. kir. erdőlegény Gödöllő, tart. honvéd szakaszvezető; — *Tálas Ferencz* m. kir. erdőlegény Nagymaros (Gödöllő), tartalékos alvadász; — *Maszlaji Géza* m. kir. segéderdőőr Galgamácsa (Gödöllő), tartalékos tizedes; — *Vizner Lajos* m. kir. segéderdőőr Babat (Gödöllő), tartalékos szakaszvezető a szerb harctéren egy roham alkalmával egy általa nem látott mélységbe zuhant, s bal térdét összezúzta és lába erősen megrándult; — *Katók István* napibéres erdőőr Galgamácsa (Gödöllő), tart. vadász közlegény; — *Papp György* napibéres m. kir. segéderdőőr Diósgyőr (Tótsóvár), tart. tizedes; — *Takács Lajos* m. kir. erdőőr Diósgyőr (Tótsóvár), tartalékos tizedes; — *Borbély Andor* m. kir. segéderdőőr Diósgyőr (Tótsóvár), tartalékos tizedes, 1914 október 18-án nyolcz helyen súlyosan megsebesült, úgy, hogy bal karjára teljesen béna lett; — *Jedinák Gyula* m. kir. erdőőr Parasznya (Tótsóvár), tartalékos szakaszvezető; — *Puska Pál* m.

TÁRCZA.

Nemezis.

Irta: M. Hrabovszky Júlia.

Végre!... A felesége beleegyezett: holnap el lesznek választva törvényesen, véglegesen és ő szabad lesz! Verseghy Ákos megkönnyebbülten, boldogan és diadalmasan is sóhajtott fel. A kiéheztetés módszere tehát, mint a megostromolt városoknál, az asszonynál is használt. Mert ugyan mit is remélhetett még Ella? A hozományát elvesztett. Nincs az a furfangos ügyvéd, a ki be tudná bizonyítani, hogy Ella kétszáz ezer koronája nem a bőzrén uszított el, de Verseghy Ákos nevén biztonságban kamatozik egy külföldi bankban. Ella, ha tovább is macskakodik és nem egyezik a válásba, éhen hal, mert ő, a férj, csak azon feltétellel volt hajlandó tisztességes évjáradékot adni a feleségének, ha elválnak.

Lehet ugyan, hogy az a bolond asszony később

lett volna éhen halni, csak hogy megboszulja magát a férjén és az ne vehesse el azt, a kit imád, a saját életénél is jobban szeret... de szerencsésen kőzbejött Keresztes... Keresztes, a hű barát, a ki — ez csak most sül ki — azért volt éveken át hűséges házibarádjuk, mert titokban Ellát szerette. Összeillenek... mind a kettő ideálista, félbolond. Ella ugyan sohasem szerette Keresztest szerelemmel, sőt majdnem fizikai ellenszenvet érzett iránta... Keresztes nem is Adonisz ám, a ki a nőket vonzani tudná, de «szép lelke» van, mint Ella annak idejében mondani szokta volt, és mivel a vagonya is nagyon szűk, Ella szemet huny egyéb hátrányai fölött és a felesége lesz.

Tehát még sem a kiéheztetés győzött... Ella beleegyezik a válásba, lemond a követeléseiről, hogy a gazdag Keresztes felesége lehessen.

Igy tehát minden rendbe jön, Ella ismét gazdag lesz és a hozományát Ilus számára fog kamatozni.

Verseghy Ákos e pillanatban semmi lelkiufordulást nem érzett, a miért meglapta, ilyen kényszerhelyetbe

kir. erdőlegény Diósgyőr (Tótsóvár), tartalékos szakaszvezető; — *Lénárt János* napidíjas Óviz (Tótsóvár), pót-tartalékos közhonvéd; — *Turek József* m. kir. erdőőr (Tótsóvár), tartalékos szakaszvezető, két ízben súlyosan megbesült, de felépült; — *Kéry Sándor* m. kir. erdőlegény (Bustyaháza), honvéd tizedes; — *Szophó Ferencz* m. kir. fámester (Bustyaháza), tartalékos őrmester; — *Nyáray Lajos* m. kir. erdőőr (Apatin), tartalékos őrszvető, szivétől két centiméternyire két golyó van a testében; — *Dvoracek Géza* m. kir. erdőőr (Apatin), tart. szakaszvezető, két fegyvergolyótól; — *Faur Traján* m. kir. erdőőr Ausel (Szászsebes), tartalékos honvéd tizedes; — *Holebauer József* m. kir. segéd-erdőőr Kirpa (Szászsebes), tartalékos tizedes, srpnell légnyomástól a gyomor táján; — *Beu Sándor* m. kir. erdőőr Bulzsd (Szászsebes), tartalékos szakaszvezető; — *ifj. Csokerlia György* m. kir. erdőlegény (Orsova), pót-tartalékos, srpnelltől balkeze fején és vállán, jobb lábára pedig meghült; — *Nyess János* napibéres erdőőr (Orsova), tüzér ágyúvezető, de seibeől kigyógyulva, újra a harcztérre került; — *Gajenszki János* napidíjas (Orsova), honvéd közlegény, jobb lábszára golyóvést kapott; — *Sweccz Illés* m. kir. erdőőr (Orsova), honvéd közkatona; — *Rosecz Vazul* napibéres erdőőr (Orsova), tartalékos szakaszvezető, 1914 december 10-én bal csipőjébe puskalövet kapott; — *Gineszku Mojsze* napibéres (Orsova), tart. tizedes; — *Szadován János* napibéres (Orsova) honvéd tizedes; — *Batina Milos* kir. erdőőr (Zagreb), tart. szakaszvezető; — *Boreovic Mojsija* napibéres erdőőr (Zagreb), tartalékos tizedes; — *Babics Vincze* napibéres erdőőr (Zagreb), honvéd tizedes, jobb szemét srpnell-szilánktól elvesztette; — *Brnica János* napibéres erdőőr (Zagreb), honvéd őrszvető, karján és lábán, de kigyógyulva újból visszatért a harcztérre; — *Gregurek Máttyás* napibéres erdőőr (Zagreb), tartalékos tizedes, jobb lábán könnyebb sebet kapott; —

Matonicsi István kir. erdőőr (Zagreb), vadász szakaszvezető, haslóvést kapott; — *Majczan Károly* napibéres erdőőr (Zagreb), szakaszvezető, súlyos gyomorlövet kapott s megsebesülve hadifogságba került; — *Radoszevic Mile* kir. erdőőr (Zagreb), közlegény, bal kezén könnyebben; — *Radovanovic Péter* kir. erdőőr (Zagreb), tartalékos tizedes, két ízben; — *Starcevic Venczel* napibéres erdőőr (Zagreb), tartalékos szakaszvezető; — *Sesics Miklós* kir. erdőőr (Zagreb), tartalékos szakaszvezető; — *Tomacz Boszo* napibéres erdőőr (Zagreb), tizedes; — *Abrámovic Márton* napibéres póterdőőr (Vinkovci), tart. honvéd szakaszvezető; — *Dobranics Pál* kir. erdőőr (Vinkovci), honvéd póttartalékos, két ízben; — *Filipovic Ádám* napibéres póterdőőr (Vinkovci), honvéd tizedes, három ízben sebesült meg; két ízben sebeit maga kötözte be és távolította el a sebből a srpnell szilánkokat, míg harmad ízben jobb keze mutatójára úgy megsérült, hogy ujjának felét le kellett vágni; — *Laudelics János* napibéres póterdőőr (Vinkovci), közhonvéd.

e) hősi halált haltak:

Höher György m. kir. erdőőr Felsőszarvas (Besztercebánya), címzetes őrmester, a harcztéren szerzett betegsége következtében 1914 október 5-én a krakkói katonai kórházban; — *Edelhauser Vilmos* m. kir. erdőőr Topánfalva (Kolozsvár), póttartalékos, 1914 okt. 21-én ellenséges golyótól találva; — *Kropacek János* m. kir. erdőlegény (Liptóújvár), tartalékos szakaszvezető az 1914 november 7-én megjelent vesztéséglajstrom szerint elesett. A megboldogult a Bécsújhelyen évenként tartatni szokott altisztí díjlövő versenyen első díjat nyert. — *Pogács Ferencz* m. kir. erdőőr Valkó (Gödöllő), tartalékos szakaszvezető, a 61. számú vesztéséglajstrom szerint elesett, halála azonban hivatalos formában még nem nyert megerősítést. — *Pintér Sándor* m. kir. erdőőr Visegrád (Gödöllő), tartalékos alvadász, a vesztéséglajstrom és egy szemtanu értesítése szerint 1914 szept.

hozta ezt a szegény asszonyt, a kinek a birhatóságát (illetve a hozományáért) egykoron annyira versengett. Nem gondolt Ella gyámjára, a ki vak bizalommal viseltetett iránta, és azzal a boldogító tudattal halt meg, hogy egyetlen nővere áróját jó kezekre bízta. Mert a szegény öreg úr abban a hitben élt, hogy Ella nagyon boldogan él a férjével.

Ella mesterileg tudta leplezni a boldogtalanságát. Kifelé boldog, csillogó, zajos életet éltek... Ákos akarta... a felületes ismerősköz nem gyanították, mit takar a sok dárídó, szórakozás... Csak néhány jóbarát, bizalmas barát, a beavatottak szánták Ellát, a miért a férje olyan kémlethenül csapódar. Mert Ákos minden szép nőt megkívánt: a felesége szobalányát, szakácsnőjét, barátait egyaránt.

Mindez azonban nem volt veszélyes, futó szeszély, brutális vágyak kielégítése volt csupán, a mihez a szívének nem sok, vagy semmi köze, de aztán jött Ilus... és Ella boldogsága végleg romba dőlt. Jött Ilus, az édes, az aranyos, a kis falusi ártatlanság, nagy, túlsá-

gosan nagy ibolyakék szemével, gyermekien lágy, élvezeg piros ajkával, tejfehér arcával, macskaszerű mozdulataival. Ilus, a ki mintegy hipnózisban meresztette elbűvölő szeméit a szép pesti férfira, gyermekes kacérsággal folyton mintegy odakínálta magát a lobbanékony vérű Ákosnak, és aztán mindig a gyök ügyességével siklott ki ostromai elől. Flirtjök négy hétig tartott egy magyarországi fürdőben, mialatt Ella egyetlen gyermekével a Keleti-tenger partján üdült.

Ez a négy hét azonban elég volt, hogy Ákosnak elvegye az eszét. Örülten beleszeretett abba a szép, fehér kis cizciába, a ki egyre hozzá dörgölődött, aztán karmolt... ha Ákos nem birt már magával. Ez a leány lett Ákos végzete. Talán elfelejté Ilust, ha az lenn marad, eltemetve vidéki városkájában, de Ilus a télen feljött farsangolni egy nagynéjéhez és kis vidéki szépségből egyszerre felkapott bálkirálynő lett. És a minő arányban nőtt Ilus udvarlóinak a száma, növekedett Ákos szenvedélye is. Birnia kellett az a leányt minden áron... És lassanként kieszelte azt a pokoli tervet,

8—10-ike között a Lembergél folyt ütközet alkalmával golyó által homlokon találva, hősi halált halt. — *Turmann Vilmos* m. kir. segéderdőr Szomolnokhuta (Tótsóvár), honvéd számvívó altiszt, az északi harcztéren Ivangoródnál 1914 október 23-án elesett. — *Nejeszku József* napibéres erdőőr (Orsova), beosztva a határrendőrséghez, állítólag a múlt év őszén Eperjesen kolerában meghalt; ez a hír még megerősítésre szorul. — *Mecianin Mile* kir. erdőőr (Zagreb), tart. tizedes, az északi harcztéren; — *Sesics Miklós* kir. erdőőr (Zagreb), tart. szakaszvezető, megebesülve a fumei katonai kórházba került, a hol 1915 március hó 12-én meghalt. — *Abramovics Márton* napibéres póterdőr (Vinkovci), tartalékos honvéd szakaszvezető, az északi harcztéren golyóval találva hősi halált halt.

d) hadifogságba kerültek:

Szuhár József m. kir. erdőőr (Besztercebánya), tart. szakaszvezető Tara (Szibéria). — *Stark Tamás* m. kir. erdőlegény (Máramarossziget), tart. szakaszvezető egy napi orosz hadifogság után kiszabadítottatott. — *Jakab Jakab* m. kir. segéderdőr Mocsár (Kolozsvár), tart. szakaszvezető orosz hadifogságba Ufiába került. — *Jónás István* m. kir. segéderdőr Fogaras (Kolozsvár), póttartalékos, 1914 nov. 22-én sebesülten orosz fogságba került s Irkuck környékén Zairantzij-Gowduk helységben (Szibéria) tartózkodik. — *Mojszeszku Illés* napibéres erdőőr (Lugos), közlegény. — *Jenye Péter* m. kir. erdőőr Dorgos (Lippa), honvéd póttartalékos, hadnagyának — Jenye feleségéhez írt értesítése szerint — 1914 szeptember elején orosz hadifogságba esett. — *Csizmás Vazul* m. kir. erdőlegény Máriaárna (Lippa), pótt. vadász szerb hadifogságban van Obredovaszteleczben. *Habina József* m. kir. erdőlegény (Nagybánya), pótt. gyalogos, orosz hadifogságban Novonikolajesztkben van. — *Pfau Jenő* m. kir. erdőlegény (Ungvár), tart.

tizedes mint szerb hadifogoly Nisbe került, honnan a rályai ezementgyárba vitték. — *Sztán András* m. kir. segéderdőr (Ungvár), tizedes, orosz hadifogságban Szibériában van. — *Grünberger Herman* napibéres erdőőr (Ungvár), gyalogos közlegény megebesülve orosz fogságba esett, a honnan azonban három nap mulva szerencsésen megszabadult. — *Wiener János* erdőkerülő (Ungvár), gyalogos közlegény megebesülve orosz hadifogságba Tambor városba került. — *Bujtás József* m. kir. segéderdőr Babat (Gödöllő), tart. honvédőrzető, saját értesítése szerint Ischimben (Szibéria) orosz hadifogolyként őriztetik. — *Jedinák János* m. kir. erdőőr Diósgyőr (Tótsóvár), honvédőrmester, saját értesítése szerint 1914 nov. 18-án orosz hadifogságba került. — *Puska Pál* m. kir. erdőlegény Diósgyőr (Tótsóvár), tart. szakaszvezető 1915 február havában orosz hadifogságba jutott. — *Paumer Béla* m. kir. erdőőr Delnekakasfalva (Tótsóvár), póttart. gyalogos, századosának értesítése szerint, orosz hadifogságba esett. — *Bohuniczky Kálmán* m. kir. segéderdőr (Tótsóvár), tart. őrmester, hír szerint szerb hadifogságba került. — *Fenyüs István* m. kir. erdőlegény (Tótsóvár), tart. szakaszvezető, hallo-más szerint orosz hadifogságba került. — *Koszanovics Milankó* napibéres erdőőr (Zagreb), tart. tizedes Kükönikben van mint orosz hadifogoly. — *Mamula Radivoj* napibéres erdőőr (Zagreb), tart. szakaszvezető szerb hadifogságban Nisben van. — *Majczan Károly* napibéres erdőőr (Zagreb), tart. szakaszvezető súlyos gyomorlővéssel szerb hadifogságba került s jelenleg Skopljén van. — *Galogazsa Illés* kir. erdőőr (Zagreb), vadász tizedes Ashabadtban van mint orosz hadifogoly. — *Jugovics Péter* kir. erdőőr (Zagreb), honvéd népfelkelő orosz hadifogságba került. — *Martinovics Boldizsár* napibéres póterdőr (Vinkovci), honvéd póttart. szerb hadifogságban Üszkűbben van.

miként szabadulhat meg a feleségétől és tarthatja meg a hozományát is.

Nem volt könnyű dolog; lassú aknamunkát kellett folytatnia, hogy a robbanás kellő időben megszabadjtsa őt Ellától és kárt ne tegyen saját becses személyében. Eddig sikerült, minden sikerült neki... biztosságban a dús hozomány, Ilus megígérte, hogy a felesége lesz, ha Ellától elvált... és ma... ma délután három órakor Ella aláírja az okmányt, a miben lemond minden anyagi követeléséről férjével szemben, beleegyezik a válásba, annak fejében, hogy egyetlen gyermekét, édes kis fiát, a ki nevelőintézetben lesz, két hónapon át minden évben magánál tarthassa.

Ez a pont nagyon bántotta Ákost, mert a fiát ő is nagyon szerette és magánál szerette volna tartani egészen, de Ella e tekintetben hajthatatlan volt: a hozományát átengedte, a fiát nem. Feltette őt a könnyelmű apa befolyásától, neveljék őt idegenek és két hónapon át az évben dédelgesse őt az anyai szeretet. Ákosnak engednie kellett. De mit nem tett volna meg Ilus birhatásáért! Nagy vágyakozása sok szenvedést okozott neki

és ezt fokozta még a féltékenység. Ilus körül volt rajongva és ő nem lehetett nyilvánosan a kövlegénye.

Különösen egy fiatalemberre volt féltékeny, a kis fekete Ivánicsra, a kit a fiúk röviden «rác» nébobs-nak neveztek. A kis rác nagyon kitartóan forgolódott Ilus körül és Ákos úgy látta, Ilus nagnénje jó szemmel nézi a dúsgazdag fiút.

Ilus ellenben, ha Ákos titkos találkozásai alatt — sőtét elhagyottot külvárosi utczában, a hol egymásba karolva, egymáshoz simulva sétáltak — Ivánicsra féltékenykedett, megvetően biggyesztette fel az ajkát és biztosította Ákóst, eszében sincs az a «fekete bogár».

Ákos ilyenkor kissé megnyugodott és szívesen elszorította magához Ilus karját, és a kis cizca, körültekintve, nincs-e járó-kelő a közelükben, fölemelte sűrű fátyolát és csokra nyújtotta pizsi édes ajkát! Micsoda csökök voltak ezek! Forró, megörjítően édes csökök, melyekre a visszaemlékezés is már édes volt és értő adott Ákosnak a további küzdelemre.

De most vége a küzdelemnek...

De a minő örömtől repeső szívvel sietett délután

e) megbetegedtek:

Iffj. Szabadi József m. kir. erdőőr Besztercebányán, tart. szakaszvezető; — Orosz György m. kir. erdőlegény (Máramarossziget), cs. és kir. tart. tizedes; — Tamás Lajos m. kir. erdőőr (Máramarossziget), tart. őrzetető; — Horváth Nándor m. kir. erdőőr Abrudfalván (Kolozsvár), népfelkelő szakaszvezető; — Dobos János m. kir. erdőlegény (Kolozsvár), tart. közlegény (vérhas); — Árvám Miklós napibéres erdőszolga Vidra (Kolozsvár), népfelkelő; — Lázár Flore napibéres erdőszolga Biharodbrod (Kolozsvár), közlegény; — Stanilla Zenovie napibéres (Lugos), honv. őrzetető; — Mihajlovits Miklós m. kir. segéderdőőr (Lugos), tart. tűzértizedes; — Garai István m. kir. erdőőr (Lugos), közlegény; — Lerner Ernő m. kir. erdőőr Feketevág (Liptóújvár), tart. közlegény; — Nics János m. kir. erdőőr Feketevág (Liptóújvár), tart. szakaszvezető; — Zahoranszky József m. kir. famester (Lippa), szakaszvezető; — Dururgy József m. kir. erdőőr Tótvár (Lippa), tart. honvéd gyalogos; — Dábu Miklós m. kir. erdőőr Máriaaradna (Lippa), népfelkelő szekerész-szakaszvezető; — Luka Péter m. kir. erdőlegény (Lippa), tűzér tizedes; — Babó József m. kir. erdőőr (Nagybánya), póttart. közlegény; — Matyeka István m. kir. erdőőr (Ungvár), tart. szakaszvezető vérhast kapott, de felgyógyult s ismét az északi harcztéren van; — Gebrián György m. kir. erdőlegény (Ungvár); — Fenyvesi János m. kir. erdőőr Visegrád (Gödöllő), népfelkelő tizedes; — Bertók Lajos m. kir. erdőőr Budapest (Gödöllő), tart. számvivő őrmester tüdőgyulladászt kapott s állapotja javulóban van; — Király Sándor m. kir. erdőőr Valkó (Gödöllő), tart. erdőző meghülestől kifolyólag gyomorjába esett s Ő Felsége költségén a gödöllői királyi kastélyban fenn tartott üdülőtelepen gyógykezelettet; — Ondrik Mihály napibéres erdőőr Galgamácsa (Gödöllő), pótt. őrzetető; —

Szabó József napibéres erdőőr Babat (Gödöllő), tart. közlegény; — Munteán Miklós m. kir. segéderdőőr Diósgyőr (Tótsóvár), ujoncz; — Pintylli László m. kir. erdőőr Szomolnokhuta (Tótsóvár), póttartalakos, vérhasba esett, de meggyógyult; — Szilarcsik Antal napibéres erdőlegény Lukó (Tótsóvár), tart. szakaszvezető; — Kaschiár Emil m. kir. erdőlegény Lukó (Tótsóvár), póttart. gyalogos; — Lajzi János m. kir. erdőőr Mocsolyástelep (Tótsóvár), tart. szakaszvezető; — Hegybeli Ferencz m. kir. erdőlegény (Apatin), czimzetes szakaszvezető; — Süle Ernő m. kir. erdőőr (Apatin), honvéd póttart., typhusba esett; — Szöllősy József m. kir. erdőőr Bisztrán (Szászsebes), póttart. közlegény; — Szimedra Péter napibéres (Szászsebes), népfelkelő tizedes; — Részegh József napibéres (Szászsebes), tart. közlegény; — Svecz Illés m. kir. erdőőr (Orsova), honvéd közlegény; — Dragilla József m. kir. erdőőr (Orsova), tart. vadász közlegény; — Vukelics Milán napibéres erdőőr (Zagreb), tart. tizedes; — Csanádi Tamás napibéres erdőőr (Zagreb), honv. szakaszvezető; — Gregurek Mátyas napibéres erdőőr (Zagreb), tart. tizedes; — Polics János kir. erdőőr (Zagreb), tart. tizedes; — Fischer Adolf napibéres póterdőőr (Vinkovci), népfelkelő szakaszvezető; — Grebenz Gyula napibéres póterdőőr (Vinkovci), póttart. őrzetető tifuszban és kolerában; — Petrovics Lukács kir. erdőőr (Vinkovci), tart. szakaszvezető kolerát kapott; — Radjenovics Koszta kir. erdőőr (Vinkovci), tartalékos tizedes; — Vuruna István kir. erdőőr (Vinkovci), tart. szakaszvezető; — Vukovác Ferencz kir. erdőőr (Vinkovci), tart. honv. szakaszvezető; — Zyalics Milán napibéres póterdőőr (Vinkovci), tart. ulanus szakaszvezető.

f) elléptetésben részesültek:

Sucha Sándor m. királyi erdőőr Forgácsfalva (Besztercebánya), tartalékos szakaszvezető a harcztéren ör-

három órákor Ellához, hogy nála a kölcsönös megállapodás szerint az okmányokat kieseréllék, olyan deprimálva jött le tőle, bár zsebében volt a beces okmány, a boldogsághoz vezetők!

Azt várta, egy megtört, esetleg siró asszonyt fog találni (mert hiszen tudta, mennyire szerette őt Ella egykoron!), a ki csak a kényszerűségnek engedve mond le minden további igényeiről. De Ella hideg, merev volt, mint egy kőszobor. Egy arcizma sem rándult, mikor a lemondó okmányt aláírta, lemondva «homáryának megtérítéséről a jövőben, azon esetre is, ha férje olyan helyzetbe jutna, hogy visszatérhetné neki, a mit az ő hibájából elvesztett». És minő gúnyosan mosolygott, mialatt e pontot Keresztes, az ügyvédje, felolvasta.

— Úgy bántak velem, mint egy tolvajjal, — gondolta Ákos bosszusan, mialatt lefelé haladt a lépcsőn. — Keresztes úgy tett, mintha nem látná a feléje nyújtott kezem. Ezt még visszafizetem neki... később! A nyomorultak! — sziszegte a fogai között. — Eh, de mit törődöm velük! — és Ákos a ház előtt várakozó auto-

taxiba felugorva, harsányan odamondta a soffőrnek Ilusék lakczimét.

A szive erősen vert, mikor Iluséknál becsengett. Micsoda öröm lesz az, ha Ilus megtudja, hogy ő szabad!

A szobalány azonban kissé nyugat volt és furcsán mosolygott, mikor Ákos ama kérdésére, idehaza vannak-e ő nagyságáék, azt felelte:

— Csak a nagyságos asszony van idehaza.

Ezek a szavak hideg zuhanyként érintették Ákos szívet.

— Hol van Ilus? — kérdezte Versegly, alig hogy a szalonba lépett, a kissé feszesen, nagyon komolyan eléje lépő nagyzénitől.

— Elutazott, — felelte a néni, lehetőleg nyugodt hangon.

— Elutazott? A tudtom nélkül? — pattant fel Ákos haragosan. — Hová? Kivel?

A nagyzéni előbb egyet nyelt, aztán hidegen nézve Verseglyre, elszántan felelte:

— Olaszországba! A férjével!

— A férjével? — tagolta Ákos a meglepetéstől dadogva. — Ilus férjhez ment? Kihez?

mesterré; — *Kiss Sándor* m. királyi erdőőr Sárkány (Kolozsvár), póttartalékos közlegény őrzetövé; — *Kremm Ferencz* m. királyi erdőőr Iszticsó (Kolozsvár), póttartalékos közlegény őrzetövé; — *Szép Károly* napibéres erdőőr Laposnya (Kolozsvár), póttartalékos közlegény őrzetövé; — *Bokor Illés* napibéres erdőőr Iszticsó (Kolozsvár), tartalékos tűzér irányzóvá; — *Papp Demeter* napibéres erdőőr Jósikafalva (Kolozsvár), tart. szakaszvezető őrmesterré; — *Mihályfi Jenő* m. kir. erdőőr (Lugos), tart. szakaszvezető őrmesterré; — *Matuska József* m. kir. erdőőr (Lugos), tart. huszár szakaszvezető őrmesterré; — *Luscsek Antal* m. kir. segéderdőőr Feketevág (Liptóújvár), közhonvéd tizedessé; — *Szj Ferencz* m. kir. erdőőr Csála (Lippa), tart. tizedes szakaszvezetővé; — *Mihu Dóme* m. kir. segéderdőőr Marosborsa (Lippa), tart. szakaszvezető őrmesterré; — *Luks Péter* m. kir. erdőlegény (Lippa), póttart. tűzér tizedessé; — *Müller András* napibéres erdőőr (Ungvár), gyalogos közlegény tizedessé; — *Fenyvesi János* m. kir. erdőőr Visegrád (Gödöllő), népfelkelő közlegény tizedessé; — *Kiss József* m. kir. segéderdőőr Budakeszi (Gödöllő), póttart. közlegény őrzetövé; — *Onórik Mihály* kiséítő erdőőr Galgamácsa (Gödöllő), póttart. közlegény őrzetövé; — *Puska Pál* m. kir. erdőlegény Diósgyőr (Tótsóvár), tart. tizedes szakaszvezetővé; — *Baumann István* m. kir. segéderdőőr Delnekakasfalva (Tótsóvár), tart. közlegény tizedessé; — *Bombola Mihály* m. kir. erdőőr (Szászsebes), tart. tizedes szakaszvezetővé; — *Ilk Adolf* m. kir. erdőlegény Szedistye (Szászsebes), póttart. közlegény tizedessé; — *Gevessku Péter* m. kir. erdőőr (Orsova), tart. vartüzérmester főtüzér-mesterré; — *Almásai József* m. kir. erdőlegény (Orsova), honv. szakaszvezető ezimzetes őrmesterré, majd később valóságos számvivő őrmesterré; — *Keleua Bozso* napibéres erdőőr (Zagreb), tart. honvéd szakaszvezető őrmes-

terré; — *Brkics Pál* kir. erdőőr (Vinkovci), tart. szakaszvezető őrmesterré.

g) *eltűntek:*

Szöke János m. kir. erdőőr Oszada (Liptóújvár), tart. tizedes 1914 augusztusában több véres ütköztében részt vett s azóta a harcztérről eltűnt. Igen valószínű, hogy orosz fogságba került. — *Szikela Mihály* m. kir. segéderdőőr Szada (Liptóújvár), póttartalékos állítólag hősi halált halt; ezt bizonyítaná az a körülmény, hogy pénz-tárczája kézbesítés végett a szolgabírói hivatalhoz érkezett. Felesége azonban nem ismeri el a tárczát férjének s így a halált illető hír még nem hiteles. — *Karapa József* m. kir. segéderdőőr (Ungvár), közlegény a tomaszovi ütközet után eltűnt. — *Szalai János* m. kir. erdőlegény Visegrád (Gödöllő), póttartalékos közhonvéd. — *Roska János* napibéres útkapár (Szászsebes), gyalogos népfelkelő. — *Crnojukics Jevrem* napibéres póterdőőr (Vinkovci), tart. szakaszvezető. — *Purics Márk* kir. erdőőr (Vinkovci), honvéd tizedes.

Az eddigi adatok erdőhivatali kerületek szerint összegezve, a következő eredményeket adják:

Hivatali kerület	A hadbavonultak száma	A hadbavonultak közül						
		külföldet kapott	megbecsült	hősi halált halt	hadifogságba került	megbecsült	előléptetésben részesült	eltűnt
Besztercebánya	29	—	2	1	1	1	1	—
Máramarosziget	10	—	2	—	1	2	—	—
Kolozsvár	39	1	12	1	2	4	5	—
Lugos	26	—	8	—	1	3	2	—
Liptóújvár	22	2	4	1	—	2	1	2
Lippa	28	1	7	—	2	4	3	—
Nagybánya	16	—	3	—	1	1	—	—

A néni újra nyelt egyet és tompa hangon felelt: — Ivánics Tódorhoz.

— Ez az ön műve! — kiáltott fel Ákos ámulatátból felocsudva, felig magánkívül a haragtól és fölemelőköllel egy lépést tett a ház úrnője felé.

— Ön családik, — felelte a háziasszony hidegvérrel, — ezt a házasságot Ilus apja akarta.

— Ilus engem szeretett, — kiáltotta Ákos hevesen, — mi kifogása volt az apjának ellenem?

A néni újra nyelt egyet és így szólt:

— Először is nem óhajtotta leányát egy elvált emberhez adni, aztán nem látott semmi garanciát leánya jövőjét illetőleg; az ön vagyoni helyzete...

— Ügyvédi irodám fényesen jövedelmez! — vágott közbe Ákos.

— De nincs vagyona, — felelte a néni kérlelhetetlenül, — azonfelül nagyon rövid idő alatt elbörzészte feleségének a tekintélyes hozományát.

— Nem igaz! — pattantotta ki Ákos önkéntlenül.

— Nem igaz? — mondta a nagynéni, a szókat meg-

nyujtva és fakó szemének tekintete éles tőrként furdott Ákos szemébe.

Verseghy elhallgatott; majdnem elszolta magát. Mit is vesztegeti itt hiábavalón a szót ezzel, a háriával. A játzmát elvesztette, és egészen kétségtelenül éppen azzal az ügyesen kiesztelt húzással, a mivel Ella vagyónát Ilus számára megszerezte.

Ilussal elhitették, hogy ő szegény és a nagyravagyó, fényűzésre áhítozó leány, lemondva szerelméről, a gazdag Ivánicsot választotta és megesküdött vele titokban, hogy Ákos a házasságot meg ne akadályozhassa. Ilus másé lett... nincs itt mit keresnie több... ne lássa ez a gonosz szegény, minő kin marcangolja a szívet!

Köszönt és ment. Fölemelt fövel, összeszorított ajakkal, büszkén, hidegen. De mikor becsapódott mögötte az autó ajtaja, behuzódott a kocsi sarkába és lehunyta a szemeit, hangtalanul sirt és a lelkében valami egyre azt ismételte:

— Hiába loptál! Hiába lettél beestelen! Hiába mondtál le a fiadról! Hiába volt minden!

Hivatali kerület	A hadbavonultak száma	A hadbavonultak közül						
		külföldet kapott	megsebesült	hósi halált halt	hadifogságba került	megbetegedett	elfogatás-ben részesült	eltűnt
Ungvár	27	—	8	—	4	2	1	1
Gödöllő	25	—	6	2	1	5	3	1
Tótsóvár	24	—	7	1	5	5	2	—
Bustyaháza	17	—	2	—	—	—	—	—
Zsarnóca	5	—	—	—	—	—	—	—
Apatin	5	—	2	—	—	2	—	—
Szászsebes	22	—	3	—	—	3	2	1
Orsova	26	—	7	1	—	2	2	—
Zagreb	39	1	12	2	5	4	1	—
Vinkovci	22	—	4	1	1	7	1	2
Sušak	1	—	—	—	—	—	—	—
összesen :	383	5	89	10	24	47	24	7
% :		1·3	23·3	2·6	6·3	12·3	6·3	1·8

Mint az adatokból látjuk, a hadbavonultaknak csaknem a negyedrésze megsebesült, de örömmel állapíthatjuk meg, hogy a sebesülések túlnyomó részben könnyebb természetűek. Elég nagy a megbetegedettek száma is, viszont azonban a halálozási percent örendentes csekély lesz abban az esetben is, ha az eltűnteket is mind halálozónak számítjuk, bár az eltűntek közt bizonyára vannak olyanok is, a kik hadifogságba kerültek s még eddig nem adhattak hírt magukról.

A fapiacz helyzete.

A fakereskedelem helyzetét ismertető utolsó jelentésünk óta a fakereskedelem terén mélyreható változások következtek be.

A már három éve tartó pangás a termelők rakhelyein levő árukészleteket annyira megnövesztette, hogy a háború kitörésekor óriási készletek álltak a hadvezetőség rendelkezésére. Ámde kezdetben csak jelentéktelen megrendelések jutottak a faszakmának, a mely a fűrésztelepek üzemét a háború kitörésekor vagy teljesen beállította, vagy pedig lényegesen korlátozta. A múlt év szeptemberében úgy a hadvezetőség, mint a hatóságok is megtették az előkészületeket nagyszabású barakk-táborok létesítésére, melyek a hadifoglók, elelmi- és lőszerraktárak, betegek befogadására szolgálnak. A barakképítkezések céljaira az alacsonyabbrendű áru szolgál, melyből akkor nagy készletekkel rendelkezünk.

A barakképítkezések kezdetben jövedelmező munkához juttatták a fatermelőket és vállalkozókat, a míg később a faárak felemelése és az ajánlati áraknak a heves verseny folytán bekövetkezett eszkenése a barakképítkezések jövedelmezőségét jelentékenyen megesappantotta. Hogy e célra mily rengeteg mennyiségű fára volt és van szükség, az a következőkből tűnik ki. Egy 100 ember befogadására alkalmas barakkhoz mintegy 15 m³ fa szükséges. Ha az osztrák-magyar monarchiában levő hadifoglók számát 300.000-re vesszük, akkor a fogolybaraktáborokhoz ca 45.000 m³ fára volt szük-

ség. A különböző hatóságok, valamint a hadvezetőség által az ország határszéli vidékein létesített kórház- és megfigyelő táborok építéséhez, valamint egyéb hadi építkezésekhez szintén mintegy 55.000 m³ fát dolgoztak fel úgy, hogy a háborúval kapcsolatos építkezések hozzávetőlegesen 100.000 m³ fát fogyasztottak. Ehhez járul még a háború egyéb, szintén igen jelentékeny faszükséglete. A lőszér és elelmicikkék szállítása kisebb ládákban történik, mely célra a hadvezetőség és a hadsereg részére szállító vállalatok százezerszámra használtak fel látát, a mely szintén az alacsonyabbrendű áruból készül. Hadiszekerekhez, sátrakhoz, ásó- és baltanyelek céljaira, valamint még sok más célra jelentékeny mennyiségű fára volt szükség, mely szükséglet még a háború befejezésével sem ér véget, miután akkor a háború folytán elpusztult anyagok pótlásáról kell gondoskodni.

A megcsappant termelés mellett tehát a termelők igen jelentékeny hadiszükséglettel álltak szemben. Az éveket át eladhatlan áruból keresett cikkek lett, melyért a vállalkozók a szó szoros értelmében versenyeztek. Ez a körülmény arra bírta a fatermelők nagy részét, hogy az üzemet, a mennyire az lehetséges, ismét megkezdjék.

E szándék végrehajtása azonban nagy akadályokba ütközött. A mozgósítás folytán a munkáshiány, az igaz-vo állatok hiánya, valamint a munkások élelmezésével járó nehézségek sok bajt okoztak. Azonkívül a fűrészüzemhez szükséges cikkek, műszaki anyagok ára kétszerezésre, sőt háromszorosára emelkedett, a mi az üzemet jelentékenyen drágította. A rendelkezésre álló munkások és fuvarosok is jelentékenyen nagyobb bért követeltek, úgy hogy a fatermelők kénytelenek voltak az árakat felemelni. Tekintettel arra, hogy a magánfogyasztás úgyszólván teljesen szűntelt, a detailfakereskedelem rossz szemmel nézte a fatermelők kartelljeinek áremelését, mert azt nem bírja teljes egészében a vevőkre áthárítani s így az ő keresete esorbul. A kartell azonban nem elégedett meg az árak ezen felemelésével, hanem április 16-án új árjegyzéket léptetett életbe, mely horribilis árvaival feltűnést keltett. Ezen árjegyzés szerint egy köblös félhüvelykes osztályozatlan lucfenyő 4·40 K-ba kerül, vagyis egy köbméter 136 koronánál is többbe. Oly magas ár ez, melyet pár évvel ezelőtt még el sem tudtunk volna képzelni. Kétségtelen azonban, hogy ez az árjegyzés csak a háború tartama alatt lesz fentartható, mert ily árak mellett nemcsak szomszédságunkból, hanem még Amerikából és Ausztráliából is érdemes volna fát Magyarországra hozni.

A felsőmagyarországi termelők szintén emelték az árakat, egyelőre egy ízben és kisebb mértékben, mint az erdélyi fenyőfakartell. Ennek oka az, hogy felsőmagyarországi áruból túlnyomó részben csak épületanyag készül és egyelőre nem lehet tudni, hogy az építkezés a háború után miként fog alakulni. Tekintettel a jó terméskilátásokra és arra a körülményre, hogy az oroszok által Galicziában és határmenti falvainkban elpusztított házak és épületek helyreállításánál elsősorban a felsőmagyarországi fa fog alkalmaztatni, e téren is csak jót remélhetünk.

A fát feldolgozó iparnak az épület- és butorasztalosságnak helyzete a kereslet hiányában igen kedvezőtlen. Csak a hadimegrendeléseket teljesítő czegeknek van munkájuk.

Keményfában az üzleti helyzet határozottan rossz. Szükséglet csak kőris-, szil- és diófában van, de e téren is már megcsappant a kereslet. Miután a városokban nincs építkezés, nem fogy a kemény faanyag és a parketta; talpát a vasutak nem rendelnek, mert még az évenkénti talpfacserélési munkákat sem végéztetik, viszont igaz, hogy a termelés is alaposan megcsappant.

A tűzifapiacozn eddig még nem létezett árak vannak érvényben. A rendszer szükségleten kívül a tűzifatermelésnek még a nagy hadiszükségletet is kell fedeznie és így — a munkás és igahány folytán is — tűzifában csak kis készletek állnak rendelkezésre és az új termelés is jóval kisebb lesz a normálisnál. A mai tűzifaár mintegy 270 K 10.000 kg-ként, budapesti paritásban.

Faszén is keresett czikk, melynek ára 720—730 K körül van, minőség szerint, waggononként, Budapestre szállítva.

Kéreg iránt a külföldi cserzőanyagok behozatalának lehetetlensége miatt óriási kereslet mutatkozik és ezen eddig elhanyagolt czikk új életre ébredt. A nagy kereslet folytán a földművelésügyi miniszterium az erdőhivatalokat a kéregtermelés fokozására utasította, a mi máris eredményezte, hogy a piacra nagyobb mennyiségű árú jut.

A most erélyi árára érvényben levő faárak a következők:

osztályozott luczfanyó	pengahulló luczfanyó	II. oszt. luczfanyó	III. oszt. luczfanyó	vízönti osztályozatlan jegyenyő-fenyő	magyar oszt. jegyenyő	III. oszt. jegyenyő	IV. oszt. árú
440	360	340	280	330	270	230	210
420	340	320	260	310	250	214	194
400	320	300	240	290	230	200	180
420	340	320	260	290	230	200	180
Keskeny anyag:							
$\frac{3}{4}$ " 3"	—	—	160	—	160	160	150
4"	270	220	200	170	—	170	160
5"	300	250	220	180	—	180	170
$\frac{3}{4}$ " 4"	350	290	270	220	—	200	180
5"	350	290	270	220	—	200	180
6"	350	290	270	220	—	200	180
$\frac{3}{4}$ " 4"	340	280	260	210	—	190	170
5"	350	290	270	210	—	190	170
6"	350	290	270	210	—	190	170
7"	350	290	270	210	—	190	170
$\frac{5}{8}$ " 4"	—	—	220	—	190	170	170
5"	370	310	290	220	—	190	170
6"	370	310	290	220	—	190	170
7"	370	310	290	220	—	100	170

Gyalulásért 20 fillér köblábanként.

Zárleéz:

12'—6 m.-ig 50/50—100/100 mm.-ig 180 f.
felül 190 «
21'—8 m.-ig 50/50—100/100 mm.-ig 190 «
felül 200 «

II. osztályú 20 fillérral olecsóbb.

Lécz:

12'—6 m. $\frac{3}{4}$ " $\frac{3}{4}$ " $\frac{1}{4}$ " $\frac{5}{8}$ " $\frac{3}{4}$ " 170 f.

Rövid anyag:

$\frac{3}{4}$ " vastag
3—7' 3—5" 150 f. 3—5' 6—12" 180 f.
8—11' 3—5" 160 « 6—8' 6—12" 200 «
9—11' 6—12" 230 «
 $\frac{3}{4}$ " vastag
3—7' 4—6" 150 f. 3—5' 7—12" 160 f.
8—11' 4—6" 150 « 6—8' 7—12" 180 «
9—11' 7—12" 200 «
 $\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{4}$ " vastag
3—7' 4—7" 150 f. 3—5' 8—12" 160 f.
8—11' 4—7" 160 « 6—8' 8—12" 170 «
9—11' 8—12" 190 «

Rövid lécz:

$\frac{3}{4}$ " $\frac{3}{4}$ " $\frac{1}{4}$ " vastag
3'/100, 4'/110, 5'/120, 6—8'/130, 9—11'/150 f.

Rövid zárleéz:

8'/150, 9—11'/160 f.
Súlyará: $\frac{3}{4}$ " 1000 K, $\frac{3}{4}$ " 850 K, $\frac{1}{4}$ " és feljebb
750 K 10,000 kg-onként.

Az árak köblábanként, Budapest-Józsefvárosi paritással értendőek. F. L.

A napraforgófélek mint állattápszers.

Irtá: Gyulay Károly.

A napraforgó (*Helianthus annuus*) a közismertebb növényeink közé tartozik, s nálunk két fajtáját mivelik, egymint az említett közönséges napraforgót és a egyvirágú napraforgót, míg a gumó, mag és szártakarmányánál fogva kiválóan becses állati tápszert képező csicsóka (*Helianthus topinambur*) és a valódi napraforgó a *Helianthus salsifis* termesztés állandón mellőzik.

Vetőmagul a napraforgóféleknél a legszebb tányérok legszélső tiz sorából pergetünk magot, de legjobb a neki megfelelő jó termőhelyéről hozott friss magról szaporítani; az ilyen napraforgó erőteljesebb és bővebben termő. A magvetés ideje hazánk délibb részein április második fele, északibb tájakon május első fele. Rendszerint a tengerivel együtt vetjük, főként sorszegegyül. Kerülhet a napraforgó/burgonya és répa közé is, a mikor annak minden negyedik sorban adhatunk helyet.

Az északamerikai Egyesült államokból Missouriból hozsalkán átkerült valódi napraforgónak, a *Helianthus salsifis*nak termőképessége felülmúlja valamennyi egyéb napraforgóféleségeket, a Crevat-féle francia napraforgót és a 45 cm.-nyi tányér átmérőjű nagy orosz napraforgót is. A missourii napraforgó magassága meghaladja a 3 métert, a melylyel honi közönséges naprafor-

göknál is találkozhatunk; persze jó talaj és kedvező időjárás hozzájárulása esetén.

Virágával a missourii napraforgó a méheknek kiváló mézanyagot szolgáltat; szár- és levélrészei, takarmányszegény vidékeken, friss és szárított állapotban állati elegendőségre is felhasználhatók háziállatnál, vadnál egyaránt; az olajdus magterméket a szárnyasvilág legtöbbször, köztük a fácán is előszeretettel fogyasztja. Magjának olaja eledelő, világító és ipari célokra alkalmas, az olajvártásból visszamaradó olajpogácsa pedig jó minőségű állati takarmány. A már kemény, érett szárt tüzelőanyagul, kertikaróknak, sövényül, dohányfüző botnak, a szár puha belsejét pedig többféle ipari célra használják és dolgozzák fel. A napraforgófélék tehát a gazdaság valóságos jótéteményei, a mit tetőz a Helianthus salsifius azzal a két előnyös tulajdonságával, hogy nagyobb területeken mivelve, talajszorgóval pedig és vadtakarmányt adó kultúrákat képvisel; e mellett pedig izes, a burgonyára emlékeztető gyökérgumójával kiválóan tápus vadeledelt szolgáltat.

Mivelésmódja, talajának előkészítése stb. nagyjában egyszó ugyan a közönséges napraforgónkéval, mindamelllett az áthonosított növény bizonyos különleges sajátosságait is figyelembe kell vennünk, ha azt akarjuk, hogy termelése nálunk is eredményes legyen. Minthogy általában csekély igényű, a sívó homokon is diszlik, bár nem oly gumódus termésekkel, mint a feltételeinek megfelelőbb, jól trágyázott földeken; a hasznos vad szempontjából ajánlatos, hogy ne a legsilányabb földeket szemeljük ki a csicsóka miveléséhez. A legkedvezőtlenebb feltételek közt is legalább 160 cm.-nyi magasságot elér. Minél naposabb azonban a hely a hol diszlik, annál tökéletesebb lesz a magtermék; a gyökérgumó pedig annál tápusabb, minél inkább bővelkedik a talaj növényi tápalkatrészekben.

Habár a napraforgófélé a legelhanyagoltabb és leggyomosabb földeken is megküzd a léttel, mindamelllett ott, a hol terméshozama bősége és jóságára súlyt fektetünk, a talaj termőerejének kihasználását igyekeznünk kell biztosítani. Evégből a talajt jó mélyen kell megmunkálnunk, sőt az erősen kötött és emellett sovány talajt már ősszel legalább 25 cm.-nyire felszánthatjuk, kora tavasszal halmozó ekével 70 cm. széles halmokat csinálunk, a halmok közti barázdákat pedig jó érett trágyával teleterjük s a halmokat ekével széthasítjuk. Ez a föld letakarja a trágyát; az új halmok tetejének barázdáiba pedig egy-egy lépésnyi távolságra 3 napraforgómagot vetünk, azt lábunkkal a földbe nyomjuk, utána pedig a földet keresztben leboronáljuk.

Fejtrágyaként az apróra tört olajpogácsa s a tavasszal holdanként adott 40—50 kg. chilisalétróm, ősszel pedig 200 kg. mennyiségben adott superfoszfát $\frac{1}{3}$ résznyi kálissóval elegendesen, tetemesen fokozni fogja a terméshozamot. Az így trágyázott földeken a napraforgófélék még késő ősszel is hoznak dús virágot és üde zöld lombzatot. A Helianthus salsifius lombzatát birkával és sertéssel etethetjük fel.

A mennyiben gyökérgumókból kívánjuk a napraforgót szaporítani, a gumókat őszkor november havában szoktak elültetni. A fagyálló gumók zordabb telek idején is pompásan áttelelnek, sőt az őszi gumóültetésnek az az előnye, hogy a már kora tavasszal kihajtó növény sokkalta edzetebb, fagyállóbb és kevésbé törékeny, mint a tavasszal elültetett gumók vagy a magról nevelt kultúrák. Általában enyhébb vidékeken ajánlatosabb a tavasi ültetés, zordabb hegyvidékeken pedig az őszi.

Ültetésnél a jól előkészített és boronált földbe a gumókat 1 méternyi távolságra helyezük el kapával vont 8—12 cm. mélységű gödröcskébe, földdel letakarjuk s lehangereleljük, esetleg könnyedén letaposuk. Nagyobb területeknek beültetésénél egy negyed katasztrális hold területen mintegy 4000 gumó használható fel.

A kikelt növényzet mellől a gyomféléket gondosan ki kell irtani; egyebekben két kapálás elegendő; feltöltögetéssel a növényt megerősítjük; vigyáznunk kell ilyenkor arra, hogy a gyökeret és a gumót a kapával meg ne sebezze s a töltögetést túlmagasra ne emeljük. Június végéig a második kapálást is be kell fejeznünk. Ilyenkor a növény magassága rendszerint meghaladja az 1 métert; augusztus végéig pedig néhol 3 méter meghaladó magasságban is pompázik. Augusztus végétől kezdve a még zöld leveleket kaszával vagy sarlóval a talajtól félméter magasságig levághatjuk, föletethetjük; esetleg szárakad után kévethetjük s pajtákba, szérükbe téli vadtakarmány, sőt haszonállattakarmányként is elraktározhatjuk.

A Helianthus salsifiusnak évi takarmányhozama jó évben meghaladja katasztrális holdanként a 40—60 ezer kg.-ot.

A folyton sarjadzó növény, közvetlenül a gumótermék őszi betakarítása előtt másodsor is kaszálható. A mennyiben a Helianthus nem kívánjuk a vadállományt föletetni, a lekaszálást mellőzzük s ilyen esetekben gumószolgáltatás céljából természetjük. A kaszalatlanul maradó növény augusztus—szeptember hónapokban indul virágzásnak s az erősebb fagyok beálltaig állandoan virágzik.

Az első erősebb éji fagy megállítja a növény továbbfejlődését, mire hozzáfoghatunk a gumók betakarításához. Aránylag elég munkát ad ez, mert a gumó a tőtől néha félméter meghaladó távolságban található. Legezészerűbb eljárás a gumókiszedésnél a kiszántás, a mikor a talaj felsőbb rétegeiben található szebb gumók felszínre kerülnek és elraktározhatók; a mélyebben fekvő apró gumók arra hivatottak, hogy a vad félék azokkal a hideg beálltával táplálkozhassanak.

Uj ültetésre ennél az évelő növénynél nincs szükség, mert a télen át benmaradó gumók gyökerei dús sarjakat adnak a jövő évre is.

Trágyaszorul 2 évenként adhatunk kat. holdanként a már említett mintegy 200 kg.-nyi superfoszfáttal elegendes kálison kívül 3—4 évenként állótrágyát, ennek hiányában pedig minden év tavaszán 25—30 kg. chilisalétrómot.

A *Helianthus*nak nagy előnye az, hogy a vadászterületek hasznavehetlen részein is eredményesen művelhető s így félreeső helyeken is pompás vadlegelőket szolgáltathat.

Igényei a talajjal és az égállal szemben a legesekélyebbek s ha egyébként 3—4 évenkénti trágyázásáról is gondoskodunk, úgy silány földeken is kielégítő termést adhat.

A gumókat párosával szokták kapanyomnyi mélységre elültetni. Még a begyepesedett helyeken is jól fejlődik ott, a hol nagyobb mennyiségben ültetjük s oly sűrűségeket alkot csakhamar, a melyeknek árnyas rejtekhelyein a fácán, a fogoly, a fűz és egyéb hasznos apróbb vad mindenkor otthont és kedve szerint való rovaroleséget kaphat. A régibb ültetések már kora tavasszal kihajtanak, s tél beáltáig friss zöld takarmányt szolgáltat a vadnak; míg a gumók szigorubb telek idején valamennyi vadfélének közkedvelt takarmányanyagot adnak.

Az őszi betakarítás után, a gumóknak mintegy fele marad benn a földben. Ezt a vadállomány mindaddig kutatja, fogyasztja, míg csak a keményebb fagyok megengedik.

A téli vadtakarmányfélék sorából a vörös lóherét tekintették eddig a legkiválóbb vadtápszernak. A tapasztalat és vegyvizsgálatok is egyaránt azt igazolják, hogy a *Helianthus* salsifis a legelsőrangú vadtápszerek közé sorolható; tápalkatrészek a következő százalékokkal szerepelnek:

a szár- és levélrészekből nyert takarmányanyag tartalmaz 100 kg.-ként: 67 kg. vizet, 17 kg. szénhidrátot, 5 kg. rostos nyersanyagot, 5 kg. hamut, 3 kg. fehérjét, 1 kg. zsírt; ebből az összanyagból több mint 50% a könnyen emészthető tápszer.

A gumó 100 kg.-ként: 79 kg. vizet, 16 kg. szénhidrátot, 1½ kg. fehérjét, 1 kg. hamut, 0·7 kg. rostos nyersanyagot, 0·2 kg. zsírt tartalmaz.

A *Helianthus*ok 55 fajt képviselő sorában a *Helianthus* *topinambur* és a *Helianthus* *salsifis* a burgonyához hasonlítható izes gumótermékükkel nem csupán a vadellátás terén tesznek jelentős szolgálatot, hanem a használatállományjal is eredményesen föleltethetők, és pedig a gumók főként a lóval és a sertéssel, a szár és a levelek pedig úgy zölden mint szárazon főleg a birkákkal.

*

Pár évvel ezelőtt hazánk egy-két vidékén kísérleteket végeztek a *Helianthus* *salsifis* termesztéséről. E kísérletekről a «Köztelek» s más szaklap is megemlékezett, mint olyanokról, a melyek a várakozásokat teljesen nem elégitették ki. Tekintettel arra, hogy a kísérletek csak egy-két helyre szorítkoztak s éppen a legalkalmasabbnak látszó területekre nem terjeszkedtek ki, a kísérleteknek újrafelvételéért tartjuk ajánlatosnak, mert Németországban is, a hol egyes vadászterületek érdekében igen nagy arányban termelik, eleintén nem voltak megelégedve az eredményekkel, később azonban a talaj, a klíma, a megmivélési mód, trágyázás stb. alapos ki-tanulmányozásával, mindenkép kielégítő eredményeket tudtak felmutatni.

Gazdasági tanácsadó.

A méhek szerepe a gyümölcsvirág megtermékenyítésénél. Olyan vidéken, a hol kevés méh van, előfordul, hogy a gyümölcsfák nagyon kevés vagy semmi gyümölcsöt nem hoznak. Több eset ismeretes már, a mikor ilyen gyümölcsfák alá és ilyen méhezegény vidékre néhány kas méhet hoztak és a gyümölcsfák hozamát így emelték. Minél korábbi egy gyümölcsfaj, vagyis minél korábban virít, annál inkább van rászorulva a méhekre, mert a kora tavaszi napokon ez az egyetlen rovar, mely kint jár a természetben. Aztán ha gyorsan megtermékenyül a virág, sokkal könnyebben ellentáll a tavaszi, legtöbbször káros fagyoknak. Ha a virág teljesen megtermékenyült, a sebek könnyen száradnak és a fagy hatása a minimumra redukálódik. Hideg, nedves időben a méhek kevésbé repülnek, de legalább is nem olyan nagy körzetben. Ezért szükséges a méhest lehetőleg közel építeni a gyümölcsöshöz. Tapasztalták, hogy egy egész környéken rossz tavasz volt, nem sikerült a gyümölcstermés, csak ottan, a hol méhek is voltak.

A cementgyárakból elszálló por hatása a gyümölcsfák terméskötésére. A cementgyárakból szétszálló finom por három kilométernyi körzetben képes károsítani a gyümölcsfákat, mert a meszes por a virágokra tapadva, a bibék savas váladékát közömbösíti, sőt lúgosá teszi és ez a virágor fejlődését, tehát a termékenyülést megakadályozza. Azon kísérletekben, melyeket a virágor (pollen) mesterséges fejlesztésével végeztek, kitűnt, hogy az a cementnek igen hig vizes oldataiban sem sikerült, vagyis a pollen nem fejlesztett tömlőt.

A fák gutaütéséről és okairól. A gutaütötte vagy szelűtötte fák ágai a nyári hónapok folyamán — leginkább júniusban — valamelyik águkon leveleiket hirtelen ellankasztják és kiszáradnak. Különösen gyakori betegsége ez a sárgabarack- vagy kejszifáknak, a melyeken ez a részleges gutaütés olykor az egész fára kiterjed. Ennek az okát közelebbről még nem ismerjük, annyi azonban kétségtelen, hogy a szövetekben végbemenő rendellenes élettani folyamatok idézik elő, a melyeket egyes német kutatók (például Kirchner O.) kedvezőtlen időjárásbeli okokra vezetnek vissza. Különösen okolják a talajnak nagyobbokk kiszáradását, a mit azzal is támogatnak, hogy csapadékos nyarakban ez a betegség nem szokott előfordulni. Mások a kései fagyokban látják e kártételnek eredő okát. Az elhalt és elszáradt ágak héján gyakran apró fekete bibircsek törnek elő, a melyek a *Cytospora rubescens* nevű gombának a termőestei, és nem egyebek, mint a *Valsa leucostoma* gombafajnak konidiumos szaporodásban lévő ivadécai. Némelyek, persze tévesen, ezt a gombát tekintik a gutaütés előidézőjének; ez a gomba szaprofita módra él és akárhányszor hiányzik a gutaütötte ágakon.

(Term. Tud. Közl.)

Különfélék.

Halózás. *Bertram J. Albert* m. kir. erdőmérnök, a geletneki m. kir. erdőgondnokság vezetője, a cs. és kir. 6. hegyi tüzérezred póttartalékos tizedese, a déli harezteren a hazáért vívott hősi küzdelmek közben szerzett súlyos betegsége folytán január hó 16-án, életének 34-ik, tevékeny állami szolgálatának 11-ik évében, a rumai hadikórházban meghalt.

Oláh Gyula m. kir. erdőmérnök-gyakornok Marosvásárhelyen, a 61. gyalogezred tartalékos hadapródja, életének 26-ik évében a velkői ütközetben hősi halált halt.

Dayad Gábor az ungvári m. kir. főerdőhivatal kerületében alkalmazott m. kir. erdőmérnök-gyakornok, a m. kir. 32. dési honvédegyezred tartalékos hadapródjelöltje, a Kárpátok északi lejtőjén fekvő Wola Michowa község északkeleti részén fekvő magaslatok elfoglalásánál — roham közben — február hó 22-én életének 27-ik évében hősi halált halt és bajtársai által az említett község templomának temetőjében örök nyugalomra helyeztetett.

Prohászka József nyug. m. kir. erdőmester, életének 72-ik évében, Besztercebányán április hó 26-án elhunyt.

Litassi és derezslényi Litassy István, 31. honvédegyezredbeli hadapródörömmester, a zagrebi kir. erdőigazgatóság kerületében alkalmazva volt kir. segéderdőmérnök ifjú életének 26-ik évében, 1914 október 19-én Jaroslau mellett egy roham alkalmával két ellenséges golyótól találva hősi halált halt.

Ütz Mtyás m. kir. főerdőszakmántanos, a szászsebesi m. kir. erdőhivatal mellé rendelt számvevőség főnöke, munkás életének 49-ik évében, március hó 26-án hosszas szenvedés után meghalt.

Bíró Béla m. kir. segéderdőmérnök, a kolozsvári m. kir. állami erdőhivatal kerületéhez tartozó tekevidéki m. kir. járási erdőgondnokság vezetője, a 32. honvédegyezred tartalékos zászlósa, a kárpáti harcokban február hó 22-én hősi halált halt.

Hámon József m. kir. főerdőmérnök, a tótsóvári m. kir. erdőhivatal kerületéhez tartozó keczerpekléni m. kir. erdőgondnokság vezetője, munkás életének 48-ik, állami szolgálatának 23-ik évében, május hó 1-én meghalt.

Kerényi Zoltán a tótsóvári m. kir. erdőhivatal kerületében alkalmazott m. kir. erdőmérnök-gyakornok, életének 26-ik évében, hosszas szenvedés után április hó 3-án elhunyt.

Udvardy Antal továbbképző tanfolyamot végzett hallgató, alvadász a 8. tábori vadászszázalagnál, életének 20-ik évében, az északi harezteren hősi halált halt.

Levél a Kárpátokból. Hogy a magyar katona a minden fáradalomra kész hazaszeretettel össze tudja egyeztetni a lelki nemességére valló emberies érzéssel, bizonyítja az alábbi levél. Írója a harc izomfeszítő s idegtépő izgalmaiban is rágondol az ellenséges elesettek hozzátartozóira, akárcsak a maga véreire s a lelki szá-

nalom leplevel takarja be a géppuska előtt földre bukó ellenfelet. A levélró veszprémi állami erdőőr, a ki azóta, hogy ezt a levelet megírta, már meg is sebesült. Tenyerét lötték keresztül, a mikor géppuskáját igazította. A levélét Fokszabadin lakó szüleihez írta s így szól:

Harczétér 915. II. 26.

Kedves Szüleim!

A mai napon maguknak is irok egy Tábori l. lapon, ha sikerülne feladnom. Tudatom velük, hogy hála legyen az Égnek, még mindig megvagyok egészségben. Tegnap az oroszok erős támadást intéztek ellenünk, de mi emberségesen visszavertük őket. Géppuskám kitűnően működött, egész élvezettel néztem, hogy géppuskám előtt egy jó esomé orosz katona a fübe harapott. Rágondoltam futólag arra: vajjon valahol ott a Volga vidékén hány édes anya szívfe véreik majd, s hány szerető hitvesnek a szeméből esordulnak ki a fájdalom könnyei?... ama gyászír vételek, melyet gyilkos gépfegyverem okozott nekik. De hát ez a háboru sorsa! Egyben pedig tudatom, hogy még ez nap estéjén megjött a kitüntetés, mely szerint a II. oszt. ezüst vitézségi érmet tűzték a mellemre. Úgy-e mégis csak szép és dicső dolog a harezteren lenni s küzdeni hőiesen a drága hazáért. Kezeiket csokolja

Vincze János Zugszfűrer,
F. jéger, Baon No II. dl. 9. abteilung

A hód utolsó menhelye Középeurópában Magdeburg poroszországi város mellett az Elba folyó mentén van, a hol még 12—15 hód tanyázik. Ennek a ma már oly ritka rágosálónak érdekében ott most már a halászat bérbeadásáról is lemondtak. Állítólag a hód a Rhone-folyó mentén és Oroszországban is előfordul még. (Oest. F. u. Jztg.)

Farkasok elterjedtsége. Vérengző rablónknak, a farkasnak tanyáját a közbiedelem a nagykiterjedésű őserdőkbe helyezi, pedig itt tartózkodik a legkevésbé; mert a sűrű őserdőkben, a hol kevés a szarvasnak, őznek, vaddisznónak és egyéb növényevő vadnak való táplálék, tehát ezek sem állandó lakók, a farkas is épen veszne, hisz főeledelet a növényevő állatok világából szerzi. A farkasok leginkább kedvelik a folyók partjain hosszan elhúzódó csepréntékeket, az erdőszeleket, egyáltalán az ember- és állatlakó vidékeket.

A farkasok mai elterjedése jelentékenyen korlátozott, bár még eléggé kiterjedt, de mégsem annyira, mint azt némelyek hinnék, például a Cseherdőben és Alsó-Ausztriában hiányzik. Németország egyes vidékeiben, mint Keletporoszországban és Posenben egyes példányokban előfordul, de Németország nagy részében ismeretlen. Skandináviában és Oroszországban épúgy a Balkánon is mindenütt előfordul, a Kárpátokban, tehát Galiciában és Felsőmagyarországban, Bukovinában és Erdélyben otthonos. De már Magyarország többi részeiben és Szlavóniában igen ritka. Horvátországban és Dalmáciában már gyakrabban található, de már Isztriában és Krajnában meg vannak számlálva a napjai. A farkas folytonosan kóborló állat, mint mondani szokás, napon-

ként hét határt bejár, ezért is tévesek a tömeges előfordulására vonatkozó adatok, mert például négy farkasból álló csapatot hétszer is nyomoznak s ennek folytán nem négy, de huszonnyolc farkas előfordulását állapítják meg. Máramarosban, Erdélyben, Bukovinában, a hol igen sok háziállat legel a havasokon, nyár folyamán a magas hegységi erdőkben húzza meg magát, a hol a legelő állatokban jelentékeny károkat okoz. Oroszországon kívül, hol teljesen otthon van, legnagyobb mennyiséggel Romániában, Moldvában és az Alduna nádasaiban fordul elő.

L—l.

Chile erdei. Chile köztársaság Délameriká nyugati partján 3500 km hosszú és 170—300 km keskeny sávon fekszik a Csendes-óceán partján. Északon forró, eső nélküli sivatag-klimája van, mely délfel fokozatosan hűvösödő erősebb klímába megy át. A jelzett klimatikus viszonyok miatt a forró régió fában szegény, a legalsó hideg régió pedig a fafejlődést kedvezőtlenül befolyásolja.

Albert Federico, santjagói erdészeti, vadászati és hadászati főfelügyelő közleménye szerint Chile 75.244,300 ha. összterületből az erdőkre 15.744,840 ha. esik, a mi az összterület 20.9%-ának felel meg.

Az erdőkből általánosságban 3.604,900 ha. mint legeltetési célokra szolgáló, 7.517,550 ha. pedig mint csupán tűzfát szolgáltató veendő számításba, olyan erdőkre, a melyekből vékony épületi és hasznosra termelhető, csupán csak 2.465,300 ha, s a melyekből nagymértetű hasznosra termelhető csak 2.024,210 ha. marad.

Az erdőkből 8.000,000 ha. mezőgazdasági művelésre alkalmas talajon áll, mintegy 3.000,000 ha. sarjerdő üzemre, legelőre és egyéb célra alkalmas és csak 4.600,000 ha. olyan, a melyik feltétlen erdőtalajon áll, viszont azonban 4.000,000 ha. olyan terület van, a melyik feltétlen erdőtalaj. azelőtt erdővel borított is volt, ezidőszent azonban kiirtva és legnagyobb részében az esővíz által elmosva vagy szakadásossá és így terméketlenné van téve. A mértéketlen fahasználat lejtős területeken talajcsuszamlásokat is idézett elő; egyes vidékeken pedig a tavaszi és nyári esők hiánya a fanyeszetet kedvezőtlenül befolyásolja.

Az erdők kihasználása megfelelő szállítási berendezések: folyozsabályozások, utak és erdei vasutak létesítését igényli. Az országnak sokkal nagyobb fakészletei vannak, semhogy azokat belföldön felhasználni tudná és így a kivitelre kellene a fősúlyt fektetni.

Az ottani fafajok vizsgálatából kitűnik, hogy kevés a puha- és a mellett szívós, jól megmunkálható fa, hiányzanak a dongakészítéshez, a tölgyhöz hasonlóan alkalmas fák is. Innen van, hogy 1912-ben 160,000 m.³ fenyőfa és 1.600,000 kg. tölgydonga lett behozva.

Chilében a puhafa hiányát eddigelé nyárfa ültetésekkel igyekeztek pótolni, ez a faem azonban tudvalevőleg semmiképp sem helyettesítheti a fenyőt.

Általában mondható, hogy ezidőszent az országban senkisémm gondol a jelen és a jövő szükségleteivel, pedig a köztársaság erdeinek fenntartásával, célszerű irányú

kihasználásával és megfelelő fanemekkel való újraerdősítésével sikeres működést és majdan jövedelmező tevékenységet lehetne kifejteni.

L—l.

(A «Köztelek» nyomán.)

Hivatalos közlemények.

132,231
1914. szám. P. M.

Körrendelet valamennyi m. kir. pénzügyigazgatóság-hoz — kivéve a székesfővárosit — és a székesfővárosi m. kir. adófelügyelőhöz.

(A felesketett erdőtisztek és erdőőrök adómentes szolgálati fegyverei tárgyában kiadott 1914. évi 29,844. számú körrendelet kiegészítése iránt.)

Miheztartás és a kételyek eloszlatása végett kijelentem, hogy az 1914. évi «Pénzügyi Közlöny» 19. számában megjelent 1914. évi 29,844. számú körrendeletben* említett és a felesketett erdőtisztek és erdőőrök által szolgálati célra adómentesen tartható egy darab golyós és egy darab seretes löfegyver fegyveradómentessége akkor is fennáll, ha az illető felesketett erdőtiszt vagy erdőőr a gondozására, felügyeletére vagy őrizetére bízott területen rendezett vadászaton az említett fegyverekkel, hivatali állásából és szolgálatából kifolyólag vesz részt.

Budapest, 1915. évi április hó 14-én.

M. kir. pénzügyminiszter.

24,976.
I/B—I. 1915. szám.

Körrendelet valamennyi kincstári erdőigazgatóság-nak, főerdőhivatalnak és erdőhivatalnak.

(A vasúti pályaatjárásai igazolványok kiállítás tárgyában.)

A kereskedelmi m. kir. miniszter úr folyó évi 12869/III. szám alatt úgy intézkedett, hogy a földmívelés egyes ágainak védelmére rendelt s a mezei, erdészeti és szőlőbirtokok gondozása, őrzése és felügyeletével megbízott őrszemélyzet, a vadászati személyzet, valamint az erdőgazdaság kezelésével megbízott erdészeti kezelőtiszti személyzetnek a vaspályákon való átjárásra való feljogosításhoz szükséges pályaatjárásai igazolványokat oly esetben, a midőn a pályaatjárásra szóló igazolvány csupán egy üzletvezetőség körzetébe tartozó pályarészre kéri, az ügyemet egyszerűsítés érdekében az illető üzletvezetőség a maga hatáskörében állítsa ki.

A több üzletvezetőség körzetét érintő ily igazolványok a jövőben is az igazgatóság által lesznek kiállítandók.

A kereskedelmi miniszter úr ezen intézkedéséről oly felhívással értesitem az igazgatási hivatalt, hogy ha a jövőben pályaatjárásai igazolványok kieszközölésének szükségé fog felmerülni, azok kieszközlése ügyében a közölt intézkedés szem előtt tartásával járjon el.

Budapest, 1915. évi április hó 15-én.

A miniszter rendeletéből:

Téglás,
miniszteri tanácsos.

* Lásd: «Az Erdő» 1914. évfolyam 238. oldal.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőseit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőjét értesíteni sziveskedjenek.)

Földművelésügyi magyar miniszterem előterjesztésére az erdőfelügyelési szolgálati ágazatnál Nagy Károly miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott főerdőtanácsost, valamint a magyarországi kincstári erdő kezelésénél Szentes József miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott főerdőtanácsost az V. fizetési osztályba, a rendszeresített illetményekkel miniszteri tanácsosokká; az erdőfelügyelési szolgálati ágazatnál Laukó Sándor, Sziklai Emil, Zachár István és Biró János főerdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott erdőfelügyelőket, továbbá a községi erdők kezelésénél Héjas Kálmán és Nagy György főerdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott erdőtanácsosokat, valamint a magyarországi kincstári erdők kezelésénél Zachár Jakab, Nagy Károly, Orosz Antal főerdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott erdőtanácsosokat, Dercsényi Kálmán, Röhrich Márton és Bereczky Gyula erdőtanácsosokat, nemkülönben a horvát-szlavonországi kincstári erdőknél Tordonyi Emil erdőtanácsost a VI. fizetési osztályba a rendszeresített illetményekkel főerdőtanácsosokká és az erdőfelügyelési szolgálati ágazatnál Tichy Kálmán, Dezsényi Jenő, Czizra József, Goró Ferenc és Pászthy Ferenc erdőfelügyelői címmel és jelleggel felruházott alerdőfelügyelőket a VII. fizetési osztályba a rendszeresített illetményekkel erdőfelügyelőkké kinevezem; továbbá az erdőfelügyelési szolgálati ágazatnál Dorozsai Gábor erdőfelügyelőnek a főerdőtanácsosi címet és jelleggel, Matusovits Péter alerdőfelügyelőnek az erdőfelügyelői címet és jelleggel, az állami kezelésébe vett községi erdők kezelésénél Péch Kálmán főerdőtanácsosnak a miniszteri tanácsosi címet és jelleggel, Karácsony Sándor és Szigeti Rezső erdőtanácsosoknak a főerdőtanácsosi címet és jelleggel, Daempff István erdőtanácsosi címmel felruházott főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi jelleggel, Riesz László és Bossányi István főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi címet és jelleggel; az erdői szakiskolák szolgálati ágazatánál Illés Vidor főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi címet és jelleggel; a magyarországi kincstári erdők kezelésénél Köcsy János főerdőtanácsosnak a miniszteri tanácsosi címet és jelleggel, Bachó János, Lágler Gyula, Kovács Aladár és Pajer István erdőtanácsosoknak a főerdőtanácsosi címet és jelleggel, Gyarmathy Mózes, Takács Miklós, Selmessy Ferenc, Medveczky Ernő és de Pottere Gerard főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi címet és jelleggel, Dragán Gyula főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi címet, Hollós Gyula és Kelemen Béla erdőmérnöknek a főerdőmérnöki címet és jelleggel; a horvát-szlavonországi kincstári erdők kezelésénél Kacsanovszky József erdőtanácsosnak a főerdőtanácsosi címet és jelleggel, Zajc Karmeló és Brausil Miksa főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi címet; Pfeiffer Gyula erdőtanácsosi címmel felruházott főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi jelleggel, Zudor Béla erdőmérnöknek a főerdőmérnöki címet és jelleggel adományozom.

Kelt Bécsben, 1915. évi április hó 28-án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.,

Br. Ghillány Imre s. k.

17360. eln. 915. szám. Nagy Vincze miniszteri tanácsos elhalálása folytán az IB/3. ügyosztály (Horvát-szlavonországi ügyek) vezetésével ideiglenesen Kacsanovszky József erdőtanácsos és az IB. főosztályra néve a főnökhelyettesi teendők ellátásával az 1. és 3. ügyosztályra néve Kaán Károly főerdőtanácsost, a 2. ügyosztályra néve Kozma István főerdőtanácsost és a 4. ügyosztályra néve Kovács Gábor főerdőtanácsost bízom meg.

Budapest, 1915. április 10.

Báró Ghillány Imre s. k.

A m. kir. földművelésügyi miniszter kinevezte az állami erdőtisztek összesített közös rangsorozati létszámában:

a) az erdőfelügyelési szolgálati ágazatnál: Blatny Tibor

főerdőmérnöki címmel és jelleggel felruházott kir. alerdőfelügyelőt, valamint Lehrmann Béla, Földváry Miksa és Szabó Kálmán kir. alerdőfelügyelőket a VIII. fizetési osztályba kir. alerdőfelügyelőkké;

b) az állami kezelésébe vett községi stb. erdők szolgálati ágazatánál: Seh Jenő, Bartha Ábel, Deák János és Donáth Sándor erdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott m. kir. főerdőmérnököket, valamint Cseh Pál m. kir. főerdőmérnököt m. kir. erdőtanácsosokká, Urszinyi György, Schwarz Rezső, Főjtér Kálmán és Binder Béla főerdőmérnöki címmel és jelleggel felruházott m. kir. erdőmérnököket, valamint Bartha Sándor, Csémiczky Aladár, Kovács Pál, Körömdy Károly, Braila Ilés, Spielhaupter György és Botka György m. kir. erdőmérnököket m. kir. főerdőmérnökökké;

c) az erdői szakiskolák szolgálati ágazatánál: Szaltzer Lajos m. kir. erdőmérnököt m. kir. főerdőmérnöké;

d) a magyarországi kincstári erdők szolgálati ágazatánál: Koller János, Molnár Imre, Szádeczky-Kardoss Miklós, Pausinger Károly, Mike Imre és Terényi Sándor erdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott m. kir. főerdőmérnököt, valamint Payer Sándor, Plech József, Fűzy Zoltán, Báner Sándor, Kriszta Gyula, Draskovich József és Winkler Miklós m. kir. főerdőmérnököt m. kir. erdőtanácsosokká, Papp István, Hamernyik Béla és Clement Károly főerdőmérnöki címmel és jelleggel felruházott m. kir. erdőmérnököt, valamint Fischer Károly, Puchreiner Henrik, Nyitrai József, Gombossy József, Lányi Gyula, Remonyik Gusztáv, Klinkó Gyula, Lattyák Sándor, Ormós Zsigmond, Tihanyi László, Gaspárecz Lajos, Érsek Árpád, Vermes Győző, Intédy Géza és Kovács Kálmán m. kir. erdőmérnököt m. kir. főerdőmérnökökké;

e) a horvát-szlavonországi kincstári erdők szolgálati ágazatánál: Nyitrai Ottó erdőtanácsosi címmel felruházott kir. főerdőmérnököt kir. erdőtanácsosá, Steller Ede és Hamar László kir. erdőmérnököt kir. főerdőmérnökökké;

f) az összesített közös rangsorozati létszámában: Török János, Wény János, Ruznyák Győző, Hejji János István, Loványi Heribert, Mór László, Schafalitz Béla, Hágler Gyula, Niederland Mező, Kelle Artur, Plotényi Jenő, Léber György, Velics Rezső, Mózs Ferenc, Fromm János, Szorkovszky Líbor, Gaál Imre, Vojtás Árpád, Kelecsényi Mihály, Schwartz László, Kriska Sámuel, Petriecs István, Pap Sándor, Budisavljevic Todor, Fröhlich György, Muck Adrás, Krause Tivadar, Papp László, Bacsilla Lajos, Manovich Rezső, Dobrovits László, Szabó Endre, Nechay Oszvald, Lippczy Béla, Bársony József, Balás Emil, Neumann Jenő, Barna Endre, Gruber Rezső, Hajdu Gyula és Szeóts Béla m. kir. segéd-erdőmérnököt m. kir. erdőmérnökökké, Csurilla Béla, Kovács István, Sallak János, Till Dénes, Kasper Alfréd és Ciganovic Vladimir m. kir. erdőmérnökgyakornokokat, valamint Kalmár Elemér és Hénel Jenő díjtalan m. kir. erdőmérnökgyakornokokat m. kir. segéd-erdőmérnökökké.

A m. kir. földművelésügyi miniszter kinevezte az állami erdőtisztek összesített közös rangsorozati létszámában: Vági István, Kovácsik Dezső, Horváth Sándor, Grillusz Artur, Líha Valér, Pekete Lajos, Häuszler Zsigmond, Borka László, Mihalicsov Sándor, Witting Ottó, Pausk Pál, Schorscher János, Teutsch Oszkár, Zsurilla Pál, Horváth Valter, Tóber Samu, Biró Jenő, Ilyés Károly, Kiss Zoltán, Schauer Gyula, Hofstädter Ottó Róbert, Richter György, Nagy Zoltán, Henter János, Winger János, Holtz János, Bruder Gyula, Nagy Jenő, Bauer Sándor, Rochlitz Béla és Deák Gerő m. kir. erdőmérnökgyakornokokat, valamint Kiss László okl. erdőmérnököt ideiglenes minőségű m. kir. segéd-erdőmérnökökké;

Sándor Béla, Szőke György, Daday Gábor, Pavlík Antal, Vona István, Schlachta László, Brozsek Károly, Zsák Lajos, Bitai András, Szadisz Sándor, Székely Géza, Kovács Jenő, Biró Endre, Nemes Imre, Orbán Ferenc, Grozdicán Milán, Miletic Zsarkó, Oláh Gyula, Mathis Gyula, Bukovcsán Béla, Laczók Béla, Lux Zoltán, Brozsek Pál, Jahn Rezső, Forster Imre, Budzinszky Ottó, Botos

Sándor, Matyasovszky László, Sára Jenő, Bella János, Tomp Frigyes és Hajdu János díjtalan m. kir. erdőmérnökgyakornokokat, valamint Nagy József, Lukács Ottó, Barabás Sándor, Pater Ernő, Kachelmann Ottó, Farnos János, Nagy Ferencz, Vallach Gyula, Ágfalvi Imre, Stieber Lajos, Berényi Péter, Moga János, Zimits Ferencz, Tarczy Pál, Soós Károly és Illosay Lajos végzettségi erdőzeti főiskolai hallgatókat ideiglenes minőségű m. kir. erdőmérnökgyakornokokká;

Scherg Károly, Szegedy Oszkár, Schiller János, Bogár Pál, Dudacsek Sándor, Jellmann Emil, Haider Henrik, Tamás János, Osztrouczky Tibor, Szántó István, Szabó János, Glóser Dezso, Ormay Béla, Gondos Jenő, Petrikovich Gyula, Kiss Lajos, Hammerschmidt Ernő, Czebezeauer József, Szontágh Ferencz, Zeic János, Buchalla Jenő, Györke Ernő, Mihalesics Boskó, Suciú György, Kovács József, Herédy Kálmán, Czeisel Ignác, Avram György, Horbáts József, Dercsenyi István, Vusdea Szilárd, Dimák Ödön, Fleischer Mihály, Stipu János, Babos Károly és Kovács Lajos végzett erdőzeti főiskolai hallgatókat pedig díjtalan m. kir. erdőmérnökgyakornokokká.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter áthelyezte Kmetynyi Emil kir. főerdőmérnököt Zágrábról Budapestre s szolgálatára beosztotta a vezetése alatt álló miniszterium erdőzeti (I. B.) főosztályába.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter áthelyezte Molcsányi Gábor m. kir. segéderdőmérnököt Nagybányáról Budapestre s szolgálatára beosztotta a vezetése alatt álló miniszterium elnöki osztályába.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter a vinkovezei kir. főerdőhivatal kerületében Kélin István kir. főerdőőr, a lugosi m. kir. erdőgazgatóság kerületében pedig Pribányi János m. kir. erdőőr nyugalomba helyezte.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter a zagrebi kir. erdőgazgatóság kerületében Golik Antal kir. erdőőr nyugalomba helyezte.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi április hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Deveseri erdőhív. 20.—, Zagrebi erdőhív. hđ. 20.—, Divényi erdőhív. 12.—, Gr. Esterházy Ferencz örök. urad. 32.—, Kőteles Ferencz 4.10, Veszprémi püsp. erdőhív. 20.—, Hegedűs Imre 5.—, Deliblati kincst. birtokok. 8.—, Belanczy Bertalan 1.10, Taitlek Károly —.60, Tótsóvári erdőhív. 305.40, Zaecher István hđ. 3.80, Földmív. min. hđ. 40.—.

1 koronát fizettek: Köppler Mihály, Saári Mihály, Horváth József, Juhász József, Katona Lajos, Tatarek Richard, Csejka József, Czwegross András, Volczandnyik Vilmos, Szidonits Péter, Molnár Sándor.

2 koronát fizettek: Boross József, Warinsky Miksa, Papp Ágoston, Prónay Béla, Antalóczi István, Horváth Imre, Kisely Sándor, Vörös Ferencz, Bakk Ferencz, Gáspár Ferencz, Komsa György, Lukács Lajos, Németh András, Virlics Gyula.

3 koronát fizetett: Holczér József.

4 koronát fizettek: Pékh József, báró Bánffy Ferencz, Buzás József, Csik Imre, Erdős Károly, Gönczö András, Kluger Antal, Makky János, Nagy Károly (Koloszvár), Stainer Gyula, gr. Széchenyi A. P. urad., Tomaszovszky Imre, Molnár Lajos, Hubay Zeigmond, Paulin Vilmos, Lukácska József, Sismarosczkék ügyvezetője, Lékai hercegi gőzfűrés, Németh József, Tomassék Miklós, Vámos Imre, ifj. Marián Lázár, Mészáros Tamás, Soltész Sándor, Sismarovits János, Schudlich Nándor, Forstenbacher Károly, Komáromy Mátyas, Löw Jenő, Halbaksz Andor, Hetényi Ferencz.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a cím-szalagon átjuttított lakcím miatt. Ez után közöljük, hogy ezen átjuttításokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközei a bejelentett címváltozás alapján, a nagyobbarányi címnyomatási költségek megtakarítása céljából. Kérjük tehát, hogy fölételeg reklamációkkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

M. I. 1. Kérdéseire levélben válaszoltunk. 2. A hirdetésért sziveskedjék a kiadóhivatalnak 3 koronát beküldeni.

Sz. F. 1. Ha fia ebben az évben nem tölti még be 17-ik életévét, úgy erdőri szakiskolába való felvételre nem számíthat. 2. Továbbképző (3-ik) tanfolyam csak Vadszazerdőn van.

J. I. A házi szappan mikénti főzéséről — kívánságához képest — levélben értesítettük, de mivel annak esetleg mások is használni lehetnek, itt is közöljük:

15 liter meleg vízben felolvasztunk 2 kgr. lúgot, ha a lúgó elolvadt, úgy 4 kgr. zsíradókat teszünk bele s az egészet két óra hosszáig csendesen főzzük. Ha a szappan esetleg nem válik el a lúgtól, úgy egy marék sót, vagy egy kis oltott meszet kell a főzethe keverni, mire a szappan szépen elválik. Ezután a szappant nedves ruhával bélelt ujjain ládikába szedjük le, a mely ládikák oldalán és fenekén olyan lyukakat fúrunk, hogy azokon keresztül a felesleges lúg és víz kifolyhasson.

K. I. Kérdéseire levélben válaszoltunk, a küldött 20 fillért pedig a lap javára bevételünk.

K. D. 1. A lap megküldése iránt intézkedtünk. 2. Az erdőri szakiskolákba való felvételre vonatkozó pályázati hirdetést annak idején közölni fogjuk. A pályázati határidő rendszerint július eleje szokott lenni.

B. Gy. 1. A dolog úgy áll, a mint azt az ön által említett szerkesztői üzenetben írtuk. Ha önnök a szakvizsga letételéig kitelik a 3 évi gyakorlati szolgálata, akkor a vizsgára kaphat engedélyt; de ha ez a három év ebben az évben ugyan, de a vizsgák utáni időben telik le, úgy az engedélyt nem szokták megadni. A miatt pedig, hogy ön még 20-ik életévét nem töltötte be, vizsga engedélyt a földmívelésügyi miniszter úrhoz nyújtson be kérvényt s mellékelje hozzá keresztlevét, szolgálati, erkölcsi és iskolai bizonyítványát. Minthogy a szakvizsga iránti kérvényt rendszerint szeptember végéig kell a kir. erdőfelügyelőséghez benyújtani, ezért korongedély iránti kérvényt oly időben nyújtsa be a földmívelésügyi miniszter úrhoz, hogy arra idejében válasz kaphasson s a kapott írásbeli engedélyt a kir. erdőfelügyelőséghez benyújtandó kérvényéhez csatolhassa; tehát körülbelül július második felében adja be a kérvényt korongedélyt a miniszteriumhoz.

2. A szerkesztői üzenetekben lapunk minden előzetőjének díjtalanul válaszolunk s a netán küldött válaszlehetőség — így most az ön 10 filléris is — a lap javára bevételünk.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KINÁLAT

25 éves, róm. kath., nőtlen, szakiskolát végzett, szakvizsgázott, hadmentes erdőőr, ki ugy az erdészet, mint a vadászat terén jártassággal bír és a mesterséges fázzantenyésztést is érti, azonnali belépésre megfelelő állást keres. Címe a szerkesztőségnek meg tudható. (8.)

Négy középiskolát és szakiskolát végzett, szakvizsgázott, 21 éves egyén, megfelelő állást keres. Címe a szerkesztőségnek meg tudható. (9.)

21 éves, hadmentes, erős, egészséges, szakiskolát végzett, jól szakvizsgázott, 3 évi gyakorlattal bír egyén megfelelő állást keres. Címe a szerkesztőségnek meg tudható. (10.)

18 éves, hadmentes, magyarul és románul beszélő egyén, azonnali belépésre segéderdőri állást keres. Címe a szerkesztőségnek meg tudható. (11.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólvés út-mutatója 1-20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (I.XXIV.1.)

1344/1915 sz.

Pályázati hirdetés. Az apatini m. kir. erdőhivatal pályázatot hirdet 1 főerdőőri, 1 erdőőri, előléptetés esetén 2 erdőlegényi állásra.

Mindezen állások az erdőgazdasági üzemi szolgálat ellátása céljából vannak rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915 június hó 5-ig az alulírt m. kir. erdőhivatalhoz nyújtandók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Apatinban, 1915 április hó 24-én.

(2.) *M. kir. Erdőhivatal.*

Pályázati hirdetés. A tótsóvári m. kir. erdőhivatal pályázatot hirdet 3 főerdőőri, előléptetés esetén 3 erdőőri, 3 elsőosztályú és 1 másodosztályú erdőlegényi állásra.

Ezen állások erdőgazdasági szolgálat ellátása céljából vannak rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi május hó 31-ig az alulírt m. kir. erdőhivatalnál nyújtandók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Tótsóvár, 1915 április hó 22-én.

(3.) *M. kir. Erdőhivatal.*

2430/1915. sz.

Pályázati hirdetés. A beszercebányai m. kir. erdőgazgatóság kerületében nyugdíjazás, elhalálozás és újabb szervezés folytán négy (4) főerdőőri, kettő (2) erdőőri állás ellátatlan, előléptetés esetén hat (6) erdőőri, illetve hat (6) elsőosztályú illetve hat (6) másodosztályú erdőlegényi állás üresedik meg. Ezen állásokra az alábbi állományszerű írlémet nyújtandó pályázat nyújtatik.

A pályázatra kiírt állások közül egy főerdőőri állás az építkezési műszaki segédszolgálat ellátására szervezett lévén, ezen állásra pályázók felhivatnak, hogy az erdőőri szolgálathoz megkívánt alább felsorolt kellekben kívül az államerdők vagy az állami kezelésbe vett egyéb valamely igazgatási hivatalának bizonyítványával igazolni tudják, hogy kisebb tervek és költségvetések, építmények és azok helyszínrajzának felvételében és ugyanezek helyszíni kitézésében, utak lejtvmérézésében, a lejtvmérézési adatok megrajzolásában, utak és vasutak és vasutak keresztelvényeinek felvételében és megszerkesztésében, az útépitési munkák végrehajtásában, végül vízi és magas építési munkáknál felmerülő kisebb műszaki teendőkben kellő gyakorlati ismeretekkel bírnak; hogy az építkezési műszaki szolgálatnál legalább két évig teljesítettek gyakorlati szolgálatot. Ezen utóbbi feltétel a m. kir. erdőőri szakiskolák továbbképző tanfo-

lyamat jó sikerrel végzett egyéneknek egy évi gyakorlati igazolása is elégséges.

Megjegyeztetik, hogy a fent megszabott kellekekkel bíró az építkezési műszaki szolgálatra alkalmasnak talált erdőőr a ki igazolja, hogy:

1. a műszaki segédszolgálatnál kifogástalanul hat évet töltött el;

2. ezen kívül a kőműves és ácsmesteri vizsgát is letette és erről oklevelet mutat be főerdőőrré, fog ki nevezeteni.

Tájékoztatásul közöltetik még, hogy azon altiszt, a ki a műszaki segédszolgálatnál 6 évet kifogástalanul töltött be, az igazgatási hivatal altisztii állományában történő első üresedés alkalmával főerdőőrré előléptetendő.

A pályázatra kiírt főerdőőri, erdőőri stb. állásra pályázók felhivatnak, hogy az 1879. évi XXXI. t. cz. 37. §-ban körülírt szakképzettséget, a m. kir. kincstári erdészeti szolgálatba újonnan belépni kívánók, ezen felül még ép erős testalkatukat, különösen jó látó, beszélő és halló képességüket kincstári erdészeti orvos, vármegyei főorvos, vagy honvéd tőrszervező által kiállított bizonyítvánnyal, valamint életkorukról, illetőségükről, eddigi alkalmaztatásukról, nyelvismereteikről, katonai kötelezettségükről szóló bizonyítványokkal felszerelt és sajátkezüleg írt kérvényeiket 1915 május hó 31-ig alulírt erdőgazgatóságnál nyújtásuk be.

A főerdőőri állásokkal 800 K. fizetés és 200 K. személyi pótlék, az erdőőri állásokkal 600 K. fizetés és 100 K. személyi pótlék, továbbá természetbeli lakás, vagy ennek hiányában a törvényszerű lakbér és egyéb rendszeresített illetmények; az erdőlegényi állásokkal 700 illetve 600 K. évi szegődménybér, természetbeli lakás vagy a törvényszerű lakbér és egyéb rendszeresített illetmények élvezete van egybekötve.

Beszercebánya, 1915. évi április hó.

(4.) *M. kir. Erdőgazgatóság.*

25089/I. B. 1915 sz.

Termelt fenyőhaszonfa eladás. (Garamvölgyi rakodokon.) A garamszentandrás erdőgazdálkodásban termelt 277-76 m³ fenyőhaszonfa két eladási csoportra megosztva zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Ajánlatok legkésőbb 1915. évi május hó 20-án déli 12 óráig nyújtandók be Beszercebányán az erdőgazgatóságnál, a hol azok május hó 21-én délelőtt 10 órákor fognak nyilvánosan felbontatni.

Árverési feltételek a faanyag csoportosítását, a kikiáltási árakat és a bánatpénzt feltüntetendő kimutatás, ajánlati úrlap és boríték a beszercebányai erdőgazgatóságnál szerezhetőek be.

Budapest, 1915. évi április hóban.

(5.) *M. kir. Földművelésügyi Miniszter.*

1377/1915. sz.

Pályázati hirdetés. A szászbeszemi m. kir. erdőhivatal pályázatot hirdet egy (1) főerdőőri, három (3) erdőőri és egy (1) erdőlegényi, előléptetés esetén négy (4) erdőőri, öt (5) erdőlegényi, illetve segéderdőőri állásra.

A pályázati kérvények 1915. évi június hó 15-éig az alulirt m. kir. erdőhivatalnál nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Szászsebes, 1915. évi április hó 26-án.

(6.) *M. kir. Erdőhivatal.*

2497/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. A máramarosszigeti m. kir. erdőgazgatóság pályázatot hirdet öt főerdőri, előléptetés esetén hét erdőri, illetőleg hét I. oszt. esetleg hét II. oszt. erdőlegényi, illetve egy I. oszt. esetleg egy II. oszt. segéderdőri állásra.

A pályázati kérvények 1915. év június hó 10-ig az alulirt m. kir. erdőgazgatóságához nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Máramarossziget, 1915 április 21-én.

(7.) *M. kir. Erdőgazgatóság.*

25721/1915. I. B—1. sz.

Fenyőrudfa eladás. A máramarosszigeti m. kir. erdőgazgatóság boeskolonkai rakhelyeire letutajozott és ott felmáglyázott mintegy 8573 darab esákllyarud, mintegy 3244 darab komlórud, mintegy 1437 darab dohány-száritórud 2 (kettő) csoportra osztva zárt írásbeli ajánlatok alapján el fog adatni.

A zárt írásbeli ajánlatok az 1915. évi május hó 25-én délután 4 óráig nyújthatók be a máramarosszigeti erdőgazgatóságához, a hol azok 1915. évi május hó 26-án délelőtt 10 órakor nyilvánosan fel fognak hontatni.

Az árverési és szerződési feltételek, ajánlati lap és boríték, valamint a kikiáltási árakat, a faanyag méreteit és darabszámát feltüntető részletezés a máramarosszigeti m. kir. erdőgazgatóságnál, a vaséri és a mezőháti erdő-gondnokságnál megszerezhető.

Budapest, 1915. évi április hó.

(8.) *M. kir. Földművelésügyi Miniszter.*

773/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. Az ungvári m. kir. főerdőhivatal pályázatot hirdet 1 (egy) főerdőri, 4 (négy), előléptetés esetén 5 (öt) erdőri, 4 (négy) I. oszt. és 4 (négy) II. oszt. erdőlegényi, 1 (egy) II. oszt. illetve előléptetés esetén 6 (hat) II. oszt. segéderdőri állásra.

Ezen állások gazdasági üzem ellátása czéljából vannak rendszeresítve.

A pályázati kérvények az 1915. évi május hó 25-ig az alulirt főerdőhivatalnál nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Ungvár, 1915. évi április hó 24-én.

(9.) *M. kir. Főerdőhivatal.*

2342/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. A kolozsvári m. kir. erdőgazgatóság pályázatot hirdet 6 főerdőri, előléptetés esetén 9 erdőri, 16 erdőlegényi vagy segéderdőri állásra.

Ezen állások közül 1 főerdőri illetve 1 erdőri állás az építkezési s erdőrendezősi műszaki segédszolgálat ellátása czéljából van rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi május hó 25-ig a kolozsvári m. kir. erdőgazgatóságához nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Kolozsvár, 1915. évi április hó 26-án.

(10.) *M. kir. Erdőgazgatóság.*

1510/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. Az orsovai m. kir. erdőhivatal (ez időszerteni székhelye Herkulesfürdő) pályázatot hirdet 5 főerdőri, előléptetés esetén 5 erdőri illetve 5 erdőlegényi vagy segéderdőri állásra.

Ezen állások közül 1 főerdőri illetve 1 erdőri az építkezési s 1 erdőri állás az erdőrendezősi műszaki segédszolgálat ellátása czéljából van rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi június hó 1-ig az alulirt m. kir. erdőhivatalhoz nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Herkulesfürdő, 1915 április hó 27-én.

(11.) *M. kir. Erdőhivatal.*

Erdőőr kerestetik. Jósika Anna bárónő kolozsmegyei erdőbirtokára, a ki a szarvas vadászataiban jártas és a német nyelvet is beszéli. Fizetés 500 kor., mintegy 100 kor. jutalék a tisztjövdelemből, lakás kerttel, 1 kat. hold szántóföld, 20 őr. tűzfia, 2 drb szarvas-marha tartása, erdei kihágásokból befolyt büntetés pénzekből $\frac{1}{3}$ -ad rész.

Az állás június 1-én elfoglalandó. Kérvények alulirothoz nyújthatók be.

Hadad, 1915 május hó 1-én.

(12.) *Kleisl Gyula urad. főerdész.*

1015/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. Alulirott m. kir. erdőhivatal pályázatot hirdet 3 főerdőri, 5 erdőri és 1 erdőlegényi, előléptetés esetén 8 erdőri illetve 9 erdőlegényi vagy segéderdőri állásra.

Ezen állások közül 1 főerdőri illetve 1 erdőri állás a műszaki segédszolgálat ellátása czéljából van rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi június hó 10-ig az alulirt m. kir. erdőhivatalhoz nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Gödöllő, 1915. évi május hó 1.

(13.) *M. kir. Erdőhivatal.*

1943/1915. sz.

Tölgy- és cserdonga, tölgyküllő, iparvasuti talpa, faragott kerítésoszlop és tölgy-padló eladás. A lugosi m. kir. erdőgazgatóság farraktáibaiban készletezett elül megnevezett fagyártmányok 20 csoportban zárt írásbeli ajánlatok mellett nyilvános versenytárgyaláson eladotnak.

A zárt írásbeli ajánlatok 1915. évi május hó 27-én d. u. 2 óráig a lugosi erdőgazgatóságnál nyújthatók be, hol azok a következő napon nyilvánosan bontatnak fel.

A részletes árverési és szerződési feltételek és az eladandó anyag kimutatása stb., továbbá az ajánlati űrlap és boríték a lugosi m. kir. erdőgazgatóságnál szerzethetők be.

Lugos, 1915. évi április hó 26-án.

(14.) *M. kir. erdőgazgatóság.*

Előfizetési ár:

Egész évre — 4 K.
Fél évre — 2 K.
Negyed évre — 1 K.
Egyes szám — 20 L.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasás garmondés-
dés milliméter soronkint
10 állérrel, tábiztos és
garmond betéti kisebb
betűfaj szedés másféleze-
res egygyárral számitta-
tik. — Az egész oldal négy
hasás széles.

Előfizetőnek az álláke-
relet és kínlat rovata
rövid közlésekre díjla-
nul áll rendelkezésre.

Szerkesztő:

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

TULAJDONOS ES KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címén Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklamáziók is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adatnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség négyednyedeként utalványoz.
A lap után nemtanul származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordítat-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

Felhívás az Országos Erdészeti Egyesület által kiosztandó rend-
kívüli segélyek ügyében.

Az erdőnek a szél által való károsítása. (Béky Albert.)

«Az Erdő» 1914. évi tiszta jövedelme.

Az erős agancsképződés titka. (Gyöngyöshalászi Takách Gyula.)
Gazdasági tanácsadó: A zab pótlása a lovak etetésénél. (Gyulay
Károly.)

Külföldiek: Magyar Nők Korona-Alapja. — Kérelem fenyőmész
tárgyában. — Halálózás. — József főherceg a sebesült katoná-
hoz. — Nyugdíjbiztosítás. — «Az Erdő» megvételeire kerestetik.
Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» köz-
leményei: Tisztelt Tag- és Kartársak! — Nyugtázás. — Kére-
lem.

Hivatalos közlemények: Pályázati hirdetés az erdőri szakiskolá-
k tanulóiak felvétele ügyében. — Az ellenörkődői megjelölés
használatának megszüntetése tárgyában. — Hirdetmény az állami
erdei facsemeték adományozása tárgyában. — Pályázati
hirdetmény erdőültetési és csemetenevelési jutalmakra.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése tár-
gyában.

Értesítjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy
«Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a há-
borús viszonyok következtében nehézségbe
ütközvén, lapunk további intézkedésig min-
den hó 15-én kettős füzetekben fog meg-
jelenni.

A szerkesztőség.

Felhívás.

Az Országos Erdészeti Egyesület által kiosztandó rend-
kívüli segélyek ügyében.

Az Országos Erdészeti Egyesület «Az Erdő» című
lapkiadvány bevételi feleslegeiből összegyűjtött «altiszti
segélyalap» f. é. kamataiból, mintegy 500 koronából,
további rendkívüli segélyeket oszt ki, meg pedig oly er-
dészeti altiszteknek, illetőleg azok hátramaradtjainak,
kik «Az Erdő» című lap 1914. évi évfolyamára elő-
fizettek, vagy a kik részére felettos hatóságuk előfizetett, ha
habbavonultak, hősi halált haltak, az ellenséges betörés
következtében jelentékeny kárt szenvedtek vagy a há-
ború folytán keresetképtelenné lettek, egyszer s min-
denkorra adományozott 50—125 K. összegben.

Felhívjuk a pályázni szándékozókat, hogy *bélyegtelen*
kérvényüket 1915. évi július hó 1-ig adják be az Or-
szágos Erdészeti Egyesülethez, Budapest, V., Alkot-
mány-u. 6. sz.

A kérvényben a kérelem alapját képező egyéb kö-
rülményeken kívül kell *tüntetni a kérvényezőnek,*
*illetőleg férjének vagy atyjának polgári állását, kato-
nai rendfokát és csapattestét, állandó lakhelyét, szol-
gálatadójának nevét és lakhelyét, kérvényező polgári*
*járandóságait s hogy azok mily mértékben vannak be-
szüntetve, kérvényező családi állapotát, a gyermekek*
számát, korát és nemét, részese-e kérvényező vagy
*gyermekei állami vagy egyéb segélyben vagy ösztön-
díjban? Le kell továbbá írni a szerződött kárt, annak*
pénzbeli értékét, az eselleges menekülés körülményeit,
*stb. s mindezt az illető feljebbvalójának illetőleg a ha-
tóságnak bizonyítványával igazolni is kell.*

Budapest, 1915. június hó 1-én.

Az Országos Erdészeti Egyesület Elnöksége.

Az erdőnek a szél által való károsítása.

Írta: Béky Albert m. kir. főerdőmérnök.

Az erdő számtalan ellensége közül, — a minők a
rovarok, gombák, tűz, hó, fagy, gyomok stb. — leg-
veszélyesebb és legnehezebben leküzdhető a szél, mert

ez állandóan támad s ha olykor kivételes, nagyarányú rongálásaitól eltekintünk is, közönségesen előfordulni szokott károsítása még mindig van akkora, mint bármelyik más társáé.

Növeli jelentőségét az ellene való védekezés nehézsége s az a körülmény, hogy az utána keletkezett rombolás legnehezebben takarítható el, az erdőben támadt csorba legnehezebben köszörülhet ki. Szeszélyes, kiszámíthatatlan ellenség a szél, a melylyel szemben sokszor csak akkor tudjuk hogy hol kellett volna védekezni, mikor már késő. Gazdálkodásunkba minduntalan beletartózkodik s ha rendszerrel nem készülünk fel ellene, kifogart belőle.

A szélnek általában háromféle károsítása van: Hátráltatja az erdő tenyészését, rongja a talaj minőségét és törő-dönti a fákat, az erdőt.

A tenyészésnek a szél által való hátráltatása — mint számottevő jelenség — egyes, szélnek különösen kitett helyeken fordul elő. Itt a szél állandó járása a lombzat és gallyak ide-oda hányása-vetése által, de főként a tenyészethez szükséges nedvnek fokozott mértékű elpárologatatása által sorvasztja a fát.

Az ilyen sorvasztó széljárta helyeket meg lehet azonban ismerni az ott levő fák egyoldalú fejlődéséről, szélnek fekvő oldaluknak a másikkal szemben hátramaradt, csenevész fejlettségéről.

A bajjal szemben türéssel viselkedünk, mint a hogyan állják az ennek kitett fá a helyöket. Használat alkalmával az ilyen erdőszélt nem vágjuk le, hanem védőfalként állva hagyjuk, s legfeljebb szálalunk belőle, ha veszniinduló lát fátunk benne.

A szélnek a talajra való hatása hasonló az előbbihez. Itt is döntőleg szerepel a nedvesség fokozott elpárolgatatása s a mi ezen kívül még jelentkezik, az többnyire ennek csak következménye.

Vannak esetek, a midőn a szél — mint pl. a futóhomokon — a talaj termőrétegét nem csak megrontja, hanem helyéről el is hordja. Ezek különlegesen, a melyekre itt most nem térek ki. Általánosságban a szél — ha szabadon hathat az erdőtalajra — részben elfűvás, részben a felbomlás siettetése által megfosztja azt alomtakarójától; a talajt kiszáritja, televényét elsorvasztja, a földet megkeményíti, szóval éppen ellenkező tulajdonságúvá teszi, mint a milyen a talaj jó működéséhez, termékenységéhez szükséges.

Hogy az erdő talajára a szél ilyetén káros módon ne hasson, annak csak egy módja van, t. i. hogy az erdő faállományát magát állítjuk a szél és a talaj közé. Erre tanít a természet, a melynek könyvéből látjuk, hogy zárt faállomány alatt minden munka nélkül is porhanyó és üde a termőföld.

Az erdő fájának azonban az a rendeltetése, hogyha megérett a fejsze alá: levágjuk, még pedig — a hogyan általában szoktuk — tarra vágjuk. Nem is gondoljuk, hogy ezzel önmagunk és a természet ellen vétkezünk! Önmagunk, saját erszényünk ellen, mert a letarolt erdő helyét mesterséges úton, verjétkkel, pénzzel kell felújítani, a mit pedig az erdő kellő körültekintéssel ter-

mészetes úton maga megtett volna s vétkezünk a természet, az erdő ellen, mert a talajra nézve sokkal rosszabb helyzetet teremtünk, mint a milyen a természetes volt: szabad utat nyitottunk a szélnek és a nap hevének, a mi a termőföld megölője. Évtizedeken — évszázadokon át gyűjtötte, érlelte az erdő alomtakaróját és televényét s mi könnyelműen, napok alatt küldjük veszendőbe!

Legfőbb ideje, hogy igyekezzünk az erdőnek tarra vágásával szakítani s ezt fokozatosan haladó, természetes felújító vágásokkal kihasználni.

De nem csupán az erdő természet learató használatánál, hanem időközben is nyithatunk meggondolás nélkül utat a szélnek az erdő talajához. Így láttam már nem egyszer, hogy tisztítóvágásnál az erdő szelét sűrűn és gondosan védők fákat, bokrokat és cserjéket nemcsak hogy megritkították, de utóbbiakat egyúttal mind ki is vágták, keservére az éneklő madaraknak.

Az erdő szélének földig sűrűn zártnak kellene lennie mindenütt, hogy a szél még bűvölyukat se találjon rajta s ha ez az állapot valahol megvan, örülünk neki és ne rontsuk el haszontalanul.

Legnagyobb kárt tesz: a szél az erdőben a fáknak eltörése és kidöntése által; csak egy-egy nagyobb erdőtestben száz- sőt ezerszámra megy csak a közönséges szelek által kidöntött és eltört fák száma; mit szóljunk aztán az időnként előforduló, mindent elseprő orkánokról?

Orkánokkal szemben az erdőgazda tehetetlen. Jönnek mint az ítélet s mint emberfeletti erők, viseljük következményeit.

A közönséges, bár nagyobb szelek ellen van védelem s ezekre akarok alábbiakban rámutatni.

Mindenemű védelemnek alapja az ellenségnek ismerete lévén, tudnunk kell a szélnek is legfontosabb tulajdonságait.

Egyik reánk nézve szerencsés tulajdonsága az, hogy veszélyes erővel ugyanazon a helyen mindig ugyanabból az irányból fúj; ez a veszélyes szélirány. Ezt a helyszínen időnként kidöntött fák -esési irányából bárhol megállapíthatjuk. Mintthogy azonban a szél irányára hegysekiben a hegyhátak és völgyek vonulásának iránya módosítóg, eltérítóg hat, megtörténhetik, hogy ugyanabban az erdőségben több veszélyes irányt is észlelünk. Ha ezeket térképünkre (pl. nyíllal) följegyezzük, határozott alapon intézhetjük a szél ellen való védekezést, csak arra ügyeljünk, hogy egyes, forgószél vagy más különleges szél által kidöntött egy-két törzs félre ne vezessen s a miként egy-két fa még nem tesz erdőt, épen úgy tapasztalatunkat se ennyire alapozzuk.

Nagytal nem hibázhatunk, mert az eddigi általános tapasztalatok szinte mindenütt biztos irányítást adnak, csak megerősítőkre kell a helyszínen szétnéznünk.

Magyarországon a veszélyes szél a zivataros esők irányából, délnyugat felől fúj. Helyenként — főleg az ország délnyugati részében — északnyugat is fenyegető s egyebütt is lehet némi eltérés, de mindig csak a nyugati főiránnyal kapcsolatban.

Nem annyira a szél gyakorisága teszi a délnyugati irányú veszélyessé, mint inkább ennek szilaj természeté, lökészerű, tomboló fuvása s az a körülmény, hogy tavasszal és nyár elején szokott fújni, a mikor a talaj nedves, sőt átázott, minek folytán könnyen kifordulnak belőle a fák, továbbá a mikor a fák buján lombosak s így jól beléjük kapaszkodhatik a szél.

Gyakori hazánkban az északkeleti szél is, ez azonban akkor szokott fújni, mikor fagyott a föld s így benne szilárdan állnak a fák; ugyanakkor a lomblevelű fák kopaszak; egyébként is ez a szél nyugodtabb, egyenletesebb áramlású, a mi mind csökkenti veszélyességét.

A széldöntés veszedelme ellen a természet az egyedül álló fát is az erdőt is fölvertezi úgy, hogy a veszély csak akkor esz ott kezdődik, a mikor és a hol az ember ezt a kialakult helyzetet megbolygatja, elrontja.

A magában álló fa azzal védekezik, hogy gyökérzetével igyekszik jól (térsen) beágyazni magát a földre; törzsét lapossá és nem hengeressé fejleszti s e mellett — mint pillérekkel-ornidokkal erősíti; koronáját — nem csupán a törzs kérgének az időjárás viszontagságai (napsütés, szél stb.) ellen való védelmére, de hogy az egész fa súlypontja is minél alantabb eső helyzetbe kerüljön — majdnem a földet érőleg növeszti — terjeszti. Ilyen kifejlettséggel még a széldöntésnek leginkább kitett lúczyfenő is szilárdan megállja a helyét.

A nem egyedül, hanem csoportban vagy állományban élő fák, a talajban és világosságban szomszédikkal osztozkodván, a fenti módon nem tudnak fejlődni, de erre nincs is szükségük, mert társaságban egymást támogatják. Itt csupán a szélen levő fáknak kell olyanoknak lenniök, hogy nem csak ők maguk állják meg a helyöket, hanem bentebb levő társaikat is bástyaként megvédjék.

Ezek az erdőszéli fák — bár nagyrészt csak egyoldalulag — úgyis vannak kifejledve, mint a magában állók s egybefüggő soruk falszerű kőrtésként állja útját annak, hogy a szél a facsoport vagy állomány belsejében levő fákra is rontólag hathasson. Ezek éppen úgy szegik be az erdőt, mint a hogy a vásznat szokták szegélylyel ellátni, hogy ki ne fosszólék.

Az erdőszél ilyenét kialakulásán kívül van még a természetes körülmények között felnőtt erdőnek (faállománynak) más védőeszköze is a szél ellen. Ilyen az a tulajdonsága, hogy a fák, facsoportok nem mind egyenlő fejlettségűek, nem mind egyenlő magasak benne, minek folytán az erdő felső szintje (teteje) sem egyenletes, hanem halmos, hullámos. Ezek a kiemelkedések a szél áramlására úgy hatnak, mint pl. a patak medréből kiálló kövek vagy fenékgát: akadályozzák, mérséklék a folyást s a levegő legelső rétegét részben fölfelé lökve, annak lefelé, az erdőre ható nyomását csökkentik.

A különféle fafajoknak egymással való elegye szintén és pedig lényegesen emeli az erdő állékonyságát. Mint tudjuk, egyik fafaj (pl. a lúczyfenő) sekély gyökérzetű és könnyen kidől, a másik (pl. a tölgy) mély gyökerű s inkább eltörik mint kidől. Ha már most a

könnyen dőlő faállományba erősebben álló fák elegyülnek, akkor maga az egész állomány is támasztékot, szilárdítást nyer ezekben.

Erdőt alkotó fafajaink a széllel szemben való állékonyságuk tekintetében a következő sorozatba foglalhatók: tölgy, juhar, kőris, bükk, erdeifenyő, vörösfenyő, jegenyefenyő, lúczyfenő.

A természet útján felnőtt erdő tehát — az előzők szerint — akként védekezik a szél ellen, hogy ennek megfelelő erdőszélt fejleszti, az erdő tetejét halmossá-hullámossá teszi és hogy a fafajokat többnyire elegyíti. A természetnek arra, hogy az állományban az egyes fákat is iparkodjék lehetőleg önállóítani, nincs szüksége, mert az nem használja az erdőt.

A mint látjuk, a szél károsítása (döntése és törése) ellen való védelem természet eszközei mind olyanok, a melyeket nem lehet márol-holnapra az erdőnek megadni, hanem időt kívánó fejlesztéssel szerezhetők csak meg. Éppen ezért már az erdő berendezésénél, az állományok megtelepítésénél tekintettel kell erre lennünk, mert az itt elmulasztottakat később vagy egyáltalában nem vagy csak nehezen pótolhatjuk.

A védelem legfontosabb eszköze a jól kifejlett erdőszél (erdőszegély, erdő-bezegés). Ennek kifejlettségét azzal segítjük elő, ha az erdőben nyiladékokat hagynak, illetőleg vágunk. Minthogy azonban a nyiladékok által sok területet vonunk el a fatermelés alól, e célra rajtuk kívül felhasználjuk az erdő más megszakítását is, mint a milyenek az utak, patakok folyása stb. Ezeknek egyébként is üres helyét — ha szükséges — szélesebbé (10—20 méter szélesé) tesszük s megvan a kellő nyiladék. Külön nyiladékok csak ott vágunk, a hol valamely erdőrészt vagy részletet a kihasználás tekintetében önállóítani, szabaddá tenni akarunk s ennek más megoldását nem találjuk.

Az erdő teteje azáltal lesz hullámossá, domb-dombossá, ha az megtelepülésekor nem egy időben keletkezik. Ezt csak úgy érhetjük el, ha az erdőt kihasználáskor nem vágjuk tarra, hanem fokozatos vágások által vagy tisztán természetes úton vagy mesterséggel karöltve újítjuk fel, a mihez általában 10—20 év szükséges; ez elegendő ahhoz, hogy az erdő fáit ne legyenek egyforma növések is a szél teteje ne legyen egybefolyó sík felület.

A fafajoknak egymással való elegyítése nem csupán a szél ellen való védelem okából (a mi főként lúczyfenőnél fontos) szükséges, de ugyanazt kívánják erdőtenyészeti, jövedelmezőségi, közgazdasági stb. okok is, s így a szél egygyel több indíték ennek az erdőtelepítésnél történendő megvalósítására.

Ha az erdőt nem vágánk, a fentiekkel eleget is tettünk volna annak széldöntés ellen való védelmére. A vágással azonban megbontjuk az erdőt s a szerint a milyen a vágás módja, elveszti az erdő szegélyét vagy bent az állomány belsejében levő fák a szomszédos fák kivágása által támasztékukat s ezzel meggyöngül s esetleg el is vész az ellenálló képesség.

Arra is kell tehát törekednünk, hogy ne csak az

erdő (faállomány) a maga egészében, hanem az azt alkotó egyes fák is lehetőleg szilárdan álljanak a lábukon.

Erdőben a fákat olyan földig gallyassá, kúpalakú törzsűvé nem nevelhetjük, mint a milyen a szabadon, magában álló fa; de nem is volna célszerű, mert az ilyen erdőből nem sok hasznunk lenne. E téren el kell találnunk az arany középutat: zárt állományokat kell nevelnünk, de nem nyurga törzsekkel és kalapszerűleg felszorult koronával, hanem vasok, hengeres törzsekkel s e mellett jól kifejlett koronával. Ilyen erdőből csak áterdülés útján juthatunk, azért igyekezzünk azt erdeinkben nem csupán ezért, de több más okból is általánossá tenni.

Bármennyire fölverteztük is erdönket az előzők szerint a szél ellen, ha abból úgy vágunk ki, hogy az állva hagyott erdő szélének a veszélyes szél nekifekhetik, az a legtöbb esetben törni-dönteni is fog benne. A vágás vezetésének egyik legfontosabb szabálya tehát, hogy az ne a veszélyes szél irányával, hanem azzal szemben haladjon, hogy így a szél felől ott álló, érintetlen állomány a megbolygatott erdőszélt vagy esetleg egész állományt védje.

Ha a veszélyes szél irányát ismerjük, ennek a követelménynek többnyire nehézség nélkül megfelelelhetünk. Gondot nem annyira a vágás folytatása, mint inkább annak megkezdése szokott okozni, mert elég gyakori az az eset, hogy a kezdő vágás mellett mindkét oldalon (a szélel szemben is s annak háttal is) álló, lábas erdő marad. Ezt a helyzetet lehetőleg kerüljük el s a vágást erdőszélen, nyiladéknál, pataknál vagy útnál kezdjük meg, hogy a szélel szemben beszegett erdőszél maradjon.

Ha minden irányú felkészültségünk és előrelátásunk ellenére is a szél erdőnkben döntést okozott s annak szelét ciklik-czakkosan hagyta, előttünk áll az a kérdés, hogy az ilyen erdőszélt kiegyenesítsük-e vagy törött vonalban hagyjuk?

Tudnunk kell, hogy a szél az állva hagyott fák közül is némelyiket annyira megingatja, hogy egyesek állásban, lábun maradnak, de 1—2 év alatt mégis kiszáradnak. Ennek folytán elsősorban is megvárjuk, hogy mely fák kezdenek száradni s ezeket kivágjuk, egyrészt hogy kárba ne vesszenek, másrészt mert ezek (mint szárazak) úgy sem nyújtanak a mögöttük levőknek védelmet. Levághatjuk azokat a fákat is, a melyek az erdőn kívül, magukban állva maradtak meg.

Ezeket kívül az erdőszélt úgy hagyjuk ciklik-czakkosan vagy görbén, a mint éppen maradt. Ez ugyan talán nem lesz szép, de célszerű, mert a mely törzsek egy szeldöntést — annak kitéve — már kiálltak, valószínű, hogy más esetben is dacolni fognak azzal, míg ha az erdő szelét kiegyenesítjük, ismét kerülnek olyan fák is a széltre, a melyek gyengébb állnak a lábukon s a legközelebbi erős szél ezek kidöntésével mégis csak kiesorítja az erdőt. A kiegyenesített erdőszélnek — mint valami falnak — jobban is neki tud feküdni a szél, mintha girbe-görbe ez; ezért is jobb, ha nem egyenesítünk.

A bár csak főbb vonásokban elmondottak — azt

hiszem — élelégé mutatják, hogy milyen fontos tényező az erdőben a szél és hogy az ellene való védekezésnek mennyi esinja-binja van. Éppen ezért igyekezzünk helyi viszonyainkkal e tekintetben is minél előbb és behatóan megismerkedni, hogy a rendszeres védekezéshez hozzálássunk, mert itt a »jobb későn mint soha« mentegedőzés ritka esetben juttat eredményhez.

«Az Erdő» 1914. évi tiszta jövedelme.

Lapunk homlokán olvasható, hogy a lap után származó tiszta jövedelem teljes összegében az «Országos Erdészeti Egyesület» által kezelt oly alap javára fordítatik, a mely — később meghatározandó módon — «Az Erdő»-re előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

«Az Erdő», mely 1907. év elején indult meg, az első két évben a kezdet nehézségei folytán nemcsak jövedelmet nem hajtott, hanem fentartására az «Országos Erdészeti Egyesület» saját vagyonából rá is fizetett. Azóta azonban lapunk — dacára a csekély évi 4 K előfizetési díjnak — évről-évre tiszta haszonnal zárult. Így a tiszta jövedelem

1909. évben	316 K 68 fill.
1910. «	1,269 « 61 «
1911. «	1,753 « 46 «
1912. «	3,051 « 79 «
1913. «	2,857 « 90 «
1914. «	3,682 « 69 «
Összesen	12,932 K 08 fill. volt.
Hozzáadva az időközi kamatokat	2,567 « 95 «
az alap vagyona kitett	15,500 K 08 fillért
A háború által kárt szenvedett előfizetőink és azok családjai közt segélyezésre kiosztott	1,500 « — «
úgy hogy az alap jelenlegi vagyona	14,000 K 08 fillért
tesz ki, vagyis az 1913. év végével kimutatott	10,970 « 13 « va-
gyonnal szemben az alap tényleges gyarapodása az 1914-ik évben	3,029 K 95 fillér.

Az erős agancsképződés titka.

Irta: Gyöngyöshalászi Takách Gyula.

Ha egy rőt vad-állománynak az agancsosvad túlságos lelővése vagy a sutavad kimélése által felbillent az egyensúlya — az első szimptoma a gyenge agancsképződés.

Az ilyen elrontott állomány helyreállítására és az agancsos feljavítására leggyorsabb és legjobb orvos-ság a koplalás, vagyis az agancsos vad pár évi kimélése, a meddő tehének s az utóbbi évek üszöinek teljes kilővése.

Ennél a betegségnél is alkalmazható azonban egy gyógyszer, a mely gyorsítja a gyógyulást.

Ez a kitünő medieziná a foszforsavas mész, a mi az agancs fő alkotórészét képezi. Ha ebből az anyagból juttatunk az állat testébe, természetesen, hogy könnyebben és nagyobb mennyiségben képes az agancsképződésnél felhasználni, mintha azt kis mértékben, a rendes tápanyagból kell szervének termelnie. Hanem ezt a kitünő szert nem úgy kell ám használni, mint a theoretikusok szokták, hogy t. i. a szóba kevernek egy-két marokkal; mert ez nem ér semmit. A ricinusolaj, — hogy új szert ne említsék, — egy kitünő és biztosan ható orvosság, ha 20—30 grammot veszünk be belőle. Ha azonban egy pohár vízbe egy cseppet teszünk s megisszuk, bizony semmi hatása sem lesz. Így vagyunk a foszforsavas mésszel is. Ha a sózónál alkalmazzuk, abba egy-két, — de mondjuk három-négy marékkal téve is, — mi jut abból az állat testébe? A sózókhoz sok vad jár, mindegyik naponta nyal belőle, de mennyit? Pár decigramm az egész, a mit a vad nyalánkságból felvesz s ebben fő alkotórész az agyag, azután a só. A három-négy marék foszforsavas mésszből nem jut több az állat szervezetébe egy-két milligrammnál, vagy atomnál. Hogy növezzén ebből az a szegény vad azután kapitális agancsot?

A sózó minden nagyvad-területen szükséges és fontos tényező, mert odacsalogatja a vadat és a belőle felvett só, agyag könnyíti, elősegíti az őszi és tavaszi vedlést. Messziről odacsalja a sózó a vadat, mert sóra nemcsak az embereknek, hanem a vad szervezetének is, különösen a veséknek, gyomornak nagy szüksége van. Az agancs-javitásnál csak annyiban működnek közre a sózók, hogy a megkönnyített vedlés és emésztés folytán a vadnak módjában áll a felvett táplálékból többet fordítani az agancs növeztetésére, mintha nagy kinnal váltja a szórt és gyomor-, meg bélbajokkal küzd. A ki tehát mestersegesen akar javítani vadállománya agancsképződésén, juttasson dekaszámra az őz, és kilószámra a szarvas testébe foszforsavas meszet az agancsképzés alatt, de már közvetlen az elvetés előtt, legkésőbb az elvetés napján kezdve az adogatást. A hol rendes etetők nincsenek, — melyekkel csak kényeztetjük, rontjuk a vadat, — készítsünk a sózók mellé vajútot és hintünk bele szeletekre vágott vagy répvágó-géppel aprított marharpát. Mikor már jól és bátran felveszi a vad ezt a kedves és hasznos csemegét: keverjünk bele egy kis zúzott zabot, vagy tengerit s hintjük be — mindig növekedő adagolással — foszforsavas mésszel s keverjük fel jól egy kis falapáttal. A teljes adagolást úgy szabályozzuk, hogy naponta minden bikára egy marék, őzbakra egynegyed-egyharmad marék foszforsavas mész jusson. A foszforsavas mész nem drága, azt hiszem métermázsája 36 korona. A ki a fenti adagolást keresztül tudja vinni, az tudom, meg lesz elégedve és bámulni fog az eredményen. Természetesen igen sok mész megy látszólag veszendőbe az által, hogy a suták, tehének is hozzálátanak; de azért ez sem teljes veszteség, mert erősíti az anyavadat magát és a méhében hordott borjút. Veszteség nélkül csakis vadaskertben lehet megvalósítani az ilyen etetést. Nyílt területen csak redukálni

van módunkban a veszteséget az által, hogy megfigyeljük, melyik sózókat járják inkább az agancsokos s csak oda teszünk meszes répát, míg a suták, tehének által látogatott sózókhöz hiutelen répát adunk.

A mikor az agancsotvad agancsa annyira elkészült, hogy összes ágai kinőttek s csak a legelső tompa ágaknak hegyesedése van még hátra: beszüntetjük a méz-adagolást. Ennek azonban szintén fokozatosan és nem márol-holnapra kell megtörténnie. A férfirkot elér 7—8 éven felüli bakok és bikák az ilyen adagolás mellett 50%-os agancsúly-többletet produkálnak.

Megjegyzem, hogy a foszforsavas mész azért nem egy mindent pótló csodaszert, a minek az alkalmazása feleslegessé teszi a kíméletet, önuralmat, s szabaddá teheti a «Schiesserséget», mert ez a szer is csak egy jó agancsképződés még jobbátételére való, a hol t. i. meg van a jó ivarany. Az olyan vadállományt, a hol a vadász úrnak görös jön a mutatónjába, mihelyest agancsot lát, akár meg is tömhetjük foszforsavas mésszel, az nem fog javulni, mert egy jó állomány, egy erős agancsképződés főfeltétele és örök törvénye mindig csak a helyes ivarany: a minél több bika és bak — marad. Csak ott lehet erős agancs, a hol megöregedhetnek a bikák, bakok s a hol csak annyi a sutavad, hogy ezeket mind az öregek, a kapitálisak borítják be. Az agancs épp olyan férfidisz, mint nálunk a bajusz. Az erős agancsot is csak a «kor» termi meg, kivéve, ha egy bakot vagy bikát nyársas korában elzárunk, megfosztva a fedezés lehetőségétől, s etetjük jófajta répával, tengerivel, foszforsavas mésszel. Az ilyen szűzességi fogadalomra kényszerített és meszett darab azután megteszi velünk azt a tréfát, hogy nyársából 14-es agancsot rak fel a világ bámulatára. Egy szelid szarvas-spiesseren és däm-vad-knopfspiesseren tettem próbát, s daczára annak, hogy a bika a gödöllői szarvasokból volt, harmadik évében, átugorva a 6-os, 8-as, 10-es, 12-es rendes fokozatot: 14-es agancsot rakott fel, még pedig negy kilón felül. A dämspiesser pedig rendes körülmények között a következő évben olyan erős lapátokat növesztett, hogy a hetedik évében sem rakott volna fel olyat.

Mindez pedig azt bizonyítja, hogy egy oly állományban, a hol csak annyi a sutavad, hogy abból a kamasznak nem jut: a bikák erős agancsot fognak felrakni. Nevezetesen a fiatal bika vagy bak 6—7 éves koráig a zöld lombfatakmánnyal, tölgyakkal annyi foszforsavas meszet és cersavot vesz fel a szervezetbe, hogy abból tisztességes agancsot képes növesztetni, ha a normális táplálékfőlöseteg erre fordíthatja. Ha azonban egy sok tehens állományban a 6-os, 8-as, vagy éppen a nyársas is jut tehénhez, s ifjúsága mértéktelenségével agyonzékedi magát: a takarmányfőlöseteg az elpocsékolott nitrogéntartalmú anyagok pótlására fordíttatik: nem-hogy nem marad remmi az agancsképződésre, hanem egyenesen a test rovására növeszti nagy kinnal rongy agancsait.

A fiatal állat üzekedése tehát gyenge testi és agancsképződést okoz. Ez azonban még nem minden. Az átörökítés törvényei szerint, — a mi az agancs formájára,

erősségére és sok ág felrakási képességére különösen és fokozott mértékben vonatkozik, — az ilyen éretlen, fejletlen egyedek által nemzett ivadékok, testben és agancsban is az apára üt. Vagyis a fiatal bika nemcsak önmagát rontja le a korai üzekedésével, hanem csupa hitvány, rongy egyedeket nemz.

Egy erős, egészséges vadállománynak a degenerálódástól való megóvására az egyedüli mód az, hogy a fiatal, éretlen bikákat ne engedjük fedezéshez jutni. Ennek pedig a kulcsa a kevés utavád, illetve: sok férfikort ért bika és bak; mint ezt hajdan híres máramarosi, ungi, szebeni és hunyadi területeken láttuk.

Ha van egy vadállományom s abban 100 darab anyavadat számlálok, ahhoz kell, hogy legalább 20 db nyolcz éven felüli tenyészbikám legyen. Ez a 20 bika azután a 100 tehenet az erősebb jogai szerint lefoglalja magának, erős, magához hasonló ivadékokat nemzve s a még meglévő 70—80 darab 1—5 éves kölyök bika és 5—8 éves közepes bika hoppon marad s a bevett táplálék-főlölség mind a test- és agancsfejlesztésre fordítatik. A fiatalok nem ronthatják le magukat, nem nemzhetnek az állomány veszélyére rongy-egyedeket és a 20 bika sem merül ki a reá eső 4—6 tehéntől annyira, hogy kárára válják az agancsképződésnek. Igaz, hogy az ilyen területen eleinte meg kell elégedni 3—4 bikalelövessel, de ezek a bikák azután foszforsavas mészségi segítségével mind díjnyertesek lehetnek és a lelövési szám évről-évre nő.

Igen ám, de ki teszi azt manapság, hogy 20 erős bikából csak ötöt löjjen, mikor tudja, hogy van még vagy 80 darab fiatal nemzedék? Senki sem! Az egyik nem tudja megállni, mert «Schiesser»; a másik csak azért nem áll meg az őtnél, mert nem tudja, hogy ezzel mily kárt csinál és nincs senki, a ki ezt neki megmagyarázná; a harmadik azért nem gyakorol önuralmat, mert ha ő nem lövi le, lelővik a vadorzők. Ennek van, fájdalom, a legtöbb igaza, mert a vadorző manapság nagyobb úr, többet lő, mint a vadászatbélró vagy tulajdonos.

Elég az hozzá, a 20 bika vagy bak mind a fűbe harap s maradagnak tenyészállatnak a serdülő kamaszok. Ezzel a kicső gyertyénynyel azután végleg meg van pecsételve az állomány sorsa, akár mésszel, akár mészs nélkül.

Egy leromlott vadállományban mindig 4—8-szor annyi a tehének száma, mint az összes bikáké, a nyársasokat is beleszámítva. Ez közös vonás, mert hiszen ez nem okozat, hanem maga az ok. Az ilyen állomány feljavítására az első lépés, hogy a teheneiket apasszuk le az összes bikák számának a felére, mert a helyes ivararány a tehének és összes bikák között: egy jókarban lévő állomány jókarban tartására 1:1-hez, egy leromlott, vékony agancsot termő állomány feljavítására az 1:2-höz. A mely állományban kétszer annyi bika van, mint tehén, az soha leromlani nem fog és állandóan díjas agancsokat liferál a kiállításra!

Az legyen tehát minden nagyvadtenyésztőnek a törekvése — ha erős agancsképződést akar — hogy tehe-neit redukálja a nyolcz éven felüli apaállatok számának

negy-ötszörösére; ültessen sok fenyőt, hogy a vad télen is jusson zöldtakarmányhoz, csináljon sok sózót és adagoljon foszforsavas meszet és ne engedjen bikát lóni szeptember 20-ig, hogy a lelövendő bikáknak módjukban legyen magukhoz hasonló ivadékról gondoskodni.

Ezek azok a szabályok, a mit tudva, nem tudva, nem szoktak betartani, ez az a nagy titok, a mitől az agancsképződés minősége függ!

Gazdasági tanácsadó.

A zab pótlása a lovak etetésénél. Állattartásunkat rendkívül nehéz helyzet elé állította a világháború. Zabkészleteink a hadvezetőségnek állanak rendelkezésére, minélfogva az itthon maradt loállomány részére gondoskodnunk kell olyan pótlóanyagok beszerzéséről, a melyek a zabot helyettesíteni képesek, s a melyeket a ló minden káros utóhatás nélkül fogyaszthat. Tökéletesen egyetlen tápszert sem fogja a zabot a lónál helyettesíteni, mind a mellet akad azért a pótlóanyagok sorában is olyan, a melynek föletetésével képesek vagyunk lovainkat a legközelebbi zabtermésig fentartani.

A zabot helyettesíteni hivatott szemes eleségek sorából első helyre tehető az *árpa*, a mit csupán áraparara alakjában ajánlatos a lóval föletetni, azt is szecskával keverten.

Az árpához hasonló szolgálatot tehet a *száraz szemes bab*, a *száraz szemes borsó* és a *bükkönymag*. Mindhárom magfélélt szecskával keverten csakis darált állapotban használhatjuk fel lóbraként. Ez esetben is azonban ajánlatos az ilyen abrakot ugyanannyi árpamennyiséggel keverten adagolni.

Kiváló abrak a *korpa* is, de kevés van belőle és az is túlmagas árú.

Jó szolgálatokat tesznek takarmányként a különböző *olajpogácsa-félék*, a *haltáplisz*t és a *nyersczukor* is.

Olajpogácsa-féléből az ország különböző vidékén még akad beszerezhető készlet. Haltápliszteket német szövet-ségünk szállít részünkre. Nyersczukrot czukorgyáraink révén kaphatunk. Ez irányban csak nemrégiben adta ki a m. kir. földművelésügyi kormány a tájékoztató utasításokat.

Sörgyáraink *sörtörkölyét* és a czukorgyárak *száritott répaszeleteit* és hulladékmenüjét is elfogyasztja a ló zab helyett, ha melléje szecskával kevert ugyanannyi árpadarát adunk.

Igen jól bevált abrakpótló a *szeszgyártás melassza* akár zöld, akár pedig kevert állapotában. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesületünk a legjobb pótló anyag-nak tartja a melasszt.

A *zöld melasszt* a lovak számára tiszta, meleg vízben feloldják s aztán kihűtlen ital gyanánt adják a lónak. Esetleg hozzá is keverhetünk az elősorolt abrakpótló anyagokból. Legtápdúsabbnak bizonyult a sörgyárak melassztörkölye.

A héjától és csírás egészségtelen részeitől megtisztított s rostán pehelyfinomságúvá áttört főtt *burgonyából* is naponta két kilogrammnyit adhatunk a lónak.

Szívesen fogyasztják a lovak a *sárgarépát* is, a melyt gondosan megtisztítva, répavággal felaprítunk és pelyvával keverten, nyersen adjuk abrakul.

A zabot pótló anyagok alkalmazásánál mérlegelni kell azt a követelményt is, a mit a lovak teljesítő képességéhez fűzünk. A ló, hogy külsejében is a legtesztetebbet mutassa, a zabot úgyszólván nem is nélkülözheti. Ha tehát zab helyett egyideig egyéb abrakféléket adunk, attól ugyan valami kedvező külsőt ne várjunk.

Nehéz munkát teljesítő hidegvérű lovak legjobb abrakja a felerészben tengeriarából és felerészben árpából álló tápszer, a mihez naponta 1½ kg. melasszt adhatunk. Ez utóbbi úgyszólván szabályozza a lovak normális beltetevékenységét.

Egy másik jó abrakösszetétel a nehéz munkát végző lovak részére egyharmad rész tengeriarával elegyített rozs- vagy árpadarab, egyharmad rész sörtörköly-melassz és egyharmad rész lenpogácsa.

Utóbbi keverék megfelel a könnyebb munkát végző lovaknak is, a hol azonban az olajpogácsást korpá helyettesítheti.

A jó ügető lónak, az úgynevezett trapperoknak egyharmad rész szárított sörtörkölyhöz ugyanannyi rész zabdarát és melasszt adhatunk.

Bármily keveréssel helyettesítsük is a zabot, a sárgarépa jó szolgálatokat tesz, mint valamennyi keverékek pótlószere.

Mezőgazdasági munkát végző lovak a melassz helyett 3 kg. nyerszúkrót is kaphatnak. *Gyulay Károly.*

Különfélék.

Magyar Nők Korona-Alapja. A honvédelmi minisztérium Hadszegélyőz Hivatala a vitéz katonáink özvegyei és árvái érdekében a háboru kitérőse óta folytatott humanitárius munkájába aktív munkatársul kívánja bevonni a magyar női társadalmat. Az eddigi gyűjtés eredményétől teljesen külön álló alapot óhajtat teremteni a Hadszegélyőz Hivatal. Az özvegyek és árvák életbevágóan fontos érdekeinek felkarolására *Magyar Nők Korona-Alapja* néven indul hódító útjára ez a nemes és szép akció, mely méltó kifejezője lesz a magyar társadalom asszonyai és leányai példátlan nagylelkűségének, a nagy idők szellemétől való ihlettségének és igaz hazafiságának.

Az akció országos jellegű, nem maradhat ki abból egyetlen magyar asszony, egyetlen magyar leány sem. A Magyar Nők Korona-Alapjának tagjává válik mindenki, a ki legalább egy (1) korona adományával járul az alaphoz. Legyen ez az új alap minél hatalmasabb, hadd lássa mindenki, hogy a magyar nő méltó az ő páratlanul álló jó híréhez, hadd igazolják a tények, hogy a magyar nőt a jótékonyaság szolgálatában sem lehet fölülmulni.

A kik a Magyar Nők Korona-Alapjához egy (1) koronás adományaikkal nagylelkűen hozzájárulnak: művészi emlék-szelvényt kapnak. Hogy e nemes mozgalom

minél szélesebb körben elterjedjen, a magyar női társadalom vezető-tajjai egy nagyválasztmány keretében csoportosultak. Ők veszik kezükbe ennek a gyönyörű akciónak az intézését. A nagy-választmány Budapestben alakul meg, mintegy központi szervekét az edgész nagy-arányú országos mozgalomnak, de már a legközelebbi időben az ország minden városában és községében is hadsegélyőz hölgy-bizottságok alakulnak, programjukba véve a koronás emlék-szelvények árusítását. Nincs két-ség aziránt, hogy e hölgy-bizottságok a legelőkelőbb agi-tációt fogják kifejtetni a hősök özvegyei és árvái érde-keben.

Az emlékszelvény-füzetekért (á 20 korona) vagy az egyes szelvényekért (á 1 korona) a Hadszegélyőz Hiva-talhoz (Budapest, képviselőház épülete) kell fordulni, e szelvényfüzetek Budapestben a nagy-választmány tagjai-nál, továbbá a tisztiz-kaszinó (Váci-utca 38.) második emeletén és a Kossuth Lajos-utca 20. szám alatt levő persely-osztályban, vidéken pedig a hadsegélyőz hölgy-bizottságoknál s azok tagjainál is kaphatók.

Kérelem fenyőméz dolgában. Méhészetünk nagy fejlettsége daczára, megfelelő vizsgálatok hiányában, a hazai mézfajták kémiaijáról alig tudunk valamit. Ennek követkénye, hogy élelmes külföldi konkurren-seink kiváló minőségű hazai mézeinknek a külföldön rossz híreét költik. Ennek ellensúlyozására szabatos vizs-gálatokkal kezdem kémiai szempontból hazai mézeink-kei foglalkozni. Az elmúlt évben méhészeink nagyobb számú mézmintát bocsátottak rendelkezésemre, ezek kö-zött azonban egy fenyőméz-minta sem volt.

E sorokkal azon kéreáll fordulok hegyvidéki mé-hészeinkhez, hogy a mennyiben fenyőméz felett rendel-keznek, sziveskedjenek ebből ½ kg-nyi mennyiséget rendelkezésemre bocsájítani. A kik erre hajlandók, szí-veskedjenek arról egy levelezőlapon alábbi címzemre értesíteni, hogy üres üveget megfelelő ládikóban elküld-hessek. A méz árát és a postaköltségeket szivesen térí-t meg. — Budapest, 1915 június hóban

Dr. Weiser István,
egyet. magántanáár, kir. fővegyész.
Budapest, II. Kitaibel Pál-u. 4. sz.

Halálozás. *Bokor Róbert* kir. főerdőtanácsos, a vin-kovei kir. főerdőhivatal főnöke, április hó 13-án, éle-tének 57. évében, hosszú szenvedés után elhunyt.

Zachár István m. kir. főerdőtanácsos, a miskolci m. kir. erdőfelügyelőség vezetője, munkás életének 55-ik évében, június hó 6-án Miskolczon meghalt.

Luscsék Antal a lipótvjári m. kir. főerdőhivatal kerületéhez tartozó feketevégi m. kir. erdőgondnokság-ban alkalmazott m. kir. segéderdőőr, a 9. honvéd gya-logezred tizedese, a nyugatgalicziai harcztéren szerzett betegsége következtében a neu-sandeczi kórházban ápr-ilis hó 19-én a hazáért hősi halált halt.

Batta Ferencz nyugalmazott magyar királyi főer-dész, Nagykőrös város erdőmestere, életének 45-ik, há-zasságának 15-ik évében Budapestben meghalt.

József főherceg a sebesült katonához. A csiki és udvarhelyi legényekből álló 82. gyalogezredben harczolt a háboru eleje óta Siklódi Sándor gyergyóditrói káplár, a ki most másodszor tért haza sebesülten. Éjjeli őrzáraton legutóbb nagyon kitüntette magát, de *golyó találta bal szemét. József főherceg személyesen tűzte mellére az ezüst vitézségi érmet és sajátkezűen írt levélben ajánlotta be őt a szemklinikára. Siklódi a főherceget kívánóságára levélben értesítette állapotáról, mire a főhercegtől a következő levelet kapta:*

— Vitéz fiam! Megkaptam soraidat és köszönöm azokat. Sajnálattal értesültem arról, hogy ki kellett venni bal szemedet. Ennek révén a törvény szerint nem vagy többé köteles a harczoló csapatához bevonulni, legföljebb a harczvonal mögött kisebb szolgálatra. Ennélfogva azt kérдем most Tőled, *nem akarsz-e belépni erdészeti személyzetembe?* A részleteket *Líbist* méltósága megbeszéli majd Veled, ki legközelebb föl fog keresni Téged a klinikán. Kis-Tapolcsány az én legkedvencezbb tartózkodási helyem, hol szabad napjaimat töltöm, oda tennélek és ott megtanulnád erdészeti teendőidet és jómagaviseletnél — a miről meg vagyok győződve — elő fogsz lépni. Ha azonban okvetlen be akarsz vonulni a katonasághoz, úgy jöjj, ha felgyógyultál, ide és a törzsszázadhoz itt a hadtestparancsnokságnál osztanálak be. Én az előbbi, az erdészetet ajánlom jobban. Válaszold várva, üdvözöl téged vitéz fiam igaz jóakaró *József főherceg.*

Nyugdíjbiztosítás. Az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál a következő biztosítások köttettek: Kovács Imre és Jeremiás Márkus Marostorda vármegyei hatósági erdőőrök mint új tagok vettek fel; Fejér Mihály, Kereszt Károly, Vitályos Bálint, Zsidó Sándor és Aulinger Zsigmond a gróf Mikes Armin-féle uradalom erdőőrei pedig az 1912. évi VIII. t. cz.-kel létesített előnyösebb nyugdíjcsoportha irattak át.

»Az Erdő« 1907—1911. évfolyamait megvételre keresem. Ifj. Thóbiás Gyula—Felsőlány; u. p. Perény (Abauj-Tornamegye.)

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége“ közleményei.

Tisztelt Tag- és Kartársak!

Szeretett drága Hazánkra zudított háború pár év előtt megalakult szövetségünknek — az erdőaltiszti kar érdekében terve vett — működését a múlt év óta megakasztotta. Ez azonban nem jelenti azt, mintha a szövetség az erdőaltiszti karral szemben vállalt kötelezettség teljesítéséről megfeledkezett volna.

Mindannyiunknak be kell látnunk, hogy a mostani háborus idők közepette anyagi és társadalmi helyzetünk javítása érdekében a szövetség actiói nem kezdhet. Mihelyt azonban szeretett drága Hazánkra a remélt jobb idők virradnak, a szövetség is tudni fogja köteleességét;

s mindnyáján reméljük, hogy az erdőaltiszti kar a háborus idő alatt kétszeresen megfeszített erővel teljesített munkáját a felsőbbség annak idején honorálni fogja.

Ne csüggedjünk tehát, hanem ügybuzgó munkálkodással, ha az időnkint fizikai erőnket felülmúlha is, igyekezzünk bebizonyítani, hogy a magyar erdőaltiszti kar tagjai nemcsak a harczozóknak, hanem itthon is meg tudnak felelni a reájuk rótt köteleességeknek. S ha így cselekszünk, jogosan elvárhatjuk munkálkodásunk méltó jutalmát.

A harczozóknak küzdő kartársaink itthon maradt családtagjaink érdekében és nevében a szövetség az alábbi kérelmekkel járult a magas kormányhoz, bízva igazgasszeretetében, hogy azokat méltányolni fogja.

A nagyméltóságú Miniszterelnök Úrhoz intézett kérés szövege:

Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége
Besztercebányán.

1915. évi 46. szám.

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

Nagyméltóságod 6233/914. számú magas rendeletének 4-ik pontja szerint a hadbavonult kincstári erdészeti alkalmazottak 1915. évi január hó 1-től tűzfűtő illetményükben nem igényelhetnek.

A Nagyméltóságú m. kir. földművelésügyi Miniszter úr 1915. évi 20371/I-B. 1. számú magas körrendeletével — hogy a hadbavonult és természetben lakást élvező kincstári alkalmazottak családtagjai a 6233/904. szám alatt kiadott szabályzat 3. pontjának körvonalozott kötelezettségnek megfelelően — kegyesen megengedni méltóztatott, hogy nevezettek a rendszeresített illetmény tűzfűtő házhoz szállítva élvezhessék. Ezen kétségtelenül nagy jótéteményben nem részesítette Nagyméltóságod fenti számú magas rendeletéből kifolyólag azokat az erdészeti alkalmazottakat, a kik nem laknak kincstári, hanem rendszeresített lakbérüket jóval felülmúló összeggel fizetett s igen gyakran még részben sem megfelelő magán lakásban.

Kétszeresen éri ezek a kivételnek sújtó hatását a városban lakó igen szerény s csupán 700—800 korona fizetésből élő altisztek és szolgák itthon maradt népes családjai, a kik a háboru okozta s mindig emelkedő drága megélhetési viszonyok mellett nagy nélkülözéseknek vannak kitéve. Hiszen fizetésük alig elegendő a drága élelmi szerek bevásárlására, s ha be is tudnak valamit vásárolni, akkor igen nagy nehézségek útjörök az annak elkészítéséhez szükséges tűzelő anyagnak beszerzése.

Szerelőtt nagy gondot okoz nekik továbbá jövőendő megélhetésük is, mert jórészt szántókból álló s fizetésük kiegészítő részét képező s mindezideig ingyen élvezett illetményföldjeiket is csak az előirásos földváltásgöszreg lefizetése mellett élvezhetik.

Gyöngye nők s még gyöngyebb gyermekek ily nagy nélkülözését nem nézheti Nagyméltóságod közömbösen! Atyai jószág szíve nem engedheti, hogy az itthon hátrahagyottak többszörösen szenvedjenek, mint azok, a kik fegyverrel kezükben küzdenek szeretett drága Hazánkért!

Nagyméltóságod kezében van milliós jó- és balsorsa, nemesen érző, mindnyájunk iránt szeretettel eltelt szívéhez fordul az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége»-nek mely alzáttal alulírt vezetősége akkor, midőn az oly érzékenyen sujtottak nevében Nagyméltóságodat legalázatosabban arra kéri, méltóztatassék fent hivatkozott magas rendeletét a módosítani, hogy a természetben lakást nem élvező és harczterében küzdő kartársaink tűzfűtőilletményükre, ha nem is az egész rendszeresített mennyiségre, de legalább 7/3-ad része itthon maradt családtagjai részére kiutalható legyen és hogy a családfejtartók ré-

szére rendszeresített illetményföldet ugyanazok családtagjai teljesen ingyen élvezhessék.

Legalázatosabb kérésünket Nagyméltóságod atyai jóindulatába ajánlva maradjunk Nagyméltóságodnak

Besztercebányán, 1915. évi május hó 18-án.

Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» nevűben legalázatosabb szolgálj:

Lichner János s. k.,
szöv. jegyző.

Medriczky János s. k.,
szöv. elnök.

*

A földmiv. Miniszter Úr Ónagyméltóságához intézett kérvény szövege:

1915. évi 47. szám.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Urunk!

A Nagyméltóságú m. kir. Miniszterelnök Úr 6233/914. M. E. számú magas rendelkezés 4-k pontja szerint a hadbavonult kincstári erdészeti alkalmazottakat 1915. évi január hó 1-től tüzifái illetményképen nem igényelhetnek.

Nagyméltóságod 1915. évi 20371/I-B. 1. számú körrendeletével — hogy a hadbavonult és természetbeni lakást élvező kincstári erdészeti alkalmazottak családtagjai a 62323/904. szám alatt kiadott szabályzat 3. pontjában körvonalozott kötelezettségeknek megfelelhessenek — kegyesen megengedni méltóztatott, hogy nevezettek a rendszeresített illetménytüzifát házhoz szállítva élvezzék. Ezen magas rendelkezés nem terjed ki a hadbavonult alkalmazottak azon családtagjaira, a kik a kapott lakbérüket jóval felülmúló összeggel fizetett magánlakásban kénytelenek lakni.

Az illetménytüzifája megszüntetésén kívül a családfentartójuk részére rendszeresített és jórészt szántókból álló illetményföldjüket sem kapták meg, hanem csak pénzbeli földváltás lefizetése ellenében élvezhetik.

Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» az oly érzékenyen sújtottak nevében ezen kivételnek megszüntetése érdekében kérvénnyel járult a Nagyméltóságú m. kir. Miniszterelnök Úrhoz. A midőn ezen kérvény másolatát bátrak vagyunk Nagyméltóságodnak bemutatni, kérjük Nagyméltóságodat, hogy a kérvényben foglaltakat magáévá tenni és azokhoz a legkegyesebben hozzájárulni méltóztatassék.

Legalázatosabb kérésünket Nagyméltóságod atyai jóindulatába ajánlva maradjunk Nagyméltóságodnak

Besztercebányán, 1915. évi május hó 18-án.

Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» nevűben legalázatosabb szolgálj:

Lichner János s. k.,
szöv. jegyző.

Medriczky János s. k.,
szöv. elnök.

Nyugtázás. Folyó év április és május havában a Szövetség pénztárába tagsági díjat fizettek:

2—2 koronát fizettek: Balogh Béla, Böles József, Vadas László 1914. II. felévre és 1915. I. felévre.

3 koronát fizett: Hraszkó József.

4—4 koronát fizettek: Köröskényi József, Teleházy Ede és Polyák Tamás.

Kérelem. Tisztelettel felkérjük mindazon t. tagjainkat, a kik a tagsági díjakkal hátralékban vannak, hogy azokat a Szövetség pénztárába befizetni sziveskedjenek.

A Szövetség vezetősége.

Hivatalos közlemények.

27,020.
A—3. 1915. szám.

Pályázati hirdetés,

az erdőéri szakiskolák tanulóinak felvétele ügyében.

A görgényszentimrei, királyhalmi, liptóújvári és vadászerdői m. kir. erdőéri szakiskolákba a folyó év szeptember havában kezdődő új kétéves tanfolyamra — részint állami ellátás mellett, részint saját költségen — több tanuló fog felvétetni a következő szabályok szerint:

1. A tanulók felvétele a szakiskolába pályázat útján történik.

2. A pályázó által sajátkezüleg irt és kellően felszerelt kérvényt folyó évi július hó 3.-ig ahhoz a szakiskolához kell beküldeni, melybe a pályázó felvételt kíván, azt azonban, hogy a kijelöltek melyik szakiskolánál jelentkezzenek felvételre, a pályázók számához és az egyes szakiskolák tanulóinak megállapított létszámaéhoz képest a pályázók kívánságának lehető figyelembe vételével a szakiskolai igazgatók tanácsának javaslata alapján a m. kir. földmívelésügyi miniszter határozza meg.

Az egyes m. kir. erdőéri szakiskolákhoz a kérvényeket a következő helyekre kell címezni és pedig:

1. a görgényszentimreihez: Görgényszentimrére, 2. a királyhalmihoz: Királyhalmára, u. p. Szabadka, 3. a liptóújvárihoz: Liptóújvárra, 4. a vadászerdőhez: Vadászerdőre, u. p. Temesvár-gyárvaros.

3. A pályázati határidőn túl beküldött, vagy megfelelően fel nem szerelt kérvények figyelembe nem vétetnek.

4. A pályázati kérvényben meg kell említeni, hogy a pályázó melyik szakiskolánál kíván felvételt és hogy ellátást a szakiskolában saját költségére, vagy az állam költségére kívánja-e s végül, hogy kérvényére a válasz milyen cím alatt s hová (vármegye, utolsó postaállomás) küldessék.

5. A pályázati kérvényhez csatolandó hiteles iratokkal a pályázónak igazolnia kell a következőket. nevezetesen:

a) anyakönyvi kivonattal azt, hogy kora a pályázat naptári évében a 17 évet meghaladja, de a 25 évet még el nem éri. (Kivételnek a «Tanusítvány»-nyal ellátott továbbszolgáló katonai altisztek, a kik a 28 éves korig folytathatnak felvételt);

b) iskolai bizonyítvánnyal azt, hogy legalább az elemi népiskola hatodik (illetőleg valamely középiskola második) osztályát sikeresen elvégezte;

c) kincstári, erdészeti, katonai, vagy hatósági orvos által kiállított bizonyítvánnyal azt, hogy ép erős, egészséges, munkához és az idő viszontagságaihoz szokott edzett testalkattal s különösen jó látó, halló és beszélőképességgel bír;

d) a hatóság által kiállított erkölcsi bizonyítvánnyal azt, hogy kérvényének benyújtásig kifogástalan magaviseletet tanusított;

e) hatóság által kiállított bizonyítvánnyal vagy más irattal azt, hogy katonai kötelezettségben áll-e, vagy nem;

f) a ki valamely alkalmazásban áll, gazdájának, vagy gazdájára megbízottjának bizonyítványával azt, hogy az alkalmazás mióta tart, mennyi időre s mire terjed;

g) hatóság által kiállított bizonyítvánnyal azt, hogy szülei milyen állandó foglalkozást űznek, vagy űztek, továbbá: hogy ha szülei látják el, milyen a vagyoni helyzete szüleinek, ha pedig szülőlen árva, illetőleg ha fenntartásáról saját magának kell gondoskodnia, milyen a vagyoni helyzete önmagának;

h) a ki saját költségén való ellátásra kíván felvételt, királyi közjegyző előtt kiállított nyilatkozattal azt, hogy az érteke járó ellátási költséget: évenként 330 (háromszázharminc) koronát — arra az időre, melyet a szakiskolánál — szülője, gyámja, vagy más hozzátartozója, avagy maga, a szakiskola igazgatójának kezébe felévi előleges részletekben a kitűzött időre pontosan lefizeti.

6. Azt, hogy a pályázók közül, kik jelentkezhetnek felvételre, a szakiskolai igazgatók tanácsának javaslata alapján a m. kir. földművelésügyi miniszter állapítja meg.

7. A felvételre való kijelölésnél és illetőleg a felvételre való alkalmasság és érdemesség sorrendjének megállapításánál a kérvényhez csatolt okmányokban foglalt adatokhoz képest elsőbbségben részesülnek:

a) elsősorban azok, a kiknek iskolai előképzettsége nagyobb;

b) másodsorban azok, a kik már is valamely erdőgazdaságnál gyakorlati alkalmazásban vannak vagy voltak;

c) harmadsorban azok, a kik erdőgazdaságnál alkalmazottaknak, vagy földműveseknek, erdő- vagy mezőgazdasági munkásoknak gyermekei, vagy árvái.

Azok közül, a kiknek felvételre való alkalmassága és érdemessége a jelzett szempontokból véve egyenlő, elsőbbségben az részesül, a ki saját költségén való ellátásra kíván felvételt.

8. A felvételre kijelöltek kötelesek annál a szakiskolánál, melyhez beosztattak, a szakiskola által velük közölt időben felvételi vizsgálatra jelentkezni.

9. A felvételre jelentkezőket a szakiskola igazgatója elsősorban orvosi vizsgálat alá veti.

A kit a szakiskola orvosa valamely ragályos, vagy a szakiskolai foglalkoztatás mellett könnyen nem gyógyítható betegségben szenvedőnek vagy hiányos testi szervezeteinek talál: az felvételi vizsgára nem bocsátható.

10. A felvételi vizsgát a szakiskola igazgatója a tanzsinnyel együtt tartja meg.

A felvételi vizsga annak szigorú megállapítására szolgál, hogy a jelentkező tényleg birtokában van-e legalább azoknak az ismereteknek, a melyek az elemi népiskola VI., illetőleg a középiskolák II. osztályára megállapított követelményeknek megfelelnek.

A ki a felvételi vizsgát ki nem állja, felvételét a szakiskolába csak újabb pályázat alkalmával kérheti.

11. Azokat, a kik a felvételi vizgát sikeresen leteszik s a szabályzat egyéb feltételeinek is megfelelnek, az igazgató a szakiskolába befogadja s a szakiskolai tanulóik törzskönyvébe bevezeteti.

12. A szakiskolába való belépés alkalmával minden tanuló köteles új állapotban magával hozni: 6 inget, 6 alsónadrágot, 6 zsebkendőt, 10 pár kapuzát vagy harisnyát, 1 pár — erdőjárásra alkalmas — erős bagaria csizmát.

A tanulók egyéb ruházatáról, valamint a szükséges tankönyvekről, tanszerekről és eszközökről nemkülönböztetve a tanulóknak lakással és élelmezéssel való ellátásáról, a szakiskolában töltött idő alatt a tanulókért fizetett ellátási költség fejében, illetőleg az erre szolgáló államköltségvetési hitel terhére a szakiskola gondoskodik, de viszont a szakiskola helyiségeinek, berendezésének és felszerelésének rendbentartása és tisztogatása a tanulók kötelességét képezi.

13. Az állami ellátás ahhoz a felvételhez van kötve, hogy az abban részesülő tanuló a szakiskola tanfolyamát tényleg sikeresen végezze.

Ehhez képest a szakiskolába állami ellátás mellett felvett tanuló — végleges befogadását megelőzőleg királyi közjegyző előtt kiállított nyilatkozattal biztosítani tartozik azt, hogy a mennyiben a szakiskolából a két évi tanfolyam bevégezése előtt önként kilépne, vagy saját hibájából elbocsáttatná, abban az esetben érte a szakiskolában töltött időre eső ellátási költséget szülője, gyámja, vagy más hozzátartozója, a szakiskola igazgatójának felszólítása után hat héten belül megtéríti.

Ez alól a kötelezettség alól csak azok menthetők fel, a kik hitelesen igazolják, hogy az ellátási költség megtérítéséről egyáltalán nem gondoskodhatnak.

Budapest, 1915. évi május hóban.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

89942/1914. szám.
I. B. 1.

Körendelet valamennyi kincstári erdőigazgatóság-nak, főerdőhivatalnak és erdőhivatalnak.

(Az ellenőrködi megjelölés használatának megszüntetése tárgyában.)

A kincstári erdőgazdaság szolgálatánál eddig használt «ellenőrködi» megjelölés a számviteli törvény egyes rendelkezései miatt félreértésekre adott alkalmat, de nem is jelölte meg helyesen azt a munkakört, a melyre a kincstári erdészeti igazgatásnál alkalmazott ezeknek a közegeknek a tevékenysége eddig kiterjedt, és főleg nem azt, a melyre azt az erdőgazdaság intézésének irányításánál és felügyeleténél a jövőre nézve kiterjeszteni kívánom.

Utasítom ezért, hogy az erdőgazdaság felügyeletének és irányításának ellátására hivatott központi közegeket «ellenőrködi» vagy más megjelölés nélkül egyszerűen a rangjuk szerint nekik kijáró címmel illesse és másféle megjelölés használatát alárendelt közegeknek se engedje meg.

Utasítom egyben, hogy a breznóbányai, diósgyőri és

topánfalvai uradalmak erdőgazdaságának irányításával és felügyeletével megbízott tisztviselőket egyebekben a központi igazgatás időlegesen kihelyezett közegeiként bírálja el, és a hozzájuk intézett rendeleteket, valamint egyéb postaküldeményeket

«a besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság breznóbányai kerületi megbízottja»,

«a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság topánfalvai kerületi megbízottja» és

«a tótsóvári m. kir. erdőhivatal diósgyőri kerületi megbízottja Miskolcra»

ezimen adja postára s a hivatali helyiségük megjelölésére, valamint nedves bélyegzőjükön is ilyen fölirat alkalmazzon.

Budapest, 1915. évi április hó 30.-án.

A miniszter helyett:

Bartóky
államtitkár.

*

Hirdetmény az állami erdei-facsemetek adományozása tárgyában.

26102. I/A—5. sz. 1915. Az állam által fenntartott erdei-facsemetekterkből az 1915. év őszen és az 1916. év tavaszán az állami szükségleteken felül megmaradó facsemete-feleslegek a következő feltételek mellett fognak az eziránt folyamodó birtokosoknak kiosztatni:

I. Feltétel. (Csemetek adományozása kivételesen kisbirtokosoknak.)

Szegénysorsú kisbirtokosoknak kopár, vízmosásos vagy futóhomokos területeik befásítására a facsemetek a beerdősítendő területhez legközelebb fekvő vasúti állomásra teljesen díjtalanul (bérmentesen) szállítatnak el abban az esetben, ha az illetékes kir. erdőfelügyelőség, vagy a m. kir. állami erdőhivatal igazolja, hogy a birtokost a vasúti szállítási költség anyagi erejéhez képest aránytalanul megterhelné.

II. Feltétel. (Csemetek adományozása hatóságilag kijelölt kopár, vízmosásos vagy futóhomokos területek befásítására.)

Az állami kezelés alatt álló kopár, vízmosásos vagy futóhomokos területekre, valamint az állami kezelés alatt nem álló magántulajdont képező, hatóságilag kijelölt kopár, vízmosásos vagy futóhomokos területek befásítására a facsemetek, a mennyiben az állami facsemetektertek készleteiből kiszolgáltatathatók, az 1879. évi XXXI. t.-cz. 177-ik szakaszának b) pontja értelmében ingyen szolgáltatnak ki, még pedig, ha azok a csemetekterekben vétetnek át, teljesen díjtalanul, ha pedig a csemetek vasúton szállítandók el, becsoomagolva és a felvevő vasúti állomásra szállítva ingyen adatnak ki, a vasúti szállítás költségeit azonban a birtokos köteles viselni.

III. Feltétel. (Csemetek adományozása közgazdasági érdekből befásítandó területekre.)

A hatóságilag még ki nem jelölt kopár, vízmosásos vagy futóhomokos területek befásításához, továbbá olyan mezőgazdasági miveltés alatt álló területek beerdősíté-

sére, a melyek ezidőszerint kifejezetten nem kopár területek ugyan, azonban mezőgazdaságilag haszonnal nem kezelhetők, s ennél fogva beerdősítésük közgazdasági érdeket is képez, végül az állami kezelés alatt álló erdők vágásainak felújításához szükséges facsemetek, ha azok a csemetekterekben vétetnek át, — a földből kiszedve, csomagolás nélkül — ingyen adatnak ki, ha azonban vasúton való szállításuk kívánatik, a csemetek — a csomagolásért és a felvevő vasúti állomásig való szállításért ezer (1000) darab csemete után egy (1) koronával számított költségek utánvételezése mellett — bérmentetlenül szállítatnak el.

IV. Feltétel. (Csemetek adományozása a termelési költségek megtérítése ellenében.)

Az I—III. pontban említett erdősítések céljaira szükséges facsemetek kiszolgáltatása után esetleg még fennmaradó csemetekészlethez az állami kezelés alatt nem álló erdők rendes évi vágásainak és tisztásainak beerdősítésére és egyéb fásítások czélokra is adatnak ki csemetek. Ezen facsemetekért azonban az érdekeltek birtokosok, hogyha a csemetekterben csomagolás nélkül veszik át azokat, a facsemeteknek az alábbi táblázatban feltüntetett átlagos termelési költségeit, vasúti szállítás esetén pedig ezenfelül még a csemetek csomagolásáért s a felvevő vasúti állomáshoz való szállításáért járó — és ezer (1000) darabonként egy (1) koronával számított költségeket — is megtéríteni tartoznak, a mely összeg tőlük utánvétellel szedik be, a csemeteszállítvány pedig bérmentetlenül adatik fel.

Az átlagos termelési költségek fejében fanemek szerint a következő összegek számítottak fel:

Csemetefaj	1000 darab					
	1 éves		2 éves		3—4 éves	
	K	f	K	f	K	f
Lucefenyő	—	—	3	—	5	—
Jegenyefenyő	—	—	4	—	6	—
Erdei fenyő	2	—	3	—	5	—
Feketeenyő	2	—	3	—	5	—
Vörösfenyő és Banksfenyő	3	—	4	—	6	—
Tölgy és hárs	6	—	8	—	—	—
Ákác és gleditschia	3	—	5	—	—	—
Köris, juhar és szil	4	—	6	—	—	—
Nyír	6	—	8	—	—	—
Nemes dió	16	—	20	—	—	—
Szelid gesztenye és amerikai dió	10	—	15	—	—	—
Nyár- és fűz dugvány, gyökerező fűz	3	—	—	—	—	—
Mindentől külföldi és díszfacsemete	20	—	30	—	—	—

Az állami kezelés alatt nem álló erdők és kopár területek beerdősítéséhez, valamint az egyéb fásításokhoz szükséges facsemetek adományozásáért 1 koronával bélyeggel ellátott és az őszi erdősítésekhez kért csemetekből illetőleg legkésőbb 1915. évi július hó 31-ig, a jövő évi tavaszi ültetéshez kéréteket illetőleg pedig 1915. évi november hó 14-ig közvetlenül az illetékes kir.

erdőfelügyelőséghez benyújtandó folyamodványban kell kérni.

Figyelmeztetnek az érdekelt birtokosok, hogy az el-
késve beadott, valamint a földművelésügyi miniszterium-
hoz közvetlenül benyújtott vagy a más hatóságokhoz be-
terjesztett kérelmek nem fognak figyelembe vétetni és
folyamodványuknak miként történt elintézéséről a bir-
tokosok nem fognak értesítettini.

A folyamodványokban a birtokosoknak határozottan
meg kell jelölniök a beérdősítendő terület helyét (köz-
ség, dűlő), minőségét (kopár, vízmosásos, futóhomokos
terület, vagy vágás, tisztás stb.) és kiterjedését (kat.
hold), továbbá a szükséges csemeték faját, korát és
mennyiségét, az elültetés idejét (1915. év ősz, vagy 1916. év
tavasz), a folyamodónak vagy megbízottjának pontos
címét (lakóhely, utolsó posta), hová küldessenek a cse-
meték (vasúti állomás) és végül azt, hogy a csemeték
kiszolgáltatását a fentebb közölt (I—IV.) feltételek közül
melyik szerint kéri.

Figyelmeztetnek a birtokosok arra is, hogy ezen
hirdetmény alapján csakis erdősítésre alkalmas 1—2
éves lombfa és 2—4 éves fenőfacsemeték kerülnek ki-
osztásra, a melyek tehát utak, tagok szegélyezésére és
parkozási czélokra nem alkalmasak; továbbá, hogy azok
a folyamodók, a kik a kért és kiutalványozott csemeték
ok nélkül visszautasítják, jövőben az állami csemeték-
ben való részletetés kedvezményétől esznek.

Az 1898. évi XIX. t.-cz. alapján állami kezelésbe
vett erdők és kopárterületek birtokosai részére szük-
séges facsemeték kiutalványozása iránt a szükséges lépé-
seket a m. kir. állami erdőhivatalok ezentul is hiva-
taltól teszik meg.

A csemeték szétküldése tavasszal rendszerint már-
czius hóban, ősszel pedig október és november hó-
napokban fog megtörténni.

Budapest, 1915. évi május hóban.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

*

26076.

szám.

I. A. 5—1915.

Pályázati hirdetmény erdősítési és csemetenevelési
(csemetekertfenntartási) jutalmakra.

Mindazok az erdőbirtokosok, a kik az erdőtörvény
(1879. évi XXXI. t.-cz.) 165. §-ában körülírt kopár, víz-
mosásos és futóhomokos területeiken ez élványam
közgazdasági jelentőséggel bíró erdősítéseket foganato-
sítanak, továbbá mindazok, az 1879. évi XXXI. t.-cz.
17. §-ának hatálya alá nem tartozó erdőbirtokosok, a
kik a fent jelzett czélra szolgáló erdei facsemeték
nevelésére csemetekerteket telepitenek s azokat legalább
is (5) öt éven át kifogástalan állapotban üzemben tart-
ják, az alább felsorolt jutalmakra pályázhatnak.

I. Az erdősítéseket teljesítő birtokosok részére ki-
lűztem:

három egyenként 1000 koronás nagy jutalmat (ket-
tőt készpénzben, egyet disztárgyban),

négy egyenként 800 koronás nagy jutalmat (kettőt
készpénzben, kettőt disztárgyban),

négy egyenként 600 koronás nagy jutalmat (ket-
tőt készpénzben, kettőt disztárgyban),

öt egyenként 500 koronás elsőrendű elismerő jutal-
mat (hármát készpénzben, kettőt disztárgyban),

öt egyenként 400 koronás elsőrendű elismerő jutal-
mat, (hármát készpénzben, kettőt disztárgyban),

öt egyenként 300 koronás másodrendű elismerő jutal-
mat (hármát készpénzben, kettőt disztárgyban),

és négy egyenként 200 koronás másodrendű elis-
merő jutalmat (hármát készpénzben, egyet disztárgyban),

vagyis összesen tizenegy (11) nagy jutalmat, tiz (10)
elsőrendű és kilencz (9) másodrendű elismerő jutalmat.

II. A csemetekerteket telepítő és fenntartó birtoko-
sok részére kilűztem:

öt egyenként 300 koronás elismerő jutalmat

öt " " 200 " " " "

öt " " 100 " " " "

vagyis összesen tizenöt (15) elismerő jutalmat.

Az I. alatt kitűzött erdősítési jutalmakért az érde-
kelt birtokosok (bérlok) azon erdősítéseikkel versenyez-
hetnek, a melyeket az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165.
§-ában körülírt kopár-, vízmosásos- vagy futóhomok-
területeken általánosságban véve állami pénzsegély igény-
bevétele nélkül — kivételes esetekben azonban, midőn
a birtokos a munkálatokat különös gondossággal és
sikerral, rendkívül nehéz viszonyok között teljesítette
s azokkal fontos közérdekeket sokszorta nagyobb mér-
tékben elégitett ki, mint a mennyire saját érdekeit
előmozdította — állami segély igénybevétele esetén is
a folyó élv tavaszán vagy őszén foganatosítottak.

Megkivántatik azonban, hogy:

a) az 1000 koronás nagy jutalmakra versenyző
erdősítések egy tagban legalább 25 kat. hold terjedel-
műek,

b) a 800 és 600 koronás nagy jutalmakra versenyző
erdősítések egy vagy több tagban legalább 25 kat. hold
terjedelműek,

c) az 500 és 400 koronás elsőrendű elismerő jutal-
makra versenyző erdősítések egy vagy több tagban leg-
alább 10 kat. hold terjedelműek, és végül

d) a 300—200 koronás másodrendű elismerő jutal-
makra versenyző erdősítések egy vagy több tagban leg-
alább öt kat. hold terjedelműek legyenek.

A pályázó birtokos a versenyre bocsátott erdősítést
az első munkálatoktól kezdve a jutalom odaitelésének
idejéig állandóan gondozni, a szükséges pótlásokat fogna-
tosítani s a létrejövő erdőt az 1879. évi XXXI. t.-cz.
2., illetve 4. §-ai szerint erdőként fenntartani és kezelni
tartozik.

A versenyre bocsátott erdősítések az 1920-ik évben
fognak a helyszínén megbíráltatni. A jutalmak kiosztá-
sánál az erdősítések sikere és közgazdasági jelentősége,
az erdősítésnél felmerült nehézségek és az erdősítésre
fordított költségek fognak irányadóul szolgálni; de a
pénzjutalmak kiosztásánál figyelembe vétetnek ezek mel-
lett a birtokos vagyoni viszonyai is.

Az odaitélt pénzjutalom egy harmadrésze az erdősí-
tést teljesítő kezelő erdőtisztet (gazdatisztet vagy bér-

löt) fogja illetni. A díszítárgyat nyert birtokosok azon alkalmazottai pedig, — kik a jutalmazott erdősítések teljesítése körül kiváló érdemet szereztek — érdemük szerint külön pénzjutalomban fognak részesülni.

A folyó év tavaszán teljesített erdősítéseket legkésőbb f. évi július hó végéig, a folyó év őszén teljesített erdősítéseket pedig legkésőbb f. évi december hó 25-ig kell a birtokosnak a közigazgatási erdészeti bizottságnál vagy a kir. erdőfelügyelőségnek pályázatra bejelenteni.

Pályázat a feltételeknek megfelelő erdősítésekkel az erdősítést teljesítő erdő- vagy gazdatiszt, valamint a beerdősített terület bérlője is, de pályázati kérelméhez mellékelni kell a birtokos írásbeli nyilatkozatát, melyben az kijelenti, hogy a pályázatban való részvételhez hozzájárul és egyszersmind kötelezi magát, hogy a versenyre bocsátott erdősítést az 1879. évi XXXI. t.-cz. 2. vagy 4. §-ában meghatározott feltételek szerint állandóan erdőként fogja fenntartani és kezelni.

A pályázati kérvényben az erdősítés helyét (község, dűlő, helyrajzi szám), kiterjedését és az erdősítésre használt fanemeket pontosan meg kell jelölni.

A II. alatt kitűzött esemetekertlepitési és fenntartási jutalmakra azok a birtokosok pályázhatnak, a kik — tulajdonjogi címük szerint — nem tartoznak az 1879. évi XXXI. t.-cz. 17. §-ának hatálya alá, s a kik esemetekertjeiket állami segély igénybevétele nélkül telepitik és tartják fenn.

MegkérjüNK azonban, hogy:

a) a 300 és 200 koronás jutalmakra pályázó birtokosok esemetekertjének területe legalább is $\frac{1}{2}$ kat. hold kiterjedésű,

b) a 100 koronás jutalmakra pályázó birtokosok esemetekertje legalább is $\frac{1}{4}$ kat. hold kiterjedésű legyen.

A pályázó birtokos köteles a versenyre bocsátott esemetekertet állandóan gondozni és legalább is az elbírálás időpontjáig üzemben tartani.

A versenyre bocsátott esemetekertek 1920. évben fognak a helyszínén megbíraltatni, míg állandó gondozásukról, illetőleg üzemben tartásukról a kir. erdőfelügyelőség évről-évre fog meggyőződést szerezni.

A pénzjutalmak kiosztásánál az állandó gondozás és üzemben tartás mérve mellett figyelembe vétetnek a birtokos vagyoni viszonyai is.

Az odaítélt pénzjutalom egy harmadrésze a csemetekert kezelőjét fogja illetni.

A telepített esemetekertek minden év július hó 1-éig kell a birtokosnak a közigazgatási erdészeti bizottságnál vagy a kir. erdőfelügyelőségnek pályázatra bejelenteni.

Pályázhat a feltételeknek megfelelő esemetekerttel a kezelő erdőtiszt, gazdatiszt, vagy erdőőr, gazda stb., valamint a beerdősített terület bérlője is, de nevezetk pályázati kérelméhez mellékelni kell a birtokos írásbeli nyilatkozatát, melyben az kijelenti, hogy a pályázatban való részvételhez hozzájárul.

A pályázati kérvényben a csemetekert fekvését (község, dűlő, helyrajzi szám) és kiterjedését meg kell jelölni.

Budapest, 1915. évi május hó.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdészeti létszámukban beállt változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége folyó évi április hó 29-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával az ellenség előtt elesett *Kakody Dániel*, 7. hónapú tábori ágúvezredbeli tartalékos hadnagynak a hadüsziményes 3. osztályú katonai érdemkeresztet méltóztatott legkegyelmesebben adományozni.

Kakody Dániel, a kinek hősi haláláról lapunk 5—6. számában emlékeztünk meg, a polgári életben mint kir. segéderdőmérnök a suáki kir. erdőhivatal kerületéhez tartozó krasznói kir. erdőgondnokság vezetője volt.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Glós László m. kir. erdőtanácsost Nagybooskóról Máramarosszigetre (pénztár-ellenőrnek), — Salix Gyula m. kir. erdőmérnököt beosztotta Nagybooskón az ottani m. kir. faraktárgondnoksághoz, — Miskolcz János m. kir. erdőtanácsost pedig megbizta Máramarosszigeten a pénztárosi teendők ellátásával.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Szalagyi Emil m. kir. főerdőmérnököt Vajdahunyadról Szászsebesre (pénztárosnak), — Schálát Béla m. kir. erdőmérnököt pedig Szászsebesről Vajdahunyadra (erdőgondnokság).

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Bárány Károly m. kir. segéderdőmérnököt Apatinból Bezdánba s megbizta a bezdáni m. kir. erdőgondnokság vezetésével.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Szabó Lajos m. kir. segéderdőmérnököt Tótsóvárról Aranyidára.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Blokhardt József m. kir. segéderdőmérnököt Ungvárról a tótsóvári m. kir. erdőhivatal központi szolgálatához Tótsóvárra.

A m. kir. földművelésügyi miniszter a zagrebi kir. erdőigazgatóság kerületében Obradović Milutin kir. főerdőrt nyugalmába helyezte.

A kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság főnöke Wallandt Frigyes m. kir. főerdőrt 45 évet meghaladó példás és kiváló szolgálata után nyugalmába helyezte.

A tótsóvári m. kir. erdőhivatal főnöke Kányai János havibéres m. kir. erdőrt és Graichmann Jenő m. kir. erdőrt m. kir. főerdőőröké, Balga Ágoston havibéres m. kir. erdőrt és Zsurilla Lajos I. oszt. m. kir. erdőlegényt m. kir. erdőőröké, Fenyus István harczterén levő II. oszt. m. kir. erdőlegényt I. oszt. m. kir. erdőlegényő, Hornyánszky Antal szakiskolát végzett növendék és napibérest II. oszt. m. kir. erdőlegényő, Kelemen József havibéres m. kir. erdőrt és Milcesvics István harczterén levő II. oszt. m. kir. segéderdőrt I. oszt. m. kir. segéderdőőröké nevezte ki.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi május hóban a következő előfizetési díjak voltak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Nagyszobeni adóhiv. 27.78, Eperjesi adóhiv. h. 17.45, Szászsebesi erdőhiv. h. 19.80, Gödöllői erdőhiv. h. 20.—, Kleisl Gyula h. 8.55, Orsovai erdőhiv. h. 19.90, Zala vármegye 63.78.

1 koronát fizettek: Bambasz Károly, Misuta István.

2 koronát fizettek: Tothfalussy Samu, Dworzák Lajos, Fülöp János, Szullik Frigyes, Bözsonyi Károly, Szabó Lajos, Horváth János.

4 koronát fizettek: Kelemen Gézsefné, Lonkay Antal, Lotár József, Ábrahám Balázs, Ács József, Galántai Ferencz, Kossuth János, Bándy Sándor.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhatalunkba a czimzalagon átjavított lakozim miatt. Ez után közöljük, hogy ezen átjavításokat nem a posta, hanem a kiadóhatalunk eszközi a bejelentést czimváltozás alapján, a nagybányányi czimnyomatott költségek megtakarítása czéljából. Kérjük tehát, hogy fölösleges reklamációkkal a t. előzetek ne forduljanak hozzánk.

R. T. A hangyák távoltartása czéljából a kocsikenőcsöt nem szabad közvetlenül a gyümölcsfa héjára felkenni, hanem valamilyen vastagabb, kemény papírból 10—15 cm. széles övet kell előbb szorosan a fa törzsére erősen át és ennek a felületét bekenni, mert a kocsikenőcs káros az élőfa héjára, a mennyiben lassan beszívórog, eléri az élő hánccszövetet s azt elpusztítja, minek következtében a fa a következő tavasz folyamán gyakran végképpen tönkre megy.

K. F. Az erdőőri szakiskolába való felvételre nem tarthat igényt, illetőleg oda nem vehető fel, egyrészt azért, mert már ebben az évben betölti 25-ik életévét, másrészt pedig azért sem, mert csak négy elemi iskolai végzettsége van. Ha azonban annyira vágyik az erdészeti pályára, úgy folyamodjék valamelyik erdészeti hivatalhoz segéderdőőri állásért, a mit ha elnyert, három évi gyakorlati szolgálat után letelheti az erdőőri szakvizsgát. Segéderdőőri állásra lapunk mostani és előbbi számában is talál elég pályázati hirdetést.

P. J. A hajtópénzekre vonatkozólag az 1879. évi XXXI. t. cz. (erdőtörvény) 104. § a a következőképen intézkedik:

„Jogtalan legeltetés, vagy valamely állatnak idegen erdőbe való jogtalan behajtása esetében a kártérítésen és a pénzbüntetésen fölül, az állatok után hajtópénz is fizetendő.” A törvény tehát a hajtópénz fizetésének kötelezettségét ahhoz az egyetlen feltételhez köti, hogy a legeltetési tilalomnak, vagy valamely állatnak az erdőbe való jogtalan behajtásának esete fenn forogjon.

Világos tehát ebből, hogy a hajtópénzek bírói megítélésénél nem jöhet elbírálás alá az a kérdés, vajon az erdőőr a tilosban talált marhát onnan kihajtotta-e vagy sem, mert a törvény a kihajtás kötelező voltát, mint feltételt ki nem mondta, de ki sem mondhatta, egyrészt azért, mivel a kihajtás az erdőőrnek szolgálatából eredő kötelessége, másrészt pedig azért, mivel annak mikénti végrehajtása az erdőőri szolgálattal kapcsolatos egyéb teendőkből kifolyólag anyai esélyeknek van alávetve, hogy e kötelezettséget egy törvény keretein belül meghatározni, de körülazonosítani sem lehetett.

Nézetünk szerint a legeltetési kihágás, illetőleg az erdőtörvény 100—103. §-ában megállapított tiltott események miatt elmarasztalt egynégy terhére a hajtópénzek minden esetben megítélendők s e véleményünket megerősíti még az a körülmény is, hogy így a hajtópénzt, mint az erdei termék és kártérítési összegeknek árszabályba való foglalású tárgyaltó 85. §. s ennek mikénti végrehajtása iránt a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium által 1880. évi 24.432 sz. alatt kiadott rendelete sem emlékezik meg arról, hogy a hajtópénzek megítélése a tilosban talált jószág kihajtásának kötelező voltától teendő függővé, sőt ilyen rendelkezéssel «az erdei kihágások tárgyalásánál követendő ügyrendtartás tárgyában» kiadott 1881. évi 35.839. számú kormányrendeletben sem találkozunk.

A kihágás az erdőőrnek szolgálatából eredő kötelessége s ha azt megtenni indokolatlanul elmulasztotta, ezért nem az erdei kihágások felett itélkező bíró, hanem egyedül felettes hatósága által vonható felelősségre, ép úgy, mint a hogy az eljáró bíró e hajtópénzeket nem is a feljelentő, illetőleg a kihágási esett tárgyalása során a tanúként szereplő erdőőr, hanem a *károsult erdőbirtokos javára ítéli meg*, a nélkül, hogy az erdőbirtokost a hajtópénznek mikénti felhasználásában bármiképen korlátozná.

Őnként következik ebből, hogy az erdőbirtokos arra, hogy a neki megítéléshez hozzá befolyt hajtópénzt az erdőőrnek kifizesse, a törvény értelmében nem kötelezhető. Ez kölcsönös megállapodástól függ s az általános szokás és gyakorlat az, hogy a birtokos a hajtópénzeket a bejelentő erdőőrnek fizeti ki.

Az olyan bírói ítélet tehát, mely az erdőtörvény 100—103. §-ában tárgyalt kihágási esetek elbírálása alkalmával a hajtópénzek megfizetésének kötelező voltát ki nem mondja, — nézetünk szerint is — sérelmes, minőlfogva az, az erdőbirtokos, illetve megbízottja által megfélebezhető.

G. A. Miután az általános vadászati tilalom miatt most vadat nem árulnak, így azoknak az árát nem tudhatjuk s nem közölhetjük.

N. I. Őn azt kéri tőlünk, hogy alábbi «*hirdésére*» a szerkesztői üzenetekben adjunk feleletet: «Eladó 1—2 éves sárga szőrű kan vészla 100 koronáért. További feltételek Németh István erdőőrnél Alsóper; u. p. Bakonyban; Veszprém megye kaphatók». Kérdésért szívesen közöljük, de felelni nem tudunk rá.

W. J. Kaptárókért és a szükséges mészéti felszerelésekért nyújtson be felteszt hivatala után kérvényt a földmívelésügyi miniszter úrhoz. Ha körvényéhez szegénységi bizonyítványt is mellékel, akkor a kérvényre nem kell bélyeg; ellenkező esetben egy koronás bélyegyet kell a kérvényre ragasztani. Hogy a háborús viszonyokra való tekintettel fog-e valamilyen adományban részesülni, azt nem tudjuk, de mindenesetre kisérelje meg, mert eredményesen csak kaptárakkal lehet mészéskedni.

A küldött 10 fillért a lap javára bevételztük.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

Négy középiskolát és szakiskolát végzett, szakvizsgázott, 21 éves, megfelelő állást keres. Czime a szerkesztőségénel megtudható. (9.)

21 éves, hadmentes, erős, egészséges, szakiskolát végzett, jól szakvizsgázott, 3 évi gyakorlattal bíró egyén megfelelő állást keres. Czime a szerkesztőségénel megtudható. (10.)

18 éves, hadmentes, magyarul és románul beszélő egyén, azonnali belépésre segéderdőőri állást keres. Czime a szerkesztőségénel megtudható. (11.)

30 éves, róm. kath., hadmentes, szakvizsgázott erdőőr, ki az erdő kihasználását és felújítását, esemetekerti munkákat, apró és nagy vad gondozását érti, azonnali belépésre alkalmazást keres. Szives megkereséseket Jurasek György urad. bognármester Csoma, Somogy megye, kérék. (12.)

HIRDETESEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1-20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (1. XXIV. 1.)

Keresek egy helyettes kiségitő erdőőrt, nőilent, lehet idősebb, katonaságtól felmentett, rokkant. Csak egészen józan életű emberek érdeklődjenek, Szabó Lajos erdőőr. Dég, Veszprém megye. 3

Pályázati hirdetmény. Alulírott erdőhivatalnál üresedésbe jött öt erdőőri, esetleg öt erdőlegényi állás betöltésére ezenel pályázat nyitattik.

A pályázati határidő 1915. évi június hó 30-ika.

Folyamodni szándékozók életkorukat, szakképzettségüket, katonai kötelezettségüket, feddhetlen előéletüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket a fenti határidőig alulírott erdőhivatalhoz tartoznak benyújtani.

Bustyaháza, 1915. évi május hó 14.

Magyar kir. erdőhivatal.

(2) 1508/915. sz.

Pályázati hirdetmény. A zsarnóczi m. kir. erdőhivatal pályázatot hirdet 4 főerdőőri, előléptetés esetén 4 erdőőri, illetve 4 erdőlegényi vagy segéderdőőri állásra.

Ezen állások közül 1 főerdőőri, illetve 1 erdőőri állás az erdőrendezőiügyi műszaki segédszolgálat ellátása céljából van rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi június hó 25-ig az alulírott m. kir. erdőhivatalhoz nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Zsarnóca, 1915. évi május hóban.

M. kir. erdőhivatal.

(4)

2300/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. A lugosi m. kir. erdőgazgatóság pályázatot hirdet 4 főerdőőri, előléptetés esetén 7 erdőőri és 2 II. oszt. erdőlegényi állásra.

Ezen állások mind az erdőgazdaság üzemi és védelmi szolgálat ellátása céljából vannak rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi július hó 1-ig az alulírott erdőgazgatóságnál nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Lugos, 1915. évi május hó 21-én.

M. kir. erdőgazgatóság.

(5)

Anyarozsot, hársfavirágot, körisbogarat és nadragulyát vásárol és mintázott ajánlatot kér

(6. II. 1.)

Fischer Izidor, Zalaegerszeg.

681/1915. sz.

Pályázat erdőőri állásra. A löcesei m. kir. állami erdőhivatal kerületét képező Szepesvármegyében az »Erdőőri szervezet szerint« (II. védkerület) Szepesolaszi székhelyvel rendszeresített járási erdőőri állásra pályázatot hirdetnek.

Évi fizetés 700 korona, mely 5—5 évi kifogástalan szolgálat után 100—100 koronával 1100 koronáig emelkedik.

Mellékletmények: évi 200 korona lakpénz, 100 ko-

rona ruhaátalány és 10 korona gazdasági munkás és cselédségpénztár tagsági díj.

A kinevezett és alkalmazott járási erdőőri tagja lesz a jóváhagyott »Erdőőri szervezettel« kapcsolatosan képezett vármegyei erdőőri nyugdíjintézetnek és az országos gazdasági munkás- és cselédségpénztárnak.

Az erdőőri állásra a 24 évet betöltött, de 40 évnél nem idősebb pályázók felhivatnak, hogy magyar állampolgári minőségüket és családi állapotukat, feddhetlen előéletüket, a 24 éves életkor betöltését, az erdőőri szakvizsga letételét, valamint szellemi és testi épységüket, különösen jól látó, halló és beszélő képességüket, esetleg eddigi szolgálatukat igazoló bizonyítvánnyal felszerelt, szabályszerűen és Szepesvármegye közigazgatási gazdasági bizottságához címzett, sajátkezűleg irt folyamodványaikat a löcesei m. kir. állami erdőhivatalnál legkésőbb folyó évi június hó 30-ig nyújtják be.

Azon pályázók, kik a magyar nyelvnek szóban és írásban való tudásán kívül a német és tót nyelv ismeretét is igazolják, előnyben részesülnek.

A kinevezendő erdőőri állását 1915. évi augusztus hó 1-ig elfoglalni kötelek.

Löcese, 1915. évi május hó 25-én.

(7)

M. kir. áll. erdőhivatal.

1279/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. A lipótújvári m. kir. főerdőhivatal pályázatot hirdet 3 főerdőőri, 1 erdőőri, 3 első oszt. erdőlegényi, előléptetés esetén 4 erdőőri, 5 első és 5 második oszt. erdőlegényi és 3 első és 4 második oszt. segéderdőőri állásra.

Mindezen állások az erdőgazdasági üzemi szolgálat ellátása céljából vannak rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi június hó 30-ikáig az alulírt m. kir. főerdőhivatalhoz nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Liptóújvár, 1915. évi május hó 25.

(8)

M. kir. főerdőhivatal.

1059/1915. sz.

Pályázati hirdetmény. A lippai m. kir. főerdőhivatal pályázatot hirdet 8 főerdőőri, 1 erdőőri, 1 első osztályú segéderdőőri, illetve előléptetés esetén 9 erdőőri, 10 I-ső osztályú erdőlegényi vagy segéderdőőri s ugyanannyi II-os osztályú erdőlegényi vagy segéderdőőri állásra.

Ezen állások közül 1 főerdőőri állás az erdőrendezőiügyi műszaki segédszolgálat ellátása céljából van rendszeresítve.

A pályázati kérvények 1915. évi július hó 10-ig az alulírt m. kir. főerdőhivatalhoz nyújthatók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók.

Lippa, 1915. évi május 27-én.

(9)

M. kir. főerdőhivatal.

Pályázati hirdetmény, a m. kir. kincstári erdőáltisztek- és szolgák fiúgyermekei részére Rózsahegyen (Liptó vm.) létesített tápintézetbe való felvételre.

Ezen tápintézet célja, hogy a növendékek a rózsahegy elemi iskolát látogatván, az intézetben lakáson és ellátáson kívül, megfelelő felügyeletben részesüljenek.

A felvétel iránt a megnevezett és évi fizetéssel bíró alkalmazottak, mint szülők, illetőleg gyámok folyamodhatnak oly esetben, midőn gyermekük, illetőleg gyámjuk az iskolától való nagyobb távolság miatt, vagy más okból a törvényszabta elemi iskolai oktatásban nem részesülhet.

Az 1 (egy) korona okmánybéllyel ellátott és szolgálati úton benyújtandó kérvényhez a következő mellékek csatolandók:

a) születési bizonyítvány, melyből kitűnik, hogy a felveendő fiúgyermek legalább hatodik életévét betöltötte;

b) oltási bizonyítvány;

c) a testi és lelki épséget igazoló kincstári vagy vármegeyi, illetve más közhatalmi orvosi bizonyítvány;

d) a felettes kincstári erdőhatóság bizonyítványa, melyből kitűnik, hogy a gyermek szülője, illetőleg gyámja lakhelyén magyar nyelvű oktatásban nem részesülhet.

Tájékoztató megjegyzetük, hogy a gyermekek el látási költségeihez a szülők vagy gyámok által a javadalmazás és szolgálati minőség fokozata szerint évi 80, 100 és 120 korona hozzájárulás fizetendő, mely összegek a szülők, vagy gyámok illetményeiből 10 (tiz) havi részletben levonatni fognak.

A kérvények benyújtásának határideje folyó évi július hó 1. napja lévén, folyamodók figyelmeztetnek, hogy kérvényeiket legkésőbbben a jelzett napig felettes hatóságukhoz benyujtsák, mert későbbben érkező kérvények figyelembe nem vehetők.

A tápintézet szervezetét ismertető, részletes szabályzatról felvilágosítás nyerhető minden kincstári erdőhatóságnál.

Liptóújvárott, 1915. évi május hóban.

(10) **M. kir. főerdőhivatal.**

27584/I. B-1.

Termelt tölgyhaszonfa-eladás. (Erdei rakodókon.) A zölyömi és erdőbádonyi erdőgazdálkodásokban kéregben termelt, de kéreg nélkül mért 319·17 m³ tölgy haszonfa, négy eladási csoportra osztva, zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Ajánlatok folyó évi június hó 29-én déli 12 óráig nyújtandók be Besztercebányán az erdőgazgatóságnál, a hol azok június 30-ikán délelőtt 10 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Eladási feltételek, a faanyag csoportosítását és a kikiáltási árakat feltüntető kimutatás, ajánlati úrlap és boríték, a besztercebányai erdőgazgatóságnál szerzethetők be.

Budapesten, 1915. évi május hóban.

(11) **M. kir. földművelésügyi miniszter.**

Budapest, 1915. Franklin-Társulat nyomdája.

Megvételre keres fiatal használható uhut ajánlattal, csanádi káptalan uradalom igazgatóság. Temesség. (13.)

27589. I/B-1./1915. szám.

Malomkőbánya- bérbeadási hirdetmény.

A zarnóczi m. kir. erdőhivatal kerületében, Geletnek közszé határában fekvő kincstári trachyt kőbányák kihasználási joga az 1915. évi július hó 1-től 1918. évi június hó 30-ig terjedő három évre az erdőhivatal tancsértémben 1915. évi június hó 21. napján délelőtt 10 órakor nyilvános versenytárgyaláson bérbe fog adni.

Az írásbeli ajánlatok folyó évi június havának 23. napján délután 4 óráig nyújtandók be a zarnóczi m. kir. erdőhivatalnál.

A kikiáltási egységarak jegyzéke, a részletes árverési és szerződési feltételek, ajánlati úrlap és boríték a zarnóczi m. kir. erdőhivatalnál megszerezhetők.

Kelt Budapesten, 1915. évi május hóban.

(12.) **Földművelésügyi Miniszter.**

Egy fillért se áldozzon a méhészetre,
míg el nem olvassa

A MÉHEK ÉLETE

című könyvet, mely a Boczonádi-káptár és rendszer teljes ismertetését, az egész éven át előforduló munkák leírását és az általános alapismereteket tartalmazza; mely világosságot áraszt a sötéttségben, útmutatást a bizonytalanságban; mely határozottan megjelöli a célt s az arra alkalmas eszközöket. A 223 lapra terjedő könyv ára bérmentesen küldéssel 3 kor. 45 fill.; csinos vaszonkötésben 4 kor. 45 fill.

Műlépek, keretlécek, káptárak, kasok és mindenemű méhészeti tárgyakról árjegyzéket és mutatványszámot ingyen és bérmentve küld

a «Méhészet» kiadóhivatala
Ujpest, Széchenyi-utca 7. sz.

Gazdáknak és baromfitenyésztőknek

nélkülözhetetlen segédkönyvek a

Hreblay Emil m. kir. gazdasági felügyelő
által írt

**baromfi- és házinyl-
tenyésztési szakmunkák:**

1. Általános tudnivalók	III. kiadás	ára 1.— K
2. Baromfitenyésztés	I. • • •	5.— •
3. Tyuktenyésztés	II. • • •	3.— •
4. Pulykatenyésztés	II. • • •	3.— •
5. Lud- és kacsatenyésztés	I. • • •	3.— •
6. Baromfiak hizlalása	II. • • •	1.50 •
7. Baromfitermékek értékesítése	II. • • •	2.— •
8. Az ezüst szörmenyul tenyésztése és értékesítése.	I. kiadás	2.— •

E nyolc munka Szerzőnél — Eperjesen, erdészeti altisztek s egyéb alkalmazottak által postautalványon megrendelve tele árban kapható.

Előfizetési ár:

Égész évre — 4 K.
Fél évre — 2 K.
Negyed évre — 1 K.
Egyes szám — 20 f.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasbó garmondszedés milliméter soronként 10 állérral, táblázatos és garmond betűnél kisebb betűtípusú szöveg másfélszeres egyvágással számítottik — Az egész oldal négy hasbó széles.

Előfizetőknak az állákezeslet és kínálat rovata rövid közlésekre díjazatlanul áll rendelkezésre.

Szerkesztő:

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címén Budapest, V., Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szétküldésére vonatkozó reklamáziók is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő» szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők. Kéziratok vissza nem adtnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évenyenként utalványoz. A lap után nemutalt származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordítatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

A likavai erdölési kísérleti terület tanúságai. (Roth Gyula).

Gyógynövények gyűjtéséről és értékesítéséről. (Craus Gaston).

A világ szőrmekereskedelme. (T.)

Gazdasági tanácsadó: Baromfiak a gyümölcsösben. (Hreblay Emil). — A kullancsok és a tejjhozam. — Kell-e a kukoricát töltegetni? — Szijkenőcs készítése.

Külföldiek: A «Hadsegélyző Hivatal» feladatairól. — Hírek a hadbavonult kincstári erdőtisztekről. — Halálózás. — A 42 cm.-es ágyúról. — Gummipuhító oldat.

Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» közleményei: Kérelem. — Nyugtázás.

Hivatalos közlemények: A felesketett erdőtisztek és erdőőrök szolgálati fegyvereinek adómentessége tárgyában.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. A doktor. (Steukáné-Babesányi Vera.)

A likavai erdölési kísérleti terület tanúságai.

Írta: Roth Gyula.

Az erdölés vagy áterdölés kérdése körül nagyot változott az idők folyamán a szakkörök felfogása. Az a mindennapos tapasztalat, hogy az erdő fainak száma magától a korral mindinkább csökken és évről-évre sok kipusztul, a mely így természetes úton elhalva legfeljebb tűzifának való faanyagot ad, de annak is elég alányat, korán vezetett arra a gondolatra, hogy ezeket a pusztulásra ítélt fákat előbb kell kiszedni, mielőtt még minőségük annyira csökkenne, hogy értéküket majdnem teljesen elvesztik.

Ennek a gondolatnak a kivitele volt az erdölés legelső alakja, a melynél tényleg csak azokat a fákat vették ki, a melyekről szemmel látható volt, hogy már pusztulásnak indulnak. Szakhamar azonban feltűnt egyes mélyebbre látó szakférfiaknak, hogy ennek az eljárásnak helyességéhez sok szó fér.

A pusztulásnak legfőbb oka az, hogy a kedvezőbb fejlődésnek indult szomszédos fák elzárják egyesek előtt a világosságot. Közbe játszik a levegő hiányosabb hozzáférése is, a tápláló anyagok szűköse volta is, az éltető eső hiánya is, de legfőbb ok a napvilág hiánya.

Éppen a legújabb kutatások derítették fel csak kellőképp azt, hogy milyen óriási szerepe van a napvilágnak az erdő növekedésében, a fatömeg gyarapításában.

Ennek ismeretében már megérthetjük azt is, hogy az áterdölésnek ez az eljárása: hogy t. i. csak már pusztulásnak induló törzseket vettek ki, miért nem felletett meg.

A meddig ugyanis csak az a czélunk, hogy a már elhaló anyagot kiszedve, megmentsük az abban rejlő értéket, addig megfelelne ez az eljárás, de akkor ugyanabban az erdőben jóformán állandónak kellene vágnunk, mert ha akármelyik jó fejlődésben levő állományból az idén ki is vágjuk mindazokat a törzseket, a melyeken szemmel látszik a haldoklás, a jövő évben már egészen biztosan újra találunk sok olyan törzset, a mely az előző évben (t. i. az idén) még teljesen egészségesnek látszott, de most már haldoklik.

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése tárgyában.

Értesttjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy

«Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a háborús viszonyok következtében nehézségbe ütközvén, lapunk további intézkedésig minden hó 15-én kettős füzetekben fog megjelenni.

A szerkesztőség.

Az előrelátó erdőgazda azonban nemcsak azt a czélt tűzi ki az áterdülés elé és tankönyveink is nem a pusztuló anyag megmentését állítják oda főfeladatul, hanem figyelmünket a lábón maradó állományra kell irányítani.

A fák élete is állandó harc, épp úgy mint az emberé és állaté, harc, a melyet a többi élőlényvel kell az egyednek folytatni, hogy a mindennapi életéhez szükséges táplálékot megszerezze. Bár csendes, hangtalan az erdő fájának harca, mégis elkeseredett és végzetesen komoly és a melyik fél kimerül, elmarad, annak a sorsa a biztos pusztulás. De sokszor, legtöbbször, a győző is megsínyli a harcot, mert a mig felül tud kerekedni, a mig teljesen elpusztítja a legyőzöttet, ő maga is elgyengül, elsenyved.

Éppen ezért arra kell törekednünk, hogy megkönynyítsük azoknak a fájának a feladatát, a melyekről már látjuk, hogy kedvezőbb helyzetbe kerültek; sőt, mivel saját érdekünk az, hogy erdünk fájának értéke mennél nagyobb legyen, még tovább kell mennünk és ha látjuk, hogy oly fát, a mely értékes faanyaga, szálas, szép alakja, egészséges törzse miatt életben kell hogy maradjon, egy másik, a mely bár erősebb, vastagabb, de a melynek alakja hibás, törzse műfára nem alkalmas, beteg, göcsös, vagy faanyaga kevésbé értékes, elnyomással fenyeget, annak segítségére kell sietnünk, azt oly helyzetbe kell hoznunk, hogy szabad fejlődése biztosítva legyen.

A gondos kutatás azt mutatta, hogy a segítségnyújtásnak a leghatásosabb, sőt egyedüli módja, ha a napvilág kellő élvezetet biztosítjuk a kiválasztott fa számára.

Ha ebből a szempontból vizsgáljuk az áterdülésnek előbb említett eljárását, bizony arra az eredményre jutunk, hogy az teljességgel nem elégít ki.

Ha mi csak azt az anyagot vágjuk ki, a mely a legközelebbi jövőben egészen biztosan el fog pusztulni, akkor mi csak eltakarítjuk a halottakat, de a még élőknek evel segítséget egyáltalán nem nyújtunk. A fák ugyanis a táplálékot a koronákkal és a gyökerekkel veszik fel. A koronákban az áterdülésnek ez az alakja semmit sem változtat a meglévő helyzeten, hiszen csak az elnyomorodott fák satnya koronáit távolítjuk el, a melyek már úgy sem jutottak napugárhoz és mások elől nem is vehettek el abból semmit. A gyökerekben, a talajban szintén nem segítünk, mert kimutatható a fák növekedésének kutatásával, hogy ezek az elhaló fák oly kevés tápláló anyagot vontak csak el, hogy az számot már egyáltalán nem tesz.

Hogy ennek a felismerésnek daczára, mégis megmaradtak sok éven át az erdőlés leirt alakjánál, az többféle kedvezőtlen körülmény összehatásából magyarázható meg és első sorban egy nagy erdőészeti szaktekintély tévedésének tulajdonítható.

Ez a nagy szakember *Hartig* volt, a ki felismerve azt, hogy az erdő talaja akkor, ha a nap és a szél akadálytalanul éri, igen nagy mértékben károsodik, ennek mindenáron való megakadályozása végett az ellenkező szélsőséget hirdette, hogy t. i. egyáltalán nem szabad a napot és a szelet az erdő talajához bocsátani, a koronák záródását egyáltalán nem szabad megbolygatni és megszakítani.

Közbejártzott még az is, hogy az erdőészeti kísérleti állomások az áterdülés ügyében oly munkatervet dolgoztak ki, a mely bizonyos elméleti kérdések megvilágítására alkalmas ugyan, de a mely a gyakorlati erdőgazdászok céljainak nem felel meg. A kísérleti állomások ugyanis azt tüzték ki feladatukul, hogy megállapítsák az erdő fokozatosan erősödő gyéritésének befolyását a

TÁRCZA.

A doktor.

Írta: Steukáné-Bapcsányi Vera.

Pártos Zoltán tolla gyorsan, szerzege szaladt végig a papíron, sűrű, tömött betűsorokat hagyva maga után.

... Igaza van, elértem céloimat, mi «mást akarok még? Csakhogy sajnos, egyúttal azt is tapasztalnom kellett, hogy többnyire éppen a czelnál támadnak differenciák a megálmodott és az elért való között. Mikor még orvosnövendék voltam, maga is észrevehette, édes, mennyire hízogt, mikor doktornak szölitottak s most, midőn igazán azzá lettem, kellemetlenül érint, ha arra emlékeztetnek, különösen a maga ajkairól nem szeretem hallani; tegnap észre is vehette ezt. — Az a «doktor» jóformán semmit sem jövedelmez nekem, ellenkezőleg, eddig csak pénzembe, nagy fáradságba s most még már szabadságomba is kerül; az orvosnak előttem eddig magasztosnak hitt hivatása egyszerűen üzletté zsgorodik, az a kevés külvárosi szegény páciensem

hálás köszönete, bármennyire jól esik, önérzetemet ugyancsak alászállítja az a banális tény, hogy a hálakönyvek nem elégségesek a megelőzésre...

Tegnap szememre vetette, édes, hogy hiányzik belőlem a régi munkakedv és lelkesedés, pedig, óh, dehogyan hiányzik, meg van az még most is bennem, de mihaszna, mikor úgyszólván minden páciens közel-távol már erős kezekben van s ezek nem engedik ki, míg a betegségnek, vagy a páciensnek vége nem lesz. Nincsen ahhoz való pénzem, hogy pazar berendezéssel reklámot csináljak magamnak, sem befolyásos rokonom, a kik ügyemet előre segítenék, s így csoda-e, ha olykor elhagy önbizalmam is?

Az igazat megvallva, szörnyen leverőleg hat, ha az ember kudarcot vallott missziókat tudatával a szívében, belerohan az élet vásárjába, hogy rövid idő múlva igénybe s tekintetbe sem véve vissza kell vonulnia, szemesítve, a munkára teremtett kezekkel görcsösen az utolsó húszfilléres után keresve a nadrágzsebben. — hogy magának rajta saját vehessen vácseróra... Oh, édes Erzsike, maga el sem bírja képzelni, mit érez az ember, midőn magasröptű álmai és tervei után egy

fatömeg gyarapodására. Ennek érdekében egy sablont állítottak fel, a mely tényleg lehetővé tette, hogy a gyártás fokát bizonyos előre megállapított mértékben emelni lehessen.

Megállapították ugyanis az erdőlésnek A, B, C és D fokát. Az erdő fáit fejlettségük és nagyságuk szerint öt osztályba sorozta, az erdőlés legalsó, leggyengébb foka (A) mellett a legalsó, leggyengébb osztályt, az elhalt és elhaló fákat (5. oszt.) irták elő kivágásra; a következő (B) foknál ezeken kívül az elnyomott fákat, tehát az 5. és 4. osztályt is kivágatták. A C foknál már a 3. osztály is kikerült, a D-nél pedig a 2. osztály egy része is.

Ha ezt tényleg gondosan és pontosan végrehajjtuk, bizony a C foknál már nagyon gyéren maradnak a fák, úgy hogy a nap és szél elég szabadon járhatja a talajt, de még a B foknál is sokszor már hézag támadna, ha 3—4 egyforma erős, illetőleg egyforma gyenge, egymással küzdő fa áll együtt és a sablon gondos betartása érdekében valamennyit ki kell vágni. Viszont gyakran megtörténik, hogy görbe, beteg fát, vagy rövid törzsszel, de hatalmas, ágas-bogas koronával bíró érték-telen fát meg kell hagynunk és mellette ki kell vágnunk gyertya-egyenes, értékes szálakat, mert az előírás szabályai így kívánják.

A gyakorlati erdőgazdaság szempontjából ez egyáltalán nem helyeselhető, sőt egyenesen hibának kell azt mondanunk.

A gyakorlatban — érthető módon — idegenkedtek az ilyenforma erdőlésektől és sem a B, még kevésbé a C és D fokokat sehol sem látjuk alkalmazva. Csak a legalsó fokot, az A-t láthatjuk mindenütt, az elhaló és elhalt anyagunk kivágását.

Ennél tovább nem mentek sehol, mert az ennél erősebb áterdülés szemmel láthatóan természetellenes

állományképeket eredményez és az előírás gondos betartása mellett is a koronák záródásában hézagok keletkeznek, pedig a koronák záródásának teljes fenntartása volt a legfőbb követelmény. Ezért mindazokat a fákat, a melyek eltávolítása hézagot okozott volna, a gyakorlati erdőgazdaságban inkább állva hagyták, óvatosságból, hogy baj ne történjék, a minek következtében az áterdülés nem juthatott sohasem az A fokon túl.

Így lassanként át is ment a köztudatba az, hogy az áterdőlésnél csak pusztuló anyagot szabad kivágni, erőteljes, élő fához nem szabad hozzányulni. Az erdő fainak küzdelmébe tehát nem is avatkozott be az ember abban a hitben, hogy legjobb lesz, ha az erdő úgy marad, a hogyan a természet alkotta.

Nem szabad azonban megfeledeznünk arról, hogy olyan erdő, a milyet a természet alkot az ember beavatkozása nélkül, olyan már alig van, és ha pl. tarvágással érszakosan megzavartuk a természet rendjét, akkor az újonnan keletkezett erdő már természetellenes lehet és nekünk lesz a feladatunk, hogy újabb és újabb beleavatkozással fentartsuk abban a természetnek megfelelő egyensúlyt.

Sőt arról sem szabad megfeledeznünk, hogy nekünk akárhánszor nem felel meg az az erdő-alak, a melyet a természet alkotott, hanem át kell az alakítanunk és át is alakíthatjuk bátran, csak arra kell ügyelnünk, hogy munkánk simuljon a természet rendjéhez és a fák igényeihez és ne akarjunk erőszakot elkövetni a természeten.

Ilyen erőszakot pedig éppen a sablonos áterdöléssel követünk el, t. i. annak erősebb fokaival, mert olyan helyzeteket teremtünk a fák egész osztályainak sablonos és könyörtelen kivágásával, a milyent a természet maga soha sem teremt.

darabka sajt mellett ül, fehérmeműben, melyet nem cserélhet!

Azon az emlékezetes böjti éjszakán szigorúan vizsgáltam, mérlegeltem — s könnyűnek találtam magamat. Nem valami igen sokat érhetek, mire még egy ideál? Hogy fél adag sajton tartsam s piszkos fehérmeműbe göngyöljem? — Ments Isten ilyen profanzálástól! Mit válogassak, feleségre van szükségem, de olyanra, a kit nem lehet egykönnyen szerencsétlenné tenni, egy felületesen vidám teremtésre, egy tücsökre — de tücsökre házzal; s ezt meg is találtam, völégény vagyok.

Közelemben lakik egy öreg orvos. Ez a koros úr nemrég egy operációhoz kért maga mellé, mert állítólag a kezei már nem elég biztosak. Ügyesnek talált, megtetszettem neki s megígérte pártfogását, de egyúttal a házába is meghívott, mely tényleg a sajátja s van még néhány olyan háza abban az utcában.

Sajnos, a meghívásnak nem tettem eleget s ezzel az ígért protekció is elmaradt. Csak később tudtam meg, hogy meghívásomnak mélyebb értelme is volt. Midőn a nyomor már a padlásig ért nálam, megint eszembe jutott az öreg doktor s így szóltam magamban: annak

az embernek hét leánya van, segíteni kell szegényen. Hét leány! Az öreg már évek óta özvegy s így elképzelheti, hogy az a hét anyátlan leány miképpen nőtt fel; tisztára fejt vezethetné ott az ember. Képzelse el, édes: úgyszólván semmiféle nevelésük, a hétszeres előságra való kilátás, a hétfelé osztott hozomány, hozzá még az a fatális hasonlatosság — a hét egyforma túlságosan pisze orr s akkor megérti azt is, hogy ezt a különben nagyon vendégszerető házat miért kerülik anynyira a nőtlen fiatal emberek. A hét leány közül a legidősebb a menyasszonyom.

Nagyon gyorsan nyúlbeütöttük a dolgot. Ipam uram «in spe» egyik sarokházát ránk iratja s pácienseinek egy részét nekem engedi át, valószínűleg, hogy e bőkezűsége által többi leányának is férjét fogjon.

Mint látja, háziúr leszek s mégis e tudatban kevés megnyugvást találok, sőt nagyon alávalónak tetszik eljárásom s úgy érzem, becsaptam önmagamot, álmaim és vágyaim megrövidítést szenvedtek. Az önalapított tűzhely csendes meglegedésének megvan a maga poézise, míg egy háromemeletes sarokház véletlen elnyerése mégis csak egy meztelen próza.

Igaz, hogy a túlságos óvatos kiszédesél nem követünk el erőszakot a természetben, mert csak azt veszszük ki, a mit a természet már úgy is kielejtetett; de megkárosítjuk önmagunkat és pedig kétszeresen, mert nem használjuk ki a faanyagok egy tekintélyes mennyiségét, a melyet bátran, minden veszély nélkül kihasználhatnánk és megfosztjuk az erdőt annak lehetőségétől, hogy a természet erőinek teljesebb kiaknázásával több fatömeget termeljen és pedig több fatömeget éppen olyan alakban, a mely számunkra tulajdonságainál fogva legértékesebb.

Ha most már azt kutatjuk, hogy miképen kell az áterdősítést végeznünk, hogy annak előnyeit a legnagyobb mértékben élvezhessük, hátrányait pedig kikerüljük, a következőket kell szem előtt tartanunk.

A meglévő állományból kell természetesen kiindulnunk és arra kell törekednünk, hogy azokat a fákat juttassuk a legelőnyösebb helyzetbe, a melyek már eddig is a legjobb tulajdonságokat mutatták. Tehát a legértékesebb fajoknak azon példányaikat, a melyek egészségesek, szép szálasak, egyenesek, kergük sima, koronájuk rendszeres.

Ezeket a fákat egyenletes elosztásban kell meghagynunk és gondoskodni kell arról, hogy koronájuk minden oldalról szabadon érintkezhessek a napvilággal.

Ez csak úgy lehetséges, ha eltávolítjuk mellőlje azokat a fákat, a melyek ezeket a kiválasztott törzseket fejlődésükben akadályozzák, ágaikat befonják ezek koronájába vagy a korona egy részét már le is csiszolták, vagy fölé borulnak annak.

Ily fák kivágása azonban a legtöbb esetben hézagot okoz a záródásban. Ettől azonban nem szabad visszariadnunk, nincs is semmi okunk az aggodalomra, ha csak nagy tűlzásba nem estünk! Igaz, hogy rés támad

a koronák boltozatában, de a szomszédok oly nagy mértékben, oly gyorsan zárják el ismét ezt a hézagot, hogy rövid pár év múlva, sokszor egy évvel több már csak a megmaradt tuskóról tudhatjuk meg, hogy csak nemrég még hatalmas ba állott azon a helyen.

De evvel még nem szabad melegelednünk. Tudva azt, hogy a napfényt és a szelet a talajtól kell távol tartanunk, nem pedig a fák koronától, arra kell törekednünk, hogy a talajt védő takaróval borítsuk. Ezt pedig nagyon egyszerűen és elég jó eredménnyel elérjük úgy, hogy elejétől fogva ügyelünk arra, hogy mindazokat a kisebb, félig elnyomott fákat, a melyek még életképesek, meghagyjuk, tehát éppen azokat, a melyeknek jó részét régebben eltávolítottuk volna.

Sokan lekicsinylik ezeknek a fáknak jelentőségét avval, hogy mit jelenthet egy ily csenevész fácskának az ott maradása? Igaz, hogy egy ily fa magában nem jelent sokat, de hiszen egy méh sem jelent sokat és mégis az ő munkáján épül fel a lép. Ha itt is, ott is mennél több fácskát hagyunk meg, annak jelentősége el nem vitatható. E mellett kárt nem csinálnak semmit, kiszédesük pedig vajmi kevés hasznot hajtana, mert a vékony, csenevész törzs nem ér sokat. Rendesen pedig az ilyen apró fa nagy területet takar be, mert nyurga ágai messze terülnek szét. Ha némi világosságot is nyer elhatalmasodó szomszédjai eltávolítása után, akkor levélzete és evvel védelme is erőteljesebb lesz. Szépén lehet ezt megfigyelni elnyomott jegenyéken és bükkön, a melyek első sorban alkalmasak ilyen védőszerepre, mert bírják az árnyékot. Oly fajok, melyek nem tűrik az árnyékolást, nem alkalmasak erre, de nem is találunk olyanokat a zárt erdő lombosára alatt.

Sokaknak azért szűrnak szemet az ilyen meghagyott

Né búsuljon miattam, édes, tülteszem magamat ezen is s mihamar beleélem magamat új helyzetembe; az élet a legjobb idomító, a legnyakasabbat is mihamar átgyúrja, mást formál belőle. Én is' már félig átstem e metamorfozison.

Talán hallott felőle valamit, édes, a mult hetekben komoly összekocczanásom volt egy kollégámmal, mely csak gyerverrel nyerhetett elintézését. Egy szakértekezleten tartott előadásom után ugyanis — mely, diesekvés nélkül mondhatom, általános tetszéssel fogadtátok — kollégám, néhány barátjához fordulva, azt a tág értemi megjegyzést tette: hogy ma már az idealistákat Lipótmezőre kellene csukni. Mi tagadás, bosszantott a dolog, akkor még nem néztem elől melyen a nyomor arczába, orrosi hivatásomat még mindig a magaszosabb oldalról fogtam fel, tehát mi természetesebb, minthogy a megjegyzést személyes sértésnek vettem s az illetőt provokáltam. Talán ha akkor közelebről ismerem kollégám magánviszonyait, természetesebbnek találok kifakadását. A minap ezivilben láttam s kezdtem érteni, hogy van a nyomoron kívül is még más sarkaló ok, mely az embert belsőleg is ki tudja hozni eredeti formájából, pl. a hiúság és ennek nemesebb ikertestvére:

az ambíció. Ennek az egyszerű, máramarosi falusi zsidófiúnak okvetlen szüksége volt olyan életpályára lépni, mely magasban följé helyezze szív környezetenek, melyen nem feszélyezhetik származásának kötelei, a katonai élet és az egyenruha igen jó szolgálatot tesznek hiúságának, ezt a minap észrevettem, midőn először láttam ezivilben; 'Bz' Istén, első pillanatra valami gépolaj- és kerékkénőben utazó vigécznek néztem. Nem lett volna szabad túlságosan csodálkoznom rajta, hogy a míg a havasi kaftános, pajeszes kicsi zsidóból jól szitult orvos lett, az élet teljesen letörölte lelkeről az idealizmus zománczát.

Éh mit, félre a személyeskedéssel, az a nézetem, hogy az életben senki, vagy csak nagyon kevesen lesznek attól megkímélve, hogy egyszer okosak legyenek úgy igazában — számításból, s éppen azért kollégám holmokegyenest azt tartom: mivel a sors oly kevés balandót megkímél az élet rideg oldalának megismerésétől, vagy e kiváltságosoknak adott elég lelki erőt és kitartást, hogy körömszakadtáig megőrizték mindezek daczára a zőpért, a nemesért való lelkesedést — nem Lipótmezőre valók — hanem igenis oda, honnan alkalmuk van az ember magasabb hivatását hirdetni

csenevész fák, mert nem szépek; ezeknek akkor tetszik az erdő legjobban, ha az alja egészen csupasz, sima, akár a bálterem padlója.

A szépségről nincs mit vitatkozni, mert az egyéni izlés dolga, de hogy a természetnek ez a csupaszság, simaság nem felel meg, arról könnyen meggyőződhetünk, mert a természet maga ilyen teljesen alj növényzet nélküli erdőt csak ritkán teremt és csak rövid időn át tart fenn. Csak az egykorú elegyetlen bükk vagy jegenyefenyő szokott ily állományokat adni életének középkorán. Idősebb korban már ennél is feltűnedezik mind nagyobb mértékben a talajt borító fiatalos és az álló fák között is mindig akad elég bőven elnyomott fa, melynek koronája a többiek alatt marad és a fölébe borulónak kiszédesése után betölti a támadt léghangot.

Azok a fafajok, a melyek kevésbé bírják az árnyékolást, mind kigyérülnek aránylag korán és a fák lábánál maguktól felverődnek a talajt védő cserjék.

A természet útmutatásának a talajt védő aljnövényzet és alacsonyabb fák meghagyása teljesen megfelel, egyúttal pompás buvóhelyet, sőt táplálékot is talál bennük a vad. Minden ok tehát annak fenntartása, illetőleg létesítése és gyarapítása mellett szól.

Összefoglalva a mondottakat, az áterdőlés szabályait a következőkben fejezhetjük ki:

Az áterdőlésnél főfigyelmünket ne a kivágásra kerüld, hanem a lóban maradó állományra irányítsuk. Azokat a fákat vágjuk ki első sorban, a melyek egy nálunknál értékesebbet fejlődésében gátolnak, tekintet nélkül arra, hogy a kivágandó fa kicsi-e vagy nagy, öreg-e vagy fiatal.

E mellett még arra is kell törekednünk, hogy a

lóban maradó fák egyenletesen borítsák a talajt és a fafajok megfelelő arányban legyenek képviselve.

2—3 sűrűn egymás mellett álló fa közül rendszeren egyet vagy kettőt ki kell vágni.

Beteg fák eltávolítandók.

A koronák záródását ideiglenesen meg kell szakítani,* fiatalabb erdőben kisebb mértékben, idősebbekben erősebben, hogy a napfény élettel erejének útát nyissunk a fák koronáihoz.

Az elnyomott, de még életképes fákat, továbbá mindezeket, a melyek hézagot töltenek be és másban kárt nem okoznak, fenntartjuk tekintet nélkül alakjukra és fajukra azért, hogy a talajt védjék és az ágtisztulást elősegítsék.

A fentiekben vázoltaknak gyakorlati kipróbálása végett a m. kir. központi erdészeti kiséleti állomás a m. kir. földművelésügyi miniszter úr engedélyével 183 k. h. kiterjedésű kísérleti területet nyitott a likavai m. kir. erdőgondnokság hasonló nevű védkerületében. Az erdőgondnokság egyéb részeiben is folynak több száz holdnyi erdőkben hasonló munkák, de az adatoknak pontos és állandó felvételét, költségkimelés végett, csak az előbb említett területen hajtuk végre, a melynek törzsei éppen ennek érdekében számozza vannak.

A terület a „Metlik” nevű különálló hegykúpot foglalja el, oldalai meredek, tengerszintfeletti magassága 600 és 700 m. között változik.

Az állomány körülbelül 80 éves, túlnyomóan jegenyefenyő, beszórva lúccszal (0-9 és 0-1).

* Ezért nevezzük ezt az áterdőlést „záródásbontó”-nak, a mivel ellentétben a régi eljárás „záródástartó”-nak mondhatjuk.

és ezt tettel bizonyítani, megmutatni, miképen egyeztessük össze a praktikus felgőaszt a magasztossal, az anyagiast az eszményivel; hogy a míg a mindennapi élet a pénzszerzésre kényszerít, mégse sülyedjünk az állati élet nivójára, melynek létföltétele csupán csak a táplálék és megfelelő hajlék megszerzése. — Nem azért adott a természet finomabb érzést és magasabb agyműködést, hogy azt parlagon hevertesse.

Láthatja, tisztában vagyok vele, hogy mily óriásiit buktam erkölcsileg; e házasságomban számlám, sajnos, nincs meggyőződéssel kiegyenlítve.

Mindig nagyon bájosnak találtam, édes, ha valamiért pirongatót, a mi, ha jól emlékszem, mindannyiszor megtörtént, valahányszor szóba állott velem. Tegnap látogatásom alkalmával nagyon fájt volna, ha pirongatás nélkül enged elmenni; nagyon köszönöm léha beszédem felett való megbontórákosását, mert ezzel fölelevenítette emlékezetemben az elmúlt boldog, gondtalan napokat. Maga, édes, régebben csak a szavaimat vette zokon, de gondolatban, érzésben úgyszólván mindig egyik voltunk. Most se értsen félre. Beismerem, hogy tegnap kiméletlen voltam, de azokat a szavakat csak a tehetetlen elkeseredés adta ajkaimra. Hiszen én

teljesen átérezem, hogy házasságommal meg nem érdemelt szerencsét csinálók s hogy aránylag irigylésre méltó helyzetben vagyok.

Már e beismerés is elég biztosítékot nyújt reá, hogy a kik megbíztak bennem, nem tettek rosszul, mert nem vagyok haláttalan. Csakhogy ezt az irigylésre méltó helyzetet és ezt a szerencsét nem én vívtam ki magamnak, nem lehetek büszke rá s mert azzal is tisztában vagyok, hogy a míg a megélhetés gondja arra kényszerít, hogy azt vegyem, a mi jön, addig elveszi minden szép reményemet attól, a mi még jöhetne, mit sóváran vártam, miről éveikig könyveim mellett álmódoztam; e házasságommal fejembe és szívembe mélyen befészkelte kedves gondolataimat és terveimet meg kell semmisítenem, hogy új, még idegeneknek helyet csináljak. A jövőm úgyszólván a kezemben cserélődött ki; oly csere ez, melynél kedélyem elfogultat lesz, mint egy gyermek, kinek régi, elkopott kedves játéka helyett újat, fényeset adnak. Ez az ostobán naiv érzés annyira lever, hogy habozás nélkül ezer örömmel megismételném azt a tíz évet, melyet házukban töltöttem, adnék még életemből további tíz évet érte, ez összesen húszat teszen ki, de azt hiszem, boldogságban töltött húsz év mindig

A terület kétszer lett eddig áterdölve, 1907-ben és 1910-ben.

Eredetileg 17,240 darab törzs állott rajta 6960 m³ köbtartalommal, kat. holdanként 942 darab és 380 m³, egy törzs átlagosan 0·4 m³.

Ebből kivágtunk kat. holdanként 238 darabot 61·8 m³-rel, átlagos köbtartalom 0·26 m³.

Lábon maradt k. holdanként 704 darab és 328·2 m³, átlagos köbtartalom 0·45 m³.

1910-ben kivágtunk kat. holdanként 129 darabot és 38·4 m³-t, átlagos köbtartalom 0·3 m³, maradt lábon kat. holdanként 543 darab törzs 280 m³-el, átlagos köbtartalom 0·52 m³.

A fatömeg-adatok az egész törzsrre vonatkoznak kézzel együtt, ág és galy nélkül.

Összen tehát kivágtunk eddig kataszt. holdanként 367 darab törzset 100·2 m³-el, maradt lábon 543 darab 280 m³-el.*

Százalékokban kifejezve az első áterdöléssel a fatömegnek 16 % -át, a törzsszámnak 25 % -át, a második áterdöléssel pedig a fatömegnek 10 % -át, a törzsszámnak 14 % -át vettük ki.

Az anyag feldolgozása — a mit az erdőgondnokság végzett — a következő eredményeket adta:

	1907. évben	1910. évben
Épület- és műszerfa	73 %	66 %
Tüzifa	7 "	18 "
Karó	0·5 "	— "
Kéreg	11 "	11 "
Hulladék	8·5 "	5 "

* Nem vettem tekintetbe az évenként kikerülő tővön száradt fákat, hanem csak a két ízben végzett záródásbontó erdőléssel kiszedett anyagot.

többet ér, mint egy háromemeletes sarokház és egy előttem közönyös pisze feleség; no, ne húzza össze szemöldökéit, igérem, nem ismételtem e triviális hasonlatot, most is csak úgy véletlenül a tollam alá csúszott.

Mi mindent éltem át az önök piczi otthonában, míg engem ügyszólván semmi sem ért! Mamájának gondos kezei alatt nőttem férfivá s az ő áldott őrizete alatt fejlődött bennem a belső ember. Maguk voltak az én bizalmasaim, maguk előtt fejtettem ki minden gondolatomat és teremtet. Mi tagadás, a gondolatok néha szörnyen bizarrak lehettek, de a tervek szépek voltak. Hiszen nem kevesebbet akartam, minthogy a világ minden betegét, legyenek azok bármily zúgban elrejtve, fölkeresni és meggyógyítani akezt s maga, édes, nem volt-e kész elkisérni, szükség esetén megszökni mamájától, hogy e magasos utamban elkisérjen, hogy dicsőségetem s a nyert áldásokat megossza velem s csak aztán, ha két szentként bejártuk a világot, a betegeket meggyógyítottuk, visszatérünk, mamától bocsánatot kérni a kellemetlenségért, melyet szökésünkkel okoztunk?

Később persze — ledobva a gyermekezipőket — úgy határoztunk, hogy itthon maradjunk és tisztességesen éldegélünk. Én mellékesen lezokkát adtam, maga

Az értékesítés a következő eredménnyel járt:

	1907. évben	1910. évben
Épület- és műszerfa	820·256 m ³ 11,075 — K	461·81 m ³ 5593·13 K.
Tüzifa	84 — " 696 — "	130·20 " 1190·40 "
Karó	— " 115·22 " — "	— " — " — "
Lúczkéreg	— " 31·20 " — "	— " — " — "
	11,917·42 K.	6783·43 K.

Evvél szemben felmerült kiadások: döntés, hántás, galyazás, forgatás és lecsusztatás, közelítés, osztályozás, máglyázás, szállítás, szerszámokra stb.

1907. évben 3030·78 K, 1910. évben 2005·30 K.

Levonva a kiadást a bevételekből:

11,917·42 K 6783·43 K

3030·78 " 2005·30 "

Marad: 8886·64 K 4778·13 K.

Tiszta jövedelen kat. holdanként 485·57, illetőleg 255·63 K.

Összesen eddig 741 K 20 f. tiszta jövedelmet mutatott fel az áterdölés kat. holdanként.

E mellett az erdőben bennmaradt a legértékesebb anyag, kat. holdanként 280 m³. A záródás kevéssé szakadt meg, sem az állomány, sem a talaj számottevő kárt nem szenvedett, a talaj ellenkezőleg a világosság mérsékelt behatása alatt jobb beéredésnek indult és oly állapotba jutott, a mely a nemokára megindandó természetes felújításnak a legkedvezőbb helyzetet biztosítja.

A fák növekedése — a mint azt a részletes felvételek igazolják, a melyekre itt közelebről nem akarok kitérni — határozott fokozódást mutat, különösen azoknál a fáknál, a melyek előbb már kissé túl voltak szárnyalva, de szomszédjaik kivágása következtében szabadabb állásba jutottak. Mivel pedig különös gondot

meg hímeztet. Micsoda esték voltak azok, melyeket a napi fáradságos munka után a kerek asztal mellett lámpafénynél töltöttünk. Mikor maga összeböködött ujjaicskáit simogatta, én meg tanáram minden bölcsességét s az öt tanulóm minden butaságát magam mögött hagytam, szép és nagy jövőről ábrándoztunk, jövőről, mely bármily nagy volt, mégis a kicsi barátságos szobában jól elfért. Olyan volt ez, mintha mindig csak folytatása lehetne, vége pedig soha.

Pedig vége lett. Én most egy háznak tulajdonosa leszek, doktor, ki rendelő óráit egy és három között tartja, délelőtt és este pácienseit látogatja saját fogatán és éjszaka a feleségét a társaságból haza kíséri. Ha valamikor fejfájása lesz, édes, ne feledkezétek meg utánam küldeni, elvégre régi igazság, mindig több bizalommal viselkedünk olyan orvos iránt, kinek erre hál' Istennek nincs szüksége.

Mint látja, szegre akasztottam az idealistát, és hogy végóráit megédesítem, magukhoz cipeltem tegnap, de nem bír elbúcsuzni, míg maga előtt, édes, fel nem tárja azt, miről léha ajkai képtelenek voltak beszélni s így levélben egy utolsó istenhozzádót nem mond

Zoltán.

fordítottunk arra, hogy a legszebb törzsalakkal bíró egészséges fák maradjanak állva, ez a fokozott növekedés nemcsak a faanyag tömegének gyarapítását jelenti, hanem a fa értékének rendkívül nagyfokú emelését.

Daczára annak, hogy most kat. holdanként sokkal kisebb a törzsek száma és kevesebb a fatömeg, mint a mennyi régebben volt, az évi növedék emelkedett és bizonyos időn belül ugyanolyan nagy fatömeget ért el, mint a mennyi régebben volt! De ha ezt nem is fogjuk elérni, mert hiszen újra ismételni fogjuk az átedőlést, de a fának értéke jóval magasabb lesz, a talajból a világhosszág fatermelő hatásának teljesebb kihasználásával több faanyagot tudunk kikényszeríteni és a végső vágást jóval megelőzőleg már nagy jövedelmet tudunk szerezni minden egyéb kár vagy hátrány nélkül.

Gyógynövények gyűjtéséről és értékesítéséről.

Írta: *Craus Gaston.*

„Erdeink, erdei vágásaink, tisztásaink, réteink s hasasi legelőink tele vannak gyógynövényekkel. Ez a nagymennyiségű gyógyítóanyag évről-évre elvész. Kívánatos volna, hogy olyan vidéken, a hol gyógynövények nagyobb mennyiségben fordulnak elő, azok értékesíttessenek. Az évenként befolyó összeg az erdők jövedelmezőségét emelné.» Ezeket írta *Tomasovszky Imre* a többek között az «Erdészeti Lapok»-ban, *Péter Béla*: «A vadontermő gyógynövények, valamint a gazdasági melléktermékek gyógyszeritari értékesítésének rövid ismertetése» című művének megjelenése alkalmából. De még előtte figyelmeztette erre az erdészetet *Ajtay Jenő* ugyancsak az «Erdészeti Lapok»-ban megjelent «A boróka (*Juniperus communis*) boggyójának értékesítéséről» című cikkében, melyben elmondja, hogy az alig néhány év előtti értéktelen cserjeként szereplő boróka boggyója igen szép mellékhaszonvételt nyújtó terménynek tekinthető. Cikkét avval végzi, hogy egy métermázsza deliblati búza 10 korona (1907-ben), egy métermázsza deliblati borókabogyó pedig 20 korona.*

Célom cikkem keretében az erdészeti altisztek figyelmét felhívni a gyógynövényekre. Ismertetem néhány adattal a gyógynövénytermelést, a fontosabb jelentőségű vadontermő gyógynövényeket, az irdalmat, kapcsolatosan az értékesítést.

A gyógynövénytermelésnél a legnagyobb nézeteltérés mutatkozik annak jövedelmezőségét illetőleg. A szakkönyvek holdanként ezer koronánál többre teszik egyik-másik gyógynövény termelésének jövedelmét. Viszont termelőik (közöttük uradalmi erdőmérnökök) azt vitatják, hogy a zöldségtermelés (pl. a hagyma) feltétlenül hoz annyi hasznot, nincs vele az a sok babramunka, romlásveszély, árkülönbözetek stb. és hogy ezeket korántsem jövedelmez egy hold. Termelők, mint pl. a «Carpathia» vegyiipari részvénytársaság, a mely 120 k.

holdon termel gyógynövényt, azt vitatja, hogy gyógynövények termelésével kicsiben nem fizetődik ki foglalkozni, mert kis mennyiségek csak nehezen értékesíthetők és mert a nagykereskedő az árut osztályozás nélkül nem tudja tovább eladni. Már pedig a gyógynövények osztályozása igen körülmenyes és költséges s ezért a kis ember számára csakis a vadontermő gyógynövény gyűjtését ajánlhatja.

A Carpathia R.-T. kezdetben szintén sok fajta gyógynövényt termelt, de már két-három évi tapasztalat után arra a meggyőződésre jutott, hogy ültetvényeire tetemesen ráfizet. Ezért jelenleg csak olyan gyógynövényeket termeszt, a melyek nagyobb mértékben kelnek el és a melyeknek elhelyezése még a termelést megelőző ősszel biztosítható.

Dr. Péter Béla szintén azon a véleményen van, hogy a nagytermelőnek csak kevés fajta gyógynövény való, mert ha sok fajta gyógynövényt termelnek, úgy elhanyagolják a kezelését és csak másodrendű árut produkálnak. A gyógynövénytermelést kicsiben is csak azoknak ajánlja, a kiknél a családtagok és nem nap-számú munkálják meg a veteményt, mert akkor így a haszon nagy része megmarad. Ezt többször is említi, úgy, hogy bizony elsőrendű árut kiscsaládú gazda nem igen állíthat elő és kivált az értékesítésére vonatkozólag kénytelenek vagyunk a Carpathia R.-T. véleményét elfogadni. *Dr. Péter Béla* is írja különben, hogy cél-szerű a fa faluban többen összeállnak és közösen adják el a portékájukat.

Hogy a kicsinyben való gyógynövénytermelés a külföldön sem áll jobban, mint nálunk, azt igazolja az, hogy nem mi megyünk ki importálni, hanem hozzánk jönnek külföldiek anyagért. Az már azután más kérdés, hogy ugyanazt az anyagot *feldolgozva* mi kapjuk vissza. Az 1913. évben *J. Bernhardt* (Leipzig) gyógynövénykereskedő Magyarországon akart beszerezni 30,000 kgr. száraz benedekfü árut.

Olyanok, kik kicsiben termelnek, rendszerint gyógynövénykereskedők is és így érthető a nagy haszon.

A gyógynövények közül mint jelentősebbeket említem fel a bodzafát, hársfát, borsmentát, majoránát, köményt, édes ánizst, mustárt.

Gyógyezélokra csakis a kislevelű hárs (*Tilia parvifolia* Ehrh.) és a nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllo Scop.*) szolgál. Az ezüstlevelű hárs (*Tilia tomentosa* Mönch) csekélyebb értékű. Mint *Vadas Jenő* «Erdőművelés-tan»-ában olvashatjuk, a kis- és nagylevelű hárs most már csak szálanként tartkítja erdeinket, holott az 50-es években ezer és ezer holdat foglalta el, a magyar őserdők sajátjái közé tartozott. *Fekete Lajos* «Népszerű Erdészeti Növénytan»-ban legalább határjelzőnek ajánlja, mert hosszú életű. Jelentős szerepe van a méhészekre nézve is, mert mikor a réteket lekaszálják, a hársfa táplálhatja a méheket. A kislevelű hárs a zordabb és kevésbé jó termőhelyeken is kifogástalanul tenyész (8—900 m. magasságig). Gyorsnövőkészű, de csemetekorában a hős és fagy iránt érzékeny.

Műhle kertészete (Temesvár) a 300 cm. magas hársfa

* Ma persze más az arány.

darabját 2 koronáért, 100 darabot pedig 180 koronáért árusítja.

A gyógynövénykereskedelemben «flores tiliae» néven ismerik virágait. Ezekről a zürichi «Revue de la Droguerie» 1914. évi áprilisi száma azt írja, hogy az első kézben levő készletek majdnem teljesen elfogytak és a jövő termés megérkezéig nagy hiány lesz belőle. A budapesti «Droguista Közölny» pedig a következőket írja: «Flores tiliae» tudvalevőleg csak igen kevés termelt 1914. évben, a készletek már erősen megesapattak s alig lesz elég árú az új termésig.» Nem tudom, vajjon nem volna-e előnyös az erdészetre, ha legalább kis mértékben fenntartaná a hársfacsoportokat? Országútatok, utcákat, birtokhatárokat érdemes volna vele befásítani.

A hársfa virágait megszártva teának használják. Virágját június—júliusban, nyilásakor szedik, melyeket vékony rétegen árnyékos, szellős helyen (csűr, padlás) szétterítve megszártanak. Négy kilogramm friss virágból egy kilogramm száraz gyógynövény lesz, melynek métermázsánként 80—140 korona az értéke.

A *bodza* (*Sambucus nigra* S.). Bódító, erős szagú virágait és az ebből képződő boggyótermését igen keresik. Virága a flores sambuci, győyőiből ízt főznek, szárított boggyója pedig fructus sambuci néven ismeretes. Virágait május végén kell szedni, mikor még nem hullanak. A virágzatot nyeléstől levágvá szárítják. Nedvesen nem szabad szedni s legjobb madzagra akasztva szárítani. Hat kilogramm nyersvirág egy kilogramm száraz virágot ad. A nyeléstől megtisztított száraz virágzat zabrostán dörzsölik át, a melyen az apró virágok áthullanak. Elsőrendű árú métermázsája 48 korona. A szeptemberben szedett friss boggyók mázsája 20 korona.

A *borsmenta* (*Mentha piperita* L.) illó olajat tartalmazó szárából és leveléből a mentaolajat, — ebből pedig a keresett mentolt állítják elő. Levelét ezenkívül teának is használják. Nagyban olajelőállítás céljából, kicsiben pedig tealevel előállítására termelik, mely azonban sok munkát ad. Dugvány útján szaporodik. Műhely kertészetében (Temesvár) 1 adag mentagaz 50 fillér, 1 palánta 30 fillér, 10 palánta 2-50 K. Száritás után gyapjúsákba kell szorosan csomagolni. Ára szárral száritva 60—80 K, lefosztva 120—200 K. Egy kat. holdon 1600 korona nyers jövedelmet is ad.

A *méhjű* (*Melissa officinalis* L.) kat. holdanként 2000 korona nyers jövedelmet is adhat.

A *kerti majoránából* (*Origanum majorana* L.) nagy a kivétel s olajnak, fűszernek, illatszernek, teának dolgozzák fel. Ára 80—160 fillér. Kat. holdanként 400 korona tiszta jövedelem érhető el. Száraz vidékre nem való.

A nagy jövedelmezőségekre vonatkozólag idézem a napokban elhunyt Rodiczky Jenő dr. megjegyzését: «Csak azt ne higgye senki, hogy bármiféle vállalkozással márol-holnapra gazdag emberré válhatik a gazdaember. A termőföld nem lutri s a gazda foglalkozása nem lutrizás! De a ki élelmes, szemfüles, és meg fogja érni, hogy innen is, onnan is csurran.»

A *hasznos kőmenny* (*Carum carvi* L.) világerkedelmi cikik. Fűszernek, likőrnek, orvosságnak dolgoz-

zák fel s hazánkban is óriási árjelönbözetnek van alávetve. 1914 május hónap az árkegyezés szerint Nógrád megyében métermázsája 66 korona, ugyanakkor Pozsony megyében 200 korona volt.

Mustár (*Sinapis* L.) hazánkban kevés terem, holott szintén jelentős cikik. Ellensége a földi bolha. Zsíros olajat és hóllyaghúzó illó mustárolajat tartalmaz. Az olajtól mentesített magvaknak lisztjéből eczettel, cukorral és fűszerrel sürt pépet: mustárt főznek, a melyből nálunk nagy a behozatal. A mustár elvetéstől aratásig munkát nem kíván. Óriási áringadozásnak van alávetve; ára 20—80 korona métermázsánként.

Az *édes ánizs* (*Foeniculum officinale* Al.) mindig kész piacot talál. Métermázsája 60 korona.

A vadontermő gyógynövények közül első sorban a legjelentősebbet, a *maszlagos nadragulyát* (*Atropa belladonna* L.) említem föl. Évelő, hosszú gyökérrel, nagylevelű növény, mely főként bükkerdők vágásaiban található. Levelét Herba atropa belladonnae néven árusítják. Dohányra emlékeztető, zsíros tapintású levelei igen keresettek, mert már ritkul, pedig nagyon fontos orvosságot, az atropint tartalmazza. A hol megterem, egy-egy munkás naponként 30—40 koronát is megkeres. A *Carpathia* R.-T. nagy súlyt helyez a nadragulyára, melynek nemcsak a tiszta levelét, hanem az egész növényt is megveszi; nem fektet súlyt arra, hogy az szép zöld legyen. Az árakat azonban csak mint alevál alapján tudja meghatározni. Elsőrendű szép zöld levelé métermázsája 60—70 korona, másodrendű 50 korona, harmadrendű 40—48 korona. Száraz, barnás 32 korona. Természetesen ezek az árak is változnak. Szellős helyen szárítjuk, forgatva a leveleket, melyeket minőségük érdekében nem szabad összegyűrni. A helyesen szárított levelé zöld színű marad. Legjobb virágzás kezdetén szedni. Hat kilogramm nyers levelé egy kilogramm száraz levelét ad. Hogy mérges és hogy milyen az alakja, azt minden erdészeti altszi ismeri. Még felemlitem, hogy a leveleket 2—3 éves növényről kell szedni; gyökerét 3 éves korban szintén értékesíthetjük.

A *kaposos korpafű* (*Lycopodium clavatum* L.) hegyes vidékek fenyegeiben leggyakoribb. Augusztus—szeptemberben zárt edénybe szedjük nyelés fűzeit és otthon kikopogatjuk belőlük a liszthez hasonló spóraport. Ára métermázsánként 200—350 korona.

A *boróka* (*Juniperus communis* L.) Feltétlenül érdemes szedetni, mert nagyon keresett cikik. Gyógy- és fűszerárú meg boroviczka készül a megérett boggyójából. Mint Ajtay Jenő írja, azelőtt 12—14 korona volt métermázsája, jelenleg 16—18—20 korona; szemeslebs útján meg sem ítelhető mennyiségeket lehet összeszedni.

A *fehér zászpa* (*Veratrum album* L.) mérges növény, melynek tökéjét veszik. Ára 27—30 korona métermázsánként.

Az *őszi kikericsnek* (*Colchicum autumnale* L.) júniusban kell gyűjteni barnuló toktermését, mely megszáradva (de nem a napon) a csúcsán kinyílik; ekkor kicsépeljük a magvakat. Az egész növény roppant mérges. A magvak métermázsájának ára 90 korona.

A *folios bürok* (*Conium maculatum* L.) szemetes helyeken július—augusztusban virágzik. *Mérges.* Levélét júniusban kell gyűjteni. Az éretlenül szedett megszáritott mag ára métermázsánként 20 korona, a levele pedig 16—30 korona. Nem igen keresett, de a *Carpathia R.-T.* mégis veszi.

A *bolondító beléudek* (*Hyoscyamus niger* L.) mérgező növény, mely májustól augusztusig virágzik; közönséges, mindenütt található gyom; levelei és magja a *legkeresettebb* hazai vadontermő gyógynövények egyike. Hat kilogramm nyers levél egy kilogramm száraz levelet ad. Az elsőrendű világoszöld levél ára 50—75 korona métermázsánként, a harmadrendű barnás 24—28 korona. Leveles szár 50 korona. Gyökerét is szokták vásárolni. Május hónaptól kezdődőleg lehet szedni, még pedig leszárolva az egészét szárazstul; otthon azután lefosztjuk leveleit.

A *csaltató maszlag* (*Datura Stramonium* L.) nagy fehér virágából diónagságú tüksék toktermés keletkezik. Nagyon elterjedt gyom; júliustól szeptemberig virágzik. *Igen mérgező.* A maszlag leveleit, melyek hazánkban ugyan nem igen találnak vevőre (a *Carpathia R.-T.* azonban veszi) júliusban kell szedni, de nem szabad azokat összegyűjteni. Megszáradás után zsákban szállítjuk. Métermázsája 30—42 korona, másodrendűé 15—20 korona.

A *molyhos ökörfark-kóro* (*Verbascum thapsus* L.) két méter magasságot is elérő növény erdők széléin, úttmentén, napos, homokos dombokon július—augusztusban virágzik. Virágainak szedése és szárítása a lehető legkényesebb, de ki is fizeti magát. A fő, hogy a sárga virág megtartsa színet; azért száraz időben a délelőtti órákban szedjük és délután meg is szárítjuk. A virág zöld része főlöszleges. A virágokat forró napon szárítjuk, ha ezt nem lehetne, akkor legalább a takaréktűz hely fölé terítsük ki, — de legjobb ez utóbbit nem kockáztatni, mert a készlet rendszerint megbarnul. A virágokat pontosan lemérjük és vastag papírral kibélelt dobozban (bogy *nedvesség ne érje*) a száradás után azonnal — küldjük a kereskedőnek. A kifogástalanul szárított aranyárga virág métermázsájának ára 260—280 korona.

A *kökény* (*Prunus spinosa* L.) szárított virágai teául szolgálnak. Métermázsája 100 korona. Kovácsics Lajos gyógynövénykereskedő (Zsebeháza, posta és vasut: Magyar-keresztur, Sopron megye) pedig a kökény május—júniusban hántott héját is megveszi. Nevezett 16 éve foglalkozik gyógynövénytermeléssel és gyűjtéssel és az ismeretes fajtákat mind termeli.

Ezek lennének a legfontosabb gyógynövények, melyek feltétlenül értékesíthetők. Természetesen ezenkívül még számtalan fajt termelnek, szednek és vesznek.

A gyógynövényekkel foglalkozó művek közül *Páter Béla dr.* könyveit említem meg mint olyanokat, melyek direkt csakis a termelés, gyűjtés- és értékesítéssel foglalkoznak. A legnagyobb műve «A vadontermő gyógynövények, valamint a gazdasági melléktermékek gyógyszerítési értékesítésének rövid ismertetése». A könyv

73 ábrával az Omge kiadásában jelent meg. Már két kiadást ért el. Ára 5 korona. Az első fejezetben a szerző az értékesítésről szólva a *Carpathia R.-T.* véleményét mondja el, hogy t. i. a kisgyűjtő *egyedmagában* nehezen boldogul; azért szövetkezeti alapon kell értékesíteni.

Gógési Kiss Ernő m. kir. erdőtanácsos egyik cikkében írja, hogy «... a Magyar Gazdaszövetség szolgálja a közművelődés, az általános vagyonosodás a किसानok szervezésének és vezetésének céljait!...» E lelkes vezérkar mögött mint alvezéreket látjuk a harcvezonalban előállani a neves politikusokat, főurakat, főúri hölgyeket, a budapesti egyetemi ifjúság körében alakult «Széchenyi-szövetség» lelkes gárdáját, papokat, jegyzőket, tanítókat; de nem látjuk ott kellő számban az erdőtiszteket és erdészeti altiszteket! Pedig e téren is ily szövetkezeteket szervezni nincs nálunk hivatottabb személyiség!

«Milyen gyógynövényeket természetesen a kisgazda?» 14 ábrával szintén Páter Béla dr. műve; ára 50 fillér. Két kiadást ért meg «A gyógynövények termesztése» is. 12 ábrával; ára 1 K 50 fill. Egy másik műve az Erdélyi Gazdasági Egyetel kiadásában megjelent «Rövid útmutató a vadon termő gyógyító növények gyűjtésére». 49 képpel. Szintén két kiadást ért meg. Ára 2 korona.

Mezőgazdasági, sőt erdészeti szaklapjainkban is sokszor lehet e kérdéssről cikket találni. Mindez azt bizonyítja, hogy ez iránt a kérdés iránt élénk az érdeklődés.

Budapesten a m. kir. mezőgazdasági múzeum erdészeti osztályában szekrényekben vannak az erdei gyógynövények kiállítva, a mint azokat Franciaországban gyűjtik és a mint nálunk is kellene gyűjteni! A gyógynövények termesztését Andrássovich Géza a «Gazdasági Lapok»-ban megjelent cikkében országos érdekeinek tartja. Gyógynövény-kereskedelmi lap nálunk a «Drogista Közlöny».

Gyógynövényeket a következő helyeken lehet hazánkban értékesíteni: Magyar Gyógynövény és Terménykiviteli R. T. Budapest, VIII., Kőrös-utca 31. sz.; «Carpathia» Vegyipari R. T. Privigye (Nyitra megye); Lévai Jenő gyógynövénykereskedő, Óbese; Kovácsics Lajos gyógynövénykereskedő és termelő, Zsebeháza, posta Magyar-Keresztúr (Sopron megye); Bednárik József tanító, Nyitrauszásny, u. p. Bélaudvarnok; Rohr Jakab, kereskedő, Szeged; Szerdahelyi Károly gyógyszerész, Bégaszentgyörgy; Neruda Nándor gyógyárkereskedő, Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 7.; végre a m. kir. Gazdasági Akadémia gyógynövénytelepe Kolozsvár, mindenféle gyógynövényekre vonatkozó kérdésre ingyen ad felelősgötést.

A németek speciálisan e téren kiválóbb irodalmat nem mutatnak fel. A legmegfelelőbb e szakban *Th. Meyer* gyógyszerész «Arzneipflanzenkultur und Kräuterhandel» című műve, a mely a termesztéssel, a kezeléssel és értékesítéssel foglalkozik. Németországban szintén élénk az érdeklődés a gyógynövénytermesztés iránt. A könyv szerzője maga is foglalkozott a termeléssel, ezenkívül

nagykereskedők útján érdeklődött a legutóbbi években keresettebb gyógynövények iránt. Ő maga is arra törekszik, hogy a gyógynövénytermesztés Németországban a mezőgazdaság egyik ágaként szerepeljen. Németországi szaklapok: a német drogisták szövetsége és a «Fédération Internationale de Drogistes» hivatalos lapja a «Der Drogenhändler» Berlin, a «Drogisten-Zeitung» Leipzig; kevésbé jelentős a «Drogisten-Zeitung» Wien stb. Gyógynövényeket külföldön a következő helyeken lehet értékesíteni: Gehe u. Co. A. G., Chemische Fabrik Dresden-N.; Cäsar u. Loretz, Halle a. S.; Wilhelm Kathe, Halle a. S.; J. Bernhardt, Leipzig; Albrecht Heerdegen, Nürnberg 1. Kräuter-Grosshandlung, Brief-fach 28. stb.

A vadontermő gyógynövények gyűjtése erdészeti al-tiszteiknek mindenképen ajánlható. Szükségtelen itt bármiféle befektetés és a fiatalokat és az öregeket is lehet vele foglalkoztatni. E czikk korántsem kimerítő, de elég arra, hogy az adott útmutatások nyomán haladhasson, a kinek ehhez kedve van és aki az erdőben, réten pusztuló értékeket saját részére akarja felhasználni. Szükséges azonban, hogy mindenki a körülményeinek megfelelő alapos tudást könyvek, kereskedők stb. útján megszerezze. Tudás nélkül csak hiábavaló fáradsággá és bosszúsággá lesz a várható haszon.

Mielőtt befejezném soraimat, közlöm még a «Carpathia» R. T. alábbi nyilatkozatát, mely kivált olyanoknak, a kik mások gyűjtését és saját gyűjtésüket is értékesíteni akarják, utbaigazítással szolgálhat.

«A külföldi gyógynövénynagykereskedők, ha kész árut illetőleg direkt ajánlattal fordulunk hozzájuk, az árakat nagy mértékben leszorítják. Teszik ezt azért, mert a termelt árú többnyire kis ember kezében van, a ki azt úgy a belföldön, mint a külföldön egyszerre több ismert nagy háznak ajánlja. Ez által oly rengeteg ajánlat kerül a piacra, hogy a nagykereskedők abban a téves hiszemben vannak, hogy egy és ugyanazon fajta árúból nagy mennyiség termelhetett, a nélkül, hogy tudnák, hogy a sok oldalról ajánlott árú tulajdonképp egy kézben van. Egész máskép alakul ez a nagytermelőnél. A nagytermelő rendszeren garantálni tudja a körülbelüli mennyiséget és minőséget és csak egyenként, ille-tlenül egy cégnek ajánlja a czikkét. Ha az nem re-flektál rá, fordul egy másik céghez. Ezért nem ajánljuk a kicsiben való termelést. Ellenben ösztököltecsink révén igémi tudjuk, hogyha talán magunk nem is vesszük meg az összes jelzett vadontermő gyógynövényeket, de tudunk időről-időre utbaigazítást adni, hogy hol és milyen áron értékesíthetők azok. Szükségtelennek tarjuk, hogy mindjárt a külföldi piacokat keressék fel az érdekeltek, mert mint már jeleztük, nagyon gyakran szándékosan alacsony árajánlatot fognak kapni.»

Úgy hiszem, hogy az erdészeti al-tisztek értékelni fogják tudni e fontos mellékereseti forrást és fel fogják használni az időt és alkalmat arra, hogy kerületeik erdősegeiben s gazdaság részsein a gyógynövények gyűjtésével, szedésével, megőlhetségük alapját növeljék s a jólétet inkább biztosítsák.

A világ szőrmeárúkereskedelme.

Abból az alkalomból, hogy a világszerte híres *lip-csei sokadalom** (Leipzig Messe) a folyó évben *már-czius hó 1-től 7-ig már megtartott*, s a melyen a forgalom igen jelentékeny részeit a szőrmeárúval való kereskedelem képezi, nem lesz érdektelen, ha a világ szőrmeárúkereskedelméről rövid áttekintést szerzünk.

A világkereskedelemben évenként közel 480 millió korona értékű szőrmeárú kerül forgalomba. Ezt a nagy mennyiségű szőrmet főleg a hideg klíma alatt élő szőr-més állatok szolgáltatják. Legértékesebb szőrmeiket Szibéria mérhetetlen nagyságú erdősegei, továbbá Észak-amerika és részben Észak-Európa szolgáltatják. Ezeken a területeken a tisztán szőrmeárúért való vadászattal és kereskedelemmel foglalkozók száma manapság már rendkívül nagy s ezek a szőrmes állatok nemcsak fey-verrel ejtik el, hanem a legagyafurtabb módon is, minők pl. hurok, kelepcezők, csapdák, fogóvasak, vermek stb. pusztítják azokat. Afrika, Délamerika és Ausztrália már kevésbé fontosak a szőrmeárúk forgalomba hozatalára.

A szőrmeárúkereskedelem tárgyai lehetnek a *külön-félé rágeszálók, rókafelek, nyulak, viárák, mormoták, nyestfajokhoz tartozó állatok stb. szőrmei*; továbbá a *medve, farkas, kutya, macska, foka, bányászfélék szőrmei*. Legdrágább ez idő szerint a *szibériai ezüstboka szőrmeje*, melynek darabjárt — nagyság és minőség szerint — 8000—12000 koronát is adnak. Hasonló nagy árakat érnek el az *ochotski* tenger partjai mentén honos *tengeri viára szőrmejéért* is. Az említetteknek kívül igen fontos tárgyai még a szőrmeakereskedelemnek a *czoboly, a hermelin, a foka, az északamerikai hód és a chinchilla* is. A *szibériai móluskok szőrmejéből* évente mintegy 6 millió darab, a *pézsnapaktány szőrmejéből* körülbelül 8 millió darab kerül forgalomba. A *sarki nyúl, opossum és az ázsiai mormota szőrmeiből* is rendkívül sokat szállítanak a szőrmepeczokra.

A nagymértékű pusztítás folytán a szőrmeállatok egynemelyik faja már is jelentékenyen megapadt. Így például a Cordillerákban, Chilében és Peruban élő — peleformájú és ürgeszerű életmódot folytató — puha és finom szőrű *chinchilla* gereznapaktányból (a gerezna legkedveltebb színe az ezüstsürke) manapság már csak mintegy 500—600 drb és a *tengeri viárából* csak 250—350 darab kerül évente forgalomba.

Az értékesebb szőrmevadak teljes kipusztulásának megakadályozása czéljából egyes államok kormányai az utóbbi időkben *kímélési időt* rendeltek el. Szibériában és Északamerikában újabban már oly telepeket is létesítenek, a melyek feladata a világkereskedelem tárgyát képező szőrmes állatok szőrmejének okserű nyereségén kívül azok tenyésztése, ápolása, s megfelelő kímélése.

Az ázsiai szőrme eladási helyei: az Uraltól keletre

* A sokadalmon a különféle világ- és országrészek eladói és vevői találkoznak. A forgalmat rendszerint a nagykereskedők és gyárosok csinálják, a kik a kiskereskedőket látják el árrúkkal

fekvő *Irbít*, továbbá európai Oroszországban *Moszkva* és végül az augusztusi világhírű sokadalmáról híres *Nisni-Novgorod*. Az amerikai szörmék felárusító helyei *New-York* és *London*.

A világ kidolgozott szörméinek első piaca *London*-ban és a második a Németbirodalomban *Lipésben* (Leipzig) van, a hol a város egyes utcáiban tisztán szörméárúkereskedelemmel foglalkoznak. Ezekben az utcákban láthatni a palotaszéri, több emelet nagyságú, és a különféle szörméárú kezelésére és kereskedelmük lebonyolítására berendezett nagyszabású szörméárúny-kereskedőházakat. Lipésébe évenként mintegy 50—60 millió korona értékű kidolgozott szörmét hoznak, a melyeknek csak mintegy $\frac{1}{8}$ -a marad Németországban. A Németbirodalomnak az 1912. évben mintegy 230 millió korona értékű szörméárúbehozatala és mintegy 254 millió korona értékű szörméárú kivitele volt. T.

Gazdasági tanácsadó.

Baromfiak a gyümölcsösben. Egyik gazdasági lapban olvastam, hogy a baromfiak mindenkor beereszthetők a gyümölcsösbe. Én azt tartom, hogy a baromfiak közül — a ludakat kivéve — minden fajt be kell eresztetni a gyümölcsöskertekbe, ha azt akarjuk, hogy sok és féregmentes terményünk legyen.

Milliókra megy a kár határainkban az által, hogy gyümölcsösünkben nem legel baromfi, nincs ingyenes féreg- és rovarpusztító napszámos s a földet nem trágyázza, nem porhanyítja, nem levegőzi ez a férge, dolgok állathad.

Eltételezve attól a kártól, a melyet a rovarok ezrei okoznak gyümölcsterméseinkben, kár az is, hogy a gyümölcsösökben nem tenyészik baromfi, a hol pedig nagy mennyiségben sikerrel volna tenyészthető.

Ezelőtt 12—14 évvel több gyümölcsösben rendeztem be baromfitelep, a melyek sikere bámulatos volt.

Különösen alkalmasok és célszerű az olyan gyümölcsösök, a melyek be vannak kerítve, miáltal a baromfiak őrzése könnyebb. A bekerítés egyébiránt ma már a nemes és értékes gyümölcsösöt termő kertekben oly szükségeslet, a mely elől kitérni alig lehet.

A gyümölcsös kertek tulajdonosai tehát igyekezzenek saját jól felfogott érdekében tyúk, pulyka- és kacsa-tenyészeteket beállítani; ez a három faj megfér egymás mellett, és hogy egész nyáron át legelőjük legyen, nem kell mást tenni, mint a gyümölcsös kertet kétfelé választani, két baromfi, állal ellátni, a hol az egyik részben 4—6 hétig fog az állomány tartózkodni, s ha azt kiélte, kilegelte, áthelyezzük az egész társaságot a másik részbe, hol új és bő legelőt talál úgy növényi, mint rovarlelésben.

Külföldön, különösen Németországban, nincs gyümölcsös baromfi nélkül — de van is ott remek szép, egészséges és sok gyümölcs.

Ilyen gyümölcs- és baromfi-gazdaságra mi is szert tehetünk, ha egy kis befektetéstől s munkától nem riadunk vissza.

Hrebly Emil.

A kullancsok és a tejhozam. Az Északamerikai Egyesült-Államok déli államában a kullancsok nagyon hátráltatják a szarvasmarhatenyésztést, mert egyfelől terjesztik a texasi lázas (a nálunk előforduló vérfesték-vizeeléssel vagy erdőkórral rokon betegségek) és mert másfelől vért szívnak az állatokból és így a texasi láztól mentes állatok testsúlygyarapodását és tejtermelését is csökkentik. Az utóbbi módon előállott nemzetgazdasági kárnak szabatosabb megállapítása céljából két nyár folyamán gyakorlati kísérleteket végeztek, olyan módon, hogy majdnem ugyanannyi tejet adó és ugyanígy takarmányozott negyven tehén közül húsz tehenen zavaratalanul hagyták a testükre jutott kullancsokat, húsz tehénről pedig a kullancsokat eltávolították. Az eredmény az lett, hogy a csak kevés kullancs által megtámadott tehének fejenként és naponként 18%-kal kevesebb tejet adtak, mint a kullancsok ellen megvédett tehének; a kullancsoktól erősen megtámadott tehének tejhozamának apadása ellenben 48,4%-ot tett ki. E mellett az utóbbiak fejenként 4,2 kg.-ot veszítettek testsúlyukból, ellentétben a kullancsoktól mentes állatoknak fejenként 20 kg.-ot tevő súlygyarapodásával. A kullancsok eltávolítása céljából a test bepermetezése arzén-savoldattal vagy az állatok úsztatása ilyen oldatban az első alkalommal 3—5 napon át a tejhozamban 5,1%-ot tevő apadást eredményezett, a további hasonló eljárások után azonban az apadás már csak 1%-ot tett ki. Ezt a veszteséget azonban bőven kárpótolta a kullancsok eltávolítását követő időben a tejhozamnak jelenléte, még pedig 16,6%-át tevő növekedése.

(A «Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet» közleményei.)

Kell-e a kukoriczát töltegetni? Nálunk még mindig általánosan szokásos a kukoriczának töltegetése, pedig, mint azt számos, különösen amerikai, de már hazai példa is mutatja, ez a munka fölösleges, illetve ugyanazt, sőt szebb és jobb eredményt érünk el, ha töltegetés helyett csak egyszerű kálipalást alkalmazunk. A töltegetés u. i. különösen, ha úgy végzik, mint nálunk általánosan szokták, erősen szárítja a földet. Nagyobb fölületet ad az elpárolgáshoz és e mellett az egyes tövek között csupaszon maradt föld rendkívül gyorsan párologtatja nedvességét. Ez az oka azután, hogy a töltegetett tengeriföldeken, a tövek között, a honnan a porhanyó földet elhúztuk, néha olyan repedéseket találunk, hogy az embernek a tenyere is belefér. Ezt a túlságos kiszáradást megakadályozhatjuk, ha a tengerit nem töltegetjük fel, hanem csak simára kapáljuk. Az az aggodalom, hogy a nem töltegetett tengeriben több kárt tesz a szél, többnyire alaptalan. Ha a tengeri alá a földet összel jó mélyen megszántjuk úgy, hogy annak gyökere jó mélyen megkapaszkodhatik, akkor nem kell attól tartanunk, hogy a szél nagyobb kárt tesz benne, mint a töltegetett kukoriczának.

(Gazdaságtudomány.)

Szűkenőcs készítése. Igen jó szűkenőcs készítésének módját ismerteti a német «Lehrtechnische Rundschau», melyet bárki maga is elkészítheti. Az eljárás

a következő: 800 gr. fagyút és 4 gr. ricinuszolajat tűzön felforrasztunk és összekeverünk; a még forró masszához 16 gr. gummiport és 80 gr. porrártört boraxot adunk és ezt addig keverjük, míg a kenőcs teljesen kihül. Ezzel a kenőccsel azután a szíjak mindkét oldalát puha kefével bekenjük. A lap a kenőcsöt dicseri.

Különfélék.

A „Hadsegélyező Hivatal” feladatairól. A háborús jótékonyági intézmények homlokterében kétségkívül a m. kir. honvédelmi miniszterium által felállított „Hadsegélyező Hivatal” áll, a mely mindjárt a háború kitörése után a király parancsára létesült, hogy központi szerve legyen Magyarország területén az önkéntes segítségnyújtásnak és irányítója a jótékonyági cselekvéseknek.

Miután a háború ez alkalmi alakulásra rendkívüli kötelességeket hárít, az elengedhetetlen együttműködés érdekében szükséges, hogy lapunk t. olvasónak figyel-mét reá tereljük a Hadsegélyező Hivatalra.

A Hivatal tevékenységi és működési köre főbb vonásaiban az, hogy alapot gyűjt a katonák *özvegyei és árvái*, valamint a *rokkantak* részére, segíti a harcztérben küzdő katonákat és eljuttatja hozzájuk az áldozatkész közönség szeretetadományait, ruhaneműeket oszt ki a rokkantaknak, a katonai özvegyeknek és árváknak és minden téren segítője, gyámolítója a háború szerencsétleneinek.

A Hivatal által kezelt jótékonyági alapok összege már meghaladta a két milliót, természetbeni gyűjtésének eredménye pedig a három millió koronát.

A direkt gyűjtéseken kívül a Hivatal ezéjainak szolgáltatásban állanak:

1. A *Magyar Nők Korona Alapja*, melynek tagja lehet minden magyar asszony és leány, a ki legalább egy koronát fizet az alap pénzterába. *A teljes bevétel, mint a többi gyűjtésektől elkülönülő alap, a katonai özvegyek és árvák.* Az adományok hivatalos emlékszelvények ellenében történnek, a melyek a Hadsegélyező Hivatalnál és vidéken a Hadsegélyező Hölgybizottságoknál szerezhetők be.

2. A *Nemzeti áldozatkétség szobrának* alapzatára és a lovas alak páncélzatára illesztendő bronzlemezek jövedelme felerészben az özvegyeké és árváké, felerészben a rokkant katonáké. Ezt az akciózt a *Gyors Segély Augusztus Alappal* együttesen viszi keresztül a Hadsegélyező Hivatal. E bronzlemez az adományozó nevével ellátva, két korona minimális áron foglalható le.

3. Az alakulóban lévő *Hadsegélyező Szövetségbe* beléphet mindenki, a ki öt éven keresztül évi egy korona tagsági díj fizetésére vállal kötelezettséget. Ennek a szövetségnek teljes jövedelme felerészben az özvegyeké és árváké, felerészben a rokkantaké. Vidéken a szövetség akciózt tagsági ívvel a tanítószög hazafias áldozatkétséggel intézi.

4. *Családi- és egyéb gyűjtőperselyek*el hozott forgalomba a Hivatal; a családi perselyek 40 fillér árban

Budapesten, IV., Kossuth Lajos-utca 12. szám alatt, vagy a Hadsegélyező Hivatalnál, (Képviselőház) rendelkezhető meg. Vidéki megrendelések utóbbi helyre intézendők. A befolyó összegek fele az özvegyeké és árváké, fele pedig a rokkantaké.

5. *Gyűjti a Hivatal a közönség természetbeni szeretetadományait* élelmi és élvezeti cikkekben, pénzbeli adományokat a harcztérben lévő és Magyarország területén kiegészülő közös-, honvéd- és népfelkelő-csapatok részére, — és az adományokat eljuttatja a harcztérre.

6. Elfogad és gyűjt minden fajta *pórházatot és felszerelési tárgyakat* a harcztérben lévő csapatok részére.

7. *Forgalomba hoz* jelvényeket, emlékérmeket, emléklapokat, csataképes levelezőlapokat, egyéb mű-, dísz- és használati tárgyakat, melyek a Hadsegélyező Hivatal jelvény-, emlékérmével díszítvék. Jótékonyági bélyegeket és számlóezüdelákat ad ki, üzleti számlákat, levél-papírokat és névjegyeket jótékonyági bélyegzővel lát el. Mindezek jövedelme az özvegy- és árva-alap.

8. Gyűjt férfiruházati tárgyakat a katonai kötelékből elbocsájtott rokkantak részére. Női- és gyermekruhát a katonák özvegyei és árvái számára.

9. Elfogad készpénzt, arany-, ezüst- és egyéb érték-tárgyat, képet, szobrot, stb. az özvegy- és árva-alap javára.

10. Azokat a hozzá érkezett élelmi cikkekkel, a melyek a harcztérre való szállításra nem alkalmasak, értékesíti, s a befolyó összeget az özvegy- és árva-alaphoz csatolja.

A közönség forduljon bizalommal és szeretettel minden hadsegélyező ügyben a Hadsegélyező Hivatalhoz, mely a legnagyobb készséggel és díjtalanul ad tanácsot és felvilágosítást. Elintézt a lehetőséghez képest ez irányban minden kívánságot. Felkarolja a háború szerencsétleneit, segíti a rászorulókat.

A Hadsegélyező Hivatal vezetősége a Képviselőház palotájában van. Átvételi különítménye és nagy raktára Budapesten, IV., Váci-utca 38. szám alatt található és ide ezimzendők az élelmi- és élvezeti cikkekkel, ruhaneműekkel, stb. tartalmazó csomagok, ládák. A pénzküldeményeket a Hivatal pénzára (a Képviselőház földszintjén) veszi át. A *gyűjtő- és propaganda osztály* (Képviselőház, földszint) az összes jelvényekre és egyéb kiadványokra vonatkozólag szívesen szolgál szóval vagy írásban útbaigazítással. Ugyanitt van a Nemzeti áldozatkétség szobrának végrehajtó-bizottsága is.

Hírek a hadbavonult kincstári erdőtisztokról. Kiténtést kaptak: Balás Dezső, m. kir. segéderdőmérnök, m. kir. tart. tűzérzászlós (vitézségi érmet). Balás Emil, m. kir. erdőmérnök, m. kir. tart. honvédhadnagy (legfelső elismerést). Györke István, m. kir. erdőmérnök, cs. és kir. tart. tűzérfőhadnagy (legfelső elismerést). Jákó Endre, m. kir. erdőmérnökgyakornok, cs. és kir. tart. tűzérzászlós (vitézségi érmet). Az ellenség előtt elesett Jurán Miksa, m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy (a katonai érdemkereszt III. osztályú a hadi ékítménnyel). Tárczy Pál, m. kir. erdőmérnök-

gyakornok, m. kir. tart. honvédhadnagy (legfelső elismerést két ízben).

Megsebesültek: Krause Ágost, m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. fővadász. Tárczy Pál, m. kir. erdőmérnökgyakornok, m. kir. tart. honvédhadnagy (két ízben).

Elesett: Kakódy Dániel, kir. segéderdőmérnök, m. kir. tart. tüzérhadnagy.

Hadi fogságba jutottak: Kriska Samu, m. kir. erdőmérnök, cs. és kir. tart. vadászhadnagy. Krause Tivadar, m. kir. erdőmérnök, m. kir. tart. honvédhadnagy (Sterli Tomak). Pap Sándor, m. kir. segéderdőmérnök, cs. és kir. tart. tüzérhadnagy (Verchnija Mullij). Szilvay József, m. kir. segéderdőmérnök, m. kir. tart. honvédhadnagy (Woroncsak).

Halózás. *Putaki József*, a szászsebesi m. kir. erdőhivatal kerületében alkalmazott m. kir. főerdőmérnök, munkás életének 50-ik, ügybuzgó hivatalos tevékenységének 27-ik évében, június hó 8-án hirtelen elhunyt.

Oláh Gyula a marosvásárhelyi m. kir. állami erdőhivatal kerületében alkalmazott m. kir. erdőmérnökgyakornok, a cs. és kir. 61. gyalogezred tartalékos hadapródja, márczius hó 3-án a hazáért hősi halált halt.

A negyvenkét centiméteres ágyuról. Dr. Seume, a német negyvenkét centiméteres mozsárágyuk feltalálója és szerkesztője előadást tartott világhírű találmányáról. Az egész löveg súlya 88.750 kilogramm, alaplapja 37.500 kgr. A cső hosszúsága 5 méter, a lövedék súlya 400 kgr., hossza pedig 1.26 m. A lövegnek 172 alkotórésze van s szállításához 12 vasuti vagon szükséges. A löveg alapzata nyolcz méter mélységre van bealazva. Lőttechet 22.8 km. távolságból lőtték. A löveg találati biztonsága 1 és 3 méter között ingadozik. A Lüttichre irányzott első lövésnél 1700 ember, a másodíknál 2300 ember esett el. Lüttichre öt lövést tettek. Namur-ra és Maubeuge-ra kettőt-kettőt. A löveg fölszerelése 25—26 óra hosszat tart, az irányítás, miután más ágyukkal megállapították a távolságot, 5—6 óra hosszat. A tüzelésnél a tüzerek szemükre, szájukra, orrukra s fülikre védőt tesznek s hasra kell feködniök. Négy kilométernyi körben a tüzelésnél minden ablak betörik. Egy lövés, a lövedéket is beleszámítva, 13.200 koronába kerül. Az egész löveg alá is van aknázva s a vezető mérnök kötelees veszély esetén a löveget levegőbe robbantani. A löveg kezelését 260 főnyi személyzet látja el.

Gummipuhító oldat. Mindennemű tárgyak, melyek gummiból készültek és idővel megkeményedtek, ismét megpuhulnak, ha azokat $\frac{1}{2}$ óra hosszat egy rész ammoniak és két rész vízben áztatjuk.

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” közleményei.

Kérelem. Tisztelettel felkérjük mindazon t. tagjainkat, a kik a tagsági díjakkal hátralékban vannak, hogy hátralékjaikat a Szövetség pénztárába befizetni szíveskedjenek. *A vezetőség.*

Nyugtázás. A Szövetség pénztárába folyó évi június hó 10-ig tagsági díj czimén befolyt:

Módlá János, Kerekes Károly és Merza Györgytől 4—4 K. Mottl Rezső, Volf Rezső, Köves Reinhold, Láng Károly, Barna Vendel és Kovács Jánostól 2—2 K.

Hivatalos közlemények.

7035.
II/B—1915. szám.

Körrendelet valamennyi közigazgatási bizottságnak, magyar- és horvát-szlavonországi kincstári erdőigazgatóságnak, főerdőhivatalnak, a kir. erdőfelügyelőségeknek, az állami m. kir. erdőhivataloknak, a beszerzei m. kir. erdőigazgatóságnak, a selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskolának, a központi erdészeti kísérleti állomásnak és a m. kir. erdőőri szakiskoláknak.

(A felesketett erdőtisztek és erdőőrök szolgálati fegyvereinek adómentessége tárgyában.)

Kapcsolatban 1914. évi 70858. sz. körrendelettemmel* értesítem, hogy a felesketett erdőtisztek és erdőőrök által adómentesen tartható fegyverek tárgyában a m. kir. pénzügyminiszter úr pótlólag a következő rendeletet adta ki:

«1914. évi 132.231. szám. Körrendelet, valamennyi m. kir. pénzügyigazgatóságához, — kivéve a székesfővárosit — és a székesfővárosi m. kir. adófelügyelőhöz. Mihez tartás és a kötelek elosztása végett kijelentem, hogy az 1914. évi «Pénzügyi Közlöny» 19. számában megjelent 1914. évi 29844. sz. körrendeletben említett és a felesketett erdőtisztek és erdőőrök által szolgálati czélra adómentesen tartható egy darab golyós és egy darab seretes löfegyver fegyveradómentessége akkor is fennáll, ha az illető felesketett erdőtiszt vagy erdőőr a gondozására, felügyeletére, vagy őrizetére bízott területen rendezett vadászaton az említett fegyverekkel, hivatali állásából és szolgálatából kifolyólag vesz részt. Budapest, 1915. évi április hó 14-én. A miniszter helyett: Pap s. k. államtitkár.»

Erről Czimet tudomásul s az érdekelt alkalmazottakkal leendő közlés végett értesítem.

Budapest, 1915. évi május hó 19-én.

A miniszter rendeletéből:

Roth Loránt,
miniszteri tanácsos.

* Lásd: «Az Erdő» 1914 évf. 238. oldal.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőseit, hogy erdészeti létszámukban beállítástokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

Földművelésügyi magyar miniszterem előterjesztésére megengedem, hogy Hubay Zsigmond főerdőtanácsos saját kérelmére végleges nyugalomba helyezessék s ebből az alkalomból neki sok évi hű és hasznos szolgálatai elismerésül a miniszteri tanácsosi czímet adományozom.

Kelt Bécsben, 1915. évi június hó 11-én.

FERENCZ JÓZSEF s. k.,

Dr. Ghillány Imre s. k.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Pető Lajos kir. erdőfelügyelőt Kassáról Szegeire, Bogdán Géza kir. erdőfelügyelőt Nagyszombatból Kolozsvárra, Kolosy Béla kir. erdőfelügyelőt Nagyváradról Pozsonyra, dr. Hoffmann Gyula kir. erdőfelügyelőt Maramaroszigetről Nagyváradra, Goró Ferenc kir. erdőfelügyelőt Déváról Turóczenántúrra s a egyidejűleg megbizta az ottani kir. erdőfelügyelőség vezetőivel; továbbá megbizta Czimra József kir. erdőfelügyelőt a kassai, Pászthy Ferenc kir. erdőfelügyelőt pedig a nagyszombati kir. erdőfelügyelőség vezetőivel.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Deák János m. kir. erdőtanácsost Désről Hajdúböszörménybe (erdőgondnoknak) és Sallak János m. kir. segéderdőmérnököt Déváról Désre (erdőgondnoknak).

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Lágler Gyula főerdőtanácsosi czímmel és jelleggel felruházott m. kir. erdőtanácsost Visegrádról Lippára (főnökhelyettesnek), Terényi Sándor m. kir. erdőtanácsost Lippáról Lugosra (erdőrendezőnek), Becker Róbert m. kir. erdőmérnököt pedig Lugosról Lippára (erdőrendezőnek).

Az ungvári m. kir. főerdőhivatal főnöke Schvanda József m. kir. erdőőr m. kir. főerdőőrré, — ifj. Malinics Péter, Leck István, Pfau Jenő és Stefurowszky István I. oszt. m. kir. erdőlegényeket, továbbá Gabrián György II. oszt. m. kir. erdőlegényt m. kir. erdőőrökké, — Szedlák János, ifj. Horváth Agoston és Egyri Dániel II. oszt. m. kir. erdőlegényeket és Hrabár Antal II. oszt. m. kir. segéderdőőr I. oszt. m. kir. erdőlegényekké, — Karapa József és Vaskó László II. oszt. m. kir. segéderdőőröké, Havasi Béla és legifj. Gajdos István napibéreseket II. oszt. m. kir. erdőlegényekké, — Miller András napibérest pedig II. oszt. m. kir. segéderdőőrré nevezte ki.

A gödöllői m. kir. erdőhivatal főnöke Bliszmann Barna, Ottó Ferenc és id. Papp Mihály m. kir. erdőőrök m. kir. főerdőőrökké, — Czillik Károly m. kir. erdőőr a bustyaházai m. kir. erdőhivatal kerületéből, továbbá Hümpfner Antal, Gräff Mihály, Rácz József, Maszlagi Géza, Tihanyi István, Bujtás József m. kir. segéderdőőröké és végül Gavra Alajos m. kir. erdőlegényt m. kir. erdőőrökké, — Haverli István, Barkai János és Szkaecil Géza szakvizsgázott erdőőrök II. oszt. m. kir. erdőlegényekké, — Kalcso József szakvizsgázott erdőőr, továbbá Ondrik Mihály, Vecsei Antal és Katók István napibéres kisegítő erdőőrök II. oszt. m. kir. segéderdőőrökké nevezte ki, — továbbá Gígler Ferenc II. oszt. m. kir. erdőlegényt a lippai főerdőhivatal kerületéből I. oszt. m. kir. erdőlegénynek, — Farkas József és Tállas Ferenc II. oszt. m. kir. erdőlegényeket, továbbá Kiss József és Wizner Lajos II. oszt. segéderdőőrök I. oszt. m. kir. segéderdőőrökké léptette elő.

Az orsovai m. kir. erdőhivatal főnöke Zsian Döme, Budeszku József, Gróza János és Blázs Tivadar m. kir. erdőőrök m. kir. főerdőőrökké, — Zarezku Gruja I. oszt. m. kir. segéderdőőr,

továbbá a hadbavonult Csokerlia György és Almási József I. oszt. m. kir. erdőlegényeket m. kir. erdőőrökké, — a hadbavonult Oprisán Mihály II. oszt. m. kir. erdőlegényt, úgyszintén Greku Demeter II. oszt. m. kir. erdőlegényt és Mann Tivadar II. oszt. m. kir. segéderdőőr I. oszt. m. kir. erdőlegényeké, illetve I. oszt. m. kir. napibérré, és végül a hadbavonult Rosocz Vazul és Nyess János napibéreseket, úgyszintén Czunya András napibérest II. oszt. m. kir. erdőlegényekké, illetőleg II. oszt. m. kir. segéderdőőrré nevezte ki.

A vinkovcei kir. főerdőhivatal főnöke Philips György, Stefanovics Vladimir, Loncsárevics Vince és Pavlicsevics József kir. erdőőrök kir. főerdőőrökké és Crnojakics Jevrem, Kopicics József, Knezics János, Gilijan István és Abrámovics Márton napibéres póterdőőrök m. kir. erdőőrökké nevezte ki, meghagyva őket a jelenlegi szolgálati helyeiken.

A beszercebányai m. kir. erdőigazgatóság főnöke kinevezte Hungecz János, Majer Ede és Szászik Ignác m. kir. erdőőrök m. kir. főerdőőrökké, — Herchel István, Reimann János, Bevelaqua Imre, Rostár József I. oszt. és Garlei Ferenc II. oszt. erdőlegényeket m. kir. erdőőrökké, — Skultéty János Fekiaács János, Lehoczky Gyula és Steller János II. oszt. m. kir. erdőlegényeket I. oszt. m. kir. erdőlegényekké, — Krumm Kálmán, Dlhos Andor, Schmidt Gyula, Lichner Károly és Decker Gyula napibéreseket pedig II. oszt. m. kir. erdőlegényekké.

A kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság főnöke Salamon Dénes, Todea Demeter, Kovács Sándor, Badóczy Tamás, Szász István és Szőke József m. kir. erdőőrök m. kir. főerdőőrökké, — Nemes Miklós, Makkai Elek, Tóth László, Dobos János, Kotta Sándor, Stark János, Stark Sándor I. oszt. m. kir. erdőlegényeket, továbbá Török István és Jakab Jakab I. oszt. m. kir. segéderdőőrök m. kir. erdőőrökké, — Ötvös Sándor, ifj. Todea Demeter II. oszt. m. kir. erdőlegényeket, továbbá Oana Miklós, Komán József, Salak Imre és Jonas István II. oszt. m. kir. segéderdőőröké és Szép Károly napibéres erdőőr I. oszt. m. kir. erdőlegényeké, — ifj. Kérai János, Bokor Illés, Papp Demeter és Trepera Ferenc napibéres erdőőrök II. oszt. m. kir. erdőlegényekké, — Grich Ferenc, Kirschmájor István és Sommer István II. oszt. segéderdőőrök I. oszt. m. kir. segéderdőőrökké, végül Fábian András, Vajda József, Kriszán János, Rosu János, Purcell Miklós és Mária Péter napibéreseket II. oszt. m. kir. segéderdőőrökké nevezte ki.

A m. kir. közp. erdészeti kísérleti állomás vezetője ki-nevezte Imre József szabédi telepőrt m. kir. erdőőrré.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi június hónap a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárára:

Fischer Izidor hd. 4.—, Nagykarolyi adóhiv. hd. 14.45, Apatinai erdőhiv. hd. 19.80, Kolozsy Ferenc 1.60, M.-Szegeti erdőhiv. hd. 19.80, Ungvári erdőhiv. hd. 19.80, Csanádi kápt. urad. ig. hd. 52 fill., Dési adóhiv. 36.—, Tótsóvári erdőhiv. hd. 19.90, Beszercebányai erdőhiv. hd. 19.80, Fehéretplomi erdőhiv. 20.—, Kolozsvári erdőhiv. hd. 20.—, Nagy Lajos hd. 3.—.

1 koronát fizetett: Ujvári Sándorné.

2 koronát fizettek: Vida István, Szathmáry Béla, Szabó József, Gere Antal, Papp Péter, Tóth Ferenc, Papp Sándor, Gőnczi Sándor, Kazán Ferenc, Cseh József, Mike Mihály, Kiss Károly, Drexler János.

4 koronát fizettek: Tóth István, Pasen Viktor, Farkas József, Hegedűs Balázs, Horel Jakab, Orosz György, Vargai Imre, M.-Vásárhelyi adóhiv., Néh. id. gr. Pálffy János erdőhiv. Piliscsabai fgi erdőgond., Salgótarjáni r.-t., Róth László.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a cím-szalagon átjuttított lakozim miatt. Ez úton közöljük, hogy ezen átjuttításokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközei a bejelentett címváltozás alapján, a nagybörényi címnyomtatási költség megtakarítása céljából. Kérjük tehát, hogy főlegesen reklamációkkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

B. P. Lapunk mai számában hozzuk Cratus Gastonnak "Gyógynövények gyűjtéséről és értékesítéséről" írt közleményét, a melyben szerző több gyógynövény-kereskedő címét sorolja fel. Az ott említetteknek kívül gyógynövénykereskedéssel foglalkoznak még: "Herbaria" gyógynövény kivitel és behozatali cég Budapest (VI., Király-utca 8. szám); Hanák Jenő Budapest (VII., Rákóczy-út 80. sz.); Fischer Izidor Zalaegerszeg, a ki a vadontermő gyógynövények gyűjtési leírását az érdeklődőknek ingyen és bérmentve meg is küldi, — stb.

K. R. Nézetünk szerint önkönek igényük van — az ez ügyben már kiadott 21101—915. számú földmívelésügyi miniszteri körrendelet analogiájára — a katonai illetményekre és családjuknak a megfelelő hadiségejyre. Hivatkozással az említett körrendeletre, forduljanak az erdőgazgatóságához az iránti intézkedés végett, hogy a katonai illetményeket megkapják.

S. M. Nem a gondozására bízott területen, tehát idegen vadászterületen csak vadászjegy mellett vadászhat. Fegyveradóit azonban a fegyvere után nem kell fizetni, mert a szolgálati fegyver (egy golyós és egy sorétes) mindenütt adómentes.

P. G. Mi, tekintettel arra, hogy állásközvetítéssel egyáltalán nem foglalkozunk, nem tudunk önnek állást szereztetni. Azt azonban szívesen megtesszük, hogy álláskeresletre vonatkozó régebbi hirdetései újból háromszor díjmentesen közöljük.

Az Országos Erdészeti Egyesület által hirdetett rendkívüli segélyben szintén nem részesíthető, mivel ön a múlt évben lapunknak nem volt előfizetője.

A küldött 10 fillért a lap javára bevételtesztük.

Szymbek, Bustyaháza. Némi csekély módosítással alkalmaslag hozni fogjuk. Kérjük azonban, hogy jövőben az ívek mindig csak a páratlan számú oldalára szíveskedjék írni, míg a páros oldalak üresen maradnak.

G. A. Miután munkatársunk a házterfőn van, közelebbi címzet nem tudunk most adni. Nézetünk szerint azonban elég, ha Jäger fegyvergyárosnak címezi a levelet, mert valószínűleg úgy is meg fogja a czég azt kapni. Jobb azonban, mint azt az ön által említett cikk írja is ajánlja, ha a fegyvert egy megbízható hazai czég útján rendel meg.

H. J. 1. A szemelbányai erdészeti főiskola *venlég*-hallgatójával, a ki csak egyes tantárgyakat kíván hallgatni, bárki felvehető, köteles azonban erre a tanús engedélyt kikérni, a mely engedély hanyagság, vagy a főiskolai szabályoknak nem teljesen megfelelő magaviselet esetén bármikor visszavonható. A vendég-hallgatók nem kapnak rendes indexet (lehetkönyvet), hanem csak indexlapot s a hallgatott tárgyakból vizsgához nem bocsájtnak, de a választott tantárgyak hallgatását — kívánságukra — a rektor igazolja. Bár a főiskolai rendszabályok erre néve nem intézkednek, mégis a dolog természeténél fogva, annak, a ki mint vendég-hallgató kíván felvételt, kell, hogy anyai intelligenciával rendelkezék, hogy a hallgatni kívánt tantárgyat meg is értsen. Nem hiszük u. i., hogy a főiskolai tanács engedélyt adjon például a mennyiségben hallgatására olyan egyéneknek, a kinek csak négy középiskolai minősítése van, mert ezzel az előképzettséggel nem tudná a tantárgyat sikeresen hallgatni.

2. A madáröngy eny árusítását törvényes rendelkezések nem tiltják, de lehet, hogy olyan vármegyey szabályrendelet, a mely ezt tiltja. Erre néve valamelyik szolgabíró, vagy jegyzői hivatalban nyerhet téjőkézást.

3. Külön madáröngy egyesület nincs. Van azonban Országos Állatöngy Egyesület, melynek hivatalos helyisége Budapest, IX., Erdő-utca 11—13. szám alatt van.

P. J. 1. A kívánt útmutatót tessék a szerzőnek: Klepsitz—Gosztola (Zala megye) írni, mert mi azzal nem rendelkezünk.

2. Hirdetését hozzuk.

3. Fiának, az 1914. évi 6233. M. E. számú kormányrendelet 7. pontja értelmében igénye van a fizetésére. Hivatkozással fenti kormányrendeletre, kérje fia felettes hivatalától a fizetés folyósítását. Ha ez czélna nem vezetne, úgy emeljen panaszt a földmívelésügyi miniszter úrhoz.

Ny. G. A kívánt könyvet tessék egy ottani könyvkereskedő útján megrendelni, mert így utánvétellel nem küldi el egy kereskedő sem.

K. F. Egy altiszt mindig, mindenütt és minden körülmények között köteles felettes tisztviselőjének előre köszönni. Ez nincs ugyan előlra a Szolgálati szabályoknak, de az magától értődik. Hogy ennek dacára az ön által említett esetben eddigi főnökei nem tartoztak be a köszöntést, hanem előre köszöntek, az más lapra tartozik.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

30 éves, róm. kath., hadmentes, szakvizsgázott erdőőr, ki az erdő kihasználását és felújítását, csemeterkerti munkákat, apró és nagy vad gondozását érti, azonnali belépésre alkalmazást keres. Szíves megkereséseket Jurasek György urad. bognármester Csoma, Somogy megye, kérek. (12.)

49 éves, róm. kath., gyermektelen szakvizsgázott erdőőr, magánuradalmakban mint erdőőr és felügyelő, gazdaságban mint tiszt volt alkalmazva, az erdészet, mezőgazdaság és irodai teendőkbén jártas, megfelelő állást keres. Címe: Petrovits Gábor, szakvizsgázott erdőőr, Técső (Máramaros megye). (13.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1*20. Klepsitz, Gosztola (Zala megye). (1, XXIV. 19.)

Anyarozsot, hársfavirágot, körisbogarat és nadragulyát vásárol és mintázott ajánlatot kér

(2. II. 2.)

Fischer Izidor, Zalaegerszeg.

26681/1915. sz.

Pályázati hirdetés. Temesvár szabad kir. város tanácsa ezen pályázatot hirdeti a Krassó-Szörény vármegyey területén fekvő tinkovai és zsidóvári erdőinek gazdasági felügyeletével megbízott városi erdőgazdai állásra.

A pályázati kérvények — lehetőleg személyes bemutatkozás mellett — f. é. július hó 31-ig juttatandók a városi polgármesterhez. Az állás betöltése polgármesteri kinevezés útján történik.

A megkivántató elméleti képzettség: valamely középiskola négy osztályának sikeres elvégzése és az erdőőri szakvizsga. (Esetleg ezzel egyértékű más képzettség).

Az állás javadalmazása:

1. évi 1600 korona fizetés, mely ötvenkénti 10 %-os nyugdíjba beszámító korpótlékkal négy ízben emelkedik;
2. évi 300 korona lótarstási átalány és 36 korona írószertálaty;

3. természetbeni járandóság: lakás, négy hold illetményföld, korlátozott számú marhatartás, 36 m³ hasábfűtőfa és az irodafűtésre hat köbméter dorong-tűzifa;
4. igénye van családi pótlékra is.

Temesvár, 1915. évi június hó 21 napján.

A városi tanács.

(3.)

28757/I. B.-1/1915. sz.

Termelt fenyőhaszonfa-eladás. (Rakodón.)

A mihályteleki erdőgazdálkodásban termelt 9430-94 m³ fenyőhaszonfa tizennégy eladási csoportra megosztva zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Ajánlatok 1915. évi július hó 19-én déli 12 óráig nyújthatók be Besztercebányán, a m. kir. erdőgazgatóságnál és július hó 20-án délelőtt 10 órakor fognak az erdőgazgatóság tanástermében nyilvánosan felbontatni.

A faanyag csoportosításának, a kikiáltási áraknak és a bánatpénzeknek kimutatása, árverési feltételek ajánlati űrlap és boríték a besztercebányai erdőgazgatóságnál szerezhetők be.

Budapest, 1915. évi június hóban

(4.) *M. kir. Földművelésügyi Miniszter.*

28743. I/B.-1/1915. sz.

Termelt fenyőhaszonfa-eladás. A kolozsvári m. kir. erdőgazgatósághoz tartozó gyalui m. kir. erdőgazdálkodás hídgeszamosi rakodóján készletezett 6382-02 köbméter fenyőronkfa és 363-28 köbméter négyélire bárdolt fenyőfa két eladási csoportra megosztva zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

A zárt írásbeli ajánlatok 1915. évi július hó 19-én déli 12 óráig adandók be a kolozsvári m. kir. erdőgazgatóságnál, a hol azok július hó 20-án délelőtt 10 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Az árverési feltételek, a faanyag méreteit és kikiáltási árát feltüntető kimutatás, ajánlati űrlap és boríték a kolozsvári m. kir. erdőgazgatóságnál beszerezhetők.

Budapest, 1915. évi június hóban

(5.) *M. kir. Földművelésügyi Miniszter.*

Vizslát keresek megvételre jó szaglásút és apportírozót. Ár megjelölésével ajánlatokat kér Nagy Lajos földbirtokos Kongó állomás (Zala m.). (6. II. 1.)

Megvételre keresek egy olyan vadászkuttyát, a mely kizárólag csak vadizsnót keres és támad mindaddig, míg lövéssel lehet hozzáférni.

A kinek van, hirdesse levelezésben az árával együtt. Erdész jeligét használjon. (7. III. 1.)

Eladó egy darab két éves sárgaszőrű kan vizsla 100 koronáért Németh István erdőőrnel, Alsópere, u. p. Bakonyán. (10. III. 1.)

Budapest, 1915. Franklin-Társulat nyomdája.

29361. I/B.-1/1915. sz.

Termelt tölgyhaszonfa eladása. A szomolnoki m. kir. erdőgazdálkodás kerületében 1914. évben termelt 1635-02 köbm. kéregben mért tölgyhaszonfa zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Az írásbeli zárt ajánlatok legkésőbb 1915. évi július hó 29-én déli 12 óráig nyújthatók be a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál, ahol azok július 30-án délelőtt 10 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Az árverési és egyuttal szerződési feltételek, a faanyagok részletezése, ajánlati űrlap és boríték a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál megszerezhetők.

Budapest, 1915. évi július hóban.

(8.) *M. kir. Földművelésügyi Miniszter.*

29325. I/B.-1/1915. sz.

Fenyőtutajfa eladás. (1000 és 500 m³-es részletekben.) A máramarosszigeti m. kir. erdőgazgatóság és a bustyaházai m. kir. erdőhivatal erdőgazdálkodásaiól az 1915. évben részben letutajozott, részben letutajozandó mintegy 41500 m³ 1913. évi és 18000 m³ 1914. évi termelésű lucz és jegenyefenyő haszonfa Máramarosszigeten az erdőgazgatóság hivatalos helyiségében 1915. évi július hó 26-án (huszonhatodikán) d. e. 10 órakor zárt írásbeli ajánlatok útján eladásra kerül.

Az ajánlatokat az árverést megelőző napon délután 4 óráig kell a máramarosszigeti erdőgazgatóság, illetve a bustyaházai erdőhivatalnál benyújtani. Az ajánlatok az erdőgazgatóságnál a fentebb megjelölt napon délelőtt 10 órakor nyilvánosan felbontatnak.

A csoportok beosztását és kikiáltási árát feltüntető kimutatások, valamint a részletes versenytárgyalási feltételek, ajánlati űrlapok és borítékok a nevezett erdőgazgatóság, illetve erdőhivatalnál beszerezhetők s ugyanezek az illető kerületbeli erdő- és faraktárgondnokságoknál megtekinthetők.

Budapest, 1915. évi június hó.

(9.) *M. kir. Földművelésügyi Miniszter.*

Egy fillért se áldozzon a méhészetre,
míg el nem olvassa

A MÉHEK ÉLETE

ezimű könyvet, mely a Boeczonádi-kaptár és rendszer teljes ismertetését, az egész éven át előforduló munkák leírását és az általános alapismereteket tartalmazza; mely világosságot áraszt a sötétségben, útmutatást a bizonytalanságban; mely határozottan megjelöli a célt s az arra alkalmas eszközöket. A 223 lapra terjedő könyv ára bérmentes küldéssel 3 kor. 45 fill.; oszmos vászonkötésben 4 kor. 45 fill. Műlécpe, keretlécpe, kaptárak, kasok és mindennemű méhészeti tárgyakról árjegyzéket és mutatványszámot ingyen és bérmentve küld

a "Méhészet" kiadóhivatala
Ujpest, Széchenyi-utca 7. sz.

HIRDETÉSEK felvételnek a kiadóhivatalban Budapest, V., Alkotmány-u. 6.

Előfizetési ár:

Égész évre — 4 K.
Fél évre — 2 K.
Negyed évre — 1 K.
Egyes szám — 20 L.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasábos garmondse-
des milliméter soronkint
10 állérral, táblázatos és
garmond betűnél kisebb
betűfaj esedés másfélse-
res egységárral számítá-
tik. — Az egész oldal négy
hasáb széles.

Előfizetőnek az álláse-
reket és kínálat rovata
rövid közlésekre díjazá-
sul áll rendelkezésre.

Szerkesztő:

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címzén Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklámcsúciók is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adtnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évnegyedenként utalványoz.
A lap után metánal származó jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordít-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

A hadbavonult kincstári erdészeti altisztekről.

A fenyőesemeték penészbetegségéről. (Béky Albert.)

Erdészeti szállítási eszközökről és berendezésekről. (J. S.)

Az erdészeti altiszti tápintézetek az 1914/15. tanévben.

Erdői fák egyes tulajdonságainak átöröklődése. (L.—I.)

A háború és az erdők. (F. L.)

Szarvasbefogó. (Majerszky István.)

Madárvédelem és a háborús idők. (Gyulay Károly.)

Gazdasági tanácsadó: A gyümölcsfák Monilia-betegsége. —

A mézkenélé készítése és alkalmazása.

Külföldiek: Halálózás. — Meguntalmazott erdőőr. — Nyugdíj-

biztosítás. — Adomány. — Elfogott orosz hadifogoly.

Az «Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége» köz-
leményei: Nyugtázás.

Hivatalos közlemények: A m. kir. miniszteriumnak rendelete a
tűzfakészletek bejelentéséről. — Az erdőőri és vadőri szak-
vizsgákról.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. Őszi sneffezés. (Bársony István.)

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése tár-
gyában.

Értettjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy
«Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a há-
borús viszonyok következtében nehézségbe
ütközvén, lapunk további intézkedésig min-
den hó 15-én kettős füzetekben fog meg-
jelenni.

A szerkesztőség.

A hadbavonult kincstári erdészeti al- tisztekről.

A hadbavonult kincstári erdészeti altisztek számáról
és sorsáról lapunk ez évi 9—10. számában már meg-
emlékeztünk. A már ott kimutatottakon kívül újabb
adataink szerint

a) *kitüntetést kaptak:*

Fekincs János m. kir. erdőlegény Kisgaram (Besz-
terczebánya), gyalogos közlegény II. oszt. ezüst vitézségi
érmét; — *Matuska József* m. kir. erdőőr (Lugos), tart.
huszárörmester I. oszt. ezüst vitézségi érmét; — *Csellár*
Sándor m. kir. erdőőr Maluzsina (Liptóújvár), tűzér
szakaszvezető, a kinek a II. oszt. ezüst vitézségi ér-
melet történt kitüntetéséről lapunk ez évi 9—10. számá-
ban már megemlékeztünk, ismételen tanusított vitez
és bátor magatartásáért Vilmos német császár az ezüst
hadi érdeméremmel tüntette ki; — *Papp Gyula* m.
kir. segéderdőőr (Lippa), tart. tűzér szakaszvezető II. oszt.
ezüst vitézségi érmét; — *Trombitás András* m. kir.
segéderdőőrnek (Lippa), honvéd tizedes, a cs. és kir.
hadtestparancsnokság 1029 914. számú ügyirata szerint
«rendkívül kiváló szolgálati teljesítményéért, az ellenség
előtt tanusított bátor magatartásáért» Appel Mihály
gyalogsági tábornok elismerését fejezte ki; — *Beu Sán-
dor* m. kir. erdőőr (Szászesbes), tart. szakaszvezető leg-
felsőbb dicséretet és bronz vitézségi érmét; — *Fajtovics*
Milán napibéres erdőőr (Zagreb), tart. szakaszvezető
I. oszt. ezüst vitézségi érmét kapott;

b) *megsebesültek:*

Trepera Ferencz m. kir. erdőőr Abrudfalva (Kolozs-
vár), tart. közlegény jobb alsó lábszárán srappellettől
megsebesült s ezenkívül bal lába a télen megfagyott,
de felgyógyult s most ismét szolgálatot teljesít;
— *Makay Elek* m. kir. erdőőr (Kolozsvár), tart. szakasz-
vezető súlyosan; — *Kornyestján Károly* m. kir. erdő-
legény (Nagybánya), tart. szakaszvezető másodikban is
megsebesült s a balasszgyarmati kórházban van ápolás
alatt; — *Győri Sándor* m. kir. erdőlegény (Nagybánya),
tart. szakaszvezető június 17-én Galicziában egy lövés-
árok elfoglalása alkalmával megsebesült s a máramaros-
szigeti kórházban ápoltatik; — *Miller András* napibéres

erdőőr (Ungvár), tart. tizedes másodizben a karján; — *Szűllies István* napibéres erdőőr (Zagreb), tart. szakaszvezető egy évre szabadságot tartott;

e) *hősi halált haltak:*

Blumenstein György m. kir. erdőlegény (Nagybánya), póttartalékos gyalogos, sebesülés, vagy betegségből kifolyólag kórházban meghalt; — *Szalai János* m. kir. erdőlegény (Gödöllő) 1914 november 22-én;

d) *hadifogságba kerültek:*

Sovcsik János m. kir. segéderdőőr Garamsálfalva (Besztercebánya), tart. közlegény Szamarkand (Ázsiai Oroszország); — *Bobok Mihály* m. kir. segéderdőőr Zólyomlipcse (Besztercebánya), népfelkelő közlegény Birks (Uffa, Oroszország); — *Klein István* m. kir. erdőlegény Karám (Besztercebánya), póttartalékos közlegény állítólag orosz fogságba került, de a hír még megerősítésre szorul; — *Szép Károly* napibéres erdőőr Laposnya (Kolozsvár), honvéd póttartalékos Taskend (Turkesztán, Oroszország); — *Morár János* erdőszolga Sárkány (Kolozsvár), tart. erdőszolgába került; — *Gáspár József* m. kir. erdőőr Strézakercsisóra (Kolozsvár), népf. szakaszvezető saját értesítése szerint Taskend városában, Turkesztánban (Oroszország) van; — *Gyenes Sándor* m. kir. erdőőr (Lippa), tart. közlegény, távirati értesítése szerint orosz hadifogságban van; — *Kraj Pál* m. kir. erdőlegény (Lippa), tart. tizedes Brianezk (Oroszország); — *Mihu Dóme* m. kir. segéderdőőr (Lippa), tart. őrmester; — *Dohánsz József* m. kir. segéderdőőr (Lippa), tart. őrmester, saját értesítése szerint orosz hadifogságba jutott; — *Sztanyila Floris* m. kir. erdőlegény (Lippa), tart. tizedes Jaroslából ír levele szerint orosz hadifogságba jutott; — *Ormós János* m. kir. erdőőr (Nagybánya), tart. szakaszvezető Przemysl celestével orosz hadifogságba került; — *Matyóka István* m.

kir. erdőőr (Ungvár), tart. szakaszvezető orosz hadifogságba jutott; — *Erhardt Győző* m. kir. erdőőr (Ungvár), népf. szakaszvezető Rikistvo (Oroszország); — *Csillik Gyula* m. kir. erdőlegény Alsókaloča (Bustya-háza), egészségügyi tizedes Irkutsk (Sibéria, Oroszország); — *Brnica János* napibéres erdőőr (Zagreb), honvéd őrzetű (Oroszország); — *Giliján István* napibéres póterdőőr (Vinkovci), tart. közhonvéd hadifogoly Nis-ben (Szerbia); — *Radjenovics Koszta* m. kir. erdőőr (Vinkovci), tart. tizedes, orosz hadifogságba került;

e) *megbetegedtek:*

Gasparik Gábor m. kir. erdőőr Hédél (Besztercebánya), póttartalékos közlegény; — *Bevelaqua Imre* m. kir. erdőlegény Garampéteri (Besztercebánya), tart. közlegény; — *Spissák Lajos* m. kir. erdőőr Fekete-balog (Besztercebánya), tart. közlegény; — *Steller János* m. kir. erdőőr Zólyomjányosi (Besztercebánya), tart. szakaszvezető; — *Dobos János* m. kir. erdőőr (Kolozsvár), tart. közlegény; — *Király Máté* m. kir. erdőőr (Lugos), tart. őrmester a déli és északi harc-téren több csatában történt részvétele után sárgaságba esett; — *Beck József* m. kir. erdőőr (Liptóútvár); — *Jablonka Antal* m. kir. erdőőr (Liptóútvár); — *Májás Adolf* m. kir. erdőőr (Lippa), tart. huszárszakaszvezető vesegyulladást kapott, de már felgyógyult; — *Kornyesztyán Károly* m. kir. erdőlegény (Nagybánya), tartalékos szakaszvezető; — *Till Gusztáv* m. kir. erdőőr (Gödöllő); — *Wizner Lajos* m. kir. segéderdőőr (Gödöllő), tart. őrmester; — *Heggybeli Ferencz* m. kir. erdőlegény (Apatin), czimzetes szakaszvezető sárgaságba esett; — *Ilk Adolf* m. kir. erdőlegény (Szászsebes) póttart. közlegény tifuszban; — *Bobics István* napibéres erdőőr (Zagreb), tart. szakaszvezető; — *Dubravacz András* napibéres erdőőr (Zagreb) tart. szakaszvezető;

TÁRCZA.

Őszi sneffezés.

Irta: *Bársony István.*

Ez alatt maholnap már csak az erdei sneffezést lehet majd érteni, pedig a mocsári sneff volt az valaha, a melyből az ősz rengeteg zsákmányt kínált azoknak, a kik nem röstelték a sárban-iszapban járás keserveségét s a mellett jól löttek.

Mind kevesebb azoknak a száma, a kik ebből, leg-alább úgy a hogy, még ma is kiveszik a részöket. Nem is csuda; hisz napról-napra fogy a jó mórsneffes területünk; s a mi volna is, éppen őszre nem az már, a minek lennie kellene s a mi rége volt. Nyáron át ugyanis könnyen kiszáradnak azok a zombikosok és erek, a hol tavasszal, a hóolvadás után s egy pár langyos esőtől olyan pompás tocsogók támadnak, hogy öröm bennök vadászni. A mint hogy egyáltalában kellemesebb és kényelmesebb a tavaszi mórsneffezés, mint az őszi, mert a tavaszi sár nem olyan ragadós, tehát

nem is olyan nehezen járható, mint a marhatiporta nyári dágvány, a mi néha szurokszerűen sűrű és pedig annál inkább, minél többet dagasztja a jóság, kivált a szarvasmarha, a mely tavasszal még kint sincs akkor, a mikor a java mórsneffezés évadját éljük, úgy márczius 20- és 30-dika között. A mi a tavaszi mórsneffezést egyébiránt is fölébe téteti velem az őszinek, az a véghetetlenül kellemes levegő, a kikelet enyhe fuvalma, a minek a lengése szinte újjáéleszti az embert. Aztán a virágos, gólyahiress laposok gyönyörű tájképe s végül a változatosság a vadászat tárgyában, minthogy egyszerre találhatjuk a nemes mocsári sneffeknek mind a három fajtaját, a mi ősszel jóval ritkább szerencse lehet, ha nyvan van ilyen szerencse. Magam például, több mint negyvenéves vadászipraxisomban soha, de egyetlenegyszer sem láttam nyári és őszi mórsnefféseim során ugyanazon a helyen s ugyanazon a napon scolopax majort, gallinagot és gallinulát.

A scolopax major (a doullon, dupla sneff, nagy mocsári sneff) ősszel jóformán nem is kerül elélem. A miből sok szokott lenni, az a közép mórsneff (a gallinago) és néhol, a vonulás java idejében ugyanott együtt ta-

f) előléptetésben részesültek:

Kolpaszky Ignéz m. kir. erdőlegény (Besztercebánya), tart. szakaszvezető őrmesterré; — *Fekiacs János* m. kir. erdőlegény (Besztercebánya), közlegény tizedessé; — *Aczberger Ferencz* m. kir. erdőőr (Máramarossziget), póttart. őrzetöz tizedessé; — *Szuchay Miklós* m. kir. erdőlegény (Máramarossziget), tartalékos szakaszvezető őrmesterré; — *Wizner Lajos* m. kir. segéderdőőr (Gödöllő), tart. szakaszvezető őrmesterré; — *Kiss József* m. kir. segéderdőőr (Gödöllő), tart. őrzetöz tizedessé; — *Ondrik Mihály* napibéres erdőőr (Gödöllő), tart. őrzetöz tizedessé; — *Katók István* napibéres erdőőr (Gödöllő), tart. őrzetöz tizedessé; — *Maszlagi Géza* m. kir. segéderdőőr (Gödöllő), tartalékos tizedes szakaszvezetővé; — *Bombola Mihály* m. kir. erdőőr (Szászsebes), tart. szakaszvezető őrmesterré, majd június 1-től törzsořrmesterré; — *Vuruna István* kir. erdőőr (Vinkovci), tart. szakaszvezető őrmesterré; — *Kopcsics József* napibéres póterdőőr (Vinkovci), tart. tizedes (alvadász) szakaszvezetővé;

g) eltűnnek:

Lillán Antal m. kir. erdőőr Sárkány (Kolozsvár); — *Muzsik Rezső* m. kir. erdőőr (Liptóújvár); — *Szopkó Ferencz* m. kir. famester (Bustyháza), tart. őrmester.

Az alapkép ezé 9—10. számában közölt és fentebbi adataink erdőhivatali kerületek szerint összegezve, a következő eredményeket adják (lásd mellékelt táblát):

Előbbi kimutatásunkhoz képest az adatok természet-szerűleg emelkedést mutatnak; örvendetesen emelkedett a kitüntetettek száma, a mi a hadbavonultak hősiesség magatartásáról tesz tanúságot, azonkívül számbavehető emelkedést mutat a hadifogságba kerültek száma is, a mi szintén arra mutat, hogy erdészeti altiszteink a tűzvonalban teljesítenek szolgálatot. Nagy a sebesültek

Hivatali kerület	A hadbavonultak száma	A hadbavonultak közül						
		kitűntetésben részesült	megsebesült	hősi halált halt	hadifogságba került	megbetegedett	előléptetésben részesült	eltűnt
Besztercebánya	29	1	2	1	4	5	3	—
Máramarossziget	10	—	2	—	1	2	2	—
Kolozsvár	39	1	14	1	5	5	5	1
Lugos	26	1	8	—	1	4	2	—
Liptóújvár	24	2	4	1	—	4	1	3
Lippa	29	3	7	—	7	5	3	—
Nagybánya	16	—	5	1	2	2	—	—
Ungvár	30	—	9	—	6	2	1	1
Gödöllő	25	—	6	3	1	7	8	1
Tótsóvár	24	—	7	1	5	—	2	—
Bustyháza	15	—	2	—	1	—	—	1
Zsarnóceza	5	—	—	—	—	—	—	—
Apatin	5	—	2	—	—	3	—	—
Szászsebes	23	1	3	—	—	4	3	1
Orsova	26	—	7	1	—	2	2	—
Zagreb	39	2	13	2	6	6	1	—
Vinkovci	22	—	4	1	3	7	3	2
Sušak	1	—	—	—	—	—	—	—
összesen:	388	11	95	12	42	58	36	10
%:		2.8	24.5	3.1	10.8	14.9	9.3	2.6

és betegek létszáma is, a mi együttvéve a hadbavonultaknak több mint egyharmadát teszi ki, viszont azonban aránylag örvendetesen csekély a hősi halált haltak száma, a mennyiben 100 hadbavonultra csak három halálozás esik.

A hadbavonult járási, állami és magánuradalmi erdészeti altisztek számáról és sorsáról eddigé — saj-

lálom vele nagyobb számmal is a gallinulát, a kis vagy néma mocsári sneffet.

Tavaszzal a közép mocsári sneff jóval vadabb, vigyázóbb (a többi sohasem az, ha csak egy-egy már megvárt példány nem), a mi természetes is, mert mind nagykorú, tapasztalt példány és az időjárás is ritkán olyan meleg, hogy a miatt ne kelne fel szívesen, holott nyáron és ősszel (augusztusban, szeptemberben, sőt gyakran októberben is) olyan jó meleg van, hogy kivált a fiatal (idoi költésű) sneff nagyon is bizalmas és igen jó lőtávolból mutogatja magát.

Ilyenkor helyenként temérdek volt valaha. Sohasem felejttem el azt a szeptember elejét, a mikor egyszer Mosorinból szekerezünk át Kovilba, Titel alá s a mint a kovili mocsarakhoz közeledtünk, kora hajnalban, napkeltekor, olyan csapatokban feltelt a mocsár széléreől, még pedig az odaszögellő tarlórol (!) a mórnsneff, mintha seregélyfalkák lettek volna. Ha nem magam látom vala, el sem hinném talán. De azóta se volt ilyen remek látványban részem. Ennek már vagy kerek húsz esztendeje.

Mórnsneff, ősszel, ott, a hol nekivaló a hely, ren-

desen bőven van; s a mi viszont a tavaszinál kecsgetőbb ily helyen, az, hogy sokkal bizonyosabbra megy az ember. Tavaszszal: ma van, holnap nincs, vagy alig van. Azután megint van, megint nincs; a hogy a vonulások vándorlás az érkező és távozó tömegeket elosztja. Ősszel ellenben mindig van, a míg csak búcsuzóra fel nem kerekedik; ősszel kitart egy helyen hosszabb ideig is és a míg nem kényserül vele: nem mozdul, nem vonul el. A jó mórnsneffező hely is lehet tavaszszal egyes napokon üres, vagy csak gyéren népes. Ősszel ellenben az ilyen mindig népes, a míg a szezon tart.

Ha pedig már most azt kérdeznék tőlem valaki: mikor legjobb hát az őszi mórnsneffezés? sok vadászember számára meglepő feleletet adnék. A jó meleg októberi napot mondanám legjobbnak. A mikor már örülünk a vöröfénynek, nem úgy, mint augusztusban és szeptemberben, a mikor még az összeroskadásig eltikkadunk a kánikulai hőségétől. Kivált a jó mórnsneffes, nehéző járást kívánó sárban. Igaz, hogy a mórnsneff ilyenkor vár be legjobban; de mit ér, ha egy-két órai lihegő erőlködés a végsőig kimerít? Megszűnik az élvezet a túlságos

nos — nem kaptunk adatokat s így azokról nem áll módunkban megemlékezni, pedig kimutatásunk csak akkor tüntetné fel a helyes képet, ha ezeket az adatokat is tartalmazná.

A fenyőcsemetek penészbetegségéről.

Irta: *Békly Albert* m. kir. főerdőmérnök.

Lúcz-, vörös- és jegenyefenyő csemetekertekben nagyon át sok helyt szemünkbe ötlik olyanféle jelenség, a mely első tekintetre a fagyot juttatja eszünkbe, de a mélyebb vizsgálódás és a körülmények mérlegelése ezzel ellenkezőt mutat.

A csemetek közül hol elszórtan egyeseknek, hol csoportoknak, sőt néhol foltoknak meg van barnulva és el van száradva a legfiatalabb, az idei hajtása s ezenkívül mindegyik barna hajtás le is van konyulva, meg van görbülve. Azt hihetjük, hogy lefagytak; de akkor miért nem fagytak le mind s miért éppen csak egyesek vagy egyes csoportok? — ennek nincs meg a magyarázata. E mellett a fagy a leperzselte hajtásokat általában nem is szokta mereven lekonyítani.

Ha jobban körülnézünk, azt is látjuk, hogy egyes hajtások egészen barnák és görbék, másoknak csak a csúcsa ilyen, sőt akadnak olyanok is, a melyeknek nem a csúcsa, hanem a közepe vagy a töve barna, fonnyadt és görbülni kezd.

Tovább vizsgálódva megállapíthatjuk, hogy hiszen nem csupán a barna hajtások görbék, de mások is. Utóbbiak egy része üdezőld, buja; ezek a gyors növekedés hajlottak meg, mert még nem volt idejök a megfásodásra. Mások ellenben már nem olyan szép zöldék, hanem halványak, sőt szürkésék vagy fehéresedők; látszik rajtuk, hogy valami bajuk van.

Az ilyen tüneteket mutató csemeteket nem a fagy, hanem a fenyő-penészgomba (*Botrytis cinerea*) bántja. Ez a baj — a már eddig is említett jeleken kívül — biztosan megkülönböztethető a fagytól eredő károsítástól azáltal, hogy míg a fagy egyszerre hat s így hatásának eredménye is minden csemétén egyenlő jellegű, addig a penész rongálása fokozatosan, lépésről-lépésre halad; egyik csemétén csak kezdő, barna folt, másikon csak halványodás, harmadikon csak görbülés mutatja megjelenését, másokon már barna, száraz hajtásrészek s némelyeken egészen elpusztult hajtások vannak; szóval ugyanabban az időben ugyanazon a helyen a romlás különféle mozzanatai láthatók.

Alapos vizsgálattal a már megbarnult tükön és hajtásokon apró, fekete pontokat és csomócskákat is találunk. Ezekben fejlődik ki a gomba spórája (magja), a melyet aztán a szellő vagy a szél továbbvisz s kedvező talajra találva másutt is kifejlődik belőle a betegség.

A hol a körülmények a gomba kifejlődésére igen kedvezőek (nyirkos helyeken), ott a csemeteket a gomba fonadékkal (myceliummal) is ellepi. Ez a fonadék barnás-szürkés, penészszerű bevonat, a mely egyszersmind lépésről-lépésre történő tovább növekedésével terjesztje is a gombának.

A betegség — mint már említém — a lúcz-, vörös- és jegenyefenyő csemetek ez évi hajtásait szokta megtámadni, de ha a csemete gyöngye és a körülmények kedvezőek, átterjed a régebbi hajtásokra is. Előfordul a baj nem csupán csemetekertekben, hanem az erdőben is; utóbbi helyen azonban könnyen érthető okokból kevésbé veszedelmes.

A gomba által okozott károsítás mérvé igen különböző, a minthogy különfélék azok a körülmények is, a melyek tenyésztését befolyásolják. Egyes esetekben csak

fáradtságtól. Nem bírjuk az elcsigázó, tikkasztó sárdagasztást s ráadásul a mit lövünk, elromlik egy pár óra alatt s az ördögé. Októberben ellenben az árnyék mindig hűvös, szinte jól sem esik a nap elől elbujni, mert érzi az ember, hogy a könnyű kimelegedés után az árnyékban meghűlhet. Ellenben ott biztosítva van a lőtt vad a megromlás ellen, ha reggeltől alkonyatig nem belezzük is ki. A mozgásunk a kellemes langy melegben kitartó, nem nagyon fárasztó s a sneff, ha egy kicsit messzebből kél is, csak úgy a miénk lehet, mintha közelről kelne, mert eléri a puskánk. Nem is hinné az ilyesmiben járatlan ember, hogy milyen nagy távolságnak látszik az egyforma zombikosban ötven lépés, pedig ennnyiről még bizonyosnak kellene lennünk a lövésünk sikerében, ha tudniillik jó mórnsnefflövők vagyunk. Igaz, hogy jó mórnsnefflövő nem minden bokorban akad; talán nem is azért, mintha olyan nehéz volna ezt a gyorsan és szélesíyesen röplő kis madarat löni, hanem mert különös gyakorlat kell hozzá, a mit kevés vadászembernek van alkalma elsajátítani. Lehet valaki például igen jó fogoly- vagy fáczánlövő s a mórnsneffet azért még rosszul löheti; viszont megfordítva is

történhetik, ámbár a jó mórnsnefflövő igen hamar válhat egyszersmind jó fogolylövővé is.

Legszébb a mocsári sneffvadást tavasszal, legkiadósabb nyáron és meleg ősszel, legjobb október első felében, a míg az idő még változatlanul kedvező.

A mikor fagnyi kezd, akkor a mórnsneff sietve elvonul tőlünk.

Az erdei sneff más. Az csak ősszel érkezik vissza hozzánk, rendszerint októberben. Ámbár a hűvös szeptember is meghozhatja. Ilyenkor azután részben megpihen egy-egy alkalmas helyen a vándorló sneff és hosszabb ideig is ott marad, ha állandó jó idő van; részben új meg új utas pótolja az előbit, a mely már tovább ment. Az erdei sneffet a kisebb éjjeli fagy még nem kergeti el, mert az erdő harasztja alatt a talaj nem keményszik egykönnyen, sem pedig a gyors patak be nem fagy; annak a környéke kinálhat a sneffnek vadászterületet; holott a mocsári sneff táplálékkereső helye az iszap, a mi a fagytól rögtön megkérgesedik s nem enged a hosszúcsőrű gyöngye kutató szerszámának. Különbözik is ott a hidegtől mindjárt mélyebbre vonulnak a mocsár rovarjai és férgek, a mikkal a mocsári sneff él.

szórványosan lép fel, meglepődve azzal, hogy néhány csemetének legfiatalabb hajtását meggöribíti, megbarnítja, elszáritja. Máskor az ez évi hajtásokat azon a helyen, a hol fellépett, általánosságban megtámadja és nagyrészt el is pusztítja. Néha aztán olyan erős mértékű a baj, hogy nem csupán 1—2, de 3—4 éves csemetéket is teljes egészében megtámadja s azok részben vagy egészen ki is vesznek.

A fellépés tartamára nézve a gomba szeszélyesnek mondható. Egyszer csak éppen hogy mutatkozik s ismét eltűnik, máskor egy tenyészeti időnyt végig átél s a jövő évben úgy eltűnik, mintha nem is lett volna; egyes esetekben pedig olyan makacs, hogy a megtámadott csemetéket kénytelenek vagyunk kiirütni, mert a gomba miatt nem lehet benne kiültetésre alkalmas és érdemes csemetét nevelni.

A csemetekertben e gomba által megtámadott csemeték felhasználására vonatkozólag a következőket tartsuk szem előtt.

Azokat a csemetéket, a melyek legfiatalabb hajtásainak csak egy részét veszítették el, gondolkodás nélkül kiültethetjük. A melyeknek az utolsó évi hajtása nagyobb részében vagy egészben elszáradt, azok kiültetésre nem alkalmasak. Ha tehát az ágy vagy tábla zöme ilyen, azt még egy évig a kertben hagyjuk s aztán majd meglátjuk, hogy kiheveri-e a bajt vagy sem. Ha pedig az ágyban vagy táblában az ilyen csemeték nem tesznek tetemes számot, akkor ezeket kiválogatva elégetjük, a többit pedig kiültetjük.

A melyik csemetének nem csupán utolsó évi, hanem régebbi hajtásait is megtámadta, meggöribítette s részben el is száritotta a gomba, az már ritka esetben olyan életrevaló, hogy érdemes volna továbbra is megtartani. Az ilyet legjobb minél előbb helyéről kivenni és el-

égetni. Kétes esetben megpróbálhatjuk a csemetéknek még egy éven át a kertben való tartását s csak annak utána döntünk a sorsuk felett. Közbejártatik természetesen az is, hogy csemete dolgában gazdagok vagy szegények vagyunk-e. Utóbbi esetben nehezebben szánjuk rá magunkat a beteg csemeték eldobására. Az ekképpen fenn tartott, kérdéses csemetégyakból vagy táblakból ollóval kivágjuk a már hasznavehetetlennek látszó egyedeket és az amúgy is gyengébbeket s ilyen módon megritkítva s egyébként is kellően gondozva engedjük át a felépülésnek. Elősegíthetjük a csemeték helyrejöttét azzal, ha a sorközöket televénynyel vagy éret, apró trágyával beszőrjük vagy párszor olyan vízzel öntözzük meg, a melyben chilisáletromot oldottunk fel vagy pedig az ágyakra állott s így maró tulajdonságát már elvesztett trágyalevet öntöttünk.

A gomba ellen való védekezés kétféle irányú. Egyik uton iparkodunk a baj fellépését megelőzni, a másikon pedig a már meglevő terjedését korlátozni.

Olyan eljárást, a mely a betegségnek pusztító orvossága volna, eddigélle nem ismerünk; a másféle tenyészettől védekezésnek szokásos peremetezése mostanáig nem vezetett kielégítő eredményre.

Mint minden betegségnél, ennél is az alannak, a csemetének ellenálló képessége a legbiztosabb védelem. Igyekezzünk tehát erőteljes csemetéket nevelni; azokat ha meg is támadja a gomba, nem hatalmasodik el rajtuk s a bajt kiheverik. Ezenkívül ne feledjük, hogy minden gomba jó tenyésztetéhez elsősorban nedvességre és a levegő nyugodtságára van szükség. Éppen ezért a hol a baj elő szokott fordulni, ott mély fekvésű, zárt helyen ne tartsunk fenyőkeretet s egybeült is még a szokottnál is kissé ritkább állásban tartsuk a csemetéket, hogy a levegő ne szoruljon meg köztük.

Az erdei sneff októberben java időzését éli nálunk s ha az ősz fagy nélkül nyulik hosszúra, akkor még novemberben is jó szezónja lehet. Kivételes esztendőknél a decemberi erdei sneff sem nagy ritkaság.

Hogy ez a remek madár más vadászlevezet kínál őszszel, mint tavasszal, azt a tapasztalt vadászember tudja. Persze kérdés, kinek melyik tetszik jobban, a tavaszi-e, a mikor a sneff élénken jelenti jöttét a hűzás idején, vagy az őszi-e, a mikor hűzásban már egyáltalában nem szól a sneff, de hajtásban annál gazdagabb zsákmányt kínálhat, nem is szólva arról, hogy az ősz sok más vadra is felszabadít bennünket s az októberi és novemberi sneffhajtásokban fészánt, foglyot, nyulat, sőt esetleg őzet is lehetünk; holott, természet, az a márcziusi hajtás csakis sneffre történhetnék, de tulajdonképpen akkor is helytelen, mert a többi hasznos vad czéltalan zavarása az ilyesmi, gyakran édes-kevés snefferedménynyel összekötte.

A tavaszi sneffhűzás költői szépsége megveszteget, igaz; de a korrekt vadászembernek azért mindig rosszszul eshetik, hogy a mikor minden más pározó szárnyast (hasznosat) kímél: a sneffet éppen a szaporítás

előtt irtják derüre-borura. Ellenben őszszel itt is az az eset, hogy a fiatalokból vesszük ki a dézsma nagyobb részét s nem furdal bennünket e miatt a vadászlelkismeret, a minek túlságosan tágnak lenni csakugyan nem szabad.

S az őszi sneffhűzás? Nagyon téved, a ki azt hiszi, hogy ebben nincs poézis. A hűvös, csöndes őszi estének remek szépségei vannak, csak nem mindenkinek van irántok érzéke. Persze, villanyozóbb a tavaszi madárdalos alkonyat, a mikor a szürkület kezdetén, az utolsó rigóhang után, megezippa a húzó sneff és elkezd kortyogni. Már messziről is hallhatjuk, szinte bizonyosra várjuk-lessük.

Ellenben őszszel hallgat s úgy suhan el fölöttünk az erdő nyílásán, hogy gyors szem és még gyorsabb kéz legyen, a melyik kellő időben nekiirányítja a pusztát. Ez a folytonos figyelés fásztós; nem való akárkinek. Sokan nem is próbálják — másodsor. Pedig a vadászt mindaz csak ingerelheti, a mi a sikerét nehezebbé teszi.

A már fellépett betegséggel szemben mást nem tehetünk, minthogy lecsipegetjük a megtámadott hajtásokat vagy ki is vágjuk a jobban megtámadott csemetéket és elégetjük. Ezt természetesen csak a baj kezdetén okozhatja megtenni, mert ha már elhatalmasodott, aránytalanul költséges volna. Ez esetben bevárjuk az eredményt s ehhez képest járunk el a már mondottak szerint.

Erdészeti szállítási eszközökről és berendezésekről.

Az erdészeti szállítási eszközök és berendezések elnevezés alatt egyrészt azokat a járműveket értjük, melyekre a faanyagot a továbbszállítás céljából fölrajkuk és a melyekkel tovább szállítjuk, másrészt pedig azokat a természetes alakulásokat vagy mesterséges létesítményeket, a melyek segítségével az erdő termékeit s első sorban az erdő főtermékét: a fát az előfordulás, illetőleg a termelés helyéről a feldolgozás, a felhasználás, vagy az értékesítés helyére, esetleg az utóbbi helyekhez vezető más, már meglévő közczélú, közforgalmú szállítási berendezésekhez továbbítjuk.

Az erdészeti szállítási berendezéseknek czélja tehát az, hogy az erdei termékeket a termelési helyekről az értékesítési stb. helyekre, vagy az ezekhez vezető nyilvános szállítási berendezésekre továbbítsák.

Közelebbről vizsgálva azonban a kérdést, azt találjuk, hogy ezek a berendezések egyéb czélokat is szolgálhatnak.

Igy nevezetesen az általános közérdek szempontjából czéljuk az, hogy az erdei termékekre szoruló, erdei termékeket fogyasztó közönség szükségleteinek kielégítését is lehetővé tegyék; az erdőbirtokos szempontjából pedig, hogy az erdőtermények értékesíthetőkké, a fekvő tőkét képviselő erdőbirtokok jövedelmezőbbé tehetőek legyenek.

De az erdőbirtokos szempontjából egyéb céljaik is vannak az erdészeti szállítási eszközöknek és berendezéseknek; így nevezetesen a termelési helyektől az értékesítési s egyéb helyek felé szállítási berendezést létesítve és az anyag elszállítását a szállítási berendezésre szorítva, kiméljük az erdő többi részének talaját és növényzetét s az erdő termő területéből kevesebbet vonunk el; az elszállításra kerülő anyagot a szállítási megkezdése előtt és befejezésekor számba vehetjük, tehát mennyiségét ellenőrizhetjük és a minőségi valamint a mennyiségi apadást, veszteséget megállapíthatjuk; a szállítási berendezések megfelelő létesítésével elkerüljük a szállítási akadályokat, nehézségeket és a ledöntött törzsek nemcsak feldarabolva, felaprózva, hanem a szükségleteknek megfelelő nagyobb méretekkel is elszállíthatók, minélfogva jobban értékesíthetők, tehát az erdő jövedelme fokozható; de fokozódik az erdő jövedelme az által is, hogy a rendszeresen létesített és gondozott szállítási berendezéssel az elszállítás gyorsabban és biztonságban bonyolítható le, a minőségi és a mennyiségi veszteség, apadék csökkenthető, — végül a szállítási

berendezések legtöbbje alkalmas arra, hogy az erdőterület bármely része jól megközelíthető legyen, hogy erdei tüzeknek gátat vessen s hogy erdőgazdasági vonal gyanánt is szolgáljon.

Ha az erdészeti szállítási berendezés a felsorolt czéloknak vagy ezek legtöbbjének megfelel, akkor az ezekkel kapcsolatos hasznot is nyújtja. Ennélfogva az erdészeti szállítási berendezések czélját és hasznát abban foglalhatjuk össze, hogy lehetővé teszük

1. az erdei termékeknek a termelési helyekről a fogyasztási helyekre való fovyabbítását,
2. az erdei termékekre szoruló közönség szükségleteinek kielégítését,
3. az erdőbirtok jövedelmezőségét,
4. az erdőtalaj kímélését,
5. az erdei növényzet megóvását,
6. a termő talajból minél kisebb területek elvonását,
7. az elszállítandó és elszállított anyag számbavételét s ezzel a minőségi és mennyiségi veszteség, apadék megállapítását,
8. a szállítás ellenőrzését,
9. a szállítási nehézségek és akadályok elkerülését,
10. a nagyobb terjedelmű és jobban értékesíthető választékok elszállításával,
11. a kiszállítás gyorsabb és biztosabb lebonyolításával a jövedelem fokozását,
12. az erdőterület bármely részének megközelíthetőségét,
13. az erdők vagy egyes részeinek tűz és egyéb károktól való megóvását,
14. végül gazdasági vonalak gyanánt is felhasználhatók lévén, egyszerre két czélt is szolgálhatnak a nélkül, hogy a termőtalajból több vagy csak annyi is elvonatnék, a mennyi szükséges lenne külön a gazdasági vonalak és külön a szállítási berendezések céljaira.

Az erdészeti szállítási berendezéseket, — a mennyiben emberi erő és munka közreműködésével létesítettek, — kezdetől fogva az erdőbirtok gazdaságát intéző személyzet tervezte és készítette el, mert ez a személyzet ismeri azokat a körülményeket, a melyek mellett egyik vagy másik berendezés létesíthető és céljának, rendeltetésének leginkább megfelel.

Igy nevezetesen — a személyzet van tájékozódva a felől, hogy a gondozása alatt lévő erdőből milyen jövedelem várható és ezzel szemben minő befektetések tehetőek; — ez a személyzet ismeri azokat az erdőgazdasági viszonyokat, a melyekkel összhangba kell hozni a létesítendő szállítási berendezéseket, minők az erdő gazdasági beosztása, a vágások, termelési helyek sorokozása, az erdővédelmi berendezések, a helyi munkás- és fuvarviszonyok.

Az erdészeti szállítási berendezések tervezésénél és létesítésénél abból indulva ki, hogy az erdő termékei rendszerint nagy távolságokra szállítandók, míg az erdőből a fogyasztó közönséghez juthatnak és a nagy távolságokra való szállításnál nemcsak a szállítási költségek, hanem a nagy hossziterjedésű szállítási berendezések létesítési költségei is reá nehezednek úgy a fogyasztóközönségre, mint az erdő jövedelmezőségére,

tehát a termelőre is, — általános és fő irányelv gyanánt azt kell szem előtt tartanunk, hogy az erdei szállítási berendezés a lehető legegyszerűbb alakban, legegyszerűbb szerkezettel s a legkevesebb költséggel létesíthető és ezenkívül vagy a legrövidebb összekötő vonalat alkossa a termelési és a fogyasztási hely között, vagy pedig az erdei termékek elszállításán kívül egyéb czélokra is szolgáljon.

Az erdészeti szállítási berendezések a termelési helyekről indulnak ki és vezetnek a fogyasztási helyek felé.

A termelési helyeken azonban a ledöntendő vagy ledöntött és elszállítandó fák nagyobbrészt területen szét-szórtan fordulnak elő, melyek mindegyikétől kiindulva nem létesíthetünk a fogyasztási helyek felé szállítási berendezéseket, hanem ugyanazon termelési helyen — ennek kiterjedése és alakulása szerint — egy vagy több berendezést készítünk; ezáltal azonban a termelési helyről elszállítandó faanyag csak elenyésző része kerül a szállítási berendezés közvetlen közelébe, legnagyobb része ettől kisebb-nagyobb távolságra lesz; szükségessé válik ennél fogva oly módokról és berendezésekről is gondoskodni, a melyeknek segítségével a szállításra előkészített faanyagot a termelés, a döntés helyéről a szállítási berendezéshez visszük, illetőleg a melyek segítségével a faanyagot a nagyobb kiterjedésű helyekről a szállítási berendezés vonalán a továbbszállítás czéljából összegyűjtjük.

A szorosan vett erdészeti szállítási berendezések két főcsoportba sorozhatók, még pedig:

A) az ideiglenes jellegű vagy segédszállítási berendezések,

B) az állandó vagy főszállítási berendezések csoportjába.

Az ideiglenes jellegű vagy segédszállítási berendezések rövidebb időtartamú, rendszerint csak néhány évnyi használatra szánva készülnek és legtöbbször az állandó vagy főszállítási berendezések kiágazásait, gyűjtőereit képezik.

Az állandó vagy főszállítási berendezések nagymennyiségű faanyagok hosszabb időn át való elszállítására szolgálnak, használatuk rendszerint több évtizedre terjed ki, minél fogva nagyobb tartóssággal, szilárdsággal építtetnek és a termelési helytől vagy a segédszállítási berendezésektől a fogyasztási helyekig vagy az ezekhez vezető közforgalmú berendezésekig vezetnek.

Úgy az ideiglenes, mint az állandó szállítási berendezések ismét két csoportba sorozhatók és pedig:

I. szárazon való vagy száraz és

II. vízben való vagy vízi szállítási berendezések csoportjába.

A szárazon való szállítási berendezéseket a szárazföldön mesterséges uton többé-kevésbé előkészített pálya jellemzi, melyen a faanyag eredeti nedvességi állapotában önműködőleg (a nehézkedési törvénynél fogva) vagy külön mozgató erő segítségével lesz a rendeltetési hely felé továbbítva; a vízi szállítási berendezéseket mesterséges uton előállított csatorna vagy természetes meder

alkotja s a faanyag a csatornák vagy a természetes medrek mozgó, folyó vizére bocsátva, ettől átmedvesítve, a víz czipelő erejének felhasználásával továbbítatik a rendeltetési hely felé.

Szokásban van az erdészeti szállítási berendezéseknek külön csoportokba sorozása a berendezés használatának időszaka szerint, valamint a szerint, a mint a berendezés sík-, domb- vagy hegyvidéken létesíttetik; ezeken az alapon különbségtétel:

a) a nyári használatra,

b) a téli használatra és

c) a nyári és téli használatra szolgáló illetőleg alkalmas szállítási berendezéseket, továbbá

1. a síkvidéki,

2. a dombvidéki,

3. a hegyvidéki berendezéseket.

A nyári használatra szolgáló berendezéseket a pályának száraz, illetőleg a víznek cseppfolyós állapota, a téli használatra szolgáló berendezéseket a pályának havas vagy jeges állapota jellemzi, míg a nyári és téli használatra szolgáló berendezések azok, a melyek az évszakoktól és az időjárástól függetlenül, télen ép úgy mint nyáron is egyaránt használhatók; a síkvidéki szállítási berendezéseket a hosszabb egyenes szakaszok jellemzik és az, hogy ezeknél mindig külön vonóró igényeltek az anyag elszállításához; a hegyvidéki szállítási berendezéseket rövidebb egyenes és kisebb-nagyobb lejtőségű szakaszok jellemzik, a melyeken az anyag elszállítása a lejtőn lefelé a nehézségi erő felhasználásával, külön vonóró igénybevétele nélkül is történhetik; a dombvidéki szállítási berendezések a szerint, a mint hosszabb egyenes és enyhébb esésű, vagy rövidebb egyenes és erősebb eséssel bíró szakaszokból létesíthető, a síkvidéki vagy a hegyvidéki berendezések jellegét veszik fel.

J. S.

Az erdészeti altiszti tápintézetek az 1914/15. tanévben.

A rózsahegy-i főintézetben a szorgalmi idő szeptember hó elején kezdődött; felvételt nyert még augusztusban 40 növendék, kik közül azonban, az időközben kitört háború miatt a tanév elején csak 30 jelentkezett; ezek számát december havában, az ellenségnek Ung-megyébe történt behatolása folytán hajléktalanná lett uzsoi m. kir. erdőőr két fia szaporította, úgy, hogy a növendékek száma 32-re emelkedett, kik az évrő vizsgáig együtt maradtak. A vizsgák május havában tartottak meg; a rózsahegy-i róm. kath. elemi fiúiskolában ugyanis, melyben a tápintézet növendékei oktatást nyertek, a rendes tanítást tovább folytatni nem lehetett, mert az iskolának tanítóit közül többen hadba vonultak.

A vizsga eredménye a következő: kitünő osztályzatot nyert 25%, jelest 63%, jót 9% és kielégítőt 3%.

Számázására nézve ekként osztottak meg a növendékek a kincstári igazgatási kerületek közt:

Liptóújvári főerdőhivatal	9
Tótsóvári erdőhivatal	10
Besztercebányai erdőigazgatóság	3
Zsarnócai erdőhivatal	3
Mármarosszigeti erdőigazgatóság	2
Bustyházai erdőhivatal	1
Ungvári főerdőhivatal	2
Gödöllői erdőhivatal	2
Összesen:	32

Gránát és srappell által okozott rongálások a zborói kastélyon.

A zborói kastély kápolnája.

Ez a tápintézet tehát a letelt tanévben — habár csak a háború okozta korlátozott mérvben — megfelelő rendeltetésének. Hála legyen a m. kir. földművelésügyi kormánynak azért, hogy az egész országot oly érzékenyen sújtó nehéz idők dacára ezt a tápintézetet fenntartotta.

Örömmel értesülünk arról is, hogy minden intézkedés megtörtént, hogy ez az intézet a nemskóra megnyitva új tanévben is nyitva legyen a növendékek részére.

A zborói leányintézetéről — mely sajnálatunkra — nem számolhatunk be ily kedvezően; ez az intézet, lapunk múlt évi 14. számában közölt hírünk szerint múlt évi május hó 26-án tűz által oly károsodást szenvedett, hogy a növendékek befogadására alkalmatlanná vált. Hogy az intézet a tüzesetet követő őszkor rendeltetésének ismét

átadható legyen, a földművelésügyi kormány minden intézkedést megtett az épületek sürgős helyreállítására érdekében. Javában folytak ezek a munkálatok, a mikor — augusztus elején — a háború kitört; és csak ennek tulajdonítható, hogy a helyreállítási munka nem lett kellő időben befejezve; de az ekként csak lassan haladó munkának is vége szakadt, a mikor az ellenséges hadak első ízben november 30-án, majd másodszer a f. évi márczius 25-én Zborót birtokba vették. Ez a kétszeri betérés és az ellenségnek vitéz seregeink által mindannyiszor végrehajtott kiűzése közben, nemcsak a május havi tűzvész után az intézeti főépület és az ezzel összefüggő templom fölé emelt ideiglenes tetőzet, hanem a részben létesített végleges munkálatok és az előkészített nagyértékű építőanyag is, részben a harcok folytán keletkezett tűz, részben pedig ágyulövedékek által elpusztultak. Zboró községének többi épületei is hasonló

A kinstár által épített elemi iskola Zborón.

kárt szenvedtek, a mint erről olvasóink a napilapokból értesülhettek.

Hogy olvasóink némi fogalmat szerezhessenek a jelenlegi zborói állapotokról, bemutatunk itt három képet; az egyik a Rákóczi-kastélyt ábrázolja, melyben az intézet volt elhelyezve, a másik a kastélyhoz hozzáépített úgynevezett udvari templomot mutatja. Mindkét épület tetőzete és a templom körüli állványzat elégett és a falak több helyütt az ágyulövedékek nyomait viselik. A harmadik kép az állami iskola épületét mutatja be és az ennek tetőzetében és faláiban okozott károkat.

Az intézetnek volt növendékei és az intézetben megfordult szülők elszorult szívvel fogják e képeket nézni és azon tündönni, hogy mivé lettek ezek az épületek, melyekhez lelküket a hála és a kegyelet sok szála fűzi.

Hogy ilyen előzmények után az intézet a múlt tanévben nem fogadhatta magába a gyermekeket, ez önként érthető; és hogy mikor virradnak jobb napok Zboróra és az intézetre, azt most megközelíthetően sem tudhatjuk, de bizunk a földművelésügyi kormány atyai gondoskodásában és reméljük, hogy az intézet szép rendeltetésének nemskóra ismét átadható lesz.

Erdei fák egyes tulajdonságainak átöröklődése.

Mezőgazdasággal foglalkozó olvasóink tapasztalásból tudják, hogy csakis erőteljes ép állattól várhatunk egészséges, erőteljes, fejlődésre képes ivadékok; ha konyhakertjeikben magot termelnek, a magtermesztésre a legkiválóbb növény-egyedeket választják ki, mert kiválóan jó palántát csak az ezektől származott magvaktól várhatunk. Ha az egészséges, erőteljes fejlődésre szükséges tulajdonságoknak és készségnek átöröklődését az állatoknál s egynyári vagy rövid ideig fejlődő növényeknél így közvetlenül tapasztalhatjuk, több mint valószínűnek mondhatjuk azt a feltevést, hogy a századokig élő erdei fák egyes tulajdonságainak átöröklődését is ugyanazon törvénynek szabályozzák.

E tekintetben Engler Arnold dr. a zürichi erdészeti kísérleti állomáson végzett olyan kísérleteket, a melyek az anyafa tulajdonságainak, a tőle származó magból kikelt fiatal egyedekre való átöröklődését illetik. Két csemeteágyat vetett be, még pedig az egyikbe egy rossz növésű, a másikba egy jó növésű jegenyefenyő magvait vetette el. Az egyik ágyban, a hová a rossz-növésű fa magvait vetette el, a csemetéknek több mint 50%-a elgömbült, rossz-növésű volt; a másik ágyban a rendes növésű fa magvaiból kikelt csemetéknél ez a rendelkezés az 5%-ot sem érte el.

Második kísérleténél zömök és sudarlos növésű fák magvait vetette el s a kikelt csemetéket egyforma távoltságban szejjel ültette. Ültetvényének fejlődését 15 évig figyelte meg s azt tapasztalta, hogy míg a zömök fák magvaiból kelt csemeték szintén zömök, rövid ágazatú, sűrű növésűek voltak s 15 év alatt az 1 m. magasságot sem érték el, addig a sudarlos növésű fák magvaiból kelt csemeték hosszabb ágazatúak, ritkább növésűek voltak s 15 éves korukig a 2 m. magasságot is elérték.

Egy harmadik kísérlet célja a hőmérséklet hatásának megfigyelése volt. Oly termőhelyekről származó magvakat vetett el, a mely termőhelyek évi középhőmérséklete Zürichtől déli Svédországig terjedőleg a földrajzi fekvés szerint, különbözően lehetőleg hasonló összetételű talaj mellett egymástól 5—5 °C-kal különbözik. Egymásután következtek sorokban a legalacsonyabbtól a legmagasabb átlag hőmérsékletűig terjedő termőhelyekről származó magvakból kikelt egyedekből 8 év alatt a kísérleti területen nemcsak hogy a középhőmérséklet magasságával, illetve alacsonyágával arányos lépcsőszerű növekvés keletkezett, hanem még a magasabb átlaghőmérsékletű helyekről származó magvakból kikelt egyedeknél a tenyészidő is tavasszal hamarabb kezdődik és tovább tart, mint az alacsonyabb hőmérsékletű helyekről származóknál, minél fogva előbbiek évi magassági növekvése is nagyobb, a csemeték sudarabbak s nem oly zömökek, mint utóbbiak.

E kísérletek eredményéből az a tanulság szűrődik le, hogy az erdők felújításánál nagy gondot kell fordítanunk a magvak származására. Természetes felújításnál a legegészségesebb, legjobb növésű fákat kell mag-

fákul meghagyni. Ha csemetekertek bevetésére gyűjtünk magot, ne sajnáljuk a fáradságot, hanem keressük ki a legszebb növésű fákat s azoknak a magvait gyűjtjük. Ha pedig nincsen saját termésű magunk, erdei magvakat olyan helyekről hozassunk, a melyeknek éghajlata magassági fekvés, átlagos középhőmérséklet és talajösszetétel tekintetében a saját éghajlatunkkal megegyezik, mert ha melegebb vidékről hozatunk magot, csemetéink tavasszal sokkal korábban fognak kihajtani s őszzel később fognak beérni s vagy a tavaszi késői, vagy az őszi őkori fagyoknak fognak áldozatul esni; ha pedig hidegebb vidékről hozatunk magot, akkor csemetéink tavasszal később fognak kihajtani s őszzel növekvésüket hamarabb fogják befejezni, növésük alacsonyabb lesz, mint a milyen az ültetési hely középhőmérsékletének megfelel. De azért, ha kettő közül kell választani, inkább a hidegebb vidékről származó magot választjuk, mert ha csemetéink növekvésben vissza is maradnak, de legalább edzettebbek, fagyállóbbak lesznek. L—l.

(A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet közleményei nyomán.)

A háború és az erdők.

A most dúló világháborúnak egészen más jellege van, mint a korábbiaknak. Az ellenfelek beássák magukat és így fejtenek ki ellenállást. Egyes csapatok napokig, sőt hetekig egy helyen vannak és ott a viszonyokhoz mérten kényelmes fedezékeket készítenek maguknak. Ehhez rendkívül sok fára van szükség, mert a több ezer kilométer hosszú harcvezonal kiépítéséhez egész erdők fáját kellett felhasználni. A fedezék pallója, mennyezete, oldalfalai, pillérei fából készültek úgyszintén a fedezékekben levő butor is. A Kárpátokban folyó harcok folyamán rendkívül nagy mennyiségű fa pusztult el részben hadicézélokra, részben az ellenség pusztító dühe következtében. A Kárpátok galicziai oldalán levő fűrésztelepeket túlnyomó részben kirabolták; csak egy helyen, a Grödel-czég egyik telepén 1000 waggon kész anyagot és 400 waggon gömbölyű fát «rekviráltak» az oroszok.

Nagyon jelentékeny az a kár is, melyet az erdők szenvednek. Az ágyuk kilövési tere részére sokszor egész erdőrészeket kellett kidönteni, sok esetben pedig az erdőket felgyújtották. A szállítási berendezéseket, iparvasutakat, csúsztatókat az oroszok tönkretették. A nyugati harcztérben folyó küzdelmek alatt is sokat szenvednek a francia erdők. Három évized sem lesz elegendő arra, hogy az erdőket ért károk helyrehozzanak. A téli hadjárat folytán a csapatok jelentékeny mennyiségű fát eltűntek s bizony nem lehettek tekintettel arra, hogy az a fa sokkal értékesebb, mintsem tüzelésre szabadna felhasználni. Az «American Forestry» c. lap leírja a francia erdők pusztulását a háború folytán Mikor a német seregek a múlt évben Páris megközelítették, a francziák egész erdőket taroltak le, melyek a németeknek bűvőhelyül szolgálhattak volna. A montmorencyi erdő

sokat szenvedett, a vincennesi erdő kevesebbet. Arras körül egész erdőterületek tűntek el. Az eszések folytán az utak járhatatlanokká váltak és hogy az élelmi- és lőszerszállítást lehetővé tegyék, gerendákból kellett utakat építeni. Vittimont és Neufchateau körül már alig van erdő, a champenouxi erdőben az egész faállomány 1 m. magasságban le van vágva. Ezeket az erdőket szándékosan használták fel. Ehhez járulnak még az ágyúlövegek által elpusztított famennyiségek. F. L.

Szarvasbefogó.

Irta: *Majerszky István*, m. kir. erdőmérnök.

A világháború után a mostani gazdasági pangást rövid idő múlva okvetlenül erősebb fellendülés fogja követni. Nincs semmi okunk feltenni, hogy éppen a vadtenyésztés volna az, mely ebből a mindenesetre bekövetkező fellendülésből kimaradna. Ellenkezőleg. Az emberiség túlfeszített idegzete előszeretettel fog menekülni a sporthoz s így a vadászathoz is, hogy felüdüljön, megnyugodjék.

Bár a vadászatot a háború alatt kevésbé gyakorolják, viszont a vad kevesebb ápolásban, gondozásban is részesül, s így azt hiszem, hogy a vadállomány a háború után mennyiségileg is, de kivált minőségileg visszafejlődést fog mutatni. A minőségi visszafejlődés megállítására és a minőség javítására, de új telepítésre is a vadászat tulajdonosi fokozottabb mértékben fogják a vérfelzárkózást alkalmazni, mint eddig tették. Ennél fogva az élő vaddal való kereskedés, illetve a különben lelévésre szánt daraboknak élve való értékesítése még hasznosabb lesz, mint eddig volt.

Nem szándékozom az élő vad befogására használt eszközök és módok általános leírására fogni, hanem csak a szarvasbefogással fogok foglalkozni.

A vadtenyésztési célra, tehát akár telepítési, akár vérfelzárkózási célra szolgáló vadtól az első kellék, a mit megkívánunk, hogy az anyag jó, ép, egészséges legyen. Az ilyen célra szolgáló vadnál s kivált a szarvasnál a vést sokat ad arra, hogy vadja honnan származik. Jó helyről, híres vadászterületről származó vadért szívesen fizet többet, mert a jó, bár drágább anyaggal jobb eredményt fog elérni. Csak hogy híres szarvasterületről is lehet rossz tenyészállatokat kapni és pedig nem is az eladó szándékossága miatt, hanem mert a szarvas nem nyúl, sem fogoly, mely nekiszalad egy puha hálónak, melybe testi épségének sérelme nélkül belebegalyodik, hogy aztán kivéve és elszállítva céljának csakugyan meg tudjon felelni. A szarvasbefogás nem olyan könnyű, már magát a munkát tekintve sem. S ha a befogásra szolgáló szerkezet, maga a szarvasbefogó nem tökéletes, úgy nemcsak a befogás munkája lesz még nehezebb, hanem mire a vad a szállító ládába kerül, annyira össze-vissza van sebezve és törve, hogy mikor vevője megkapja, savanyú képpel nézi, hogy ez az állat van-e hivatva az ő vadjának vért nemesíteni, minőségét emelni.

A szarvasbefogók rendszeren leásott oszlopokra víz-

szintesen szegelt fenyőrudakból készülnek. Néha azonban drótfonatból is. De majdnem mindenkinek az a hibája, hogy a befogó mint egy átlátszó kerítés zárja be a vadat.

A ki egyszer látott ilyen átlátszó befogóban szarvasbefogást, annak elmegy a kedve tőle.

Lehetetlen leírni a befogóban rekedt vad megfeszült, vérző orrlakkal párákat fújva, egész testében gözölve, kilógó nyelvvel, a rémületől kidülledt, vadul forgó szemekkel száguld többnyire szorosan a kerítéshez dörzsölődve ide-oda köröskörül egymást átugorva, egymást tiporva, rúgva, a kétségbeesés, a halál-félelem artikulálatlan hangjait hallatva. Közben neki-neki ugrik a kerítésnek, honnan visszavágódik, hanyatt esik, miattal a többi, vele együtt bent levő szarvas annál vadabban rohan köröskörül, átugrálva, rátiporva a sokszor lábát tört vagy nyakát szegett felkelni nem tudó társát. A tovarohanókról csurog a vér, ezafatokban lóg a bőr, hús; egyik már kiverte szemét a kerítésen, a másik eltörte két lábát, nem bír sem futni, sem társainak kitérni. Amott egy borjú a rohanó bika útjába kerül, az fellöki, ráugrik s a borjú kitiport belekkel, fejét kétségbeesetten emelve felfelé, míg a rohanók teljesen agyon nem gázolják. És számtalan a változata az ilyen borzalmas, állatkinzó jeleneteknek. Mondhatom, jó idegzet kell a szarvas befogásához. S ha aztán a befogott vad megérkezik rendeltetési helyére, a vevő az ilyen megtépett, össze-vissza szegett «tenyészállat» látára joggal vág savanyú képet, származott legyen bár a vad a leghíresebb vadászterületekről is.

És ennek a rettenetes látványt nyújtó befogási műveletnek egyedüli oka az átlátszó befogó. A bentszorult vad látja a befogón kívül a szabadságot, s különösen látja az embereket, kik a ládába akarják terelni. Élet-ösztöne, halál-félelme készteti, hogy nekimenjen a kerítésnek, át akarja törni vagy ugrani s ki akarjon a nyílásokon bújni. Ha azonban a befogó nem átlátszó, a vad az át nem látszó falnak sohasem megy neki, s ha elég magas, át sem akar rajta ugrani, mivel nem tudja, nem látja, mi van a falon túl.

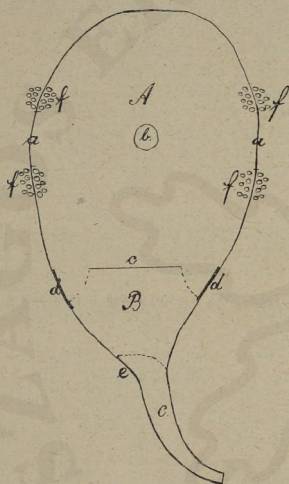
A befogóban rekedt vad, ha a befogó udvarának egyik végén a kerítésen csendesen megjelenik egy ember, az udvar másik végébe húzódik, nem száguld, nem ugrik a kerítésnek, kivált ha a munkások csendesen viselkednek. Ennek következtében nem tőri össze magát és sokkal, de sokkal könnyebben hagyja magát a terelőbe hajtani és épen kerül a ládába.

Hogy a vad a befogóba könnyebben bemenjen, a befogónak pontosan egymással szemben két nagy nyílású kapujának kell lennie. (Lásd az ábrát.) Ez azért szükséges, hogy az egyik kapuban megjelenő vad lássa, hogy az ellenkező oldalon elszabadulhat, miért is könnyebben fog a kapun belül «kerülni». A kapuktól jobbra-balra és kívül-belül néhány méter szélességben fákot kell ültetni, hogy az át nem látszó befogófal félig-meddig el legyen takarva s a vad annál bizalmasabban lépjen az udvarba.

Szükséges még, hogy a tojásalakú udvar keskenyedő

végén keresztfallal egy nagy és egy kis részre legyen osztva, mely két részt a befogó fala mentén egy-egy széles ajtó köt össze. Az udvarba szorult vad az udvar legszélesebb végéről csendesen beteretődik a kisebb részbe, melynek ajtai úgy vannak szerkesztve, hogy azokat egy-egy a befogón kívül álló s egy kis nyíláson a befogó kisebb részébe benéző ember egy mozdulattal elszabadítja, mire azok a kisebb részbe került vad mögött becsapódnak. Ebből a kis udvarból aztán könnyen megy be a vad a terelőbe.

Rendszerint több szarvas szokott a befogóba beszorulni s közbe olyan, a minőt nem akarunk befogni. Már most, ha a kis udvarba a kívánt darab megy be,

Egy szarvasbefogó berendezése.

A. A nagy udvar. — B. A kis udvar. — C. A terelő. — a, a. A befogó kapui. — b. A csalogató csésze. — c. A nagy- és kis udvart elválasztó fal. — d, d. A két udvart összekötő csapóajtók. — e. A terelőt eljuttató elzáró csapóajtó. — f, f. A kapuktól jobbra-balra elhelyezett fák vagy bokrok.

azt a terelő végén elhelyezett ládába befogjuk. Ha először nem a befogni kívánt, hanem egy más szarvas vagy szarvasok szorulnak a kis udvarba, akkor ezeket a terelőn keresztül egyszerűen kibocsátjuk s azután fogunk a még a nagy udvarban levő kívánt szarvas beteretéséhez.

Az ilyen befogó, minthogy a szádfalszerűen belülről simán épített oldalakhoz több anyag és több munka szükséges, mindenesetre többre kerül, mint a közönségesen elterjedt átlátszó falakkal épített befogó. A több-költség azonban az által, hogy a befogóban rekedt vadnak a ládába hozatala sokkal könnyebb, de legkivált, hogy maga a befogás nem olyan rettenetes, hogy a befogást végző emberek sem látván a vadat, nem ordi-

toznak, hadonáznak úgy, mint hogyha az átlátszó kerítésen belül a nekivadult szarvasokat látva maguk is szinte megvadulnak, hogy továbbá a vad épen kerül a ládába, hogy a fölösleges darabokat könnyen ki tudjuk a fogóból eresztini, s végre mivel a befogás csendben történhet, a környéken levő vad nem szalad világá s így ugyanabba a befogóba gyakrabban lehet vadat becsalni, bőven megtérül.

A kapuk, ajtók csukásának módja, a ládába szorítás módja különféle lehet. Ezekre a részletekre nem terjeszkedem ki. Még csak annyit, hogy az úgynevezett önműködő, csukódó befogók csak ott felelnek meg, a hol mindent eladunk, a mi befogható. De ha pl. csak bikát akarunk eladni, biztos, hogy rendszeren teheneik mögött csapódik be a kapu, s akkor az az éjjel már elveszett a befogásra szolgáló időből. Ha csak bizonyos minőségű vadat akarunk befogni, az önműködő csukós kapuk helyett sokkal jobb, ha egy közeli fáról hosszú zsinórral egy ember kezeli a kapukat, természetesen csak holdvilágos éjjeleken, s akkor csukja, mikor megfelelő vad van a befogóban.

Némely vadas terület, bár alkalmas vadja volna, nem tud jó élő vadat szállítani, míg a másik gyengébb minőségű vaddal nagyon jó üzletet csinál, vadját szivesebben megveszik, jobban keresik. Ennek titka pedig egyszerűen az, hogy amannak rossz a befogója, emezé jó. Hogy pedig érdemes egy jó befogóra többet költeni, könnyű számszerűleg is bizonyítani azzal, hogy egy élő tehénért minden költség leszámításával legalább háromszoros árat lehet kapni, mint a meglőttért, és egy fiatal ép bikáért legalább tízszereset.

Madárvédelem és a háborús idők.

Mindennemű termékünk óvása s a terméshozamokat fenyegető veszedelmek elhárítása céljából, különösen a mostani háborús időkben kettőzött jelentőséget nyer a madárvédelem ügye. Hogy minő szolgáltatokat tesz a szárnyasvilág a mező, erdő, kert és szőlőgazdaságnak, azt számokban kifejezni alig lehet. Minden elpusztított hasznos éneklő szárnyással egy kis gazdasági tőkét veszít el a gaza. A nők és a gyermekek, a kik ez idén igazán csodálatraméltó erővel és buzgalommal végeztek minden gazdasági munkát, a madárvédelem terén is jelentős szolgáltatást tehetnek. A madarak és fák napjának kötelező megünneplésén kívül, a hasznos rendelkezések és tájékoztató útbaigazításoknak egész sora könnyíti a madárvédelem tennivalóinak keresztülvitelénél, a mire nemcsak azért van szükségünk, mert a szárnyasvilág közismert és közhasznú tevékenységére egy a gazdaságban élő állam, mint a minő Magyarország, mindenkép rá van utalva, hanem az előrelátó kötelesség is megszabja, hogy a szárnyasvilág oltalmát az eddiginni fozottabb mértékben vegyük kezünkbe. Azok az óriási kiterjedésű harcizmivetelek ugyanis, a melyek vértengerekké változtatták a szárnyasok nyugodalmas birodalmát s így madárdal azokon a vidékeken beláthatatlan

időik nem fog fölzeni, a madarak újra betelepítésének munkálatait mellőzhetlenné teszik. Az a temérdek hasznos szárnyasféle, a melyet a háború kizavart szokott otthonból, új területet kénytelen keresni. Ebbeli menekvő és kereső útjában hazánkzerte is olyan területekre jutott és juthat, a melyek nem szolgáltattak eddig a szárnyasvilágnak otthont. Az ilyen helyeken, tőlünk kitelhető lelkiismeretes munkával kell odahatnunk, hogy a madarak által fölkeresett új otthonok ne csupán ideiglenes menhelyek, hanem állandó otthonok maradjanak.

Kétfős feladat hárul ránk tehát e téren. Nevezetesen az elnéptelentett területeknek újjátelepítése s a madaraknak menhelyül szolgáló területeknek új otthonná való avatása.

Németszág, hű szövetségünk is panaszkodik szakaszjában, hogy a háború minő mérhetetlen károkkal sújtja a madárvédelem tevékenységének megbénításával a gazdákat.

A közismert óvszerk sorában első helyre tehető a fészkelő házikók beszerzése és védelme, a mire nézve a debreczeni és egyéb fészkelő gyárak adnak a hozzájuk forduló közönségnek készleges útbaigazításokat.

Habár szigorú rendelkezések állják útját a törvénytelen és a hurokkal való madárfogdosásnak, mégis a statisztika adatai szerint, az oly magas kulturájú Németországban a mult évben is milliót meghaladó hasznos szárnyas esett a legveszedelmesebb madárpusztító, a míveletlenebb emberi elem törvön hatalmába. Már pedig a sokféle elősí átlatnak legkiadósabb pusztítója az apró madarak tömege.

A légy, mint a legtöbb ragályos és járványos betegség tovaárczója, nagy sokaságban lepi el az emberi, állati testet és valamennyi élelmi czikkünket. Az Országos Magyar Közegészségügyi Egyesület, egy rendkívül közhasznú kiadványában küzd a legyek borzalmasan káros világa ellen. Nagyobb segítséget el sem képzelhetek a légy elleni küzdelem terén, mint a hasznos éneklő szárnyasvilágot.

A madárvédelem kiegészítéséül szolgál a kőbormacskák, menyétfélék és egyéb szárnyas és tojáspusztítók alapos irtása. A mezőgazdaságra tulajdonképpen káros veretek irtásával azért ajánlatos ez évben csinyján bántani, mert a rovarfélék sorából a verék sok legyet is pusztít és e mellett a csigafélékből mint kedvező csemegéjéből is nagy tömegeket fogyaszt. *Gyulay Károly.*

Gazdasági tanácsadó.

A gyümölcsfák Monilia-betegsége. (Együttal felelet M. L.-nek.) Az utolsó éveken gyümölcsöseinben veszedelmes betegség pusztít; ez Monilia néven ismeretes és óriási károkat okoz. Különösen alma-, körte-, kajszinbaraczk-, cseresznye-, meggy-, szilva- és őszibaraczkfáinkat támadja meg gyakran, de előfordul ritkább esetekben még a ribizkén, birsalmán, naspolyán, kőszömén, sőt a szőlőn és szamócán is. A Monilia-betegséget

a *Sclerotinia* nemhez tartozó különféle gombák okozák. A *Sclerotinia (Monilia) cinerea (Bon.)* főleg cseresznyét, meggyet, szilvát és őszibaraczkot, a *Sclerotinia (Monilia) laxa (Sacc. és Vogl)* pedig kivált a kajszinbaraczkot támadja meg; az almán, körtén és naspolyán főként a *Sclerotinia (Monilia) fructigena Pers.* elősködik, végül különösen a birsalmán és körtén a *Sclerotinia (Monilia) Linhartiana-t* találhatjuk.

Azonban megtörténik, hogy több Monilia-fajta is elősködik egy- és ugyanazon a gyümölcsfán, még pedig nemcsak a gyümölcsöt támadja meg, hanem fiatal hajtásait, virágját, levelét egyaránt tönkreteszi.

A betegség egész lefolyása a következő:

Tavaszzal, különösen tartós ködös napok után és mélyebben fekvő helyeken némely gyümölcsfáknak, leginkább a cseresznye és meggy fiatal hajtásainak levélzete színt veszti, úgyszintén megbarnul a virág és fiatal termés is, mintha az egész ág lesült volna, a fa többi lombja azonban friss zöld marad. Az így elhalt virágok nem esnek le a fáról, hanem összezsugorodnak és gyakran még a következő tavaszig is a fán maradnak; lassanként azután elhal az egész hajtás, a fiatal levelek teljesen megbarnulnak, de szintén csak nehezen hullanak le, úgy hogy az így megtámadott fa még egész nyáron át a Monilia-betegség pusztításának jellemző képét mutatja. Ezeket az ismertető jeleket gyakran fagyott erőd kárral tévesztik össze, pedig ha a beteg fa fejlődését tovább figyeljük, hamar megértjük, hogy mi okozta pusztulását. Ugyanis ott, a hol egy-egy virág mégis megmaradt és gyümölcs fejlődött belőle, ez csakhamar szintén megbetegszik, a mit arról ismerünk fel, hogy a gomba fajtája szerint a gyümölcsön szürke, sárga, vagy fehér-penész mutatkozik. Ettől a penésztől a gyümölcsnek lassanként egészen megbarnuló héja rohamosan begyepesedik, még pedig vagy szabálytalan, vagy kerek gyűrűk alakjában. A gyümölcs beteg húsa többé-kevésbé barna színt ölt és megpuhul. Néha azonban az ilyen gombagyep csak kis mennyiségben képződik, sőt akárhányszor el is marad, de a gyümölcshej mégis megfeketedik, a gyümölcs pedig összezsugorodik, megkeményedik. Az elhalt gyümölcs húsában a gomba fonástelei (mycelium) fejlődnek, melyeken át a gomba tápanyagát szállítja s egyúttal rajtuk fejlesztí szaporodó szerveit. E fonálestekből képződnek a már szabad szemmel is látható gombagyeppek olyformán, hogy rövid ágak fejlesztenek, melyek a gyümölcs felhámját nyalábokként áttörik és felszínre jutva, egysejtű spórákat (konidiákat) képeznek. E spórák láncszemszerűleg helyezkednek el egymás felett és ha megérik, szétesnek és a rovarok, szél, vagy eső széthordják őket. Ha ilyen spóra a megfelelő gyümölcsre jut, kivált valamelyik sérült helyére, ott csirázni kezd, a csira behatol a gyümölcs belsejébe, itt megint fonálestté válik és újra előidézi a már előbb leirt gombagyepet, mely így újra spórákat hoz létre. Így fertőzi meg a gomba az egészséges fákat is. Elképzelhető, hogy ily gyors szaporodás mellett millió is millió spóra lesz széthurcolva, úgy .hogy csakhamar egész gyümölcsösök mennek tönkre

A spórák azonban különösen még a fa fiatal hajtásaira, leveleire, rügyeire, ágaira, a kéreg repedéseibe is esnek, ott is fonáltestté (myceliummá) fejlődnek, így telelnek át és tavasszal a melegebb, ködös időjárás mellett szintén milliónyi spórát termelnek s így újra kezdődik a fejlődés, melyet előbb láttunk és a melyet sokszor fagy okozta kárral téveszthetünk össze.

De van a gomba áttelelésnek még másik módja is. A Monilia-penész által megátadott gyümölcsnek csak kis része hull le a fáról nyáron át, a többi az ágakon marad, összeszuszorodik, megfeketedik, kőkeménynyé válik és mumiaszerű alakot ölt. Ily mumiák, a melyek a fákon maradnak, vagy leesnek és ott a fák alatt maradnak, tele vannak a penész szálaival és ezek tavasszal nem fejlesztenek mindig láncszerűen összekapcsolt spórákat, hanem a gombának tökéletesebb természetét, a mely korszakalaku s Sclerotinia-gyümölcsnek nevezüzik. Minden ilyen korszakban több apró, bunkóalakú tömlő fejlődik s ezek mindegyikében nyolcz spóra; ezeknek tömlőspóra a neve. Tavasszal ezek a tömlők megrepednek, spóráikat kihányják és ezek épp úgy, mint az előbb leírt spórák, folytatják pusztító munkájukat.

Megismertük most a betegség lefolyását és a fertőzés különféle módját, könnyű lesz tehát ellene védekezni.

1. Minden erővel azon legyünk, hogy a gyümölcs megsérülését megakadályozzuk. Ügyeljünk tehát mindenekelőtt arra, hogy a rovarok ne bántásák a fákat s ezért minden módon irtsuk a rovarot.

2. Minden beteg gyümölcsöt rögtön le kell szedni, mielőtt a penész rajta mutatkozik, úgyszintén össze kell gyűjtenünk a fán, vagy az alatta levő mumiszerű gyümölcsöt is s mindnyáját mélyen elásni.

3. A fákat tavasszal a rajta levő elszáradt ágaktól, részekről, száraz virágoktól és mészgafolyásos ágaktól meg kell tisztítani és ezeket elégetni, még pedig legelősebb február végéig.

4. A földön tavalyról ott maradt száraz vagy rothadt gyümölcsöt gondosan össze kell szedni, elégetni, vagy mélyen elásni, a talajt is felásni, vagy esetleg vasgálccal behinteni.

5. Az alábbi utasítás szerint ősszel a fagyok előtt és kora tavasszal, a míg a nagy fagyok elmúltak téli lével, követlen a magzás után nyári mézskénlé permetezés.

6. Elvirágzás után az esetleg elhalt galyakat és elfonnyadt, lecsepült virágok alatt levő ágakat vissza kell metszeni és így a fát tisztán tartani. Természetes, hogy e védekezést mindenki a saját érdekében a legszigorúbban hajtsa végre és a szomszédokat is figyelmeztesse rá, nehogy a gyümölcsös újra megfertőződjék.

A «mészken-lé» készítése és alkalmazása.* (Együttal felelet M. I.-nek.) Gyümölcsfaínek összes gomba-

* Ujabban állami ellenőrzés mellett gyártott mézskénlé szerzhető be kg.-ként 10 fillér árban bármilyen mennyiségben a következő czégnél: 1. Magyar Mezőgazdák Szövetkezete (Budapest, Alkotmány-utca 29. szám.) 2. Forhin-gyár (Budapest, V. Vilmos császár-út 46. szám.)

betegsége ellen valamennyi eddig ismert szer közt leghatásosabb a *mészkenlé*, a mely a mellett, hogy a legjobb, még ocsóbb is a többinél. Készítése és alkalmazása egyszerű s azt minden gyümölcsfajlajdonos házi-lag elkészítheti. A mézskénlé égetett oltott méz és kénpor összefőzésével állítatik elő. Az összefőzést vasüstben kell végezni. Ha 25 liter mézskénoldatot akarunk készíteni, akkor szükségünk van:

1. Olyan vasüstre, a melynek irtalma legalább 35 liter. Azért kell nagyobb üstöt használnunk, mint a mennyi folyadékot készíteni óhajtunk, hogy főzés közben az oldat ki ne fusson az üstből.

2. 5 kg. finom kénporra, a mely a legtöbb vidéki városban kapható.

3. 2½ kg. tiszta égetett mészre és

4. 25 liter vízre.

Ha a fentelített anyagok együtt vannak, hozzáfogunk az oldat elkészítéséhez. Mindenekelőtt darabonként megoltjuk a vasüstben a 2½ kg. meszet. A vizet az oltáshoz az előkészített 25 liter vízből vesszük, de persze csak annyit, a mennyi e kis mennyiségű mész megoltásához elég, vagyis 3½—4 litert. Ha a mész megoltásával elkészültünk, akkor egy másik edényben vízzel sűrű péppé keverjük az 5 kg. kénport (a vizet szintén az előkészített 25 literből vesszük) és e pépet apránként keverjük bele a megoltott mészbe, majd hozzáöntjük a megmaradt vizet, az egészet jól összekavarjuk, az üstöt háromlábra, vagy üstkalta alá állítjuk s jól alátűzelünk. Ha e keverék folytonos kavarrás közben felforr, akkor a felforrástól számítva még egy teljes óráig erősen főzzük. Főzés közben természetesen víz párolog el, a mit pótolnunk kell utánöntéssel. Legegyszerűbb, ha a kavaróbot beállítjuk az üstbe, még mielőtt a folyadék felforr volna s azon egy bevágással megjelöljük a folyadék magasságát. Ha már most főzés közben fogy a folyadékunk, forró vízzel szaporítjuk annyira, hogy a folyadék felszínre a boton levő bevágásig érjen. Forró vizet azért kell használnunk az utánöntéshez, mert a hideg víz hozzáöntése megakasztaná a forrást, már pedig a folyadéknak egy teljes óráig forrva kell főnie. Egy órai főzés után kész a *törzsoldat*, a melyet kihűlni engedünk s aztán szitán át kis hordóba vagy üvegekbe szűrve tartjuk el fagymentes helyen mindaddig, a míg ezt a permetezésre használni nem akarjuk. E törzsoldat vörösbarna színű folyadék.

Minél tisztább és finomabbra örölt kénport és minél jobb égetett meszet használtunk a törzsoldat készítésére, annál erősebb lesz a nyert folyadék. A *törzsoldat* jóságát egy igen egyszerű készülékkel, az u. n. *Baumé areometer*-rel (sűrűségmérő) mérhetjük meg, sőt meg is kell azt mérnünk, hogy tudjuk, mennyi vízzel kell azt higitanunk, ha permetezni akarunk; mert a *törzsoldat* csak erős higitás után lehet permetezésre használni. A *Baumé areometer* igen egyszerű szerzszám, mindössze egy üvegszöből áll, a melynek alja söréttel van megtöltve és a mely 50 fokra van beosztva. E kis szerzszám 150 koronáért kapható Erdély és Szabó czégnél Budapesten, VIII., Baross-utca 24. Ezt a Baumé areometert

beállítjuk a törzsoldatba s egyszerűen leolvassuk, hányadik számozott fokig süllyed le benne. Ha jó anyagból készítettük a törzsoldatot, akkor annak sűrűsége 23—25 fok körül lesz. Általában azt mondhatjuk, hogy minél finomabb volt a kénpor, annál sűrűbb lesz a törzsoldat. Hogy kénvirágot használunk-e vagy finomra őrlött kristályos ként, az teljesen egyre megy, ha az őrlött kén oly finom mint a kénvirág. Ha azonban az őrlött kén nem lisztfinomságú, akkor sok veszendőbe megy belőle, mert a durvább szemecék nem oldódnak fel, hanem üledéket képeznek.

Legjobb a törzsoldatot közvetlenül permetezés előtt főzni s megfelelő hígítással azonnal felpermetezni. Ha nem lehetne azonnal felpermeteznünk, akkor a törzsoldatot jól bedugaszolt palackokban vagy hordóban néhány hétig eltarthatjuk.

Lássuk már most, miként kell a törzsoldatot permetezésre használni? Mindenekelőtt azt kell tudnunk, hogy első ízben tél végén, kb. február utolsó vagy márczius első napjaiban kell permeteznünk, vagyis akkor, a mikor nagyobb nappali fagyok már nincsenek és a fák még nem kezdenek rügyezni. Ezt a permetezést *téli permetezésnek* nevezzük, ellentétben a későbbi permetezésekkel, a melyeket *nyári permetezéseknek* hívunk. A téli permetezéshez erősebb, a nyári permetezésekhez gyengébb oldatot kell használni. A permetező oldatot a törzsoldatból állítjuk elő, úgy, hogy azt megfelelő mennyiségű vízzel hígítjuk. Meg kell tehát mérnünk a törzsoldat sűrűségét Baumé areométerrel s az alábbi táblázat szerint kell azt hígítanunk vízzel:

Ha a törzsoldat sűrűsége	Akkor 1 liter törzsoldathoz adandó víz mennyisége Téli permetezésnél	Nyári permetezésnél
30 Baumé fok	7-25 liter	72-5 liter
29 " "	6-75 " "	68-5 " "
28 " "	6-5 " "	65-5 " "
27 " "	6- " "	62- " "
26 " "	5-75 " "	59- " "
25 " "	5-25 " "	55-5 " "
24 " "	5- " "	52- " "
23 " "	4-5 " "	48-5 " "
22 " "	4-25 " "	45-5 " "
21 " "	3-75 " "	42-5 " "
20 " "	3-5 " "	39-5 " "
19 " "	3-25 " "	36-5 " "
18 " "	3- " "	34- " "
17 " "	2-75 " "	32- " "
16 " "	2-5 " "	30- " "
15 " "	2-25 " "	28- " "

Fenti táblázatból tehát, miután megmértük a törzsoldatunk sűrűségét, egyszerűen leolvashatjuk, hogy annak minden literéhez hány liter vizet kell hozzáöntenünk. Még azt kell megjegyeznünk, hogy a törzsoldatot hígítás előtt jól fel kell kavarnunk, mert éppen a legértékesebb kénvegyületek leülepsznek az edény aljára. Ha a törzsoldat sűrűségét a beállított areometer 23 fokosnak mutatta, akkor téli permetezéshez (rügycakadás előtt!) minden liter törzsoldathoz $4\frac{1}{2}$ liter vizet kell öntenünk, míg a nyári permetezéshez minden liter 23

fokos törzsoldathoz $48\frac{1}{2}$ liter víz öntendő. Az így felhígított folyadékot beleöntjük a permetezőkészülekből s megkezdjük a permetezést, ügyelve arra, hogy a permetezőző fák és bokrok minden oldalról jól megpermeteződjenek, a mi, ha nagyobb szél nem fú, könnyen elérhető.

Azt már tudjuk, hogy a téli permetezést tél végén, rügycakadás előtt kell végezni. Lássuk már most, mikor van a 3 nyári permetezés ideje? Az első nyári permetezést legelőször akkor adni, a mikor a fák virág-bimbóval vannak tele. Ha egyes bimbók már kivirágoztak volna, az nem baj; a permetezés ilyenkor is minden kár nélkül végezhető, mert a mézskénlé nem árt a virágnak. Csak arra ügyeljünk, hogy a déli órákban, ha erős napfény van, ne permetezzünk. A második nyári permetezés kb. egy hónap múlva, a harmadik a második után ismét egy hónapra végzendő.

Végül még néhány szót kell szólnunk a használandó permetezőkészülekről. A mézskénoldat megmarja a vörös rezet s épp azért e szerhez a szőlőpermetező nem alkalmazható, hanem különleges permetező használandók. Ilyenek az olmozott kazánú *«Columbus»* permetezők, kaphatók Haller Ödönnél Budapesten, VIII., Rákóczi-út 11. Egy ilyen permetező ára teljes felszereléssel 50 korona.

A mézskénlével dolgozó munkás keze és arca bekenendő vazelinl vagy fagygyúval, mert e szer megmarja a bőrt. Ellátandó a munkás szemvédő szemüveggel is s celszerű lesz neki valaminő rossz kabátot adni, hogy ruháját a mézskénlé tönkre ne tegye.

Maga a permetező oldat igen olcsó. A fenti előírás szerint készülő 25 liter törzsoldathoz szükséges 5 kg. kénpor ára kb. 1 korona 20 fillér, a $2\frac{1}{2}$ kg. égetett mész ára kb. 10 fillér. Ha a tüzelőanyagot és a törzsoldat elkészítéséhez szükséges napszámot összesen 1 koronába számítjuk, akkor 25 liter törzsoldat 2-30 koronába kerül. Jó anyag használata mellett a törzsoldat legalább 23 fok sűrűségű lesz s így a 25 liter törzsoldatból 631 liter nyári permetező folyadékot nyerünk, vagyis 1 hektoliter nyári permetezéshez való oldat csak 36 fillérbe kerül. Nagyban való készítésnél ez az ár még lényegesen redukálódik.

Különfélék.

Halálozás. *Hathalmi Gabnay Ferenc* a földmivélségi miniszteriumban alkalmazott m. kir. erdőtanácsos, munkás életének 56-ik évében hosszas szenvedés után, augusztus hó 10-én, meghalt. — *Ujvári Sándor* szakvizsgázott erdőőr, a nyitrai 14. honvéd gyalogezred népfelkelő szakaszvezetője, a sandomierzi ütközetben 1914. évi szeptember hó 14-én, munkás életének 37-ik évében a hazierti hősi halált halt. A megboldogult özvegyet és öt gyermeket hagyott hátra.

Megjutalmazott erdőőr. *Hetzdorfer Mihály* erdőőr a megyesi határban egy szőlőben elfogta az erszébet-

városi ügyészség börtönéből megszökött *Majorkovits Jánost*, a ki a télen rablógyilkossági merényletet kísérelt meg egy segesvári orvos ellen. *Majorkovits* már hat hét óta bujdosott, a segesvári bástyatornyokban lakott és nem tudták kézrekeríteni. Most az erdőőr elfogta és ezért 100 korona jutalomban részesítették.

Nyugdíjbiztosítás. Török Ferencz uradalmi erdőőr, Makai Lajos Sopron vármegyei védkerületi erdőőr az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1912. évi VIII. t.-cz. alkotta nyugdíj csoportban, balesetre, nyugdíjra, aggkori és temetkezési segélyre biztosítottak.

Adomány. Bohus Károly m. kir. főerdőr a lapunk által létesített és az Országos Erdészeti Egyesület által kezelt erdészeti altiszti segélyalap javára 15 koronát adományozott. Az érdekeltek helyett és azok nevében a szerkesztőség nyilvánítja a nagylelkű adományozónak őszinte köszönetét.

Elfogott orosz hadifogoly. Mótz István tenkei járási erdőőr, július 26-án este 8 órakor, midőn a rózsalfvai és oláhgyepesi vágásokba éjjeli szolgálatra ment, egy ismeretlen egyenruhába öltözött egyént pillantott meg és fogott el, a kit azután a tenkei csendőrségnek adott át. Az illetőről, a ki fájós lábai miatt alig tudott járni, kitűnt, hogy orosz hadifogoly, ki valahonnan megszökött.

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” közleményei.

Nyugtázás. A Szövetség pénztárába folyó évi július hó 10-től augusztus hó 10-ig tagsági díjat fizettek:

1915 évre: Sztrileczky János 1 K, Balogh Béla, Rúvári Ferencz, Moha Alajos, Hain Ede és Dankó István 2—2 K, Svenda László 3 K, Bálint János, Galántai Ferencz és Sebők Vilmos 4—4 K, Balogh Kálmán 1915 II. félévre 2 K és 1916 I. félévre 2 K.

Hivatalos közlemények.

Hirdetmény.

104678/1915. I A-3. szám. Az erdőőri és vadőri szakvizsgák az 1915. évben október hó 18-án s az erre következő napokon Budapesten, Pozsonyban, Besztercebányán, Miskolcson, Kassán, Maramaroszigeten, Kolozsvárt, Brassóban, Nagyszébenben, Temesvárott, Pécsen és Szombathelyen fognak megtartatni.

Felhivatnak mindazok, a kik az erdőőri vagy vadőri szakvizsgát letenni óhajtják, hogy az ehhez szükséges engedély iránt kellően felszerelt kérvényüket 1915. évi szeptember hó 30-ig ahhoz a kir. erdőfelügyelőséghez nyújtják be, a melynek székhelyén vizsgát tenni kívánnak.

Budapest, 1915. július hó 29.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

*

A m. kir. miniszteriumnak 2972/1915. M. E. számú rendelete a tűzifakészletek bejelentéséről.

A magyar kir. miniszterium a háború esetére szolgáló kivételes intézkedésekről alkotott törvényes rendelkezések alapján a következőket rendeli:

1. §. A tűzifakészleteket az alább következő §-okban foglalt rendelkezések értelmében be kell jelenteni.

2. §. Bejelentés alá a tűzifából azok a készletek esnek:

a) a melyek a tűzifa termelésével és eladásával vagy a termelt tűzifa forgalombalhozatalával foglalkozó erdőbirtokosok és kereskedők (egyének, jogiszemélyek, czégek) birtokában (kezelésében vagy őrizetében és pedig akár saját, akár idegen helyiségekben, vasuti, hajóállomási, városi vagy községi raktárakban, erdei rakodókon vagy a termelőhelyeken stb.) eladatlanul vannak és pedig tekintet nélkül arra, hogy a tűzifa rakáson van-e vagy sem; idetartoznak azok a készletek is, amelyek még a termelő helyeken feldolgozás vagy összegyűjtés alatt vannak, a mennyiben azok a most következő fűtési időszak alatt, vagyis az 1916. év márczius hó végeig eladásra kerülhetnek;

b) a melyek az a) pontban említett erdőbirtokosok és kereskedők (egyének, jogiszemélyek, czégek) birtokában (kezelésében, őrizetében és pedig akár saját, akár idegen helyiségekben, vasuti, hajóállomási, városi vagy községi raktárakban, erdei rakodókon vagy a termelő helyeken stb.) vannak és már eladattak, de még nem szállítottak el a vevőnek és pedig szintén tekintet nélkül arra, hogy a tűzifa rakáson van-e vagy sem;

c) a melyeket az a) pont alá eső belföldi egyének vagy czégek forgalomba hozatal céljára külföldről (Ausztriából is) megvették, de a melyek még az eladónál vannak;

d) a melyeket a magyar szent korona országainak területén 1915. évi augusztus hó 15-től 1915. évi október hó 31-ig terjedő idő alatt forgalomba hozatal céljára fognak termelni;

e) a melyeket a magyar szent korona országainak területére 1915. évi augusztus hó 15-ike és 1915. évi október hó 31-ike közötti időben forgalomba hozatal céljára fognak behozni.

Azok a készletek, a melyek az a), b) és c) pontok alá esnek, már most, azok pedig, a melyek a d) és az e) pontok alá esnek, előállításuk, illetőleg behozataluk után lesznek bejelentendők (lásd: a 4. §. 3. és 4. bekezdését).

3. §. A bejelentést a 2. §. a) és b) pontja alá tartozó esetekben az köteles megtenni, a kinek birtokában (kezelésében, őrizetében) a bejelentendő tűzifakészletek vannak.

Azt a készletet, a mely valamely beraktározással vagy fuvarozással foglalkozó cégnél vagy egyénnél van elhelyezve, az köteles bejelenteni, a ki azt megörzés vagy fuvarozás végett elhelyezte, kivéve azt az esetet, a mikor a beraktározott árut külföldi cég vagy egyén helyezte el, mert ilyen esetben a beraktározó vagy fuvarozó vállalat köteles a bejelentés megtételére.

számu bejelentőlap

község (

vármegye)

határában levő tűzifakészletekről.

1. A bejelentő neve:																												
• • foglalkozása:																												
• • lakóhelye																												
					vármegye					község																		
					utca					házszám																		
2. Az összes készletek megnevezése fa- nemek és választékok szerint. (L. a ren- delet 2. §-ának a), b), d) és e) pontját)										Mennyiség egység megnevezése	a) Készlet 1915. aug. 15-én			b) Készletnövekedés 1915. aug. 15—okt. 31.			c) Készletpadás 1915. aug. 15—okt. 31.			d) Készlet 1915. okt. 31-én								
										hasábfá	dorong- fa	vegyes	hasábfá	dorong- fa	vegyes	hasábfá	dorong- fa	vegyes	hasábfá	dorong- fa	vegyes							
a) cser, bükk és gyertyán																												
b) tölgy																												
c) ákác																												
d) fenyőfélék																												
e) nyír és nyár																												
3. A 2. pont szerint bejelentett készlet hol van elhelyezve?																												
4. A 2. pont szerint bejelentett készlet- ből mennyi van el- adva?										a) cser, bükk és gyertyán																		
										b) tölgy																		
										c) ákác																		
										d) fenyőfélék																		
										e) nyír és nyár																		
5. A 4. pont alatti mennyiség kinek vagy kiknek adatott el?										A vevő (vevők) neve és lakóhelye																		
6. Mennyi az a tűzifamennyiség, melyet bejelentő külföldről (Aus- triából is) megvett, de a mely még el- adónál van? (Lásd a rendelet 2. §. c) pontját)										a) cser, bükk és gyertyán																		
										b) tölgy																		
										c) ákác																		
										d) fenyőfélék																		
										e) nyír és nyár																		
7. Kiknél vagy kiknél és hol van elhe- lyezve a 6. pont alatti mennyiség?										Név:																		
										Ország:																		
										Község:																		

A fenti adatok helyességét igazolom és a füloldali rendelet határozmányait tudomásul vettem.

Kelt

1915.

hó

án

én

A bejelentő aláírása (a cég bélyegzője).

Megjegyzések: 1. A «mennyiség egység megnevezése» című rovatban pontosan be kell írni, hogy a bejelentett készlet mennyisége milyen egységben (árkóbm., méteröl, bécsiöl, kgrm., wagon stb.) van kimutatva.

2. A 2. rovatban az első bejelentés alkalmával (aug. 15-iki bejelentés) a rendelet 2. §-ának a) és b) pontjai alá eső készletek együttesen jelen-
tendők be. A rendelet 2. §-ának d) és e) pontjai alá eső készletek csak a második bejelentés alkalmával (okt. 31-iki bejelentés) jelentendők be
és pedig a 2. rovat b) jelző hasábjában.

3. A 3. rovatba pontosan beírandó, hogy a készlet hol van elhelyezve (vasúti vagy hajóállomáson, városi vagy községi faraktárban, erdei rako-
dón, termelési helyen stb.) Ha a készlet több helyen van elhelyezve, ebben az esetben az is kimutatandó, hogy az egyes helyeken a készletből
mekkora mennyiség van elhelyezve?

4. Az 5. rovatban a vevők neve pontosan feltüntetendő. Ha az adatok ebbe a rovatba helyezüké miatt nem volnának mind bejegyezhetők,
akkor azok külön kimutatásba foglalandók s ez a külön kimutatás a bejelentő laphoz csatolandó.

5. Ugyanígy külön kimutatás csatolandó a bejelentő laphoz a 3. és 7. rovatokra vonatkozólag abban az esetben, ha az ide vonatkozó adatok
helyezüké miatt mind nem jegyezhetők be ezekbe a rovatokba.

6. A rendelet 4. §-ának 4. bekezdése szerint az 1915. okt. 31-iki állapotnak megfelelően teendő bejelentés, ugyanilyen bejelentő lapon eszközöndő.
Az 1915. aug. 15-iki állapottal szemben mutatkozó spácás oka (rendelet 4. §-ának 4. bekezdése) a bejelentő lapon sorolandó fel. Az 1915. aug. 15-iki
(aug. 25-ig beterveztendő) bejelentő lapok I. sz., az 1915. okt. 31-iki (nov. 8-ig beterveztendő) bejelentő lapok pedig II. sz. jelzéssel látandók el.

A 2. §. c) és e) pontjai alá tartozó esetekben a vevő, a 2. §. d) pontja alá tartozó esetekben pedig a tűzifa termeletője köteles a bejelentésre.

4. §. A bejelentést mindenkinek, a ki erre köteles, közvetlenül a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz (Budapest, II. ker. Heltai Ferenc-utca 5/7. szám) kell beküldenie.

A bejelentéshez az idecsatolt minta szerinti bejelentő lapot (lapokat) kell használni. Ilyen bejelentő lapok a m. kir. központi statisztikai hivatalnál (Budapest, II. ker., Heltai Ferenc-utca 5/7. szám), továbbá kis- és nagyközségekben az előjárásnál, rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban, valamint Fiume városában és kerületében a polgármesternél, Budapest székesfővárosban a kerületi előjáróságoknál ingyen kaphatók. Ugyanezen minta szerint a bejelentő lapot maga a bejelentő is elkészítheti.

A 2. §. a), b) és c) pontjai alá tartozó tűzifa mennyiségeket az 1915. évi augusztus hó 15-ik napján volt állapotnak megfelelően legkésőbb 1915. évi augusztus hó 25-ig kell bejelenteni.

A 2. §. d) és e) pontjai alá eső azt a tűzifamennyiséget, a melyet 1915. augusztus 15. napja után termelnek, illetőleg 1915. augusztus 15. napja után fognak a magyar szent korona országainak területére behozni, az 1915. évi október hó 31. napján talált állapotnak megfelelően legkésőbb 1915. évi november hó 8-ig kell bejelenteni. Ugyanakkor az 1915. augusztus hó 15-ike óta a tűzifakészletekben beállott apadás okát is be kell jelenteni.

A bejelentő lapot postai úton való beküldés esetében legkésőbb a határidő utolsó napján kell postára adni.

5. §. A 2. §. a), b) és d) pontjai alá eső készletek községek szerint külön-külön jelentendők be, vagyis minden egyes község határában meglévő készletről külön-külön bejelentő lapok állítandók ki.

A 2. §. c) és e) pontjai alá eső készletek külön-külön bejelentő lapokon, de egy-egy összegben jelentendők be.

6. §. A bejelentésre kötelezettek a bejelentett tűzifa-készletekről pontos raktárkönyvet tartoznak vezetni oly módon, hogy abból a készlet mennyiségének változása és az, hogy hová fordították, bármikor megállapítható legyen.

Elidegenítés esetében a raktárkönyvben a megszerző fél nevét és lakóhelyét, ha pedig az áru már elszállítotott, azt is fel kell jegyezni, hogy mikor és hová küldetett.

7. §. A közigazgatási hatóságnak jogában áll az 1914: L. t. c. 2. §-a értelmében a bejelentett adatok helyességének megállapítása céljából a bejelentésre kötelezettnek bárhol található készleteit, raktárait és üzleti könyveit megvizsgálni.

8. §. A ki a 2. §. szerint bejelentés alá eső tűzifa-készletét be nem jelenti vagy nem a valóságnak megfelelően jelenti be, a hatóság előtt eltitkolja vagy az ellenőrzést meghusitja, az — a mennyiben cselekménye

súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik — kihágást követ el és az 1914: L. t. c. 9. §-a értelmében két hónapig terjedhető elzárással és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntető bíróságnak, a székesfővárosi államrendőrség működési területén pedig a m. kir. államrendőrségnek hatáskörébe tartozik.

Horvát-Szlavonországokban e kihágás miatt az ott érvényes jogszabályok szerint hivatott hatóságok járnak el.

9. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe. Hatálya kiterjed a magyar szent korona országainak egész területére, Horvát-Szlavonországokban azonban a bejelentési kötelezettség végrehajtása céljából szükséges rendelkezéseket a bán teszi közzé.

Kelt Budapesten, 1915. évi augusztus hó 10. napján.

Gróf Tisza István s. k.
m. kir. miniszterelnök.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalnak t. vezetőségeit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

A m. kir. földművelésügyi miniszter véglegesen megbízta Kallivoda Andor m. kir. erdőtanácsost a besztecei m. kir. erdőgazgatóság és a besztecei m. kir. állami erdőhivatal vezetésével, Eránosz Antal János kir. erdőfelügyelőt pedig továbbra is megbízta a budapesti kir. erdőfelügyelőség vezetésével, továbbá áthelyezte Kiss Ernő m. kir. erdőtanácsost Marosvásárhelyre, Incze Manó m. kir. erdőtanácsost pedig Segesvárra hivatalfőnöknek és Orbán József m. kir. segéderdőmérnököt Erzsébetvárosra erdőgondnoknak.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Ujfaluassy Mihály m. kir. erdőtanácsost Sátoraljaújhegyről Ujvidékre.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter Cseh Pál m. kir. erdőtanácsost sok éven át teljesített hű és hasznos szolgálatainak elismerése mellett, saját kérelmére végleges nyugalomba helyezte.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter a lippei m. kir. főerdőhivatal kerületében Ordódi József m. kir. erdőőr, — a bustyaházai m. kir. erdőhivatal kerületében pedig Mándrik János m. kir. erdőőr nyugalomba helyezte.

*

A máramarosszigeti m. kir. erdőgazgatóság főnöke Sipos Imre, Havasi György, Lahner Gyula, Wolf Gergely, Tamás Károly, Zinn István m. kir. erdőőröket m. kir. főerdőőrökké, Répási Tódor, Koszován Lajos János, Csepesényi Kálmán, Lázár György, Pauschner Kálmán, Krafcsik Sándor, Szuhay Miklós m. kir. erdőlegényeket és T्योंrán István m. kir. segéderdőőr m. kir. erdőőrökké, Szálka János, Kovács Dezső, Stark Tamás, Kőrösy János, Kandray Ferenc II. oszt. m. kir. erdőlegényeket I. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Proinesberger Rezső, Lázár István, Dobes Rezső, Kovács Rezső, Harihovszky József, Milcevis Dezső napibéreseket és Vrabel Mátyas szegődött munkást II. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Merza György II. oszt. m. kir. segéderdőőr I. oszt. m. kir. segéderdőőrré és Havasi Gyula napibérest II. oszt. m. kir. segéderdőőrré nevezte ki.

*

A lugosi m. kir. erdőgazgatóság főnöke Lajos Antal, Woldrán János, Bakkay Miklós és Répásy Ferencz m. kir. erdőőröket m. kir. főerdőőrökké, Papp Gyula és Nyess János szakvizsgázott erdőőröket m. kir. erdőőrökké, Lázár Demeter erdőőri szakiskolát végzett növendéket pedig II. oszt. m. kir. erdőlegénynéve nevezte ki.

A liptóújvári m. kir. főerdőhivatal főnöke Vörös János m. kir. főerdőért Közép-Revuczáról Likavára, Miskoch János főerdőért Feketevágról Közép-Revuczára, Trvalecz András m. kir. erdőért pedig Podbánszkról Maluzsinára a szolgálat érdekében áthelyezte.

A bustyaházai m. kir. erdőhivatal főnöke Görög Kálmán, Weinrauch Géza, Szajkó Rudolf napibéres, bustyaházai lakosokat, valamint Rehorsuc Károly végzett szakiskolai növendék, németmokrak lakost II. oszt. m. kir. erdőlegényekké nevezte ki.

A zarnócai m. kir. erdőhivatal főnöke Polónyi Mihály, Pulinger János és Sávolt József m. kir. erdőőröket m. kir. főerdőőrökké, Novák József és Ambrózy László I. oszt. m. kir. erdőlegényeket és Sztancsek István I. oszt. segéderdőőrt m. kir. erdőőrökké, Paczelt Gyula II. oszt. m. kir. erdőlegényt, Brasseny Károly II. oszt. m. kir. segéderdőőrt I. oszt. erdőlegényekké, Hügyecz Vilmos II. oszt. m. kir. erdőlegényt I. oszt. segéderdőőrré, Schleichart Mihályt és Dobry Ferenczet II. oszt. erdőlegényekké, Rottáry Jánost és Beszedza Lajost II. oszt. segéderdőőrökké nevezte ki, illetve léptette elő.

Az apatini m. kir. erdőhivatal főnöke Herbszt János m. kir. erdőőrt m. kir. főerdőőrré, Czere Sándor és Hegybeli Ferencz I. oszt. m. kir. erdőlegényeket m. kir. erdőőrökké, Graf József és Dékatis Alajos II. oszt. m. kir. erdőlegényeket I. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Lengyel József napibéres pőterdőőrt és Semherák Antal erdőőri szakiskolát végzett és szakvizsgázott erdőőrt pedig II. oszt. m. kir. erdőlegényekké nevezte ki.

A sušaki kir. erdőhivatal főnöke Župán Adolf, Agbaba Márk, Markovits Mihály, Mažurán György, Rukavina Mátyas, Mileusić Dániel, Groszpics Ferenc és Vukalics Mátyas kir. erdőőröket kir. főerdőőrökké, Devčić Bozó, Kostelac Tamás, Smolčić Márk, Basarić János, Trbojević Márk, Božičković Mile, Mažurán Mátyas, Brkljačić Márk, Kraljić Antal, Šikić Gábor és Vujnović János napibéres pőterdőőröket pedig kir. erdőőrökké nevezte ki.

Előfizetési díjak nyújtása.

Az 1915. évi július hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Taitech Károly —60 fill., Kacsanovszky József 8.—, Karánsebi vasgyőzőség 40.—, Temessági kápt. hd. 2.43, Lugosi erdőig. hd. 19.90, Bustyaházai erdőhiv. 152.—, Farkas János 4.20, Németh István hd. 3.60, Aradi adóhivatal 87.80, Lugosi erdőig. 316.—, Nagybányai főerdőhivatal 87.—, Dábu Miklós 5.—, Gr. Esterházi K. urad. 12.—, Lippai főerdőh. 200.—, hd. 19.80, Góddöllői erdőhiv. 148.—, Liptóújvári főerdőhiv. hd. 40.—, Zsarnócai erdőhiv. 124.—, Besztercebányai erdőig. 496.—, Izabella-földi tégai erdőigond. 8.—, Majti tégai erdőigond. 8.—, M.-Szigei erdőig. 190.—, Orsovai erdőhiv. 172.—, Alsó-kubini adóhiv. 200.—, Szabadka város 47.80, Földmiv. min. hd. 140.—.

1 koronát fizettek: Ifj. Katona Lajos, Saári Mihály, Köfler Mihály, Csejka József, Sándor Gyula, Groszmann Ferencz, Bokor Illés.

2 koronát fizettek: Klíngovszky János, Rojta Aurél, F. Szabó Mihály, Ernyey Károly, Vince János, Engli Vilmos, Filőp János, Keller József, Krempfer József, Juhász István, Lányi András, Rosecz Vazul, Várjon Géza, Wintel Gusztáv, Bóna András, Merseider János, Molnár Bálint, Németh István, Szimon Károly, Beszterce-Naszódi faipar, Butács Gyula, Drexler János, Faragó

Béla, Horváth Gyula, Kiss Béla, Kiszal András, Mezei Károly, Mótz István, Nyiugt József, Regenye Ferencz, Stach Sándor, Szabó Lajos, Tóth Mihály, Vadkerty Sándor, Varga Antal, Moha Alajos, Tamás Mihály, Ujvári Sándorné, Burger János, Csokona József, Eördögh István, Király Károly, Roska József, Holler Ferencz, Kransz Ferencz, Marányi Géza, Molnár Orbán, Panuczta István, Rudolf Wilhelm, Buváry Ferencz, Csató Lajos, Horváth Lőrincz, Rédl Ede, Burányi István, Bencze Vince, Kónya Dénes, Ladányi Frigyes, Gubriánszky János, Holbling János, Oszwald János, Kompa György, Pollák János, Szabó János, Patarek Richard, Vesza Tivadar, Éberling Gyula, Egyed József, Kubus János, Miska Pál, Barabás János, Pintér Ernő, Pudleiner Gyula, Szunyog István.

3 koronát fizettek: Bajcsy Lászlóné.

4 koronát fizettek: Stummer István, Benczkó József, Kovács Imre, Mihálik János, Rochlitz Deszö, Iván György, Várhelyi Márton, Nuschy Lajos, Vajka János, Demkovic József, Hartl József.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a cím-eszalagon átjavitott lakozim miatt. Ez úton közöljük, hogy ezen átjavitásokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközi a bejelentett címváltozás alapján, a nagyobbarányú eszonymutatási költség megtakarítása czéljából. Kérjük tehát, hogy fölösleges reklamációkkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

I. Cs. Egy középnapyságu tehének kell naponta 8—12 kgr. széna, de azért megesszik ennél többet is. Apró hegyiszéna súlyra esetleg több nyomhat, mint a szálás és terimeőbb lapályról való, de viszont tápanyagtartalma lehet kevesebb, mint annak. Így, ha súlyra mérve esetleg kevesebb kell belőle, de azért nem lévén oly tápláló, mint a lapályról (rétről) való széna, mégis többet kell belőle adni az állat táplálására. Egyszóval nem annyira a széna súlya, mint inkább a minősége határoz. Nemes, tápláló füvekből álló (javított rétről vagy hegyi kaszálóról származó) jól betakarított, kevés gynnövényint tartalmazó szénából sokszor felével kell kevesebb ugyanazon táplálékosság elérésére, mint egy ezzel eleukész minőségű szénából; erre mondják a falusi gazdák, hogy: *kiadós a széna, mert alig fogy és az állat mégis jól néz ki tőle.*

Az is fontos, hogy a széna olyan legyen, hogy az állat jóízűen egye és jól igyék reá. Pl. ha a szénában túske van, vagy békarokka, vagy savanyúfüveket tartalmaz, a szarvasmarha nem igen eszi meg, válogat, pocskol belőle és hasztalanul adunk neki többet a szokott mennyiségnél, azért mégsem efoz az állat.

A kisebbtestű tehének természetesen aránylag kevesebb takarmány kell, mint a nagyobbban, de azért ha az állat nagyevő, vagy szép borjut nevel, vagy jó es sok tejet ad, úgy az is elfogyaszt körülbelül annyit, mint a nagyobbtestű marha. A sok tejet adó hollandi marha pl. kisebbtestű a szimmenthalinál és a legtöbb esetben többet eszik annál, mert étkezőbe nála és több tejet ad, tehát többet is igényel eleségben.

Megjegyezni azonban, hogy ha fejesteheint tisztán csak szénával akarja tartani, úgy igen drágán etet. Ha előcsoban akar takarmányozni, úgy a széna mennyiségét csökkenteni és helyette adjon korpát, árpadarát, vagy olajogáca lisztet 1—2 kgr.-ot naponta (tengeridarat ne adjon, mert attól a tej nem igen lesz több, lévén a tengeridara inkább hízlatotakarmány) és szalma-csecskát, vagy tétett ingerszárat, nyáron pedig zöldtakarmányt szalmával összeszeccskázva. Így több tejet kap és előcsobban állítja azt elő.

e. D. B.

Cs. L. Ha fia ki tud mutatni három évi erdészeti gyakorlati szolgálatot, úgy az erdőőri szakvizsgát leteheti; e nélkül azonban nem bocsátható vizsgához.

B. M. A fogyerandó és a vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. t.-cz. 6. §-a értelmében az erdő- és vadőrök csak azon a területen vadászhatnak vadász-jegy nélkül, a melyen alkal-

mazva vannak s ebbeli minőségük a hatóságnál be is van jelentve. Ha tehát az ön űrjárásában a vadászati bérlő megengedi önnek a vadászatot, úgy ott vadász-jegy nélkül vadászhat. Idegen tulajdonot képező, tehát nem az ön őrzetére bízott szántókban azonban csak akkor vadászhat, ha a vadász-jegyet is megváltotta. Fegyverét azonban ebben az esetben sem kell fizetni.

A kuldott 10 fillért a lap javára beveteltek.

S. Uj. 1866. A szörnye cserészégek olyan gyakorlati ismeretek székségesekek, hogy azt házilag, leírás után aligha lehet eszköszölni s nem is kerülne kevesebbe, mintha azt hozzáértő szűcsből adja. A cserészés részletes eljárását nem ismerjük, de az többféle módon is történik. Gyakori eljárás a timsóval való cserészés. A bunda húsos oldalát megtisztítják, timsóval és kenyhasóval bekenik, megszártítják, kallózzák és nyújtják. A szőr zsiradékát pedig korpával, fagórgással, gipszporral s hasonló szerekkel távolítják el. Sokszor a cserészébe csak kenyhasót használnak; ilyenkor azonban szerves savnak a jelenléte is szükséges. Logjobb, ha fr a Melozschmidt N. czégnak Tata (Komárom megye), és Teutsch János és Pia czégnak Budapest (V., Nádor-utca 14. sz.), esetleg Leopold Ulrich czégnak Wien (L. Sonnenfelsgasse Nr. 11), vagy J. Z. Schütz czégnak Wien (Esslingsgasse 10), vagy M. Rosenstock und Sohn czégnak Leipzig (Brühl) és kérdést intéz hozzájuk a cserészés árát illetőleg.

Megjegyezzük itt egyúttal azt is, hogy a házinyulak gereznájából bőrűrt is lehet készíttetni, s az idősebb nyulak bőre szép cipőfelsőrészt ad. Az ilyen cipők állítólag kényelmesekek, j l simulnak a lábhoz, nem szorítanak és eléggé tartóskak is. Egy pár cipőhöz két nagy bőr kell, míg egy pár félcipőhöz egy nagy bőr is elég.

V. I. Az erdőőri szakvizsgák október hóban az idén is meg fognak tartatni. Az erre vonatkozó hirdetményt lapunk mai számában megtalálhatja.

S. M. A kincstári főerdőőrök öt évenként emelkedő évi 1000, 1100, 1200 és 1300 korona fizetést, természetbeni lakást, vagy székhelyük szerint járó évi 160, 200, 240, 280, 320, 360 és 400 korona labkért, évi 100 korona egyenruha átálynat, 4 kat. hold földet, úgy 36 ürm. tűzfát, 1—1 gyermek után évi 100 korona család pótléket (mely azonban évi 300 koronát meg nem haladhat) kapnak, azonkívül két tehén, egy növendékszarvasmarha és két borjú, valamint két öreg sertés és négy malac, vagy két darab egy éven felüli süldő ingyenes legeltetésére és illetőleg makkoltatására van jogosultságuk. Kertületen kívüli utazásnál a kincstári főerdőőrök 4 korona napidíjat kapnak.

U. S.-né. 1. Miután ön már egy ízben részesült az erdészeti altiszti segélyalapból segítségben, újabb kérvénye nem volt figyelembe vehető, mivel sok volt a pályázó s csak csekély összeg állott a segélyezésre rendelkezésünkre.

2. Övezgyi nyugdíjért és nevelési járulékról forduljon a m. kir. honvédelmi miniszter úrhoz, gyermekeinek valamelyik lelenzházban, vagy árvaházban való elhelyezése iránt pedig a m. kir. belügyminiszter úrhoz. Az eljárásra nézve a községi jegyző úrtól, vagy a fűszolgabíró úrtól kérjen felvilágosítást, mert mi itt a részletekre nem terjeszkedhetünk ki.

3. Hogy ön kaphatna-e valamilyen szolgálatot, azt mi nem tudhatjuk. Önnek kell azt tudnia, hogy mire képes s a szerint keresen foglalkozást.

M. I. I. Kortéfiya a Monilia néven ismert betegségben szenved. Hogy ez a betegség miben áll és hogyan kell ellene védekezni, azt lapunk «Gazdasági tanácsadó» című rovatában «A gyümölcsfák Monilia-betegsége» valamint «A méskén-lé készítése és alkalmazása» című közleményekben találja meg.

2. A baromfiak tettyje hasonló az emberi fejteitűhöz, csak hogy ennél nagyobb, karsúbb és kormos színű. Rendkívül szapora és verszopó állat, melynek ezrei néhány hét alatt betegé, senyvedővé tehetik az egész állományunkat, hály azután egyenként, páronként lassan elhull.

Védekezni ellene a tiszta ól és az ólnak 2—3 héten egyszer való messzelésével lehet. Igen jó az ól padlózatának, porondjának fahamuval való gyakori beszórása is. A tetves baromfiakat

pedig (különösen a tyúkok és pulykák szoktak rendkívül eltevésedni) azonnal, a hogy ezen elősdiéket rajtuk észreveszszük, tolatuak közt jól be kell rovarporozni s rozmarings táblaolajjal az állatok egész testét bekenni. Ettől aztán még a serkék is mind elpusztulnak.

N. Gy. A kincstári erdészeti altiszti személyzet által viselendő egyenruházatot az 1884. évi április hó 15-ikén kell 42,306. számú földművelésügyi miniszteri szabályzat állapítja meg. E szabályzat szerint a zubbonyon a következő jelvények alkalmazandók:

1. főerdőőrknél, illetve fővadászoknál, gépkezelőknél és famestereknél fémlémezből készített fehérszínű egy tölgylevél, a parolin 1 cm. széles ezüst paszomántszíjvel;

2. az I. oszt. erdőőrknél és faraktárőrknél hasonló tölgylevél három makkal;

3. a II. oszt. erdőőrknél és faraktárőrknél egy tölgylevél két makkal;

4. a III. oszt. erdőőrknél és faraktárőrknél egy tölgylevél egy makkal;

5. a IV. oszt. erdőőrknél és faraktárőrknél egy tölgylevél.

6. az erdőlegények az egyenruhát minden jelvény nélkül viselhetik.

Minden ettől eltérő rangjelzés szabálytalan.

D. F. A baromfiak becserélése iránt forduljon a kerületi m. kir. gazdasági felügyelő úrhoz.

J. H. Ha ön mint erdőőr évi 1000 K fizetést és személyi pótléket élvezett s ebben a javadalmazásban még nem töltött 5 évet, úgy főerdőőr történt kinevezetésére után sem kaphat többet évi 1000 koronánál, mert az államerdészetnél az I. oszt. altisztek kezdő fizetése szintén csak évi 1000 korona. Ha azonban mint erdőőr legalább öt éven át már évi 1000 korona javadalmazást élvezett, úgy főerdőőri kinevezés esetén évi 1100 korona javadalmazásra tarthat igényt. Ha pedig ön — mondjuk — csak két éven át élvezett mint erdőőr évi 1000 korona javadalmazást, akkor mint főerdőőr már három év múlva bekerül az évi 1100 korona javadalmazásba, mert az évi 1000 korona javadalmazást élvező II. oszt. altiszteknél az ebben a javadalmazásban eltöltött legfeljebb öt évi szolgálati ideje olyanakk számít, mintha azt évi 1000 koronás főerdőőri (I. oszt. altiszti) minőségben töltötték volna el.

Kiváncsi. Az 1886. évi XX. t.-cz. 2. §-a alapján a csendőrség, pénzügyőrség és állami erdészet személyezte a népfelkélési tényleges szolgálat alól mindaddig mentesítet, a míg hivatászerző szolgálatát tényleg teljesíti. Ez a rendelkezés az uradalmi erdészeti alkalmazottakra nem vonatkozik.

Zs. L. I. A szolgálati szabályok 134. §-a értelmében halálozás esetén a természetbeni lakás élvezete a labkérnegyed végével megszűnik, mindenesetre azonban hat hétig az illető családja a lakás élvezetében meghagyandó.

2. A hadi szolgálatra bevonult és eltűnt állami alkalmazott járandóságait a 3915. eln./915. F. M. rendelet értelmében csak akkor kell beszüntetni, ha hátrahagyott családja állandó ellátásért (özvegyi nyugdíjért, nevelési járulékról stb.) folyamodik. Ez esetben az eltűnt állami alkalmazott járandóságait a 6233/914. M. E. számú kormányrendelet 13. pontja értelmében a szabályszerű beszüntetési időpontokkal kell beszüntetni.

3. A vadászást illető kérdéseire mi nem adhatunk felvilágosítást; kérjen útbaigazítást felettes hivatalától.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KINÁLAT

49 éves, róm. kath., gyermektelen szakvizsgázott erdőőr, magánuradalmakban mint erdőőr és felügyelő, gazdaságban mint tiszt volt alkalmazva, az erdészet, mezőgazdaság és irodai teendőkbén jártas, megfelelő állást keres. Címe: Petrovits Gábor, szakvizsgázott erdőőr, Técső (Máramaros megye).

25 éves, róm. kath., nős, magyarul és németül beszélő, a famérésben és csemeteültetésben jártas egyén, erdőlegényi, vadőri, vagy éjjeli őri állást keres. Címe a szerkesztőségénél megudható. (14.)

39 éves, nős, családos reform. vallású, ép, egészséges testalkatú, hadmentes egyén, ki három év óta a szolvai járásban mint útbiztos működik, uradalomnál erdőőri állást keres. Címe a szerkesztőségénél megudható. (15.)

Négy polgári iskolát végzett, 28 éves, nős, református, hadmentes segéderdész, három évi erdészeti gyakorlati szolgálattal, az erdészeti, vadászati és irodai teendőiben jártas, amiről jó bizonyítványai vannak, segéderdési vagy erdőőri állást keres. Beszél magyarul, németül, románul, horvátul és olaszul. Címe a szerkesztőségénél megudható. (16.)

44 éves szakvizsgázott erdőőr, ki úgy erdészeti, mint vadászati téren elsődrendű szakérő, október 1-re, lehetőleg uradalomnál állást keres. Címe: Illés Ignác Tállya (Zemplén m.) (17.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1-20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (t. xxiv. 20.)

Vizslát keresek megvételre jó szaglását és apparitózót. Ár megjelölésével ajánlatokat kér Nagy Lajos földbírtokos, Kongó állomás (Zala m.). (2. II. 2.)

Megvételre keresek egy olyan vadászkutyát, amely kizárólag csak vaddisznót keres és támad mindaddig, míg lövéssel lehet hozzáférni.

A kinek van, hirdesse levelezésben az árával együtt. Erdész jeligét használjon. (3. III. 2.)

Eladó egy darab két éves sárgaszőrű kan vizsla 100 koronáért Németh István erdőőrnel, Alsópere, u. p. Bakonyáná. (4. III. 2.)

Erdővéd kerestetik egy erdélyi birtok részére. Komoly, kellően képzett pályázók felhivatnak, folyamodványaikat és bizonyítványaik egyszerű másolatait csakis posta útján alanti címre betérjeszteni. Fizetés megállapodás szerint. Uradalmi Tisztartóság Pta Haraszt, u. p. Vác. (5.)

4191/1915. sz.

Termelt lúczkéreg-eladás (vasúti rakodón). A laposnyai m. kir. erdőgondnokság által termelt és a görényvölgyi erdei vasút herbusi állomására leszállít.

Budapest, 1915. Franklin-Társulat nyomdája.

tandó mintegy 850 métermáza lúczkéreg zárt írásbeli ajánlatok útján eladatni fog.

A zárt írásbeli ajánlatok 1915. évi augusztus 23-án déli 12 óráig a kolozsvári m. kir. erdőgazgatóságnál nyújtandók be és 1915. évi augusztus hó 24-én délelőtt 10 órakor az erdőgazgatóság helyiségében nyilvánosan bontatnak fel.

Árverési és szerződési feltételek, ajánlati űrlap és borítékok a kolozsvári m. kir. erdőgazgatóságnál szerkeszthetők be.

Kolozsvár, 1915. évi augusztus hó 3-án.

(6.)

M. kir. Erdőgazgatóság.

Gazdáknak és baromfitenyésztőknek

nélkülözhetetlen segédkönyvek a

Hreblay Emil m. kir. gazdasági felügyelő
által írt

**baromfi- és házinyl-
tenyésztési szakmunkák:**

1. Általános tudnivalók	III. kiadás	ára 1.— K
2. Baromfitenyésztés	I. • • •	5.— •
3. Tyuktenyésztés	II. • • •	3.— •
4. Pulykatenyésztés	II. • • •	3.— •
5. Lud- és kacsatenyésztés	I. • • •	3.— •
6. Baromfiak hizlalása	II. • • •	1.50 •
7. Baromfitermékek értékesítése	• 2.— •	
8. Az ezüst szőrmenyul tenyésztése és értékesítése.	I. kiadás	• 2.— •

E nyolcz munka Szerzőnél — Eperjesen, erdészeti altisztek s egyéb alkalmazottak által postautalványon megrendelve fele árban kapható.

Egy fillért se áldozzon a méhészetre,
míg el nem olvassa

A MÉHEK ÉLETE

című könyvet, mely a Boezionádi-kaptár és rendszer teljes ismertetését, az egész éven át előforduló munkák leírását és az általános alapismereteket tartalmazza; mely világosságot áraszt a sötétégben, útmutatást a bizonytalanságban; mely lafázrozottan megjelöli a ezüst s az arra alkalmas eszközöket. A 223 lapra terjedő könyv ára bérmentes küldéssel 3 kor. 45 fill.; esinos vászonkötésben 4 kor. 45 fill.

Műlepek, keretlecek, kaptárak, kasok és mindennemű méhészeti tárgyakról árjegyzéket és mutatványszámot ingyen és bérmentve küld

*a «Méhészet» kiadóhivatala
Ujpest, Széchenyi-utca 7. sz.*

HIRDETÉSEK felvetetnek a kiadóhivatalban
Budapest, V., Alkotmány-u. 6.

Előfizetési ár:

Égész évre	4 K.
Fél évre	2 K.
Negyed évre	1 K.
Egyes szám	20 f.

AZ ERDŐ

Szerkesztő:

BALOGH ERNŐ
m. kir. erdőtanácsos.Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címén Budapest, V.,
Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küldésére vonatkozó reklamációk is.A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő»
szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők.
Kéziratok vissza nem adatnak.

Hirdetések

egy hasábos garmondas-
dés milliméter soronként
10 állóréll, táblázatos és
garmond betűnél kisebb
betűfajta szeredés másféleze-
res egységárral számítja-
tik. — Az egész oldal négy
hasáb széles.Előfizetőknak az álláse-
releket és kínálat rovata
rövid közlésekre díjtala-
nul áll rendelkezésére.«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség egyvénnyelként utalványoz.
A lap után netalán származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordít-
tatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

Egyszerű eljárás a vágható korú szálerdők fatömegének meg-
állapítására. (Rónai György.)

A fa összegyűjtésének módjai. (J. S.)

Mire való a szó? (Gy. Takách Gyula.)

Tapasztalataim a méhészkedés körül. (Roth Gyula.)

Gazdasági tanácsadó: Fákön ejtett sebek gyógyítása. (L—L.) —

Házállataink agybetegségei. (Gy. K.) — Gyümölcstermesztés
Bagdadban. (L—L.)Különfélék: Halálózás. — Béký-féle számtan. — Hírek a hadba-
vonult kincstári erdőtisztekről. — Hírek a hadbavonult erde-
szeti altisztekről. — Raffia-háncs. — Olaszországi számar-
fajok.Hivatalos közlemények: Családi pótlékot helyettesítő rendkívüli
segély. — A családi pótlék ügyében.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. Ami késik, nem múlik. (Körtvélyessy Elza.)

Egyszerű eljárás a vágható korú szálerdők
fatömegének megállapítására.

Ismereti: Rónai György, m. kir. erdőmérnök.

A német erdőgazdasági gyakorlatban erősen tért hó-
dítanak azok az erdőbecslési eljárások, a melyek a fa-
állományok szerkezetében rejlt különböző törvényszerű-
ségek kihasználásán alapulnak.A normális, egyöntetű faállományok szerkezetében,
nevezetesen a faállományok vastagsági összetételében,
a faállományt alkotó vastagsági fokok, vagy vastagsági
osztályok fatömegének, valamint magasságának egymás-
hoz való viszonyában nagyon sok olyan általános ér-
vényű törvényszerűséget találhatunk, a mely kiválóan
alkalmas arra, hogy erdőbecslési eljárásainkat gyor-
sabbá, egyszerűbbé és sok esetben pontosabbá tegye.Egy ilyen törvényszerűségnek kihasználásán alap-
szik dr. Metzger eljárása, a mit az ő nyomán a követ-
kezőkben kívánok ismertetni.*E szerint az eljárás szerint: a faállomány fatöme-
gét (V) megkapjuk, ha a törzsszámot (n) szorozzuk a
hét leggyengébb (7 min.) és a három legerősebb (3
max.) törzsfatömeg összegének tízedrészével, vagyis:

$$V = n \frac{3 \text{ max} + 7 \text{ min}}{10}$$

E képlet szerint a szóban forgó eljárásnak egysze-
rűsége és gyorsasága abban áll, hogy feleslegessé teszi
a törzsek átmérőinek felvételét. Csak a törzsszámot kell
kiszámlálás útján meghatározni és a hét leggyengébb
s a három legerősebb fának fatömegét kell meghatá-
rozni. Ezeket sem kell ledönteni és megköbözní,
hanem elégséges, ha a fatömegeket magasságuk és vas-
tagságuk alapján a fatömeg táblából olvassuk ki.Sokaknak különösnek fog tetszeni dr. Metzgernek
ez az egyszerű képlete, pedig az szoros összefüggésben
áll a faállományok belső szerkezetével.

Dr. Metzger a fenti képletet abból a törvényszerű-

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése
tárgyában.Értesítjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy
«Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a há-
borús viszonyok következtében nehézségbe
ütközvén, lapunk további intézkedésig min-
den hó 15-én kettős füzetekben fog meg-
jelenni.

A szerkesztőség.

* Lásd: dr. Metzger: «Eine einfache Methode zur Vorrats-
bestimmung von Hochwaldbeständen». (Allgemeine Forst- und
Jagd-Zeitung, 1897.)

ségből vezette le, a mely szerint az *Urich-féle*¹ vastagsági osztályok a faállományok fatömegében részesednek.

*Weise*² és *Wimmenauer*³ körülbelül egy időben meglehetősen nagy számú becslési eredmény összehasonlítása alapján rájöttek arra, hogy az *Urich-féle* vastagsági osztályok a vágható korú faállományokban bizonyos, még pedig állandó arányban részesednek az állomány egész fatömegében. A törvényszerűség, a melyet ily módon tapasztalati úton levezettek, a következőképen szól: ha a faállományoknak vastagsági fokokba foglalt törzseit öt egyenlő törzsszámot számláló vastagsági osztályba sorozzuk, akkor az egyes vastagsági osztályok törzs-, valamint vastagfa fatömege — a legvastagabbtól kezdve — az állomány egész fatömegének 40, 24, 17, 12 és 7%-át teszi ki.

Ezt a törvényszerűséget grafikusán ábrázolja az 1. sz. rajz. Ez a rajz példaképen olyan állományt tüntet fel, melynek fatömege 100 m³ és törzseinek száma 500. A legerősebb vastagsági osztály az 1—100. számú törzset foglalja magában s fatömege 40 m³, az utána következő vastagsági osztály 101—200. törzset foglalja magában, s fatömege 24 m³ és így tovább.

¹ A német erdészeti kísérleti állomások előírása szerint a fatermési és erdőléti kísérleti területek fatömege Urich módosított eljárása szerint állapítandó meg. Ez az eljárás abban áll, hogy 5 egyenlő törzsszámot tartalmazó vastagsági osztályt alkotnak s mindegyikben 2—5 próbatörzset döntenek. Ez az egyöntetű eljárás, a mit minden tudományos célú — és nagyrészt a gyakorlati becslésnél is — követnek, a faállományok szerkezetét illetőleg több rendbeli törvényszerűség felfedezésére vezetett.

² *Weise*: «Studien über den Schluss etc.» Zeitschrift für Forst- und Jagdwesen. 1889.

³ *Wimmenauer*: «Mittelstamm, Baum und Bestandsformzahl.» Tharandter forstl. Jahrbuch. 40. kötet. (1890.)

Mint ahogy az 1. számú rajz a fatömegnek a vastagsági osztályok szerint való változását tünteti fel, azért, a mint látjuk, lépcsőzetes vonalat kapunk. Természetes azonban, hogy egy vastagsági osztályon belül a vastagsági osztályt alkotó törzsek fatömege a valóságban nem egyenlő, hanem azok a legvastagabb törzstől a legvékonyabb felé egyenletes görbét alkotnak.

Hogy ezeket a részletgörbéket és azok segítségével az egész állomány törzsegyedeinek tömeggörbéjét megállapíthassa dr. *Metzger* abból a már általánosan ismert tételtől indult ki, hogy a faállományok átlagfájá általában a törzsszámának a legvastagabbtól számított 40%-ában található.

E szerint a törvény szerint példánkban a 200. törzs adja az állomány átlagfáját, ennek fatömege tehát $\frac{100}{500} = 0.2$ m³ kell hogy legyen. Ez a törzs az utolsó és leggyengébb törzse a II. vastagsági osztálynak. Ha e vastagsági osztálynak valamennyi törzse egyenlő fatömegű lenne, akkor fatömegük 0.24 m³ volna. Mint ahogy azonban a leggyengébb törzs fatömege, a mint már tudjuk, nem 0.24, hanem 0.2 m³, azért a legerősebb törzsnek 0.28 m³-t kell adnia, mert csak így lesz

$$\frac{0.2 + 0.28}{2} \cdot 100 = 24$$

Ugyanígy határozhatjuk meg az I., vagyis a legerősebb vastagsági osztály szélső tagjait. Ennek a vastagsági osztálynak leggyengébb törzse természetesen csak jelentéktelenül lehet erősebb, mint a vele szomszédos vastagsági osztály erősebb törzse, mert hiszen közvetlenül ehhez csatlakozik. Fatömegét tehát 0.28 m³-nek

TÁRCZA.

A mi késik, nem mulik.

Irta: *Körtvélyessy Elza.*

Gyönyörű májusi alkonyat volt. Az ég tiszta azurjárt egy felhőfözlány se tarkította. A csöndes, de tikkasztó levegőt a virágok illata balsamozta be.

Az üde park fasorai közül közeledő léptek zaja hallatszott s csakhamar egy fiatal lány karesű alakja lett láthatóvá. Fehér arczát bájossá tette két nagy fekete szem, melyekben most bánatos kifejezés ütött tanyát s arczán türelmetlenség kifejezése volt látható. Csöndes léptekkel haladt a kavicsos úton s hirtelen megállva, mint megrádt őz nézett szíjjel. Egy férfi jött vele szembe és nyugodt léptekkel közeledett a fiatal leány felé.

— Ah, ily későn, Völgyi, — szolt a lány megnévezve csinos kis óráját, — nyolcz óra. Nagyon fontos ok vezethette ide most. Szóljon, mi történt?

— Önt akartam látni, kedves Elza.

A leány két lépést hátrált s arca komoly, szinte parancsoló kifejezést öltött.

— Azt hiszem, sohasem hatalmaztam fel önt arra, hogy velem ilyen hangon beszéljen.

A férfi, mintha nem is hallaná a leányt, tovább folytatta:

— Holnap a korai gyorssal elutazom. De nincs erőm elmenni a nélkül, hogy önt még egyszer ne lássam.

A leány arca még egy árnyalattal fehérebb lett.

— Igen, még egyszer látni akartam önt, Elza, még egyszer, talán utoljára. El kell utaznom, mert, bocsásson meg az őszinteségemért, nem tudom tovább nézni, hogyan tünteti ki ön Tihanyit, és hogyan szorit hátterbe engemet, ki önt mindennél jobban szeretem. Dacoltam az érzelmeimmel, félre akartam vonulni; de hiába! nem voltam elég erős. Levetkeztem tehát büszkeségemet, férfiaságomat és eljöttem ide, hogy megmondjam önnek, hogy szeretem, hogy nem vagyok képes uralkodni magamon s hogy ez által okot adjak önnek, ki gyűlöl, arra, hogy teljesen megvessen. Azt nem mondhatja, kedves Elza, hogy eddig tolakodó voltam. Ön megismerte Tihanyit és végkép elfeledett engem. Én némán türtem. Tihanyi szereti önt, azt egész biztosan tudom. Kívánom tehát, kedves Elza, hogy boldog, nagyon boldog legyen, annyira boldog, mint a mily

vehetjük. Ha ennek a vastagsági osztálynak törzsei 40 m²-t kell hogy adjanak, akkor a legerősebb törzsek természetesen 0·52 m³-eknek kell lennie, mert csak így lehet

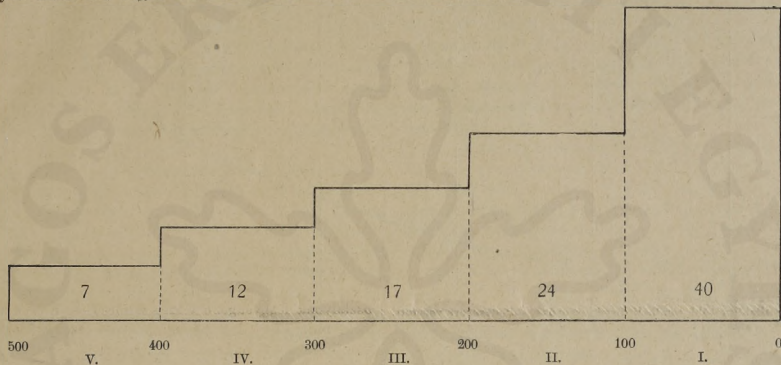
$$\frac{0\cdot28 + 0\cdot52}{2} \cdot 100 = 40 \text{ m}^3$$

Ugyanezzel az eszmemenettel a III. vastagsági osztály legerősebb és leggyengébb törzsének fatömege 0·20, illetve 0·14 m³, a IV. vastagsági osztályé 0·14, illetve 0·10 m³, az V. és leggyengébb vastagsági osztályé pedig 0·10, illetve 0·04 m³.

Ha már most ezeket az értékeket a vastagsági osztályok határainál, vagyis a 0., 100., 200., 500. törzs

ordinátájára felrajzuk és egyenes vonalakkal összekötjük, akkor az előbbi lépcsőzetes vonal helyett már olyan tört vonalat kapunk, a melynek alapján már könnyen megszerkeszthetjük a törzsegvedek fatömegváltozását feltüntető görbét. A 2. számú rajzban a szaggatott vonal adja az előzőekben kiszámított ordinátákat összekötő tört vonalat, a vastagon húzott görbe pedig a kiegyenlítő görbét.

A 2. számú rajzban az ABCD terület adja az állomány fatömegét. A mi ezünk tehát, hogy ezt a területet megállapítsuk. Ez a terület pedig — a mennyiség-tani levezetés elhagyásával, melyet itt mellőzhetünk tartunk, nem más, mint:

1. ábra.

boldogtalan én vagyok. Ne gondoljon soha reám; nekem azonban önön kívül egyéb gondolatom soha sem lesz.

A leányt úgy érintették a férfi szavai, mintha valaki szívét marcangolta volna széjjel; hiszen szerette, imádkozta ezt a férfit, a kinek hidegsége nem egy álmatlanul töltött éjjelt, nem egy szomorú napot okozott neki.

S most hogy Tihanyi megkérte a kezét, nem tudott határozni. Hosszas gondolkodás után végre elhatározta, hogy őszinte lesz Völgyihez s megkérdi tőle, hogy mit tegyen? Ez nagy áldozat volt a büszke Marjay-ivadéktól. Büszkeségén azonban győzedelmeskedett szerelme. De a hirtelen találkozás, a határozott szavak romba döntötték mindent. A szemében dacos kifejezés ült. Ismét a régi Marjay Elza volt, a ki sok bánatot tudott eltakarni a dacczal, hidegséggel.

A férfi lázas szavaira most is hidegen, sőt némi gúnyval felelt:

— Tegyen a legjobb belátása szerint, kedves Völgyi.

Azzal egy néma és hideg kézszorítás után gyors léptekkel hagyta el a megtört férfit.

Az ő lelkivilága különb volt talán; nem volt-e ő is a legnagyobb mértékben lesújtva? nem dől-e romba minden reménye?

De még volt elég ereje fájdalma elviselésére. Fejfájás ürügye alatt már félkilencz órakor szobájába vonult.

Völgyi pár pillanatig még helyén maradt s szomorúan nézett a tovasiető alak után. Úgy érezte, hogy most látja utoljára az imádot leányt; s mikor az el-tűnt egy kanyarulatnál, forró könnyet törölve ki szeméből, elhagyta a parkot. Remény nélkül jött s most mégis csalódást érezve ült fel vígan ugrádozó lovára. Megveregette lova nyakát, s gyors ügetésben indult el nem messze fekvő birtokára. Másnap reggel elutazott.

Azóta két év telt el, telve szomorú eseményekkel.

Elza csaknem remete életre szánta magát. Tihanyit visszautasította, a társaságot kerülte. Legnagyobb élvezete az volt, ha czél nélkül órákhosszat bolyonghatott az erdőn. Senki se tudta, minek tulajdonítsa ezt a változást. Sokat beszéltek, de a tulajdonképeni okot senki se találta el.

Völgyi Londonba ment s egyedül tanulmányainak élve, töltötte el a két évet.

Sokszor támadt vágya a hazautazásra, de mindig legyőzte azt.

Mint jómódú és csinos fiatalember, kedvezze lett a hölgyeknek.

$$V = n \frac{5 \max + 12 \min}{17}$$

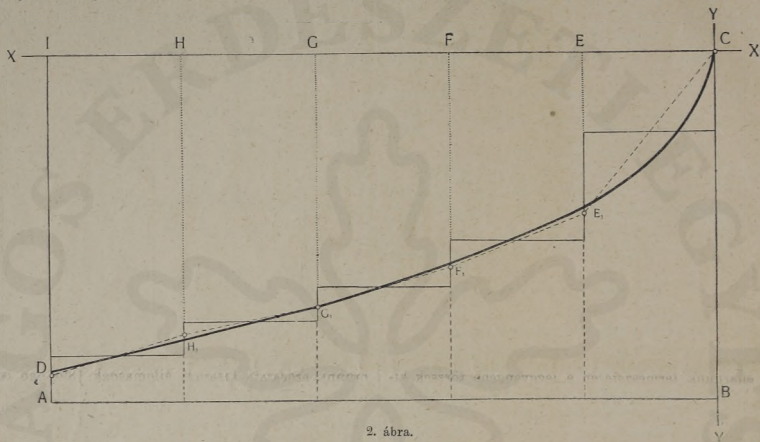
Ezt megközelíti, de használatra jóval kényelmesebb:

$$V = n \frac{3 \max + 7 \min}{10}$$

E szerint: a faállományokban az átlaga fatömege egyenlő az 5 legerősebb és 12 leggyengébb, vagy megközelítőleg: a 3 legerősebb és a 7 leggyengébb törzs fatömegének átlagával.

A mi a képlet gyakorlati alkalmazását illeti, dr. Metzger erre vonatkozólag a következőket ajánlja:

Az állomány törzsszámát leggyorsabban úgy számíthatjuk ki, ha több egyén az állomány sűrűsége szerint egymástól 20—100 lépésnyi távolságban jobbra vagy balra tekintve lassan halad az állományon keresztül s közben mindegyik megolvassa azokat a törzseket, a melyek közte s a közvetlen szomszédja között előfordulnak. Ha kevés személyzet áll rendelkezésünkre, vagy pedig nagyon nagy területről van szó, akkor az

Azalatt Elza mindig búsabb és búsabb lett. A szüleit komoly gondba ejtette. Miután az orvos utazgatást és légváltást ajánlott neki, elhatározta, hogy meglátogatja egy Londonban lakó nagynénjét. Ezt a tervet pár hét múlva meg is valósította s egy angol miss kíséretében elindult. Az utazás elég egyhangúan telt el; alig szállottak ki pár helyen s fáradtan és kimerülten érkeztek meg. Elzának pár hétre volt szüksége, míg az út fáradalmait kipihenhet.

Végre megkezdődtek a látogatások a nélkül, hogy ezek Elzán valamit is változtattak volna. Az arca továbbra is sápadt maradt, szeméi is olyan bús kifejezésűek voltak, mint azelőtt. Szórakozottan társalgott mindenkiel, mert gondolatai máshol kalandoztak. Hogy miről gondolkozott ilyenkor, arról magának sem tudott számot adni. Különcnek tartotta mindenki.

Ismét multság készült, még pedig a nagynénjénél. A készülődések most a szokottnál is lázasabbak voltak. Nagynénje minden lehető elkövetett, hogy Elza is részt vegyen a mulatságon, de Elza ezt a törekvést megghiúsította. És talán igaz is volt, midőn betegnek mondtotta magát. Megunta a zajt, nyugalomra vágyott. Elhatározta tehát, hogy ez estét a parkban tölti. Gyönyörű nyári este ígérkezett; hasonló ahhoz, a mikor minden

reményét foszlányokba szakadozni látta, a mikor legsebbe ábrándjai oszlottak szét.

Megkezdődött a vendégek érkezése. Az inasok csaknem egymásba botlottak a fényesen kivilágított s feldíszített folyosókon.

Elza menekülni igyekezett s szinte könnyebben lélegzett fel, midőn a park fasorai közé ért.

A szobákban hangos volt a társalgás. Elza mind mélyebben hatolt a fák sűrűjébe s mint megsebzett vad rohanva igyekezett mindig messzebb, hogy egy nevetés, egy hang, egy zongora-akkord se jusson füléhez, hogy nyugodtan ábrándozhasson. Mintegy öntudatlanul ült le végül egy kerti padra. Majd ismét felállott. Felizgatott képzelete, lázasan lüktető agya továbbmenésre kényszerítették. Csaknem félórát bolyongott cél és irány nélkül, mikor egy szökőkúthoz ért. A viznek csöndes csobogása vonzerőt gyakorolt rá. Közelebb ment a kúthoz. A hideg vízzel akarta lázas homlokát lehűteni. Finom ujjait már bemártotta a hideg vízbe, mikor egy erős férfikéz rántotta vissza karját.

— Tönkre akarja tenni az egészségét? — szólta rá a férfi, — ilyen lázasan hűvös este sétálni, sőt még a kezét s talán az arcát is hideg vízbe mártani valódi istenkísértés.

állományt a természetes határok felhasználásával kisebb részekre bontjuk, s mindegyikben külön számláljuk ki a törzseket. Természetes határok (árkok, utak, gerincek stb.) hiányában mesterségeseket alkothatunk, például az által, hogy a legszélső kiszámláló a kiolvasott sáv szélén fogantyújánál forgatható fakeretre tekert és 300—500 m hosszú fonalat hűz maga után, s azt a szakasz végén látható magasságban kifeszíti. Ugyanígy határoljuk el a második kiolvasott területét is. A harmadik területrészt elhatárolására természetesen már felhasználhatjuk a feleslegessé vált első zsinórt.

Egy-egy területrészt törzseinek kiolvasása alkalmával már fogalmat szerzünk magunknak a legvastagabb és a legvékonyabb törzsekről s azok helyéről. Rögtön a kiolvasás után átlalóval a kezünkben felkeressük őket s megállapítjuk átmérőjüket, valamint magasságukat és kiolvassuk fatömegüket a törzstömegtáblákból. A képlet segítségével így módon minden területrészek külön megállapíthatjuk a fatömegét. Ezt különösen akkor célszerű megtennünk, ha az egész terület állományviszonyai nem egyenlők.

A mi a törzsek kiválasztását illeti, önként érthető, hogy a legerősebb törzsek kiválasztásánál az abnormis alakú törzseket mellőznünk kell. Ilyenek például a hagyásfák, a túlságosan vastag, alul szétágazó, terebélyes törzsek. Az ilyen rendellenes s az állományt alkotó törzsektől elütő törzseggyedek fatömegét azután külön hozzáadhatjuk a képlet által kapott eredményhez. Így kell eljárunk természetesen a leggyengébb törzsek kiválasztásánál is. Itt nem szabad olyan törzseket választanunk, a melyek teljesen el vannak nyomva s a melyeket erdőlés útján már régen ki kellett volna szed-

nünk; vagy a melyek a mesterségesen létesített talajvédő állományhoz, vagy a korai újulathoz tartoznak. Egyszerű az úgynevezett főállomány törzseit kell alkalmaznunk.

Mindebből következik, hogy dr. Metzger eljárása főleg olyan egykorú, elegenden, vagy legalább is hasonló növésű fajokkal egyes faállományokra használható, a melyek közel vannak a vágatási korhoz, tehát idősebbek s jól át voltak erdőlve. Különböző fajfajokkal egyes állományokban csak az uralkodó fajakra alkalmazhatjuk e képletet, a kisebb mennyiségben előforduló más fajfaj fatömegét pedig külön kell meghatározni. Ha az állomány egyáltalában átérdőlte nem volt, úgy, hogy nagyon sok a teljesen elnyomott törzsek száma, akkor az elnyomott állományt figyelmen kívül kell hagynunk, mert különben túlnagy fatömeget kapunk. A sűrűség (záródás) foka szerepet nem játszik. A képlet tehát egyenlően használható úgy a teljes sűrűségű, mint a természetes felújulás alatt álló, gyérebb állományokra.

A mi már most az ezekben ismertetett eljárás pontosságát illeti, világos, hogy az szoros összefüggésben áll az állomány normális voltával, hiszen az egész eljárás az egyszerűen kedvéért csaknem teljesen arra a törvényszerűsége támaszkodik, a mely a normális faállományok szerkezetében található.

Az eljárás megbízhatóságát czélzó eddigi kísérletek meglepő eredményen jártak. Így például a máriabrunni erdészeti kísérleti állomásnak 1898-ban ismertetett erdőbecslési kísérlete* erre az eljárásra is kiter-

* Lásd: *Böhmerle*: «Versuche über Bestandesmassenaufnahmen.» Centralblatt für das gesammte Forstwesen. 1898.

Elza felnézett. Estélyi ruhába öltözött férfi állott előtte. Arca a fák lombjainak árnyékától felismerhetetlen volt; azonban a férfi sem tudta, hogy ki áll előtte. Mondott még pár dorgáló szót, aztán bemutatkozott. A fiatal leány halk sikoltással ájultan terült el a nedves pázsiton. A fiatalember közelebb ment, hogy karjaira vegye a fiatal lányt, de mikor föléje hajolt s annak a hold által megvilágított arcát megpillantotta, sápadtan lépett vissza. Most már tudta, hogy miért ájult el Elza.

— De hát mit jelentesen ez? — szóló mintegy önmagához. — Mért nem fordult el büszkén nevem halatára, mint szokta?

Hirtelen elhatározással karjaira vette az ájult lányt, leült a kút szélére s friss vízzel kisérte meg eszméletre téríteni. Igyekezete sokáig eredménytelen volt, s már azon gondolkodott, hogy hathatósabb eszközhöz folyamodjon, midőn a lány felnyitotta szemeit s pár pillanat múlva idegesen ugorva fel a férfi karjai közül, lerogyott egy közeli padra. Völgyi — mert ő volt a fiatal ember — hozzáment és megkérdezte, nem kívánja-e, hogy bevezesse és orvos után küldjön?

Elza tagadólag intett és fáradtan válaszolt:

— Teljesen fölösleges. Hamarabb magamhoz jövök

itt a friss levegőn, mint bent, a hol a zaj még inkább izgatna. — Azután emelkedettebb hangon hozzátette: — Apropos, még meg sem köszöntem iménti fáradozását. — Karsú ujjait a férfi felé nyújtotta s ismét halkán, sőt alig hallhatóan mondta ki ezt a szót: Köszönöm!

A férfi megfogta a leány kezét és nem engedte el. És a büszke Elza most szó nélkül túrta, hogy Völgyi megoskóolja a kezét; túrta, hogy hozzá hajoljon és a fülebe súgja:

— Elza, nem tudom elfelejteni. Szeretem, úgy mint ezelőtt. Nem, sokkal jobban szeretem, imádom mint egy istennőt. Szeretem magát, Elzám, szeretem, még akkor is, ha már nem szabad!

— Még szabad vagyok, — szóló halkán Elza, s feje a férfi vállára hanyatlott.

A férfi most már hangosan kérdezte:

— Elza, hát szeret? Akkor hát azon a borzasztó estén miért utasított vissza? Vagy akkor még nem szeretett s talán most sem szeret?

— Én szerettem már akkor is, Emil, épp úgy mint most s mint szeretni fogom örökre.

Csakhamar boldogságtól sugározva, karöltve léptek be a vigan mulató társaság közé.

jeszkedett, s az eltérés, a mit a *becsült és valóóság* fatömeg között talált, az előírt (max. és min.) törzseknek tövön való közbözésével — 2·3 és — 7·7% között változott; a törzseknek ledöntése és szakaszonkénti közbözésével pedig — 0·4 és + 2·9% között maradt és átlagosan + 1·8% volt.

Az 1914. év nyarán egy erdőbecslési kísérlet keretében a m. kir. központi erdészeti kísérleti állomás is kipróbálta dr. Metzger eljárását. A kísérleti állományból 100 éves lúczyfenyes, mely a hazai viszonyok átlagának megfelelően soha rendszeresen áterdölve nem volt, csak az elszáradt törzsek lettek időnként eltávolítva. Az eltérés, a mit a *valódi* fatömeghez képest kapunk, csak — 0·9, illetve (a max. és min. törzsek szakaszonkénti közbözésével) csupán — 0·6%-ot tett ki.¹

Metzger az eljárás megbízhatóságát azzal igazolta, hogy a tharandi évkönyvekben Kunze által részletesen ismertetett állománybecslések eredményeit összehasonlította azzal a fatömeggel, a mit ugyanazon állományokban képletnek alkalmazásával kapott. Az eltérések a *valódi fatömeggel szemben*: átlagosan² — 2·6%-ot tettek ki; az *Urich-féle* eljárással *becsült eredménynel szemben*: bükknél átlagosan³ — 0·1%, a lúczyfenyőnél átlagosan + 1·4%, végül az erdeifenyőnél — 1·7%⁴ eltérést kapott. A legnagyobb eltérés egy esetben 12% volt.

Ezek az eredmények, azt hiszem, teljesen megfelelnek a gyakorlatban megkívánt pontosságnak. Éppen azért nagy egyszerűségére való tekintettel teljes bizalommal ajánlom az ismertetett eljárást szakértáim figyelmébe. Hangsúlyozom azonban, hogy vegyes korú, valamint sok elnyomott törzsszel bíró, még át nem erdült állományokban a képlet alkalmazása bizonyos fokú körültekintést igényel. A kívánt jártasságot azonban hamar megszerezhetjük magunknak azáltal, ha egyéb eljárással végzett becsléseink eredményét ezzel az egyszerű képlettel egynéhányszor ellenőrizzük.

A fa összegyűjtésének módjai.

Az *összegyűjtő módok és berendezések* célja az, hogy az elszállítandó faanyagot a termelés helyéről, a vágásból a tulajdonképeni szállítási berendezésekhez, az ezek mentén létesített vagy egyébként alkalmas gyűjtőhelyekre, rakodókra juttassuk oly módon, hogy ezáltal az erdőtalaj, a vágásban lévő alserdény, fiatalos és maga a szállítás tárgyát képező faanyag is lehetőleg kevés kárt, sérülést szenvedjenek és e mellett a gyűjtés költsége lehetőleg csekély, alacsony legyen.

A leginkább megszokott gyűjtési módok a következők:

1. a kihordás, mely abban áll, hogy a munkások

¹ Lásd: „Erdőbecslési kísérlet a különböző eljárások pontoságának összehasonlítására.” Erdészeti Kísérlet. 1915. 1—2. sz.

² 6 erdőrésztől.

³ 10 erdőrésztől.

⁴ 5 erdőrésztől.

az előkészített faanyagot kézbe fogva, vállukra vagy hátisraglyára, esetleg állatokra rakva, viszik ki a rakodókra; ez az eljárás csak kisebbmértű anyagnak (ág, dorong, hasábfá) kisebb távolságra (60—100 m.-ig) való összegyűjtésére használható;

2. a fuvarozás a targonczák, kéziszánok, szekerek vagy szánkók segítségével; már nagyobb mértű anyagnak nagyobb távolságra (állati vonóerő mellett 400—500 m.-ig) való összegyűjtésére;

3. a vontatás vagy húzás ugyancsak nagyobb mértű anyagnak az egyik végéhez kapcsolt kötelek vagy lánczok segítségével emberi vagy állati erő igénybevétele mellett a földön az anyag hossza irányában való kivonszolása;

4. a hengergetés a nagyobb mértű anyagnak hossz tengelyére merőleges irányban emelő rudak, csáklák vagy gajmók segítségével a földön való továbbgurrítása;

5. a kötélrel való hengergetés, melynél a nagyobb mértű anyag vastagabb végéhez erősített kötél segítségével a meredebb hegyletőkön vékonyabb végével lefelé fordítva lebecsáttatik;

6. a buktatás, melynél a kisebb mértű faanyag egyes darabjait a munkások kézbe fogva, a hegyletőn lefelé dobják olyképen, hogy a fa ivben repülve, egyik végére, büttyjére essék és a kemény talajról fölugorva újabb ivben haladjon lefelé;

7. a gurítás, mikor a 2—4 m. hosszú tönköket a munkások a hegyletőn mozgásba hozzák és azok részint gurulva, részint eszúva, részben pedig bukdácsolva haladnak lefelé;

8. a szabadon való ergetés, melynél a szálfák legömbölyített vastagabb vagy letisztított sudarú vékonyabb végükkel lefelé fordítva, szabadon, tehát kötél nélkül bocsáttatnak le a meredek hegyletőn;

9. a lehányás, mikor a munkások a fát a fensikorról a mélységbe, a völgybe leszárlják.

A felsorolt összegyűjtő módok közül a *kihordás* és a *fuvarozás* mellett úgy az erdő talaja, mint a növényzet és az elszállítandó faanyag a legjobban megkíméltetik; a *vontatással* és a *kötélrel való ergetéssel* a környező növényzet, alserdény van veszélyeztetve; a *buktatás*, *gurítás* és *szabadon való ergetés* úgy a talajban, mint a környező növényzetben és a szállítás tárgyát képező faanyagban nagy károkat okozhat, de legnagyobb a szenvedett kár — különösen az elszállítandó faanyagban — a *lehányás*nál.

A *kihordás* és *hengergetés* hosszadalmas és költséges, a *kötélrel való ergetés* hosszadalmas eljárás; kevésbé költséges a *fuvarozás* és legolegcsőbb a *lehányás*. Síkvidéken a *kihordás*, *fuvarozás*, *hengergetés* és *vontatás*, hegyvidéken valamennyi eljárás alkalmazható, de a kötélrel és a szabadon való ergetés meredek (30—40°-os) lejtőn, a lehányás pedig még ennél is meredekebb oldalakat igényel.

Némi pályaelőkészítést igényel a szánnal való

gyűjtés, a melyhez télen a gyűjtés irányában letaposások, hegyoldalakon pedig a havat a völgy felől oldalra hányva, padkát készítenek, a mélyedéseket farkásokkal kitöltve áthidalják.

Nyáron pedig a gyűjtés vonalán a talajt kiegyengetik, a csuszap helyeket gallyat, lombbal, alommal beborítják, hogy a szán könnyebben csússzon; továbbá némi pályát igényel a *gurítás*, melynél, nehogy a lejtőn lefelé a mozgásba hozott anyag a gyűjtés irányából kitérjen és elszéledjen, a gurítás vonalát 7—10 m. szélességben kitisztítják és két oldalt szálfával vagy kőrakással szegélyezik.

Azokat a helyeket, a melyekre a faanyag a további szállítás céljából összegyűjtendő és összerakásolandó, *rakodóknak* vagy *erdei rakodóknak* nevezük; a rakodókat a már meglévő szállítási berendezések végénél vagy a berendezések mellett, avagy ott választjuk ki, a honnan az ezután létesítendő szállítási berendezések ki fognak indulni, illetőleg a hol el fognak haladni. Mindkét esetben figyelemmel kell lennünk arra, hogy

a) a rakodó száraz és elég tágas legyen az ott összegyűjtendő anyag befogadására;

b) a gyűjtés irányába essék és a gyűjtési távolság ne legyen nagy;

c) az elszállítandó anyag *könnyen és gyorsan* legyen a rakodóra hozható és végül

d) a rakodón összegyűjtött anyag a szállítási berendezés *használatát* ne korlátozza.

A felsorolt szempontok mellett a rakodók céljáról, első sorban a termelési helyeken, a vágásokban vagy ezek közelében előforduló *sík* vagy *enyhe hajlású, tankós, száraz* területeket választjuk ki és hogyha egy ilyen terület nem lenne elég nagy az ott összegyűjtendő anyag befogadására, vagy ha az egy rakodóra való összegyűjtés nagy távolságról lenne végezendő, akkor több rakodóhelyet keresünk és választunk ki.

Az összegyűjtés *iránya sík vidéken* bármerre választható, minélfogva a rakodó a termelés, vágás helyétől bármely irányban feketik.

Domb- és hegyvidéken a gyűjtés legkönnyebben, leggyorsabban és legolcsóbban a lejtőkön le, tehát a völgy felé végezhető; ezenkívül még elég könnyen összegyűjtethető a faanyag a vízszintes irányban is, míg föl-vagyis a gerincfelé a legnehezebben vagy egyáltalában nem; ennélfogva domb- és hegyvidéken a rakodókat a termelési területek, vágások alsó részein vagy azokkal egy magasságban választjuk.

Az *összegyűjtés távolságára* nézve irányadó az összegyűjtés módja és az összegyűjtéshez igénybevett erő minősége; így pl. a *hengergetés* csak 50—60 m. távolságra, a *kihordás* emberi erővel 60—100 m., állati erővel 200—300 m. távolságra, a *kifवारozás* emberi erővel 200—300 m., állati erővel 400—500 m., a *buktatás* 100—150 m., a *vonatás*, a *kötelen* és a *szabadon való eredetés*, a *gurítás* 200—300 m. távolságra történhetik; a *lehányásnál* pedig inkább a magasság, mint a távolság az irányadó, mert azokon a helyeken, a hol a lehányás nyer alkalmazást, a rakodó és a szállítási be-

rendezés céljainak megfelelő terepalakulás is csak a meredek oldalak lábánál lesz található.

A rakodó abban az esetben, a mikor a szállítási berendezés annak területéről indul ki, inkább széles, mint hosszú legyen, vagyis a szállítási berendezés hossz tengelyére merőleges irányban birjon nagyobb kiterjedéssel; a mikor pedig a szállítási berendezés a rakodón végig vonul vagy a rakodó mellett halad el és különösen akkor, a mikor a szállítási berendezés olyan természetű, hogy a tovább szállítandó anyag a pálya bármely részén a szállítási berendezésre hozható (mint pl. utaknál, uszatók berendezéseknél), akkor szélszerűbb, hogyha a rakodó inkább hosszú, mint széles, vagyis a szállítási berendezéssel párhuzamos irányban birjon nagyobb kiterjedéssel.

A rakodókra összegyűjtött anyag szabályosan összerakásolandó; leghelyesebb és legcélszerűbb az anyagot úgy rakásolni, hogy hossziránya a tovább szállítás irányába essék, vagyis hogy hossz tengelye a szállítási berendezés tengelyvonalával párhuzamos helyzetbe jusson; ezenkívül a nagyobb hosszúsággal bíró anyagot (szálfák) célszerű vastagabb végükkel a tovább szállítás irányába fordítva rakásolni; hogyha azonban a nagyobb hosszúsággal bíró anyag vagy járművekre a különösen vasúti kocsiakra rakva lesz tovább szállítandó, akkor a kocsi egyenletes terhelése céljából a szálfákat célszerűbb a rakásokban váltakozó végekkel elhelyezni; célszerű végül az összegyűjtött anyagot nagyobb területű rakodón kisebb magasságban rakásolni; a magasabb rakásolás csak helyszűke esetén indokolt. J. S.

Mire való a szó?

Először, hogy a szervezetbe jutott só megkönnyítse a sórválást, a mi különben a test rovására megy; másodsor, hogy a szó főalkotórészét képező agyag (tehát nem föld, hanem kvarezes agyag) megakadályozza vagy csökkentse azt a gyakran vézetest hasmenést, a mit a hó eltakarodtával mohón felvezedett zöldségek okoz; harmadsor, hogy mint kedvelt nyalánkság a vadállományt az illető területre csalogassa és kösse. Az agancsképződés érdekeit tehát a szó csak közvetve és annyiban szolgálja, hogy az a vad, melyik szóra jár, nem sóványodik bele a vedlésbe és hasmenésbe s így többet bír a felvett táplálékból a magac- és csontképződésre fordítani, mint a sóvány, a mely tápláléka legnagyobb részét hús- és zsirsejtek, vörös- és fehérsejtek képzésére kénytelen felhasználni. Hogy a vad mennyire ósmeri ösztönszerűleg a szó hasznát, mutatja az a mohóság, melylyel tavaszkor és őszkor azokat felkeresi.

Azok a növényi és ásványi anyagok, úgymint: tölgykakk-, vadgesztenye-, édesgyökér- és áizslizet, foszforvasas méz, a miből a Fach és Lehmann nem czég által hirdetett foszforvasas nyalató kövek készülnek, az erős agancsképződésre a szóban csak csekély befolyással vannak. Az édesgyökér és áizslizet kizárólag

csak csalogató nyálakcsák; míg a *zúzott* tölgyemak, vadgesztenye és foszorsavas mész elsőrangú agancs- és csontképző anyagok. De nem a sózóban, a miből a vad naponta pár grammot nyál fel s ezen pár grammnak is 99%-a agyag és só; hanem a sózó mellett felállított etetővályuban, a miből naponta literszáma falhat! Ha tehát, őzeinknek agancs- és csontképződésén az emésztőszervek útján óhajtunk javítani, az agancselvítés előtt kezdve, az egész agancsképződési idő alatt, a sózó mellett vályukban: zúzott makkot, zúzott vadgesztenyét, zabot kell adagolni s ezt nyirkossá vizezve, marékzsáma jól meghinteni foszorsavas mészsel. Természetesen a hintés után, egy falapátkával jól felkeverendő az egész. Ha így, marékzsáma jut naponta a vad testébe a makk, gesztenye, zab és foszorsavas mész, akkor persze a bak képes lesz hatalmas agancsokat növesztetni.

Az emésztőszerveken kívül van még a vadnak egy másik s az agancsképződésre nézve az előbbinél fontosabb szerve: az ivarszerv. Szívől ajánlom, hogy ezen a téren igyekezzünk az állomány javára munkálkodni, mert rendszerint itt rejlik a hiba, a degenerálás, vagy satnyulás oka. Hogy tehát megszűnjék az okozat, meg kell semmisíteni az okot. Ha azután az emésztőszervek útján is segítségére sietünk a vadnak, természetes, hogy erősebb agancsokat fog felrakni, mint valaha.

Tessék csak — a lehetőség szerint — megszámlálni az őz állományát; bizonyára azt fogjuk tapasztalni, hogy 7—8-szor annyi a suta, mint a bak s talán 10—12-szer annyi, mint az egészséges, erős állományban az apaállatok szerepét egyedül teljesítő, fejlett hatosok száma. Ennek következképp az az eredménye, hogy az ivarérett, férfikort ért bakok túl vannak halmozva suttákkal s a túlságos üzekedés által úgy leromlanak, hogy nem képesek kapitalis agancsokat növesztetni; a fiatal, fejlődésben levő kamaszoknak: a nyársasok, villásoknak szintén jut elég suta, holott ezeknek csak plátóilag szabadna szeretni, hogy a test és agancsfejlődésben vissza ne maradjanak s magukhoz hasonló vézna ivadékokkal ne rontsák az állomány minőségét.

A szarvasok családjában az agancs a férfierős; az ivarérettség és jóság legbiztosabb mutatója. Az agancs egyedüli rendeltetését a legjobb apaállatok természetes kiválasztódása képezi. Az átöröklődés útján az apa tulajdonságai, az agancs erőssége, formája az ivadéknak mind feltalálható, vagyis az ivadék mindig olyan, mint a milyen volt az apa. Ha sok a suta, nemcsak hogy a fiatal éretlen bakok magukhoz hasonló hívány egyedekkel rontják az állományt, de a férfikort ért erős bakok agancsképződése is romlik, satnyul. Nevezetesen: a bakok a túlságos üzekedés folytán lesóványodnak s ivarszerveik teljesen kimerülnek; lévén pedig az agancs az ivarérettség mértéke, a bakok gyengébb agancsot raknak fel, mint a mi koruk és testi fejlettségük szerint megilletné, mert az agancs növesztésekor a teljesen kimerült ivarszervek még nem rekonstruálódtak s az agancs olyan lesz, a milyen az ivarszerv az agancsképződés stádiumában volt.

Apaszuk tehát a sutták számát, hogy a bakok a természet törvényein felül ne üzekedhessenek s normális agancsokat rakhassanak fel. Ha pedig abnormis erős agancsokat akarunk produkálni, akkor még adjunk nekik sok makkot, zabot, foszorsavas meszet, hogy feles mértékben pótoljuk az elpocsékolott nitrogéntartalmú anyagokat és feles mértékben juttassunk szervezetükbe foszorsavas meszet, az agancs egyik alkotórészét.

Gy. Takách Gyula.

Tapasztalataim a méhészkedés körül.

A méhészkedés nem hivatásom, kedvtelésből üzöm és — természetesen — a méz miatt. Valami atavisztikus (öröklött) hajlandóság üthetett ki rajtam, mert egyik nagyapám nagy méhészt volt. Gyermekkoromban gyakran nézegettem szép méhését, a melynek Dzierzon kaptárait nagyapám idegeneknek mint nagy vívmányt mutatott be. Később azonban nem volt alkalmam a méhészkedésre, mindaddig, míg el nem kerültem a görögnyeszentimrei erdőéri szakiskolához segédtanárnak, a hol nekem jutott a szakiskola méhésének gondozása vándorunknak, Nagy Jánosnak lelkes és kiváló vezetése mellett.

Az átöröklött hajlamok miatt nagy buzgósággal fogtam a munkához és igyekeztem nagy elméletileg, mint gyakorlatilag elsajátítani ezt a valóban édes foglalkozást, egyúttal lehetőleg megfigyeltem a méhek életét, a mit *Ambrózy, Sötér*, újabban *Boconádi Szabó* és mások oly érdekesen írtak le. Nem is azt akarom leírni újra, de egy-két gyakorlati tapasztalatokat, a melynek e lap olvasói talán hasznát vehetik.

Méhésünkben akkor csupán az úgynevezett egyleti kaptárak állottak. Nagy János tanáruk gyorsan rendbe hozta azokat és szépen is folyt a méhészkedés. De egy-két dolog szegett üttöt a fejembe. Így pl. a betelelés, az egész család kiszédésével és visszarakásával, szalmavánkosokkal, vagy papírral való takarásával elég sok dolgot adott, ép úgy a családok állandó megfigyelése, a rajzás és mézelvétel körüli teendők. Egy család akárhányszor 3—4 rajt is adott, ezeket be kellett fogni, a gyengéket felszegíteni vagy összezapni; ha bő hordás volt, 3—4-szer kellett volna pergetni vagy legalább a mézet elvinni és új kereteket beadni. Ha a rajzást meg akartam akadályozni, akkor a fiasítást és a mézet minduntalan ki kellett venni. Gyakran új anyát kellett beadni, a mi rendesen gyorsan és egyszerűen ment, de némely kaptár 5—6-szor csökönnyösen megölte a minden kipróbálható fortélylyal beadott anyát. Elgondoltam, hogyha ezt nagyobb méhesben olyan embernek kell megcsinálni, a kinek egyéb dolga is bőven van, (»a hivatalos érdek csorbitása nélkül«, a hogyan azt mondani szokták) az nehezen mehet pl. 20—30 család mellett. A nyert méz mennyiségéről emlékezetből nem tudok biztos adatot mondani, de átlagosan 10 kg-on felül nem volt kaptárunként; sőt, alighanem alatta is maradt jóval.

E mellett gyakran még sem sikerült czélt érnem. Hogy csak egy esetet említsek, egyszer volt 9 családnak. Ebből 6 erős, 3 gyenge. Az erősekkel szerettem volna mézeltetni és kirajzásukat megakadályozni; ezért a tankönyvek utasítása szerint elvettem tőlük a fiasítás egy részét és avval felszigettem a 3 gyenge családot; mind-egyikről 3—4 keretet elvéve, volt 21 keretem, ebből 7-et kapott mindegyik gyenge család. Az eredmény az volt, hogy a 3 gyenge család egyszerre oly erős lett, hogy mindegyik kirajzott; az erős családok pedig alig érezték meg a pár keret elvételét és — bár pár héttel később — mégis ők is kirajzottak. Volt raj mindig bőven; ha télen át el nem pusztult volna minden gondozás dacára a családok egy része, nem tudtuk volna hova tenni őket. A telelés után a gondos takarás dacára (ma azt mondanám: miatt!) mindig volt penész is elég, vérhas és pusztulás.

Közben kezembe jutottak *Boczonádi Szabó Imre* írásai, a melyek ugyanezeket a körülményeket teszik szövé, a sok munkát és a tömérdek rajzást és a kevés mézet, ellenszerű ajánlva a nagy kaptárt.

Hoztattam is tőle az ő kaptáraiból, de már nem próbálhattam ki, mert időközben elkerültem Görgényzentimréről.

Új állomáshelyemen, Selmeczbányán, érdeklődtem a méhészeti viszonyok iránt, de nem volt nagyon biztató a nyert értesülés. Egyik kiváló gazda, a ki nagy pomologus is, egészen azt mondta, hogy az itteni zord klíma, késői nagy havazások és nyári hirtelen zivatark lehetetlenné teszik az eredményes méhészkedést. Méhes aránylag kevés is van, legfőbbje meglehetősen gyengén áll, vagy legalább is felette változatos a sorsa.

Egy bélabányai erdőőr, idősb *Thonhauser*, azt mondta, hogy kasokkal szép jövedelmet ért el, de a kaptárokkal nem ment semmire. Ez utóbbihoz hasonló nyilatkozatot hallottam egyébiránt többször is, többek között az északfémországi „lüneburgi Heide” egy öreg méhésztől, a kit egy tanulmányút alkalmával felkerestem, hogy a „Heide” híres méhészetét megismerjem.

Mindamellett nekifogtam. Felállítottam a szabadban — nem lévén méheshez alkalmas helyem — egy darab kettős Boczonádi kaptárt (álló) és egy hármás országos méretűt. Kassal nem próbálkoztam.

Azóta éppen tíz év telt el, a mi már elég idő arra, hogy az ítéletet ne lehessen elhamarkodottnak mondani. Meg kell jegyezni, hogy nem fordíthatam sok időt a méhek gondozására, mert hivatali munkám nagyon igénybe vett.

Tapasztalataim arra tanítottak, hogy az itteni zord vidéken és a helyzet kényszerűségéből folyó kevésbé gondos ápolás mellett a nagy Boczonádi kaptár hasonlítatlanul jobb, mint a kicsi.

Mind a két Boczonádi kaptárba az 1906-ik évben átraktam egy-egy 1905 évi rajt.

Az I. sz. kaptár azért állandóan tele van méhekkel, egyszer mesterségesen cseréltettem vele anyát 1906-ban; 1909-ben és 1913-ban magától szerzett új anyát. Az első években nem tudta megtölteni egészen a kaptárt,

volt eset, hogy mézet nem is tudtam elvenni, de a móta megtelt, rendszeren 15—25 kg. mézet kaptam tőle, a folyó évben még többet.

A II. sz. kaptár népe gyorsabban gyarapodott, mint az előbbi, 1907-ben kicséréltem az anyát, később valószínűleg magától cserélt anyát, 1912-ben váratlanul anyátlan lett. Úgy látszik, hogy hurczolkodás közben, a midőn átszállítottam a kaptárt új lakásomba, érte bal eset. Ezuttal az anyásítás nem sikerült, a család elpusztult.

Ez a család 1907-ben és 1909-ben erős rajt adott, az I. sz. nem rajzolt. (A kaptár nyáron át mindig teljes nagyságában volt nyitva.)

Mézet a II. sz. elég bőven adott, 1911-ben 35, 1915-ben kb. 40—45 kg.-ot, a többi években is mindig legalább 15 kg.-ot vehettem el tőle.

Gyarapodása elejétől fogva jobb volt, mint az előbbié; az utolsó években és ma is egyformán állanak.

1913-ban új rajt tettem az elpusztult helyére, a mely jelenleg is benne él. Evvel szemben a 3 országos méretű kaptár egyike majdnem minden évben őrös volt. 2—4 évenként vagy a telelés után vagy meganyátlاندás miatt mindig elpusztult egy-egy család és csak két ízben volt tele mind a három kaptár, de csak egy-egy évre. Mézet nem sokat kaptam, csak akkor adta bővebben, ha egy elpusztult családnak egész készletét kivethetem.

Nem akarom evvel korántsem azt állítani, hogy a kis kaptárokkal ezen a vidéken nem lehet méhészkedni. Sőt, *Broszmann* ny. bányatanácsos pl. az orsz. méretűnél kisebb Berlepsch kaptárokkal kiváló eredményt ér el itt évről-évre, de kedvező években ötször-hatszor is perget ugyanabból a kaptárból és nagy gondnal és kiváló szakértelemmel kezeli méhesét. Ha valakinek elég ideje van arra, hogy kellőképp tanulmányozza, figyelje, ápolja és gondozza méheit, alighanem bármily kaptárral jó eredményt érhet el. De éppen itt van a bökkenő! A hivatalos teendőkkel lekötött erdőőr pl. nem szentelhet annyi időt méheinek, hogy folyton vizsgálgassa és babiljon velük, neki szüksége van arra, hogy magára is hagyhassa a családokat és hogy azok maguk segítségnek magukon, ha pl. anyjuk megvénült és elgyengült, legfeljebb kiveszi az előregedett anyát, ha sok heresegtet építenek, a többit a méhekre bizza; továbbá nincs szükség folytonosan rajokra, hanem, ha már egyszer elérte a kaptárok kellő számát, akkor mézre akar dolgozni és csak annyit rajzoltat, a mennyi az elpusztult családok pótlásához kell. A ki kasokkal dolgozik és ősszel öli a méheket, annak sok raj kell, de kaptáros kezelésnél nem előnyös a folytonos rajzás. Arra sincs ideje, hogy egy-egy családtól 4—5-ször vegyen ki mézet és pergesen, viszont hosszabb időn át tartogatni és gyűjteni a kereteket, hogy egyszerre pergethessük ki azokat, nem czélszerű, mert a kipergetett lép mielőbbi visszaadása lényegesen könnyíti és gyorsítja a gyűjtést, tartalék lépét nagy számban készletelni pedig gazdaságilag nem előnyös. Mindez pedig a nagy kaptárokkal tapasztalatom szerint sokkal biztosabban érhető el, mint a kicsikkel.

A nagy család kevesebb gondozás mellett is kevésbé érzékeny az időjárás viszontagságaival, valamint egyéb bajokkal szemben. Hatalmas méltómege kevésbé nyíli az anyátlanodás vagy szándékos anyacsere alkalmával beálló ideiglenes számbeli megesapponást és a fiasítás számára rendelkezésre álló nagy terület miatt könnyen és gyorsan pótolja a hiányokat. Ez a nagytömegű fiasítás okozza alkalmasságát azt is, hogy önmagától is aránylag könnyen szerez anyát, ha a régi elpusztult.

Mindenesetre előnyösebb a nagy kaptárnál is, ha állandóan készletben tartunk termékeny tartalékanyát, de ha nincs időnk arra, hogy elég gyakran vizsgáljuk a kaptárokat, akkor akárhánszor már lekéshetünk a tartalékanya beadásával, a család már gondoskodott új anyáról, fáradságunk tehát felesleges volt. A nagy térfogat miatt van helye elég a méz befogadására és az elszedéssel várhatunk a beérésig. Kis kaptárban jó hordás mellett éretlen mézet kell pergetnünk, hogy helyet szerezzünk. Ha nem tesszük ezt, csökkentjük a mézhozamot.

Természetesen tartom, hogy fentiek nemesek a Boczonádi kaptárra, hanem minden más szerkezetű, czélszerűen épített nagy kaptárra is állanak, de én csak ezt próbáltam ki, azért csak erről ítélnék, mivel pedig meg vagyok vele elégedve, mással nem óhajtok próbálkozni. A kis kaptárral éppen ez évtől kezdve, mivel ismét két családot pusztult ki egy évben, a harmadik mult évben pusztult el, az tehát úgy is üres volt, teljesen felhagytok.

Egyéb részleteket illetőleg a kirepülési nyílás helyét — alul, felül vagy középen — mellékesnek tartom, a fő az, hogy jó legyen legyen, nem pedig apró. Én felső nyílású kaptárokkal dolgozom.

Kaptáiraimon 20 cm. széles és 2 cm. magas a nyílás, télen-nyáron, a falba ferdén van vágva, szájával lefele, úgy, hogy sem a nap, sem az eső nem juthat a kaptár belsejébe.

A téli takarást már régóta mellőzöm, penész azóta nincs, illetőleg csak akkor mutatkozik csekély mértékben, ha a család nagyon kicsi és csak kis részét tölti be a kaptárnak.

A téli takarás sejtleges, sőt — ha túl erős — káros voltát régén sejtettem, de még sem mertem egészen elhagyni. Körülbelül 8 évvel ezelőtt azonban Líptóban láttam a koleszárki-erdőőrnek, *Cservenkának*, méheit kaptárokból telni minden takarás nélkül és azóta nálam sincs takarás.

Ha azonban az ember ily zord éghajlat alá délibb, enyhe vidékről hozat méheket, akkor takarás nélkül, úgy látszik nem lehet teletetni. Legalább erre mutat az alábbi eset:

Mult évben egy hazai méhesből hozattam két rajt (Pest megye északi részéből), július elsején beraktam őket, az egyiket Boczonádi, a másikat orsz. méretű kaptárba. Szép, erős rajok voltak, szépen is fejlődtek, a hársvirágról szépen gyűjthettek is. 3 héttel később vettem itt még egy rajt, ez jóval gyengébb volt és mézzel fel is kellett segítenem, mert a hárs elvirágozott. Ez is nagy kaptárba jutott.

Tavaszzal az első két raj nagy vérbast mutatott, a kis kaptárbeli el is pusztult. A másikat meg tudtam menteni, de a tisztítás sok dolgot adott, a harmadiknál alig volt vérbast és baj nélkül telett. Ez ki is fejlődött ez évben 3 teljes keretsorra, a másik ellenben a 3-ik keretsornak csak a legfelső széléig jutott el.

Az enyhe vidékről származó egyik raj (a kis kaptárban) tehát elpusztult egészen, a másik (nagy kaptárban) csak nehezen bírta a telet, az idevaló ellenben — bár gyengébb volt és későbbi — baj nélkül telett és szépen gyarapodott, ép úgy, mint a saját rajaim. A nagyobb kaptár tehát itt is ellenállónak bizonyult. Hogy gondos takarás mellett és bélelt kaptárokból baj nélkül lehet teletetni a déli vidékről hozott méheket, azt a *Broszmann*-féle már említett méhes igazolja. Az apró Berlepsi kaptárokból, a melyeknek a fala 8 cm. vastag és bélelt, a hol fanell és szalmával lesznek takarva a családok, továbbá ősszel és tavasszal etetve és itatva, boszniai méhek baj nélkül telelnek.

Az én méheim azonban egyszerű, 3 cm. vastag deszkából készült kaptárokból telelnek minden külön takarás nélkül.

Boczonádi újabb kaptárjai be vannak rendezve etetésre és itatásra. Ez minden esetre nagyon czélszerű és a mézhozamot lényegesen fokozhatja, de ismét annyi dolgot ad, a mennyit nem szentelhet minden ember a méheinek, a miért eddig nem alkalmazhattam.

A nagy kereteknek vannak hátrányai is, de nem nagyok. Így pl. gyakran megtörténik, hogy a muljép megnyulik, sőt le is szakad. Ezt vékony drótok feszítésével akadályozhatjuk meg, vagy — a mit rendszeren használunk — a keret középebe egy vízszintes keretlecezet szegezünk. Együttal szilárdítja a nagysága miatt könnyen elhajló keretet.

A méz elszedésénél érzik az ember a másik hátrányt. Egy telt, 2—3 kg. nehéz keretről t. i. nem lehet a mézet egy erős lökessel lerázni, a sok seprés pedig nem tetszik a méheknek. Boczonádi újabb kaptárainál tartaléknyílást csinál és a mézkamrát elválasztja, a benne lévő méheket a tartaléknyíláson engedi ki. Én tartaléknyílás nélkül úgy segíték, hogy a kiszedett kereteket beteszem azonnal egy üres kaptárba, a melynek nyílását egészen kicsire lezárom telezgett lyukas deszkával. A lyuk akkora, hogy egy méh kényelmesen kifér. Pár óra múlva csak egynéhány méh lézeng már a keretekben, a melyeket már könnyű leseperni.

Végül még felemlítem, hogy a kereteknek egymástól kellő távolságra való tartására nem czélszerűek a keretbe bevitt szegek vagy az erre a czélra forgalomba hozott, két hegyes véggel bíró és szintén a keretbe beverendő drótok, mert ezek a pergetésnél nagyon utban vannak. Miattok a lép nem simul a pergető hálójához és ezért könnyen kiszakad, a szegek kiszedegetése pedig nagyon körülményes és időrabló. Sokkal czélszerűbbek a Boczonádi által forgalomba hozott lecsukható kis pléhtütközők vagy az így $\sqrt{\quad}$ alakra görbített kemény drótok, a melyek házilag is könnyen előállíthatók. Az előbbieket lefektetjük a pergetés alkalmával, utóbbiakat pedig

egyszerűen lehuzzuk és utána ismét felrakjuk a keretek sarkaiba.

Roth Gyula.

Gazdasági tanácsadó.

Fákon ejtett sebek gyógyítása. A fákon ejtett sebek gyógyítási eljárásának az alapja: megakadályozása annak, hogy a héjától megfosztott farész megszáradjon s hogy abban a korhadást okozó gombák meglepedjenek. Jól tudjuk, hogy a héjától megfosztott farész a levegőn rövid idő alatt megszárad, megpedrezik s a repedésekbe a gombák spórái betelepved, annál is inkább gyökeret vernek, mert a repedésekbe bejutott esőviz, a gomba tenyésztéséhez szükséges nedvességet elegendő mennyiségben szolgáltatja.

A fákon ejtett sebek gyógyításához tehát sietve kell hozzáfogni, vagy ha azonnal hozzá nem foghatunk, a sebet legalább oltóviaszszal kenjük be. Az alapos gyógyítási eljárás következő: éles késsel simára vágjuk a sebet úgy, hogy a sebet határoló fakéreg is simára faragjuk s azután a simára faragott sebet s illetve annak csakis farészét — tehát nem a megfaragott kérget is — köszénkátránnyal bekenjük.

A simára faragott fakéreg behagedési szövetet termel s a seb nagyságához képest hosszabb-rövidebb idő alatt a kátránnyal bekent farészt bevonja. Ezzel az eljárással a gyógyítás annál is inkább alapos, mert a vett sebek kátránnyal bekent farészét a kátrány minden gombafertőzéstől megóvja.

Különösen a nyulak szoktak a fiatal fákon veszedelmes sebeket ejteni; nem egyszer a vékony törzseknek annyira körülragják, hogy a nedvkeringés megakadályozásával a fának halálát okozzák. A nyulárgta sebeknél különösen arra figyeljünk, hogy a bármily keskenyen összefüggő héjrészek folytonosságát el ne faragjuk, mert a simára faragott héjrészeknek bármily vékonyka összefüggése lehetővé teszi a nedvkeringést s ennek segítségével a behagedési szövet képződését. Hogy a nedvkeríngésnek vékony erecskén át való biztosítása is gyógyítja a sebet, saját tapasztalásomból tudom. Egy alinafácákam törzsét közel a töve felett teljesen körülragta a nyul; nézegetve a sebet, melyet gyógyíthatatlannak gondoltam, észrevettem, hogy a fácska tövéből egy egészséges tősarj emelkedik, annyira, hogy csúcsa a seb fölé ér. Erre a sebet kisimítva és bekátrányozva, a tőből kinőtt vessző végét rálapalással beoltottam a törzsnek seb feletti még ép héjába s ime az oltás megfogamzott, a nedvkeríngés a vékony vesszőn át megindult, a behagedési szövet a seb felső és alsó részén szintén megindulva összeforrta s a fácska meg volt mentve.

L.—I.

Háziállataink agybetegségei. Nagy melegben háziállatainknál különböző betegségek jelentkezhetnek. Ilyenek az agybántalmak is, bár azok korántsem vezethetők vissza a hőmérsék emelkedésére, hanem inkább arra a körülményre, hogy a nyári meleg csak fokozza a még hideg évszakban keletkezett bajt.

Minden aggasztónak látszó állati baj föllépése esetén az állatorvosi tanács a legajánlatosabb. Áll ez kivált az állatokra is eléggé veszedelmes *gerinczagylob* föllépténél. Ennek a betegségnek előidézője legtöbbször a gerinczet ért sérülés, rázkodás, ütés, áttűlés, tenyész-bénaság. Tünetei a következők: az állat teljesen érzéketlen, béna, hátsó lábait nem bírja, a fájós agyrészek táján pedig rendkívül érzékenységet tanúsít. Orvosi rendelkezés igénybevétele nélkül a bajon egyáltalán nem segíhetünk.

Az *állatoskór* vagy epilepszia, a nyári hőségeken sokkalta veszedelmesebb és rombolóbb, mint az év hívőbb szakában. A fejből kiinduló görcsös rángatózások, habzó száj, rövidebb-hosszabb ideig tartó görcsös, merev állapot a szokott eskörös tünetek. A baj maga alig gyógyítható, miért is az ilyen állatot ki kell zárunk a tenyészanyagok sorából.

A nyári melegben leggyakoribb baj a *szédülés*, kivált a lovaknál. Legtöbbször *napszúrás* következménye. Foka annál súlyosabb, minél erősebb volt a nap hőereje. A bajt súlyosítja a szük származás is. A bajtól meglepett állat rendszerint összerokad. Ilyenkor várunk addig, a míg az állat némileg magához tér, mikor is hideg vízzel locsolgatjuk a fejet. A szük származást azonnal el kell távolítani.

A *butacsira* rendszerint az állatok agylobjának vagy agyburoklobjának egy utóbaja. Ez a baj alig gyógyítható. Melegben a butacsirás állat kevés vizet és kevés zöldtakarmányt kapjon, néha pedig némi hashajtót.

A nagy meleg idezi elő az állatnál az *agyvérbőséget* is, a mit a túlfüledt levegőtlen istálló csak fokoz. Bódultság, sőt dühöngés szerepelnek e bajnál. Hideg borogatások a fejre, orvosilag végzett érvágások, hashajtó szer enyhítenek és segítenek a bajon.

A hadiszolgálatra berendelt temérdek állat hiánya fokozottabb feladatokat ró az állattartókra. Az idehaza maradt állatokak lehetőleg kíméljük s különösen nagy melegben igyekeznünk mindent elkövetni, hogy a védelemre szoruló állatokat ki ne zsaroljuk, mert erre az állományra a jövő biztosítása szempontjából nagy szükségünk lesz!

Gy. K.

Gyümölcsstermesztés Bagdadban. A Tigris folyónak Bagdadtól Bassoráig (Mezopotámia) terjedő völgye négyötöd részben sík fekvésű sívatag, melyet csak itt-ott, a folyam mellékén művelnek; egyötöd része azonban valóságos gyümölcsöskert, melyben a datolyapálma az uralkodó növény, közben elszórta álló narancs, gránát- és egyéb gyümölcsfákkal. Ez az óriási gyümölcsültetvény 32 kilométeren át szegélyezi a folyó partvidékeit és Bagdadon át terjed, a hol az egész vidéken egyedül található öntözött kertek. Egyéb helyeken a csatornák hiánya s az öntözővíz megszerzésének nehézsége csaknem az összes gyümölcsfák művelését lehetlenné teszi, a pálma kivételével, mely mindenütt feltalálható. Magának Bagdadnak környékén egy millióra tehető a pálmafák száma. Vízemelésre egyszerű, marhabőrből tömlőformára összevarrt esőbrót használnak, me-

lyet egy ökor, vagy egy ló hús. Egy európai cég azonban már néhány helyen petroleum-mótort állított fel. A föld trágyázása nem szokásos.

A datolya után legelterjedtebb gyümölcs a narancs, melylyel Bagdad az egész Perzsa-öböl ellátja. A narancsfákat a datolyapálmák közé ültetik, a mi a téli hideg elleni védelmül is hasznos. A narancsfákat magról nevelik, mindamellett a gyümölcs elég egyetlen nagysága, vékony héju és élénk színű. Természetnek jeles minőségű citromot és mandarint, noha a fákat alig gondozzák. Megterem még Bagdad vidékén a gránát, a szőlő, a füge, a szeder, az alma, a szilva, az ősi és kajszinbarack, de egyik sem tömegesen. L—1.

(A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet közleményei nyomán.)

Különfélék.

Halálozás. *Kőrös László* m. kir. erdőtanácsos, a zsarnóczai m. kir. erdőhivatal kerületéhez tartozó selmeczbaniai m. kir. erdőgondnokságnak 34 éven át volt ügybuzgó vezetője, állami szolgálatának 38-ik évében, augusztus hó 18-án, 63 éves korában hirtelen elhunyt.

Béky-féle számtant keresek megvételre; használt is lehet. A kinek van eladó, értesítsen egy levelező-lapon s közölje annak árát is. — Fülöp János, csendőrségnél Csillaghegy (Pest megye).

Hírek a hadbavonult kincstári erdőtisztekről. *Külvitelést kaptak:* Kriváchy Andor m. kir. segéd-erdőmérnök, cs. és kir. tart. tűzértizedes, bronz vitézségi érmet; Nagy László m. kir. erdőmérnökyakornok, cs. és kir. hadapródjelölt, I. és II. oszt. ezüst vitézségi érmet.

Megsebesültek: Braxatorisz Zoltán m. kir. segéd-erdőmérnök, m. kir. honvéd hadapródjelölt; János Pál m. kir. erdőmérnök, m. kir. honvéd főhadnagy; Nagy László m. kir. erdőmérnökyakornok, cs. és kir. tart. hadapródjelölt.

Hadífogságba jutottak: Fial Ernő m. kir. segéd-erdőmérnök, cs. és kir. tart. hadnagy; Surjanszky Kálmán m. kir. erdőmérnök, m. kir. tart. honvéd tizedes; Zsák Lajos m. kir. erdőmérnökyakornok, m. kir. honvéd tizedes.

Hírek a hadbavonult erdészeti altisztekről. *Ficht József* népfelkelő közlegény, kerületi erdőőr, vichneyi lakos, az oroszok elleni háborúban egy roham alkalomával megsebesült; kezét golyó járta át. A komáromi kórházba került, a hol sebéből kigyógyult s jelenleg várja beosztását valamely menetszázadba.

Raffia-háncs. A kereskedelemben előforduló raffia-háncsot, mely tulajdonképen nem más, mint egyes pálmafajok leveleiből kiharított levélrost, főképen a következő két rokon pálmafaj szolgáltatója: *Raphia ruffia* Mart., mely Kelet-Afrikában, és a *Raphia vinifera*

Belauv., vagy népies néven borpálma, mely Nyugat-Afrikában és a tropuszi Amerikának keleti partvidékein honos. Ezeket a melegévi pálmafajokat nálunk szabadban tenyészteni természetesen nem lehet.

Olaszországi szárfajok. A legkiválóbb olaszországi szárfajok a Pugliese- és a Pantelleria-szigetről elnevezett faj.

A Pugliese-fajnak a következő alfajai vannak: Lecce vagy Martina Franca, Marches, Romagna, Basilicata és Calabre. Ezek közt a legjobb hirnévnek a Martina Franca-örvend s az öszvértenyésztés szempontjából is a legalkalmasabb. Az összes fajok közt az ehhez a fajtához tartozó számarak a legfejlettebbek, magasságuk eléri az 1 méter 45 centimétert, sőt néha ennél is több. Testalkatuk hosszú és erős, fejük széles, szemek inkább kicsinyek, füleik nagyok, szélesek, szőrözöttek és vízszintesen állók; szájuk nem túlságosan nagy, az orrlyukak nem tágak, állkapcsuk erős; hátuk egyenes, hátsórészük jól fejlett, a végtagok izmosak, az izületek markánsak, patáik elég fejlettek; színük általában sötét, szőrük fénylő, síma, farkszőrük dús.

A Pantelleria-szigetről (Trapani tartományban) elnevezett szárfaj tisztán afrikai eredetű, de a szigeten már igen meghonosodott, ismeretes külföldön is, főként Amerikában és Indiában, hová az öszvértenyésztés céljaira nagyon sok állat exportáltak.

Magasságuk 1'28—1'40 méter közt váltakozik; színük kivétel nélkül egyforma, fekete, orruk és szájuk fehér, hasukon és a czombok közt néhány fehér szőrszál látható, szőrük rövid és síma, ritkán göndör, czombjaik soványak, de izmosak, hátuk egyenes, a farsont erős képződésű, elejük szépen fejlett, fejük kicsiny, füleik aránylag rövidek, igen mozgékonyak s mindig fölfelé állanak, lábuk vastag, de jóformájú, pataképződésük igen erős, úgy hogy patkolásra nincs szükségük.

Ennek a fajnak jellemző sajátága, hogy nervósangvinikus; mozgása gyors, igen jó ügető s következőleg nyereg alatt nagyon jól használható, járása a legnehezebb hegyi útakon is egészen biztos; mérsékletes, megbízható, könnyen kielégíthető; igen korán fejlődik, úgy hogy egyéves korában is már igen jól lehet teherhordásra alkalmazni; másfél, sőt két hónza terhet is elbir hosszú útra is.

Hivatalos közlemények.

Családi pótlékot helyettesítő rendkívüli segély.

A minisztertanács 1915. évi július hó 26-án tartott ülésében elhatározta, hogy a háromnál több gyermekkel bíró állami, vármegyei és államvasuti alkalmazottak részére, a kik a családi pótlékról rendelkeznek 1912: XXXV. törvényeikk alapján legfeljebb évi 600 kor., illetőleg évi 300 kor. családi pótlékot kaphatnak, 1915. évi július hó elséjétől kezdődő hatálylyal, a családi pótlék természetével bíró rendkívüli évi segélyek engedélyeztetésének.

A minisztertanácsnak e határozata alapján a m. kir. miniszterium a következőket rendeli:

1. Az 1912: XXXV. törvényczikk alapján járó családi pótlékra igényjogosult összes alkalmazottak, a kiknek háromnál több — az 1912: XXXV. törvényczikk 2—8. §-aiban megkívánt feltételeknek megfelelő — gyermekük van, a hármat meghaladó minden olyan gyermek után, a ki után az alkalmazottnak az 1912: XXXV. törvényczikk 2—8. §-aiban, valamint a m. kir. miniszteriumnak 1912. évi 4596/M. E., 1912. évi 4597/M. E. és 1913. évi 3441/M. E. számu rendeleteiben foglaltak értelmében azaz családi pótlékra egyébként igénye lenne, az 1915. évi július hó elsejétől kezdődő hatályal, a háboru tartamára, illetőleg a jelen rendelet hatályon kívül helyezéséig, rendkívüli évi segélyt kapnak.

2. A rendkívüli évi segélynek összege azoknál az alkalmazottaknál, a kiknek az 1912: XXXV. törvényczikk értelmében évi 600 kor. családi pótlékra van igényük, a jelen rendelet 1. pontjában említett minden gyermek után évi 200 kor.-val, azoknál az alkalmazottaknál pedig, a kiknek az 1912: XXXV. törvényczikk értelmében évi 300 kor. családi pótlékra van igényük, a jelen rendelet 1. pontjában említett minden gyermek után évi 100 kor.-val állapittatik meg; az 1912: XXXV. törvényczikk 2. §-ában említett második csoport 3—9. pontjai alatt felsorolt alkalmazottaknál azonban azzal a korlátozással, hogy az az alkalmazott, a kinek fizetés természetével bíró illetményei (bére, zsoldja) évi 600 koronát meg nem haladnak, ezt a rendkívüli évi segélyt egyáltalán nem kaphatja, annál az alkalmazottnál pedig, a kinek fizetés természetével bíró illetményei (bére, zsoldja) az évi 600 koronát meghaladják, ez a rendkívüli évi segély összesen, az említett illetmények évi 600 koronát meghaladó s felfelé 100 koronára kikerekített részének felénél több nem lehet.

3. A rendkívüli évi segély minden tekintetben a családi pótlék természetével bír s ennél fogva az arra való igények bejelentése, valamint a rendkívüli évi segélynek megállapítása, utalványozása, kifizetése és beszűntetése tekintetében a gyermek után járó családi pótlékra való igénynek bejelentése, valamint a gyermek után járó családi pótléknak megállapítása, utalványozása, kifizetése és beszűntetése tekintetében érvényben álló határozmányokat kell alkalmazni.

4. A rendkívüli évi segélyt azok, a kik már 1915. évi július hó elsejét megelőzőleg is családi pótlékra igényt adó alkalmazásban állottak, az 1915. évi július hó elsejét megelőzőleg, valamint az 1915. évi július, augusztus és szeptember hónapjaiban született gyermekek után, 1915. évi július hó elsejétől kapják.

5. Az alkalmazott részére az 1912: XXXV. törvényczikk 9. §-a alapján egyes családtagok után esetleg engedélyezett családi pótlék a jelen rendelet alapján járó rendkívüli évi segélybe betudandó.

6. Olyan alkalmazott részére, a ki a jelen rendelet alapján rendkívüli évi segélyben részesül, nem lehet az 1912: XXXV. törvényczikk 9. §-a alapján, családtagok után, családi pótlékot engedélyezni.

7. A jelen rendelet alapján utalványozott rendkívüli évi segélyeket az 1912: XXXV. törvényczikk 19. §-a

értelmében nyitott «Családi pótlékok» című alrovaton kell elszámolni, még pedig annál a költségvetési czímnél, a melynek terhére az alkalmazott rendes illetményeit és családi pótlékát élvezi.

Az állami számvitelről szóló 1897: XX. törvényczikk 22. §-a értelmében azonban az állami zárszámadás indokolásában minden egyes költségvetési czímnél számszerűen is fel kell említeni, hogy milyen összegben utalványozott családi pótlék és milyen összegben rendkívüli évi segély fejében.

Budapest, 1915. évi augusztus hó 11-én.

Gróf Tisza István s. k.,
m. kir. miniszterelnök.

*

Körrendelet valamennyi fő- és ügyosztálynak, a számvétségig igazgatónak, a számvétségig mindhárom csoportjának, a segédhivatalok főigazgatójának és valamennyi alárendelt hivatalnak és intézetnek.

53595/1915. elm. sz.

(A családi pótlék ügyében.)

A családi pótlékról szóló 1912. évi XXXV. t.-czikk 15. §-a értelmében, ha az alkalmazott a gyermek után járó családi pótlékra való igényét, vagy a gyermek után járó családi pótlék összegének felemelését maga után vonó változást késedelmesen jelenti be, a családi pótlék, illetőleg a magasabb összegű családi pótlék csak a bejelentés napját követő naptári évnegyedtől kezdve jár.

Kérdés merülven fel aziránt, hogy a bejelentés mikor tekinthető kellő időben, tehát nem késedelmesen megtettnek, az ez iránt megkérdezett pénzügyminiszter úr azt az álláspontot foglalta el, hogy akkor, ha a bejelentés az igény megnyílta után haladéktalanul, *de legalább is még abban a naptári évnegyedben* megtörténik, a melyben a családi pótlékra igényt adó körülmény bekövetkezett. Eltérésnek ettől csak olyan esetekben lehetett helye, a mikor a családi pótlékra, vagy a családi pótlék felemelésére igényt adó körülmény az évnegyed legutolsó napjainak egyikén következett be s így a bejelentést az alkalmazott csak a következő évnegyed legelső napjaiban tehetette meg.

Mint hogy a mozgósítás folytan hadbavonult alkalmazottak a családi pótlékra való igényüket a katonai szolgálattól kifolyólag, önhibájukon kívül nem jelenthetik be kellő időben, a pénzügyminiszter úr figyelemmel a fennforgó különös méltánylást érdemlő körülményekre, hozzájárult ahhoz, hogy az ily alkalmazottak által igényelt családi pótlék — előbb említett álláspontjától eltérően — kivételesen attól az időponttól kezdve állapittassék meg, a melytől kezdve a családi pótlék az aziránti igénynek kellő időben való bejelentése esetén járt volna.

Erről a Czimet tudomás és mihez tartás végett értesitem.

Budapest, 1915. évi augusztus hó 4-én.

A miniszter helyett:

Báró Kazy s. k.,
államtitkár.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőseit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőset értesíteni sziveskedjenek.)

A m. kir. földművelésügyi miniszter az erdészeti segédhivatali tisztai személyzet létszámában Veréb Mihály m. kir. irodasegédtestét m. kir. irodatisztá, Wéber Mihály m. kir. irodakezelési gyakornokot pedig m. kir. irodasegédtestté nevezte ki.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Burdás János m. kir. erdőtanácsost Nagybányáról-Szászsebesre (hivatalfőnökek), Vollnhofér Pál m. kir. főerdőmérnököt Liptóújvárról-Szászsebesre (a központi szolgálathoz), Kostialik János m. kir. főerdőmérnököt pedig a liptóújvári m. kir. erdőrendezőség vezetőse alóli egyidőig felmentése mellett beosztotta a liptóújvári m. kir. főerdőhivatalhoz (központi szolgálathoz).

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Bodor Gábor erdőtanácsost Varannóról-Sátoraljaújhelyre (hivatalfőnökek), Antalóczy János m. kir. erdőmérnökyakornokot pedig áthelyezte Csikszederéről-Sátoraljaújhelyre, s beosztotta az ottani m. kir. állami erdőhivatalhoz.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter a szolgálat érdekében áthelyezte Bayer Ágoston m. kir. erdőtanácsost Strezakercsioráról-Gödöllőre (pénztárosnak), Winkler Miklós m. kir. erdőtanácsost Gödöllőről-Nagybányára (épitvevezetőnek), Furberr János m. kir. főerdőmérnököt Galgamácsáról-Gödöllőre (a központi szolgálathoz).

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Rónai Antal m. kir. erdőtanácsost Újbányára (erdőgondnoknak), továbbá Koralecsky Géza és Pribnow Pál m. kir. főerdőmérnököt Beszterczére a m. kir. erdőigazgatóságához (központi szolgálathoz).

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter a szolgálat érdekében áthelyezte Soltész Gyula m. kir. erdőmérnököt Ungvárról-Nagybányára.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Hepke Arthur kir. alerdőfelügyelőt m. kir. főerdőmérnöki minőségben Aradra, az aradi m. kir. állami erdőhivatalhoz erdőgondnoknak, Szabó Kálmán kir. alerdőfelügyelőt Máramaroszigetre, a máramaroszigeti és Barrois Andor kir. alerdőfelügyelőt Maros-Vásárhelyre, a maros-vásárhelyi kir. erdőfelügyelőséghez.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Timók János m. kir. főerdőmérnököt Trencsenébe (a m. kir. állami erdőhivatalhoz), továbbá Marton Benedek m. kir. erdőmérnököt Brassóba, Stefán Gyula m. kir. segéderdőmérnököt Kézdivásárhelyre és Nagy Lajos m. kir. segéderdőmérnököt Feketetalomra (az ottani m. kir. járási erdőgondnokságokhoz), Zalay László m. kir. erdőmérnököt Máramaroszigetre (az ottani m. kir. állami erdőhivatalhoz) és Szegedy Oszkár Topánfalvára (az ottani m. kir. járási erdőgondnokságához).

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Bartha Sándor m. kir. főerdőmérnököt Segesvárra (erdőgondnoknak), Szalánty László m. kir. erdőmérnököt Gyulafehérvárra (erdőgondnoknak), Nagy Samu m. kir. erdőmérnököt Csikszederára (erdőgondnoknak).

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Bertsik Andor m. kir. erdőmérnököt Munkácsra és Craciun Baju m. kir. segéderdőmérnököt Hlovára (erdőgondnoknak), továbbá áthelyezte Puksa Endre m. kir. erdőmérnököt és Schorscher János m. kir. segéderdőmérnököt Királyhalmára, Fekete Lajos m. kir. segé-

erdőmérnököt Görgényszentimrére és Tamás János m. kir. díj-talan erdőmérnökyakornokot Vadászordőre és szolgálattételre beosztotta a királyhalmi-, görgényszentimrei, illetőleg a vadász-erdei m. kir. erdői szakiskolához.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Pommer Nándor m. kir. segéderdőmérnököt Beszterczére és beosztotta a besztercei erdőigazgatóságához.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter a tótsóvári m. kir. erdőhivatal kerületében Bellanszky Bertalan m. kir. főerdőt, a vinkovci kir. főerdőhivatal kerületében pedig Vaisztina Mátyas kir. főerdőt — saját kérelmükre — nyugalomba helyezte.

*

A liptóújvári m. kir. főerdőhivatal főnöke Grandtner Vince, Medvecsy Ignác és Piny Gusztáv m. kir. erdőőrök m. kir. főerdőőrökké, a hadbavonult Bakky József, ifj. Schmidt Fülöp József, Ország Nándor és Cservenka Rezső II. oszt. m. kir. erdőlegényeket I. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Csalányi János II. oszt. segéderdőrt I. oszt. m. kir. segéderdőrré, a hadbavonult Migra Ede és Krno Dániel I. oszt. erdőlegényeket és Neupaver Péter I. oszt. segéderdőrt m. kir. erdőőrökké, a hadbavonult Lehoczy Márton és Ország Gyula napibéres erdőőröket Feketevág, illetve Teplieska állomáshelyre II. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Veszelszky András és Borovszky János napibéres segéderőket pedig, mindkettőt Feketevág állomáshelyre II. oszt. m. kir. segéderdőőrökké nevezte ki.

*

A lippai m. kir. főerdőhivatal főnöke Donáth Lipót, Popa József, Dábu Miklós, Kónya Imre, Nagy Sándor, Csintányi Trifon, Mészáros Lázár és Novák János m. kir. erdőőrök m. kir. főerdőőrökké, Petőfi Géza, Kinéz Zenóvia, Sztanyia Flórián, Balog Mihály, Böles István, Bánász Ernő, Papp János és Mihó Dóme I. oszt. m. kir. erdőlegényeket, illetve segéderőket m. kir. erdőőrökké, Kraj Pál, Csizmasz Vazul, Klepp Bálint és Luka Péter II. oszt. m. kir. erdőlegényeket I. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Trombitás András, ifj. Takács János, Gyuri Zámfir, Kupareszku Miklós és Dobánisz József II. oszt. m. kir. segéderőket I. oszt. m. kir. segéderdőőrökké, Jantjy József, Kővári Gyula, Podina Mihály napibéres pterőderőket, továbbá Vernicza György és Terbanca András szakvizsgázott erdőőrök II. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Ponta János, Ördög András, Mallinger József és Popa György napibéres pterőderőket pedig II. oszt. m. kir. segéderdőőrökké nevezte ki.

*

A szászsebesi m. kir. erdőhivatal főnöke Vizauer Mihály m. kir. erdőrt m. kir. főerdőorré, Donáth Lajos, Lk János, Lepocky Gusztáv I. oszt. m. kir. erdőlegényeket és Lukács József I. oszt. m. kir. segéderdőrt m. kir. erdőőrökké, Mihalecs Rezső, ifj. Pántlik Ignác és Szoboszlai János II. oszt. m. kir. erdőlegényeket I. oszt. m. kir. erdőlegényekké, Jászberényi István II. oszt. m. kir. segéderdőrt I. oszt. m. kir. segéderdőrré, Badeu György napibérest, Cíbea Emilián napibéres útkapárolt és Karabee Lázár napibérest II. oszt. m. kir. erdőlegényekké nevezte ki.

*

A kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság főnöke Albert Sámuel m. kir. főerdőt a kovásznai m. kir. erdőgondnokság kommandói védkerületéből a vidrai m. kir. erdőgondnoksághoz Topánfalvára irodai szolgálathoz, ifj. Kacsó István m. kir. főerdőt jelenlegi állomáshelyéről Musáról Kommandóra, Kolda Simon m. kir. erdőrt az abrufalvai erdőgondnokság kerületéből a kovásznai erdőgondnokság musai védkerületébe, Nemes Miklós m. kir. erdőrt és Tóth László m. kir. erdőrt a jósikafalvai m. kir. erdőgondnokságtól a laposnyai m. kir. erdőgondnokság mesterpataki, illetve a topánfalvai m. kir. erdőgondnokság Valea Marei védkerületébe, végül Vajda József m. kir. segéderdőrt Mesteráról Laposnyára helyezte át.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi augusztus hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Temesvár város hd. 21.44, Erdélyi György 40 fill., Barabási Károly 2.60, Lőcsei adóhiv. hd. 29.13, Gr. Vigyázó urad. hd. 5.55, Versecki erdőgond. hd. 13.15, Földmív. min. hd. 40.—

1 koronát fizettek: Virács József, Bomba Antal, Csomoss István, Bambasz Károly.

2 koronát fizettek: Asztalos István, Csupa Traján, Molnár Sándor, Dáner József, Babos István Vilmos, Farkas Izák, Illés Ignác, Kántor Pál, Petrovics Gábor, Warinszky Miksa, Divéky József, Horváth Imre, Imre János, Kocza János, Faller András, Pál Hórs.

3 koronát fizettek: Gligor Miklós, Ilyés B. János.

4 koronát fizettek: Kisfaludy János, Pothánszky József.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkezik felszólalások kiadóhivatalunkba a czim-szalagon átjuttot lakozm miatt. Ez után közlök, hogy ezen átjuttatásokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközei a bejelentett czimváltozás alapján, a nagyobbarányi czimnyomatási költségek megtakarítása czéljából. Kérjük tehát, hogy följegyezve reklamációikkal a t. előzetők ne forduljanak hozzánk.

A. V. Az, hogy ön már 44 éves, nem képezhet akadályt arra, hogy erdőorré kinevezessék. Legjobb, ha úgy ez iránt, mint jelenlegi napidíjának felemelése iránt közvetlenül a hivatalfőnök úrhoz fordul.

N. D. Minden a háborúban elesett férfi özvegye és árvái az 1887. évi XX. t.-cz. értelmében igényt tarthatnak nyugdíjra. Ha a férfi a honvédségnél szolgált, úgy özvegyi nyugdíjért és nevelési járulékkért a honvédelmi miniszter úrhoz, — ha pedig a férfi a közös hadseregben szolgált, akkor a cs. és kir. közös hadügyminiszter úrhoz kell fordulni.

Brassó. 1. A fegyveradóról és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. t.-cz. 2. §-a szerint csak a vadászatra használható löfegyverek után kell adót fizetni. Minthogy a Flóbert fegyver rendszeres vadászatra nem alkalmas, azért nem is kell érte adót fizetni. A m. kir. közigazgatási bíróság 1009. számú elvi határozatában kimondotta, hogy Flóbert-fegyverrel vadászati jegy nélkül, kisebb madarakra lövöldözés nem vadászati kihágás. Ebből is következik, hogy a Flóbert fegyver nem vadászfegyver s így nem esik adó alá.

2. Ha a tényleges katonai szolgálatból közvetlenül, megszakítás nélkül lép át a polgári állami szolgálatba, akkor katonai szolgálatra a nyugdíjba beszámít, de ha a tényleges katonai és polgári állami szolgálat közt több mint 30 napi megszakítás van, úgy a katonai szolgálat a nyugdíjba be nem számítható. Minthogy az állammal 24 éves kor előtt senki se nevezhető ki erdőorré, ennekfoga a szakvizsgáztott egyén vagy mint segéderdőőr, vagy mint erdőlegény lehet csak állami szolgálatba. Ezek kezdő fizetése évi 600 korona.

G. A. Kérdését a legjobb akarat mellett se tudtuk megérteni s így arra nem is tudunk válaszolni, mert azt se tudjuk, hogy ön miféle államsegély könyvek kiosztásáról kíván felvilágosítást.

R. P. Álló fák magasságának a mérésére többféle műszer van. Ezek közt a legegyszerűbbek, de a mellett jök is a Christen-féle és a Weisse-féle fumaagasságmérő. Megrendelheti előlabb a feltalálónál: Christen főerdésznél — Biel (Svájc), ára 5.60 frank, — utóbbit pedig Neuhofer & Sohn özgnél Wien (I., Kohlmarkt 8.) ára tokban 20 korona.

I. I. Az erdőri szakiskolákban a magánuradalmi erdőörök gyermekei is részesülhetnek teljesen ingyenes ellátásban. A felvételre vonatkozó pályázati hirdetést lapunk ez évi 11—12. számában közöltük. Ha azt elolvassa, látni fogja, hogy a szakiskolákba csak olyan ifjak vehetők fel, a kik legalább hat elemi iskolát (vagy egyéb elemi és két középsikolát) végeztek és legalább 17 évesek. Minthogy az ön fia ez idő szerint még egyik követelménynek sem felel meg, felvételre nem számíthat.

Erdészeti iskola. Az 1892—1894. évben születetteknek már kellett sorozáson átesniök. Ha a sorozáson alkalmatlanoknak találtattak, úgy újabb sorozásra is kell menniök. Erre nézve a szakosok hirdetések fognak majd felvilágosítást nyújtani.

T. M. I. A hadbavonult nem kincstári erdőörökre vonatkozólag a gazda és gazdasági cseléd közötti jogviszony szabályozásáról szóló 1907. évi XLV. t.-cz. rendelkezései az irányadók. Ennek a törvényeziknek a 49. §-a szerint: „ha a cseléd mint hadseregbeli, vagy honvédt-ujoncz, vagy mint tartalékos, illetőleg póttartalékos tényleges szolgálatra, vagy mint védköteles akár részleges, akár általános mozgósítás alkalmával bevonult, a szolgálati szerződés azonnal megszűnik s azért egyik fél sem igényelhet kárpótást.»

A törvény szerint tehát a birtokosok nem kötelesek az ön részére az állást fenntartani, sem pedig a bevonulás után önként fizetést adni.

2. A konvertált jelzálogkölcsön sorsjegyek húzása még eddig mindig pontosan megtartott. Hogy a bankház köteles-e önt a sorsjegyhúzások eredményéről értesíteni, azt nem tudjuk, mivel azt se tudjuk, hogy milyen czélból vannak ott a sorsjegyei. Ha csak megőrzés végett vannak ott a sorsjegyei, vagy pedig kölcsönt vett ott fel a sorsjegyekre, úgy — nézetünk szerint — nem köteles a bankház az ön sorsjegyeinek húzási eredményét figyelemmel kísérni, kivéven azt az esetet, ha erre a banknak külön megbízás is ad. Legjobb, ha ez iránt közvetlenül a bankhoz intöz kérdést. Megjegyezzük különben, ha esetről-esetre közli velünk a sorsjegyeinek számát, szívesen utána nézünk, hogy kilüzték-e?

H. J. Az állami alkalmazottaknak adandó drágasági segélyre vonatkozó rendelet még nem jelenvén meg, kérdésére nem tudunk válaszolni.

K. L. Hogy kérvényére miért nem kapott még választ, azt mi nem tudhatjuk.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

49 éves, román. kath., gyermektelen szakvizsgázott erdőőr, magánuradalmakban mint erdőőr és felügyelő, gazdaságban mint tiszt volt alkalmazva, az erdészet, mezőgazdaság és irodai teendőkbén jártas, megfelelő állást keres. Címe: Petrovics Gábor, szakvizsgázott erdőőr, Téesó (Máramaros megye). 13.

25 éves, román. kath., nős, magyarul és németül beszélő, a famérésben és csemetéültetésben jártas egyén, erdőlegényi, vadóri, vagy éjjeli őri állást keres. Címe a szerkesztőségénel megtudható. (14.)

39 éves, nős, családos, reform. vallású, ép, egészséges testalkatú, hadmentes egyén, ki három év óta a szolvai járásban mint utbiztos működik, uradalomnál erdőri állást keres. Címe a szerkesztőségénel megtudható. (15.)

Négy polgári iskolát végzett, 28 éves, nős, reformátusi, hadmentes segéderdő, három évi erdészeti gyakorlati szolgálattal, az erdészeti, vadászati és irodai teendőkbén jártas, amiről jó bizonyítványai vannak, segéderdősi vagy erdőri állást keres. Beszél magyarul, németül, románul, horvátul és olaszul. Címe a szerkesztőségénel megtudható. (16.)

44 éves szakvizsgázott erdőőr, ki úgy erdészeti, mint vadászati téren elsőrendű szakor, október 1-re, lehetőleg uradalomnál állást keres. Címe: Illés Ignác, Tállya (Zemplén m.) (17.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1-20. Klepsitz, Gosztola (Zala megye). (LXXIV.20.)

Megvétele keresek egy olyan vadászkuttyát, amely kizárólag csak vaddisznót keres és támad mindaddig, míg lövéssel lehet hozzáférni.

A kinek van, hirdesse levelezésben az árával együtt. Erdész jeligét használjon.

(2. III. 3.)

Megvétele keresek egy fajtisza daxlit, avagy foxit. Németh István erdőőr, Alsópere, u. p. Bakony-Nána.

(3. III. 3.)

Erdővéd kerestetik egy erdélyi birtok részére. Komoly, kellően képzett pályázók felhivatnak, folyamodványaikat és bizonyítványaik egyszerű másolatait, csak posta útján, alanti címre betérjeszteni. Fizetés megállapodás szerint. Uradalmi Tisztartóság Pusztá-Haraszt, u. p. Vác.

(4.)

25780/1915. sz.

Fenyő-,bükk- és egyéb lombfa eladása tővön. A bizterei m. kir. erdőgazdagság 1916—1920. évi 675 k. hold kiterjedésű vágásainak összesen mintegy 124173 tömör m³-re becsült fatermése zárt írásbeli ajánlatok mellett nyilvános versenytárgyaláson eladásra kerül.

A zárt írásbeli ajánlatok 1915. évi október hó 6-án d. u. 5 óráig nyújtandók be az orsovai m. kir. erdőhivatalhoz Herkulesfürdőre címelve, a hol is azok az erdőhivatal helyiségében a következő napon délelőtt 11 órakor nyilvánosan fognak felbontatni.

A részletes becslés adatai, árverési és szerződési feltételek, valamint ajánlati űrlapok és borítékok az orsovai m. kir. erdőhivatalnál Herkulesfürdőn szerezhetők be.

Budapesten, 1915. évi augusztus hóban.

(5.) **M. kir. Földművelésügyi Miniszter.**

Szépen tarkázott rövidszőrű német Pointer-vizslakölyök, 5 hónapos, 35 koronáért, bevonulás miatt sűrűsen eladó. Horváth Jánosnál, uradalmi vadász, Rába-Sebes, Sopron m.

(6.)

2108/1915. sz.

Árverési hirdetés. A nagymarosi erdőgazdagság remetevölgyi kőbányájának az 1915. évi október hó 1-től, 1918. évi szeptember hó 30-ig terjedő három évi időtartamra való bérbeadására f. évi szeptember hó

28-án délelőtt 10 órakor Gödöllőn az erdőhivatal szék-házában zárt írásbeli versenytárgyalás fog megtartatni.

Kikiáltási ár évi 4000 korona.

Bánatpénz 400 korona.

Az árverési és szerződési feltételek az alulírott m. kir. erdőhivatalnál, valamint a nagymarosi m. kir. erdőgazdagságánál a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Gödöllőn 1915. évi augusztus hó 18-án.

(7.)

M. kir. Erdőhivatal.

107098/I. B-1./1915. sz.

Fenyőutajfa eladás. (1000 m³-es részletekben.) A máramarosszigeti m. kir. erdőgazdagság és a bustyabázai m. kir. erdőhivatal erdőgazdagságaiból az 1915. évben részben letutajozott, részben letutajozandó mintegy 25000 m³ 1913. évi termelésű lucz és jegenyefenyő haszonfa Máramarosszigeten az erdőgazdagság hivatalos helyiségében 1915. évi szeptember hó 27-én (huszonhetedikén) d. e. 10 órakor zárt írásbeli ajánlatok útján eladásra kerül.

Az ajánlatokat az árverést megelőző napon délután 4 óráig kell a máramarosszigeti erdőgazdagság, illetve a bustyabázai erdőhivatalnál benyújtani. Az ajánlatok az erdőgazdagságnál a fentebb megjelölt napon délelőtt 10 órakor nyilvánosan felbontatnak.

A csoportok beosztását és kikiáltási árait feltüntető kimutatások, valamint a részletes versenytárgyalási feltételek, ajánlati űrlapok és borítékok a nevezett erdőgazdagság, illetve erdőhivatalnál beszerezhetők s ugyanezek az illető kerületbeli erdő- és faraktár-gondnokságnál megtekinthetők.

Budapest, 1915. évi augusztus hó.

(8.)

M. kir. Földművelésügyi Miniszter.

106762/I. B-1./1915. sz.

Termelt fenyőhaszonfa eladás. (Fővölgyi rakodón.) A dobrócsi erdőgazdagságban termelt és a feketegaramvölgyi iparvasút menti dobrócsi rakodóra hozott 2836-90 m³ fenyőhaszonfa négy eladási csoportra megosztva, zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Ajánlatok legkésőbb 1915. évi szeptember hó 27-én déli 12 óráig nyújtandók be Besztercebányán, a m. kir. erdőgazdagságnál, ahol azok szeptember hó 28-án délelőtt 10 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Árverési feltételek, a faanyag csoportosítását, a kikiáltási árakat és bánatpénzeket feltüntető kimutatás, ajánlati űrlap és boríték a besztercebányai erdőgazdagságnál szerezhetők be.

Budapest, 1915. évi szeptember hóban.

(9.)

M. kir. Földművelésügyi Miniszter.

DIANA FEGYVER ATELIER

Gothard Sándor

Herény, Szombathely mellett, Vas m.

Lerakat: **Budapest, VI., Váci-körút 61. sz.,** a Magyar Motor- és Gépgyár irodájában.

Használati fegyverek

120 korona ártól felfelé.

A kontinens legnagyobb luxusfegyver-raktára.

Saját szerkezet — saját minták!

Saját Motor- és Gépgyár irodájában.

Budapest, 1915. Franklin-Társulat nyomdája.

Előfizetési ár:

Egész évre ——— 4 K.
Fél évre ——— 2 K.
Negyed évre ——— 1 K.
Egyes szám ——— 20 f.

Szerkesztő:

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

AZ ERDŐ

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Hirdetések

egy hasbos garmondszédő milliméter soronként 10 fillérrel, táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfaj szedés másfélspores egytárral számított. — Az egész oldal négy hasbos szedés.

Előfizetőnek az álláskezelés és kínálat rovata rövid közlésekre díjtalanul áll rendelkezésre.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címzenden Budapest, V., Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szétküldésére vonatkozó reklamáziók is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő» szerkesztőségéhez, Budapest, V. Zoltán-utca 16. sz. intézendők. Kéziratok vissza nem adtának.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség érvényesítésként utaltványoz. A lap után nemalan származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordítatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

Az állami alkalmazottak részére a hadiállapot tartama alatt szükséges elsőrendű tömegfogyasztási cikkek beszerzésének megkönnyítése céljából beszerzési előlegek engedélyezése tárgyában.

Bükkerdők felnevelése. (Lonkay Antal.)

A növények sápkórja. (L—l.)

A fenyőkéreg, tölgykéreg és gubacs árának szabályozása.

A vad lábnymairól. (K. M.)

A weimári vizsláról. (Witt Emil.)

A Lankaster-puska lövege (Stankovszky J.)

Gazdasági tanácsadó: Fordítsunk több gondot az őszi talajmunkálatokra. (Gyulay Károly.) — Főtt, vagy gőzölt burgonyát etessünk? (Gy. K.)

Külföldiek: Kezelői és kezelőnői állások rendszeresítése. — Eltűnt erdőőr. — Nyugdíjbiztosítás. — Spanyolország gyümölcstermesztése. (L—l.) — A francia erdőségek és a háború.

Hivatalos közlemények: A családi pótlékot helyettesítő rendkívüli évi segély engedélyezése tárgyában. — Az illetményföldeknek kincstári faveők, bérlek, vagy vállalkozók részére való bérbeadása tárgyában. — Az illetmény tűzifa és a pöttüztüfa kiszolgáltatása tárgyában.

Változások az erdészeti szolgálat körében.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. Jennya vadászata.

Az állami alkalmazottak részére a hadiállapot tartama alatt szükséges elsőrendű tömegfogyasztási cikkek beszerzésének megkönnyítése céljából beszerzési előlegek engedélyezése tárgyában.

A minisztertanács 1915. évi szeptember hó 3-án hozott határozatával felhatalmazást adott arra, hogy az állami, vármegyei és államvasuti alkalmazottak részére oly célból, hogy az elsőrendű tömegfogyasztási cikkeknek (liszt, dara, szárazbab, borsó, lencse, vöröshagyma, burgonya, rizs, cukor, kávé, zsir, szalonna, háj, szén, fa, lőolaj, szappan) a hadiállapot tartama alatt való biztosítása és elsőnyöbbségű beszerzése megkönnyíttessék, a fizetési előleg természetével bíró beszerzési előlegek engedélyeztessenek és hogy ilyen előlegek tekintetében a fizetési előlegek engedélyezésére nézve érvényben álló általános rendelkezésektől eltérő rendelkezések legyenek megállapíthatók.

E minisztertanácsi határozat meghozatalánál a kormányt az a célzat vezette, hogy a jelenlegi rendkívüli viszonyok között az alkalmazottak elsőrendű szükségleteinek kielégítése, az árdragulás ellen való lehető védekezés mellett biztosítható legyen s hogy az erre a célra szükséges anyagi eszközök a megszabott és egyenlő havi részletekben kézhez vett fizetésre utalt alkalmazottak részére is rendelkezésre álljanak.

Tekintettel arra, hogy a szóban forgó elsőrendű fogyasztási cikkek a legelőnyösebben a nagyban bevásárlás útján szereshetők be, ez pedig a fogyasztóknak beszerzési csoportokba való tömörülésével érhető el, a kormány a beszerzési előlegek nyújtásával az ilyen csoportok alakulásának előmozdítását is célba vette.

1. Beszerzési előlegek részesíthetők:

a) az állandó évi fizetés (évi bér, évi zsold) mellett alkalmazott állami tisztviselők, kezelők, kezelőnők, altisztek és szolgák.

b) az állami hatóságoknál, hivataloknál, intézeteknél és vállalatoknál napidíj, havibér, hetibér vagy napibér mellett alkalmazott és legalább egy évi jó szolgálattal bíró díjnokok, altisztek és szolgák.

Különös méltánylást érdemlő körülmények fennfor-

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése tárgyában.

Értesítjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy «Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a háborús viszonyok következtében nehézségbe ütközvén, lapunk további intézkedésig minden hó 15-én kettős füzetekben fog megjelenni.

A szerkesztőség.

gása esetén és ha arra egyébként is érdemesek, a b) pont alatt említett alkalmazottak részére akkor is lehet beszerzési előleget engedélyezni, ha nincs is még egy évi jó szolgálatak.

2. Az 1. a) pont alatt említett alkalmazottak által igénybevehető beszerzési előleg nem lehet több, mint:

a) 400 K	} annál a tisztviselőnél, a ki	} családi pótlékot egyáltalán nem kap, összesen évi 200 K	
600 €			€ 400 €
800 €			€ 600 €
900 €			€ 800 €
1000 €			€ 1000 €
1200 €			€ 1200 € v. annál több

családi pótlékot, illetőleg a családi pótlék természetével bíró évi segélyt kap;

b) 300 K	} annál az egyéb alkalmazottnál, a ki	} családi pótlékot egyáltalán nem kap, összesen évi 100 K	
400 €			€ 200 €
500 €			€ 300 €
550 €			€ 350 vagy 400 K
600 €			€ 450 € 500 €
700 €			€ 550 € 600 € vagy

annál több családi pótlékot, illetőleg a családi pótlék természetével bíró rendkívüli évi segélyt kap.

3. Az 1. b) pont alatt említett alkalmazottak által igénybevehető beszerzési előleg nem haladhatja meg a napidíjnak, havibérnek, hetibérnek vagy napibérnek:

egy havi összegét annál az alkalmazottnál, a ki családi pótlékot egyáltalán nem, vagy évi 100 K családi pótlékot kap;

két havi összegét annál az alkalmazottnál, a ki összesen évi 200 K vagy 300 K,

három havi összegét annál az alkalmazottnál, a ki összesen évi 300 koronánál több

családi pótlékot, illetőleg a családi pótlék természetével bíró rendkívüli évi segélyt kap.

Az egy évnél rövidebb szolgálattal bíró alkalmazottak részére engedélyezhető beszerzési előleg nem haladhatja meg a napidíjnak, havibérnek, hetibérnek vagy napibérnek egy havi összegét.

Egy havi összeg alatt az említett illetmények egy napra eső összegének harminczszorosa értendő.

4. A beszerzési előleg a közvetlen hivatali főnöknek bármikor átadható, de legkésőbb 1915. évi december hó elsejéig átadandó írásbeli bejelentés alapján engedélyeztetik.

A beszerzési előleg akkor is engedélyezhető, ha az alkalmazottak illetményeit korábban kapott fizetési előlegből származó tértímeny vagy bírói letiltás terheli.

Az 1. b) pont alatt említett alkalmazottnaknál a közvetlen hivatali főnök az írásbeli bejelentésen köteles nyilatkozni az iránt, hogy a beszerzési előleg engedélyezését indokoltkn és az alkalmazottat eddigi magatartása alapján az előleg visszafizetése szempontjából megbízhatónak tartja-e.

Az utalványozott beszerzési előleg a fizetési osztályokba sorozott tisztviselők által két, az egyéb alkalmazottak által három egyenlő részletben vehető fel és pedig az első részlet az utalványozás után azonnal, a második részlet három hónappal, a harmadik részlet pedig hat hónappal az első részletnek felvétele után.

A mennyiben azonban az alkalmazottnak közvetlen hivatali főnöke — az általa alkalmazsának talált módon szerzett meggyőződés alapján — a felveendő beszerzési

TÁRCZA.

«Jennyá»-vadászlat.

Hat vagy hét esztendővel ezelőtt egy őszi reggelen valamelyik parkányi mészárosnak kőfállal körülfárt udvarában néhány juhót szétépve találtak és állítólag a talajon és a kőfállakon visszamaradt nyomokból arra lehetett következtetni, hogy a kárt valamely nagyobb állat okozta, a mely a kőfállon át bengorva férközött a juhokhoz és ugyanazon az úton távozott is el. Nosza, lett nagy riadalom az egész környéken. Másnap, harmadnap már szélteben beszélték, hogy Kőbőlukt és Parkányánána között egy tehervonatról egész állatserleglet szökött meg, köztöttük a legveszedelmesebb bestiak, tigrisek, oroszlanok, medvék, hiénák, párduecok, farkasok, különösen pedig egy színénél fogva is ritkaságszámba menő fekete farkas. A kiszabadult bestiak elaraszították az egész közeli vidéket és a közbiztonságot oly mértékben veszélyeztették, hogy a kevésbé erős idegzetű emberek valósággal nem mertek útra kelni. A napilapok minden nap frissebb híreket hoztak az esztergommegyei fenevadak felől és névszerint meg tudták jelölni azokat, a

kik találkoztak velük s a kiket állítólag nyílt útkon megtámadtak ugyan, vagy valamely más szerencsés körülménynek köszönhették megmenekülésüket. A pánik egyre terjedt, úgy, hogy végül hatóságí beavatkozásra volt szükség.

Állig felgyevezert és éles töltéssel dúsan felszerelt katonaság vonult ki Esztergomból a vidékre és már másnap elterjedt a hír, hogy az expedíció sikerrel járt, a katonaságnak sikerült a fekete farkast elejtenie és az egyik párduez is terítékre került. Esztergom város kalandra éhes nímródjai mindenféle kutattak a fenevadak nyomai után. Egyikük állítólag rá is akadt az egyik tigris nyomaira az ebédí foknál a Dunapart lágy iszapjában és bizonyoságlul gipszlenyomatot készített róluk, a melyet többen csakugyan láttak is volna nála. A katonaság kivonulása úgy látszik csakugyan nem volt mese, mert a megfoghatatlanul terjedő vak hírekkel sikerült a hatóságot, sőt magát a belügyminiszteriumot is fellármázni és az utóbbi rendeletet intézett Esztergom vármegye alispánjához, hogy a való tényállást állapítsa meg, a közveszélyes fenevadak holtartózkodásának kikutatása céljából tartasson hivatalos vadászlatokat és a vadak kiirtása iránt haladéktalanul intézkedjék.

előlegről kiállított nyugtán igazolja, hogy az alkalmazott

a) tagja valamely beszerzési csoportnak és a beszerzési előlegnek utalványozott összegét a beszerzési csoportnak engedélyezte, vagy

b) még a beszerzési előleg felvétele előtt, a beszerzési előlegnek felét, a három részletben felvehető előlegnél pedig annak egyharmadát, illetőleg kétharmadát meghaladó összegért rendelt vagy vásárolt a jelen körrendeletben említett elsőrendű fogyasztási cikkeket, vagy

c) a beszerzési előlegnek felvett részletét, illetőleg részleteit rendeltetésének megfelelően már teljesen felhasználta;

a második, illetőleg harmadik részlet már korábban — esetleg az első részlettel egyidejűleg — is felvehető.

Az 1. b) pont alatt említett olyan alkalmazott, a kinek részére a napidíjnak, havibérnek, hotibérnek vagy napibérnek egy havi összegét meg nem haladó beszerzési előleg engedélyeztetett, ezt az előleget egy összegben is felveheti.

A beszerzési előleget egyáltalán nem szabad kiüzetni abban az esetben, ha annak első részletét az alkalmazott legkésőbb 1915. évi december hó 31-éig fel nem vette.

A beszerzési előleget az alkalmazottak — tekintet nélkül arra, hogy azt mikor vették fel — 1916. évi január hó elsejétől számítandó tíz egyenlő és egymásután következő havi, illetőleg azok az alkalmazottak, a kik illetményeiket felhavi részletekben kapják, 1916. évi január hó elsejétől számítandó husz egyenlő és

egymásután következő felhavi részletben kötelesek visszafizetni.

Az az alkalmazott, a kinél a korábban kapott fizetési előlegből származó tértítménynek levonása, az 1915. évi márczius hó 12 én hozott minisztertanácsi határozat alapján további rendelkezésig függőben tartatott, a fizetési előleg még törlesztetlen részleteinek folytatólagos törlesztésére, a beszerzési előlegnek teljes visszafizetése, vagyis 1916. évi november hó elseje előtt nem kötelezhető.

Annál az alkalmazottnál, a ki a jelen körrendelet kiadása előtt fizetési előleget s a jelen körrendelet alapján beszerzési előleget kapott, a korábbi fizetési előlegből származó tértítménynek a levonása — az alkalmazott kívánságára — függőben tartandó az 1916. évi január hó elsejétől 1816. évi október hó végéig terjedő, vagyis arra az időtartamra, a míg a részére engedélyezett beszerzési előlegnek a visszafizetése tart.

Bükkerdők fölnevelése.

Irta: Lonkay Antal.

Hazánk 13 millió hold erdőterületének 36%-át, mintegy 5 millió holdat, a bükk foglalja el. Oly jelentékeny erdőtömeg ez, hogy ennek gondos kezelése azért is elsőrendű kötelesség, mert ha gondatlan hanyagsággal holdankint csak 1—2 korona kárt okozunk, a nemzeti vagyont milliókkal rövidítjük meg.

Minden erdőgazda tudja, hogy bükkfa és bükkfa között az érték és feldolgozhatóság tekintetében mily jelentékeny különbségek vannak. Igen gyakran a látszólag

A fenevadak sem estek azonban a fejük lágyára s a mint megszimatozták a veszeltyt, elszéledtek minden irányban. Az egyik tigris váratlanul Nógrádban ütötte föl a fejét, két oroszlan meg Mocsnál úszta át a Dunát, hogy a tulsó félnek is jusson a dicsőségéből. A lapok ekkor azt írták, hogy a fenevadak miatt a tatai grófi uradalomban tervezett vadászatok elmaradtak, noha azon az őszön a tatai vadászatokhoz fejedelmi vendégeket vártak.

A fenevadak holtartózkodásának hivatalos pontos-sággal való megállapítása céljából községenkint eszközözendő hivatalos vadászatok a kellő hivatalos komolysággal csakugyan «megszokóztettek». Egy fiatal barátom, a ki családii körben szívesen adja jelét imitatori tehetőségének és ilyenkor frenetikus hatásokat szokott elérni, résztvett egy ilyen vadászon, megfigyelte ott az egyes típusokat és remekül tudta előadni az egész vadászat lefolyását. Sajnálom, hogy itt csak halvány árnyképét adhatom annak, a mit ő tud produkálni, mert nem áll módomban visszaadni az ő arczjátékát, jellegző taglejtéseit és azt a remek felpálozók dialektusát, a melyben ő a hivatalos jennyá-vadászat egyes szereplőit megszólatja. Hogy mi az a «jennyá», az majd kitűnik az alábbiakból.

Csipős őszi virradatokra a faluvégén gyülekezik a falunk hivatalos vadászatra kirendelt népe. A korábban érkezettek türelmetlenül topognak föl-alá és fújják a körműket. Közben-közben tanácskoznak a gyülekezet czéljáról. Egyik-másik pálinkával melengeti magában a «belső-embert» és a korai italtól máris keresztbe áll a szeme.

— Hát aztán, komám, mit gondol kend, miért doboltatta össze a jegyző úr a sok embert?

— Hát nem tudja, komám uram, hogy a határban jennyák járnak? Jennyák bizony, a gyarmati ispánt is egy csepp hítja, hogy meg nem fogták, az esztergomi katonaság pedig két hete kergeti őket, de nem tud velük semmire se menni.

— Há'szen, ha a katonaság nem bír velük, mink fogjunk ki rajtuk, talán ezzel a bottal? Ha az az öt forint nem volna, a kít a jegyző úr kidoboltatott, tőlem ugyan maradhott volna a jennyá-vadászat! De az anyukom azt mondta, inkább a jennyák rágiák ki a bélem, mint hogy öt forintot fizessünk. Elgyűttem hát, már most hadd látom, merre van az a jennyá!

— Jennya... jennyá... — dörmög egy harmadik magában, — hát aztán mi is az a jennyá voltaképen?

— Jennya! Hát azt se tudja kend? Há'szen tanulta kend az iskolában, hát állat, csunya, förtelmes állat.

egészséges fa csak selejtes tűzfát ad, mert a fiatal bükkös hanyag kezelése folytán keletkezett hibákat, a vágható korig rendszerint egészséges fapalást burkolja be, mely alatt benőtt ággyöcsök, reves és korhadó részletek értéktelennik a törzseket.

Eddig azért kezelték többé-kevésbé felületesen a bükkerdőket, mert kihasználásából épületi és hasznofára nem igen számítottak. Most azonban az ipart istápoló tudomány haladásával a bükkfa használhatósága annyira kiterjedt, hogy bükk haszonfa erdők felnevelése nemcsak gyönyörködtető kedvtelés, hanem egyike lesz a legjobban jövedelmező üzleti és erdőgazdasági tevékenységeknek.

A jól fölnevelt bükkerdő vágható korában 30 m-nél is magasabb, 20 m-ig ágtsíza vastos törzsével szépségeti szempontból is kellemes benyomást tesz; mennyire csúfabb a rosszul kezelt bükkerdő, melyben a helyenként kimagasló terebélyes elvénült fák nagy területeken nyomják el a jobb sorsra hivatott magról kelt fiatalabb bükkcsoportokat, helyenként túlsűrű, vékony törzsű, nyurga csoportok szorongnak, míg a ritkán maradt villásan növevő erdőrészeket a már elhaló lágylombfák korhadó törzsű, tépelt koronájú egyedei éktelenítik el.

A bükkerdők fölnevelésénél az első hibát azzal követjük el, hogy a favágókat nem kényszerítjük az öreg erdő teljes letarolására. A favágók a többé-kevésbé göeös olyan vékony törzseket, melyekből szép dorongfa nem készíthető, állva hagyják, állva hagyják továbbá a vékonyabb, csakis esatlónak való rüdfát. A tarolóvágáskor állva hagyott ilyen rossz növevő törzsekből lesznek az alattok megtelepült fiatalon állandóan elnyomó kimagasló fák, melyek annál is inkább erőtel-

jesen fejlődnek, mert koronáik teljes napfényben pompáznak, gyökérzetüknek üdeséget pedig az alattok megtelepült fiatalos biztosít, mely nem engedi a talajt kiszáradni.

Bükkerdők nevelésénél tehát első és fő kötelességünk, hogy taroló vágáskor az öreg erdő semmiféle élő maradványát se hagyjuk állva, szigorúan utasítsuk a favágókat, hogy az olyan fát is letarolják, mely az őlfába nem rakható be. Különösen kivágandók nemcsak a taroló, de már a vetővágásoknál a már magtermő lágylombfák: a nyír, nyár és kecskefűz, nehogy a vágásterület sűrűn bevessék.

A bükk árnyéktűrő fa, fiatal, magról kelt csemetéi nemcsak eltűrik, de meg is kívánják a beárnyékolást, mert teljesen szabad állásban könnyen elfagynak. A bükk árnyéktűrő természetének köszönhető, hogy vetővágás után, a mikor a vágásra érett bükkerdőnek körülbelül fele részét kiszedjük s ez által a ritkásan maradt erdőt maktermésre készítjük, a vágásterület rendszerint teljesen bevetényül, úgy hogy a tarolóvágás után pár év múlva nagyrészt kenderűrségű fiatalossal állunk szemben, mely azonban nyírral, nyárral, kecskefűzzel, de ezeken kívül juharral, kőrissel, szillel és gyertyánnal van elegyülve.

Ágtiszta, erős és hosszú törzsek, csak fiatal korban sűrű záródásban nevelhetők. Ez a sűrű záródás a fiatal bükkerdőknél mindaddig megtartandó, míg a törzsek növekvése befejezték a magyert.

A sűrű záródásnak ilyen módon való fenntartása azonban nem azt jelenti, hogy a fiatal bükköst ritkítanunk egyáltalában nem szabad, sőt ellenkezéleg, a gondos erdőgazda éber szeme állandóan olyan munkát adhat a fejszének, mely ugyan a záródást lényegesen

— Hát aztán kend, Jancsi bátyám, látott-e jennyát, hogy olyan jól tudja?

— Hát hogye látni volna, öcsém, ettem is! Mikor lent jártam Boszniában az okupációban, anyi volt ott a jennyja, akár nálunk a poczik. A kapitány kiadta parancsban, ha jennyja gyűn, hát csak puff le! Löttünk is annyit, hogy nem győztük megenni, még az inzurgenseknek is jutott a pecsenyéből.

— Hát aztán nagy állat az a jennyja?

— Nagy-e? nagy bizony, olyan nagy, akár a Berekney bikája. Aztán rosszabb ám, mint a tigris, vagy az orozslán, mert az csak addig bánt, a míg élsz, de a jennyának hiába halsz meg, kikapar még a föld alul is. Ebeden is kikaparták a Sabokánét, pedig ugyancsak rusnya vénasszony volt az istenadta!

Ez alatt az alapos természetrajzi oktatás alatt egybegyűlik körülbelül az egész kirendelt had. Megjelenik bíró uram is egy tekintélyt parancsoló fűtykössel és néhány stűsszi vadász. A társaság tehát teljes és elkezdik az első kört bocsájtani úgy, a mint azt a téli nyúl vadászatonál szokták.

Valamelyik fiatal stűsszi gyorsabb lépésre inti az egyik túlságos kényelmesen ballagó atyafit.

— Ne parancsolgasson velem, úrficskám! — feleli vissza önézetesen a megdorgált, — nem vagyunk mi máma megüzetett hajtók! Máma szabad nép vagyunk. Fizessen az úr három hatost, akkor aztán akár nyakon verhet, de így majd csak úgy ballagunk, a hogy lehet.

Ezek szerint az elvek szerint alakult aztán ki a rend és fegyelem az emlékezetes jennyja-vadászaton. Néhány árva tapsifüles szorult a körökbe s nagy rémülettel igyekezett a bundáját biztonságba helyezni. Az egyik polgár egy ormóttan nagy revolverrel az ő időmájuk szerint 'lebarbérál' szerelte föl magát s mikor kitört mellette a nyúl, előhúzta a csizmaszárból a hatalmas szerszámot és odalőtt a szomszédja lábához vagy egy arasznyira, hogy csak úgy füstölt belé az ugar.

— A Ponceiusz Pilátusát, de csunya közel jött! Majd elhordta a lábam! — ordít ijedében a megkörnyékeztet és akkorát ugrik tizfontos csizmáiban, hogy becsületére válnék egyik-másik atlétnak.

A szerezéssé lövész azonban semmi sem hozta ki a flegmájából, sőt még öneki áll fölébb s ugyancsak lehardja az ijedező szomszédok ügyefogyottságáért.

— Ha nem tudja kend a regulát, miért nem marad kend otthon a sutban? Vadászaton tudni kell minden-

nem csökkenti, de annál nagyobb hasznára van a fölnevelendő fiatalos erőteljes növekedésének.

A mint tudjuk, a bükk zsenge fiatalokorában nem nő erőteljesen, a lágylombfák pár év alatt a feje fölé kerülnek s bármennyire árnyékűrő is a bükk, azért a nyír, nyár és a kecskefű ritka koronájának nyomása növéseben eléggé hátráltatja. Ha a lágylombfák ki nem vágjuk, a fiatal bükkös hosszú idejű küzdelem után az élet-halálharczból győzedelmesen kerül ki, de nem okos dolog e küzdelemmel a győzőt is gyengíteni, azért, a mint a lágylombfák értékesíthető faanyagot adnak, ki kell azokat a fiatal bükkösből küszöbölni s illette ott, a hol sűrű a bükkfiatalos, a lágylombfák teljesen kivágandók, ott azonban, a hol a bükkfiatalos ritka, a lágylombfák egy részét is meg kell hagyni, nehogy a záródást megbontsuk s ritkás hézagokat — melyeknek a fák villásan nőnek — csináljunk. A fenn-tartandó lágylombfák közül a nyárnak adjunk előnyt, mely középkorában mint papír- és gyufagyártásra igen alkalmas anyag, a legjobban lesz értékesíthető.

E tisztító vágás után kivághatjuk a rossz növésű és villás bükkrudakat s ha előfordul, a bükk fölé kerekedő gyertyánt. E ritkításnál is abból a szempontból indulunk ki, hogy a fiatal erdő záródását túlságosan megszakadni nem szabad, tehát ritkás helyeken gyertyánt és hibásan nőtt fákat is meghagyunk, hogy a közöttük álló egyenes növésű fácskák ágitzta törzsfeljődését biztosítsuk.

Ez alkalommal ki kell térnem a fiatal bükkösökben rendszerint előforduló juhar, kőris és szilfák fölnevelésére.

Nem egyszer költséges erdősítési módok alkalmazásával igyekszünk a bükkösöket fenő vagy tölgy, egy-

szóval, haszonfaerdőkke átalakítani. Ez a költség erdőátalakítás különösen ott indokolt, a hol hanyag kezelés folytán a fenő vagy tölgy haszonfaerdők helyét a bükk foglalta el, tehát ott, a hol elfoglalt területek visszahódításáról van szó. Általában leghelyesebb mindenkor a természetet újmutatását követni: a hol az Úristen eredetileg fenőt, tölgyet teremtett, ha csak ezeknek talaja nagyon el nem soványodott s talajjavító fanemek telepítését nem kívánja, még áldozatok árán is, tartsuk meg a fenőt vagy a tölgyet, de a hol az Úristen már eredetileg bükkösöket teremtett, ne igyekezzünk javítani a természet bölcs elrendezésén, mert nagyobb kárt, mint hasznót okozhatunk; hisz ha a bükk fiatalosokban előnyt adunk a juharnak, kőrisnek és szilnek s a bükköt is helyesen neveljük, oly-vegyes erdőket létesítünk, melyeknek haszonfa százaléka kevés költséggel igen magas lesz. Az erdőátalakítás igen költséges művelés ha az átalakításra szükséges pénzösszeget gyümölcsözőleg kamatoztatnók, az erdő vágható korában a legtöbb esetben magasabb pénzbeli eredményt fogunk elérhetni, ha át nem alakítunk, hanem az átalakításra szánt összeget kamatoztatjuk.

Ösbükkösök helyén tehát leghelyesebben eszelezzünk, ha a fiatal erdő haszonfa százalékát a szórványosan betelepült juhar, kőris és szil pártfogó nevelésével gyarapítjuk.

E czélból akkor, a mikor a gyertyánt és a rossz-növésű fiatal bükkfácskákat kiszedjük, ott, a hol juhar, kőris és szil fordul elő, a szép-növésű bükkfácskákat is annyira kiszedjük, hogy a fiatal juharok, kőrisek és szilek koronáskái napvilágra kerüljenek.

A juharok, kőrisek és szilek pártfogását: a bükk nyomása alól való lassankénti felszabadítását, az erdő

kinek, hova lép; mit teszi kend bolond fővel a lábát oda, a hová lüve lesz!

A szegény delikvens csakugyan azt hiszi, hogy valami hibát tett és megadja magát.

— Honnan tudnám én a vadászregulát, — dörmög magában, — nem járok én vadászni, nem vagyok én kasza-kapakerülő, mint kendtek!

Ezzel aztán az ügy el is volt intézve és az ügyes lövész önértetes mozdulattal sülyeszi vissza a lebarbért a csizmaszár öblébe.

Egy másik stüsszi rozsdacette kapszlis mordálylyal fenyegeti a közbiztonságot. Mind a két kakas arasznyira fölhúzza, fenyegetőleg ágaskodik a fényesen csillogó kapszlik fölött, a puská gazdája pedig a legnagyobb lelkinyugalommal fogja be a csövek végét mind a két tenyerével s nagyobb nyomatékul még a sörösét állat is rányugtatja a földre támasztott puská fölé. Az úrfiak egyike elhülve a látvány borzalmaiktól, óvatosan közeledik hozzá és csendesen figyelmezteti:

— Atyámfia, fel van húzva a puskája, elsülhet, az Istenéért!

— Hogyne sülhetne, ha én akarnám, úrficskám. Elsülne hát, hiszen arra való. Ha látom, hogy sül,

majd felrekapom a fejem! — Így szól és tovább tehenkedik a felhúzott mordály fölött.

Ilyen és ehhez hasonló incidensek a résztvevők óvatosabb részét mihamar arról győzték meg, hogy csakúgy vesélyes vadászatra vállalkoztak. Már a harmadik körnél igen megcsappant a társaság s a negyediket kellő részvét hiánya miatt már meg sem lehetett kezdeni.

*

Már erős derek jártak, lassan a tél is elfoglalta birodalmát és fehér patyolatba vonta a Duna mellékének kies rónáit, erdőkoszorúzott szőlőhegyeit s a kősa hír meg mindig mesélt a fenevadak felől, a nélküli, hogy egy halandó ember is akadt volna, a ki színről-színre látta volna a rettegett vendégeket. Végre mégis kijaznodott a közvéleményen és a nyúlászivűek is mosolyogni kezdtek a rémtörténeteken, a melyek néhány héttel azelőtt még borzadálylyal töltötték el őket. A nánai tigrisek ordítása hirlapi kacsa-hápgóssá silányult és az ebedi orosz-lánok bögése országos kacajba fulladt. De a jennyva-vadászat emléke el és a résztvevők emlékeztében eltörölhetetlen benyomásokat hagyott vissza.

középkoráig folytatjuk; akkor, ha körültekintő gondossággal neveltük bükkösünket, jó záródású, ágiszta, hosszú törzsű erdők lesz, melynek ilyenkor egyszerre az egyharmad részét kiszedhetjük; az eredmény a koronák erőteljes kifejlődése és a törzsek vastagodása lesz. Ott, a hol gyengébb a talaj, nehogy az elgyomosodjék, a ritkítást két részletben végezzük; igen jó talajon megtörténhetik, hogy az egyharmad rész kivágása után az erdő oly erőteljes fejlődésnek indul, hogy még egy második ritkításra is lesz szükség. Ennek a mértékét a koronák kifejlődése szabályozza: nem szabad az erdő mennyezetét annyira megszakítani, hogy nagyobb, olyan hézagok keletkezzenek, melyekben a koronák összenövése már lehetetlen lesz.

Még arról az esetről kell megemlékezni, a mi rossz makktermő évek után szokott előfordulni, hogy a bükkvágásokban nagyobb beerdősületlen hézagok maradnak.

Ez esetben a hézagokat a vágás kitisztítása után mindjárt, még mielőtt a talaj elgyomosodnék, lehelyesebben lúcz- és vörösfenyő csemetékkel ültetjük be; vörösfenyővel különösen a gerinceket, a hol a napfényt szerető vörösfenyő a legteljesebb világosságot élvezheti.

Nagyobb tisztásokat bármely, a talajnak és éghajlatnak megfelelő, fanemmel erdősíthetünk be. Hiba volna azonban, ha a bükk termőhelyét a legtöbb esetben kedvelő jegenyefenyőt választanók a tisztások beerdősítésére; a jegenyefenyő ugyanis lehelyesebben csakis ritkás öreg erdő védelme alatt ültethető és telepíthető, mert teljesen árnyéktalan, semmi védelmet nem nyújtó tisztásokon könnyen elfogy s a vad is lerágja.

Az ilyen tisztásokon sokan előszeretettel tölgy csemetékét ültetnek. Megfelelő termőhelyen az ilyen telepítés indokolt, de a bükk termőhelye a legritkább esetekben kedvez a tölgynek, mert a bükk rendszeren a hegyek magasabb lejtőit és oldalait foglalja el, a hol a tölgy erőteljes erdővé nem fejlődhetik.

Ha a bükkvágások tisztásainak termőhelye kivételesen a tölgy igényeinek megfelelne, akkor a tisztások szélein a ritkább lombosított körírt vagy juhárt ültessük, mert a tisztást körülvevő bükkerdő a tisztás szélein ültetett tölgyeket feltétlenül el fogja nyomni.

A növények sápkórja.

Leggyakoribb oka a sápkórnak a vashiány. Ez az elem ugyan bőségesen megvan minden művelési talajban, ámde a mészke sokszor megköti és sok növény részére lehetetlenné teszi felvételét azáltal, hogy a gyökérvadaleköt lugossá teszi. Épp ezért leggyakoribb a sápkór lugos talajokon, a hol az érzékeny növények kivétel nélkül megbetegsznek. Ámde sokszor a legellentállóbb növények is sápkórosak lesznek még olyan talajokon is, a melyek mérsékelt szegények. Eme anomáliák vizsgálatával foglalkozott Mazé s kutatásai közben azt a megfigyelést tette, hogy a növények átültetése után gyakran jelentkeznek a sápkór tünetei. Az átültetésnél ugyanis a gyökérszörökek

biró finom gyökerek egy része leszakad. E gyökérszörökök választják ki azokat az oldányokat, a melyek segítségével a gyökér a talaj táplálóanyagait oldja s e gyökérszörök vannak hivatva felszívni a feloldott táplálóanyagokat. A finom gyökereknek s velők a gyökérszöröknek az átültetés alkalmával történő elpusztulása gátolja a növényt a táplálóanyagok, főleg pedig a nehezen oldható vas felvételében. Ezért jelentkezik az átültetés után a sápkór, a mely azonban elmúlik, a mint a gyökérzet pótolja az átültetésnél elvesztett finom hajszálgyökereket.

Ezt tudva, nem lehet eléggé ajánlani erdősítésünk keresztültelénél a legkörültekintőbb gondosságot. Már a kiültetendő csemetéknek a csemetekertekből való kiszedésénél óvatosan járunk el; nem szabad a csemetékét a föld csekély meglazítása után szóránál fogva kirángatni, mert a csemetek hajszálgyökerei nagy részben leszakadoznak. Ültetünk azután bármily gondosan, a brutálisan kiszakgatott csemetek jó időjárás mellett is sápadtak lesznek, míg ha az ültetés után száraz idő következik, nagyrészen elpusztulnak. Ha a csemeteket gondosan szedjük ki, de az ültetést végeztük hanyagül vagy elhamarkodva úgy, hogy a csemetek gyökereit az ültető lyukba gondos elhelyezés helyett csak begyömösöltük; ültetésünk ismét sápadt lesz, mert a természetellenesen begyűrt gyökerek feltétlenül elhalnak s a beültetett csemetek csak akkor jönnek magukhoz, ha jó időjárás esetén új gyökérzetet sikerült fejleszteniök.

Penészfertőzések is előmozdítják a sápkórt, még akkor is, ha a gyökerek nincsenek megtámadva. A penészek ugyanis felbomlasztják a szerves savakat, már pedig a leszálló nedv savtartalmának csökkenése folytán az ellenálló növények gyökereinek váladéka is lugossá s a vasoxid feloldására alkalmatlanná válik.

Erdősítendő csemetékünk penészedésnek is ki lehetnek téve akkor, ha a csemetekerből kiszedett s százanként összezsomogolt csemetéknek erdősítés közben, sűrűn egymás mellé zsúfolva sokáig állnak a hővermekben. Ha tehát tovább vagyunk kénytelenek csemetékünket a hővermekben hagyni, még mielőtt penészedés állna be, szedjük ki a vermekből az összes csemetékét, szellőztessük azokat a levegőn egy ideig s azután rakjuk ismét vissza a hővermekbe. Ezzel a művelettel a penészedést egy időre megakasztottuk. Leginkább az olyan hővermekben penészednek a csemetek, melyek nincsenek eléggé szellőztetve.

A növények hamuja igen gazdag alkalikus karbonátokban s épp ezért jó műtrágyát alkot, ámde sokat nem szabad belőle alkalmazni, mert a növényeket sápkórossá teheti, sőt azok elhalását is okozhatja. Azt mondjuk erre, hogy a hamu kigejtette a növényeket. A hamut például rétekre legjobb késő ősszel a vegetáció szünetelése idején kiszórni, kat. holdanként 5 métermázsát hinthetünk el belőle.

L—l.

(A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet közleményei nyomán.)

A fenyőkéreg, tölgykéreg és gubacs árának szabályozása.

A hivatalos lap október 3-iki száma közli a kormányrendeletét a tölgykéreg, fenyőkéreg (csér) és gubacs forgalombahozatala, valamint az ezekért követelhető maximális árak tárgyában. A rendelet értelmében mindazok, a kik ilyen anyagok termelésével foglalkoznak, továbbá mindazok, a kik ezektől a termelőktől vagy másoktól ily árut szereztek, kötelesek az 1915. évi október hó 5. napján meglévő készleteiket és pedig úgy a termelő helyen, az erdő bármely részében elhelyezett, mint az erdőből kifuvarozott és beraktározott készleteiket a «Magyar Szent Korona Országainak Bőripari Központja, mint r.-t.» nevű czégnél (Budapest, V., Nádor-utca 12.) a hatóságilag megállapított legmagasabb árak figyelembevételével megvételre felajánlani. Ha a központ az ajánlat postáraadásától számított 14 napon belül nem nyilatkozik, az ajánlat hatályát veszti és az ajánlattevő a felajánlott áruval szabadon rendelkezhetik. A rendelet a maximális árakat a következőkben szabja meg:

A) *Fenyőkéreg*: egészséges, száraz, legfeljebb 35 százalék pikkelyes kérget tartalmazó árú 100 kilogrammonként: a) kötegen 30 korona, b) törve vagy aprítva 36 korona.

B) *Tölgykéreg*: egészséges, száraz, legalább 50 százalék elsőrendű és legfeljebb 50 százalék másodrendű kérget tartalmazó árú, 100 kilogrammonként: a) kötegen 30 korona, b) vágva 32 korona, c) örölvé 34 korona.

C) *Gubacs*: I. rendű: nedvességtől nem szenvedett, idegen keverektől mentes, jól kezelt árú. II. rendű: nedvességtől vagy más okból legfeljebb harmadrészből sérült árú, III. rendű: erősebben sérült árú.

Szarmazási hely	Ár 100 kg.-onként		
	I. rendű	II. rendű	III. rendű

A magyar szent korona országainak területéről származó árú (kivéve Varasd, Zagreb, Modrus-Fiume, Likakrbava és Kőrös-megyéket)	55	41	27 K
Más származású	45	32	23 K

D) *Tölgykivonat*. A cserzőanyagtartalom minden százalékért 100 kilogrammonként 4-80 korona.

Az A), B), C) és D) alatt meghatározott legmagasabb árakba a rakodáállomáshoz való szállítás és a vasuti kocsi (hajókba) való berakás költsége is be van számítva.

A vad lábnyomairól.

A vadászat gyakorlásához valamint a vad-gazdaság egyéb teendőihez is fontos kellék, hogy a vadász jártában-keltében fel tudja ismerni a vadjárta helyeket és az azokon található jelekből meg tudja határozni, hogy milyen vad járt ott, egyedül volt-e vagy többedmagával, merre vonult és körülbelül hol tartózkodik.

Ilyen jelek: a lábnyomok, a fekvőhelyek, az élelem-szerzés nyomai, a hullatékok (ürülék) és más egyéb jelek, mint a milyenek a dagonyák stb.

Legvezetesebb életjel a vadnál a lábnyom, a melyet puha földben, hóban, fűben stb. hagy.

A lábnyom, (csapa) a vadnak a lába után a havon, nedves vagy porhanyós földön maradó jele; a lépésnyom a nyomoknak egy lépés vagy szökellés után maradó lábnyoma; a nyomvonal a vad járóján hátrahagyott nyomok összege. Ha ez a vonal sűrű, erősen kijárt: csapás a neve.

A vad járása lehet a) *menés*, vonulás, a mit hasznos vadnál lépkedésnek, ragadozónál lopódzásnak mondunk; b) *futás*, a mi lehet ügetés, poroszkálás, szökellés, baktatás, c) *vágatás*: a melyet a vadnál iramodásnak mondunk.

A lábnyomok elhelyezése a nyomvonalban lehet a nyomvonalhoz viszonyítva az eleje evvel t. i. ennek tengelyével egyközü, vagy ettől ki- vagy befelé fordítva, egy vonalban (szinórosan) vagy bizonyos nyomközzel egyenletesen zsetérpezve, egyenletesen (kétsorosan) vagy csoportosan elhelyezve. A hátsó láb az első nyomába lép, ezt megelőzi vagy elmarad tőle, avagy tőle be- vagy kifelé lép.

A nyomok általános ismertető jele, hogy az első láb nyoma, a nyulat és mókust kivéve nagyobb, szélesebb, mint a hátsóé; a jobb és ballára a nyomvonal helyzetén kívül a szarvasféléknél a belső köröm rövidebb voltából a ragadozónál a nagy ujj helyzetéből, a madaraknál a hátsó ujj helyzetéből lehet következtetni; a lépés hossza a vad nagyságára és haladásának sebességére enged következtetni. A futó vad lábnyoma mélyebb, de szabálytalanabb szokott lenni. A legbiztosabb a nyom a frissen esett hóban, állandóság tekintetében a kemény sárban, a nedves földben, kevésbé a haramatos fűben; száraz gyepon, almos, kemény földön már igen gyenge a nyom.

A szarvas nyoma valamennyi vadfajunk közül a legkönnyebben ismerhető fel. Nyomából nem nehéz megállapítani, hogy tehátntól vagy bikától származik-e, sőt továbbmenő következtetéseket is vonhatunk. A bika nyoma általában nagyobb, a mellső részen mélyebb, kerekdedebb, mint a tehéné, lépése hasonlókorú tehénénél 1/4-el nagyobb (erős bikáié 90 cm. körül, míg a tehéné alig 60 cm.) járása terpezgett, csülkei zártan nyomódnak a talajba és a lépés irányából kifelé néznek; a két csülök között keskeny él s a nyom szélén az első lábak nyomába lépő kisebb hátsó lábak által kiszorított földből (vagy hóból) kissé kiemelkedő keret látható; a nyomban levő fűszálak le vannak vágva s füves gyepek helyen a nyom mellett elszórva levágot fű vagy gyeptarabkak hevernek; az álsülkők lenyomatai vastagok, szétállók.

Erső bikára jellemző az is, hogy hátsó lába nyomai nem fedik az elsőket, hanem azok mellett vagy azok mögött vannak, vagy pedig csak félig fedik azokat. Az első a «hozzálépés», második az «elmaradás», harmadik a «keresztetés». Ezek a jelek vehes tehén nyo-

mában is láthatók, de ott nem rendszeresen, hanem mindig a rendes lépéssel váltakozva. A tehénnek ilyen, a bikához hasonló lépése azonban a bögési idő alatt, mikor a bikára vadásznak, nincsen. Jó jel más hasonló nyomú állattól való megkülönböztetésre az is, hogy a szarvas mezei legelőjéről az erdőbe nagy kanyarodással vált vissza.

A tehén nyomát különben is megkülönbözteti egyfelől az, hogy a csülkök hegyei több-kevésbé nyitlak és a lépés irányába néznek, másfelől hogy a csülkök között él nincs, a nyomba került fű csak le van taposva s körülötte fű, vagy gyeptarabkákat nem láthatók.

A borjú nyoma és nyomvonala minden részben kisebb mint a tehéné.

A *dán nyoma* hasonló a szarvaséhoz, de kisebb. Az ivarok nyoma közötti különbségek jórészt megegyeznek a szarvaséval.

Az *őz nyoma* szintén hasonlít a szarvaséhoz, csak hogy annál jóval kisebb, annyira, hogy a legőregebb bak nyoma is kisebb az egynehány hónapos szarvasborjuénál. A nemeket a nyomok után megkülönböztetni nem lehet.

A *zerge nyomát* csak a kecske és a juh nyomásával lehet összetéveszteni. A zerge nyoma azonban a külső oldalon ívalakú, míg a juhé lefelé hajlott mintegy horpadt, azonkívül a zerge nyomában a két sarok között nagy hézag van, míg a juhében a két sarok majdnem érinti egymást. Végre a zerge körme egyenesen keskenyedik a hegye felé, míg a juhé kiszélesedik.

A *muflon nyoma* is hasonló a zerge nyomához, csak hogy a juhével könnyebben téveszthető össze.

A *vaddisznó nyoma* hasonlít ugyan a szarvaséhoz, de azonnal megismerhető arról, hogy a fattyú csülkök lassú menésben is lenyomódnak, hogy sokkal jobban állanak oldal felé és hosszúkásabbak, a csülkök nem záródnak és végre a sarok lapos és hosszúkás lévén, alig észrevehetően nyomódik le.

A *mezei nyúl* lépése nyoma Y alakú. A nyúl mindig szökre halad, a midőn 2 hátsó lábával egyszerre lökve el magát a földről, első lábával pedig egyiket a másik után letéve fogja fel magát. A hátulsó lábai nyoma mindig túlhaladja az elsőket. A haladás irányát tehát mindig a hátsó lábak nyomai mutatják. A bakatva haladó nyúl az egész lábával lép a földre, a hátsó lábak nyoma tehát ennél fogva hosszúkás; a futó nyúl azonban csak az ujjak által környezett valódi lábbal, minek következtében a hátsó és első lábak nyomát nehezebb megkülönböztetni egymástól.

Az *üregi nyúl* nyoma egészen olyan, mint a mezei nyulé, csak hogy féllakora.

A *mókás lépésnyoma* hasonló a nyúléhoz, de kisebb és a körmök is jól látszanak. Lány hóban a fark nyoma is látszik.

A *sündisznó* nyomvonala terpesztett, nagy s kormos lábnyommal. Ügetése zsinóros.

A *medve nyoma* könnyen megismerhető telitalpaságáról, továbbá az ujjak előtt a karmok lenyomatáról és a sarok keskenységéről, minél fogva formája tompa

ékalakú. A medve hátsó lábával vagy az elsők nyomába, vagy kevésbé azok mögé lép.

A *farkas nyoma* hasonlít a nagyobb kutyáéhoz, csak hogy a farkasé hosszabb és keskenyebb, mert a kutya sarka és ujjai húsozabbak, vastagabbak s ennél fogva kerekdedebbek és egymáshoz közelebb állanak. A farkas rendszeren ügetve jár s nyomvonala zsinóros, csekély nyomközzel.

A *róka nyoma* hasonlít a kisebb kutyáéhoz, de a farkaséhoz hasonlóan hosszabb és keskenyebb. Nyomvonala szintén zsinóros.

A *hiúz nyoma* olyan mint a macskáé, csak hogy még a farkasénál is nagyobb. Jellemző a nagy lépése, mely lopózkodva 47, ügetve 49 cm. Utóbbi esetben nyomképe zsinóros, a lopózkodóé pedig erős nyomközü.

A *vadmacska nyoma* hasonlít a házimacskáéhoz, de biztos megkülönböztetőjelet nem mutat. Nyomvonala zsinóros.

A *borz nyomán* a talp 3 tagú domborulata fölött mind az öt ujj nyoma látható; futás közben hátsó lábával átszökik az elsőkön, miközben lábat egymásmellé rakja. Nyomképe ennek következtében félkör alakú.

A *vidra nyoma* némileg hasonlít a borzééhoz, de megkülönböztethető arról, hogy ujjai széjjel állanak, valamint a karmok rövidebbek, az úszóhárttyák pedig nedves talajon lenyomódnak. Ha kissé gyorsabban szalad, akkor szökell s a hátsó lábakkal az elsők nyomába lép. Lépésnyoma ilyenkor páros.

A *nyércz nyoma* a vidráéhoz hasonló, de kisebb és úszóhárttyája is kisebb.

A *görény nyoma* páros, a mely néha visszamarad, vagy túllépés folytán 3-assá válik. Különben a nyúl és a nyest nyománál mintegy két harmaddal kisebb.

A *menyétke nyoma* hasonlít a görényéhez, csak fél, illetőleg negyed akkora. Nyomuk páros, futásban pedig a nyúléhoz hasonló.

A *nyestnek* miután a talpa szörtelessen, nyoma is igen jól látható. A lopózkodó nyest lépésben jár, a midőn hátsó lábával pontosan az elsők nyomába s annak mellé lép, nyoma ilyenkor váltakozva félkör alakú. Szökelle azonban páros.

A *nyuszt nyoma* olyan, mint a nyesté, de mivel talpa szőrös, nyoma nem látható világosan.

A *sütkérfajd nyoma* körülbelül olyan nagyságú, mint a pulykáé. A kakas sarkantyúja kis távolságban a sarok mögött pont alakjában mindig benyomódik s a test oldala felé mutat. Futó nyoma zsinóros. A tyúk nyoma kisebb, nyomköze nagyobb.

A *nyírfa nyoma* olyan nagy, mint a házi tyúké. Más madár nyomától az ujjak izületének s a sarkantyúnak láthatatlansága különbözteti meg. Futónyomvonala zsinóros.

A *császármadár nyoma* olyan nagy, mint a félig-meddig megnőtt tyúké. Az ujjak meglehetősen összeállanak.

A *fácán nyoma* olyan, mint a házi kakasé és hasonlít is hozzá, sarkantyúja is jól látható.

A vadpulykái azonos a házipulykéival.

A fogoly nyoma körülbelül olyan nagy, mint a császarmadaré. Sarkantyúja rövid s gyakran le sem préselődik.

A fűrj nyoma olyan mint a galambé. A sarkantyú nyoma messze a saroktól látható.

A szalonka nyoma olyan, mint a fűrjé, de ujjai hosszabbak.

A sár-zalonkái kisebb.

A tuzok-félék nyomát jellemzi a sarkantyú tökéletes hiánya, a rövid és vastag ujj és a tompa karom.

A lúd és récze-félék nyomát jellemzi s világosan látható úszóhártya nyoma, ha puha földre vagy hóba lépnek.

A vadgalambok nyoma olyan, mint a házi galamboké.

A rigó és seregély nyoma hasonlít a fűrj nyomához.

A varjú nyomát pedig meg lehet ismerni a hosszú hátulsó ujjáról, a mely oly hosszú, mint a középső s arról, hogy az ujjai még jobban összeállanak, mint a császarmadaréi.

K. M.

A weimári vizsláról.

Talán nem lesz érdektelen, különösen hivatásos vadászok szemében, ha erről az igazán minden használati ebről egy kis tájékoztatást nyújtunk, abból a célból, hogy a tenyésztők ezt a fajtat jobban felkarolják, a mennyiben erre — avatott vadászok nézete szerint — méltán rászólgát.

Határozottan elhanyagolt vizslafajról van szó. De nem azért, mintha a weimári vizsla vadászati szempontból negligálandó volna, mert ellenkezőleg, van sok olyan közöttük, a mely nemesak speciális tulajdonságai, hanem mint használati eb éppen sokoldalú alkalmazhatósága révén főleg a hivatásos vadászok bizalmát és kedveltségét a legnagyobb fokban bírja, hanem inkább azért, mert szűkebb hazájában örvend csupán elterjedtségnek és ebből kifolyólag majdnem kizárólag csak ott tenyésztek.

A ki simaszőrűek tenyésztésével foglalkozik, ismerni fogja a weimári, legalább névleg.

Származására nézve — eltekintve elnevezésétől, melyet szűkebb hazája után nyert — a legellentétesebb nézeteket lehet hallani, mert fájának eredetét meglehetősen homály fűdi. Annyi bizonyosnak látszik, hogy nem a pointertől származik — már t. i. faji szempontból — daczára annak, hogy keresési modora az e fajt annyira jellemző keresési modorral igen hasonló. A legtöbb vélemény megegyezik abban, hogy a weimári vizsla egy önmagából való tenyésztési eljárás által és a különleges szőrmezőszínnel rendszerint együttjáró bizonyos kiváló fajszármazásokról átöröklött, a jelen esetben tehát a német rövidszőrűből kitenyészett faj, a mely általában néhány vagy csak egy fajhoz, tehát a német rövidszőrűekhez tartozó példányban mutatkozott egyéni jelleg óvatos tenyésztéséből és annak lehető nemesítéséből származhatott.

Kezdetben majdnem minden a weimári fajhoz tartozó eb leginkább fehér, egyes példányai pedig sárga alapszínű volt; czéltudatos tenyésztéssel azonban később a fehér, de különösen a sárga színt ipakodtak kiküszöbölni úgy, hogy ennél a fajnál az ezüstszőrkürtől, a sötétszőrkéig váltakozott az uralkodó szín.

Brandt K. az ismert német vadászati szakíró, a sötétszőrke mellett döntött, mivel a használati ebnél nagyon fontos tényező, hogy színe a környezethez alkalmazkodó legyen, a mi az ezüstszőrkéről nem mondható el, a mennyiben az, az esthomályban is világít, napfénynél pedig már messziről szembeötl.

A weimári vizsla kiváló használati eb, melynek sokoldalúsága, szép szőrké színezete és célirányos tenyésztés folytán a jobbknál fellépő arányos testalkata, egymással a legszebb összhangban áll.

Úgy az erdőn, mint a mezőn egyformán készséges, vizen és sűrűben kitűnő kereső és dűvadra mesés erélyvel rendelkezik. Sokat közülök kézre idomitanak, még pedig azért, mivel magát mint életmentő nem egyszer kitüntette. Tehát gazdájának mindenkor hű testőreül is beválik.

Sajnos, hogy az öntenyésztés keretein belül alkalmazott ebek korlátolt számaránya a leszármazottakban némi károkat okozott, a mennyiben a fiatalkorúak halálozási száma elég magas.

Remélhető azonban, hogy ennek a hibának a kiküszöbölése hovatovább sikerülni fog.

A weimári klub eléggé fáradozik is ezen, valamint minden törekvése odairányul, hogy e kiváló használati ebet szélesebb körökben elterjessze, a mit méltán meg is érdemel.

Witt Emil.

A Lankaster-puska lövege.

Írta: Štankowsky J.

Egy vadászismerősömtől hallottam egy fölötte érdekes s főleg tanulságos esetet, a mely vele és a társasággal, illetve a társaság egy másik tagjával esett meg.

Impozáns, nagy, vaddús területet bírnak itt Erdélyben bérletben, a hol minden, hazánkban előforduló vad részben állandóan, részben átmenetileg tartózkodik. Főleg sok, nagyon sok a disznó. A vadőrök két csordát jelentettek, egy 16 és egy 24 tagút; az idő is kedvező lévén, összesürgönyöztek a társaságot s másnap reggel nagyszámú hajtóval megindult a vadászat, a mely eredményesnek ígérkezett, az is lett, de majdnem emberáldozattal.

A második hajtás irtózatossá zajjal, dübörgéssel jött, 24-es csűrhe volt benne, melyet egy hatalmas kan vezetett. Az összes, azt mondhatni egyetlen sűrű tömegként hömpölygött egyenesen reá vadászismerősömrre, a ki fa mögött állva várta a kedvező pillanatot, a mikor a vezért célba veheti s a biztos lövést megadhatja kitűnő 12-ös Lankasteréből. Eldördült a lövés, a csűrhe verebek módjára rebent szét s menekült hanyatt-homlok, csupán a sebzett kan maradt állva s miközben szemével kereste támadóját, agyaráit félelmesen csattog-

tatta; közben eldördült a második lövés is, az állat megrogygyan, de a másik pillanatban már talpra állva rohan támadójára, a ki közben hirtelen újra töltött s egy 10 lépésnyi távolban lévő vastag, vén fa védelmébe menekült, mert látta, hogy a vad, bár vérzik a lövések fejlővések, nem esett el s észre vette őt. A fát háromszor kerültek meg, miközben a vad ismét két golyólovést kapott, még pedig közvetlen közelből, de csodák csodájára eredménytelenül. A fa harmadszori megkerülésekor ismerősömet a vad elérte s földhöz vágta, de oly szerencsésen esett, hogy kárt nem tudott az állat tenni benne, e pillanatban érkezett a helyszínre a szomszéd álló, a ki figyelmissé lévén a lövöldözés és kiabálásra, kereste az okot, azonban a vad dühösen támadt most már erre, a ki meglepetésében fegyverét sem birta használni, mert az állat már leteperte. Közben az előbb eselést ismerősöm fölkapva társra töltött fegyverét s azzal, az állat fülebe tartott csővel, belé lött. Egyetlen vonaglás nélkül végzett e lövés, így nem lett emberáldozata a disznó-vadászatnak.

Négy ember tette a kámulatremelő, hatalmasan kifejezett állatot szekérre, a mely 110 (egyszáztiz) centiméter magas és 248 (kettőszáznegyvennyolc) centiméter hosszú, míg súlya kerekén 210 (kettőszáztiz) kilogramm volt. Bőrének kidolgozását (7 centiméter vastag) nem vállalta el egyetlen timár sem.

Hét golyó volt benne, 1 kerek, 2 Brennecke és 4 darab Ideál, de egyik sem hatolt a bőr alatti szöveteinkéig tovább, kivéve a füllövet, a mi az agyat roncsolta szét. Ügylátszik, a leírt eseten kívül, még háromszor állotta ki a tüzpróbát de állat s talán éppen emiatt is rontott oly elkéseredten támadójára.

Hét lövés golyójának hatástalannak maradni... rettenetes! Sohasem becsültem túl a simacsövű fegyver golyójának várható hatását, de hogy csak ennyi legyen, még sem hittem! Én magam nem használtam soha Lankasterem golyólvéseit, mert nem bíztam benne. Mit ér a nagy buta-golyóbis, ha kicsi az ereje?! Nagy vadra, igazi «vad»-ra komoly fegyver még komolyabb erejű lövege kell, a mely nemcsak megkopogtatja a bőrt, de akadálytalanul rohanva tör, zúz, tép, robbant, hogy az eleterő végső megnyilatkozására ne jusson idő: ezért viszem én nagyvadra az én kedves «Mausers»-emet!

Gazdasági tanácsadó.

Fordítsunk több gondot az őszi talajmunkálatokra. Még a békés állapotok között is, a midőn elég az emberi és az állati munkaerő, gazdaközönségünk egy része végtelen felületességgel munkálja meg a talajt. Kivált az őszi talajmunkálatokat hanyagolják el a legtöbb helyen. Így nálunk az őszi szántás az, a melyet, ha foganatosítanak is, csak sekély mélységig végzik. Már pedig a mélyebbszántás előnyeit a német gazdálkodás igazolja, a hol a kellő mélységig szántott földeken mindenütt bőségesebb a termés, mint nálunk. Földművelésügyi kormányunk is ezen a bajon kívánt segíteni, a

midőn a mélyszántásra alkalmas gépek és eszközök nagy számát igyekezett az erre ráutalt gazdaközönség idei őszi szántási munkálataihoz rendelkezésre bocsátani.

Gazdáinknak nagy hibája az is, hogy a termés betakarítás bevégeztével a tarlóval többé alig törődnek, úgy hogy az feltétlenül állapotában tavasz beálltáig teljesen gondozatlan marad.

Mérhetetlen hátrányok támadnak abból, ha a tarló feltérletlen marad. Temérdek rápazarolt jó istállótrágyával, sőt kellő időben alkalmazott elegendő műtrágyafélével is hasztalanul fogja a gazda a feltérletlenül hevert tarlót javígtatni, bőséges és jó minőségű termést az sohasem fog adni azon egyszerű okból, mert a trágyázószernek is a már ősszel jól megművelt talajban éreztetik csak kellő hatásukat. A feltérletlenül maradt, tehát ősszel meg nem szántott talajban a növényzet is csekély mértékben fog könnyebben fölvehető táplálékanyagokat találni. Ha csupán tavaszkor szántunk, ezzel csökkentjük a talaj nedvességét, a mi pedig a növényzet kifejlődésére, csapadékszerű tavaszi időjárás mellett, néhol igen végtetessé válik. A tavasszal legnagyobb gonddal is megmunkált tarlók talaja sohasem fogja a gazdák vároközását kielégíteni akkor, ha az őszi szokásos szántást elmulasztottuk. Az a csekély talajfelület-megkeményedés, a mit az ősszel felszántott terület tavasszal mutat, egyszerű boronakéssel eloszlatható; sőt ez a porhanyító boronálás a talajnak még javára is szolgál.

A leartott területek szántásával már akkor el kell készülnünk, a midőn a tarló a betakarítás után szabaddá lesz.

Hazánk talajalakulata és minősége olyan, hogy a szerint, a mint a talaj kötöttebb, lazább, vagy homokos, kevesebb vagy több szántást igényel; ehhez képest a szántást is annyiszor kell megismételni, a hányzor azt a talajminőség, vagy az elvetendő termények megkívánják. A sekélyebb első szántás arra is való, hogy ez uton a szántóföldeket a gyomféléitől megtisztítsuk. Ha sekélyebb szántásnál a gommagvak ki is kelnének, az őszi mélyebb szántás semmivé teszi azokat; sőt a mélyszántás által a gyom mindenestől a föld alá kerül, hogy ott mint talajjavító, trágyázószer még jó szolgáltatokat is tegyen.

Régi szokásból a gazdák egy része még ma is ragaszkodik az ugartartáshoz. A hol a gazda a földjét ugarként kezeli, vagyis a mint ő véli, hogy évig pihenteti, ott is azonnal hozzá kell látni a sekély első feltérítéshez, a mit aztán ősszel a mélyebb szántás kell hogy kövessen. Az ilyen területen tavaszkor a boronakéssel való porhanyítás után az őszi talajmunkálatok mindkettéjé meg kell ismételti. A legtöbb gazdának ma kevés az igasállata és csekély a munkaerője; így ha négyezer nem is szánthatná meg ugartját, legalább ne hagyja azt begyomosodni és ne mellőzze a legszükségesebbet: az őszi mély szántást, a minek ugyancsak nagy a jelentősége ott, a hol amúgy is kevés a trágya; ott, a hol idő és munkaerő áll rendelkezésre, ott egy közpály őszi szántás lényegesen javítja a talaj termőerejét.

Ennek a szántásnak közvetlenül a vetőmag elszórása előtt kell megtörténni.

A tapasztalt gazda valamennyi újabbi szántásánál mindig a korábbi szántással keresztbe fog szántani, a mely munkájával egyenletesebb és eredményesebb talajmivelést végez.

Gyulay Károly.

Főtt vagy gőzölt burgonyát etessünk? Ha a sertésnél nagyobb mennyiségű burgonyát etetünk, akkor célszerűbb azt gőzölni, mint főzni és pedig rézként azért, mert a gőzölt burgonya nem olyan vizes, tehát izletesebb, mint a főtt burgonya, részint pedig, mert a burgonyában oldott állapotban levő tápanyagok nagyobb mennyiségben lúgozódnak ki a főzés, mint gőzölés által. Hogy mennyi tápanyagot veszít a burgonya a főzés és gőzölésnél, azt csak a hamura vonatkozólag állapították meg; ha a hamut 100-nak vesszük, akkor veszít a burgonya a főzésről 3-64 ny. hamut, 2-32 kálit, 1-12 foszforsavat, a gőzölésnél 1-17 ny. hamut, 0-69 kálit, 0-3 foszforsavat.

Miután a főzés és gőzölésnél a burgonya többi oldott tápanyagai valószínűen ugyanily arányban lúgozódnak ki, csak a kisgazdának, illetőleg csak annak lehet a főzést ajánlani, a ki kevés burgonyát használ el; míg az, a ki sok burgonyát etet, okvetlenül haszonnal fogja a jutányosan beszerezhető gőzölőket alkalmazni.

Süldőkkel feljeljebb csak annyi főtt vagy gőzölt burgonyát etethetünk, a mennyivel tápanyag szükségletük felét fedezhetjük. Miután a 3/4 éves süldők tápanyagszükséglete 1000 kg. élő súlynál 24 kg. ra tehető s miután a burgonya 24% emészthető tápanyagot tartalmaz, 50 kg. burgonya tekinthető annak a mennyiségnek, a melyet 1000 kg. élő súlyra maximális adagú czélszerű alkalmazni. Ha ennél sokkal több burgonyát etetünk, akkor a süldők pettyhűt szervezetükké válnak, a hasuk is igen megnő, sőt csontporhanyóság fejlődhet ki náluk, mert a burgonya csak csekély foszforsavas meszet tartalmaz. Tenyészgőbökkel 1000 kg. élő súlynál 50 kg. burgonyánál többet etetni nem ajánlatos, kivált nem akkor, ha azok hasasok, mert a koczáknál sem kívánatos az, hogy szervezetük lággyá váljon. A süldők, a tenyészertésekkel együtt a burgonyán kívül azért korpát, darát, hüvelyes magot, olajpogácsát is kaphatnak annyival is inkább, mivel a kevés fehérjét tartalmazó burgonya nem képes a sertéseket jó húsban tartani.

Gy. K.

Különfélék.

Kezelői és kezelőnői állások rendszeresítése. A miniszterium az 1914/15. évi állami költségvetésről szóló törvény felhatalmazása alapján rendeleti úton szabályozta az alsóbbrendű közigazgatási teendők el látására a tisztviselői állások helyett rendszeresített s rangban és illetményekben a tisztviselői és altszti állások közé sorolt *kezelők*, illetve *kezelőnők* szolgálati viszonyait, illetményeit és nyugellátását. E szabályzat

szertint kezelővé (kezelőnővé) csak azt lehet kinevezni: a ki magyar állampolgár; a ki testileg és szellemileg szolgálatképes; a ki magyar nyelven (Horvát-Szlavonországokban leendő alkalmazás esetében horvát nyelven) tökéletesen tud olvasni, írni és beszélni; a kire névne nem fog fenn a 3. §-ban megállapított kizáró okok valamelyike. Ezekre a feltételeken kívül: kezelővé csak azt a férfit lehet kinevezni, a ki *huszonegyedik* életévét már betöltötte és a ki beigazolja, hogy rendes hadkötelezettségének már teljesen eleget tett, illetőleg hogy ez alól végleg felmentették; kezelőnővé pedig csak azt, a ki *huszadik* életévét már betöltötte. *Iskolai tanulmányok végzését nem kell igazolni.* Ez általános feltételeken kívül kezelővé (kezelőnővé) csak azt lehet kinevezni: a) a ki bármilyen állami hatóságnál, hivatalnál, intézetnél, vagy vállalatnál díjnoki, vagy a díjnoki alkalmazásnál egy tekintet alá eső, vagy kezelési gyakornoki minőségben legalább hat évig szolgált a nélkül, hogy ellene bármi tekintetben kifogás merült volna fel; b) a ki úgy a gépirásban, mint a gyorsírásban megfelelő jártassággal bír. Az a) pont alatt említettek közül is elsőbbséggel bírnak azok, a kik vagy a gépirásban vagy a gyorsírásban megfelelő jártassággal bírnak. A kezelői (kezelőnői) állásokat kinevezés után a miniszter (legfőbb állami számvevőszék elnöke) tölti be, a ki azonban felhatalmazhatja a közvetlenül alája tartozó hatóságnak a főnökét ez állásoknak kinevezés vagy áthelyezés után való betöltésére. A kezelői (kezelőnői) állások betöltése — az ilyen állásokra jelentkezőkről az állások betöltésére illetékes hatóság által vezetendő *nyilvántartás alapján* — a pályázati út *mellőzésével* hivatalból történik. A fizetés tekintetében a szabályzat kilenc fokozatot állapít meg 1000—2000 korona törzsfizetéssel és egységes, a lakáspénzostály szerint igazodó 240—600 koronás lakbérrel. A kinevezés mindig ideiglenes. A kinevezett három év múlva a magasabb fizetési osztályba lépéssel véglegesítettendő. Az előlépés harmadévenként automatikusan történik. Hivatalos kiküldetésben a napidíj *öt korona*. Fegyelmi eljárás szempontjából az *állami tisztviselő*ekkel esnek egyenlő elbánás alá.

Eltűnt erdőőr. Rettinger József körmöcbányai kerületi erdőőr, a ki mint népfelkelő közlegény hadiszolgálatra bevonult és Przemyslben az erődíjmentési munkasztagnál teljesített szolgálatot, Przemysl körülzárása után eltűnt s azóta felettes hivatala nem kapott hírt felőle.

Nyugdíjbiztosítás. Az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1912. évi VIII. t.-cz. alapján Krupinszky László és Tisza István, Gömör-Kishont vármegyei járási erdőőrök nyugdíjra, balesetre, agkorra és temetkezési segélyekre biztositattak. Papolczy László m. kir. erdőőr pedig régi csoportjától az új és előnyösebb nyugdíj-csoportba iratott át.

Spanyolország gyümölcsstermesztése. Spanyolországban nagy arányokban külterjesen a fűgét, gesztenyét, diót, mogyorót, mandulát, szentjánoskenyeret és a grá-

nátmaltat termesztek. Mindezekkel a középminőségű, száraz, alig vagy éppen nem trágyázott talajokat hasznosítják. A beültetett terület 387,642 hektár, melynek évi termése 145,697,109 korona értékű.

A füge, a gesztenye, a dió és a mogyoró, a melyek az éghajlat iránt nem annyira igényesek, az egész országban mindenfelé megterem, a többi a meleg tartományokban, főleg a Földközítenger mellékén otthonos.

A füge-ültvények összes területe 57,236 hektárra terjed, leginkább a déli és keleti tartományokban termesztek, a hol az fontos népies táplálék. A legjavát természetesen kiviszik, a selejtes árút pedig állatokkal etetik fel. A fűgetermesztés révén a sovány meszes talaj is jól hasznosítható, annál inkább, mert igen csekély költség árán biztos terméseket ad.

A diót jóformán csak az ország középső és északnyugati néhány tartományában termesztek, rendszeresen egyéb fákkal, vagy gazdasági növényekkel köztesen. Az évi termést 4.151,000 koronára lehet értékelni. A dió-ültvények nagysága fogyóban van, mert jól értékesülő fájáért sokan idő előtt kivágják. A diósokkal elfoglalt összes területet 6392 hektárra becsülik.

A gesztenyefa mindenfelé megnő az országban, noha elterjedésének a nedvesség iránti igényei gátolják állnak útjába. Jelenleg 60,095 hektáron termesztek, leginkább a nyugati és északi részekben.

A mogyoró-termesztés szórványosan ugyan az egész országban megvan, de tömegesen Catalonia lakosai foglalkoznak vele. Az általa elfoglalt terület 17,404 hektár. A mogyorót helyenként mint külön ültvényt művelik, de gabonaműveléssel vagy konyhakerti növényekkel együtt is, vagy a birtok szegélyezéseil, árkok partjain, utak szélein stb. Az országos termés értékét 12.350,000 koronára teszik.

A mandula termesztése valamennyi itt szóban levő gyümölcsnem között a legfontosabb és a legjövendősebb Spanyolországban. Az általa elfoglalt terület 103,807 hektárt tesz ki. A termesztés emelkedésben van, noha egyes helyeken a virágzás idejében beálló erős lehűlésnek a természet veszélyeztetik. A tengerparti tartományokban inkább a korai, a hegyvidéken pedig a későbbi fajtákat termesztek tömegesebben. Többnyire száraz területeken ültetik és kevés gondozásban részesítik; a fák rendszerint nem külön ültvényeket képeznek, hanem azokat gabonaföldeken, hüvelyesek között, vagy váltakozva szőlővel, olajfákkal, szentjánoskenyér-fákkal s egyéb gyümölcsfákkal, mint köztesültvényt művelik.

A gránátfa aránylag kis területet, 3389 hektárt foglal el, a melynek túlnyomó része a Levantéra, Cordovára és a két Andaluziára esik.

A szentjánoskenyérfa a levantei tartományokban, Cataloniában és a Baléari szigeteken nő. Sűrűn található ez a fa a parti sovány talajokban. Gyümölcsét a spanyolok leginkább a haszonállatok takarmányozására használják fel, mire igen egészségesnek és táplálónak tartják. Egy 40 éves fa termését 50 kg.-ra teszik, az összes termés értékét 29.788,000 koronára. L.—l.

(A Nemzetk. Mezőgazd. Intézet közlem. nyomán.)

A francia erdősegek és a háború. A háború pusztításait a fák is végigszenvedik. Az American Forestry című erdőszeti szaklap érdekes adatokkal szolgál e tekintetben a francia erdősegekre vonatkozóan. Nemcsak az ellenség, hanem maga a francia hadvezetőség is rettentő pusztításokat vitt végbe a francia erdősegekben. A mikor múlt év augusztus és szeptember havában a diadalmas német hadsereg veszedelmes közelébe jutott Párishoz, maguk a francziák roppant kiterjedésű erdőket pusztítottak ki, nehogy buvóhelyül és fedezékül szolgáljanak a németeknek. Így például a montmercy-i erdő nagyon sokat szenvedett, de még ennél is több pusztulás érte a kiterjedt vincennes-i erdősegeket. Az Arras mellett bouvigny-i és a verthouvali erdők fából két-három rétegben raktak le padlót a tartós eszövektől teljesen átázott és járhatatlanná vált utakra, a melyeken az ágyukat és a municiót szállították a frontra. De nagymennyiségű fára van szükség a lövészárkok és a földalatti fedezékek kideszkázására, nemkülönben a fűtésükre. A Vittimont és Neufchateau melletti erdőket a Bourlemont-erőd szomszédságában teljesen kipusztították; a champenouxi erdő fát mind egy szálíg kivágták, mindössze egy méter magas tuskók jelzik a kalaha sűrű erdő helyét, míg a meaux-i erdőnek az amance-i fensíkon Nancy közelében, valamint a crévie-i erdőnek Avencourt mellett már nyomát se látni. Ezekhez a károkhöz járulnak még azok a veszedések, a melyeket az ágyuk okoznak. A hadszínteren nincsen olyan erdő, a mely kisebb-nagyobb mértékben meg ne szenved a háború átviharzását, kivételszámba annak a chantilly-i és a compiégné-i híres, gyönyörű erdősegek, a melyek természetes fekvésüknek köszönhetik, hogy aránylag keveset szenvedtek.

Az „Erdészeti és Vadászati Altisztek Országos Szövetsége” közleményei.

Kérem. A Szövetség vezetősége felkéri mindazon t. tagokat, a kik tagsági díjaikkal hátralékban vannak, hogy azokat a Szövetség pénztárába befizetni sziveskedjenek.

Nyugtázás. A Szövetség pénztárába tagsági díjat fizettek:

Prácska Emil és Binder Béla 4—4 koronát.

Hivatalos közlemények.

58358. eln. szám.
1915.

Körrendelet valamennyi fő- és ügyosztálynak, a számvéveségi igazgatónak, a számvéveség mindhárom csoportjának, a segédhivatalok főigazgatójának és valamennyi alárendelt hatóságának, hivatalnak, intézetnek és közegnek.

(A családi pótlékot helyettesítő rendkívüli évi segély engedélyezése tárgyában.)

A m. kir. minisztériumnak a hárommal több gyermekkel bíró állami, vármegyei és államvasúti alkalm-

zottak részére a családi pótlékot helyettesítő rendkívüli évi segély engedélyezése tárgyában 1915. évi augusztus hó 11-én kibocsátott 2973/M. E. számú rendeletét* tudomásul vétel és mihez tartás végett idezárta megküldöm.

A kormányrendelet 3. pontja szerint a rendkívüli évi segély minden tekintetben a családi pótlék természetével bír s ennél fogva az arra való igénynek bejelentése, valamint a rendkívüli évi segélynek megállapítása, utalványozása, kifizetése és beszüntetése tekintetében, a gyermek után járó családi pótlékra való igénynek bejelentése, valamint a gyermek után járó családi pótlék megállapítása, utalványozása, kifizetése és beszüntetése tekintetében érvényben álló határozmányokat kell alkalmazni.

E határozmányok a családi pótlékról szóló 1912. évi XXXV. t.-c. végrehajtása iránt 1912. évi július hó 19-én 5995/eln. szám alatt kiadott és a «Földmívelési Értesítő» 1912. évi évfolyamának 30. számában is közzétett rendeletben foglaltatnak, miért is a szóbanforgó rendkívüli évi segély utalványozása tekintetében az ezen rendeletben foglalt megfelelő rendelkezések tekintendők irányadóknak.

A rendkívüli évi segély iránti igény bejelentésére új «Családi pótlékiv» készült, mely a szükséges számban az elnöki segédhivatalban rendelkezésre áll és onnan szükség esetén bármikor beszerezhető.

A miniszteri számvevőség mindhárom csoportja, valamint az utalványozási joggal felruházott alárendelt hatóságok utasítottak, hogy a kormányrendelet alapján utalványozott és a «Családi pótlékok» című alrovaton elszámolandó rendkívüli évi segélyeket a főkönyvben egy külön nyitató számlán tartásuk nyilván és a pénzkézelési kimutatás (zárszámadás) «Észrevétel» hasábjában tüntessék ki, hogy a «Családi pótlék» alrovaton utalványozott összegből mennyi esik családi pótlékokra és mennyi a rendkívüli évi segélyekre.

Végül tájékoztatás végett közlöm a *Címmel*, hogy a kormányrendeletben hivatkozott 1912. évi 4596/M. E. és 1912. évi 4597/M. E. számú rendeletek a «Földmívelési Értesítő» 1912. évi évfolyamának 33. számában és a 4596/M. E. számú rendeletet kiegészítő 1913. évi 3441/M. E. számú rendelet a «Földmívelési Értesítő» 1913. évi évfolyamának 26. számában tétetett közzé.

Budapecsten, 1915. évi szeptember hó 1-én.

Báró Ghillányi Imre, s. k.

106094. szám.
I/B—1.

Körrendelet valamennyi kincstári erdőigazgatóság-nak, főerdőhivatalnak és erdőhivatalnak.

(Az illetmény földeknek kincstári favevők, bérlők vagy vállalkozók részére való bérbeadása tárgyában.)

Földilletményre jogosult erdészeti tisztviselők és al-tisztek illetményföldjeiket a kincstárral üzleti viszonyban lévő szerződéses favevőknek, kincstári vállalkozók-

* Lásd «Az Erdő» 1915. évf. 144. oldal.

Szerk.

nak egy tagban 50 k. holdat meghaladó kincstári és mezőgazdasági területek, valamint vadászati, halászati és legelőterületek bérlőinek bérbé nem adhatják.

Ha mindazonáltal valamely szerződéses kincstári favevő, vállalkozó vagy bérlő a megvásárolt erdei termények raktározása, építési anyagok, ideiglenes barakkok stb. elhelyezése céljából, vagy más el nem kerülhető okból valamely illetményföld használatára rá van utalva, s az illető kincstári alkalmazott földjárandóságának kiszolgáltatására alkalmas más terület a közelben nem áll rendelkezésre, ez esetben az igazgatási hivatal tartozik hozzám a bérbeadás engedélyezése iránt előterjesztést s a fizetendő haszonbérösszeg iránt indokolt javaslatot tenni.

Fenti tiltó rendelkezésem be nem tartása fegyelmi vétséget képez s a fennálló szabályok értelmében fog büntettni.

Budapest, 1915. évi augusztus hó 19-én.

A miniszter helyett:

Bartók
államtitkár.

*

Körrendelet valamennyi kincstári erdőigazgatóság-nak, főerdőhivatalnak és erdőhivatalnak.

(Az illetmény tűzifa és a pöttütűzifa kiszolgáltatása tárgyában.)

Tudomásomra jutott, hogy egyes igazgatási hivatalok a 19,356/1882., 14,922/1885. és 62,323/1904. számú körrendeletekben foglaltaktól eltérően illetmény-tűzifa vagy pöttütűzifaképen hasábfát szolgáltatott ki olyankor is, a mikor a szükséglet fedezésére elegendő mennyiségű dorongfa állott rendelkezésükre.

Szigorúan figyelmeztetem ennél fogva az igazgatási hivatalok, hogy az altiszti személyzet rendszeresített fajjárandóságának egy harmad része, továbbá az erdészeti tisztviselők és altisztek fiamletményét túlhaladó pöttütűzifa egész mennyiségében dorongfából szolgáltatandó ki, s a dorongfa helyett jöminőségű hasábfát az igazgatási hivatal kiszolgáltatni csak akkor jogosult, ha a szükséglet fedezésére dorongfa, avagy vegyes tűzifa (dorong és hasáb-tűzifa vegyesen), vagy ennek hiányában alárendelt minőségű hasábfát (II. oszt. hasábfát) nem áll rendelkezésre.

Budapecsten, 1915. évi szeptember hó 11-én.

A miniszter rendeletéből:

Téglás s. k.
miniszteri tanácsos.

Változás az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalnak t. vezetőségét, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

Földmívelésügyi magyar miniszterem előterjesztésére az általam erdőtisztek összesített közös rangsorozati létszámában a magyarországi kincstári erdők kezelésénél Köcsy János miniszteri tanácsos címmel és jelleggel felruházott főerdőtanácsost miniszteri tanácsossá, az erdőfelügyelőség szolgálati ágazatnál Szentimrey Dániel főerdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott

erdőfelügyelőt, továbbá a magyarországi kincstári erdők kezelésénél Bachó János főerdőtanácsosi cízzel és jelleggel felruházott erdőtanácsost, valamint a horvát szlavonországi kincstári erdők kezelésénél Kacsanovszky József főerdőtanácsosi cízzel és jelleggel felruházott erdőtanácsost főerdőtanácsosokká kinevezem; továbbá a magyarországi kincstári erdők szolgálati ágazatánál Csik Imre miniszteri tanácsosi cízzel felruházott főerdőtanácsosnak a miniszteri tanácsosi jelleggel, a horvát-szlavonországi erdők kezelésénél pedig Zuzulka János főerdőmérnöknek az erdőtanácsosi címet adományozom.

Kelt Bécsben, 1915. évi szeptember h. 10-én.

FERENCZ JÓZSEF s. k.,

Báró Ghillány Imre s. k.

A m. kir. földművelésügyi miniszter véglegesen megbizta Ulreich Gyula kir. főerdőtanácsost a zágrábi kir. erdőgazgatóság vezetésével.

A m. kir. földművelésügyi miniszter kinevezte az állami erdőtisztek összesített közös rangsorozati létszámában:

a) az állami kezelésbe vett községi stb. erdők szolgálati ágazatánál: Ince Manó erdőtanácsosi cízzel és jelleggel felruházott m. kir. főerdőmérnököt m. kir. erdőtanácsosná, Campean János m. kir. erdőmérnököt m. kir. főerdőmérnöké;

b) a magyarországi kincstári erdők szolgálati ágazatánál: Gyarmathy Mózes, Takács Miklós és Selymessy Ferenc erdőtanácsosi cízzel és jelleggel felruházott m. kir. főerdőmérnököt m. kir. erdőtanácsosokká, Hollós Gyula és Kelemen Béla főerdőmérnöki cízzel és jelleggel felruházott m. kir. erdőmérnököt, valamint Egy Ferenc, Danik Géza, Kakas Ödön, Sándor Elek és Katona László m. kir. erdőmérnököt m. kir. főerdőmérnöké;

c) a horvát-szlavonországi kincstári erdők szolgálati ágazatánál: Pfeiffer Gyula erdőtanácsosi cízzel és jelleggel felruházott kir. főerdőmérnököt, valamint Kundráth Emil és Kayser Sándor kir. főerdőmérnököt kir. erdőtanácsosokká, Zudor Béla főerdőmérnöki cízzel és jelleggel felruházott kir. erdőmérnököt, valamint Lahner Károly kir. erdőmérnököt kir. főerdőmérnöké;

d) az összesített közös rangsorozati létszámában: Thegze László, Vágács Sándor, Zathureczky Nándor, Erdély Józson, Hauszmann Béla, Pap András, Szabó Lajos, Fáy Ede, Kozony József, Keiner Rezső, Adriányi Pál, Früstök István és Bernard József m. kir. segédérdőmérnököt m. kir. erdőmérnöké, és végül

Borovánszky György, végzett erdészeti főiskolai hallgatót díjtalan m. kir. erdőmérnökgyakornokká.

A m. kir. földművelésügyi miniszter az orsovai m. kir. erdőhivatal kerületében Zárua Péter m. kir. főerdőt nyugalmába helyezte.

A m. kir. földművelésügyi miniszter a szolgálat érlelkében áthelyezte Mariányi János kir. főerdőtanácsost Susákról—Vinkovczére hivatalfőnökre, Tordonyi Emil kir. főerdőtanácsost pedig Zágrábról—Susakra s ideiglenesen megbizta a susaki kir. erdőhivatal főnöki teendőinek ellátásával.

A m. kir. földművelésügyi miniszter áthelyezte Volfinau Gyula m. kir. erdőmérnököt a lipitóvári m. kir. erdőhivatali kerületből a zsarnóczi m. kir. erdőhivatal kerületébe Selmeczbánýára s megbizta a selmeczbánýai m. kir. erdőgondnokság vezetésével.

A m. kir. földművelésügyi miniszter az állami erdőtisztek összesített közös rangsorozati létszámába kinevezte Neumann István, Cs. Tóth Antal, Krizmanics Ferenc, Útő Barabás, Popa János és Velics Gyula végzett erdészeti főiskolai hallgatókat díjtalan m. kir. erdőmérnökgyakornokká.

A zsarnóczi m. kir. erdőhivatal főnöke Kozlik Ignác m. kir. főerdőt Dobórol Zsarnócra az erdőszámvételezéshez, Vojná-

rovsky János m. kir. főerdőt Zsarnócáról Garamrévra, Rendla Pál m. kir. erdőrt Bacsófalváról Dobóra, Lampforth Bálint m. kir. erdőlegényt Garamrévről Bacsófalvára és Beszeda Lajos m. kir. segédérdőt Bakaszenezről Kőrmöcbánýára helyezte át.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi szeptember hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Kolozsvári erdőig. hd. 19.90.

1 koronát fizettek: Hegyi Lajos, Sándor Gyula.

2 koronát fizettek: Marosvási urad., Kottra Endre, Richter József, Szoták Ferenc, Kocsis Mihály, Granzer Jenő, Rákóczy István, Zsidó Mihály.

4 koronát fizelt: Saliga József.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a cím-szalagon átjavitott lakozim miatt. Ez úton közlök, hogy ezen átjavitások nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközi a bejelentett címváltozás alapján, a nagyobbarányú czimnyomatási költségek megtakarítása ozéljából. Kérjük tehát, hogy fölséges reklamációkkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

H. Gy. Forduljon a következő budapesti cserzanyag gyárosok és kereskedőkhoz: Magyar Szent Korona Országainak Bóripári központja mint r. t. (V. Nádor-utca 12. sz.); Berger Adolf (V., Vilmos császár-út 6); Bratmann Miksa (VII., Nagydófa-utca 19); Cserzanyaggyár r.-t. (V., Vilmos császár-út 32); Húvós Jakab (VI., Teréz-kört 25); vagy a következő timárokhoz: Mühlberg Dávid (III., Lajos-utca 123); Rosenstock Zsigmond (III., Lajos-utca 123); vagy a következő bórgyárosokhoz: Gmehling Hermann (VII., Damjanich-utca 6); Magyar bórgyárosok eladási szövetkezte (V., Nádor-utca 9); Wolfner Gyula és Trsa (IV., Károly-kört 26). Vidéki czegek nem ismerünk.

Egyébiránt olvassa el a kormánynak erre vonatkozó, lapunk mai számában közölt rendeletét.

Nagykorú. 1. Az erdőrré való felesketéshez az erdőtörvény nem a nagykorúságot, hanem a 24 éves életkor betöltését kívánja meg feltételül. Ebből következik, hogy törvényesen nagykorúsított egyén is csak abban az esetben esekethető fel erdőrré, ha a 24. életévét betöltötte. Ugyanez áll a vadórré való felesketésre is.

2. A hatóságilag feleskett erdőrr szolgálatában kobiztonossági közegek tekintendó. Ha az erdőrr szolgálatban van, szolgálati fegyverét — nézetünk szerint — semmi körülmények között sem szabad elkobozni, még abban az esetben sem, ha vadászati kihágáson tetten érik. E tekintetben az erdőrr épen olyan elbírálás alá esik, mint a csendőr, határendőrségi személyzet, vagy a pénzügyör: már pedig ezektől sem szabad szolgálati fegyverüket elkobozni.

R. J. Az erdőri és vadóri jelvény viselésénél nem az elnevezés, hanem a szolgálat minősége az irányadó. Az erdőri jelvény viselésére tehát nemcsak az erdőörök, hanem a főerdőörök is kötelezve vannak, mert szolgálatuk azonos természetű s csupán az illeték rangjában van a különbség. Az erdőrtörvény (1879. évi XXXI. tcz.) 37. §-ában is csak az van mondva, hogy ki lehet „erdőör”, holott nyilvánvaló, hogy az ott kikötött feltételek nélkül főerdőörre sem lehet senkit s kinevezni. Eppen így van ez a vadászoknak és a fővadászoknak nevezett alkalmazzottakkal is. Ha ezek erdőri minősítéssel bírnak, akkor az erdőri jelvényt tartoznak viselni, de ha csak vadóri teendőket végeznek, akkor hordhatják a vadóri jelvényt is; ha pedig csak vadóri vizsgátt tettek s mint ilyenek az 1911. évi 19,426. számú földművelésügyi miniszteri körrendelet értelmében fel lettek esketve, úgy a vadóri jelvényt tartoznak viselni. Ezt a körrendelet „Az Erdő 1912. évi 6. számában egész terjedelmében megtalálhatja.

N. I. A földművelésügyi miniszter úr — lapunk zártakor — még nem adta ugyan ki a beszerzés előlegekre vonatkozó kör

rendeletét, azonban kivonatosan közöljük lapunk más helyén a pénzügyminiszter úrnak ez ügyben kiadott rendeletét, hogy úgy ön, mint lapunk többi olvasói is tájékozást szerezhessenek a beszerzési előlegről.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KINÁLAT

25 éves, róm. kath., nős, magyarul és németül beszélő, a famérésben és csemeteültetésben jártas egyén, erdőlegényi, vadőri, vagy éjjeli őri állást keres. Czime a szerkesztőségénél megtehető. (14)

39 éves, nős, családos, reform. vallású, ép egészséges testalkatú, hadmentes egyén, ki három év óta a szolvyvai járásban mint útbiztos működik, uradalomnál erdőőri állást keres. Czime a szerkesztőségénél megtehető. (15.)

Négy polgári iskolát végzett, 28 éves, nős, református, hadmentes segéderdész. három évi erdészeti gyakorlati szolgálattal, az erdészeti, vadászati és irodai teendőkben jártas, amiről jó bizonyítványai vannak, segéderdési vagy erdőőri állást keres. Beszél magyarul, németül, románul, horvátul és olaszul. Czime a szerkesztőségénél megtehető. (16.)

44 éves szakvizsgázott erdőőr, ki úgy erdészeti, mint vadászati téren elsőrendű szakérő, október 1-re, lehetőleg uradalomnál állást keres. Czime: Illés Ignác, Tállya (Zemplén m.) (17.)

46 éves, róm. kath., nős családos, ép egészséges hadmentes erdőőr állást keres. Az összes erdészeti teendőkben és önálló erdőkezelésben, úgy szintén a vadászat terén, is kis és nagy vad tenyésztés és kezelésében teljes jártassággal bír. A mezőgazdálkodást teljesen érti, mikről kitűnő bizonyítványai és ajánló levelei vannak. Czime: Pál János, fővadász, Tök, u. p. Zsámbék (Pest m.) (18.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólovás útmutatója 1*20. Klepsitz, Gosztola (Zala megye). (u.xxiv.1.)

Pályázati hirdetmény. Máramaros vármegye közigazgatási gazdasági albizottságának 1274/1915. számú intézkedése folytán a megüresedett majszini II. osztályú járási erdőőri állásra, amellyel (fokozatos előléptetéssel 1000 koronáig növekvő) 700 kor. bér, 160 kor. lakáspénz és nyugbérjogosultság jár, pályázatot hirdetek.

Pályázhatnak 24 éves életkort betöltött, 40 évesnél azonban nem idősebb, ép, egészséges, feddhetlen életű, erdőőri szakvizsgát tett magyar honpolgárok. Erdőőri szakiskolát végzettek és románul is beszélők előnyben

részesülnek. A fenti kellekeket igazoló és katonai szolgálati viszonyukat is feltüntető hiteles okmányokkal felszerelt pályázati kérvények legkésőbbben folyó évi november hó 15-ig terjesztendők be az alulírt állami erdőhivatalhoz.

Máramarosziget, 1915 szeptember 14-én.

(2.) **M. kir. Erdőhivatal.**

Az **opálhegyi** uradalomban erdőőri állások kerülnek betöltésre. Pályázhatnak oly hadmentes, józan életű, erélyes egyének, kik erős és egészséges testalkatuknál fogva a hegyeségi erdő és vadőri szolgálatra alkalmasak, irni és olvasni tudnak, a magyar nyelven kívül a német vagy a tót nyelvet beszélik és az erdészeti és vadászati szolgálattal kellő gyakorlattal bírnak. Ajánlatok bizonyítvány másolatokkal és a fizetési igények megjelölésével intézendők az opálhegyi uradalom kezeléséhez Opálhegyre, u. p. Sökút. (Zemplén m.) Utányomat nem díjazatik. (3.)

Dió-, kőris-, fekete és rezygnyár-, valamint gyertyán-rönkök megvételre kerestetnek. Szíves ajánlatokat kér Wilhelm Herbatschek, Wien, VII/3. (4.)

Égészséges 52 éves volt kertész magyar, német, román, mint vadász állást keres. Schneider Mátyás, Temesság. (Temes m.) (5.)

Erdőőr, ki a méhészethez ért, kerestetik egy erdélyi uradalom számára, azonnali, vagy januári belépésre. Előnyben részesülnek azok, a kik 40 évnél nem magasabb életkorúak, családosak, — erdélyi illetőségűek, — román nyelvismerettel bírnak. Czím a kiadói hivatalban. (6.)

3240 1915. sz.

Fűz- és nyárfa eladás tövön. Az apatini m. kir. erdőhivatalhoz tartozó apatini, doroszlói, bezdáni és palánkai m. kir. erdőgazdálkodások kerületében levő vágásterületeken álló fűz- és nyárfaanyag 6 csoportra megosztva zárt írásbeli ajánlatok útján kerül eladásra.

Az írásbeli ajánlatok legkésőbbben 1915. évi október hó 27-én délután 4 óráig nyújtandók be az apatini m. kir. erdőhivatalhoz, ahol azok a következő napon delőtt 10 órákor nyilvánosan felbontatni fognak.

Az eladási feltételek, az eladási csoportok megosztása és a kikiáltási árak, ajánlati űrlap és boríték az apatini m. kir. erdőhivatalnál szerezhetők be.

Apatinban, 1915 szeptember hóban.

(7.) **M. kir. Erdőhivatal.**

Egy 6000 holdas erdőbirtok kezelési teendőinek végzésére kerestetik egy okl. erdőmérnök, vagy ennek híján kisebb képzettségű szakértő **erdőtiszt.** Fizetési igények megjelölendőek. Ugyanide kerestetik egy **erdőőr** is. Fizetési évi 800 korona, lakás és egyéb járandóság. Ajánlatok következő címre küldendők: Nemes Soma, intéző, Diósjenő. (8.)

Erdőőri állásra pályázatot hirdetek gróf Andrássy Sándor Öngyméltósága borbátrvi erdőuraldalmánál.

Fizetés évi 800 korona készpénz, lakás, $\frac{1}{2}$ hold szántó, 2 drb marha tartás, tűzifa, két évenként nyári, évenként téli egyenruha.

A törvényes szakképzettséggel bíró 40 évnel nem idősebb egyének sajátkezűleg irt kérvényeiket nyelvismeretük feltüntetésével november hó 1-éig alulírott-hoz adják be. Az állás azonnal elfoglalható.

Borbátrv, 1915 október 8.

(9.) **Wilde Kálmán**, uradalmi erdőmester.

Jegyzéke

azoknak az erdészeti szakmunkáknak, melyek az «Az Erdő»-re egész évre egyszerre, vagy bár részletekben, de egy évnel már hosszabb idő óta előfizető erdészeti alitzetek és erdőőrök által az Országos Erdészeti Egyesületnél (Budapest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) az alábbi kedvezményes áron rendelhetők meg:

Bölcszái Bethazy Emil: Az erdőrendezés tan kézikönyve Ára 6 K.

Fekete Lajos: A tölgy és tenyésztése. Ára 4 K.

• • • Erdőrendezés tan. Ára 9 K.

• • • Erdőértékszámítás tan. Ára 4 K 50 f. (II. kiad.)

• • • Erdészeti nyereségszámítás tan. Ára 3 K.

• • • A szálaló erdők berendezése. Ára 90 f.

Fekete L. és Mágócsi Dietz S.: Erdészeti növénytan. (I. k. lefogyott.) II. k. ára 12 K.

Gaul Károly: Hazánk lázi faipara. Ára 1 K 45 f. (Bérm. írására 45 f. küldendő.)

Gellért József: A bükk-tűzifa romlása s az ellene való védekezés. Ára 60 f. (Bérm. írására 35 f. küldendő.)

Horváth Sándor: Erdészeti zsebnaptár. Ára 2 K. (Bérm. írására 45 f. küldendő.)

Kövesi Antal: Erdészeti géptan. Ára 4 K.

Márton Sándor: A legelőerdők berendezése, kezelése és hasznosítása. Ára 4 K 80 f.

Pech Deszö: A külföldi faanyag megtelepítése. Ára 3 K.

(Bérm. írására 45 f. küldendő.)

Pohl János: Tangenstáblázatok. Ára 1 K.

Tagányi Károly: Magyar erdészeti oklevéltár. 3. kötet. Ára 20 K.

Tomaszányi Gusztáv: Erdei facsemetek nevelése. Ára 3 K.

(Bérm. írására 45 f. küldendő.)

Tuzson János dr.: Rendszerez növénytan. I. általános rész és a virágtalan növények. Ára 8 K.

Vadas Jenő: Az akácfa monografiája. Ára 6 K.

Zemplén Géza dr.: Fából készített czukor és alkohol. Ára 1 K 50 f. (Bérm. írására 45 f. küldendő.)

Erdészeti Rendetek Tára: 1891. (XI.) évfolyam ára 60 f.

1896. (XVI.) évfolyam ára 50 f. 1897. (XVII.) évfolyam ára 60 f.

1898. (XVIII.) évfolyam ára 70 f. 1900. (XX.) évfolyam ára 60 f.

1904. (XXIV.) évfolyam ára 1 K 50 f. 1905. (XXV.) évfolyam

ára 50 f. 1906—07. évi füzet ára 1 K 50 f. 1908. (XXVIII.)

évfolyam ára 1 K. 1909. (XXIX.) évfolyam ára 1 K. 1910—11.

(XXX—XXXI.) évfolyam ára 2 K. (Bérm. írására 45 fillér küldendő.)

A nem említett évfolyamok elfogytak.

A szerzőknél rendelhetők meg:

Fekete L. és Söltz Gyula: Erdőbecslés tan. Ára 6 K. (Kapható Fekete Lajos miniszteri tanácsosnál Selmeczbányán.)

Muzsnay Géza: Erdőrendezésünk fejlesztéséről. Ára 5 K.

(Bérm. írására 45 f. küldendő. (Kapható szerzőnél Zsarnócza, Bars megye.)

Muzsnay Géza: Erdőrendezés tan. Ára 10 K. (Kapható szerzőnél, Zsarnócza, Bars megye.) Bérm. írására 55 f. küldendő. **Sobó Jenő:** Erdészeti éptés tan. I. R. (I. és 2. kötet) Kéz-írást: egy-egy kötet ára 11 K 20 f. II. R. Út, vasút-és hídepítés tan. Ára 12 K.

Tomaszovsky Imre: Az erdőállítást védkerületi teendői. Ára 1 K 50 f. (Kapható szerzőnél, Budapest, V., Zoltán-u. 16.)

Vadas Jenő: Erdőművelés tan. Ára 7 K.

Vadas Jenő: A Selmeczbányai m. kir. erdőakadémia tör-
lenete és ismertetője. Ára 4 K. (Kapható a szerzőnél Selmeczbányán.)

Egyéb olyan erdészeti művek, melyek csak teljes áron kaphatók:

Bédo Albert dr.: A magyar állam erdősegeinek gazdasági és kereskedelmi leírása. 4 kötet, egy térképpel. (Kapható a m. kir. földművelésügyi miniszteriumnál.)

Bédo Albert dr.: Az erdőőr vagy Az erdészeti alapvonalai kérdésekben és feleletekben. Ára 6 K. (Bérm. írására 55 f. küldendő. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Bund Károly: Erdekezések az erdőrendezés köréből. Ára 4 K. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Békly Albert: Útmutató erdei facsemetek nevelésére és az azokkal való bánásra. (Kapható a m. kir. földművelésügyi miniszterium könyvtárában — Budapest, V., Országház-tér). Addig a míg a készlet tart, érdeklődőknek ingyen megküldetik.

Cseti Ottó: Általános földmérés tan. Ára 9 K. (Kapható Joerges A. özv. és fiainál Selmeczbányán.)

Fekete Lajos: Az erdők berendezése. Ára 2 K. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Fekete Lajos: Népszerű erdészeti növénytan. I. füzet. Spórás növények. Elfogyott. — II. füzet. Mohok, edényes virágtalanok, tülevelkek. Ára 2 K. — III. füzet. Magházas növények. Ára 3 K. (Bérm. írására 45 fillér küldendő. (Kapható az Orsz. Erd. Egy.-nél.)

Fekete Lajos: Erdészeti talajtan. Ára 5 K. (Kapható Joerges A. özv. és fiainál Selmeczbányán.)

Kövesi Antal: Grafosztatika és vasszerkezetek. Ára 8 K.

(Kapható ugyanott.)

Petrácsék Adolf: A magyar birodalom fontosabb fás-növényeinek mag- és termésháztározója. Ára 1 K 60 f. (Kapható Joerges A. özv. és fiainál Selmeczbányán.)

Stark Deszö: A vadász-vízisla. Gyakorlati útmutató a vizslanevelés, tanítás, használat és gyógykezeléshez. III. kiadás. Ára 2 K. (Kapható a «Pátria» irógyármű vállalatnál, Budapest, VIII. ker., Üllői-út 25. szám.)

Szécsi Zsigmond: Az erdőhasználat tan kézikönyve. Ára 16 K. (Kapható Joerges A. özv. és fiainál Selmeczbányán.)

Téglás Károly: Erdővedelem tan. Ára 5 K 40 f. (Kapható u. o.)

Tomaszovsky Imre: Bétéisoros tárgyutmutató az «Erdészeti Rendetek Tára». I—XXIV. évfolyamaihoz. Ára 1 K.

(Kapható ugyanott.)

Tuzson János dr.: A bükkfa korhadása és konzerválása. Ára 4 K. (Kapható Kilián Frigyes utódainál Budapest, Váci-u.)

Vadas Jenő: Az árvédelmi füzesek telepítése és művelése. Ára 50 f. (Megrendelhető a m. kir. földművelésügyi miniszteriumnál és Nagel Ottó könyvkereskedésében, Budapest, Múzeum-körút 2. szám.)

Erdészeti segédatlak. Ára 8 K. (Megrendelhető a m. kir. földművelésügyi miniszteriumnál.)

Erdői rovatok napló. Ára 1 K 20 f. (Megrendelhető ugyanott.)

Térmei táblák 1886. Ára 2 K. (Kiadta Fülöp Szász-Coburg hg. erdőrendezőse, Jolsva, Gömör-megye.)

HIRDETÉSEK felvétetnek a kiadóhivatalban Budapest, V., Alkotmány-u. 6.

DIANA FEGYVER ATELIER
Gothard Sándor

Herény, Szombathely mellett, Vas m.

Leakat: **Budapest, VI., Váci-körút 61. sz.**, a Magyar Motor- és Gépgyár irodájában.

Használati fegyverek
120 korona ártól felfelé.

A kontinens legnagyobb luxusfegyver-raktára.

Saját szerkezet — saját minták!

Budapest, 1915. Franklin-Társulat nyomdája.

Előfizetési ár:

Egész évre — 4 K.
Fél évre — 2 K.
Negyed évre — 1 K.
Egyes szám — 20 f.

AZ ERDŐ

Hirdetések

egy hasbós garmondszédés milliméter soronkint 10 állírtel, táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfaj szedés másfélezer egységárral számítatik. — Az egész oldal négy hasbó szedés.

Szerkesztő:

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

BALOGH ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Előfizetőknak az álláskezeslet és kínálat rovata rövid közlésekre díjazatlanul áll rendelkezésre.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címében Budapest, V., Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szeptember 15-ig vonatkozó reklamációik is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő» szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők. Kéziratok vissza nem adatnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évnegyvedenként utalványoz. A lap után metakán származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordítatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

A köztisztviselők és alkalmazottak háborús segélye.

Tölgyerdők felnevelése. (Lonkay Antal.)

Hogyan kell egy vadsgégy területből vaddúsát csinálni? (Gyöngyöshalászi Takách Gyula.)

Gazdasági tanácsadó: Karbolineum használata gyümölcsfákon. — Korai burgonya termelése. — Fahamú mint trágya.

Különfelek: Olvasóinkhoz. — A földművelésügyi miniszterium államtitkárajának kitüntetése. — Nyugdíjbiztosítás. — Halálozás. — Festett fatárgyak tisztítása. — A kókuszdióról.

Hivatalos közlemények: Az államerdeszet kötelékébe tartozó és költségvetésileg nem rendszeresített állást betöltő alkalmazottak és nyugdíjasok, illetve nyugbérések részére kiszolgáltatható tűzifa tárgyában. — Félárú jegy váltására jogosító igazolványok kiállítása tárgyában a Kassa—óderbergi vasúton.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Szerkesztői üzenetek.

Tárca. A Magas-Tátra alján. (Bársony István.)

A köztisztviselők és alkalmazottak háborús segélye.

A kormány, méltányolva a köztisztviselőknek és alkalmazottaknak a háború következtében beállott rendkívül súlyos anyagi helyzetét, az 1915/16. költségvetési év első hat hónapjában viselendő közterhekről és fedezendő állami kiadásokról szóló törvényzük hatályának az 1915/16. költségvetési év végéig, vagyis 1916. évi június hó végéig való kiterjesztése iránt, a magyar országgyűlés képviselőházának f. é. november hó 30-án újból megnyitott ülésén beterjesztett törvényjavaslatában felhatalmazást kért arra, hogy a közszolgálati alkalmazottaknak a háború folytán szükségessé vált segélyezésére, a pénztári készletekből 87 millió koronát fordíthasson.

A javaslatnak erre vonatkozó rendelkezéseit a következőkben ismertetjük:

A kormány által már engedélyezett rendkívüli segélyeken felül egyszeri segély engedélyezendő — a hadügyi tárca terhére külön javadalmazást élvezők kivételével — az alant felsorolt azoknak az alkalmazottaknak, a kik 1916. évi január 1-én a tényleges szolgálat kötelekébe tartoznak és illetményeiknek egészben vagy részben tényleg élvezetében is vannak és pedig:

a) A III—XI. fizetési osztályokba tartozó állami és vármegyei tisztviselőknek. A m. kir. államvasuti alkalmazottak A. táblázatának I—IX. fizetési osztályaiba tartozó tisztviselőknek. Az államvasuti rendszerű I—IX. fizetési osztályokba tartozó állami vagyári és állami közszénbányászati, valamint az államvasuti rendszerű V—IX. fizetési osztályokba tartozó posta-, távirtda- és távbeszélő tisztviselőknek. A posta-, távirtda- és távbeszélő-alkalmazottak B. táblázatába tartozó üzemi kezelési alkalmazottaknak. A m. kir. állami rendőrségnél és a m. kir. határrendőrségnél alkalmazott polgári biztosoknak. Az állami gazdasági szaktanítónak és szaktanítónak. Az állami elemi népiskoláknál, továbbá a pénzügyi és a földművelésügyi minisztériumok által fenntartott vagy segélyezett kincstári elemi iskoláknál és a m. kir. államvasutak által fenntartott iskoláknál alkalmazott tanítóknak és tanítónak. A vármegyei köz-

Értesítés.

Az Erdőnek kettős füzetekben való megjelenése tárgyában.

Értettjük lapunk tisztelt olvasóit, hogy «Az Erdő» kéthetenkénti szétküldése a háborús viszonyok következtében nehézségbe ütközvén, lapunk további intézkedésig minden hó 15-én kettős füzetekben fog megjelenni.

A szerkesztőség.

körházaknál rendszeres fizetéssel alkalmazott tisztviselőknél, valamint a rendszeres fizetést élvező vármegyei utbiztosoknak. Az állami *vasgyáraknál* és az állami *köszénbányászatonál* alkalmazott havidíjas tisztviselőknél. Az állami középiskolák iskolánál évi segélydíj élvezetében álló *helyettes tanároknak*. Az állami ipariskolánál évi ösztöndíj élvezetében álló *tanárjelölteknek*. Az államnál és a vármegyéknel fizetési osztályokba nem sorozott rendszeresített állásokon alkalmazott azoknak a fentiekben fel nem sorolt tisztviselőknél, a kik az 1912. évi XXXV. t.-cz. értelmében családi pótlékra is igényjogosultsággal bírnak. Az évi segélydíj élvezetében álló állami és vármegyei *gyakorokoknak*. Az állami fizeteskiegészítésben részesülő *nem állami (községi, hitfelekezeti stb.) felső- és közép fokú tanintézeti tanároknak és polgári iskolai tanítóknak*.

b) Az állami, valamint az 1913. évi XL. t.-cz. határozmányai alá tartozó községi és hitfelekezeti *óvónőknek*. Az állami *kezelőknél* és *kezelőnőknek*. A m. kir. posta-, távirat- és távbeszélőnél alkalmazott *kezelőnőknek*. Az állami hivatalokban, intézeteknél és vállalatoknál, továbbá a vármegyéknel és a vármegyei közkörházaknál, valamint az állami *köszénbányászatonál* alkalmazott *díjnokoknak*.

c) A rendszeres illetmények élvezetében álló állami és vármegyei *altiszteknek* és *hivatalszolgáknak*, ideértve az állami *vasgyáraknál* és az állami *köszénbányászatonál* alkalmazott altiszteket és szolgákat is. A m. kir. államvasuti alkalmazottak B. táblázatába tartozó alkalmazottaknak. A *posta-, távirat- és távbeszélő-alkalmazottak* C. táblázatába tartozó alkalmazottaknak, a fent b) pont alatt már említett kezelőnkö kivételével. A m. kir. állami *rendőrség* és a m. kir. *határrendőrség őrszemélyzetének*. A m. kir. *pénzügyőrség legénységének*. Az állami napibéres *hivatalszolgáknak*. Az állami és a vármegyei *utkaparóknak*. A rendszeres illetményekkel

nem bíró egyéb állandó állami és vármegyei alkalmazottak közül azoknak, a kiknek az 1912. évi XXXV. t.-cz. értelmében családi pótlékra is igényük van.

d) A *községi és köröruosoknak*. Az 1913. évi XVI. t.-cz. határozmányai alá tartozó községi és hitfelekezeti elemi *népiskolai tanítóknak* és *tanítónőknek*. A *községi és körjegyzőknek*, továbbá a *segédjegyzőknek*. A rendszeresített állandó állásokat betöltő *községi közigazgatási alkalmazottaknak* (iktató, iratiszt, pénztári tiszt, számvéveségi tiszt, irtók stb.)

A törvény határozmányai szempontjából az állami alkalmazottakkal egyenlők a Budapest székesfővárosi *közmunkák tanácsánál*, továbbá a kormány kezelése alatt álló *közalapoknál* és *közalapítványoknál*, valamint az *állami intézeteknél* és a kormány kezelése alatt álló *közalapokból* és *közalapítványokból* fenntartott intézeteknél alkalmazottak.

Mínt hogy a törvényben meghatározott városok állami hozzájárulásban részesíthetők, ha közigazgatási alkalmazottaiknak a fentiekhez hasonló segélyeket adnak, ez állami hozzájárulásnak fedezésére, a javaslat értelmében, négy millió korona hitelt bocsátanak a belügyminiszter rendelkezésére.

Az egyszeri segély összege a következő: az a) és c) pont alá tartozó alkalmazott részére az alkalmazottat 1916. évi január 1-én megillető fizetés természetével bíró illetmény, illetőleg évi-, havi, heti vagy napidíj, bér vagy szold egy évre számított összegének 20%-a. Ez a *segély azonban az a) pontnál 400 K.-nál, a c) pontnál 200 K.-nál kevesebb nem lehet*. A b) pont alá tartozók részére 300 K.; a d) pont alá tartozók közül a községi és köröruos, továbbá a községi és hitfelekezeti elemi *népiskolai tanítók* és *tanítónők* részére, valamint a községi és körjegyzők részére 400 K., a *segédjegyzők* részére 300 K., az egyszeri segélyben részesülő többi községi alkalmazott részére pedig 200 K.

TÁRCZA.

A Magas-Tátra alján.

Irta: Bársony István.

A sunyavai völgyből igyekeztem a esorbai állomásra.

A szél szemközt fujt, a Magas-Tátra felől. A gyorban ügető lovak sorénya lengett-lobogott.

A Magas-Tátra mintha lélekzett volna. Hűvös áramlások szakadoztak ki a tüdejéből; minden ilyen levegőhullám mintha visszalökött volna.

És mégis: nincs az a delejes mélység, a mely úgy vonzott volna, azzal a magához rántó hatalommal, mint a havas ormoknak a felhőkbe nyuló láncza.

Ott volt előttem balról a *Kriván*, a komor bércz-óriás, tarajjas süvegével, s hirtelenül eső meredek sziklafalával a tulsó oldalán.

Ott volt a *Szoliszko*. Mint a lappangó párducz, a

mely váratlanul a királytigrist látja maga előtt, úgy torpant meg a *Kriván* alatt, szakadékos gerincezt megörbítvén.

Mellette jobbról a *Bástya*. Széles háta a nilusi vizilőz; hengeresen terpeszkedett, süppedt bele roppant súlyával a hajdani jégárok kőgyába.

Túl rajta a *Tátracsücs*. Mint a birközni vágó akrobata a *rajta* előtt: úgy feszítette dudoros retentő izmait.

Láttára a *Tupa* félénken húzta meg magát; a *Koncsiszko* pedig dermedten hajlott előre, úgy leste, mi történik.

A gerlachfali mammoth, a *Ferencz József-csücs*, hideg közönytzel emelkedett valamennyi fölé, s végig lenézte őket.

Csak a *lomniczi gigász*, a szomszédja, lehetett hozzá méltó; ez a megvert hős, a ki annyi ideig volt itt király a hatalmasok között, a míg egyszer le nem vették a koronáját s rá nem tették annak a fejére, a kit még nálánál is jobban megilletett.

a segély, mely 1916. évi január 1-étől kezdve tíz egyenlő előzetes havi részletben fizetendő és minden állami, törvényhatósági, vagy községi adó alól mentes, tehát jövedelmi adó alá sem esik.

Vita esetén a közigazgatási hatóság és másodfokon a miniszter (a legfőbb állami számvevőszék elnöke) illetékes a döntésre.

*

Kétségtelen, hogy a mostani nehéz megélhetési viszonyok közt, mikor az elsőrendű élelmiszereken kívül, csaknem minden életszükségleti cikknek a háború előtti ára 100—200, sőt több perccenttel is emelkedett, a 20%-os segély elenyészően csekély, különösen ha figyelembe vesszük, hogy az állami alkalmazottak javadalmazása még normális viszonyok közt is olyan kevés, hogy abból, a legkörülményesebb beosztással és a legnagyobb takarékosággal tudnak csak megélni, mégis ezt a csekély segítséget is köszönettel kell fogadnunk abban a reményben, hogy a 10 hónap leteltével megfelelő fizetésemelésben fognak részesülni, mert hiszen alig hihető, hogy 10 hónap múlva — még ha a béke áldásos ideje be is következik — az életszükségleti cikkek ára a normálásra essen vissza.

Tölgyerdők felnevelése.

Irta: Lonkay Antal.

A tölgy Magyarország legértékesebb, legbecselesebb fája s nemcsak azért érdemli meg fokozott gondoskodásunkat, mert egyike a legszivósabb és legtartósabb épületi és gazdasági fánknak, hanem különösen azért, mert az idők forгатagában időről-időre mindig több tért veszít; hiszen az Alföld lapályain elterült híres tölgyerdők helyén most már nagyrészt aranykalászzsal ékes búzavetés hullámkzik, vagy a kukoriceza emeli fel czi-

meres fejét. Mi erdészek eléggé sajnáltuk, hogy e világ-híres tölgyesek gazdag talaját a mezőgazdaságnak kellett átengednünk s csak most örvendünk önzetlenségünknek, mert fával táplálkozni nem lehet s a mikor nem hadseregbe, de népek háborúskodnak, az élelmiszer-készlet épp olyan fontos tényezője a hadviselésnek, mint a lőszer, fegyver s más hadifelszerelés készlete.

A feltételek erdőtalanon álló tölgyesekről a mezőgazdaság javára előbb-utóbb teljesen le kell mondanunk, de annál inkább ragaszkodnunk kell feltétlen erdőtalanon álló tölgyeseinkhez s különös gondot kell fordítanunk ama tölgyerdeink felnevelésére, melyekbe alsó tenyészőveiből a gyertyán és bükk átcsap s igénytelen-ségével és szivóságával az igényesebb tölgy rovására területeket hódít. Másrészt nem szabad abba a hibába esnünk, hogy a bükk és gyertyán rovására magasabb tájakon erőszakoljuk a tölgy tenyésztését, hisz minden növénynek megvan a maga természetszabta határa, melyen túl a legkörülményesebb igyekezettel is, csak korcsokat vagyunk képesek nevelni, sőt legtöbb esetben ezáltalan erőködésünk kárba vész.

Kövessük mindenütt a természetszabta határokat: a mélyebb és erőteljesebb fennsíkokon, dombokon és elő-hegyeken majdnem teljesen elégetlen tölgyeseket találunk, feljebb haladva, a hol már a talaj sekélyebb és silányabb, a természet talajjavító fanemeket: gyertyánt, bükköt, jegenyefenyőt telepit a tölgyek közé, végül a napnak való kitettség, hideg szelektől való védettség szerint alacsonyabb vagy magasabb szintájon következnek az elégetlen bükkösök és jegenyefenyvesek, melyek minden más, fénykereső fanemet sötétben árnyas állományaikból kiszorítanak s egyedül az igénytelenebb s hidegebb klímát is elviselő juharnak, kőrisnek és szilnek adva helyet.

Elődeink nemtörődömségének és hanyag kezelésének tulajdoníthatjuk azonban, hogy a tölgytenyésztet övén,

Este volt; napnyugta. A lipiói havasok, túl a Kri-vánon, mind égtek, a mint a tüzisten mögéjük hanyat-lott s felgyújtogatta ormaikat.

A Magas-Tátra sziklaszörnyei szinte magokhoz rán-tottak, megbüvöltek.

Ott voltak sorjában, s a tűnő nap rávetette fényét egymással versengő ormaikra.

Meztelen gránittestekre mintha fejedelmi hermelin-köpeny rongyait dobálta volna valami pazar kincsekkel játszó szellem. A koromfekete szirtek viharverte, orkán-szakgatta bázardáin villogva kigyóztak a hópántlikák, s a mélyedéseket megfeküdte rajtok a jeges fehérség.

Csudálatos módon, így talán százezer esztendeig sem ismétlődve, valamennyinek a homlokán turbános felhőfolt csuszott végig.

Felettök s közöttük az ür mindenütt tiszta volt; — de mindegyik bérezóriánsnak megvolt a maga felhőkoro-nája, a mit a felső légáramlás az alsóval épp ellen-tétesen nyugat felé sodort.

Lassan, méltóságosan húzódtak, keskenyedtek a kö-

dök odafent; s egyszer csak a sok török turbánból ma-gyar sastollas kalpag lett. A felhőjáték még akkor sem állott meg. Oszlott-foszlott a kód a bérczesücsök fölött, s addig foszladozott, hogy lengő árvalányhaj lett belőle, a mire a láthatatlan nap még rámosolygott az égő hegyor mögül.

S ekkor a rideg szirtek mintha megélestedtek volna, elkezdtek egymással versengeni.

Ki a legény?!... Ki bírja tovább fényes ragyogás-ban megtartani az ó árvalányhaj-diszét?! Ki fogja meg a maga számára legtovább a Napot, a kinek a mosolya piros rózsát fakaszt a havas ormon?!

Eleinte minden csúcs ragyogott; — a nagy fekete kö-öriások fejt búján koszorúzta a napszállati rózsá.

Azután kezdett egyik-másik halványodni. A fény fo-gyott. A homály erősödött. A szegény kis Tupán már kialudt a misztikus lidércz láng; s a Koncsizsko és a Szolizsko most küzdött egyforma erővel, hogy a holt-versenyből legalább egy fél másodpercczel törteszen előre diadalmasan.

magasabb szintájakon a sűrű lombú bükk, alacsonyabb szintájakon pedig az elpusztíthatatlan sarjados gyertyán foglalja el a nemes tölgy helyét s a ledöntött óriások hajdani uralmát csak a visszamaradt hatalmas tuskók hirdetik, melyek mintha azért korhadnának oly lassan és hosszú időn át, hogy a gondosabb, számított utóknak megmutassák azokat a határokat, melyeken belül más fánemekkel elegyesen vagy egyetlen tiszta állományokban hasznóhatóan telepíthető és nevelhető a tölgy.

Azt is elődeink hanyagságának köszönhetjük, hogy mai vágható korú tölgyeseink nagy része sarjról keletkezett, hogy a legértékesebbnek látszó törzsek békorkadtak, vagy azok műhasznú való feloldozását, a fa testébe benőtt s elkorhadt ágesonkok teszik többé-kevésbé lehetetlenné.

De ne valódjunk túlságosan az elődöket, hiszen előlött száz esztendővel még almodni sem lehetett olyan világforgalomról, a közlekedési eszközök olyan tökéletességéről és sűrű hálójáról, melyeknek segítségével ma, legalább is az alatt fekvő tölgyerdők minden természet-czeljének megfelelően kihasználhatjuk és elszállíthatjuk. Hajdan a községek közelében fekvő tölgyesekből, ha a község lakói épületi- és haszonfa-szükségeiteket fedezték, a többi tűzelőfául használták; ki törődött akkor különleges haszonfagazdálkodással, mikor megfelelő közlekedési eszközök hiánya miatt, még a legértékesebb törzseket sem voltak képesek távolabb fekvő vidéken értékesíteni. De meg azért se valódjunk elődeinket, mert még most is igen sok olyan erdőgazda van, ki tölgyeseinek hanyag kezelésével pótolhatatlan veszteséget okoz utódainak.

A tölgyesek nagymérvű pusztulása és faanyag keserületének és árának hovatovább fokozottabb emelkedése kötelességünknek tesz, hogy ott, a hol tölgyerdőt használtunk ki, ne csak biztosítsuk a tölgyesek fennmaradását és uralomrajtását, de kötelességünk minden eszközzel különösen odahatni, hogy az a tölgyerdő, melyet

felnevelünk, lehetőleg minél nagyobb tömegében hibátlan és értékes műfát szolgáltatson.

Azzal, hogy az ilyen erdőben helyesen vezetett fokozatos felújító vágásokkal a magavetést előmozdítottuk s ennek kisebb-nagyobb mérvű sikerülése után, a még mutatkozó hézagokat csemete-ültetéssel pótoltuk, csak az első célirányos lépést tettük meg, mert ha az így felújított erdőt magára hagyjuk, a lágylombfák, a fölösleges számban betolakodott bükk és gyertyán és a gyorsan növő tölgy-sarjak, a legbecesebb, magról kelt tölgyfiatalosnak nagyrészt elnyomják s értékes fa csak ott fog teremni, a hol a fentemlített nem kívánt elemek gyéren állanak.

Kisérjük csak figyelemmel a felújult tölgyesek növekedését. Mielőtt az öreg erdőt fokozatos felújító vágásokkal — keltőösen, ha a maktermés soká várát magára — letaroltuk volna, a vágás már tele van tölgy-sarjakkal, melyek a taroló vágás után a napvilág teljes élvezetében fokozottabb fejlődésnek indulnak; ekkor már a vágást a lágylombfák is ellepik s a tölgy-sarjakkal együtt nyomják a magról kelt vagy ültetett csemetét, melyek között a szintén magról kelt, igénytelenebb bükk- és gyertyáncsemeték is tért hódítani igyekeznek. Az egyes tuskók körül kifejlődött tölgy-sarjak felfelé, de nagy mértékben minden oldal felé terpeszkedően növekedve, évről-évre nagyobb terület foglalnak el s alattok a műfatermelésre hivatott csemetés előbb csak oldalt hajlik, később nagyrészt kivev s a mi még megmarad belőle, az vékonyan felnyurgul, s ha már teljesen el nem cseveveszedett, erőteljesebb növekedésnek csak akkor indul, a mikor a sarjak növekedésének hanyatlásával, kicsinyke koronáját napvilágra volt képes hozni. Ha tehát a felújult tölgyerdőt értékes erdővé akarjuk nevelni, szerető gondossággal kell a magról kelt, vagy ültetett fiatalost felfelé törekvésében gyámolitanunk.

A többi gigász mellett mind a kettő «letört». — Szinte mámorító, vad és szenvedélyes zugást hallottam a bérczek felől. A versengés lázának a zaját. «Rajta! Rajta! Ne hagyj magadat, vén Kriván! Most te rajtad a sor! Nézd, hogy lóg meg a Tátracsűs?! Nézd a két nagyhatalmat is, a büszkéket: a lomniczit, meg a gerlachfalvit; hogy égne! Kolosszus testök mintha kinyulnák, megdaliásodnék, a Nap után néznek; fejlődön ott az izzó glória, a Tátracsűs egyszerre ragyogtatja dűsgazdságát, csudás diademjét minden tagján dobzódva elszórt gyémántkincseit. Azok még birják! Azok mellett te elbukol, öreg csont!»

És csakugyan, a Kriván is kezdett homályosodni; — a ragyogó fejdíszért már csak hárman versengtek. A küzdelem tartott, s azalatt az égből nyugatról keletnek egyre halványodva, megmutatta, milyen lehet a pokol mezőin a göröngyös szántás, a mit vasérc kékesen barna talajába tüzeke hasogat barázdásra. Az ég a liptói havasok irányában sűrűn báránnyelű és ez a felhőzet ezerráncú; a ránczok szabályosan futnak egy-

más mellett, mint a szántás barázdái; s a barázdák élet izzóvá égeti a Nap tüzekeje.

Ebben a keletfelé elvesző pirosságban egy nagy opálváza látszik. A felbójáték szeszélyes munkája az. Alabástrom a talapzata; enyhén-tompán szivárványos maga a tündéredény, a miből fehér labdarózsa és fűtő akáczvirág bokréája nő ki...

Tátracsűs! Szépséges Tátracsűs, hogy elhalványodtál egyszerre!... A gyémántszerek kékes hócsikká s apró fehér foltokká válnak rajtad. Még csak a két utolsó szorítja egymás mellett a napfényért; s közülök is egy másodpercczel tovább ragog a királyi homlok, a gerlachfalvi, hogy aztán az isteni komédiának egészen vége legyen.

Este van, este van!

Esti harangzó ideje.

Az égen még csak egyetlen kis fényesség látszik; — egy piziny felhőfolt, a mely jóval magasabban úszhat a többinél.

Első közbelépésünk ideje akkor következik el, a mikor a lágylombfák, a tölgyсарjak s a nem kívánt mennyiségben fellépő gyertyán és bükk, már értékesíthető rőzsefát adnak. Ennek a vékony mértű faválasztékának a kiszedése — hacsak a vidéken nem nagyon drága a tüzelőfa — sok költségbe kerül, mert a kivágott faanyagot, nehogy a fiatalosan a fát szállító fuvarosok érzékeny kárt tegyenek, az utakhoz kell közelíteni. Ott, a hol ez a vékony faanyag csak olesó pénzen kél el, úgy segítünk magunkon, hogy a kivágásra s a kivágott faanyagok az utakhoz való közelítésére vállalkozók munkáját fával fizetjük, például minden második farakás a munkásé. De e tisztogató gyérítést akkor is meg kell tennünk, ha a kivágott faanyagot a termelési munka fejében teljesen ingyen adjuk.

A kivágandó faanyag kijelölésénél mindenkor a magról kelt tölgyfiatalos érdeke lebelegen szemünk előtt, a mi nem azt jelenti, hogy fiatal erdőnkől minden nem kívánatos fanemet kivágjunk, sőt ellenkezőleg, téresebb hézagokat nem szabad hagynunk, mert különben túlságosan szabad állásba kerül fiatal tölgyeink, a helyett, hogy törzseiket felfelé növelnék, a műfára való alkalmasság kárára hatalmas oldalágak kiterjesztésével fogják a hézagokat bezárni. Legnagyobb hézagok a tuskók körül erőteljes növekvéssel kifejlett sarjak kivágásával keletkeznek; azért nem szabad minden tuskó körül az összes sarjakat kivágni, hanem csak azokat, melyek oldalt terpeszkedve a magról kelt fiatalost fojtogatják, azért a sarjesoport közepén egyenesen felfelé nőtt sarjak közül 2—3 olyan sarjat hagyunk állva, melyek nem a tőből, hanem a gyökérből nőttek ki. Ugyanis arra az eshetőségre is kell számítanunk, hogy hézagosabb helyeken egyes sarjhajtásokból törzseket kell nevelnünk s tudvalevő dolog, hogy a gyöksarjak mindig egészségesebb törzseket nevelnek, mint tősarjak, melyeknek tövébe az anyatuskók korhadása rendszerint áthatol. Hé-

zagosabb helyeken a lágylombfákat, a gyertyánt és bükköt sem szabad teljesen kivágni, hanem a fiatal állomány záródását olyan mértékben igyekezzünk fenntartani, hogy a tölgygyegek oldalágainak fejlődését lehetőleg megakadályozzuk.

A tisztogató vágást követő 8—10 év múlva a fiatal erdő ismét záródik, akkor a feleslegessé vált tölgyсарjakat és egyéb fanemeket, melyek most már vékony dorongfát adnak, ismét kivágjuk, ugyanekkor kivágunk a rossz növésű és beteges törzseket is.

Ezután a legszebb reményekre jogosító fiatal tölgyesünket olyan sűrű záródásban tartjuk, a milyet csak kibír, mert egyenes, ágztiszta és hosszú növésű törzsek csak sűrű záródásban nevelhetők. Így jut gondosan nevelt tölgyesünk zárt állásban, szépen kifejlesztett törzsekkel a középkorba. Ekkor körülbelül az ötvenes években korban következik a rendes áterdölések ideje, a mikor is első sorban ismét csak a rossz növésű, elnyomott és hiányos koronájú törzsek szedendők ki; nagyobb hézagok nyitásától ezen áterdölés alkalmával is óvakodnunk kell, nehogy a koronák hirtelen elágasodjanak; egyáltalán a többszöri áterdölésnél az a szempont vezesse a kiszedendő fákat kijelölő erdőgazdát, hogy a szép magas törzsre nevelt fák koronái minden irány felé egyenletesen fejlődjenek s az egyenletesen nőtt koronák lehetőleg záródjanak; így érhetünk el a vágatási korban nemcsak magas, de vaskos és hengeres törzsű, igen értékes tölgyerdőt.

Hogyan kell egy vadszegény területből vad-dúsát csinálni?

Irta: Gyöngyöshalászi Takách Gyula.

Egy vadászterületnek vaddússá tételéhez az az első és legfontosabb teendő, hogy a vadörök hajnalban és

Léghajó alakja van; — nézem a gömböt, a mint csillogva halad ismeretlen-bizonytalan útján; — alatta van a kosár, a mit ködszálak kötnek össze a gömbbel...

Mindez csak képzelődés.

A valóság itt van előttem, ezekben a komor bérc-óriásokban, a melyek egyre elesebben rajzolják bele körvonalait az égboltozat nagy ürességébe.

A mikor ember még nem volt a földön, ezek már itt voltak, s ilyenek voltak akkor is; — millió évek és mégis fiatalok; egyformák s ugyanazok. A Nap megsütötte a meztelen testöket, a hó belepte őket s a vihar lesöpörte rólok a havat. Állották mindezt akkor is, mint most; — és versengtek az utolsó napsugárért minden alkonyaton, — s minden hajnalon a Nap első csókjáért.

A verseny vége mindig ugyanaz volt; a Tátra szellemei akkor is felszívították a szél kürtjével: «vén Kriván, öreg csont, lemaradsz!»... Csakhogy nem volt, a ki hallja és megértse.

És ha majd nem lesz már ember a világon, akkor

is minden csak úgy lesz itt, a hogy most van. Feketék lesznek a gigászok s komorak; — hó lepi be őket; egyre több hó, mert elfogy lassanként a föld élete.

Akkor már csak a szirtek világa gyarapodhat; a hércz még nagyobb lesz, mert lekopik róla minden élet; meztelen lesz egész a sarkáig.

És senki se fogja tudni: melyik volt a Kriván, a Tátracsúcs, a Bástya; a leghatalmasabb is névtelen lesz köztök.

Az utolsó emberrel minden elmulik, a mit rólok a tudás és a képzelet valaha szájról-szájra adott.

Következik a nagy kiéltenség, a melyben hiába óriások a szirtek, senki se tudja már azt; hiába süt a Nap, senki se érzi már azt.

Még képzelet sincs többé, a mely megsejtse a kőszirtek e babiloni tornyainak a lelkét, s hallaná, mint biztatja a hatalmasokat: «ne hagyd magadat!... Vén Kriván, öreg csont, te!»...

estefelől, nemkülönben holdvilágos éjeken (főként szombat este és vasárnap reggel) járőrszolgálatot teljesítsenek. Napközben pedig vassal, méreggel, tacsokóval vagy foxival kövessenek el mindent, hogy a területet a rókától, nyestek, görények, menyétek, kutyák és macskáktól megtisztítsák, állandóan puszttá a légi rablókat is. E nélkül hiába minden önmegtartóztatás, telepítés, mert a vad mind-mind, ezeknek a gyomrába vándorol. Elgondolhatjuk, hogy vajjon gyakorol-e kiméletet, önmegtartóztatást az a házimacska, a mely egy fészekalj fiatal fogolyra veti magát? Nem! A róka, kutya, macska elfogyasztja a fiatal nyulakat, foglyokat, fázánokat s a varjuk, szarkák megiszszák a tojásokat, a mit a nyestek, menyétek még meghagytak. Ám a fiatal vadpecsenyét sem vetik meg ezek a gaz légi zsványok. Danaidák hordóját, a kártékony vadak gyomrát töltögeti az a tenyesztő, a ki egy alapos razzia előtt vadat telepít!

A gyors és tökéletes dúvadirtás legjobb kulcsa: a magas prémiumok! A prémium nem kidobott pénz, hanem hasznot hajtó befektetés és csak az első évben okoz nagyobb kiadást. Ha a vadőrök írásban kapják, hogy minden elpusztított kopóért 10 korona, kuvaszért, rókáért, nyestért, görényért, macskáért, menyéért 2 korona és a vad bőre, varjúért, szarkáért 20 fillér a prémium, akkor éjet napot egygyé téve fognak dolgozni.

A gazdátlanul esatangoló kutyák és macskákon kívül — melyek szabadon lelőhetők (1883: XX. tc. 14. §) — van még egy immunitást élvező ellensége a vadállománynak: a pásztorok, nyájörök kutyái. Ám ezen is lehet segíteni prémiummal. A vadászatról szóló 1883. évi XX. t.-c. 16. §-ának utolsó kikezdése ugyanis azt mondja, hogy: «A vadászatra jogosítottakon kívül senkinek sem szabad a területre bármi fajú ebeket bocsátani; kivételnek a nyájörök, kik, azonban kötelesek ebeik nyakára oly nehezéket függeszteni, mely első lábaik térdain alul 3 centiméter távolságra lóg alá.» Ugyanezen törvényezik 32. §-a pedig így szól, hogy: «a ki ebét valamely reá nézve tilos vadászati téri viszi, úgy szintén az is, a ki a nyájörözö ebekre vonatkozó intézkedés (16. §.) ellen vét, 1 forinttól 10 forintig büntetettik.» A 33. §. végül úgy intézkedik, hogy «a kihágások ismétlése esetében a büntetés megkészszerzendő oly módon, hogy a kiszabandó pénzbüntetés a megelőző esetben alkalmazottnak mindig kétszeresét tegye.»

No most már a vadőrök csinálnak egy szabályszerű (legalább 35 cm. hosszú és 4 cm. átmérőjű) kolonczt s látogatást tesznek véle minden pásztor, gulyás és kanásznál s bemutatva a mintát, elrendelik a kutyáknak hasonló nehezékkal való azonnali felszerelését.

Ezután naponkint megvizsgálják a kutyákat s ha hiányzik, vagy nem szabályos a kolonc (egy szivar-nagyságú és teljesen a nyakhoz tapadó jelvénytől szokták kifigürázni a törvényt), mindennap — mint külön-külön kihágást — úgy jelentetik be az illetékes hatóságknál (szolgabíró), míg a büntetési összeg, a folytonos duplázódás által, oly magasra fel nem szaporodik, a mitől meglágyul a legnyakasabb juhász is. Persze a vadőröknek minden feljelentés után 1 korona úti a mar-

kát. Húsz koronát sem fognak kifizetni s minden kuvaszon ott lesz a kolonc, a mi elveszi a kedvét a vadászattól.

Ezzel a tisztítási munkálatokkal egyidejűleg kell megteremteni a vadállomány megmentésére: a csendereket! A nyúl csak elvazkol a legelőn és szántásokon is, de a fogoly, fűrj, fázán nappal mind odamenekül a nap melege és a láрма elől. A fázánnak pedig egyenesen szüksége van a bokrokra, fákra, a mire éjjel felgallyaz, mert az bizony nem hál a földön. A fészekalshoz fogolynak, fázánnak egyaránt szükséges a csenderes. No meg aztán hol húzza meg magát apró csibével, mikor kering a héjja s kiömlik a legelőre a tenger juh és liba?

Tessék tehát az összes nádasokat, sásos helyeket minél több és magasabb fűzfákkal, nyárfákkal beültetni, A fűzfakarót csak le kell verni és mind kizöldül, gyökeret ver, tehát nincs vele sok baj.

Ezenfelül itt is, ott is — minél több helyen, antul jobb — 2—3—5 holdas vízmentes darabokat a talaj minősége szerint akáccszal, nyárfával, kecskefűzzel 3 méter távolságban ültessünk be. A fák közei fagyal-bokrokkal, spartiummal és csicsókával töltsünk ki. Az akáczmagot, fagyalbogyót és csicsókagumót a fázán nyakén szereti, a spartium pedig a nyúlak szolgáld zöldségekhez télen, ha nagy a hó s búvóhelyül mindennek.

Ezekbe a csenderekbe nem szabad soha puskával lépni, sem vizslát beereszteni! Menhelye, szentélye legyen ez mindig a vadnak s ezt maga a vad is érezze, tudja, hogy ha oda menekül: bántódása nem esik! De a csenderek legyenek a szárnyasvad etetőhelyei is; ott állítandók fel szobanagyságú tisztások az etetőf. Az ősz végétől kezdve pedig legyen minden etetőben ocsu, aprószemű tengeri s a fagy beálltával arasznyi magasan: pelyva. Mert a szárnyasvadnak nem a hó a halálos veszedelme, hanem a hideg. Akár milyen nagy is a hó — ha csak nem borítja vastag, kemény lérege — a fogoly, fázán talál, kapar magának annyit elegendő a gazosokban, őszi vetéseken, hogy eltengeti életét vele, de a nagy hideg, a 15—18 fokos hideg tönkreteszi. Az az aránylag picizke test hamar kihűl, megfémberedik s felborzolt tollal addig gubbaszt egy helyben — eleség után sem nézve — míg megfagy, elpusztul. De ha van az etetőfokban pelyva s abban mag, akkor vigan vannak a mi madaraink, oda se néznek a hidegnek, télnak! Jól megtönik a begyüket az ocsuból s azután beássák magukat nyakig a meleg pelyvába s tőlük ugyan szakadhat a hó, fűtyülhet a fagyos szél.

Az etetőföbe a mag mindig az enyhébb déli órákban szórandó ki, hogy az onnan elriasztott vad addig se szenvedjen, míg ismét visszabujhat a meleg palotába.

Az etető készítéséhez nem kell más, mint 3 lécz, egy nyálal babkaró s 2 kéve nád. 2 darab 1½ méteres léczet, vagy karót egymástól 1 méter távolságra — a vidék állandó szélirányzatával keresztbe — leverjük, úgy hogy 1 méter kiálljon a földből. Ha tehát nyugati

a leggyakoribb, a hófúvást csináló szél: akkor az egyik karót délnek, a másikat tőle 2 méterre északnak verjük le. Erre a léczre ráfektetünk egy 2 méter 10 vagy 20 cm. hosszú léczet s azt rádrótozzuk, vagy 2 szeggel leszegesszük. Mikor ez a kapu készen van, veszünk 5—6 darab 2 méteres bakarót s egyenlő távolságban ráfektetjük, úgy hogy egyik vége a kapu tetején, másik vége — szemközt a széliránynyal — a földön nyugodjék s jól odadrótozzuk mindenek a vízszintes léczhez. Azután veszünk ismét 5—6 bakarót s egyenlő távolságban keresztbefektetjük az előbbieken s 5—6 helyen ledrótozzuk. Erre a tetőszerkezetre végül nádat vagy zsűpszalmát terítünk, 3 ledrótozott bakkaróval leszorítjuk s kész az etető, a hőmentes, szélőtl védett etető.

Mielőtt azonban ocsut, pelyvát hintenénk bele, egy igen fontos dolgot kell elintéznünk. Nevezetesen a hol varjú, szarka van — és hol ne volna — azok mind odacsődülnek az etetőkhöz s a foglyokat, fészakokat kizavarva, megeszik a magot az utolsó szemig. Hogy tehát ne ezeknek a fekete rablónak tömjük a bögéjét és a foglyainknak békességet teremtsünk, fel kell állítani egy madárijesztőt. De nem valami babát, a milyent a népek a répaföldeken szoktak felállítani a fővad elijesztésére s a melynek rendszerint az a sorsa, hogy valamelyik kiváló szarvasbika, kaján mosolygás közt, úgy odalba löki, hogy kalimpálva terül el a földön — hanem egy valóságos döglött varjút. Ahány etetőnk van, annyi varjút lövünk s minden etető fölé egy, az etető kapuja közepén leszúrít, jó magas bakkaróra fel-tűzünk egyet.

Még a környékét is károgra fogják elkerülni az élők?

Nagy hóban a szegény nyulakról sem szabad megfeledkeznünk. Friss havon, ha az egymást keresztező sűrű nyúl nyomokat megfigyeljük, azt fogjuk tapasztalni, hogy a szegény nyulak, a fehér hómezőből kiemelkedő, minden sötétbenn pontot: bokrot, kórót, határkövet felkeresnek körültapogatják, hogy nem valami harapni-való-e? Erre a szokásukra támaszkodva, a legzelelszerűbb a terület minél több pontján kis katonaporecziókba kötött herét, szénát kitenni, vagy 1/2 méteres karóra ráakasztani. Micsoda szoarék, pofozkodások folynak le holdvilágos éjjelen egy-egy ilyen kis szénaköteg mellett! Nagyon kitűnő eledel a káposztatorzsa, káposztagyökér és a földbe elvermelt repálevél is.

Szorgalmas munka, nagy önmegtartóztatással üzőtt vadászat után beköszönt a karácsony hava. A terület rendszerben van, az etetők, csenderesek készek s ragadozónak még hirmondóját sem látni. Ha nincs hó, december közepéig még vadásztatunk az «aranyos farkú» foglyokra, de 15-én mindenki elcsomagolja a 12-es serételt töltött töltényeket, miután beállt a házi tilalom, mert érkezik a megrendelt tenyészfoglyok. Január elsejéig már csak nyúlra szabad vadászni. Addig még el-épülnek pár 6-os, 4-es patrón, porzik, repül a szőre pár hosszúfülűnek, de azután: ácsi! Szegre a puskát, mert jönnek a tenyésznyulak.

Igen, mert minden előrelátó és tapasztalt vadász

december közepére hozhatja a foglyot és január elsejére-másodikára a nyulat, nem pedig, mint a legtöbben szokták, februárra, tavasz fakadtára! És vajjon mi lehet annak az oka, hogy mégis annyian éntz a hibás elvet követik? Arra is rámutatunk: az önzés és a helytelen okoskodás! A tenyésznyulakat azért hozzadják — sokkal drágább pénzen — februárban, mert januárban még szorgalmasan vadászni akarnak azon a területen, a mely telepítésre szorult. De mikor oly szép mulatság és olyan vadászias dolog a hasas nyulakat lövöldözni, hogy bizony kár volna annak a még megmaradt kevés és párzó nyulnak kegyelmet szavazni.

No meg aztán kár volna megengedni, hogy azok a tenyésznyulak valahogy résztvegyenek a januári üzeke-désben! . . .

Ez az önzés. A helytelen okoskodás pedig az, hogy a tenyészvad télen elpusztul, tehát februárra, ha lehet márcziusra kell hozatni, mikor kitavasodik. Hát vajjon ott nincsen tél, a hol a tenyészvadat befogják? Dehogy nincsen, ott épp olyan tél van, sőt néha még erősebb, s lám mégis él. Ha én jól elkészitem, etetőikkel felszerelem a területemet, nálam jobban, biztosabban kibírja az a vad telet, mint a befogás helyén, a hol talán nincsen annyi és olyan etetője és becsülete!

Egyedül a fészak késői hozatala indokolt, mert legalább nincsen ideje elcsavarogni a párzásig, de csakis azért.

Mielőtt letennék a tollat, még azt akarjuk elmondani, hogy miként kell kiereszteni a hozatott tenyészvadat. Sokan egyszerűen lefejtik a kosarat borító zsákokot, vagy kinyitják a ketrezc ajtaját s alá! Persze, hogy az embertől halálra rémült szárnyas felszáll a magasba s elrepül a pokolba, a nyúl pedig meg nem áll a harmadik határig.

A szárnyas vadak kieresztése körüli eljárás a következő: A szállítókosarakat elviszük egy-egy etetőhöz s a tető széle alá leteszük. A kosarra ráteszünk egy deszkafödőt s alatta a kosár belső felén felvágjuk a zsák öltéseit. A felvágott rész közepére rákötünk egy vékony 80—100 méteres spárgát s annak másik végét a kezünkbe fogva, eltávolozunk 80—100 lépésre az etetőtől s jól elbújunk. Ott várunk egy kis negyedórát, míg a vad megcsendesedik s akkor elkezdjük lassan húzni a zsinórt. A száktető felvágott fele felhajlik, félretolja a deszkafödőt és a kosár fele szabadabb válik. A foglyok egy pillanatilag meglepődve s elvakulva bámulják az eget, majd szépen egyenként kiugrálnak a kosárból az etetőből s miután nem látnak senkit, szépen elkezdenek tollászokdni, csipegetni s azután elődalognak egydalosan a sűrűbe. Egyetlen darab sem repül el s mindegyik azt is tudja, hogy hol az etető!

A nyulak ketrezcét a csenderes szélében helyezzük el s ha hasonlóképp járunk el, mind benn marad a csenderesben.

A foglyok, fészakok párzási ideje alatt a vadőrökre egy igen fontos munka vár, a mi az időjárás után a legjobban befolyásolja a szaporulatot. Egy vizslát ugyanis minden nap sorba kell venni a herékét, luczer-

nákat, réteket, bükkönyös zabtláblakat, egyszóval minden olyan veteményt, a mi zölden lesz lekaszáva s az ott megtelepülni, fészketrakni szándékozó vadat állandó nyugtalanítással arra kell kényszeríteni, hogy más oly fészkeslé helyeket válasszon, a hol a kotló fogoly vagy fáczán nyakát el nem nyírszenti a kasza, vagy le nem vágja fölüle a takaró zöld sátozt.

Gazdasági tanácsadó.

Karbolineum használata gyümölcsfákon. A karbolineummal különböző vidékeken folytatott kísérletek, hol jó, hol pedig rossz eredménnyel végeztek. Sok gyümölcsfa a karbolineum használata következtében tönkre ment, vagy pedig megsérült. Ez a kedvezőtlen eredmény a karbolineum használatától sokakat elkedvetlenített, sőt még szakemberek is teljesen mellőzni kezdték.

A karbolineumnak ez a mellőzése azonban, a mint azt a geisenheimi kísérleti telepen szerzett tapasztalatok igazolják, nem jogosult, mert az idejében és helyesen alkalmazott karbolineum, különösen a paizstetvek elpusztításánál, értékes rovarirtószerek bizonyult. A kísérleti telepen kivált a kőrtéfaék szenvedtek sokat a paizstetvektől, melyek közül többet teljesen tönkre is tettek. A használt különféle rovarirtó szerek közül egyik se vált be, mire azután a karbolineummal tettek kísérletet, a mi jónak is bizonyult, mert a 30—40%-os karbolineumoldattal (30—40 rész karbolineum, 70—60 rész víz) bekenet fák az összes paizstetvek, valamint egyéb kártékony rovarok is, a melyek a fa törzsén és ágain tartózkodtak, teljesen elpusztultak. Azok a fák, a melyek addig a paizstetvek miatt alig hajtottak és csak kevés, értéktelen gyümölcsöt hoztak, a karbolineum alkalmazása után újra el kezdtek hajtani és sok, értékes gyümölcsöt termettek.

A karbolineumot a fa törzsének és ágainak bekenésén kívül a fák permetezésére is használták és pedig úgy, hogy februárban a fákat egy 10—15%-os oldattal permetezték be. Mióta ezt az eljárást alkalmazásba vették, azóta a kártékony rovarok, de különösen a paizstetvek, tetemesen megfogyatkoztak.

A gyümölcsfák törzsének és ágainak a bekenésére legjobbnak bizonyult a 40%-os karbolineumoldat, mert a gyengébb oldat már nem pusztítja el teljesen a paizstetveket. A permetezéshez azonban már legfeljebb csak 15%-os oldatot (15 rész karbolineum, 85 rész víz) szabad használni, mert itt viszont az erősebb oldat a rügyeknek és a fiatal hajtásoknak ártalmára van.

Sohasem szabad karbolineumot használni akkor, a mikor a fák lombosak, hanem mindig csak a vegetáció szünetelése idején. Nyáron még a leggyengébb oldattal sem szabad permetezni, mert ezzel többet ártunk, mint használnunk. A karbolineum alkalmazásának legmegfelelőbb ideje februárban van, márczius közepéig. Ebben az időben ugyanis a rovarokban már megindul némi élet, előbűnnek téli tartózkodási és búvóhelyükről s ilyenkor sokkal érzékenyebbek lévén, könnyebben el-

pusztulnak mint télen. A mint azonban a fák rügyei fakadni kezdenek, a fákat se bekenni, se permetezni többé nem szabad.

A karbolineumnak vízben teljesen oldhatóknak kell lenni, hogy tetszészserinti oldatot lehessen belőle készíteni.

Korai burgonya termelése. Dr. Wagner Károly törökbecsei kir. járásbíró, a ki már ez év elején mozgalmat indított a korai burgonya természetes érdekében, a korai burgonya termesztésének módját a következőkben ismerteti:

Földkiválasztás. Legalkalmasabb a dél felé fekvő homokos talaj. Ezt ősszel trágyázni, munkálni, tavaszal szántani, kidolgozni kell.

Burgonyafaj. Legjobb a korai rózsaburgonya.

Csírátalás. Február közepén tojásmagyaságú egészséges krumplit teszünk alacsony, 15—20 cm., ládikákba (melynek feneké lécezett) vagy kis kosarakba olykép, hogy a csiraszem lehetőleg felfelé álljon. Ezután elhelyezzük világos, szellőztethető meleg istállóba, vagy félmeleg konyhába-szobába (10 C hőfok). A csira csak 2—3 cm.-nyi hosszúra növeszthető. Ha a kiültetés előtt a csira nagyobbra nőne, úgy a krumplit kosárral együtt hűvös helyre kell tenni, hogy a csirázás megálljon.

Ültetés. Mikor a föld már melegszik, márczius elején, szép időben a ládikákat és kosarakat kiviszszük a megmunkált földre. Kapával a fészkek helyét meglatítjuk. Csinálunk fészkekukat kézzel vagy kapával. Azután a ládikákból óvatosan, hogy a csira le ne törjön, egy krumplit elhelyezünk és a porhanyított földet óvatosan rászórjuk, úgy, hogy a csira le ne törjön. Csak oly helyre szabad ültetni (8—10 cm.), hogy a csira felett legfőlebb 3 cm. vastag földtakaró legyen, mert így a föld gyorsabban átmelegszik. Csupán vastag csirájú krumplit ültessünk. A sorok 60—70 cm.-nyire, a fészkek 30—40 cm.-nyire legyenek egymástól.

Megmunkálás. Kétszeri kapálás, kevés (10 cm.) feltöltés. Május 15-ike után a déli oldalon kezdhetjük a kizsedést.

Ez a korai burgonyatermelési mód főleg Lovrin, Nákófalva, Ócsanád, Kisócsa és Törökbecse községekben szokásos. Nagy előnye, hogy már május közepére ad termést és így a termőföld még májusban újra bevethető — más terménnyel.

Fahamu mint trágya. A fahamu mindenféle növényzet részére a legértékesebb trágyák egyike, mert anyagának fő alkotrésze a káli, megbecsülhetetlen szükségletet pótol. A fahamu nagy kálitartalmánál fogva értékesebb mint az istállótrágya, mert utóbbiban a káli csak csekély mennyiségben van meg. A legtöbb növény, de különösen a káposztafélék, főzélék, saláta, bab, borsó stb. szinte éheznek kálira s ezért ha a talajba fahamut keverünk, sokkal jobban fejlődnek. A fahamu a talajon szárazon elszórva kitűnően védi egyúttal a növényeket a földi bolhától, a csigától és egyéb kár-

tékony rovaroktól s ezért még melegágyakban is előnyösen használható. A szőlőre, a mely fejlődéséhez és a bő terméshez sok kálit igényel, alig van a fahamunál jobb trágya. Ha ősszel fiatal gyümölcsösök talaját behintjük fahamual, úgy annak kedvező hatását már a következő tavasszal tapasztalhatjuk. Ezenfelül a fahamuból az eső által kimosott és a földre szivárgó lúg még sok kártékony rovarot is elpusztít, a mi mind a fahamu javára tudandó be.

A fahamunak ez a sokféle jó tulajdonsága serkentsen bennünket arra, hogy azt szorgalmasan összegyűjtve, esőtől védett száraz helyen elraktározzuk. Sok kertészetben, a hol a fahamut értékelni tudják, azt annyira megbecsülik, hogy a kertben minden gaszt, forgácsot, száraz galyat és egyéb fahulladékot, összegyűjtöttek azokat fahamu nyérése céljából elégetik.

Különfélék.

Olvasóinkhoz. Az 1915. év is kemény megpróbáltatásnak tette ki szeretett hazánkat és annak lakóit. Sokakat vettünk el hozzánk tartozók közül s ezek közül számosan a haza védelmében lettek dicső halalukat. Az eképen sújtott családok viseljük emelt fővel a csapást s adjon nekik a Mindenható megnyugvást, kárpótlást és lelki vigasztalást az elvesztett családtagért, s úgy nekik, mint sokat szenvedett hazánknak egy szebb, fényesebb, boldogabb jövőt, az elesett hősöknek pedig — kiknek emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni — békeességet és örök nyugodalmat.

Szeretteinkről való megemlékezéssel, midőn lapunk ez évi folyamát lezárjuk s lapunk t. olvasóinak boldog és kellemes karácsonyi ünnepeket és egyúttal áldással teljes jüvet kívánunk, egyben felkérjük lapunk t. előfizetőit, hogy a mellékelt postautalvány felhasználásával az előfizetések megújítása iránt mielőbb intézkedni sziveskedjenek, hogy lapunk további szétküldése fennakadást ne szenvedjen. *A szerkesztőség.*

A földművelésügyi minisztérium államtitkárjainak kitüntetése. Ó császári és apostoli királyi Feltétele Bécsben 1915. évi november hó 10-én kelt legfelsőbb elhatározásával Felsőozorai és Kohanózi *Ottlik Iván* cs. és kir. kamarás, Garamveszelei *Báró Kázy József* cs. és kir. kamarás, valamint Abarai és Bartóky *Bartóky József dr.* földművelésügyi államtitkároknak a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot adományozta.

Nyugdíjbiztosítás. Dancs János, hunyadvármegyei járási erdőőr és Mátyásy József erdi uradalmi vadőr, az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1912. évi VIII. t.-cz. értelmében, nyugdíjra, balesetre, aggkori ellátásra és temetkezési segélyre biztosítottak.

Halálozás. *Korzenszky Antal* m. kir. erdőtanácsos tevékeny és munkás életének 49-ik, állami szolgálatának 25-ik évében hosszas betegség után, november hó 17-én Budapesten elhunyt.

A megboldogult hosszú idő óta a m. kir. földművelésügyi minisztérium erdészeti főosztályában teljesített szolgálatot s temetésén a minisztérium tisztikara testületileg vett részt.

Festett fatárgyak tisztítása. Olajfestékekkel bevont fatárgyakat, minők pl. az ajtók, ablakok stb., legjobb 1 rész szalmiakszeszből és 12 rész vízből álló keverékkel lemosni. Az általában szokásos melegvízzel és szappannal, vagy lúggal való lemosás nem előnyös, mert a szappan és lúg az olajfestéket megtámadja.

A kókuszdióról. A kókuszdiófa gyümölcsét, vagyis magát a kókuszdiót állítólag nyolezvanféleképpen lehet felhasználni. Évenként körülbelül 8000 millió darab kókuszdiót termelnek, a mely óriási mennyiségnek mintegy felét messze keleten élelmiszerrül fogyasztják el, 20%-ából pedig az ottani vidék olajsükségletének fedezésére olajat sajtolnak, úgy, hogy az egész évi termésnek csak mintegy 30%-a kerül Európába és Amerikába. A kókuszdió olajából óriási mennyiséget használnak fel dióvaj, margarin-, zsír-, szappan- és gyertyagyártásra, továbbá mint világítóolaj és kenőolaj nyer széleskörű alkalmazást. A kókuszdiónak a külső hánca, a mi a tulajdonképeni kemény héjat burkolja, kötélyárakba kerül vagy kábelek készítéséhez használtatik fel.

Hivatalos közlemények.

134316. szám.
I/B—1.

Körrendelet valamennyi kincstári erdőigazgatóság-nak, főerdőhivatalnak és erdőhivatalnak.

(Az államerdészet kötelékébe tartozó és költségvetésileg nem rendszeresített állást betöltő alkalmazottak és nyugdíjasok, illetve nyugbérések részére kiszolgáltatható tüzfamennyiség megállapítása és a kiszolgáltatás szabályozás tárgyában.)

Felmerült eset alkalmából a folyó évi 107165. és 109868. * számú rendeleteim kiegészítéseken felretrészek elkerülése végett értesitem az igazgatási hivatalt, hogy az államerdészet kötelékébe tartozó mindazon alkalmazottak, a kik költségvetésileg nem rendszeresített állást töltenek be (díjnokok, szerződéses felfogadott gépészek, napibérek stb.), valamint azok, a kik ezen állások után nyugdíjat, nyugbért élveznek, de a folyó évi 109868. számú rendeletemben felsorolva nincsenek, a tüzifa kiszolgáltatásnál a folyó évi 107165. számú rendeletben «bármely más lakos» részére megállapított havi kettő (2) ürmⁿ tüzifára tarthatnak igényt.

Felhatalmazom, hogy a fentiek szerint megállapított tüzfamennyiséget az érdekelteknek szóbeli bejelentésére — tehát kérvényezés mellőzésével is — kiszolgáltathassa, megjegyezvén, hogy az ezen rendelet értelmében tüzifa vételre jogosultak igényei a folyó évi

* Lásd «Az Erdő» 1915. évf. 179. old.

107165. számú rendeletem 2-ik bekezdésére való figyelemmel olyképen elégitendők ki, hogy a tényleges szolgálatban levők szükségletei a kiszolgáltatásnál az ottani állami tisztviselőkével a nyugdíjasok és nyugbérésekéi pedig — ide értve a folyó évi 109868. számú rendeletben felsoroltakat is — a nyugdíjas állami tisztviselőkével egyenlő elbánásban részesítendők és illetve közvetlenül azok szükségleteinek kielégítése után veendő figyelembe.

Végül figyelmeztetem az igazgatási hivatalt, hogy a mennyiben az előlídezett 107165/1915. számú rendelet értelmében havonta kiszolgáltatható legfeljebb 4., illetve 2 ürm^a. tüzfiamennyiséget az érdekeltak valamely hónapban nem vennék igénybe, az a mennyiség későbbben pótlólag semmi körülmények között ki nem szolgáltatható.

Ezen intézkedésemet az érdekelttel alkalmas módon tudassa.

Budapest, 1915. évi október hó 29-én.

A miniszter helyett:

Bartóky, s. k.
államtitkár.

77980. eln. szám.
1915.

Körrendelet valamennyi alárendelt hatóságnak, hivatalnak, intézetnek és közegnek.

(Félarú jegy váltására jogosító arcképes vasúti igazolványok kiállítása stb. tárgyában a cs. kir. szab. Kassa-oderbergi vasút által kiadott szabályzat tárgyában.)

A cs. kir. szab. Kassa-oderbergi vasút vezérigazgatósága a kezelésre alatt álló vasúti vonalakon érvényes félarú jegy váltására jogosító arcképes igazolványok, nemkülönbön átköltözködési ingóságok kedvezményes szállítására vonatkozó szállítási utalványok kiállítása tárgyában a m. kir. államvasutak igazgatóságához hasonlóan a kereskedelemügyi miniszter úr jóváhagyásával új utasítást adott ki.

Az új utasításnak azon határozmányai, a melyek a tisztviselők és alkalmazottak tájékoztatására szükséges tudnivalókat tartalmazza, a Földmívelési Értesítő legközelebbi számban fognak közzététetni.

A félarú jegy váltására jogosító arcképes igazolványok kérelmezése és az utazási kedvezmény igénybevétele nézve az eddigi eljárással szemben az új utasításban fontos újításoként jelentkeznek azon rendelkezések, hogy 1916. évi január 1-től kezdve a féljegy-kedvezmény csak arcképes igazolvány alapján lesz igénybevehető, melynek megváltása a Kassa-oderbergi vasút mentén székelő összes állami alkalmazottakra, családtagjaikra (feleség 10 éven felüli gyermekek) nézve is kötelező, ily igazolvány hiányában tehát utazási kedvezményt a jelzett időtől kezdve igénybe nem vehetnek. A magyar szent korona országainak egyéb területein székelő igényjogosultak és azok igényjogosult családtagjai az arcképes igazolványokat szintén kiválthatják.

Az 1916. január 1-től érvényes arcképes igazolványok kiállítása a Kassa-oderbergi vasút vezérigazgató-

ságánál 1915. év november 1-én vette kezdetét. Ennek folytán felhívom Czimet, hogy arcképes igazolványok kiállítását, illetve régiek érvényének az 1916. évre leendő meghosszabbítását már most, lehetőleg még e hó folyamán, míg a jövőre nézve minden év október 1-től kezdve, azonban legkésőbb november hó végéig kérelmezze.

Az igényjogosult állami alkalmazottak és azok családtagjairól a folyó évi 75850. eln. számú rendelettel is közölt minta szerinti névjegyzék készítenőd, a melyhez az igényjogosultak, illetve családtagjaiknak arcképes igazolványai, új jegy kérelmezése esetén pedig úgy nekik, mint családtagjaiknak látogatójegyvalakú, kemény kartonlapra vont arcképekét csatolandó. A jegyzéken a főnöknek igazolnia kell, hogy a kimutatásban felsoroltaknak igényjogosultsága a szabályoknak megfelelően fennáll, továbbá, hogy azok nejeikkel együtt élnek, illetőleg, hogy gyermekeik szülői ellátás alatt vannak és önálló keresetre képtelenek.

Új arcképes igazolvány kiállításáért kezelési költség fejében 2 (kettő) korona, míg a régiek érvényének meghosszabbításáért 1 (egy) korona készpénzben fizetendő. A kezelési díjak a névjegyzékekkel egyidejűleg a Kassa-oderbergi vasút postárának beküldendők és az összeg beküldését igazoló póztai feladó-vevény a Kassa-oderbergi vasút vezérigazgatóságához intézendő átíratkoz, illetve a névjegyzékhez csatolandó.

Azok az állami alkalmazottak, a kik az arcképes igazolvány kiváltására nincsenek kötelezve, hivatali felsőbbségük által igazolt bélyegtelen folyamodvánnyal — a melyhez a válaszbélyeggel ellátott, kellően megemézett válaszböríték csatolandó — egyszeri utazásra szóló kedvezményes jegy váltására jogosító igazolvány kiállítását időről-időre kérelmezhetik, mely esetben az igazolvány kiállításáért *személyenként* 50 fillér kezelési költség fizetendő még abban az esetben is, ha több személy részére csak egy igazolvány állíttatik ki.

Az önálló hatáskörben alkalmazottak arcképes igazolványoknak saját maguk és családtagjaik részére való beszerzését a miniszterium útján és a vármegyei gazdasági felügyelők személyzete az illetékes alispánok útján tartoznak kérni, míg az állategészségügyi szolgálat körében alkalmazottak az igazolványokat az 1906. évi augusztus hó 2-án kelt 49605. sz. rendelettel előírt módon szerzik be.

A Czímhez szolgáltatételre beosztott és a háború folytán katonai szolgálatra bevonult állami alkalmazottak családtagjai a fenti rendelkezésről Czím által szintén értesítendők, hogy módjukban legyen arcképes igazolványok kiállításáról a kellő időben gondoskodni.

Utasítom végül a Czimet, hogy az alája rendelt összes tisztviselőkről és alkalmazottakról, a kik az 1916. évre arcképes igazolványaikat megújították, az igazolvány tulajdonosa nevének, állásának, állomáshelyének és az igazolvány számának pontos megjelölése mellett kimutatást készítsen s azt az igazolvány átvételének idejétől számítandó egy hónapon belül, *de legkésőbb*

1916. évi február hó 1-éig nyilvántartás végett hozzám terjeszse fel.

Budapesten, 1915. évi november hó 11-én.

A miniszter helyett:

Br. Kazy, s. k.
államtitkár.

Változások az erdészeti szolgálat köréből.

(Kérjük az uradalom t. vezetőseit, hogy erdészeti létszámukban beálló változásokról a szerkesztőséget értesíteni sziveskedjenek.)

A m. kir. földművelésügyi miniszter az orsovai m. kir. főerdőhivatal kerületében Fankovich János m. kir. főerdőrt, a tót-sóvári m. kir. erdőhivatal kerületében pedig Kapuy Béla m. kir. erdőrt nyugalmába helyezte.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1915. évi november hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába:

Földmív. min. hd. 60.— + 80.—, Tóthfaluassy Samu 2,80, Németh András 5.—.

1 koronát fizettek: Horváth István, Lehnert Miklós.

2 koronát fizettek: Farkas Elek, Kimpján Jenő, Barnóczky István, Kaszás János, Fölkel Sándor, Kántor Béla, Kiss János, Mozsi János, Kelemen István, Borsos János, Graf Béla Miklós.

3 koronát fizetett: Milován Vazul.

4 koronát fizettek: Kolozsváry Bertalan, Pálmai Mihály, Kiss Aladár, Braunsteiner Gyula, ifj. Thóbiás Gyula, Szabó István.

Szerkesztői üzenetek.

Gyakran érkeznek felszólalások kiadóhivatalunkba a cím-szalagon átjavitott lakcím miatt. Ez úton közöljük, hogy ezen átjavitásokat nem a posta, hanem a kiadóhivatalunk eszközei a bejelentett címváltozás alapján, a nagyobbarányú címnyomtatási költségek megtakarítása céljából. Kérjük tehát, hogy főlegesen reklamációikkal a t. előfizetők ne forduljanak hozzánk.

F. J. Hirdetését díjmentesen hozzuk; a 10 fillért a lap javára bevételztük.

P. P. Nyújtson be a hivatalhoz kérvényt, abban írja le, hogy mi volt a baj, hogy az orvosra sürgős szükség volt, esetleg ezekre nézve az orvostól kérjen bizonyítványt, s kérje az orvosi költség megtérítését azzal a hozzáadással, hogy a mennyiben a hivatal a felmerült orvosi költség megtérítését nem engedélyezné, ez esetben kérvényét döntés végett terjeszse fel a földművelésügyi miniszter úrhoz.

Kiváncsi. Kérésére határozott választ nem tudunk adni, de alig hisszük, hogy a katonai szolgálat alól felmenték csak azért, hogy a vasúti szolgálatba visszamehessen.

ÁLLÁSKERESLET ÉS KÍNÁLAT

28 éves, szakvizsgázott erdőőr megfelelő állást keres. Címe a szerkesztőségnél megtudható. (19.)

Erdőőri állásomat szeretném — kincstári, uradalmi vagy városi erdőőri vagy főerdőőri állással — feloszerélni. 43 éves, nős, rom. kath. vallású, józanéletű, 26 éven át egy uradalomnál szolgálatban álló, az erdőkezelés minden ágában úgy külső mint irodai teendőkben gyakorlott egyén vagyok. Magyar és tót nyelvet

szóban és írásban tökéletesen birom, és jó bizonyítványokkal rendelkezem.

Czimem a szerkesztőségnél megtudható. (20.)

38 éves, hadmentes, szakvizsgázott, 12 évi gyakorlattal bíró egyen erdőőri állást keres. Címe a szerkesztőségnél megtudható. (21.)

42 éves, szakiskolát végzett erdőőr állást keres. 14 év óta jelenlegi állomáshelyén egy uradalomban van alkalmazásban, 12 évig mint erdőkezelő egy abaujvármegyei birtokban volt, két éve pedig az alföldre helyezett át vadásznak. Címe a szerkesztőségnél megtudható. (22.)

Szakvizsgázott, magyarul, németül és tótul beszélő egyen, volt favállalkozó, nagyobb összegű övadékkal rendelkezik, erdészetről állást keres. Címe a szerkesztőségnél megtudható. (23.)

31 éves, nőtlen, kincstári erdészeti altiszt, a ki a külső erdőkezelésben és az irodai teendőkben teljesen jártas, keres magánuradalomnál, erdőüzemnél állást. Címe a szerkesztőségnél megtudható. (24.)

HIRDETÉSEK

Új gyakorlati módszer! Biztos golyólövés útmutatója 1/20. Klespitz, Gosztola (Zala megye). (1.XXIV.24.)

Pályázat. Néhaj gr. Pálffy János bajmőcei uradalmában egy pagonykezelői és két erdőőri állás betöltendő.

Pagonykezelői fizetése évi 1200 kor. és a szokásos mellékjavadalmazások. Erdőőri javadalmazás pénz és természetben körülbelül 800 kor. érték. Magyar és tót nyelv ismerete szükséges. Kérvények bizonyítványmásolatokkal: Erdőhivatal Bajmőcz, Nyitraamegye címre küldendők be. (2.II.2.)

Nyuszt- és nyestbőröket veszek. Ajánlatok az ár megjelölésével a szerkesztőséghez intézendők.

Hirdetmény. Alulírott uradalmi erdészeti pályázatot hirdet egy vadőri állásra. A vadőrnek Kolozs megyében, a bánfihunyadi járásban, Havasrekettye község határán, románnyelvű vidéken, ezen községtől 5, Bánfihunyadtól 35 kilométernyire fekvő «Kucsulát» nevű, 1300 méter t. f. magasságban, fenyves erdőben levő uradalmi vadőri lakásban kell laknia.

Javadalmazása: évi 1200— korona készpénzfizetés, egy szoba, konyha és kamrából álló lakás, melléképületek, tűzifa tövön helyt az erdőn, hét katastr. holdnyi erdei kaszáló a lakás mellett (burgonya és zab is megterem ott), hét drb marha és 1 hátiló nyári legeltetési joga az erdőn,

kártékony vadak után a megállapított löpézn, balesetbiztosítás, évi 75 korona egyenruha-átalány.

Csakis a szarvas- és őzállomány tenyésztésében, gondozásában és vadászatában, cserkésző ösvények készítésében, dúvadirtásban s minden, az oszkerű vadászattal járó teendőiben igazgolóhatág teljesen jártas, tapasztalt, szerény igényű, józanéletű és dolgozni tudó, a hegyvidéki terephez szokott, hadmentes, lehetőleg 30 és 40 év közötti, magyar honos, magyarul irni-olvasni tudó, egyszerű és visszakiüldést nem igénylő okmánymásolatokkal felszerelt, családi állapotukat és korukat föltüntető kérvényben Gróf Bánffy György kir. főajtónállómester, v. b. t. t. Ő Nagyméltósága uradalmi érdesztéhez Bánffyhyunadon. Egy évi próbaidő. Az állás 1916 február 1-én elfoglalandó. (3.)

135484/1915. számhoz.

Termelt fenyő- és bükkhaszonfa-anyagok eladása. A lipótvári főerdőhivatal likavai, oszadai, fenyőházi és vichodnai erdőgazdálkodásaiiban, valamint a lipótvári faraktaban készletezett 60,028 fm. fenyő-rúdja, 2205 tm³ fenyőépület- és műszerfa 3617 ürm³ hántott, 617 ürm³ hántatlan fenyőműhasabja és 18 ürm³ vörösfenyőhasabja végül 200 tm³ e tél folyamán termelendő bükkműszerfa (19) tizenkilenc eladási csoportra megosztva, zárt írásbeli ajánlatok útján kerül eladásra.

Az ajánlatok, melyek legkésőbb 1915. évi december hó 27-én délután 6 óráig nyújthatók be Lipótváron, a m. kir. főerdőhivatalnál, december hó 28-án délelőtt 10 órakor fognak a főerdőhivatal helyiségében nyilvánosan felbontatni.

Az eladásra bocsájtott faanyagok részletezését és a kiküldési árakat feltüntető egybeállítás, az árverési feltételek, valamint az ajánlati űrlap és boríték a lipótvári főerdőhivatalnál beszerezhetők.

Budapest, 1915. évi november hó 19-én.

(4.) **M. kir. Földművelésügyi Miniszter.**

135736/1915. I.—B. 1. szám.

Termelt tölgyhaszonfa eladása. A szomolnokhutai m. kir. erdőgazdálkodás kerületében 1914. évben termelt 1635-02 tömörköbméter kéregben mért tölgyhaszonfa, zárt írásbeli ajánlatok útján fog eladatni.

Az írásbeli zárt ajánlatok legkésőbb 1915. évi december hó 30-án déli 12 óráig nyújthatók be a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál, a hol azok december hó 31-én délelőtt 10 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Az árverési és egyttal szerződési feltételek, a faanyagok részletezése, ajánlati űrlap és boríték a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál megszerezhetők.

Budapest, 1915. évi december hóban.

(5.) **M. kir. Földművelésügyi Miniszter.**

136408/1915. B.—I. szám.

Termelt fenyőhaszonfa eladás (vasuti rakodón). A szomolnokhutai m. kir. erdőgazdálkodás szépesremeteli vasuti rakodóján készletezett 271-14 köbméter fenyőhaszonfa, zárt írásbeli ajánlatok mellett nyilvános versenytárgyaláson eladatik.

A zárt írásbeli ajánlatok 1915. évi december hó 30-án déli 12 óráig a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál nyújthatók be és 1915. évi december hó 31-én délelőtti 10 órakor az erdőhivatal helyiségében bontatnak fel.

Részletes adatok árverési és szerződési feltételek, ajánlati űrlap és boríték a tótsóvári m. kir. erdőhivatalnál beszerezhetők.

Budapest, 1915. évi december hó 6-án.

(6.) **M. kir. Földművelésügyi Miniszter.**

136217/1915. I.—B.-1. szám.

Fenyőhasab- és dorongfa-eladás. A beszertercebányai m. kir. erdőgazdálkodásához tartozó beneszházi és vazokai erdőgazdálkodásnál az 1916. gazdasági évben termelendő és közlekedési utak mentén és gámparti rakodókori átadandó, mintegy 3000—7000 m³ lágy eladatni.

Ajánlatok legkésőbb 1916. évi január hó 3-án déli 12 óráig nyújthatók be Beszertercebányán a m. kir. erdőgazdálkodásnál és január hó 4-én délelőtt 10 órakor fognak az erdőgazdálkodás tanácsstermében nyilvánosan felbontatni.

Árverési és részletes szerződési feltételek, ajánlati űrlap és boríték a beszertercebányai erdőgazdálkodásnál szerezhető be.

Budapest, 1915. évi november hóban.

(7.) **M. kir. Földművelésügyi Miniszter.**

3198/1915.

Tálya nagyközség előjáróságától.

Pályázati hirdetmény. Tálya nagyközség képviselőtestületének 38—3101/914. számú határozata folytán Tálya nagyközségnél üresedésben levő erdőőri állásra pályázatot hirdetünk.

Felhívjuk mindazokat a kik ezen állást elnyerni óhajtkák, hogy az 1897. évi t.-cz. 37. §-ában előirt erdőőri szakvizsgának sikeres letételét s eddigi működésüket igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényeiket folyó évi december hó 5. napjáig bezárólag, alulirt előjáróshoz kézbe adják be, mert a későbbben beérkező kérvényeket figyelembe nem vesszük.

Ezen állás javadalmazása: 1. 800 kor. fizetés, melyet szabályszerű nyugtára a községi pénztár fizet ki havi utólagos részletekben. 2. 16 ürm. tűzifa beszállítva. 3. A rátkai határban 2-5 hold (10 vékás) szántóföld hasznalata.

Tálya, 1915. évi november hó 12. napján.

Kula Pál főjegyző. (8.) **Töldy István** főbíró.

4018/1915. szám.

Fűz- és nyárfa-eladás tövön. Az apatini m. kir. erdőhivatalhoz tartozó m. kir. erdőgazdálkodás kerületében fekvő palánkai Jedek szigeten kijelölt vágásterületen álló fűz- és nyárfa-anyag egy csoportban, zárt írásbeli ajánlatok útján kerül eladásra.

Az írásbeli ajánlatok legkésőbb 1915. évi december hó 20-ik napján délutáni 4 óráig nyújthatók be az apatini m. kir. erdőhivatalhoz, a hol azok a következő napon délelőtt 10 órakor nyilvánosan felbontatni fognak.

Az eladási feltételek, kiküldési ár, ajánlati űrlap és boríték az apatini m. kir. erdőhivatalnál szerezhető be.

Apatinban, 1915. évi november hóban.

(9.) **M. kir. Erdőhivatal.**

